ՅԱՐԱՏ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՅՈՒՆԻՍ 1931
2 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1584 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀՌՈՄ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

1929 փետր. 11ին էր որ, Լատերանի դաշնագրով, Հռոմ վերջապէս ճանչցաւ Պապին վեհապետական իշխանութիւնը: Վատիկանը հռչակուեցաւ պետութիւն, 44 քառ. հեկտար տարածութեամբ եւ մօտ 500 բնակչութեամբ:

Մեղրալուսնի օրերը հազիւ անցած, տեղի ունեցան կարգ մը վէճեր, բայց անմիջապէս մոռացութեան տրուեցան: Կամ սահմանափակուեցան լրագրական բանավէճերու մէջ:

Անցեալ շաբթու, նորէն պայթեցան զսպուած կիրքերը, և այսօր գրեթէ խզուած են դիւանագիտական յարաբերութիւնները Հռոմի եւ Վատիկանի միջեւ: Ոչ իտալական դեսպանը սերտ կապ ունի Պապին հետ, ոչ ալ Վատիկանի ներկայացուցիչը կրնայ կամ կ՝ուզէ տեսնել Մուսոլինին: Իբրեւ հետեւանք զանազան դէպքերու եւ յարձակումներու:

Մինչ այս մինչ այն, ոստիկանութիւնը լուծեց շարք մը կաթոլիկ՝ պապական կազմակերպութիւններ,— այրերու, կիներու, համալսարականներու եւ երիտասարդներու: Կազմակերպութիւններ՝ ամբողջովին նուիրուած կաթոլիկ պրոպագանտին եւ գործունէութեան:

Լաւատեսներ կ՝ըսեն թէ զգուշական միջոց մըն է այս եւ առժամեայ, քանի որ կը հակասէ կնքուած համաձայնութեանց:

Կրնայ այդպէս ըլլալ. բայց անժխտելի է մէկ իրողութիւն. ընդունելով հանդերձ կաթոլիկ աշխարհին ուժը, Մուսոլինի չի հանդուրժեր որ Վատիկանը շարունակէ իր ազդեցութեան տակ պահել Իտալիոյ երիտասարդութեան խոշոր մէկ մասը: Իր ուզածին պէս դաստիարակել ամբողջ սերունդ մը:

Սեւ շապիկաւոր իշխանապետութիւնը իր թաթին տակ առած է ինչպէս ամբողջ պետական կարգ ու սարքը, բանակն եւ խորհրդարանը, մամուլն ու սէնտիքաները, նոյնպէս դրպոցը: Պարտաւորիչ է միօրինակ, միաձեւ կրթութիւնը: Պետութիւնը ինքն է որ կ՝որոշէ ուսուցիչները ինչպէս դասագիրքերը: Ինքն է որ կը վարէ մարզական և երիտասարդական միութիւնները:

Իսկ Վատիկանը, ինչպէս ըսինք, իր հովանաւորութեան, անմիջական ազդեցութեան տակ ունի անհամար շարքեր երիտասարդական կազմակերպութեանց:

Ընդհարման ուրիշ կէտեր ալ կան— ինչպէս ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման, կրօնական դասաւանդութեան եւն. խնդիրներ: Բայց միայն երիտասարդական գործունէութեան ասպարէզը բաւական է դէմ դիմաց հանելու երկու հակադիր ուժերը, աշխարհական իշխանութիւնն ու կրօնականը:

Իտալիան միշտ ալ հակամէտ է օգտագործելու կաթոլիկ աշխարհին հմայքը՝ իր արտաքին քաղաքականութեան համար: Մանաւանդ Ֆրանսային հակազդելու, անոր տեղը բռնելու համար Մօտաւոր Արեւելքի մէջ: Եւ այս տեսակէտէն, մեծ յաջողութիւն կը համարուէր Լատերանի համաձայնութիւնը:

Բայց, ներքին քաղաքականութեան մէջ, Մուսոլինի չի հանդուրժեր ոչ Վատիկանի, ոչ ալ ուրիշ ո՛րեւէ ուժի գերակշռութեան, միջամտութեան կամ մրցակցութեան:

Միւս կողմէ, Պապն ալ տրամադիր չէ զիջումներ կատարելու: Հրաժարելու իր դարաւոր իրաւունքներէն:

Իր պաշտօնաթերթին, «Օսսէրվաթորէ Ռոմանօ»ի բուռն յարձակումներէն յետոյ, որոնց հետեւանքով խմբագիրը չի համարձակիր դուրս ելլել Վատիկանի պարիսպէն, Պապը ինքն ալ մարտական ոգի մը կը ցուցնէ: Շաբաթ օր, հանդիսաւոր առիթով մը, հետեւեալ խօսքերն արտասանեց.

— «Մեր կեանքի ամէնէն տխուր ժամերուն ամէնէն տխուր ժամն է այսօր: Այս կ՝ըսենք իբրեւ հայր եւ եպիսկոպոս Հռոմի: Անշուշտ իրաւունք եւ պարտականութիւն ունինք յիշեցնելու դաշնագիր մը եւ պայմանագիր մը, եւ արդէն դիւանագիտական ձեռնարկներ կատարուած են: Բայց ոչինչ կրնայ արգիլել Հռոմի եպիսկոպոսը իր ձայնը բարձրացնելու: Կրնան պահանջել մեր կեանքը, բայց ոչ մեր լռութիւնը».

Եւ դեռ ուրիշ ակնարկներ, նոյնքան կծու.

— «Աճա կը տեսնենք առաջին արտայայտութիւնը դաստիարակութեան մը որ ժխտումն է քրիստոնէական եւ քաղաքացիական կրթութեան, որովհետեւ կ՝ուսուցանէ ատելութիւն, անպատկառութիւն եւ ըռնութիւն: Մենք չուշացանք օր մը գնահատելու կրօնական կրթութեան վերահաստատումը դպրոցներու մէջ, բայց շատ շուտ սկսան ձախ ձեռքով քանդել ինչ որ շիներ կամ շինել ձեւացուցեր էին աջ ձեռքով»:

Փոխադարձաբար, կրկնապատիկ դառնութեամբ կ՝արտայայտուին, անշուշտ, Մուսոլինիի օրկանները: Եւ ամէնը մէկ բերան, քանի որ բովանդակ մամուլին զսպանակը կեդրոնացած է միեւնոյն ձեռքին մէջ:

Աւելորդ է եղերական համեմատութիւններ տալ այս տազնապին, վերջնական խզում նախատեսելով: Վերջը-վերջը, կարելի պիտի ըլլայ գտնել միջին ճամբայ մը:

Բայց, անջրպետ մը պիտի մնայ միշտ բաց: Ազդեցութեան պայքարը պիտի շարունակուի զանազան ճակատներու վրայ: Նոյնիսկ երկրէն դուրս, եթէ ձախողի ներսը:

Շ.

ԽՈՐԹ ՁԱՅՆԵՐ

28ԷՆ ՅԵՏՈՅ

Շաբաթ գիշեր, նորէն, ըստ սովորութեան, սրահը շատ նեղ եկաւ Անկախութեան Տօնին վազող բազմութեան:

Ու նորէն պահ մը միտքս քերեց նոյն մտահոգութիւնը,— այս ժողովուրդին քաղաքական դաստիարակութեան հարցը:

Որովհետեւ, եթէ թերթով, բեմով ու գործով, սկսած ենք զբաղիլ նոր օրերու պատուհասով,— ձուլումով,— չենք կրնար անտեսել չափահաս բազմութիւններու աստիճանական ուծացումը, ուրիշ վտանգ մը ինքնին, նոյնքան աղետալի իր հետեւանքներով՝ որքան միւսը:

Առաջինը կը փորէ ազգային գոյութեան հիմերը: Երկրորդը կուգայ զայն սաստկացնել:

Իսկ մեծ սրահները որ կը լեցուին ամէն անգամ որ հրաւէր կ՝ուղղուի ազգային—քաղաքական տօնի մը առթիւ, չեն կրնար մեզ շլացնել:

Որովհետեւ տարրերը, որոնք խումբ խումբ ժողովուրդը կը մղեն դէպի Դաշնակցութեան սրահները, բազմաթիւ են եւ այլազան:

Անշուշտ կայ համակրանք դէպի Դաշնակցութիւն եւ անոր գործը: Կայ եւ ազգ. հետաքրքրութիւն՝ հաճելի ժամանցներու որոնումին խառնուած:

Բայց, մեծ չափով կըպակսի, ինչ որ անհրաժեշտ է լեցուն սրահներու մթնոլորտը ելեկտրականացնելու եւ հաւաքոյթներուն տալու կորովի դիմագիծ մը,— հայ ճակատագրին մասին ժողովուրդին մտահոգութիւնը:

Որովհետեւ, աւելորդ է փաստելու ելլել թէ, անոնցմէ զատ, որոնք քաղաքական գործօն ու կենսունակ կազմակերպութեան մը կը վճարեն իրենց ուժերուն տուրքը, հաւաքոյթները չեն ստանար բովանդակութիւն՝ իբր ներշնչարան կենդանի խանդավառութեան, գործօն հետաքրքրութիւն, քանի բազմութիւնները՝ իրենց նստարաններուն վրայ կը մնան լոկ անտարբեր կամ ժամանակաւոր դիտողի դերով:

Շնորհիւ ստեղծուած պայմաններուն, ժողովուրդը մեծ մասամբ կ՝ապրի հեռու հայ կեանքի, հայ գոյութեան մտահոգութիւններէն: Ու սնունդը որ կը ստանայ խօսքէն, երգէն ու սրահի ջերմ մթնոլորտէն, չի բաւեր զայն դնելու փրկութեան ճամբուն վրայ:

Վտանգը որ կը սպառնայ գաղթահայ գոյութեան, պէտք է զինքը տանջէ հոգեւին: Մտահոգութիւնը որ կուսակցականին կը պարտադրէ բարոյական ու նիւթական զոհողութիւն, պէտք է բռնէ նաեւ ժողովրդային միտքերը:

Ու այս հոգը՝ իր բոլոր ղըժուարութիւններով կը ծանրանայ կուսակցութեան վրայ:

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

Հ. Յ. Դ. Վազգէն խումբ Պէլֆօռ	420.—
Հայ կրթ. Միութիւն Վէնսէն	150.—
Բենօ	10.—
Գ. Գահրամանեան	10.—
Տրապզոն Հայր. Միութիւն	500.—
Գումար	1090.—
Մայիս 24ի գումարը	875.—
Ընդհ. գումար	1965.—

*
**

... Խմբագիր

ՎԷՆՍԷՆ.— Ի նպաստ Հայաստանի աղէտեալներու, հաճեցէք ընդունիլ հարիւր յիսուն (150) ֆրանքի գումարը եւ ծրար մը, արդիւնք հանգանակութեան Վէնսէնի Հայ կրթասիրաց երկսեռ միութեան:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՊՈՅՔՈԹԸ

Հանրակառքի եւ ելեկտրական ընկերութեան դէմ, պոյքոթը կը շարունակուի Պէյրութի մէջ տեղի տալով միջադէպերու: Կառավարութիւնը ասկից առաջ ձերբակալեր էր պոյքոթի կոմիտէին անդամները: Այս ձերբակալման դէմ բողոքելու համար, կարգ մը անծանօթներ «Ժողովուրդի Զաւակներ» ստորագրութեամբ թռուցիկներ ցրուելով քաղաքին ամէն անկիւնները, հրաւիրեր էին առեւտրականները որ երկու օր իրենց խանութները գոցեն:

Ոստիկանութիւնը անակնկալ խուզարկութիւններ կատարեց քաղաքի կարգ մը տպարաններուն մէջ գտնելու համար այս թռուցիկներու հեղինակն ու տպուած վայրը, բայց ապարդիւն:

Այս անյաջողութենէն յետոյ կառավարութիւնը, ոստիկաններով եւ զինուորներով լեցուց հրապարակները, համախմբումները արդիլելու համար: Ոստիկանները ցրուելու համար ժողովուրդը ստիպուեցան քանի մը հոգիներ խոշտանգել:

Ընդհ. դատախազը ամբողջ գիշերներ անցուց ոստիկանատունը հարցաքննելու համար պօյքօթաժի կոմիտէի անդամները որոնք ձերբակալուած էին կառավարութեան օրէնքներուն հնազանդած չըլլալու համար: Հարցաքննութենէն յետոյ, անոնք առժամեայ բանտարկութեան հրաման ստացան եւ զինուորներու հսկողութեամբ բանտ տարուեցան:

Աւելի քան երկու ամիս է որ Պէյրութի մէջ հանրակառքի ընկերութեան դէմ պօյքոթը կը շարունակուի 45: օրէ ի վեր հանրակառքի վակոնները բանտարկուած կը մնան ընկերութեան մթերանոցներուն մէջ. հակառակ օդի հետզհետէ տաքնալուն, ժողովուրդը ոչ մէկ նեղութիւն կը զգայ երթեւեկի համար եւ աւելի ամուր կ՝երեւի իր որոշման մէջ: Ելեկտրական լոյսերը եւս հազիւ հարիւրին 25 համեմատութեամբ կը գործածուին ամբողջ քաղաքի մէջ:

ԱՆԲԱՐՈՅ 150ՆՈՑԸ

Կիւմիւլճինալէն կը հաղորդեն թէ 150նոցներէն Զոփուր Իսմայիլ Հագգը տեղւոյն ոճրադատ ատեանին կողմէ դատապարտուած է, գայթակղալից արարքի մը պատճառով: Դատապարտեալը յանցանքի վրայ բռնուեր է երբ հայ տղու մը պատուին դէմ յարձակում կը գործէր անամօթաբար:

Այս անբարոյ մարդը վեց ամիս բանտարկութեան դատապարտուած է:

ՍՊԱՆԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Սպանիոյներքին նախարարը ունկնդրութեան ընդունելով մամուլի ներկայացուցիչները յայտնեց թէ ամբողջ երկրին մէջ, թաղապետական ընտրութիւնները տեղի ունեցան առանց նշանակելի միջադէպերու, ի նպաստ հանրապետականներուն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Վատիկանի եւ Իտալիոյ միջեւ

Վատիկանէն տրուած հեռագիր մը կը հաղորդէթէ իտալական ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ կատարեց երիտասարդ կաթոլիկներու բոլոր ակումբներուն մէջ: Խուզարկուած ակումբները բոլորն ալ փակուեցան:

Փակուած է նաեւ Փատովայի պապական նուիրակութիւնը: Պապը իր մօտ հրաւիրեց կաթոլիկ կազմակերպութեան վարիչները: Վատիկանի պաշտօնաթերթը երկար ցանկ մը կը հրատարակէ նորմիջադէպերու, որոնք տեղի են ունեցած զանազան քաղաքներու, մանաւանդ Միլանի եւ Վենետիկի մէջ:

Վատիկանի կողմէ դիւանագիտական ձեռնարկներ կատարուած են իտալական կառավարութեան մօտ վերջին միջադէպերուն առթիւ:

«Պողպատէ Սաղաւարտ»ներու ցոյցը

Կիրակի օր, Պրէսլաւի մէջ տեղի ունեցաւ «Պողպատէ Սաղաւարտ»ներու մեծ ցոյցը: Հազարաւոր ներկաներու խանդավառ ծափերուն մէջ, Սաղաւարտակիրները զինուորական շարքերով մեկնեցան դէպի դաշտ: Կէս օրէն վերջ, 150,000 սաղաւարտակիրներ, որոնք կը գրաւէին 200 մեդր լայնքով մէկ քիլոմեդր տարածութիւն, ներկայացան իրենց պետերուն, Սէլտթէի եւ Տիւսթէնպէրկի:

Սէլտթէ վրէժխնդրական ճառ մը արտասանեց այն տեղ: Յիշեց թէ Պրէսլաւէն 50 քիլոմեդր անդին կը գտնուի սահմանը երկրի մը, որ 12 տարիներէ ի վեր չի դադրիր արձակելէ սպառնալիքներ եւ ատելութեան աղաղակներ: Իսկ նախկին մարաջախտը Մաքքէնզէն, ըսաւ.— «Ներկայիս, ամէնէն աւելի պէտք է քաջութիւն ցոյց տալ: Արդ, «Պողպատէ Սաղաւարտ»ները փաստը տուին այդ քաջութեան եւ այդ զգացումն է որ զիրենք ինչպէս նաեւ հայրենասէր Գերմանները պիտի ներշնչէ այն օրը, երբ պէտք ըլլայ լսեցնել գերմանական թշուառութեան հետեւանքները:

Սէլտթէ իր ճառին մէջ, նախապէս ջերմօրէն պանծացուցեր էր Սքակէրրաքի գերման տորմիղին դերը, եւ խօսեր անոր յաջողութեան, անոր ապագայ զարգացման վրայ: Ըստ Սէլտթէյի, եթէ կայ ժողովուրդ մը որ բարոյական իրաւունքն ունի խօսելու իր ապահովութեան վրայ, Գերմանիան է: Միւս կողմէ, գերման բանակի ուժեղացումը պիտի նշանակէ, ոչ միայն պաշտպանութիւնը սահմաններու, այլ նաեւ անգործութեան դէմ պայքար՝ այն քաղաքներուն մէջ, ուր զօրախումբեր պիտի հաստատուին:

Ճառերէն վերջ տեղի ունեցաւ Սաղաւարտակիրներու զօրանցքը:

Սաղաւարտակիրներու թափոր մը ենթարկուեցաւ յարձակման՝ համայնավարներու կողմէ, որոնք քարի տարափ մը տեղացուցին անոր վրայ:

Ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ ցրուեց յարձակողները: Կայարանին մօտ. անծանօթ մը կրակեց ուրիշ խումբի մը վրայ: Մէկ հոգի սպաննուեցաւ:

Խնայողութիւնը Թուրքիոյ մէջ

Ազգ. Ժողովը կարգ մը փոփոխութիւններ պիտի ընէ նոր պիւտճէին մէջ: Պիւտճէին հասոյթի բաժնին մէջ, կառավարութիւնը 5,632,000 հողային տուրքէն, կալուածական տուրքէն 7,710,000, կենդանիի տուրքէն 13,600,000, շահատուրքէն 15,623,000, գործառնութեան տուրքէն 16 միլիոն, ժառանգական եւ փոխանցման տուրքէն 250,000 ոսկի հասոյթ նախատեսած է:

Տուրքերու բարեփոխման օրինագիծերուն համաձայն, այս վեց տեսակ տուրքերու հասոյթը 4-5 միլիոնի չափ կը կրճատուի, այնպէս որ նոր պիւտճէին հասոյթի եւ ծախքի խնայողութիւնները պէտք պիտի ըլլայ նոյն համեմատութեամբ զեղչել:

1931ի պիւտճէին հասոյթի բաժնին մէջ պետական երկաթուղիներէն երկուքուկէս միլիոն, մաքսատուններէն 57 միլիոն ոսկի հասոյթ նախատեսուած է: 930ի պիւտճէին մէջ մաքսատուններէն 71 միլիոն 300 հազար ոսկի հասոյթ նախատեսուած, բայց նոյն տարուան հասոյթը 56,240,411 ոսկին գտած էր: Հանրային պարտքերու համար 5 միլիոն 281 հազար ոսկի դրուած է նոր պիւտճէին մէջ, մինչդեռ անցեալ տարի այս բաժինը 14,880,447 ոսկի էր:

Խնայողութեան համար, թուրք կառավարութիւնը որոշեց ջնջել Թոքիոյի, Նանքինի, Քապուլի եւ Ռիօ Տէ Եանէյրոյի թրքական ներկայացուցչութիւնները:

Նախատեսուած է նաեւ դիւանագիտական ուրիշ պաշտօտուններու ջնջումը:

Խորհրդաւոր ճամբորդութիւններ

Մուսուլէն կը հաղորդեն «Սօն Փօսթա»յի.— Իրաքի ներքին նախարարը մեծ շուքով Քէրքիւք եկաւ, եւ մէկ գիշեր մնալէ յետոյ, նոյն շքով Սիւլէյմանիէ վերադարձաւ:

Ծանօթ 150նոցներէն Զէյնէլապէտին ալ, երեք օր ճամ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ԽՕՍՔՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ ԿԸ ՍԿՍԻՆ ՏԱՐԲԵՐԻԼ

Ամերիկեան թերթերը ժամիս 19ի իրենց թիւերով արձագանգը եղան Ուաշինկթընէն հաղորդուած հեռագրակուրի մը, ուր ըսուն համաձայն այս երկրին կեդրոնական կառավարութիւնը կը սկսի բռնել կրճատումներու եւ խնայողութեան ճամբան։

Լուրը որեւէ տարակոյսի տեղ չի տար, որովհետեւ կը բխի բունիակ աղբիւրէն, կեդրոնական իշխանութեան պետ նախագահէն, որ ինչպէս յայտնի է, միաժամանակ իր ձեռքն ունի այլ երկիրներու վարչապետական իրաւունքներն ու պարտականութիւնները։

Հուվըր իր շաբաթավերջի արձակուրդը կ'անցընէ Վիրճինիա նահանգի լեռներուն վրայ գտնուող Բափիտան (Rapidan) կոչուած վայրը, որ ըստ երեւոյթին կը դառնայ նոր ուղեգծի մը դարբնոցը։

Վերոյիշեալ հաղորդագրութենէն կը յայտնուի որ մայիս 9—10 շաբաթավերջի արձակուրդին նախագահ Հուվըր իր հետ ունեցեր է պատերազմական քարտուղարն ու մէկ քանի պաշտօնատարներ, իսկ 16—17ին ներքին քարտուղար Ուիլպըրը եւ իր օգնականները։

Նախորդ շաբաթավերջի խորհրդակցութիւնները յանգեր են այն եզրակացութեան թէ՝ անհրաժեշտ է խնայողութիւն ընել պատերազմական պաշտօնատան պիւտճէէն։ Նոյնն է այս շաբաթավերջի խորհրդակցութեանց արդիւնքը։

Մեկ տարբերութիւնն այն է որ, մինչ ճշդուած կամ յայտարարուած չէ պատերազմական պաշտօնատան մէջ նախատեսուած խնայողութեան գումարը, ներքին պաշտօնատան համար այդ ալ եղած է, որոշուած ըլլալով յառաջիկայ ելեւմտական տարուան ընթացքին խնայել 17էն 20 միլիոն տոլար։

Թէ ի՛նչ տեսակի ծախքեր պիտի կրճատուին, այդ դեռ հրապարակուած չէ։ Միայն կը յայտարարուի որ առժամաբար պիտի կախակայուին կարգ մը ծրագիրներ, որոնք հանրօգուտ ձեռնարկներու հետ կապ չունին։

Քաղաքերուած լիշեալ երկու պաշտօնատուններու վարիչներու եւ անոնց օգնականներուն հետեւեցած խորհրդակցութեան արդիւնքէն, նախագահ Հուվըր յայտարարած է որ յառաջիկայ շաբաթներու ընթացքին Բափիտան պիտի հրաւիրէ նաեւ զանձային, թղթատարական, նաւային եւ երկրագործական պաշտօնատուներու պետերն ու զանազան դիւաններու վարիչները՝ այս հիմնարկներու ծախքերուն մէջէն ալ խնայողութիւն ընելու առաջադրութեամբ։

Ի՛նչ ձեւի ալ թափուին ծախքերու այս կրճատումները, պարզ է որ անոնք կա՛մ պիտի աւելցնեն նոր գործազուրկներ եւ կամ պատճառ պիտի ըլլան որ անգործներէն ոմանք աշխատանք չստանան։ Լայազոյն պարագային բազմաթիւ մարդիկ պիտի ունենան նուազ եկամուտ, հետեւաբար ծախսելու նուազ կարելիութիւններ, այս կերպ, բացասական ազդեցութիւն ունենալով տնտեսական կեանքին վրայ։

Խնդիրը բոլորովին կը տարբերէր, եթէ կրճատումները կատարուէին բազմածախս եւ ոչ անհրաժեշտ ձեռնարկներէն եւ խնայուած գումարները յատկացուէին հանրօգուտ շինութիւններուն։

Այս չէ սակայն, նախագահ Հուվըրի նոր ելոյթին նպատակը, այլ գոցել եկամուտներու պակասէն առաջ եկած բացը, որպէսզի կեդր. իշխանութիւնը ֆարկադրուած չըլլայ բարձրացնել տուրքերը։

Պէտք չէ կարծել որ այս հոգածութիւնն ալ նկատի ունի աշխատաւոր բազմութիւնները։ Այս երկրին մէջ ուղղակի տուրք չերծ են այն բոլոր անհատները, որ միջակ ապրուստ մը ապահովելու չափ միայն կը շահին։ Միակ ընդհանուր տուրքը գլխահարկն է (Poll Tax), որ կը վճարէ իւրաքանչիւր չափահաս այր։ Մնացած տուրքերը եկամտային են եւ կը ծանրանան կալուած ունեցողներու եւ ունեւոր դասակարգերու վրայ։ Այսպիսով, տուրքերը չբարձրացնելու ժտահոգութիւնը կը ծառայէ հարուստներու շահերուն միայն։

Այս տեսակէտէն հետաքրքրական է Մէսէչուսէտս նահանգի օրէնսդիր Մարմնին մէջ վերջերս ծայր տուած վէճ մը։ Քննութեան առնուած է սեփականն միջոցներէ զուրկ ծերերուն (եօթանասուն տարեկանէն բարձրացած) նահանգային գանձէն կենսաթոշակ վճարելու առաջարկը, որ սկզբունքով ընդունուած է։ Տարակարծութիւնները ծայր տուած են, սակայն, երբ ներկայացուցիչները սկսած են խորհիլ հարկ եղած գումարը հայթայթելու մասին։ Մէկ կողմէն կ'առաջարկուի այրերու գլխահարկը բարձրացնել երկուքէն երեք տոլարի եւ կիներն ալ ենթարկել երկու տոլար գլխահարկի։ Այս տեսակէտը կը պաշտպանեն հանրապետականները։ Իսկ ոամկավարները կ'առաջարկեն բարձրացնել տուրքերը։

Առաջին տեսակէտը անցնելու պարագային՝ ծերերու կենսաթոշակը պիտի վճարեն աշխատաւոր բազմութիւնները, մինչ երկրորդ առաջարկին ընդունելովը այդ գումարը պիտի ելլէ ունեւորներու գրպանէն։

Նախագահ Հուվըրի որդեգրած խնայողութեան նոր ուղին, ինչպէս նաեւ Մէսէչուսէթցի հանրապետականներու վերոյիշեալ ընթացքը բաւականաչափ յստակօրէն կը ցուցնեն այս երկրի տիրող կուսակցութեան եւ անոր պետին դիրքը տնտեսական ներկայ աննախընթաց տագնապին հանդէպ։ Անոնք կիսամիջոցներէն այն կողմ չեն ուզեր անցնիլ, անուշ խօսքեր կ'ընեն երբեմն, բայց երբ կարգը գործին կուգայ, կը զգուշանան քիչ թէ շատ արմատական միջոցներու դիմելէ, որովհետեւ կը վախնան մեծ դրամատէրերու եւ արդիւնաբերողներու շահերուն դպչելէ։ Եւ այս ուղղութեան հետեւանքը կ'ըլլայ այն, որ այս երկրի գործադիր իշխանութեան պետը կը բռնէ խնայողութեան ճամբան, կրճատումներու օրինակը տալով վերէն։

Եւ իրօք, ամերիկեան թերթերու մէջ վերջերս հրատարակուած լուրերը կը ցուցնեն, որ երկրի զանազան կեդրոններու մէջ, ծայր տուած են աշխատավարձերու կրճատման դէպքեր, հակառակ 1929ի աշնան Ուաշինկթընի մէջ տեղի ունեցած խորհրդակցութիւններու ընթացքին գոյացած համաձայնութեան։ Ընթերցողը կը հանդիպի նաեւ գործադուլներու տեղեկատուութեանց, իբր հետեւանք վճարումներու պակասեցումին։

Մինչեւ հիմա երեւոյթները կը պահուէին եւ կրճատումները կը կատարուէին անուղղակի միջոցներով, որոնց տեսակները գտնելու մէջ շատ վարպետ են արդիւնաբերողները։

Այսպէս, փորձուած եւ բարձր աշխատավարձ ստացող բանուորները կը ճամբեն, յայտնելով որ երբ գործ ըլլայ նորէն կը կանչեն։

Անգամ մը ճամբուած բանուոր մը երբ կ'ուզեն նորէն ներս առնել, կ'աշխատին եւ մեծ մասով կը լրջորեն նախկինէն պակաս վճարումով վարձել. միշտ յիշեցնելով որ ուրիշներ աւելի քիչով կը գոհանան, բայց իրենք կ'ուզեն նախապատուութիւն տալ իրեն, իբրեւ տարիներու իրենց աշխատաւորը։

Աշխատանքները կը վերածեն գործ գլուխի եւ նոր սակերը կը նշանակեն այնպէս մը, որ նոյն բանուորը այժմ ժամաւորապէս կէսը կը ստանայ՝ բաղդատելով երեք տարի առաջուան շահածին։

Ժամով աշխատողներուն վարկեաններ հաշուել կուտան այնպիսի խստութեամբ եւ բծախնդրութեամբ, որ բանուորին օրականը ժամաւորապէս կէսի կ'իջնէ։

Շաբթուան որոշ օրեր միայն գործ կուտան եւ մնացած օրերը պարապ կը ձգեն բանուորը։

Գործադուլներու կազմակերպուած հետեւանք է ահա այսպիսի մեթոտներու կիրարկումին եւ Ուաշինկթընի մէջ 1920ին կայացած հաշտարարութեան ընդորոշ խոստումին։ Երբ գործատէրերը կը դրժեն իրենց խոստումը եւ կը սկսին կրճատել աշխատավարձերը, բանուորներու պետերն ալ այլեւս կապուած չեն զգար իրենց խոստումին եւ կը դիմեն իրենց վերջին միջոցին. գործադուլին։

Աշխատանքի ամերիկեան դաշնակցութեան Գործադիր Մարմինը մայիս 13ին հրապարակաւ դատապարտեց օրավարձերու կրճատման ծայր տուող քաղաքականութիւնը, գայն նկատելով անգործութեան տեւականացման կարեւոր ազդակ մը։ Մի՛միայն ան յայտարարեց որ կը չեզոքմնայ պայքարի պիտի հրաւիրէ բոլոր բանուորները։

Մայիս 18ին Աշխատանքի Բարեուղար Տոք յայտարարեց թէ՝ արդիւնաբերողներու կողմէ օրավարձերը կրճատելու փորձերը կառավարութիւնը կը նկատէ բռնաբարութեան համաձայնութեան, որ կայացաւ 1929ին, Ուաշինկթընի մէջ, Հուվըրի նախաձեռնութեամբ հրաւիրուած խորհրդակցութեան իբր արդիւնք։

Նոյն մայիս 18 թուականը կը կրէ նախագահ Հուվըրի յայտարարութիւնը, որ կը բերէ կեդր. կառավարութեան խնայողական քաղաքականութեան անցնելու լուրը։

Ահա թէ ինչպէս խօսքով կը տրուին նոր հաւաստումներ, բայց գործերը կը սկսին տարբերիլ որոշապէս։

Եւ ազդանշանը կուգայ վերէն։

ԴՈԿՏ. Ա. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

ՔԵՌԻՆ

(Մահուան տանջին գաղեակին առթիւ)

Հայաստանի անկախութեան տասներեքերորդ տարեդարձին լրանում է մեր ամենէն հին հայդուկներից եւ խիզախ հրամանատարներից՝ Քեռիի հերոսական մահուան տասնըհինգամեակը։

1916 թի գարնանը, ինչպէս պարզուեց վերջերս հրատարակած մի քանի դէմքերի յուշերից, գաղնակից մեծ պետութիւնները՝ Ռուսաստանը, Անգլիան եւ Ֆրանսիան, գաղտնի համաձայնութեամբ իրար մէջ բաժանեցին Թուրքիայից պատերազմի ժամանակ գրաւած վայրերը, եւ, Ռուսաստանին բաժին ընկան իր զօրքերով գրաւած Վանի, Բիթլիսի, Կարինի եւ Տրապիզոնի նահանգները։

Այս գաղտնի համաձայնութիւնից յետոյ է, որ ռուս կառավարութիւնը որոշեց ցրել հայ կամաւորական եօթը գունդերը եւ փոխարէնը կազմել կամաւոր գունդեր ռուսական բանակի հայդիւորներից, հայ սպաների ղեկավարութեամբ։ Այս որոշումով ցարական կառավարութեան նպատակն էր ցրել հայ կամաւորական գունդերը, որոնք մեծ մասամբ լինելով հին յեղափոխականներ, վարում էին ազգային քաղաքականութիւնը։ Կառավարութիւնը բացարձակապէս ղէմ էր շարժումին, եւ նոր գունդերը պէտք է ղեկավարէին միայն ցարական հայատեաց կառավարութեան հրամանատարները։

Հայ կամաւորների համար այն աննպաստ եւ անսպասելի հրահանգը ստացուեց ապրիլի վերջերին, եւ գործադրուեց մայիս ամսուայ ընթացքում։ Այդ օրերին ռուսական մի զօրասիւն մէջքն լինելով հայ կամաւորական երկու գունդերը, Քեռիի եւ Իշխանի հրամանատարութեամբ, գտնուում էին Ուրմիայից դէպի հարաւ, պարսկա-թրքական սահմանի մօտ Ռեւանդուզ, կոչուած շրջանում։ Խիստ ծանր պայմանների մատնուած էին, որովհետեւ շատ էին յառաջացել դէպի Խարբերդ եւ կտրել գլխաւոր զօրամասից, որոնց միջի տարածութիւնը գրաւել էին Թուրքերն ու Քրտերը եւ գրկել թիկունքից պարէն եւ ռազմամթերք ստանալու հնարաւորութիւնից։

Պաշարած Ռեւանդուզի ռուսական զօրքի հրամանատարը շնորհիւ ստեղծած ծանր կացութեան, որոշում է սպիտակ դրօշ պարզել եւ անձնատուր լինել Թուրքերին, որի մասին յայտնում է նաեւ Քեռիին եւ Իշխանին, պատճառաբանելով, որ ռազմամթերքի եւ պարէնի սպառման պատճառով, այլեւս անկարելի է պաշարած վիճակի մէջ կռիւը շարունակել։ Ինչ խօսք որ Ռուսերը գերի ընկնելուց վախ չունէին որովհետեւ նրանց կեանքին վտանգ չէր սպառնում, բայց մինչ գերի ընկած հայ կամաւորներին ողջ կը թողնէին արիւնարբու Թուրքերը։

Քեռին յայտնում է ռուս զօրավարին, որ հայ կամաւորները Թուրք զինուորներին անձնատուր լինել չեն կարող, որովհետեւ բոլորին էլ սրի կը քաշեն եւ, ուրեմն պարտաւոր են կռւով աշխատել թշնամու շղթան պատռել եւ ամբողջ բանակը ազատել պաշարած վիճակից, հակառակ պարագային կռւի մէջ պատռով մեռնել։ Ռուս զօրավարը միանգամայն բանաւոր գտնելով Քեռիի բերած պատճառաբանութիւնը՝ չի ընդդիմանում եւ թողնում է որ Քեռին իր պատասխանատուութեամբ ու նախաձեռնութեամբ մի վերջին փորձ եւս կատարի։

Չնայած որ իւրաքանչիւր հայ կամաւորի փամփշտակալում ծնացած է լինում հազիւ մի երկու տասնեակ փամփուշտ, Քեռին իրեն յատուկ խիզախութեամբ, անցած հայ կամաւորների գլուխը, մի կատաղի գրոհով ջարդում է թրքական բանակը եւ փախուստի մատնում, որով եւ ազատում են թէ հայ կամաւորները եւ թէ ռուսական զօրքը Թուրքերի ձեռքը գերի ընկնելուց, բայի մի քանի տասնեակ Թանկագին զոհերից ճիշդ կռւի վախճանին ճակատից զարնուում է այդ հոյակապ կռւի ղլխաւոր հերոսը — Քեռին — որի մահը լինում է վայրկենական։ Հերոս Քեռիի աճիւնը զինուորական մեծ շուքով փոխադրուեց Թիֆլիս, Խոշեւանի դերեզմանատունը եւ թաղուեց Ս. Զաւարեանի, Դումանի եւ Աւետիք Շահխաթունեանի կողքին։

Կարնեցի համեստ ընտանիքի զաւակ, կօշկակար Արշակ Գավաֆեանը, Քեռի-Թաւ Արշակ մականանեալ, դեռ իննսունական թուականների սկզբին մտաւ հայ ճարտասանական կուսակցութեան դրօշակիր տակ, կերպէ դասախօսութիւններ, կը հրատարակէ բժշկական գրքոյկներ, կը հսկէ մայրանոցներու եւ տուներու մէջ մայրերու առողջութեան, կը մտնէ բոլոր սեմերէն ներս, եւ առողջապահական պատգամներ կուտայ։ Ան օգնեց Հայաստանի երկրաշարժին, դրկելով դրամ եւ հագուստեղէն։

Եթէ Հայ Կարմիր Խաչը չունի ներկայիս սիրողականութիւն, պատրաստելու հիւանդապահուհիներ, սակայն ունինք կարիք մը, շատ մեծ, այն է, հայ ժողովուրդի առողջութիւնը։

Հայ Կարմիր Խաչի վրին կը ծանրանայ մեծ պատասխանատուութիւն մը, — ցոյց տալ նոր սերունդին առողջ դաստիարակութիւն մը, որովհետեւ մեր նորագոյն սերունդին վատառողջ վիճակը այնքան ցնցուղիչ է, որքան մեր թշնամին մեծ երազները։ Պէտք է նոր սերունդը պահենք առողջապահական բարձր մակարդակի մը վրայ, ապագայ մեր հայրենիքին համար»։

Բանախօսութենէն յետոյ, բեմ բարձրացաւ, Պ. Փուկէլ եւ ընկերակցութեամբ թաւջութակի եւ ջութակի trio մը նուագեց դաշնակի վրայ։ Արուեստագէտը ստիպուեցաւ կրկնելու, ու այս անգամին դասական կտոր մը։

Օր. Եղանեա Կիւլվէնեան յուզումով արտասանեց Դանիէլ Վարուժանի «Ձանձալարշ Խաչի»ն։ Իսկ Պ. Էլմաճեան մեներգեց «Ուխ մարալ ջան»ը։ Նուագախումբի վերջին մէկ կտորէն յետոյ, «Համազգայինի» երգչախումբը երգեց «Սարերի վրայով գնաց»ը։

Պ. Խորէն Սուքիասեան փակելով հանդէսը, շնորհակալութեան խօսք ուղղեց Ազգերու Դաշնակցութեան Սուրիոյ ներկայացուցիչ Պ. Պրիւնիէի, որ հոգ կը տանի Հայ Օգնութեան Խաչին, ու «Համազգայինի» վարչութեան, որ սիրայօժար կերպով տրամադրեց իր երգչախումբը սոյն հանդէսին։

Հրաւէր ուղղուած էր բոլոր Հայրենակցական Միութիւններուն, որոնք ներկայ էին իրենց ներկայացուցիչներով։

Փակելէ առաջ սոյն գրութիւնը, կ'ուզէի քանի մը տեղեկութիւններ տալ Հայ Կարմիր Խաչի Պէյրութի մասնաճիւղին կատարած գործի մասին։

Կարմիր Խաչը ունի իր գրասենեակը որ ամէն օր բաց է։ Գրասենեակը կը մատակարէ երկու նպատակի համար. Ա) գործ հայթայթել մեր անգործ հայրենակիցներուն, եւ Բ) ձրի բժշկական քննութիւն եւ դեղ տրամադրել կարօտ հայրենակիցներուն։

Մինչեւ այսօր աւելի քան 150 անգործներու գործ հայթայթած է զանազան հաստատութիւններու մէջ։

Ու բաղմաթիւ են անոնք, որ ամէն օր բժշկական ձրի քննութեան կ'ենթարկուին, ու ձրի դեղ կը ստանան։ Մեր մամիկներէն մինչեւ երիտասարդ կեանքերը, օրհնութիւն ունին, ամէն անոնց որ լծուած են այս աշխատանքին։

Աւելի կենսունակ եւ լաւագոյն ճանապարհ գործի համար, ահա ինչ որ կը մաղթենք Կարմիր Խաչին։

ՊԱՐ-ՍԱՄԻԼ

Կ. ԽԱՉԻ ՔԱՆԱՄԵԱԿԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 21 մայիս.— Մեր գաղութին ալ տօնեց Հայ Կարմիր Խաչի քառամեակը։

Հաղիւ մէկ երկու տարուան կեանք ունի Հայ Օգնութեան Խաչը, (այսպէս կը կոչուի Սուրիոյ մէջ), ու ահա դարձած է ամենաժողովրդական կազմակերպութիւններէն մէկը։

Քառամեակի հանդէսը կատարուեցաւ Ազեարանական ժողովասրահին մէջ, աւելի քան 500 հոգիներու ներկայութեան։

Բեմին ճակատը, ֆրանսական, լիբանանեան եւ հայկական եռագոյներու միջեւ կը ծածանէր Հայ Կարմիր Խաչի դրօշը։

«Համազգային» կրթական եւ հրատարակչական ընկերակցութեան երգչախումբը հանդէսի բացումը կատարեց «Մեր Հայրենիք» ազգային քայլերգով, որ յոտնկայս բուռն ծափերու արժանացաւ ներկայ հասարակութենէն։

Բացման խօսքը արտասանեց Պ. Խորէն Սուքիասեան, որ ժողովրդական լեզուով նախ բացատրեց Հայ Կարմիր Խաչի դերը մեր իրականութեան մէջ, յետոյ բացատրութիւններ տուաւ տեղական մասնաճիւղի աշխատանքներուն վրայ։

Օր. Սաթենիկ Սուքիասեան նուագեց դաշնակի վրայ, ընտիր կտոր մը, դմէ յետոյ խօսք առաւ Տոքթ. Օննիկ Կէրկէրեանը։

— Կեանքի մէջ դարազուխներ, տօնակատարութիւններ կան, ազգային դրական եւ այլ նիւթերու շուրջ, որոնք իրենց նպատակը ունին։ Ահա այդպիսի թուական մըն է, Հայ Կ. Խաչի քառամեակը, որ կը պատկանի ոչ մէկ հատուածի, այլ համայն հայ ազգին։ Ինչո՞ւ ծնաւ Հ. Կ. Խաչը, ի՞նչ ըրաւ, ի՞նչ պէտք է ընէ, եւ ինչո՞ւ կ'ապրի. ես կ'ուզէի մինակ այս հարցերուն պատասխանելով դուհանալ որով արդէն պարտքս կ'ըլլամ մասամբ մը, անոր ծննդեան ու կատարած դերը մեր իրականութեան մէջ։

Կարմիր Խաչի քառամեայ պատմութիւնն ընել օրերու կը կարօտի։ Նոր սերունդի դաստիարակութեան մեծ զարկ կուտայ Հ. Կ. Խաչը։ Աշակերտներ կ'որդեգրէ, կը կազմակերպէ դասախօսութիւններ, կը հրատարակէ բժշկական գրքոյկներ, կը հսկէ մայրանոցներու եւ տուներու մէջ մայրերու առողջութեան, կը մտնէ բոլոր սեմերէն ներս, եւ առողջապահական պատգամներ կուտայ։ Ան օգնեց Հայաստանի երկրաշարժին, դրկելով դրամ եւ հագուստեղէն։

Եթէ Հայ Կարմիր Խաչը չունի ներկայիս սիրողականութիւն, պատրաստելու հիւանդապահուհիներ, սակայն ունինք կարիք մը, շատ մեծ, այն է, հայ ժողովուրդի առողջութիւնը։

Հայ Կարմիր Խաչի վրին կը ծանրանայ մեծ պատասխանատուութիւն մը, — ցոյց տալ նոր սերունդին առողջ դաստիարակութիւն մը, որովհետեւ մեր նորագոյն սերունդին վատառողջ վիճակը այնքան ցնցուղիչ է, որքան մեր թշնամին մեծ երազները։ Պէտք է նոր սերունդը պահենք առողջապահական բարձր մակարդակի մը վրայ, ապագայ մեր հայրենիքին համար»։

Բանախօսութենէն յետոյ, բեմ բարձրացաւ, Պ. Փուկէլ եւ ընկերակցութեամբ թաւջութակի եւ ջութակի trio մը նուագեց դաշնակի վրայ։ Արուեստագէտը ստիպուեցաւ կրկնելու, ու այս անգամին դասական կտոր մը։

Օր. Եղանեա Կիւլվէնեան յուզումով արտասանեց Դանիէլ Վարուժանի «Ձանձալարշ Խաչի»ն։ Իսկ Պ. Էլմաճեան մեներգեց «Ուխ մարալ ջան»ը։ Նուագախումբի վերջին մէկ կտորէն յետոյ, «Համազգայինի» երգչախումբը երգեց «Սարերի վրայով գնաց»ը։

Պ. Խորէն Սուքիասեան փակելով հանդէսը, շնորհակալութեան խօսք ուղղեց Ազգերու Դաշնակցութեան Սուրիոյ ներկայացուցիչ Պ. Պրիւնիէի, որ հոգ կը տանի Հայ Օգնութեան Խաչին, ու «Համազգայինի» վարչութեան, որ սիրայօժար կերպով տրամադրեց իր երգչախումբը սոյն հանդէսին։

Հրաւէր ուղղուած էր բոլոր Հայրենակցական Միութիւններուն, որոնք ներկայ էին իրենց ներկայացուցիչներով։

Փակելէ առաջ սոյն գրութիւնը, կ'ուզէի քանի մը տեղեկութիւններ տալ Հայ Կարմիր Խաչի Պէյրութի մասնաճիւղին կատարած գործի մասին։

Կարմիր Խաչը ունի իր գրասենեակը որ ամէն օր բաց է։ Գրասենեակը կը մատակարէ երկու նպատակի համար. Ա) գործ հայթայթել մեր անգործ հայրենակիցներուն, եւ Բ) ձրի բժշկական քննութիւն եւ դեղ տրամադրել կարօտ հայրենակիցներուն։

Մինչեւ այսօր աւելի քան 150 անգործներու գործ հայթայթած է զանազան հաստատութիւններու մէջ։

Ու բաղմաթիւ են անոնք, որ ամէն օր բժշկական ձրի քննութեան կ'ենթարկուին, ու ձրի դեղ կը ստանան։ Մեր մամիկներէն մինչեւ երիտասարդ կեանքերը, օրհնութիւն ունին, ամէն անոնց որ լծուած են այս աշխատանքին։

Աւելի կենսունակ եւ լաւագոյն ճանապարհ գործի համար, ահա ինչ որ կը մաղթենք Կարմիր Խաչին։

ՊԱՐ-ՍԱՄԻԼ

ՕՂՈՂՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԻԱՅ ՄԷՋ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ տեղատարափ անձրեւներու պատճառով Ամասիոյ շրջակայքը ամբողջ ողողուեցաւ։ Մզկիթ մը, դպրոց մը եւ բազմաթիւ տուներ փլան ջուրին հոսանքէն։

Տասը հոգի եւ հարիւրաւոր կենդանիներ խեղդուեցան։

ԱԼԻՍԹՐԱԹ ԳԻԼԴ

(ՍԷՐԷԳԻ ՀԸՋԱՆ)

Այստեղ գտնուող չափահաս որբերս ալ կուզանք մեր ցաւը պատմելու ձեզի։ Որովհետեւ կը զգանք որ մեր ներկայ վիճակին մէջ, համբերութեան բուռն բաղձանքն ալ կը մարի եւ որովհետեւ շուարած ենք ու չենք գիտեր որ դուռը ծեծել, ոչ թէ կտոր մը հաց մուրալու, այլ աշխատելու եւ ապրելու համար։

Գործ ըսուած բանը չկայ այլեւս մեզ համար։ Եթէ շաբթուան մէջ, մէկ կամ երկու օր գործ գըտնելու ալ ըլլանք, ամբողջ օրը աբեւուն տակ աշխատելով մեզի կը վճարեն 25-30 տրախմի օրական։ Այրող արեւը մեր հոգն իսկ չէ. մենք այնպիսի չարքաշ աշխատանքի մը վարժուած ենք, որ գիւղացիին անդամ զարմանք կը պատճառէ։ Բայց մեր չոր հացն իսկ չենք կրնար ճարել այդքան ձգձիմ ըրաձով մը։

Դեկտեմբերէն ի վեր զառն ու դաժան ի՛նչ օրեր անցուցինք եւ կ'անցընենք դեռ։ Կը կարծէինք որ գարնան կ'աշխատինք։ Բայց ահա գարունն ալ կ'երթայ եւ մենք կը մնանք անգործ։ Ամրան առջեւն ենք։ սովորաբար գործի ժամանակ է. բայց մեզ կարցնող անգամ չկայ, որովհետեւ գործերը քիչցած են։

Մենք Ալիսթրաթ գտնուող որբերս, չենք ուզեր մեզ գոյքերը մերուսերուն վրայ առած թափառիլ քաղաքէ քաղաք, գիւղէ գիւղ։ Չենք ուզեր նոյնպէս մուրալ ու ափ բանալ։ Մեր անօթութեան ու նեղութեան մէջ իսկ հպարտ ենք։ Մեր միակ փափաքն է, հոսկէ ուրիշ տեղ փոխադրուիլ։ Եթէ այդ յոյսը ունենանք, դեռ ամիսներ կը տոկանք մեր այսօրուան զրկանքներուն։ Մեր բարոյական ուժը տեղն է. փճացած ենք միայն նիւթապէս եւ մասամբ՝ ֆիզիքապէս. աշխարհի ամբողջ դառնութիւնը որ մեր վրան տարիքէն մեղ այս վիճակին մատնեց, փճացուց մեզ, չկարենալով սակայն ջնասել միայն մեր բարոյականին։

ԼՍԵՑԷՔ ԵՒ ԾԱՐԺԵՑԷՔ

«ՁԵՆՔ ՈՒԶԵՐ ՄՈՒՐԱԼ. ԱՓ ԲԱՆԱԼ»

Ցելանիկի «Չորիգոն»էն կ'արտատպենք հետեւեալ երկու նամակները, Մակեդոնիոյ գիւղերուն մէջ ցրուած որբերու Թշուառութեան մասին.—

Ուրդ, Պ. խմբագիր, խորհեցէք մեղ ուրիշ տեղ փոխադրելու մասին։ Այս կողմերը ա՛լ հայ չկայ համար։

ՍԷՐԷՋ

Տնտեսական սուր տագնապը չափազանց ազդած է, թէ՛ քաղաքին եւ շրջակայ գիւղերու հայ գաղթականներուն եւ չափահաս որբերուն համար։ Առանց չափազանցութեան կարելի է ըսել թէ, տարի մը առաջ ապրած երիտասարդներդ այսօր չես ճանչնար։ Դէմքերը այնպէ՛ս փոխուած, այնպէս նիհարցած են, անոթի պակասին եւ տեւական մտատանջութեանց պատճառով։ կարծես տարիներէ ի վեր հիւանդ պառկած ըլլային անոնք։

Մեր կայտառ երիտասարդները ոտքի կարօտը կը քաշեն։ Ճիշտ այս գործի ժամանակը ըլլալով գործ ճարել անկարելի է։ Ընկերներու քով աշխատող տղաքը ալ հանուած են։ Եւ գիւղացիները քով կը բնակին 6-7 տարի ի վեր։ «Թէեւ շատ դժուար ձեզ հեռացնել, կ'ըսեն անոնք, բայց ինչ կրնանք ընել, երբ չվիսի տաղտիկները ձեր օրականները վճարել»։ Հիմա, ժողովը մեծ մասը գիւղէ դուրս կը շրջին ծխախոտ տնկելու համար մը գտնելու համար, օրական 25-30 տրախմիով։ Մերինները անցեալ տարի, այդ միեւնոյն գործը կը ստանային 120-130 տրախմիով, երբ հիմա 30նոցն ալ չեն գտնար։

Անցեալ օր տեսայ այս երիտասարդներէն մէկը, որ կը պատմէր թէ մերէկ 50 տրամ սեւ հայց եւ մէկ հատ կերայ. դեռ այսօր բան չեմ կերած»։ Իսկ խեղճը հաւատացէք, ճշմարիտէն կը դողար այս խօսքը ըսած պահուն։

Եւ այս երիտասարդը միակը չէ։ Հազարներով կրնաս գտնել անոնց պէս եւ մեր գիւղերու մէջ։ Նոր ցունամստանի թեմատիորիդը հետեւեալ կոչը ուղղած է հանրութեան։—

Մակեդոնիոյ գիւղերը ցրուած մէկ մը հարիւր չափահաս որբեր ունի։ Ասոնց համար մեր հիւանդանոցին մէջ արձագանգ եղաւ քանիցս։

Ոչ մէկ երկիր վերծ չէ անշուշտ աշխարհային տնտեսական տագնապէն։ Բայց, անգործութեան հետեւանքով Մակեդոնիոյ մեր որբերուն ենթարկուած վիճակը այլապէս ծանր է եւ կը կարօտի անմիջական ու եղբայրական օժանդակութեան։

Բացի մտնելու սրտաճմլիկ մանրամասնութիւններէ մէջ, որոնք ծանօթ արդէն բոլորին, կոչ կ'ուղղենք մարդուղի ազգասիրական զգացումներուն, որպէսզի առատաձեռնօրէն մասնակցի ի մօտոյ այդ մասը ազգային հանգանակութեան։ Թեմական խորհուրդը լծուած արդէն այս ցաւոտ խնդրոյն ապահովական լուծում մը գտնելու աշխատանքին, լիայոյս է որ, մեր ժողովուրդը, անգամ մը եւս պիտի տայ ազգային հանգանակութեան եւ եղբայրասիրութեան ապացոյցը, օգնութեան ձեռք երկարելով քանի մը հարիւրի հասնող մեր կրօտ որբերուն, որոնք ցեղին վաղուան ճրագներն են։

ԹԱՒՐԻԶԻ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

ԹԱՒՐԻԶ, 16 Մայիս.— Ուսումնական տարին մօտենում է իր վախճանին, բայց ի՞նչ է Թաւրիզի ազգային դպրոցների տնտեսական վիճակը։

Առթպատականի թեմական դրպրոցում, Դպրա թաղի «Արամեան» և «Ս. Աննայեան» դպրոցում և Լիլաւա թաղի «Հայկազեան» և «Թամարեան» դպրոցներում սովորում են մօտ 650 աշակերտ-աշակերտուհիներ, որոնց մեծ մասը չքաւոր և հասարակ դասակարգի զաւակներ են։ Այսօր երեք դպրոցները բաց ունին 40,000 դրամ։

Թեմակալ Առաջնորդը եւ երեք դպրոցների Հոգաբարձութիւնները կարելին անում են, որպէսզի այդ բացը գոցեն։ Հանգանակութիւն, ներկայացում կազմակերպում են։ Զանազան քաղաքներ դիմում են բարեգործական հաստատութիւններին եւ հարուստ հայրենակիցներին։ Շատ քիչերն են արձագանգ տալիս։ Այնպէս որ բացը մնում է բաց, իսկ Առթպատականի ժողովուրդը տնտեսապէս այնքան է տկարացել, որ առանց դրսի օգնութեան դժուար թէ կարողանայ իր ուժերով երեք դպրոց պահել։ Ուսուցիչ-ուսուցչուհիները ամիսներով ռոճիկ չեն ստանում եւ ապրում են տնտեսական ամենանեղ վիճակում։

Դ. Ե.

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՍՊԱՆԻԱՅ ԱՂԱՒՆԻՆ

Այսպէս կը կոչուի յոբելեար Նար-Դոսի մէկ վէպը։

Նիւթը ահաւասիկ։— Թուսեան, որսի պահուն, անտառի մը մէջ, կը ծանօթանայ Սառայի, Աղջիկը, անմեղ ու միամիտ, հետաքրքիր է թէ ի՛նչպէս կ'որսան այրերը։ Թուսեան հրացանը կը տնկէ եւ կ'որսայ աղաւնի մը։ Աղջկան նոյնքան հանդարտութեամբ կ'որսայ, քամի մը օր ետքը, աղաւնեսիրտ Սառայի կուսութիւնը։ Սպաննուած են աղաւնիները։ Թուսեան ժամանակ մը ետքը կը հեռանայ երկրէն։ Բայց դեռ կը թղթակցին։ Սառա զաւակ մը կը ծնանի եւ կը խեղդէ։ Տարիներ կ'անցնին, վիշտը եւ հոգեկան տառապանքը մոռցած է այլեւս Սառա։ Եւ օր մըն ալ կ'ամուսնանայ Դարեգինի հետ։ Յանկարծ երեւան կուգայ Թուսեան, կը տեսնէ Սառան եւ կ'ուզէ վերսկսիլ իրենց յարաբերութիւնները։ Սառա կը մղէ իր ամուսինը, որ երթայ սպաննէ Թուսեանը։ Դարեգին չի համարձակիր, Սառա զոհացած իր ամուսնին դէմ, որ չի կրնար պաշտպանել կնոջ պատիւը, ինք միանակ կը փորձէ կատարել սպանութիւնը։ Կը ձախողի, հոգեկան տագնապը իր յղութեան այդ օրերուն այնքան կ'ազդէ, որ վիժում կ'ունենայ եւ կը մեռնի։

Երեւանի քննադատները այս վէպը կը համարին պատկեր մը դասակարգային պայքարին։ Նազբօսիկ քննադատութիւն է այդ։

Նիւթը պարզ է,— սեռային հարցին ընկերային երեսը։ կամ՝ երկու վարդապետութիւններու բախումը։ Մ'էկ կողմը՝ սէն սիմոնիզմը եւ միւս կողմը՝ քննախօսական տէթէրմինիզմը։ Սառա կը ներկայացնէ առաջին վարդապետութիւնը, որ կնոջ կուտայ այրերուն հաւասար իրաւունքներ, ընդվզելով որ սեռային բարոյականը կինը կ'առաջնորդէ ստրկութեան։ Թուսեան կը ներկայացնէ երկրորդ վարդապետութիւնը, որ մարդը կ'ենթարկէ սեռային բնախօսութեան անխորտակելի ուժին։ Նար-Դոս, առանց երբեք նախընտրելու այս կամ այն վարդապետութեան տեսակէտները, առանց երբեք շեշտուած համակրանք մը ցոյց տալու իր հերոսներէն մէկուն, Թուսեանի դիմագիծին կուտայ, սակայն, փողոցային եւ աշխարհիկ գոյն մը, ետքէն խաչեցեալի մը տառապանքին մէջ գեղեցկացնելով զայն։

Զեւի տեսակէտով, երբ իր վէպը պատմելու առեն իբրեւ շարժանկարի պատառ կը գործածէ դրագէտ մը, անոր դէմքին վրայ դարձնելու համար ամբողջ ողբերգութիւնը, պատժողը այնքան ծիծաղելի կը դառնայ, որ ադկէ կը տուժէ ձեւը։ Մանաւանդ սկիզբը, որ այնքան դանդաղկ'ընթանայկարծեսպատմութիւնը կը քալէ գոմէշի կառքով։ Նախադասութիւնները քերականական պարզ կառուցուածք մը ունին, — ոճ չունի, — չափազանց ցամաք, երբեմն թատերական։ Առով իսկ, սակայն, իր վէպին երկրորդ մասին մէջ կը յաջողի ստեղծել ելեկտրականութիւն մը, պայթեցնելով ողբերգութիւնը։

ՍԿԻԶԲ ԵԻ ՎԱԽՃԱՆ

Վէպերու ձեւագիտութեան մէջ կարեւոր հարց մըն է սկիզբն ու վախճանը։

Մեր հին գրողները ընդհանրապէս լաւ կը վերջացնեն իրենց վէպերը։ Երկար առեն կը տեսնուէր Շեյքսփիրեան դպրոցին ազդեցութիւնը վէպերու եւ թատերգութիւններու վերջաւորութեան վրայ։ Երբ հանգոյցը կազմուէր, գործողութիւնը կը յամենար, պահ մը, մթնոլորտին ամբողջ ծանրութիւնը բռնած, եւ մարդկային զգայնութիւնը մէկ անգամէն ցնցելու համար՝ ողբերգական ձեւով մը եւ երկրաշարժի մը արագութեամբ կը քանդէր ու կը վերջացնէր ամէն բան։ Ըստ Շեյքսփիրի, գործողութիւններու լուծում կը նշանակէ հերոսներու մահ։

Առեն մըն ալ տեսնուեցաւ Տոս-Փասոսի վէպերու ձեւագիտութեան մէջ նոր ճամբայ մը բանալ։ Ան ալ չյաջողեցաւ։ Ինչպէս Շեյքսփիրի, այնպէս ալ Տոս-Փասոսի վէպերը կը վերջանան մահով։ Ինչպէս Շեյքսփիրի, այնպէս ալ Տոս-Փասոսի վէպերը կը վերջանան մահով։ Ինչպէս Շեյքսփիրի, այնպէս ալ Տոս-Փասոսի վէպերը կը վերջանան մահով։

Նոր ձեւեր փնտռողներ եղան։ Ֆլոբեր, Ռուսական վէպի մեծ վարպետները, Ֆրանսական նորագոյն վէպը, Անգլիական եւ ռուսական դրականները ալ ջանացին նոր ձեւեր գտնել։ Ֆլոբեր, Ռուսական վէպի մեծ վարպետները, Ֆրանսական նորագոյն վէպը, Անգլիական եւ ռուսական դրականները ալ ջանացին նոր ձեւեր գտնել։ Ֆլոբեր, Ռուսական վէպի մեծ վարպետները, Ֆրանսական նորագոյն վէպը, Անգլիական եւ ռուսական դրականները ալ ջանացին նոր ձեւեր գտնել։

բորդելէ յետոյ սահմանամերձ շրջաններու մէջ, Քէրքիւք վերադարձաւ։

«Այս խորհրդաւոր ճամբորդութիւնները իմաստ մը ունին անշուշտ»։

Ռումանիոյ համայնավար լրտեսները

Պուքրէշէն կը հեռագրեն.— Քսաներկու օր տեւող դատավարութենէ մը վերջ, Պուքրէշի Պատերզմ. Ատեանի ընդհ. դատախազը իր ամբաստանագիրը կարդաց համայնավար լրտեսներու մասին։ Ցոյց տուաւ որ անտեսանելի ձեռք մը կը ղեկավարէր 35 ամբաստանեալները, որոնք ռեւէ նպատակ ալ չունին, քանի որ դրամ կը ստանային եւ իրենց գործունէութեան նպատակէն անտեղեակ էին։

Ընդհ. դատախազը իւրաքանչիւրին պատասխանատուութիւնը ճշդելով թիապարտութիւն պահանջեց հրամանատար Վէրցարի համար, 15 տարուան թիապարտութիւն երկրաչափ Սօլօմօնի եւ ֆրանսացի Անտրէ Փրօթթէնի համար, իսկ 5-15 տարուան թիապարտութիւն միւս ամբաստանեալներուն համար։

Մոսկուայի դժգոհութիւնը

Բոլշեւիկեան Միջազգայինի 21րդ լիակատար նիստին մէջ նախագահը Մանուէլսկի մեծ դժգոհութեամբ խօսեցաւ Ֆրանսայի համայնավարներու գործունէութեան մասին.

Այս գործունէութիւնը ըսաւ կը փաստէ թէ անոնք անկարող են հաւաքելու զանգուածները, առօրեայ մտահոգութիւններու հիման վրայ, որոնք սակայն երեւան կուգան մասնաւորաբար ներկայ տագնապի ընթացքին։»

Մանուէլսկի ցոյց տուաւ թէ Ֆրանսայի համայնավարները չկրցան շահագործել գործաւորներու բուռն դժգոհութիւնը որ երեւան եկեր էր ընկերային ապահովագրութեանց օրէնքին կիրարկման հետեւանքով։

Մանուէլսկի բացատրեց նաեւ թէ համայնավարներու հիմնական գործը պիտի ըլլայ քանդել «փոքրագոյն չարիքի» տեսակէտը որ ընկերվարականներուն է։ Այս վերջինները՝ այդ տեսակէտէն մեկնելով կը հաւաստեն թէ օրինակ՝ «Գերմանիոյ մէջ Պրիւնինկի կառավարութիւնը փոքրագոյն չարիք մըն է քան Հիդլէրեան ֆաշիստականութիւնը»։ Այս հիմերուն վրայ, Մանուէլսկի ուրիշ քննադատութիւններ ալ ուղղեց Ֆրանսայի համայնավարներուն։

Աֆղանիստան կը զինուի

Աֆղանիստանի պատերազմական նախարարութեան պատկանող բեռնատար ինքնաշարժներ, Փէշավէրէն Քապուլ փոխադրեցին մեծ քանակութեամբ ֆրանսական զէնքեր եւ ռազմանիւթ։ Կը յուսացուի որ զէնքերու եւ ռազմանիւթի փոխադրութիւնը հազիւ կարելի պիտի ըլլայ վերջացնել 8 օրէն։

Կ'ըսուի թէ վերջին եօթը ամիսներու ընթացքին 22000 զէնքեր եւ մեծ քանակութեամբ ռազմանիւթ փոխադրուած են Աֆղանիստան՝ անգլիական Հնդկաստանի ճամբով։

"ՄԱՅԻՍ 28„Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԼԻՈՆ

6 Յունիս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ

Կը նախագահէ՝ Վ. ՉՈՒԼԼԷՐԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆ եւ Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՏԷՍԻՆ

7 Յունիս կիրակի կէսօրէ վերջ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՌՈՍՏՈՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՊԷՔՈՆԻ Մասիս խումբի հերթական դասախօսական ժողովը՝ այսօր երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ (Buvette de la Gareի սրահին մէջ, կը խօսի՝ ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ նիւթ՝ «Մեր քաղաքական հեռանկարները»։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Չարսանճաքի Պատ. միութեան վիճաբանական ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին 12, 14 Rue Colbert, Պար Թապայի սրահին մէջ, կը խնդրուի անդամագրուած եւ ոչ անդամագրուած հայրենակիցներէներկայ գտնուիլ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Ջառացի (Սեբաստիա) Արուսեակ Ասլանեան որ 4 տարի առաջ Պաղտատի Հայոց եկեղեցիին պատին վրայ փակցուած գրութիւնով մը փնտռած է իր ազգականները։ Այժմ 23 տարեկանէ։ Իմացնել R. Aslanianի, Dugradus par Ucel, Ardèche, France. Իր ճշգրիտ հասցէն լուր տուողին 200 ֆր. նուէր:

— Մշոյ Ջոր Թաղեցի խորէն տէր Սահակ փոսթօեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Նալպանտ քնիազի որդին գեղամ: Լուր կայ թէ ընդհանուր տեղահանութեան միջոցին ազատուելով մեկնած է Ամերիկա եւ հաստատուած է Ֆրէզնօ։ Կը խնդրուի հայրենակիցներէ իր հասցէն յայտնել Khoren Postoyanի, Usine de Menarde, St. Alban, La Grive, Isère, France.

Կը խնդրուի արտասահմանեան թերթերէն արտատպել։

— Չէնկիլէրցի (Պրուսա) տիկին Մարիամ Ծերոնեան կը փնտռէ իր հօրաքրոջ զաւակը Պ. Յովհաննէս Պապիկեան (վաղեմի ուսուցիչ՝ Չէնկիլէրցի)։ Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Մարսէլլ։ Իմացնել Madame Mariam Tzéronian. Cité Arméninne. Boulevard de la Madeleine, Nice. France։

DONVILLE-LS-BAINESի ՄԷՋ

Ծախու է կամ վարձու կը տրուի տուն մը՝ 5 փիէս եւ պարտէզ, վերջին ձեւի յարմարութիւններ։ Փլաժին եւ Grainvilleի մօտ։ Դիմել՝ Publicité Metzl, 51 Rue Turbigo, No. 5484, Paris.

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

TOURNÉE KARAKACHE ՄԻԱՅՆ 2 ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ EDEN 7 AVE. CLICHY

Յունիս 3 Չորեքշաբթի եւ Յունիս 4 Հինգշաբթի՝ ժամը 9ին

Պոլսէն նոր ժամանած ՇԱՒԱՐՇ ԳԱՐԱԳԱՇ («Լէպլէպիճի»ի յայտնի Սանսարը), Տիկ. ԺԷՐՖԻՆ (Ֆաթիմէ), ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ (Խուրշիտ պէյ), կատարեալ ամբողջութեամբ —եւ բնագրին լեզուովը—

ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵՆ Տ. ՉՈՒՀԱՃԵԱՆԻ ԵՒ ՆԱԼԵԱՆԻ ԱՆՄԱՀ ՕՓԷՐԷԹԸ

ԼԷՊԼԷՊԻՃԻ ՀՕՐՀՕՐ ԱՂԱ

Ս. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ՝ Սաֆէտիլ գալֆա, ԳՄԲԷԹԵԱՆ՝ Հօրհօր աղա, ԱՆԱՀԻՏ՝ Գամէր եւ ԿԱՎՌՕՇ - ԹՕԼԱՅԵԱՆ՝ Ճինկէօղ

Երկսեռ մեծ խմբերգ, նուագախումբ ղեկավարութեամբ Պ. ՄԻՇԷԼ ՍԻՐԻՆԵԱՆՕԻ։ Դաշնակի առջեւ՝ Օր. ԺԷՆԵԱ ԱԹԱՆԱՍԻԷՖ

ՖԷՐԻՏԷ ՀԱՆԸՄ՝ իր արեւելեան պարերուն մէջ

ՏՈՄՍԵՐԸ 5, 10, 15, 25, ԵՒ 30 ՖՐԱՆՔ

Ոչ ոքի տոմսակ պիտի ուղարկուի։ Տոմսակները կանուխէն կը ծախուին՝ ԿԱՎՌՕՇի մօտ

208bis rue Lafayette, Պ. Արթինեան, 26 rue Lesage, սափրիչ Պ. Գէորգեան, 24 St. Lazare եւ Թատրոնի կիշէն

ՊՈԼՍԷՆ ՆՈՐ ՄԻԱՅՆ ՀԱՍԱՒ

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ

Պատմական նոր մէկ վէպը՝ (Մարիամ Մագթաղինացիի կեանքէն)

ՌԱՊՊԻ

Խորհրդանկարուած ՄԵԼՔՈՆ ՔԷՊԱՊՃԵԱՆԷ

Գին՝ 15 ֆր. Դիմելմիմիայնհեղինակին՝208bisRue Lafayette, Paris (10)

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ (ՊԱԼԵՆՑ)

51 Rue Monsieur - le - Prince, PARIS (VIe)

Հեռաձայն՝ Danton 88—65 Մէթրօ՝ Odéon

ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՔԵՐ, ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ եւ ԿԱԶՄԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ։ ՏՊԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԳՐՔԵՐ.— Մ. Կիւրճեան (Հրանդ)՝ Պանդուխտի Կեանքէն (20 ֆր.), Կ. Ջարեան՝ Երեք երգեր (60 եւ 75), Վ. Շուշանեան՝ Ամրան գիշերներ (25), Ամէնուն հասցէն (6), Կ. Սասունի՝ Ապրիլեան եղեռնը (5), Ղ. Մելոյեան՝ Երեք ընկերները (10), Սայեաթ Նովայ (6)։

Գրատանս մէջ կան Հայաստանի Պետհրատին բոլոր գործերը։ Հայաստանէն հասած են մեծ քանակութեամբ երաժշտական կտորներ։ Ունինք Աիարոնեանի, Վարանդեանի, Բաֆֆիի եւայլ ծանօթ հեղինակներու բոլոր երկերը։ Կոմիտաս Վրդ.ի, Սպենդիարեանի, Ռ. Մելիքեանի եւն. երաժշտական գործերը։

ՎԱՐՁՈՒ ԿԸ ՏՐՈՒԻՆ ՉԱՆԱՉԱՆ ՎԻՊԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐ

Ընդարձակ Գրացուցակը լոյս կը տեսնէ շուտով

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Քռէփ տը Շինի։* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ։ Ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՊԷՔՈՆԻ ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ ԱՆԻԷՌԻ ԿՈՂՄԸ

ՎԱՐՁՈՒ Է գեղեցիկ յարկաբաժին մը, առաջին յարկ, փողոցի վրայ երկու սենեակ, խոհանոց, լոգարան, կեդրոնական ջեռուցիչ եւ ամբողջ տարին տաք ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ։ Տարեկան վարձք՝ 5500 ֆր., շարժ եւ ջերմութեան յարակից ծախքեր 1270։

Դիմել Տիկին Միսաքեանի 3bis Rue de Strasbourg, (առաջին յարկ)

ԿԱԶԻ ՕՃԱԽՆԵՐՈՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ԳԷՈՐԳ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

71 rue Longue des Capucins

71, Բիւ Լօնկ տէ Քաբիւսէն, ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը ծախենք, կը շինենք, կը նորոգենք եւ կը փոխանակենք կազի օճախներ նպաստաւոր պայմաններով

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ

ՈՒՆԻՆՔ ՍՈՒՐՃԻ ԵՒ ՄՍԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ

ԿԱՐԵՒՈՐ

Հող, տուն, խանութ եւն. գնել եւ ծախել, եւ տուն շինել ուզողներուն շատ յարմար պայմաններ եւ փոխ դրամ կը տրուի։

Դիմել՝ Cabinet Pontet, *Ա. յարկ։* Marseille. *1* rue Petit St. Jean:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, *Փարիզ, Մէթ.* Réaumur. *Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.։ Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները։*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդթ. եւ վարիսի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12։*

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

AMERICAIN LLOYD PALESTINE & ORIENT LLOYD

13 Bld. Malesherbes, Paris (8)

Tél. Anjou 07-45 Adr. Télég. Palestloyd

Տոմսակներ ամէն երկիրներու համար։

Եգիպտոս, Սուրիա, Պաղեստին, Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Չինաստան, եւայլն:

ԾԱՆՕԹ.— Արտասահմանէ եւ գաւառներէ մեկնողներուն կը տրուին պէտք եղած տեղեկութիւնները եւ տոմսերը:

Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ զեղչ Հայերու համար.

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

Կ' ՈՒԶՈՒԻ ճաշարանի համար փորձառու խոհարար մ։ Դիմել Souren Arzoumanianի, Hôtel Damas, Marseille. Փարիզի մէջ դիմել *Յառաջի* վարչութեան.

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Չափաւոր գին։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *դեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։*

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի *գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։*

Զղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ։

Դարմանանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի *պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։*

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ՅԱՌԱՋ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ԾՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
3
ՅՈՒՆԻՍ
1931
3 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1585 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ

Քանի մը օրէն Լոնտոն կը հասնին Գերմանիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը, տեսակցելու համար Անգլիոյ իրենց պաշտօնակիցներուն հետ:

Այս տեսակցութիւնը սարքուեցաւ անցեալ ապրիլին, Հէնտերսընի նախաձեռնութեամբ, երբ հրապարակ ելաւ աւստրեւգերման համաձայնութեան խնդիրը: Հրաւէրը այնպէս մը զուգադիպած էր որ, Փարիզի մէջ լուրջ կասկածներ ունեցան: Բրիտանական կառավարութիւնը լաւագոյն սեպեց նախ ժրնեւի ժողովին մէջ քննութեան ենթարկել համաձայնութիւնը, եւ յետաձգել տեսակցութիւնը:

Հիմա նորէն մտահոգ են Ֆրանսայի մէջ: Տեսակցութիւնը ինքնին ոչ միայն ուշագրաւ է եւ կապուն քաղաքական լուրջ խնդիրներու հետ, այլեւ կը զուգադիպի հսկայական ցոյցի մը: Արդարեւ, տակաւին կիրակի օրն էր որ Գերմանիոյ «Պողպատէ Սաղաւարտներ»ը 150,000 անդամներով անցք մը կատարեցին դէպի Պրէսլաւի դաշտերը, եւ տեղի տուին վրէժխնդրական արտայայտութեանց:

Արդէն դիւրազգած, այս անգամ աւելի բռնկած է ֆրանսական մամուլը, եւ ամէն բան սեւ կը տեսնէ:

«Տէօյչլանտ» յածանաւուն ծովարկումը, այս ցոյցը, Լոնտոնի տեսակցութիւնը եւ դեռ ուրիշ կասկածելի երեւոյթներ այլեւս հանդիստ չեն տար մանաւորապէս աջակողմեան թերթերուն: Անոնք ոչ միայն կը ծաղրեն բոլոր խաղաղասիրական հաւաստիքները, այլեւ անմիջական վտանգի մը ահազանգը կը հնչեցնեն, իբրու հետ կապելով դէպքերը: Անոնք չեն հաւատար Գերմանիոյ հանրապետական ձգտումներուն, կամ ընկերվարական կուսակցութեան անկեղծութեան:

Քանի մը օր առաջ, Լայփցիկի մէջ բացուեցաւ Գերմանիոյ ընկերվարականներուն համագումարը: Արդ, փարիզեան մամուլը այդ առթիւ արտասանուած սովորական խօսքերն անգամ փաստ կը բերէ, ապացուցանելու համար թէ Գերմանիան միակամ է եւ կը պատրաստուի պատռել Վէրսայլի դաշնագիրը, վրէժ լուծել ուշ-կանուխ: Այսպէս, կուսակցութեան վարիչներէն Վէլս ըսեր է.

— «Պէտք է ամէն բան ընկել, հատուցումները նորէն կըրճատելու եւ ի վերջոյ չվճարելու համար, որպէսզի Գերմանիա իրաւունքներով իսկապէս հաւասար ըլլայ միւս ժողովուրդներուն»:

Քաղաքական աշխարհին համար գաղտնիք չէ որ Պ. Պրիւնինկ եւ Խուրցիուս Լոնտոն, աւելի ճիշդ՝ Զէքըրս կ'երթան ոչ թէ թէյ կամ գինի խմելու, այլ զանազան փշոտ խնդիրներ հարթելու, եւ Մեծն Բրիտանիոյ աջակցութիւնն ապահովելու համար:

Անոնք առաջին առթիւ Լոնտոնի վարիչներուն ուշադրութեան պիտի յանձնեն հատուցումներու խնդիրը: Պիտի պահանջեն նորէն վերաքննել եւ կրճատել, աւելի տանելի դարձնել այդ բեռը:

Իսկ ասոր համար ունին բաւական համոզիչ պատճառներ: Պիտի պարզեն երկրին տնտեսական անձկութիւնը: Այլ մանաւանդ զարհուրելի տագնապը գործազրկութեան, որ նպաստրնկալ դարձուցած է միլիոնաւոր մարդիկ:

Արդ, կ'ըսեն Գերմանիոյ վարիչները,— Գործազրկութիւնը եւ թշուառութիւնը կա՛մ ծայրագոյն աջ կը նետեն բազմութիւնները (Հիտլէրեան-Ֆաշիստ հոսանք) կամ ծայրագոյն ձախ (համայնավարութիւն): Երկու պարագաներուն ալ, կառավարութիւնը կը մտնուի անելի մը, եւ դժուար է պահպանել հաւասարակշռութիւնը:

Ցետոյ կայ զինաթափութեան խնդիրը: Գերմանիա այս խնդրին արձարձուէն ի վեր, մէկ պահանջ ունի,— Մենք արդէն բռնի զինաթափ եղած ենք. դո՛ւք ալ հետեւեցէք մեզի, իջնելով մեր մակարդակին. կամ թոյլ տուէք որ մենք ալ հասնինք ձեր աստիճանին:

Այս ճամբուն վրայ, Գերմանիան բացառաբար կը հակի խորհրդային տեսակէտին, որուն շարժառիթները բոլորովին ուրիշ են:

Կայ, վերջապէս, աւստրեւգերման հաւաձայնութեան խընդիրը: Պերլին ոչ հակօրինական կը համարէ իր այս ձեռնարկը, ոչ ալ հակառակ՝ ստորագրուած դաշնագիրներուն: Մինչդեռ Ֆրանսայի համար եղածը պարզապէս նախաբանն է Աւստրիոյ կցման, երկու երկիրներու միացման (Անշլուս):

Լոնտոնի աշխատաւորական դահլիճը չարը խափանելու համար, իրաւաբանական տեսակէտը մէջտեղ դրաւ եւ խնդիրը յղեց Լա Հէյ: Բարձրագոյն ատեանը հազիւ օգոստոսին կրնայ արձակել իր վճիռը: Որով, թէ երեք ամիս ժամանակ շահուած կ'ըլլայ եւ կիրքերը կը մեղմանան եւ թէ միջոցներ կը խորհուին միջին ճամբայ մը գտնելու համար:

Այս հարցին մէջ ալ, Գերմանացիները իրենց յոյսը դրած են Անգլիոյ վրայ: Մանաւանդ որ, հանրային կարծիքը նպաստաւոր է, իսկ խոշոր օրկաններ արդէն դիրք բռնած են ընդդէմ ֆրանսական տեսակէտին:

Նորէն եւ նորէն, այս բոլոր խմորումները, երթեւեկներն ու ձեռնարկները կ'ապացուցանեն խաղաղութեան դաշնագիրներու մնանկութիւնը: Անոնց վերաքննութեան պահանջը:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆՈՐ ՊԱՇՏՕՆԱԿԻՑ ՄԸ

Ստացանք 1 2, եւ 3 թիւերը նոր թերթի մը, «Արմենիա», որ Ապրիլ 26ին սկսաւ հրատարակուիլ Պուէնոս Այրէսի մէջ: «Ցառաջ»ի ծաւալն ունի եւ բաւական խնամով խմբագրուած է: Առաջին թիւը նուիրուած է Ապրիլ 11)24ի տարեդարձին, շարք մը նահատակներու գրական նշխարներով:

Շատուած մը՝ խմբագրականէն.

— «Արմենիա»ն — որ իր շուրջ արդէն խմբած է ափ մը հայրենասէր եւ այս ժողովուրդին ծառայելու յօժար եռանդուն երիտասարդներ— առաջադրած է իր մէջ բերել ցրուած ուժերը եւ հետզհետէ ընդլայնելով շրջանակը՝ դառնալ գաղութիս ժառանգական կեդրոնը: Տեսակ մը աստանդական ուժերու եւ ճիգերու խտացուցիչ, եւ տալ անոր որոշ եւ մի ընդհանուր հասարակական ուղղութիւն:

«Արմենիա»ն ժողովրդական թերթ մըն է: Թէեւ իր շուրջ բոլորուած են ամէնը, առանց կուսակցական եւ յարանուանական խտրութեան՝ բայց պիտի ունենայ իր որոշ եւ անշեղ ուղղութիւնը. պիտի հետապնդէ նպատակներ, եւ յատկապէս ըլլալ հայ ժողովուրդին արտայայտիչը, մի՛շտ անոր համար եւ անոր կողքին:

Որոշ եւ յարատեւ աշխատանք տանիլ որ Հայը միայ Հա՛յ. ըլլայ Հա՛յ. խորհի ու գործէ իբր Հայ:

Պահպանել եւ քաջալերել ցեղի ստեղծագործութիւնները. լեզու ըլլայ այն թէ գրականութիւն, արուե՛ստ թէ երգ ու պար. ցեղային առաքինութիւններ կամ սովորութիւններ:

Ուժ տալ նորահաս սերունդի հայեցի կրթութեան. ամէն տեսակ ուծացումի եւ օտարացումի դէմ պայքարիլ:

Ժողովուրդը կապել եւ սերտ յարաբերութեան մէջ դնել իր անցեալին եւ ապագային հետ: Ջթողուլ որ մարի, աղօտանայ անոր մէջ անխախտ հաւատքը եւ մշտավառ յոյսը որ զինք կ'առաջնորդեն դէպի «մի հօտ մի հովիւ» սկզբունքը, դէպի լրիւ եւ կատարեալ Ազատութիւնն եւ Անկախութիւնը:»

Յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն կը մաղթենք մեր երիտասարդ պաշտնակցին, որուն իրատարակութեան առթիւ երկար թղթակցութիւն մըն ալ պիտի երեւայ վաղը:

⁂ *Մայիս 28ին Փարիզի մէջ լոյս տեսաւ նոր ամսագիր մը, «Նայիրի Աշխարհ», ուր էջ եւ պատկերազարդ: Առաջին թիւը մեծ մասով նուիրուած է Մայիս 28ին, իսկ մնացեալը՝ շարժանկարի պատկերներու:*

ՅՈՅՑ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փէր-Լաշէզի գերեզմանատան մէջ, Կոմունայի գնդակահարուածներուն յիշատակին, աւանդական ուխտագնացութիւն մը կատարեցին կոմունիստները, կիրակի օր:

Երբ գերեզմանատունէն դուրս եկան, երիտասարդ բանուոր մը իր դրօշակին կոթով զարկաւ ոստիկանի մը, որ կը քալէր իրենց թափօրին քովէն: Սկսաւ ձեռկակուռք մը: Ետքը ոստիկաններ թեթեւակի վիրաւորուեցան: Ոստիկանները իրենց կարգին ձերբակալեցին բազմաթիւ ցուցարարներ: Ինը հոգի, ֆրանսացի, բանտ ղրկուեցան, իսկ 13 հոգի, օտարականներ, յանձնուեցան մասնաւոր մարմինի մը, որ ճշդելէ յետոյ անոնց ինքնութիւնը պիտի արտաքսէ իրենց երկիրը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հնդկաստանի Իսլամներուն պահանջը

Համահնդկական խալիֆայական խորհրդաժողովը որոշում մը քուէարկեց, որով կը յայտարարէ թէ իսլամները պիտի մերժեն Հնդկաստանի համար ո՛րեւէ սահմանադրութիւն, եթէ բրիտանական կառավարութիւնը չընդունի ժողովին պահանջները: Նոյնպէս որոշեց պահանջել Լոնտոնի կլոր Սեղանի ժողովին իսլամ պատուիրակներէն՝ չմասնակցիլ խորհրդակցութեանց, եթէ տեսնեն թէ ո՛ր եւ է հաւանականութիւն չկայ այդ պահանջներու յաջողութեան:

Խորհրդաժողովը բողոքեց Ափրիկեան Տրիպոլսոյ իսլամներուն դէմ գործուած վայրագութեանց դէմ եւ հրաւէր ուղղեց իսլամներուն՝ պոյքոթ հռչակել իտալական ապրանքներուն դէմ:

Պապը եւ Մուսոլինի դէմ դիմաց

Իտալական թերթերը կը շարունակեն բուռն քննադատութիւններ ուղղել Վատիկանի դէմ, կաթոլիկ ընկերակցութեանց կասկածելի գործունէութեան առթիւ: Դիտել կուտան թէ այդ ընկերակցութիւնները յայտնապէս քաղաքական գործունէութեան նուիրուած են եւ կ'անսասանեն հաստատուած օրէնքները, բացէ ի բաց բռնաբարելով Լատերանի համաձայնութիւնը: Կնքուած համաձայնութեան 43րդ յօդուածով, կ'ըսեն, կաթոլիկ Միութիւնը յանձն առած է գործել միայն կրօնական սկզբունքներու տարածման համար, հեռու մնալով քաղաքական ո՛ր եւ է աշխատանքէ: Մամուլին կարծիքով, այս յօդուածը երկար եւ մանրակրկիտ քննութեան ենթարկուելէ յետոյ միայն ստորագրուեցաւ, հետեւաբար քմահաճ մեկնութիւններ չի վերցներ:

Մէկ խօսքով, ամբողջ մամուլը անսպառ փաստեր կը հրատարակէ, ապացուցանելու համար թէ կաթոլիկ Միութիւնը դարձեր է իսկ եւ իսկ քաղաքական կուսակցութիւն մը, հակֆաշիստ նպատակներով:

⁂ *Կիրակի օր, Պապը ընդունելութեան մը առթիւ կրկին խօսելով, հետեւեալ մեղադրանքներն ուղղեց կառավարութեան դէմ.*

— Արշաւանքներու եւ բռնագրաւումներու կատարեալ փոթորիկ մը պայթեցաւ երէկ կաթոլիկ ընկերակցութեանց վրայ, ամբողջ Իտալիոյ մէջ, զարմանք պատճառելով մեզ: Եւ սակայն, մենք արժանի չէինք ատոր:

Մեղադրում

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ Մուսոլինի արգիլեց մեծ ցոյց մը զոր Հռոմի համալսարանին ուսանողները պիտի կատարէին Յունիս 1ին, Վատիկանի դէմ, Ս. Պետրոս մայր եկեղեցիի հրապարակին վրայ:

Թէ Վատիկանի եւ թէ իտալական կառավարութեան թերթերը սկսան դաղրեցնել զրգռիչ հրատարակութիւններն ու բանավէճերը: Վատիկանի պաշտօնաթերթը այլեւս չարձանագրեր դէպքերը, «որպէս զի հանդարտութեամբ կատարուին դիւանագիտական բանակցութիւնները որոնք արդէն սկսած են»:

⁂ *Արտասահմանէն բազմաթիւ բողոքներ հասած են Վատիկան, տեղի ունեցած դէպքերուն առթիւ: Բոլորն ալ համակրանք եւ հաւատարմութիւն կը յայտնեն Պապին:*

⁂ *Պապը երեքշաբթի առտու արտակարգ խորհրդակցութեան հրաւիրեց կարտինալներու ժողովը, եւ անոնց առջեւ պարզեց կացութիւնը: Ժողովը իր խոր ցաւը յայտնեց պապական հաստատութեանց դէմ կատարուած յարձակումներուն եւ պատահած դէպքերուն առթիւ:*

Այս արտակարգ ժողովը մեծ տպաւորութիւն գործեց Հռոմի մէջ, որովհետեւ կ'ապացուցանէ կացութեան ծանրութիւնը:

⁂ *Վատիկանի հրամանով, տեղի չպիտի ունենան կարգ տօնական թափօրներ, որպէսզի նոր դէպքեր չծագին, բանակցութեանց ընթացքին:*

⁂ *Նահանգապետներու կողմէ Հռոմ հասած հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ լուծուած են այն բոլոր երիտասարդական միութիւնները որ ուղղակի կապուած չեն ազգային կուսակցութեան հետ: Որ եւ է դէպք չէ պատահած:*

Ո՞ՒՐ Կ'ԵՐԹԱՅ ԹՈՒՐՔԻԱ

«Թան» կը հրատարակէ թղթակցութիւն մը Պոլիսէն, իբրեւ վերլուծում վերջին օրերու քաղաքական կացութեան, որ ստեղծուած է Թուրքիոյ մէջ: Թղթակիցը նախ կը հաստատէ թէ Մուսթաֆա Քէմալ, վերջերս Անատոլուի մէջ քննական պտոյտ մը կատարած ժամանակ, տեսաւ որ ազգային տնտեսութիւնը օր է օր կը կործանի: Ան տեսաւ նաեւ թէ վարչական հսկայ խորխորատներ բացուած են, իբրեւ հետեւանք այդ կացութեան: Ծախսերը, զորս քաղեց կամ իրեն հայթայթեցին ընկերակից մասնագէտները, առարկայ— դարձան, անմիջապէս որ Էնկիւրի դարձաւ — լուրջ ուսումնասիրութեան մը, որուն իբրեւ հետեւանք, հրաժարեցաւ միջոցներ ձեռք առնել վերականգնելու համար երկիրը:

Ահա Ազգային նոր Ժողով մը, որուն մասին դեռ կանուխ է արտայայտուիլ: Բայց Թուրքիոյ ապագան կախում ունի այն անդրադարձումէն, զոր գործելու այս նոր եղանակը պիտի տարածէ ազգային գործունէութեան զանազան մարզերուն մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԵՐՈՒ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒՄԸ

Պէյրութի «Էլ Աիրար», «Էլ Աիվալ», «Էլ Պայրագ» եւ «Էլ Նիտա» թերթերը կը գրեն Հայերու տեղաւորման մասին.—

Ազգերու Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ Պ. Պրիւնիէ վերադարձաւ, ան կ'աշխատի յառաջ տանիլ հայ գաղթականներու տեղաւորման գործը:

Պ. Պրիւնիէ իր ծրագրին մէկ մասը արդէն լրացուցած է: Մարզի մէջ հաստատուած են հինգ գիւղեր այն հողերուն վրայ, ուր առաջ միայն ճահիճներ կային եւ անմշակ տարածութիւններ: Այժմ այդ շրջանները վերածուած են երկրագործական մշակելի եւ բերրի հողերու, ընտեղ կը բնակին հայ գաղթականները: 100,000է աւելի պտղատու ծառեր տնկուած են այդ գիւղերուն մէջ եւ մշակուած՝ ընդարձակ արտեզներ:

Պ. Պրիւնիէ այժմ կ'աշխատի ցրուել կայաններու մէջ մնացած Հայերը: Այդ կերպով ան շատ օգտակար գործ մը կատարած կ'ըլլայ, կը գրեն արաբ թերթերը, եւ կ'ապահովէ անոնց առողջութիւնը, ծովերու թագուհին՝ Պէյրութը ազատելով սեւ արատէ մը:

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐՏՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Թուրք կառավարութեան հրաւէրին վրայ, բաժնետէրերու պատուիրակները Էնկիւրի հասան: Մայիս 14—28, անոնք քննեցին այն փաստաթուղթերը, տեղեկութիւնները եւ թիւերը, զորս կառավարութիւնը հաղորդեց երկրին ներկայ եւ ապագայ ունեցեալներուն վերաբերեալ: Հարաստնիքը եղաւ շատ պարզ:

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՊԻՏԻ ՓԼՅՆԵՆ

Պոլսոյ քաղաքապետական ընդհ. ժողովը ասկէ առաջ որոշած էր ամիսպողաբար գնել Մեծ կղզիի նաւամատոյցին դէմ գտնուած յունական եկեղեցին, հրապարակը լայնցնելու համար: Ցոյն համայնքը, սակայն, այս որոշման դէմ բողոքած էր եւ գնումը առկախ մնացած էր:

Բողոքագիրը քննող մարմինը քաղաքապետութեան տեսակէտը իրաւացի գտած եւ գնումի որոշումը վաւերացուցած է: Որոշումը մօտերս պիտի գործադրուի: Այս եկեղեցին խակոյն պիտի փլչուի, հրապարակը պիտի ընդարձակուի եւ կղզիին մէկ արձանը գետեղուելով, շուրջը պարտէզ պիտի շինուի:

ԲԱՀԱՎԱՌ ՃԱՄԲ

ԸՆԿ. Ս. ԱՍՐԱԹՅԱՆԻ ՀԵՏ

Ընկ. Ս. Ասրաթյանի հետ հանդիպումը տեղի ունեցավ Բահավառ ճամբարում, ուր նա ժամանել էր Ալեքսանդրապոլից։ Ընկ. Ասրաթյանը ներկայացրեց ինձ ճամբարի ղեկավարներին, որոնք ինձ ծանոթացրին ճամբարի կազմակերպական աշխատանքների ընթացքի հետ։ Ընկ. Ասրաթյանը ինձ հետաքրքրեց ճամբարի ընդհանուր կյանքով։ Ես ուզում էի տեսնել, թե ինչպես են ապրում ճամբարում հավաքված հարյուրավոր երիտասարդներ, ինչպես են նրանք սովորում, աշխատում, հանգստանում։ Ես ուզում էի տեսնել նաև, թե ինչպես են ճամբարում կատարվում կուսակցական և կոմերիտական կազմակերպությունների ղեկավարությունները։

Ընկ. Ասրաթյանի հետ ես այցելեցի ճամբարի տարբեր կողմերը։ Ես տեսա, որ ճամբարում ամեն ինչ կազմակերպված է։ Ամեն ինչ ենթարկված է ճամբարի կանոնադրությանը։ Ամեն ինչ կատարվում է ճամբարի ղեկավարության հրահանգների համաձայն։ Ես տեսա, որ ճամբարում ամեն ինչ կազմակերպված է։ Ամեն ինչ կատարվում է ճամբարի ղեկավարության հրահանգների համաձայն։ Ես տեսա, որ ճամբարում ամեն ինչ կազմակերպված է։ Ամեն ինչ կատարվում է ճամբարի ղեկավարության հրահանգների համաձայն։

Ես տեսա, որ ճամբարում ամեն ինչ կազմակերպված է։ Ամեն ինչ կատարվում է ճամբարի ղեկավարության հրահանգների համաձայն։ Ես տեսա, որ ճամբարում ամեն ինչ կազմակերպված է։ Ամեն ինչ կատարվում է ճամբարի ղեկավարության հրահանգների համաձայն։

Ես տեսա, որ ճամբարում ամեն ինչ կազմակերպված է։ Ամեն ինչ կատարվում է ճամբարի ղեկավարության հրահանգների համաձայն։ Ես տեսա, որ ճամբարում ամեն ինչ կազմակերպված է։ Ամեն ինչ կատարվում է ճամբարի ղեկավարության հրահանգների համաձայն։

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

5:00 ՀՈԳԻ ԽՈՐՀՈՒԱԾ «ՓԸԹԻ ԺՈՒՌՆԱԼ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵՒՆԸ

5:00 Մայիս, շաբաթ երեկոյ «Փը-
00 Թիի ժուռնալի ընդարձակ սրահը ու
Ֆրանսայի փոքրիկ սրահները կը յոր-
ձոճ բազմութեամբ մը:

Փարիզի հայութեան տուարա-
բազմութեանց համար հայի ու
պէս պահանջ մը դարձած է
Մայիսեան այս տօնակատա-
լը: Ժամանակէն շատ առաջ
ած բազմութիւնը անհամբեր կը
ր վարագոյրի բացման:

Ժամը ճիշդ 9-10ին կը բացուի
գրը, բեմի խորը՝ Հանրապե-
ան մեծադիր պինանշանը՝ տա-
եազոյնը վրան, խանդավա-
ան ալիք մը կը տեղծէ հան-
ականներու մէջ:

Կիան երգչախումբը կ'երգէ
Հայրենիքը» որ կ'ունկնդրուի
գ ու երկիւղած:

Ր Հայրենիքը»էն անմիջապէս
որեան նախագահի (Ա. Հա-
ան) հիւանդութեան պատճառաւ
ը կը բանայ ընկեր Ս. Տ.
ասեան:

— «Մայիսեան այս օրերուն
ասնեակ մը դարձաւ օր մը հա-
ի մէկտեղ ու խանդավառուիլ
ի փառաշուք յղեպզով, ներ-
լու անկէ եւ լեցուելու ապա-
հաւատքով: Մայիս 28ը որ կը
նք հայ ժողովուրդը գնեց չա-
նցուղ գնով,—քաջութեամբ եւ
ւթեան բուռն սիրով:

յս մեծ օրը ունեցաւ իր մեծ
ները, որոնք ինկան փառքի
ին վրայ, ի յարգանս անոնց
ակին կ'առաջարկեմ մէկ վայր-
ոքի կանգնիլ (սրահը լուռ
կը կանգնի):

Ձեզնկինք այսօրուան անհրա-
ժեշտէն եւ չքնկճուինք անով,
Մայիս 28ին ձեռք բերուածը
ուցած ենք: Ոչ Որքան ալ
ըայ փաստը, իրողութիւն է
Մայիսի 28ին կերտուած հայրե-
ը իսկ ու կը զարգանայ իբրեւ
ին ներ Մեծ Երազին:»

Նախագահի բացման խօսքէն
յ ընկեր Ս. Թորոսեան յաջո-
դապէս արտասանեց՝ Ա. Խաչակեա-
ևի «Հայաստանին»ը:

Ձեռոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Տիկին
Արմենուհի Դեւոնեան, որ ժողովրդա-
կան հարազատ շունչով մը, գեղե-
ցիկ ու ճաւալուն ձայնով մը երգեց
«Մոկաց Միրզէ»ն:Ժողովուրդի բուռն
պահանջին վրայ երգեց նաեւ «Պի-
ճինկա»ն ու «Վանի Խօջան», ո-
րոնք նորութիւններ էին Փարիզի
հայութեան համար:

Ձեռոյ խօսքը տրուեցաւ ընկ. Մ.
Գուլումճեանին:

— «1914-1918 պատերազմը
մասնաւորապէս դաժան եղաւ մեզի
համար: Պատերազմի փոթորիկէն
փլաւ մեր ազգային վաստակի մեծ
շէնքը — հայրենիքը:

Այդ զարհուրելի աւերներէն մեզի
մնաց թուական մը եւ դրօշակ մը:

Մայիս 28ը հերոսամարտ մը չէ,
նոյնիսկ հերոսամարտերու արդիւնք
չէ: 1918 Մայիս 28ին հայ ժողո-
վուրդը քաղաքական-դիւանագի-
տական յայտարարութիւն մը ըրաւ
թէ հայ ժողովուրդն ալ կ'ուզէ ա-
զատ ապրիլ հայրենի հողերուն վրայ:

Մայիս 28ը հերոսամարտ չէ այլ
հերոսամարտերու աղբիւր: Մայիս
28ի ղեկավրին, արտաքին աշխարհի
համար կատարուած եւ զուտ քա-
ղաքական շարժառիթներէ դրդուած
առաջին արձագանգն առինք Երկրէն
(Երեւան): Հայ ժողովուրդի առաջնե-
րով, եղունգներով փորուած բիւրա-
ւոր ձայներ արձագանգեցին.—

Թագաւորը մեռաւ.

Կեցցէ՛ Թագաւորը:

Ցարը չկար, Սէյմը մեռած էր:
Մայիս 28ը ճիշդ ժամանակին կուգար
իբրեւ Հայոց նոր Թագաւորը:

Մայիս 28ի յայտարարութեան
հետեւող յունիսեան ահեղ ու հե-
րոսական կռիւները ցոյց տուին ա-
մէն մէկ զինուոր աւելի չաւ կը
կռուի հայրենի Թագաւորին (Մայիս
28) համար:

Ընկեր Ստ. Նաւասարդեան եր-
գեց «Հայաստան» ու «Մայր Ա-
րաքսի»ն ուժեղ ու տպաւորիչ ձայ-
նով:

Պատանի Դանիէլ Ճիզմէճեան
արտասանեց «Ձօն Հայաստանին»:

Անմիջապէս յետոյ բեմ հրաւիր-
ուեցաւ ընկեր Շ. Միսաքեան:

— Մայիս 28էն առաջ ունէինք
Թուղթեր, խոստումներ, հաւաստիք-
ներ,— 61րդ յօդուած, Մայիսեան
Ծրագիր (1895): Աշխարհի առջեւ
Ճանաչ էինք իբրեւ հալածական,
քրիստոնեայ, Ջարդի վարժուած ժո-
ղովուրդ: Մեզի հանդէպ կը տիրէր
արգահատանքի: Մեզ կը համարէին
սակարկութեան նիւթ:

Իբրեւ հետեւանք անհնարին
Ճարտնչումներու եւ աննախընթաց
զոհողութեանց, շնորհիւ ճակատ
ճակտի եւ կոկորդ կոկորդի կռիւնե-
րու, ունեցանք Մայիս 28ը: Ունինք
Ճանրանկար հայրենիք մը մէկ մի-
լիոն ժողովուրդով: Երեւանը վե-
ջակէտ չէ, այլ մեկնակէտ: Կայան
մը, կռուան մը, ուրկէ կրնանք տա-
րածուիլ մինչեւ ո՛ւր որ կրնայ
հասնիլ մեր ուժը: «Սահման քաջաց
դէնք իւրեանց»: Թշնամին յաղթեց,
բայց ամուր չէ քան առաջ: Այսօր
մեր զրացիները ալ, որոնց ներկա-
յացուցիչները կան այստեղ մեզ կը
փնտռեն իբրեւ քաղաքական ար-
ժէք: Կ'ըմբռնեն որ իրենց անկա-
խութիւնը չի կրնար իրականանալ
առանց մեր ալ անկախութեան»:

Բանախօսը, յիշեց զրուագ մը
Կուկունեանի արշաւանքէն— 84
հողի են եղած, բայց վեցը զէնք եւ
ձի չունենալով վերադարձուեր են
տուն:

—« Այլաբանօրէն առնելով այս
զրուագը, վա՛յ անոնց որ, վճռական
ժամուն, կը մնան առանց զէնքի եւ
ձիու, առանց մտքի եւ բազուկի»:

Ընկ. Շ. Միսաքեանի ճառէն
յետոյ, Սիփան երգչախումբը երգեց
երկու երգ «Ցառաջ նահատակն» ու
«Դըլէ եաման»ը:

Սրահը ջերմացած էր, մեծ էր
խանդավառութիւնը, ընկեր նախա-
գահը՝ փակումը կատարեց նշանա-
կալից խօսքով մը:

— Ես չպիտի ըսեմ որ գալ տարի
այս հանդէսը պիտի կատարենք երկրի
մէջ, բայց կ'ըսեմ որ անկախութեան
գաղափարը հեռուհեռ պէտք է խո-
րանայ մեր մէջ եւ մենք միահա-
մուռ ճիգերով պէտք է աշխատինք
մօտեցնել այդ յանկալի օրը:

Ոչ ոք հեռանալ կ'ուզէր սրա-
հէն, բան մը կար որ կը յամենար —
մթնոլորտը ծանրաբեռն յոյսով կը
վարակէր բոլոր սիրտերը, մինչեւ որ
սրահին տէրը լոյսերը մարելով կը
ստիպէր ամէնքը դուրս գալու:

Փարիզի Կոմիտէն ու Եւր. կեդր.
կոմիտէն ամէն ջանք թափած էին
հանդէսի կարգի ու կանոնի համար:
Ինչ որ պիտելի ու գովելի երեւոյթ
էր, այն երիտասարդ ու նոր ալիքն
էր որ տակաւ կը բարձրանայ հա-
կառակ բոլոր արգելքներուն:Կշռուած
ու խոհուն քայլերով երիտասարդ,
նոր ու պայքարունակ սերունդն է
որ Թատերասուս կ'ընէ՝ անկախու-
թեան գաղափարով ուռճացած, եւ
անոր պարտադրած տաժանքին կուրծ-
քը բանալով:

Մ. Դ.

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Սիմլայէն «Թայմզ»ի Թղթա-
կիցը կը գրէ Թէ Հնդկաստանի
ներքին կացութիւնը չի ներկա-
յացներ նպաստաւոր եւ յուսա-
տու նշաններ՝ ներկայիս: Քա-
ղաքական կրքերը հետզհետէ ա-
ւելի կը սաստկանան եւ վեր-
ջերս, Քանփուրի մէջ պատահած
միջադէպերը ցոյց կուտան Թէ
ձեռք առնուած միջոցները չպի-
տի կրնան դադրեցնել արիւնա-
հեղութիւները:

Հնդիկներու եւ մահմետա-
կաններու միջեւ վէճերը կը շա-
րունակուին հետզհետէ սաստ-
կանալով: Միւս կողմէ փէնճապի
մէջ, ըմբոստները որոնք կ'օգ-
տագործէին երկրագործական
տագնապին հետեւանքով զար-
գացած դժգոհութիւնը ցոյց
չեն տար հաշտու-
թեան դժուարութիւն, ասոնց
պետերէն մէկը, վերջերս, ճառի
մը մէջ, բուռն յարձակումներ
գործեց ընդդէմ մահմետական-
ներուն, գոռս կը մեղադրէ խա-
բէութեամբ եւ անհաւատար-
մութեամբ:

Նոյնպէս կունձէրաթի մէջ,
ուր կը գտնուի կանտի, ապա-
հովութիւն չկայ: Շարկերու հար-
ցը սուր կերպով տրուած է
այնտեղ: կանտի կը վարէ հա-
կասական քաղաքականութիւն
մը, որ կը մտահոգէ պաշտօնա-
կան շրջանակները, կանտի կը
վախնայ որ երիտասարդութիւնը
հետզհետէ կը խուսափի իրազե-
ցութենէն:

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԵԼԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՊԵԼՖՈՐ, 29 Մայիս (Սեփ.Թղթ.)
— Հ. Ը. Դաշնակցութեան Պելֆորի
«Վազգէն» խումբը ընդառաջ երթա-
լով Հ. Ը. Դ. բիւրոյի կոչին, որ
երեւցաւ «Ցառաջ»ի մէջ, իր ա-
ռաջին գործը սեպեց հանգանակու-
թեան ձեռնարկել գաղութիս մէջ:
Ցանձնախումբին անդամ ընտրուե-
ցան հետեւեալ ընկերները.— Ս. Ոչ-
խարեան, Ա. Սէջմալեան եւ Գ.
Թրինկեան, որոնք տունէ տուն
պտտելով իրենց կարելին ըրին կո-
կիկ գումար մը հաւաքելու համար:
Այս փափուկ գործի ընթացքին իսկ
աչքի զարկաւ անմիաբանութիւնը
որ մեր ժողովուրդի գլխաւոր եւ ան-
դարմանելի յանցանքն է:

«Վազգէն» խումբի կոչին պա-
տասխանեցին մեր ընկերները եւ
համակիրները: Կէմէրէկցիները պա-
տասխանեցին Թէ իրենց հայրենակ-
ցական Միութիւնը եւս ձեռնարկած
է դրամ հաւաքելու այնպէս որ ի-
րենք պարտաւորուած են հոն տալու:
Գալով կարգ մը չէզոք հայրենա-
կիցներու, ըսինքէ այդ կառավարու-
թեան սանթիմ չենք տար, անոնք
փոխանակ Զինաստանի, եւ Սպանիոյ
յեղափոխութիւններուն դրկելու ա-
գին գումարներ, կրնային այժմ այս
պատերազմին ներս ալ մասնակցիլ:
Ի զուր կ'ուզէինք հասկցնել Թէ իրենց օգնութիւնը
ոչ Թէ պետութեան է, այլ երկրի
զբաղխտ հալածուած ու տառապող
ժողովուրդին: Անոնք կ'առարկէին Թէ
մենք հոս կը տքնինք, կ'աշխատինք
օտար հօրելոններու տակ, իսկ հայ-
րենիքին դուռները փակ են մեր առ-
ջեւ:

Այս բառերը ըսողները Դաշնակ-
ցականներ չեն, այլ բառին բուռն
դակ իմաստով չէզոքներ, Թող ա-
կանջ ունեցողները լսեն, Թէ այս
վտարանդի բեկորները որքան զբր-
դուած են կարմիր իշխանաւորնե-
րուն դէմ: Քանի մը Թափթփուքներ
ալ իրենք զիրենք, հօկի ձեռնալ ա-
նելին կապելով, կը վիճէին Թէ
այս գործը մենք չէ որ պիտի
առանձնենք, այլ իրենք, հետեւաբար
մեր հաւաքածին չեն մասնակցիր...

* * *

«Վազգէն» խմբի առած
վերջին զասախօսութեան ներկայ էին
բաւական Թիւով հմակիրներ: Ընկեր
զասախօսը երկարօրէն ծանրացաւ
բոլշեւիկեան վատ եւ կործանարար
գործունէութեան վրայ, և առհասա-
րակ գաղափարական անանկութեան
մասին, ինչպէս նաեւ բռնի համայ-
նացման ու հնդամեայ ծրագրի մա-
սին: Ի վերջոյ բացատրեց ընկերվա-
րութեան ծրագիրը ու գործելակերպի
տարբերութիւնը բոլշեւիկներէն, և
ըսաւ որ Դաշնակցութիւնը եւս ըն-
կերվարական այդ մեծ ընտանիքին
պատկանելով, պարտինք մօտէն հե-
տեւիլ ընկերվարական միջազգայինի
գործունէութեան: Խումբին վարչու-
թիւնը շուտով պիտի ձեռնարկէ գի-
շերային դասընթացք մը բանալու
փոքրերուն համար, անոնց ուսուցա-
նելու նորագոյն պատմութիւնը, հայ
լեզուն գրել-կարդալը:

Կը յուսանք որ այս կէտին մէջ
ալ յաջողութիւն պիտի գտնենք: Կը
խնդրուի ձնողքներէն որ ամէն կեր-
պով աջակցիլնայս գործի իրականացման
համար, եւ իրենց զաւակները այժմէն
արձանագրել տան: Այն պզտիկները
որ չեն կրնար ժողովատրահը գալ
պիտի ընդունին դասախօսին այցե-
լութիւնը:

Զուլման եւ այլասերման առա-
ջին պատասխանատուները ծնող-
ներն են, եւ վա՛յ անոնց որ պիտի
լսեն իրենց զաւակներուն արգա-
հատանքը ապագային...:

Կը խնդրենք բարենպատակ կազ-
մակերպութիւններէն որ դպրոցական
գիրք կամ պիտոյք ուղարկեն Պ. Ս.
Ոչխարեանի 11 Caserne Offe-
mont. Belfort ցարս

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՎԱՇԻՆԳՏՈՒՆԻ ԴԷՄ

Փոխատու հաստատութիւններու
մասին պատրաստուած կանոնագրու-
թիւնը Պետական Խորհուրդին մէջ
կը քննուի, յետոյ ալ տնտեսական
գործավարութեան պիտի ղրկուի: Կա-
նոնագրութիւնը իր հրատարակու-
թեան Թուականէն երեք ամիս վերջ
գործադրութեան պիտի դրուի: Նոր
կանոնագրին մէջ առեւտրական գոր-
ծերու համար ըլլալիք փոխառու-
թեանց տոկոսին չափը որոշուած է:
Միայն ամսաթոշակի փո-
խարէն ըլլալիք գործերուն համար
հարիւրին ինը տոկոս պէտք է առ-
նուի:

Փոխատուութեան գործով զբա-
ղող հաստատութիւնները հինգ հա-
զար ոսկի երաշխաւորութիւն դրամ
տալու պարտաւոր են: Տնտեսական
գործավարութիւնը այս հաստատու-
թիւններուն մէկ ցանկը ուղած է:

ԱՄԱՍԻՈՅ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ

Ծանկարծական եւ տեղատարափ
անձրեւին հետեւանքով, քաղաքէն
կէս ժամ հեռու գտնուող Սէհհի-
քէօյէ եւ Պաղնայէ եկող հեղեղները
շատ աւերներ գործած են: Մեռած
են 11 հոգի, որոնց 8ը կիր, 1ը այր
2ը աղջիկ: Մէկ տղայ եւ մէկ աղ-
ջիկ ալ կորսուած են: 15է աւելի
ծանր եւ թեթեւ վիրաւորներ կան:

Մօրանօ գիւղին մէջ 8 տուներ
մասամբ, Սէհհի գիւղի մէջ 3 տուն,
մզկիթը, գալրոցը եւ այգիներուն մէջ
6 քէօշկ եւ 60է աւելի պտղատու
ծառեր եւ խաղողի այգիներ ամ-
բողջովին քանդուած են: Դարմիր
մահիկի մասնաճիւղը, կուսակալին
նախագահութեամբ նիստ գումարելով,
առողջապահական օգնութեան մար-
մին մը կազմած եւ անմիջապէս
ղէպքին վայրը ղրկելով, օգնութիւն-
ներ ըրած է ազէտեալներուն:

Երկաթուղիի կայանը ամբողջովին
ջուրերուն տակ մնացած է: Կայա-
րանը «փարք»ը քանդուած է: Հաճի
Պայրամ եւ Սամուրչա կայարաննե-
րու մէջեւ քանդուած են 6 քիլո-
մեթրի չափ երկաթուղագծեր: Սամ-
սոն—Ամասիա երկաթուղիի գիծին
վրայ 5 օր երթեւեկութիւն չպիտի
կատարուի:

ԵՈՒՆԿԻ ԾՐԱԳԻՐԻՆ ՇՈՒՐՋ

Ինչպէս գրած էինք, գերման
վարչապետն ու արտաքին նախարա-
րը Ցունիս 5ին Լոնտոն պիտի ըլլան
և յետոյ Ջէքըրսի մէջ բարեկամա-
կան տեսակցութիւն մը պիտի ունե-
նան անգլիական դահլիճի երկու ան-
դամներուն հետ:

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակ-
ներուն մէջ, կը հաղորդէ Հավաս
գործակալութիւնը, Ջէքըրսի տեսակ-
ցութիւնը կապ ունի Եունկի ծրա-
գրին վերաքննութեան հետ: Կը հա-
ւաստուի Թէ Պրիւնինկ եւ Բուր-
ցիուս պիտի յայտնեն որ կը փա-
փաքին զեղչուած տեսնել հասու-
ցումներու վճարումը. այս առթիւ
պիտի յիշեցնեն Թէ Գերմանիա ել-
մտական տարուան վերջաւորու-
թեան 6 միլիառ 250 միլիոն ֆրանք
բաց պիտի ունենայ:

«Օպսէրվըր», խօսելով գերման
նախարարներուն այցելութեան մա-
սին, բաղձանք կը յայտնէ որ այս
այցելութիւնը բարւոքէ անգլոգերման
յարաբերութիւնները, պայմանաւ որ
չվնասէ անգլոֆրանսական յարաբե-
րութեան: Անտարակոյս, գերման նա-
խարարները պիտի խօսին հատու-
ցումներու բեռին վրայ, սակայն
պէտք է պատասխանեն իրենց Թէ
նման միջազգային խնդիր մը, միջազ-
գային որոշումով մը միայն կրնայ
կարգադրուիլ եւ Թէ Գերմանիոյ
կողմէ փութկոտ գործունէութիւն մը
այս խնդրին մէջ, խոստ անխոհեմ
պիտի ըլլայ:

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋ

ՏՒՐ ԵՒ ՏԻԿ. ՅԱԿՈՐ ՀԻՄԱՅԵԱՆ
կը ծանուցանենձնուղը իրենց զաւկին
ՌԱՖՖԻ.
Անիէռ, 12 Մայիս 1931

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ՅԱՅԳԵՐԳ

(ՅՈՒՇԵՐ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԷՆ)

...ատած էին ուրեմն, կենճռոտ
...յր արտայայտութիւններով
...նուկ չափահասները սեղանին
...վառարանէն կ'իմացուէր
...ներձ փայտերու զայրոյթը,
...ղանքը: քարիւղի լամբարը,
...տաղի պորտէն առկախ, իր
...ը կը ծուատէր պատառ պա-
...տուներեր:

...ուր, պիրկ մարդիկ, առանք ա-
...ն, կայծքարի բեկորներ, ան-
...նակ այլ եւս միջակ զգայուն-
...: Անընդունակ՝ նոյն իսկ տրխ-
...ան, ուրախութեան: Ստիպուած
...անոնք ալ այդ իրիկուն իրենց
...ուդել օղիով որ անապատն
...նայ բուսցնել, ինչպէս կ'ըսէր
...նէ ճկէր: Բաժակներ կը լեց-
...կը պարպեն բաժակները ա-
...խանդավառութեան. նախ ան-
...նչ էր խեղդել տաղտուկը,
...պէս ալ՝ բուրաստան, մարդը
ծադիկ,
Որպէս պ·սլասան վարդ, մեխակ
շուշան կուգան ու կ'երթան...
— Ա՛յ թէ ինչ, տնաքանդ, Զի-
ւանիի տեղ ես պիտի ասէի.
Աչխարհ՝ փշաստան. մարդիկն
էլ քամբախ
Ջուր են վարդ փնտռում. տկլոր,
փշաքաղ կուգան ու կ'երթան:

— Քու խօսքը խելօք է, Սար-
հատ, բայց Զիւանին ալ անուշ է
խօսեր... Ախր, ինչո՞ւս է պէտք
վարդն առանց փուշի, փուշն ալ
առանց վարդի:

— Հա պռավօ, հոգուդ մատաղ,
Բագրատ. խելք ես դառել, խաչ որ
...գինու զօռն է, էլի... շուռ տանք
գաւաթները, էլի միանգամ..

Ու կը խմեն, բաժակներու մէջ
օղին հեղուկ խենթութիւն մըն է որ
կը տարածուի իրենց մարմինէն
ներս, երգեր, ժպիտներ, դողեր կ'անց-
նին, կը հոսին իրենց երակներէն,
իրենց գանկին տակ յորդում մը,
ժայթքում մը կայ չերմիկ եւ քաղցր
զգայութիւններու, տարօրէն գինով
ներդաշնակութիւն մը, ալիքներու
նման կ'օրօրէ գիրենք. կեանքը կ'երեւի հեռուն ափին վրայ,
իբրեւ արեւազօծ, երջանիկ քաղաք
մը... իրենք նաւակին մէջ են, թիե-
րը լքած, անձնատուր ջուրերու պա-
րին... կը ծփան, կը տարուին թե-
ւաբաց պատշգամներու, ծաղկազարդ
կարապներու...

Ցետոյ լռութիւնը կը թանձրա-
նայ կիսատառերին հետ իրենց շըր-
թունքին. կը խմեն տակաւին. խո-
հուն եւ ծանր բառեր կը փշրուին
ակռաներուն տակ, իրենց ակնարկը
վերջնականապէս կը բաժնուի ի-
րենցմէ, կը խառնուի գաղթող թըռ-
չուններու երամին, թեւ կը բանայ
բացակայ այլուրներու,..

Դուրսը, քաղաքին վերեւ, մինչ
ժամերը կը յառաջանան, գիշերը կը
թեթեւնայ, արեւելքէն, սարերու ե-
տեւէն անարիւն դէմք մը ցաթած
է մեղկօրէն, լուսնկան, սառած
անոր աչքերուն տակ թափանցիկ
մշուշ մը, բոյրի մը ծանալումով
կ'ողողէ օդը, անջրպետը, ձիւնա-
սպիտակ տանիքներ, ծառեր, արուա-
բաներ կը յայտնուին հեռուներ...

Քաղաքաբերդի բարձունքէն 12
հնչուն հարուածներ պահ մը կը
թրթռացնեն համատարած ամայու-
թիւնը:

Դէպ գիշեր:

Ու ազգային արձարանին դուռը
յանկարծ շռնդալից կը բացուի.
պարթեւ, թիկնեղ մէկը ներս կը
խուժէ: Քնթաթախ աչքերը սեղանին
շուրջ կը սթափին ու կը դառնան
դրան: Ինքնակոչ նորեկը մուճակ-
ներուն ձիւնը թափ կուտայ սեմին
ու կը քակէ գլխանոցը:

Մէկէն կը ճանչնան զայն, Ա-
ւագն էր:

— Այ, ձի՛ւնը ձեր գլխուն, ի՞նչ
սպասորի պէս նստեր էք, մուրթնիդ
կախ... ձե՞զ են տուեր աշխարհի
հոգն ու տարտը...:

— Վա՛յ Աւագ, դուն բարով, դուն
հազար բարով...

— Որտեղի՞ց բուսար, դժոխքից
փախած դու գիժ...

— Մեր սիրան էր տրաքուած...

— Առանց քեզ, Աւագ, քէյֆն
ալ հարամ, օղին ալ հարամ...:

Սրահը կ'ոգեւորուի, ամէնքը
ոտքի են պահ մը, կը խօսին ամէնքը
միասին. թնջուկ մը կախուած է,
կծիկ մը որ կը գլորի ու կը բացուի:

Նոր շիշ· տրամադրութիւնները
կը ճշդուտան ինչպէս այրող մարիը·
վառարանին մէջ ճահճերձ փայ-
տերը յարութիւն են առած:

Ո՞վ չէր ճանչնար Աւագը, Իլի-
ճացի պանդոկապետ Աւագը: Քաղա-
քէն մինչեւ դաշտին հեռաւոր գիւ-
ղերը, ո՞վ, ո՞ր տղան, ո՞ր աղջիկը
չէր ճանչցած այդ յաղթադամ տղա-
մարդը: Տարիները կուգային, տարի-
ները կ'անցնէին, մարդիկ ալ նման-
նապէս, Աւագ կը մնար ու կը մնար
նոյնը, ան եկած էր ու երեւոյթը
չունէր մեկնելու:

Հասակը խրոխտ, դէմքին գիծերը
լեցուն եւ պիրկ, աչքերուն խորը
միշտ նոյն հալած ճտտաղը, արտա-
յայտութիւնը ունէր անիկա վարուած
աղեղի մը, տարերային բայց զուսպ
ուժերու, մէկը՝ վերջապէս, որուն
կեանքը կը յորդէր եւ անկարող էր
ինքզինքը պարփակելու: Տարիներով
ան այդպէս մնաց, մինչ իրեն շուրջ
մանուկները հասակ եւ տարիք կը
նետէին ու տարեկից սերունդը կը
մնար հոս, կէս ճամբան, կը քրքրէր,
կը մաշէր:

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

(Շար.)

Թղթակիցը, յետոյ, կը լիշէ Մուսթաֆա Քէմալի կատարած «լեղափոխութիւնները» ազգային ժողովին մէջ,— երեսփոխաններու թոշակի կրճատում, ելմտացոյցի մէջ սեղմում, նոր տարրերու ընտրութիւն երեսփոխանական ընտրութեանց ժամանակ,եւն,։

Բայց թղթակիցը քաղաքական աւելի մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Թուրք օճաղրներու ջնջումին, զոր մէկ հարուածով կատարեց Մուսթաֆա Քէմալ։

Թուրք Օճաղրները, կ'ըսէ, որ քսան տարուան գոյութիւն մը ունին, կազմուեցան այն օրը, երբ, սահմանադրութեան վաղորդայնին, ԻԹԹիհատ Թէրաքքը կուսակցութիւնը հարկ տեսաւ թուրք երիտասարդութիւնը տանիլ բացարձակ ազգային գծով մը, մինչ անդին Յոյները, Հայերը, Հրեաները կը հետապնդէին իրենց ցեղային ինքնուրոյնութիւնը, իրենց բարքերուն անեղծութիւնը եւ թերեւս «երեւակայութեամբ լեցուած, շատ հեռաւոր իտէալ մը»։ Ուրեմն, Թուրք Օճաղրներու ստեղծումը տեսակ մը հակազդեցութիւն եղաւ։

Բայց ահա այս կազմակերպութիւնը Քէմալի վարչաձեւին տակ աւելորդ, եթէ ոչ կասկածելի, թուեցաւ եւ որոշուեցաւ ձուլել խալք կուսակցութեան մէջ։

Ֆրանսացի թղթակիցը, քննելով թուրք թերթերու արտայայտութիւնները այս որոշման մասին, կ'եզրակացնէ թէ ուղղութիւն մըն է այս դէպի իտալական ֆաշիսմը կամ ռուսական կոմունիսմը։ Կարելի է ըսել թէ քայլ մը միայն կը մնայ, հասնելու համար ֆաշիսմին։ Կեղրոնացնել ազգային քաղաքականութիւնը մէկ ծրագրի մէջ, պատրաստել երիտասարդութիւնը, պաշտպանելու համար հանրապետական վարչաձեւը։ Եւ այս կարգադրութիւնը նաեւ անոր համար, որ թուրք երիտասարդութիւնը չյարի ուրիշ կազմակերպութեան կամ ուղղութեան, ինչպէս պատահեցաւ վերջերս Ֆէթհիի մէկ փորձին առթիւ։ Ուրեմն այս կարգադրութիւնն ալ կը ծառայէ ուժովցնելու երկրին միակ կուսակցութիւնը, խալքը, երիտասարդ տարրերով։

Կրօնական տագնապ

Սկովտիոյ Մոսենտ քաղաքին մէջ սաստիկ կռիւ մը տեղի ունեցաւ կաթոլիկներու եւ բողոքականներու միջեւ։

Կաթոլիկները հսկայ թափօրով մը, որ կը բաղկանար առաւելապէս մանուկներէ, կ'ուղղուէին դէպի Սուրբ Կոյսին արձանը։ Բողոքականները քարերով յարձակեցան թափօրին վրայ։ Իրենց կարգին կաթոլիկներն ալ յարձակեցան բողոքականներու տուներուն վրայ, կոտրեցին պատուհանները։

Ոստիկանութիւնը միջամտեց, ցուցարարները դիմադարձեցին։ Բազմաթիւ անձեր վիրաւորուեցան ցուցարարներուն մէջէն, եւ մէկ հոգի ոստիկաններէն։ Ձերբակալուեցան հինգ հոգի։

Կը փորձեն եւ կը նահանջեն

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ խորհրդային իշխանութիւնները Յունիս 1ին սկսան վերահաստատել ութը ժամուան աշխատանքի դրութիւնը, ամիսներով 7-8 ժամի փորձեր կատարելէ յետոյ։

Նոր դրութիւնը պիտի գործադրուի նախ մետաղագործութեան մէջ եւ յետոյ առտիճանաբար պիտի տարածուի միւս ճարտարագործութեանց մէջ։

∴ Զրոյցի մը համաձայն, Ստալին սրտի ծանը հիւանդութեան մը մատնուած ըլլալով, ութ օր առաջ գերմանական ջերմուկները գացած է ծածուկ։

Պայթիւն Դամասկոսի մէջ

Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ եօթը ֆրանսացի զինուորներ սպաննուեցան եւ ուրիշ երեք հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան ռումբի մը յանկարծական պայթիւնէն։

Զինուորները այս ռումբը գտած էին քարայրի մը մէջ, Դամասկոսի շրջականները։

Երաժիշտին աշչեն հանդուրժեր

Միլանէն կը հեռագրեն թէ իտալական կառավարութիւնը որոշած է աքսորել հռչակաւոր երաժիշտ Թոսքանինին։

Արուեստագէտին բնակարանը ոստիկանական հսկողութեան տակ է գիշեր ցերեկ։ Իրեն ուղղուած բոլոր նամակները կը բացուին գրաքննութեան կողմէ։ Թոսքանինիի արգիլուած է արտաքին աշխարհին հետ հաղորդակցիլ նամակով կամ հեռախօսով։ Շատեր որ ուզեր էին տեսակցիլ երաժշտին հետ, մերժուած եւ խոշտանգուած են։

Ի՞նչ է արուեստագէտին մեղքը,— Քանի մը օր առաջ, Պոլոնիայի թատրոնին մէջ, կ'առաջարկուի ֆաշիստ քայլերգը նուագել, եւ Թոսքանինի կը մերժէ։

Աշխատանքի ժամերը հանքերու մէջ

Ժընեւի Աշխատանքի Միջազգային Խորհրդաժողովը երկուշաբթի օր զբաղեցաւ հանքերու աշխատանքի ժամերով։ Բրիտանական կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ կ'ընդունի 7 ժամ 45 վայրկեանը, հանքերու համար։ Աշխատաւորական խմբակցութիւնը կը շարունակէ միայն 7 ժամ պահանջել ածխահանքերուն համար, մինչ հանքատէրերը կ'առաջարկեն 8 ժամ։ Գերմանիոյ ներկայացուցիչը բացառիկ պայմաններ պահանջեց, որպէս զի կարենան կատարել հատուցումներու յանձնառութիւնը։

Երկար վիճաբանութիւններէ յետոյ, ընդունուեցաւ 7 ժամ 45 վայրկեանը, ինչպէս առաջարկած էր Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակը։

∴ Երկու օրէ ի վեր բուռն վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենան նաեւ կիներու գիշերային աշխատանքի մասին։ Առաջարկուած է վերաքննել 1919ի պայմանագիրը։ Արդիւնքը յայտնի չէ տակաւին։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. Մեծ. ժողովին ելմտական ցանձնաժողովը որոշեց գնել Մուտանիա-Պրուսա երկաթուղին, որ ֆրանսական ընկերութեան մը սեփականութիւնն է։

ՀԻՃԱԶԻ կառավարութիւնը շուէտացի երկրաբաններ հրաւիրեց, երկրին հանքային հարստութեանց մասին ուսումնասիրութիւն մը կատարելու համար։

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

TOURNÉE KARAKACHE ՄԻԱՅՆ 2 ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ EDEN 7 AVE. CLICHY

Այսօր Չորեքշաբթի եւ վաղը Հինգշաբթի՝ ժամը 9ին

Պոլսէն նոր ժամանած ՇԱՒԱՐՇ ԳԱՐԱԳԱՇ («Լէպլէպիճի»ի յայտնի Սանսարը), Տիկ. ԺԷՐՖԻՆ (Ֆաթիմէ), ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ (Խուրշիտ պէյ), կատարեալ ամբողջութեամբ —եւ բնագրին լեզուովը—

ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵՆ Տ. ՉՈՒՀԱՃԵԱՆԻ ԵՒ ՆԱԼԵԱՆԻ ԱՆՄԱՀ ՕՓԷՐԷԹԸ

ԼԷՊԼԷՊԻՃԻ ՀՕՐՀՕՐ ԱՂԱ

Ս. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ՝ Սաֆէտիլ գալֆա, ԳՄԲԷԹԵԱՆ՝ Հօրհօր աղա, ԱՆԱՀԻՏ՝ Գամէր եւ ԿԱՎՌՕՇ - ԹՕԼԱՅԵԱՆ՝ Ճինկէօղ

Երկսեռ մեծ խմբերգ, նուագախումբ ղեկավարութեամբ Պ. ՄԻՇԷԼ ՍԻՐԻՆԵԱՆՕԻ։ Դաշնակի առջեւ՝ Օր. ԺԷՆԵԱ ԱԹԱՆԱՍԻԷՖ

ՖԷՐԻՏԷ ՀԱՆԸՄ՝ իր արեւելեան պարերուն մէջ

ՏՈՄՍԵՐԸ 5, 10, 15, 25, ԵՒ 30 ՖՐԱՆՔ

Ոչ ոքի տոմսակ պիտի ուղարկուի։ Տոմսակները կանուխէն կը ծախուին՝ ԿԱՎՌՕՇի մօտ

208bis rue Lafayette, Պ. Արթինեան, 26 rue Lesage, սափրիչ Պ. Գէորգեան, 24 St. Lazare եւ Թատրոնի կիշէն

"ՄԱՅԻՍ 28,, Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԼԻՈՆ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Գ, Թաղապետարանի սրահին մէջ

Կը նախագահէ՝ Վ. ՉՈՒԼԼԷՐԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆ եւ Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՏԷՍԻՆ

7 Յունիս կիրակի կէսօրէ վերջ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՌՈՍՏՈՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՃՈՅՔ «ՄԱՅԻՍ 28» ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Անիէռ, Պուա-Քոլոնպի Հ. Յ. Դ. Զէյթուն կոմիտէին կողմէ։ Այս կիրակի ժամը 2.30ին, 8 Ave. Argenteuil, Place Comèteի ծխավաճառին վերնայարկը։

Կը հրաւիրուին՝ Եռագոյն, Փոթորիկ, Վիշապեան, Մասիս եւ Ազատամարտ խումբերուն ընկերները։

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն

Փարիզէն առնել հանրակառք Թիւ 45 եւ իջնել Փլաս Քօմէթ, Փօրթ Քլիշէէն Թիւ 40 իջնել Rue d'Alma.

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐՈՒԸՆԷ ՍԿՍԵԱԼ

Place des Fêtesի մէթրոյին դիմացի լրագրավաճառին խանութը

Հ. Յ. Դ.

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Պատ. Միութեան վիճաբանական ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին։ 11 Rue Dunoir Գրադարանի սրահը։ Նիւթ «գաղութահայութիւնանկազմակերպթիւն պատճառները»։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Զառացի (Սեբաստիա) Արուսեակ Ասլանեան որ 4 տարի առաջ Պաղտատի Հայոց եկեղեցիին պատին վրայ փակցուած գրութիւնով մը փնտռած է իր ազգականները։ Այժմ 23 տարեկանէ։ Իմացնել R. Aslanianի, Dugradus par Ucel, Ardèche, France. Իր ճշգրիտ հասցէն լուր տուողին 200 Ֆր. նուէր։

— Զէնկիլէրցի (Պրուսա) տիկին Մարիամ Ծերոնեան կը փնտռէ իր հօրաքրոջ զաւակը Պ. Յովհաննէս Պապիկեան (վաղեմի ուսուցիչ՝ Զէնկիլէրցի)։ Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Մարսէյլ։ Իմացնել Madame Mariam Tzéronian. Cité Arméninne. Boulevard de la Madeleine, Nice. France։

Հ. Յ. Դ. Պէլֆորի «Վազգէն» խումբի հանգանակութիւնը ի նպաստ Հայաստանի աղէտեալներուն։

Ս. Այվաեան 30, Ս. Ոչխարեան, Գ. Իրինքեան, Տ. Սէրչէեան, Օ. Սէրչէեան։ Տիկ. Ն. Մաղաքեան 25ական, Ս. Ռոտիկեան 20, Օ. Սարատարեան 20, Պալօեան, Կ. Ոչխարեան, Ա. Սէվտալեան, Յ. Թէրզեան 15ական, Ա. Թէրզիպաշեան, Յ. Այվաեան, Յ. Զուրնաճեան, Ա. Շէհիրեան, Յ. Մանիսայեան, Բ. Գազանեան, Գ. Պետրոսեան, Տիկ. Կ. Ինէճեան. Գ. Վասիլեան, Ա. Գզլեան, Ն. Ռստէկեան, Խ. Հոլիկեան, Գ. Թորոսեան 10ական, Ա. Խաչէրեան, Ա. Տօնիկեան, Գ. Սէվտալեան, Ա. Թաքէսեան, Տիկ. Ապահովեան Ն. Սարգիսեան, Գ. Մութաքեան, Յ. Դաւիթեան, Կ. Ստեփանեան 5ական, գումար 420 Ֆրանք։ (Տես «Յառաջ» 2 Յունիս)։

Կ'ուզուին luxe ճերմակեղէնի լաւ գործաւորուհիներ արհեստանոցի մէջ աշխատելու համար։ Կը պահանջուի ինքնութեան թուղթ, աշխատելու իրաւունքով։ Դիմել Mlle Marieի, 82Rue deRenelagh, Մէթրօ Renelagh.

ԿԱՐԵՒՈՐ

Հող, տուն, խանութ եւն. գնել եւ ծախել, եւ տուն շինել ուզողներուն շատ յարմար պայմաններ եւ փոխ դրամ կը տրուի։

Դիմել՝ Cabinet Pontet, Ա. յարկ։ Marseille. 1 rue Petit St. Jean:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 Rue St. Lazare, Paris (9)

Քաջալերուած երեք տարուան անլուր յաջողութենէն՝ ծանօթ երգիծաբան — ճաշարանապետը ԼԻԼԱ մեծամեծ զոհողութիւններով ընդարձակած է իր ճաշարանը, բոլորովին անման կազմածներով եւ դիւթական լուսազարդութեամբ մը։ Բացի խոհարար Պ. Արամի անմրցելի համադամներէն, հատընտիր անուշեղէնները կը պատրաստէ ծանօթ մասնագէտ Պ. Օննիկ։

Նախանձոտները ինչ ալ ըսեն, այցելութիւն մը բաւական է ընելու «իրաւ ԼԻԼԱՆ միակն է եղեր ԱԺԱՆՈՒԹԵԱՆ, ՄԱԲՐՈՒԹԵԱՆ եւ ՃԱՇԱԿԻ կրկնակ առաւելութիւններուն մէջ»։

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՊԷՔՈՆԻ ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ ԱՆԻԷՌԻ ԿՈՂՄԸ

ՎԱՐՁՈՒ Է գեղեցիկ յարկաբաժին մը, առաջին յարկ, փոդ... վրայ երկու սենեակ, խոհանոց, լոգարան, կ... ռոնական ջեռուցիչ եւ ամբողջ տարին տաք ջուր խոհանոցին բաղնիքին մէջ։ Տարեկան վարձք՝ 5500 Ֆր., շարժ եւ ջերմութ... յարակից ծախքեր 1270։

Դիմել Տիկին Միսաքեանի 3bis Rue de Strasbourg. (առաջին յար...

ՍՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ

ԳԻՆԵՐԸ ՑԱՓԱՒՈՐ

TAILOR

Georges Cherbetian

Métro Poissonnière 94 RUE LAFAYETTE - PARIS

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք ... շոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրա... նութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութ... Չափաւոր գին։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճ... նի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83

ՄԱՅԻՍ 30ԻՆ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

խմբագրութեամբ

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

ՆԱՅԻՐԻ ԱՇԽԱՐՀ

պատկերազարդ

ամսաթերթի առաջին թիւր

գինը 1 Ֆրանք 50 սանթիմ

Դիմել՝ Հրանտ Սամուէլ գրատուն եւ ծանօթ քէօշկերը։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 12... Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Ré... Միզանցք., արեան, մորթի հիւ... տարրալուծ.։ Կ'ընդունի ամէն ... 12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւ...

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ ... 96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Ա... եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց ... նանց մորթի, արեան, վեներ. ... եւ վարիսի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, Կի...

ՅԱՌԱՋ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 Ֆ.	70Ֆ.	140Ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շ.	40 շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 Ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 Ֆ.	200Ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱԿԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
4
ՅՈՒՆԻՍ
1931
4 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1586

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԳԼԽԱՏՈՒՄ

Ոճիր-արկած չէ որ պիտի պատմենք։ Ոչ ալ «կիյեօթին»ի պատմութիւնը։

Ինչ որ պիտի շօշափենք, աւելի սարսռագդեցիկ է քան «կիյեօթին»ը։ Աւելի մահացու, քանի որ կապ ունի ամբողջ ժողովուրդի մը մտաւորականութեան ճակատագրին հետ։

Սովորական «կիյեօթին»ը այս կամ այն դժբախտին գլուխը կտրէ ու կը նետէ։ Գլուխը կը բաժնէ մարմինէն։ Ֆիզիքական մահ, որ տարին քանի մը անգամ հազիւ կը գործադրուի։ Այն ալ դատական վճիռով։

Բայց ահա գլխատման գործողութիւն մը որ տեւական է։ Որ հետեւողական է եւ համատարած, ինչպէս հաւաքական տնտեսութիւնը։

Գլխատում այո՛, բարոյական իմաստով։ Բայց հարիւր անգամ աւելի ահարկու եւ քստմնելի։

Այսօր եւ վաղը, «Յառաջ»ի մէջ պիտի կարդաք ընդարձակ նկարագրութիւնը Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած դէպքի մը։ Բառական թարգմանութիւն «Խորհրդային Հայաստան»էն։ կարդացէք եւ... զարգացէք։

Օրուան վարիչները, թերխաշ եւ մոլեկրօն «կոմիսար»ներ և մտիմիտներ, ուրիշ ամէն բան կարգի դրած և Հայաստանը դարձուցած ըլլալով, ձեռնարկեր են կատարեալ, կառոյցի հաւատարմութեան մը՝ անկուսակցական մտաւորականներու դէմ։

Իրարու եռեւէ տեսան կը քաշեն իրենց ասպարէզին նուիրուած, քաղաքական կեանքէ բոլորովին կտրուած գրողներ, — լեզուագէտ, բանասէր, փրոֆէսոր, մանկագէտ, հնախոյզ։ Հարցումն ալ՝ իսկ և իսկ միջնադարեան։

— Հաւատքով ի՞նչ ես...։ Ի՞նչպէս կ'ուսուցանես պատմութիւնը, բանասիրութիւնը, աշխարհագրութիւնը կամ գիտութիւնը։ կը հաւատա՞ս «Մարքս-Լենինեան փիլիսոփայութեան դիալեկտիկական մատերիալիզմին»...։

Խուսափումը չի փրկեր. ոչ ալ բարեացակամ չէզոքութիւնը։ Իսկ եթէ փորձես բացատրել թէ իմ ճիւղս, մասնագիտութիւնս կապ չունի այդ բաներուն հետ, — տապարը կ'իջնէ գլխուդ։ Աղանդաւոր մը տրուած է արդէն։ կարճ եւ կտրուկ,

— «Բայշեւիկօրէն գրոհել դասակարգային ճշնամւոյ իդէոլոգիական դիրքերի վրայ.

— Արմատախիլ անել բուրժուական-ռէակցիոն իդէոլոգիան ազգային ֆրոնտի բոլոր բնագաւառներից.— Նոր կադրեր կոփելու գործը դնել ապահով ձեռքերում» (Խ. Հայաստան, 21 մայիս)։

Եւ հարցաքննելով, լրտեսելով, խաչելով ու խաշելով, սեւ ցանկը անցուցած են խումբ մը մասնագէտ-ակադեմականներ և,— Փրոֆ. Հրաչեայ Աճառեանը, որ իր կեանքը մաշեցուցած է լեզուագիտութեան եւ բանասիրութեան վրայ, հնագէտ Թորոսեան, Բալանթարը, բրածոյ Մանուկ Աբեղեանը (նոր աղդագրութեան հնքահայրը), փրոֆ. Քոչարեանը, մանկավարժ Էդիլեանը, Անժուրը եւ ուրիշներ։(«Տեղի սղութեան պատճառով այստեղ մենք հնարաւորութիւն չունենք խօսել նաեւ շարք ուրիշներու մասին»— կը գրէ «Խ. Հայաստան»ը, նոյն թիւին մէջ)։

Ոչ առաջինն է այս «էնտէքս»ը, ոչ ալ վերջինը։

Անցեալ շաբթու արտատպեցինք ուրիշ պատմութիւն մը, որուն համաձայն պաշտօնէ արձակուած են մասնագէտներ Խ. Գալբէկեան, Ս. Կամսարական, Ա. Շիլկովնիկեան։ Իսկ հանճանօթ Յ. Քալաշնունին համարձակած ըլլալով դիտողութիւն ընել, հոչակուեցաւ անվստահելի։ Յամառ ծերունին գրքոյկ հրատարակեց տարիներ առաջ, — «Դաշնակցութիւնը անելիք ունի»։ Այսօր ալ, աւելի քան երբեք վճռականօրէն կը յայտարէ թէ «ինքն ամբողջովին կտրել է իր կապերը Դաշնակցութեան հետ»։

Այդ բոլորը արժէք չունին։ Արթուն կը հսկէ հաւատաքննութեան պահակը։ Քալաշնունին «երկերեսանի է»։ Քալաշնունին իրաւունք չունի աշխատելու «մանկավարժական ասպարիզում»։

Եթէ գլխատում չէ այս, «հարուածային կարգով» եւ համատարած, եթէ անճիտումը չէ այս ամբողջ փաղանգի մը որ գ եւ ժօրուք ճերմկցուցեր է գիրքերու, թուղթերու և բեկորու վրայ, թանգարաններու, մատենադարաններու եւ ակադեմիաներու մէջ, դասարանէ դասարան, ամպիոնէ ամպիոն, րունդէ սերունդ,— ապա ձեզի կը թողունք փնտռել - գտնել բուն բառը եւ բնորոշել դէպքը։

Մանաւանդ ձեզի՛, ազատ երկիրներու գրոց-բրոցներ, «Հայտնի անկաշառ բարեկամներ», հայ մատենագրութեան, տեսիկ դպրութեանց եւ գիտութեան վաստակաւորներ կամ տակաւորներ։

Հրամեցէք ասպարէզ եւ լուսաբանեցէք մեզ, «թշնամիս»։ Լուսաբանեցէք սա տարագիր ժողովուրդը։

Գիտէք որ սեւ ցանկի գոհերէն ոչ մէկը ո՛ր եւ է համանք, հակում ունի մեզի հանդէպ։ Ընդհակառակն, անոնց շատեր կան որ կ'անիծեն մեզ։

Ասպարէ՛զ, ասպարէզ, չմոռնալով էջմիածինն ալ, որ ուր/ղ օղակն է համատարած գլխատման։

Շ.

ԽՈՐԹ ՁԱՅՆԵՐ

ԱՄՈՒԼ ՅՈԳՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անցեալ օր «Յառաջ»ի խմբագրականը կ'անդրադառնար հայրենակցական հրատարակութեանց։

Խօսինք նաեւ ուրիշ տեսակի հիւանդութեան մը վրայ։

Փորձա՞ծ էք հաւաքել գանազան հանդէսները որոնք իրարու կը յաջորդեն շարքով ու կաթգով, ըլլայ Փարիզի թէ գաւառներու մէջ։

Թէեւ, համրելու պէտք չկայ գնահատելու համար ուժերու անպէտ վատնումին հետ, նաեւ գանազան դուժարներու ապարդիւն ժախսերը, գումարներ, որոնք փոքր, բայց իրարու քով գալով՝ պիտի կրնային անհրաժեշտ պէտքերու գոհացման ծառայել։

Փառք Աստուծոյ եւ Սահակնային, մինչեւ հիմա հանդէսները չեն պակսիր։ Ամէն քաղաք ուր 1000էն վեր հայութիւն է տեղաւորուած, առնուազն կը համրէ տասնեակ մը միութիւններ ու երբ գիտենք թէ ամէն միութիւն պարտք կը սեպէ տարին գոնէ երկու հաւաքոյթ կազմակերպելու, շատ դժուարութիւն չենք կրեր գնահատելու յոգնութիւնները ու դրամական վատնումները, որոնք բանի չեն ծառայեր։

Չեն ծառայեր, որովհետեւ գիտենք թէ այդ հանդէսներն ու հաւաքոյթները լաւագոյն պարագային, կը վերջանան փակելով ծախքերը կամ ձգելով նուազագոյն շահ մը։

Նոյնիսկ եթէ գոյացնեն հասոյթ մը, ատով չէ որ կազմակերպիչ միութիւնները պիտի կրնան ինքնագլուխ եւ առանձին, իրականացած տեսնել նպատակը որ տուն տուեր է իրենց կազմութեան։

Մինչդեռ միացած՝ նոյնիսկ հանդէսներու եւ հասութաբեր ձեռնարկներու կազմակերպման մէջ, պիտի կրնային իսկապէս շօշափելի արդիւնք քաղել։

Ու չկայ արդելք այս միացման։ Իրօք, ի՞նչն է որ զանոնք կը բաժնէ։

Գանազան միութիւններու նպատակը կարելի չէ՞ արդեօք վերածել ընդհ. յայտարարի, քանի անոնք այս կամ այն կերպով կը հետապնդեն նոյն առաքելութիւններու իրականացումը ու բոլորը կը քալեն գործունէութեան նոյն ճամբէն, բայց զիրար խաչաձեւելով, զիրար արգիլելով։

Փնտռենք ուրեմն այս միացման տարրերը եւ առաջքն առնելով ամուլ յոգնութիւններու, չանանք մեր չանքերէն քաղել առաւելագոյն օգուտը։

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆ

ԹՈՒՐՔԻՀԵԼԼԷՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Աթէնքէն տրուած հեռագրի մը համաձայն Թուրք արտաքին նախարար Թէվֆիք Րիւշտիւ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է հունգար լրագրողներու.

— Թուրքիա, ինչպէս նաեւ Յունաստան ու եւ է քաղաքական խմբաւորումի չեն պատկանիր։ Երկու երկիրներն ալ ուրիշ բաղձանք չունին, բայց եթէ բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել բոլոր երկիրներու հետ, Ես, Թուրքիոյ նախարար, կը խօսիմ Յունաստանի քաղաքականութենէն, որովհետեւ մեր երկու երկիրները իրարմէ պահելիք բան չունին։ Երկուքն ալ համերաշխօրէն կ'աշխատին։

«Գալով Խորհ. Ռուսիոյ հետ մեր յարաբերութեան, ըսեմ թէ մեծ բարեկամութեամբ մը կապուած ենք։ Այս բարեկամութիւնը իր ապացոյցները տուած է եւ աւելի զօրաւոր է հիմա։

Աթէնքի գործակալութեան ալ հետեւեալը յայտարարած է Թէվֆիք Րիւշտիւ։

—Թողէք որ երկու երկիրները խաղաղութեամբ լուծեն դիւանագիտական գանգատ խնդիրներ։ Երկու դրացի երկիրները որդեզրած են օգտակար աշխատակցութեամբ քաղաքականութիւն մը. արդէն կը տեսնէք այս քաղաքականութեան գոհացուցիչ արդիւնքները։

«Պ. Վէնիզէլօս շատ լաւ գիտէ որ, այս անկեղծ աշխատակցութեան եւ հասկացողութեան համբուն մէջ անգամ մը որ մտանք, մինչեւ ծայրը պիտի երթանք, առանց ետ դառնալու։

ՍՊԱՆԻԱ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

Մատրիտի համայնավարներու պատուիրակութիւն մը ներկայացաւ Սպանիոյ վարչապետին բողոքելու համար Մայիս 15ին կատարուածներուն եւ համայնավար թերթերու հետապնդումներուն դէմ։ Համայնավարները կը բողոքեն նաեւ այն մեղադրանքներուն դէմ, որոնք կ'ուղղուին իրենց իբրեւ դաշնակից միապետականներու։

Բոլըեւիկեան *Փրավտա* թերթը կը հրատարակէ յօդուած մը, որ կարգ մը Թելադրութիւններ կ'ուղղէ սպանիացի համայնավարներուն։ Այս վերջիններն կ'ըսէ թէ դժգոհութիւն պատճառած են Մոսկուայի վարիչներուն։ Յօդուածագիրը կը մեղադրէ Սպանիոյ համայնավարները թէ հանրապետութեան իշխակուվէն օգտուելով պայման չեն դրած իշխերու անմիջական գրաւումը եւ ձեռնարկները չեն կատարած որ ընկերային պահանջները իրականանան գործաւորներու իսկ ձեռքով։

«Փրավտա» պարտք կը դնէ Սպանիոյ համայնավարներուն վրայ, որ միջոցներու դիմեն պայքարի պատրաստուելու համար «քաղքենի եւ յետադիմական» ժամանակաւոր կառավարութեան դէմ, որպէսզի համայնավար կուսակցութիւնը «ստանձնէ գանգուածներու դեկավարութիւնը ազատութեան անմիջական նուաճման համար»։

ՊԻՐՄԱՆԻՈՅ ԸՄԲՈՍՏՆԵՐԸ

Պիրմանիոյ ըմբոստ հինդիկները գծէն դուրս հանեցին Բանկունի ճեպընթացը որ ամբողջովին քանդուեցաւ։

Ջորս ճամբորդները սպաննուեցան եւ բազմաթիւ անձեր ալ ծանր կամ թեթեւ վէրքեր ստացան։ Ոստիկանութիւնը հաստատ համոզում գոյացուցած է թէ այս ոճրային արարքը՝ գործն է ըմբոստներու։ Հաստատուեցաւ թէ երկար տարածութեան մը վրայ երկաթագծերը խախտուած էին. իսկ ուրիշ կէտերու վրայ պայթուցիկներ գտնուեցան։

30 ԴԱՐՈՒ ՀՆՈՒԹԻՒՆ

Գերմանիոյ մէջ, վանհայմի մօտերը, տեղացիները երեւան հանեցին ժայռերու կողքին ճեղքուածք մը, ուր մօտաւորապէս գանազան առարկաներ կային, չինուած՝ Քրիստոսէ 8-10 դար առաջ։

Կ'ենթադրուի թէ պատերազմի պահուն հնութեանց վաճառական մը կամ հնաւաքիչ մը այդ առարկաները պահած է հոն եւ սակայն յետոյ, չէ կրցած գտնել զանոնք։

ՀՆԱԴԱՐԵԱՆ ՄԵՆԱՍՏԱՆ ՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Փէնսիլվանիոյ համալսարանին արշաւախումբին պետը դիպուածով Պաղեստինի մէջ երեւան հանեց 7րդ դարէն մնացած մենաստան մը որ 11 սենեակներէ կը բաղկանայ, բոլորն ալ գեղեցիկ կերպով զարդարուած։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՎԱՃՐԱԳՈՒԹԻՒՆԸ ՕՐԷՆՔ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Արարատի դէմ Թուրք բանակի գործողութեանց ընթացքին, Թուրքերը պարտք սեպեր էին ինչպէս միշտ, զարհուրելի վայրագութեանց ենթարկել անմեղ ու անզէն ժողովուրդը։ Ատենին հաղորդած ենք կիներու, մանուկներու եւ անկար ծերունիներու վրայ գործուած խժդժութիւնները։

Էնկիւրիէն հեռագիր մը կը յայտնէ թէ Արարատի շարժման ընթացքին պետական պաշտօնեաներու եւ «միլիս» ուժերու կողմէ գործուած արարքները յանցանք չպիտի նկատուին։

Այս մասին մօտերս, օրինագիծ մըն ալ պիտի ներկայացուի եղեր Թուրք խորհրդարանին։

Թուրքիոյ հանգրաշիւ պարտքերը

Էնկիւրիէն եկած լուրերու համաձայն, բանակցութիւնները դադրած են եւ յայտնի չէ թէ ե՞րբ պիտի վերսկսին։ Օտար պատուիրակները արդէն իսկ մեկնեցան Էնկիւրիէն, իրենց եկիրները վերադառնալու համար։

Բանակցութեանց ընթացքին, Թուրքիա երկու գլխաւոր պայման դրած է.— վճարումը քանի՛ մը տարի յետաձգել եւ փարիզի պայմանագրութիւնը փոխել։

Պատուիրակները տրամադրութիւն յայտնած են առաջին պայմանը ընդունելու, բայց պայման դրած են որ անխախտ պահուի փարիզի պայմանագրութիւնը։

Յայտնի չէ թէ երկրորդ բանակցութիւնը ե՞րբ պիտի սկսի։

Տասնեւհինգ տէրվիշներ ձերբակալուած

Քէմալական կառավարութիւնը կը շարունակէ իր պայքարը տէրվիշներուն դէմ։ Սալիհլիի Խալիլ Օվա գիւղին մէջ ձերբակալուեցան 15 հոգի, այն միջոցին երբ «Թէքքէ»ի արարողութիւններ կը կատարէին։ Տէրվիշները Սալիհլի բերուեցան։

Ընդհ. դատախազութիւնը հետապնդում պիտի կատարէ այս շէյխերուն դէմ, գաղտնի արարողութիւն կատարած ըլլալու մեղադրանքով։ կ'ըսուի թէ անոնք «Ալէվի» աղանդին կը պատկանին։ Արարողութեան ընթացքին, անոնք օղի ալ խմած են։ Ասոնցմէ մէկը Մադնիսացի է։

Ամբաստանեալներէն ճաշարանապետ Նիազի ըսած է.— «Ես տէրվիշութիւնը ինչ է չեմ գիտեր. ծանօթ գիւղացիներս զիս ղուարճութեան կանչեցին։ կարգ մը Թշնամիներ այս գուարճութիւնը իբրեւ ուրիշ բան ներկայացուցած են»։

Քննութիւնները կը շարունակուին։

Եորկայի դանիմը կ'աւրանայ

Ռումանիոյ խորհրդարանական ընտրութեան արդիւնքը այսօր պիտի յայտնուի։ Սակայն կառավարութիւնն արդէն ապահոված է ամուր մեծամասնութիւն մը, համաձայն գանազան տուեալներու։

Ներքին նախարարութիւնը կը շարունակէ կեդրոնացնել գանազան շրջաններու ընտրութեանց արդիւնքները, կատարելու համար աթոռներու համեմատական բաշխումը։ Ընտրողներու թիւը անցած է 2 միլիոն 400,000ը։ կառավարութիւնն արդէն ապահոված է ընտրուածներու հարիւրին 60ը, այսինքն աւելի քան 300 աթոռ։

Գիւղացիականները ստացան քուէարկուներու ընդհ. թիւը պէտք է ըլլար 5,4 միլիոն։

Գիւղացիականները ստացան քուէարկութեան հարիւրին 16ը եւ հազիւ պիտի կրնան 20 աթոռ ապահովել։

Եգիպտոսի ընտրութիւնները

Ամբողջ Եգիպտոսի մէջ, երկրորդ կարգի ընտրութիւնները տեղի ունեցան նախորդ օր, առանց միջադէպի։

Վարչապետը Սրտքը փաշա ժամուլիներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ «ստացուած արդիւնքները կը յայտնեն թէ ներկայ վարչաձեւը արժանացած է ազգային հաւանութեան, թէ այս վարչաձեւը միայն երկրին պաշտօնական վարչաձեւը չէ, այլ այն զոր Եգիպտոսի ժողովուրդը կը նկատէ իր ձգտումբուն ամենէն յարմարը»։

Սրտքը փաշա այն յոյսն ունի թէ ընտրութեանց այս արդիւնքը խելքի պիտի բերէ ընդդիմադիրները, որոնք ետ պիտի առնեն իրենց տուած պոյքոթի որոշումները։

Հաւանական կը նկատուի որ Եգիպտոսի խորհրդարանը նիստի հրաւիրուի յունիս 20ին, մէկ ամսուան համար։

Խորհրդ. գործակար մը Փարիզ կուգայ

Լոնտոնէն տրուած լուրի մը համաձայն կ'ըսուի թէ Խորհրդային Միութեան արտաքին առեւտրական գործակարին օգնականը մօտերս Փարիզ պիտի գայ Ֆրանսայի հետ բանակցութիւններ կատարելու համար առեւտրական պայմանագրութեան մը մասին։ Առեւտրական այս բանակցութիւնները պիտի զուգադիպին Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ միջեւ քաղաքական դաշնագրի մը կնքման բանակցութիւններուն, փոխադարձ չէզոքութեան հիման վրայ։

Այս լուրը որ կը հաղորդուի վերապահութեամբ, տակաւին չէ հաստատուած Ֆրանսական պաշտօնական կամ իրաւասու շրջանակներու կողմէ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ)

ԴԷՊԻ ԱՊԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՄ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ԶԱՐԳԱՑԷՔ...

Ա.

Շատեր կան դեռ, քաղաքագէտ կամ մտաւորական, որոնք յստակ գաղափար մը չունին Հայաստանի մասին։ Հեռո՛ւ մեզմէ կամաւոր կոյրերը որ ծանօթ են նաեւ ռամկավար անունով։

Եւ այս մարդիկը կը կարծեն թէ Ռուսիա շնո՛րհ ըրած է, Կովկաս իջած է ի պաշտպանութիւն Հայաստան աշխարհին։ Եւ միամիտներն ալ կը ջանան համոզել թէ Ռուսիա մեր բարիքին համար միայն Կովկաս գալով, բոլշեւիկեան նոր քաղաքակրթութիւն «կը ջամբէ»մեզի, կը շէնցնէ մեր երկիրը, ջրանցք կը բանայ, գործարան կը շինէ, դպրոցներու թիւը կը շատցնէ։ Այս ամէնը բարիք ընելու համար մեզի։ Վաղը պիտի ձգէ ու մեկնի։

— Է՛հ, տիկին Հայաստան, ալ զօրացար, շէնցուցի, բարեզարդեցի քեզ, մնա՛ս բարով։

— Երթա՛ս բարով, կոսպոտին Ռուսիա, ալ ասկէ վերջ ես եմ իմ երկրիս տէրը։

Այո՛, այս հէքեաթին հաւատացողները շատ են։ Ոմանք, նոյն իսկ, աւելի բանիմաց, կը հաստատեն թէ բոլշեւիկեան Ռուսիան տարբեր է ցարական Ռուսիայէն, եւ բարեկրթութեան համար՝ Ռուսիա չեն ըսեր, այլ՝ «Խորհրդայի՛ն Ռուսիա», ինչպէս մեր գիւղացիները հօրս Մարկոս չէին ըսեր, այլ՝ «ուստա՛ Մարկոս»։

Սիրելի Յառաջականներ, ես անկեղծ մտաւորական մըն եմ եւ Ռուսիային Ռուսիա կ՛ըսեմ, ինչպէս Մարկոսին՝ Մարկոս։ Իմ կարծիքովս, «ցարական» եւ «բոլշեւիկեան» ածականները քաղաքավարական բացատրութիւններ են, եւ ցարական Ռուսիան ամենեւին տարբերութիւն չունի բոլշեւիկեան Ռուսիայէն։ Եւ եթէ ան եկած նստած է 1918ի Հայաստանի Հանրապետութեան վրայ, երբեք նպատակ չունի մեզ «պէսլէմիշ» ընելու։

Ընդհակառակն։ Հին աշխարհակալները երկու տարին անգամ մը կը յարձակէին փոքր ու տկար երկրի մը վրայ, թալանի կուտային հարստութիւնը եւ կը մեկնէին։ Սովորութիւն չունէին ձուլելու, այլ կը ձգէին որ մէկ երկու տարի հանգիստ մնայ, պարարտանայ, ետքէն «արիւն առնելու համար»։ Նոր աշխարհակալները ուրիշ նպատակ չունին,— բայց միայն կլլել։ Հիմա «երկա՛ր» են ձեռքերը, եւ ծիծաղելի է աշխարհագրական բաժանումներու մասին խօսիլը։ Ռուսիա մտիկ կ՛ընէ՞ թէ Կովկաս աշխարհագրական եւ պատմական տեսակէտով բաժնուած է իրմէ։ Հաղորդակցութեան միջոցներու դիւրութիւնը կամ արագութիւնը կը մեծցնէ սահմանները բոլոր ուժեղ պետութիւններուն։ Հին ատեն գետը կամ լեռը բնական սահմաններ էին,— պատուարներ, որ կը բաժնէին պետութիւնները իրարմէ։ Հիմա ո՞ր պետութիւնը կարեւորութիւն կուտայ այդ պատուարներուն։

Եւ Ռուսիա, երբ Կովկաս եկաւ, առաջին իսկ օրէն աշխատեցաւ ստեղծել մեծ պետութիւն մը, իր մէջ ձուլելով բոլոր ժողովուրդները, որոնք խիճերու նման գտաւ իր ճամբուն վրայ։

Հայ ժողովուրդն ալ, Երեւանի նահանգին մէջ, խիճ մըն էր որ նետեց իր ստամոքսը։ Կամաց կամաց կը մարսէ արդէն,— անոնք որ քիչիկ մը բնախօսութիւն կարդացած են, գիտեն թէ ի՛նչպէս տեղի կ՛ունենայ մարսողութիւնը։ Աստիճանաբար, յամրաբար։ Տանձ մը կը նետես բերանդ, երեք հեղ կը ծամես, եւ երբ ստամոքսդ կ՛երթայ, ալ չես հետաքրքրուիր։ Ստամոքսդ առանց քեզի լուր տալու, գործողութիւնը կը լմնցնէ։ Այնպէս ալ Երեւանի հայ ժողովուրդը կը մարսուի ահա ռուսական ստամոքսին մէջ, եւ ոչ ոք կը զգայ կամ կը մտածէ այդ մասին։

Մարսողութեան փորձեր շատ կատարուեցան վերջերս Հայաստանի մէջ։ Այս յօդուածիս մէջ, մէկ օրինակը կը բաւէ առայժմ։

* * *

Երիտասարդութիւնը հրաշալի սնունդ մըն է, բոլոր աշխարհակալներուն համար։ Որսալու նպատակով երիտասարդները, մարսելի դարձնելու համար զանոնք, Ռուսիա փոքրիկն Հայաստանի դպրոցներուն եւ բարձրագոյն վարժարաններուն յարմար ուղղութիւն մը տուաւ։ Եւ խիստ հսկողութիւն կը կատարէ դեռ դասախօսներուն վրայ։ Գիտական կաճառ, համալսարան եւայլն պարտաւոր են իրենց ուսման մէջ դնել մարքսիզմ-լէնինիզմ։ Ժամանակ մը խիստ հրաման տուաւ, որ գիտական եւ մանկավարժական բարձրագոյն հաստատութիւններու բոլոր դասախօսները մտնեն կոմունիստ կուսակցութեան մէջ։ Եւ ահա, օր մը իրենց թերթին մէջ գրուեցաւ թէ Երեւանի ճարտարագէտները, ակադեմիկոսները եւ դասախօսները, ինքնաբերաբար լքելով «լոյալ չէզոքութիւնը», յանուն «սոցալիստական» շինարարութեան, հաւաքական դիմում կատարեցին՝ մտնելու համար կոմունիստ կուսակցութեան՝ մէջ։

Բայց եւ այնպէս, կարգ մը փրոֆէսէօրներ յամառեցան մնալ «լոյալ չէզոք»։

Այս անգամ այդ «լոյալ չէզոք»ներն են, որ թաւալգլոր կը տապալին։ Անոնք ամբաստանուած են «կոնդրատեւվշչինայով»։ Այսինքն կոմունիստ կուսակցութեան մեծ ծրագիրը ձախողեցնելու նպատակով, կուլակներու (ունեւոր գիւղացի) եւ հակայեղափոխական տարրերու հետ դաշնակցելով, չեն կատարեր յանձնառութիւնները կամ իրենց վրայ դրուած պարտականութիւնը։ Այս ծանր ամբաստանութենէն զատ, որ դաւաճանութիւն կը կոչուի, կոմունիստները կ՛ըսեն թէ այդ «լոյալ չէզոք»ները, իրենց դասախօսութեանց մէջ կը պայքարին«դիակլեկտիկական մատերիալիզմի» դէմ եւ «բուրժուանացիոնալիստական տենդենց» կը ներարկեն երիտասարդներուն։

Այս պատճառաբանութեամբ ահա դուրս կը նետուին բերդին վերջին պաշտպանները։ ՅԱՌԱՋի ընթերցողները գիտեն անշուշտ թէ Հայաստանի առաջին հայ բոլշեւիկները դուրս նետուեցան դիրքերէն յամրաբար և աստիճանաբար։ Հիմա հին բոլշեւիկները մոռցուա՛ծ իսկ են Երեւանի մէջ։ Ասպարէզը մնացեր է մակերեսային զարգացման տէր խակ ու անփորձ երիտասարդ բոլշեւիկներու, որոնք, փառասիրութենէ մըղեալ, իրենց մօրը մանածին պէս կը ծախեն ազգային ամէն բան։ Նոյն ատեն անկիւններուն մէջ կը մաքրագործուին յամեցողները, «հիները»։

Այսպէս, «Խորհ. Հայաստան»ի մէջ (21 մայիս) երկու գրգռիչ յօդուածներով արդէն փափաք կը յայտնուի դո՛ւռը ցոյց տալ չէզոք կամ դաւաճան, ազգայնական կամ հակակոմունիստ փրոֆէսէօրներուն, -- Հրաչեայ Աճառեան, Աշխարհբեկ Քալանթար, Մանուկ Աբեղեան, Էդիլեան, Անժուր, Քոչարեան և ուրիշներ։

Երեւանի պաշտօնաթերթին ամբողջ երրորդ էջը նուիրուած է այս «դաւաճան»ներուն «հակայեղափոխական» գործերուն մերկացման։ Այդ յօդուածները ուրիշ նպատակ չունին, բայց եթէ նետել փրոֆէսէօրները իրենց գրաւած ամպիոններէն, եւ յանձնել հեթանոսներուն։

Յաջորդով կը ներկայացնենք այդ փրոֆէսէօրներուն վրայ ինկած ամբաստանութիւնները, որպէսզի ինծի հետ դուք ալ հասկնաք թէ Հայաստանը ոչ իսկ խորհրդային է, այլ ամէն տեսակէտով ապազգայնացման դատապարտուած երկիր մը։

ՇԱՀԷՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՃԻԳԵՐԸ

(«ԱՐՄԵՆԻԱ»Ի ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ)

ՊՈՒԷՆՈՍ - ԱՅՐԷՍ (Սեփ. թղթ.).— 1931 ապրիլ 26ին լոյս տեսաւ հարաւ. Ամերիկայի առաջին մեծ թերթը«Արմենիա», «Յառաջ»ի ծաւալով։

Նոյն գիշերն իսկ կազմակերպուած թէյասեղանը, որուն փութացած էր ներկայ ըլլալու խուռն բազմութիւն մը, ցոյց տուաւ, թէ այս գաղութը կարօտ էր հայերէն թերթի մը, ու պատրաստ ամէն կերպ աջակցելու անոր զարգացման ու տեւականութեան։

Հակառակ տիրող տնտեսական տագնապին, ու մանաւանդ մեր հայրենակիցներէն շատերու գործազրկութեան, «Արմենիա»ի առաջին ոսկետառ թիւը աճուրդի դրուելով քառորդ ժամուան մէջ քանի մը հարիւր փեսոյի բարձրացաւ։ Բացի մասնաւոր անհատներէն, նախանձելի մրցումով մը ու առատաձեռնութեամբ իրար գերազանցելով աճուրդին մասնակցեցան շատ մը Հայր.Միութիւններու, Հ. Մ.Ը. Մ.ի, Զ.Ո.Մ.ի ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. բազմաթիւ խումբերու ներկայացուցիչները։ «Արմենիա»ի առաջին թիւը շահեցաւ Մարաշի Հայ Երիտ. Միութիւնը, որուն ատենապետը քանի մը ողջոյնի խօսքերէն վերջ, բացառիկ գումար մը եւս նուիրեց։

«Արմենիա»ի հրատարակութեամբ, հարաւ. Ամերիկայի ցիրուցան հայութիւնը կը թեւակոխէ նոր ժամանակաշրջան մը։ «Արմենիա»ն լաւագոյն ապացոյցն է, որ այս շրջանի հայութիւնը արդէն կրցած է հասնիլ այն աստիճանին, որ պարզօրէն կը տեսնէ մեզ շըրջապատող ահաւոր վտանգը, որուն օղակին մէջ պիտի խեղդուինք, եթէ հիմակուընէ իսկ չմտածենք, ու պէտք եղած միջոցներուն չդիմենք։ Այս օրերուն ամէնէն քիչն անգամ շատ է։ «Արմենիա» մը փրկութեան հրեշտակ մը չի կրնար ըլլալ, բայց լաւագոյն միջոց մըն է գոնէ հարաւ. Ամերիկայի հայ գաղութները իրարու կապելու։ Որովհետեւ խոստովանինք որ, հակառակ իրարու մօտիկութեան, այս գաղութները ամիսներով իրարմէ անտեղեակ կը մնան։ Պատահած է, որ այս կամ այն գաղութին մէջ կատարուած որեւէ ազգային կամ ընդհանուր խնդրին միւս գաղութը իրազեկ եղած է ամիսներ վերջ, այն ալ պատահականօրէն ու այլանդակուած։

Աւելորդ է խօսքեր շռայլել, մատնանշելու համար այն խոշոր դերը զոր պիտի կրնայ կատարել «Արմենիա»ն։ Ինչպէս անցեալին, նոյնպէս եւ ներկայիս մամուլի դերը արդէն պարզ է։ Միայն հարաւ. Ամերիկայի կարգ մը իւրայատուկ պայմաններն են որ այս առթիւ քիչ մը տարակուսանք կրնան պատճառել։ Աւելի պարզենք։ Թերթի համար ամէնէն աւելի անհրաժեշտ են մտաւորական ուժեր։ Եղածները եթէ հայ իրականութենէն իսպառ հեռացած չեն, ամբողջապէս կլանուած են իրենց ներքին հոգերով։

Մատնանշուած բոլոր դըժուարութիւններն ու շարք մը ուրիշ պարագաներ նկատի ունենալով մէկտեղ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հարաւ. առաջին Շրջանային Ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց ձեռնարկել թերթին հրատարակութեան։ Եւ ահա հրապարակ ելաւ «Արմենիա»ն, խանդավառելով մեր հայրենազուրկ հայութիւնը։

Այս առթիւ, խրախուսիչ էին մանաւանդ Շրջ. Ժողովի պատգամաւոր ընկերներու զեկոյցները, որոնք կը պարզէին իրենց շրջաններու ոչ միայն կուսակցական, այլ եւ գաղթահայ կեանքին վերաբերեալ շահեկան խնդիրները։

Շատ բնական է, որ այս թափառական ժողովուրդը ուշ կանուխ քիչ մըն ալ իր ազգային կեանքի մասին մտածէ, մանաւանդ որ հիմակ ու հիմակ հայրենիքի դուռները ամրօրէն գոցուած են։

Գործակցութեան աշխատանքի մը արդիւնքը պէտք է համարել Մոնթէվիտէոյի այսօրուան յաջողութիւնները։ Տակաւին տարի մը առաջ, գրեթէ կը պակսէր ազգային կեանքին ուղղութիւն տուող մարմին մը, իսկ այսօր Մոնթէվիտէոյի հայ գաղութը զարգացման շիտակ ճամբան է բռնած։ Հայ Գաղթ. Ընդհ. Միութիւնը արդէն պաշտօնապէս ճանչցուած է կառավարութեան կողմէ։ Միութիւնը ունի իր սեփական երկյարկանի գեղեցիկ շէնքը, յարմար եկեղեցիի ու դպրոցի համար։ Վերջապէս շուրջ երեք հոգարի հասնող հայութիւն մը քով քովի եկած հաշտ ու սիրով կ՛աշխատին այս օտար ափերուն վրայ տանելի դարձնելով առօրեայ կեանքը, փրկելով ինչ որ կարելի է։

Ամէն տարի առանց բացառութեան ամբողջ գաղութով կը տօնեն ազգային բոլոր տօները, գլխաւորութեամբ Մայիս 28ի, որու առթիւ չեն մոռնար նաեւ լայն պրոպագանդ մղել տեղական մամուլին մէջ, ճանչցնելու հայ ժողովուրդը օտարներուն ու տեղացիներուն։ Այսօր Մոնթէվիտէոյի մէջ շատ աւելի բարենպաստ կարծիք ու տրամադրութիւն ունին Հայերու հանդէպ քան Ամերիկայի միւս շրջանները։ Լաւ կ՛ըլլար որ Մոնթէվիտէոյի մեր ընկերներու պրոպագանդի այս գեղեցիկ ձեւը իւրացուէր միւս շրջաններուն մէջ եւս։

Անցեալ տարի, Ուրուկուայի Հանրապետութեան հարիւրամեակի տօներուն մեր հայրենակիցներու բերած մասնակցութեան հաճելի տպաւորութենէն զատ, այսօր ամէն Հայ ներքին հպարտութիւն մը պիտի զգայ, տեսնելով Մոնթէվիտէոյի քաղաքապետարանի սրահին մէջ հայկական եռագոյնով զարդարուած մեր զինանշանը։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մասնաճիւղն ալ ուղիղ ճամբու վրայ է։ Վերջերս կազմուած է նաեւ Զ. Ո. Մ.ի Մասնաճիւղը որ Հայ. Գաղ. Ընդհ. Միութեան հովանաւորութեամբ տուաւ առաջին հայկական ներկայացումը ի նպաստ ծրագրուած հայկական վարժարանին։

Ուրիշ կարեւոր շրջան մը կը կազմէ Պուէնոս Այրէսէն շուրջ 18 ժամ հեռաւորութեամբ Քորտովայի հայ գաղութը։ Հայութեան թիւը հոս արդէն 2000ի կը հասնի։ Կամաց կամաց կազմակերպուելու նշաններ ցոյց կուտան։ Արդէն գոյութիւն ունի Գաղութային Միութիւն մը, եկեղեցին իր քահանայով, եւն.։ Պարբերաբար կը տօնուին ազգային տօները, ուր ընդհանրապէս իբրեւ բանախօս կը հրաւիրուին մեր ընկերները։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Քորտովայի մէջ ունի իր սեփական ակումբը, ուր կեդրոնացած է հայ կեանքը, շուրջն ունենալով բոլոր երիտասարդ ուժերը։

Ամէնէն աւելի փոփոխական վիճակ ունի Ռոսարիայի գաղութը, հոս, ինչպէս կ՛երեւի մեր հայրենակիցները չեն կրնար յարմարիլ տեղական պայմաններուն, որով չեն յաջողիր տեւական գործ մը ստեղծել։ Ներկայիս անոնց թիւը 140ի կը հասնի։

1926 յուլիս 11ին կազմուած է Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէ մը։ Յառաջդիմասիրաց Միութիւնը բաւական խոստմնալից ուղի մը բռնած է։

Հակառակ նախորդ տարիներուն, ներկայիս Պերիսոյի հայութիւնը անշարժութեան դատապարտուած է, ինչ որ առաջ կուգայ տիրող տնտեսական տագնապէն։

Պրազիլիոյ հայ գաղութի մասին այս էջերուն մէջ մանրամասնօրէն խօսած եմ արդէն։

Հոս է որ կեդրոնացած է այս լայնածաւալ շրջանի հայութեան ստուար մեծամասնութիւնը։ Հայրենակցական Միութիւններու թիւը 50ը կ՛անցնի, ուրտեղ Հայ Առ. Եկ. հոգաբարձութիւնը յենելով ժողովրդի տրամադրութեան վրայ, ձեռնարկած է սեփական եկեղեցիի բացման ծրագրին։ Գործը արդէն յաջողութեան ճամբուն մէջ է։ Նոյնը նաեւ հայ աւետարանականներու, հայ կաթոլիկներու եւ այլոց համար։

Պուէնոս Այրէսի մէջ է որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Զ. Ո. Մ.ի մասնաճիւղերը իրենց գործունէութեան լայն ասպարէզ մը բացած են։ Խումբ մը թատերասէրներու յօժարութեամբ հայ հասարակութիւնը երբեմն ականատես կ՛ըլլայ հայկական ներկայացումներու։

Եւ վերջապէս Պուէնոս Այրէսի մէջ են կեդրոնացած Հարաւային Ամերիկայի Հ. Յ. Դաշնակցական մարմիններու գլխաւոր մասը ու անոնց ղեկավար մամմինը։

Ու բնական էր որ առաջին հայերէն թերթն ալ ասկէ սկսէր։

Հարաւային Ամերիկայի հայութիւնը ողջունելով «Արմենիա»ի հրատարակութիւնը, ձեռք ձեռքի տուած անոր հետ՝ կը թեւակոխէ իր նոր ժամանակաշրջանը, աւելի կազմակերպուած ու միացեալ ուժերով այս օտար ափերու վրայ՝ տանելու իր ուսին ինկած ազգային պարտականութիւնը։

ՍՄԲԱՏ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ուսուցիչներու անկայուն վիճակը.— Ուսումնական կեդր. խորհուրդի եւ ուսումնական ծրագրի մը անհրաժեշտ պէտքը.— Դասագրքերու չգոյութիւն.— Սովորութեան մը գէշ հետեւանքները.

ՀԱԼԷՊ.— Մինչ բոլոր ազգերը իրենց ուժերը լարած են կրթական ասպարէզին մէջ եւ նորանոր նուաճումներ կը կատարեն, ասդին, մեր ղեկավար շրջանակները ձգած են հայ ուսուցիչը իր վիճակին։ Հայ կրթական մշակը սիրտ ու հոգի կը մաշեցնէ Մեսրոպեան գիր մը, բառ մը աւելի սորվեցնելու իր խնամքին յանձնուած սիրունդին, բայց այսքան սրտցաւ աշխատանքի փոխարէն կը ստանայ շա՛տ ճղճիմ գումար մը։ Ոչ ոք ուշադրութիւն չի դարձներ ո՛չ անոր հագուստին, ո՛չ բնակարանային յարմարութեանց եւ ոչ ալ անոր բազմանդամ ընտանիքին կարիքներուն։

Յետոյ, հայ ուսուցիչը վստահ չէ, թէ յառաջիկայ շրջանին դարձեալ իր պաշտօնավարած դպրոցէն պիտի հրաւիրուի՞։ Արձակուրդի շրջանը խեղճ հայ ուսուցիչը պիտի անցընէ հատնումով եւ մտածելով թէ արդեօք յառաջիկային ի՞նչ վիճակ կը սպասէ իրեն։ Ամէն ինչ պատահականութեան ձգուած է։ Ընդհանրապէս դպրոցներու բացման նախօրեակին կը կանչուին ուսուցիչները, կը մատուցուի իրենց պայմանագրութիւն մը նախապէս հոգաբարձութեան կողմէ որոշուած սակով։ Ալ երեւակայեցէք ուսուցչին ենթարկուած վիճակը։

Ահա այս պայմաններուն տակ է որ իր գոյութիւնը կը քաշքշէ ան։ Մինչդեռ ուսուցիչ մը մը պէտք էր դառնար իր պատկանած համայնքին մէկ հայելին։ Ան գոնէ վստահ ըլլար իր ապրուստի մասին, արձակուրդի շրջանը անցընէր առանց հաշուելու, քիչիկ մը կազդուրուելու համար։ Գոնէ ամսուան մը չափ օդափոխութեան երթար, իր ասպարէզին բերումով հնարաւորութիւն ունենար նոր գրքեր գնելու եւ կարդալու, եւ սակայն այս բոլորէն կամովին հրաժարեր է ան պատառ մը ցամաք հացի համար սիրտ մաշեցնելով։

Կարելի է գաղափար մը կազմել տրուած տարեթոշակները հոս նշանակելով, 50, 60 եւ առաւելն 70 օսմ. ոսկի, նախապատերազմեան շրջանին ասկէ աւելիով վարձատրուող պաշտօնեայ մը,հազիւ կրնար ծայրը ծայրին բերել, մինչդեռ ներկայիս ամբողջ աշխարհը յեղաշրջուած, կենսանիւթերը 100 առ 100 սղած, բնակարանային տագնապը շատ սուր հանգամանք մը առած, (տարի 15—20 ոսկի է տան վարձքը)։

Դժբախտաբար Սուրիոյ մէջ ուսուցչութիւնն ալ չէ կազմակերպուած, իր որոշ պահանջները չէ դրած իրաւասու մարմիններու առջեւ։ Այդ պատճառով ալ, կեանքի մէջ ձախողածներ կուգան եւ կը լեցնեն այդ պարապը։ Մարդիկ շատ բարակը չեն մտածեր։ Հերիք է որ դպրոցի մը շէնքը կայ մէջը քանի մը աշակերտներով. եւ եղաւ դպրոց։

Անցեալ տարի երկար յօդուածաշարքով մը անդրադարձաւ Պէյրութի ազգ. վարժարանի տնօրէն Պ. Վարդան Գէորգեան «Յուսաբեր»ի մէջ ուսուցիչներու եւ հոգաբարձութեանց միջեւ բացուած անջրպետի մասին, առաջարկեց, թելադրեց միջոցներ, գիտական կերպով վերլուծեց բոլոր անցուդարձերը, եւ սակայն միայն գրուեցաւ, թերթին մէջ լայն տեղ գրաւելով։

Հետզհետէ կազմակերպուելու վրայ է Սուրիոյ հայութիւնը, հետեւաբար ամէնէն առաջ եւ ամէնէն ստիպողական հարցը կեդր. ուսումնական խորհուրդի մը կազմութիւնն է, իր մնայուն դիւանով եւ դիւանատունով։ Բոլոր վարժարաններուն համար պարտադիր ուսումնական ծրագիր մը դարձեալ օրուան անյետաձգելի պահանջն է։ Իւրաքանչիւր վարչութիւն իր ուղած եղանակովը կը վարէ իր դպրոցը, եւ ոչ ոք գիտէ, թէ ի՛նչ ոճիրներ կը գործուին այդ յարկերէն ներս, ապիկար պաշտօնէութեանց ձեռքերով։ Մինչդեռ հոս՝ Սուրիոյ մէջ ամէն տեղէ աւելի պէտք էր որ ուժ տրուէր մայրենի լեզուի ուսուցման, նկատելով որ տեղին ժողովուրդին հարիւրին 80ը թրքախօս է։ Սակայն թոյլ կը տրուի այդ հրէշին նորանոր նուաճումներ ընելու, եկեղեցիներու բեմերէն, մինչեւ լսարանները, ժողովները եւ տուներէն։

Բացի այս բոլոր անտեղութիւններէն, կայ նաեւ աւելի հիմնական խնդիր մը։ Այդ, դասագրքերու չգոյութիւնն է։ Ներկայիս հրապարակի վրայ եղած դասագրքերը նախապատերազմեան շրջանէն մնացած գիրքեր են, անհամապատասխան ներկայի պահանջներուն։ Ուրիշ ազգեր տարին անգամ մը նորագոյնգիրքերով կ՛ողողեն իրենցդպրոցականհրապարակը. եւ սակայն, մենք այդ մարդին մէջ ետ ենք մնացած։ Հին, մաշած, ժանգոտած գործիքներով նոր, հաստատուն կազմ ստեղծել կ՛ուզենք։ Դժբախտաբար դարձեալ օրինակ պիտի բերեմ թուրքերէն նոր հրատարակութիւնները, որոնք կը լրացնեն մանկավարժական բոլոր նրբութիւններն ու նորութիւնները, պատկերազարդ, մանկական պատմութիւններ, Կագիին կեանքը, թուրք նորագոյն պատմութիւնը կը ցոլանան այդ պարզ ընթերցողներուն մէջ։ Իսկ մենք կարծես դիտմամբ կը խուսափինք մեր հերոսներուն պատկերները դնելու դասագրքերու մէջ։ Կ՛անտեսենք վերջին տասնամեակին դրուագները, ինչո՛ւ նոր սերունդին չսորվեցնել մանկական պարզունակ լեզուով մեր հին բանաստեղծները։ Եղիան, Պէշիկթաշլեանը, Ռուսինեանը, Սէրվիչէնը, Պարոնեանը, Ալփասլանը եւայլն, իրենց իսկական դիմագծով եւ տակաւին շա՛տ մը գրչի, մայրի եւ զէնքի վաստակաւորները։

* * * Սուրիոյ մէջ սովորութիւն է ամէն տարի Մուհարրէմ ամսուան

...տուն փոխել: Մուհարրէմը ...ական ծագում ունի, և շար... տարին 11 օր կը նահանջէ: ...պատճառով կալուածատէրերը ...ին 11 օր կը վաստկին, սա... բուն խնդիրը հոս չէ: Մու... ամսուան առաջին 12 օր... ընթացքին, անպայման ամբողջ ...ոտքի վրայ է, տուն փնտը... սենեակ փնտռող. այր, կին, ...ահաս, բոլորը ոտքի վրայ են: ...ր որ երթաս, որո՛ւ հետ որ խօ... տունէն ելլելու և տուն գըտ... զրոյցն է որ շրջան կ'ընէ ...ի բերան:

Կալուածատէրերը շահագործելով ...ս կարճ շրջանին իրենց համար ...ծած պատեհութիւնը, անհաւա... պահանջներ կը դնեն վարձա... 3—4 սենեակնոց տան մը ...մար պահանջելով 35, 40, 50 ...ի տարեկան: Այս դրամը պիտի ...ի ելլէ Հայուն զրպանէն, որով... մեծ մասով Հայերն են որ ...արան չունին: Հոս ալ, դարձ... Հայ ուսուցիչը շուարման մատ... է: Ի՞նչ ընէ, գլուխը ո՞ր ...ին դարնէ. տանտէրը անպայ... 5—10 ոսկի կանխավճար կը ...հանջէ, ո՞ւրկէ տայ, և արդէն ...հանջուած գումարը իր կարողու... ...ենէն շա՛տ բարձր է:

ՄՇԱԿ

ԼՈՒՐԵՐ ԱԹԷՆՔԷՆ

ԱԹԷՆՔ, 26 մայիս.— Այս օ... ...ուս՝ կրկին վիճելի է դարձեր ...ստանի անկախութեան, Մայիս ...ին առթիւ դպրոցները բաց պա... ...ու կամ փակելու խնդիրը: Կ'իմա... ...մ թէ Կեղր. Վարչութիւնը բաց ...ելու որոշում տուած է: Եւ ...ածել որ Աթէնքի շրջանին բոլոր ...ուանական — կաթոլիկ, բո... ...ական— վարժարանները փակ են ...ն օրը, ի պատիւ անկախութեան ...ոդ տարելիցին...:

∴ Բարեգործականի արծաթեայ ...ելեանը տօնուեցաւ «Ֆէնարիկօ... ...ի սրահին մէջ: Կոկիկ եւ խնամ... ...ծ յայտագիր: Կարգապահութիւն ...ւ բազմութիւն: Ու... հայկա... ...ի դրօշ, պատի՛ւ Աթէնքի մաս... ...ճիւղին եւ հանդէսի կազմակեր... ...ի մարմնին:

Այս առթիւ ըսենք, որ Աթէնքի ...որ նպաստընկալ վարժարաններն ...ի իրենց ժամանակին կազմակերպե... ...ին Հ. Բ. Ը. Միութեան նուիրուած ...ոցական հանդէսներ՝ կոկիկ եւ ...ուշաճ յայտագրերով:

∴ Վերջերս Ֆիքսի թաղը բա... ...ականին կը զբաղեցնէ վերին մար... ...ը: Եւ ասիկա այն պատճառով, ...ի Կեղր. Վարչութիւնը նշանակովի ...ի մը մէջտեղ բերաւ, հակա... ...ի թաղեցիներու ընտրութեան ...մար դրած առաջարկին:

∴ Ուսուցչ. Միութիւնը իր վեր... ...ն ընդհ. ժողովին մէջ ընտրեց նոր ...ի կորովի վարչութիւն մը, որ պի... ...ի գործէ Միութեան կանոնագրին ...ի շահերուն համապատասխան:

∴ Բարեգործականի 25ամեակին օրը, «Նոր Օր»ի եւ քանի մը հայրենակիցներու առաջարկութեամբ, Բարեգործականի Աթէնքի մասնաճիւղը հաւանեցաւ հանդանակութիւն մը բանալ Մակեդոնիոյ որբերուն օգնութեան հասնելու համար: Թէեւ արձանագրութիւնը դանդաղ կ'ընթանայ:

∴ Իր կարգին Հ. Կ. Խաչն ալ գործունէութեան լաւ շրջան մը կը բոլորէ: Մեծ հանդիսաւորութեամբ Ցունիս 7ին՝ Աթէնքի մէջ պիտի տօնուի քսանամեակը: Այս առթիւ ըսեմ թէ բոլոր անոնք, որ կը հետաքրքրուին Հ. Կ. Խաչով եւ կը բաղձան անոր յառաջդիմութեան, ու նաեւ բոլոր անոնք որ, ուղղակի կապ ունին այս կազմակերպութեան հետ, մեծ երախտագիտութեամբ իմացան Պ. Վահան Խօրասանճեանի աջակցութիւնը «Ցառաջ»ի միջոցաւ (30,000 տրախմի): Ցունաստանի շրջանը պէտք է արժեցնէ նուիրատուին յոյսերը:

∴ Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ շրջանէն վերադարձաւ ընկ. Միհրան Փափաղեան, որ կը շրջէր վեց ամիսէ ի վեր: Ընկ. գործիչը շրջանէն վերադարձած է շատ գոհ եւ խանդավառ: Ամէն տեղ մեր կազմակերպութիւնը զարգացած եւ ուռճացած է այս տարի: Ունի չորս կոմիտէութիւններ (Սելանիկ-տրամա-Տէտէ-Աղաճ եւ Գավալա): Եւ երեք ենթակոմիտէութիւններ (Սէրէզ-Քսանթի-Կիւմիւլճինա): Սելանիկը և Տրաման ալ ունեցած են իրենց ակումբները: Հակառակ տիրող աննախընթաց տնտեսական տագնապին, ընկերները կատարած են իրենց պարտականութիւնները եւ ունին գովելի կորով: Այժմ ընկ. Փափաղեան յաջորդաբար կը դասախօսէ բոլոր կազմերուն՝ կուսակցական, քաղաքական, եւ զանազան նիւթերու շուրջ:

Գալով Աթէնքի շրջանին, բոլոր կազմերն ալ կ'աշխատին եռանդով: Վերջերս Քոքինիոյ Պատ. Միութիւնը տօնեց իր 5րդ տարելիցը: Հանդէսը անցաւ շատ յաջող: Նախագահեց ընկ. Հ. Հովարտեան եւ բանախօսեց ընկ. Պ. Ստեփանեան (Սելանիկէն): Եղան արտասանութիւններ եւ ուղերձներ: Ցունական նուագախումբը երգեց դաշնակցական երգեր:

Ինչպէս գրած էի արդէն, մայիս 24ին, Ֆիքսի Հ. Ց. Դ. կոմիտէն եւ եւ «Ազատամարտ»ի ընկերուհիները միասնաբար բեմադրեցին «Արցունքի Հովիտ»ը: Խուռն բազմութիւն եւ յաջող խաղարկութիւն: Ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ: Հրապարակ հանուած տոմսերը բոլորն ալ սպառած էին:

Կեղր. Կոմիտէին կողմէ մեծ պատրաստութեամբ կազմակերպուած է Մայիս 28ի 13րդ տարեդարձիհանդէսը Աթէնքի՝ «Տիոնեսիա» ս բահին մէջ: Հանդէսին կը մասնակցին՝ Երեսփ. Ժողովի փոխ-նախագահ Պ. Արկիրոփուլոս, բանաստեղծ՝ Փիթաքիս եւ հելլէն զինուորական նուագախումբը:

Թղթակից

ՄԻՆՉ ՀԱԶԱՐ ՑԱՒ ՈՒՆԻՆՔ...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՕՏԱՐՆԵՐՈՒ ՄՕՏ

Ամերիկահայ թերթերէ կը տեղեկանանք որ հետեւեալ մեծ մասով անգործածելի կտակները կան Ամերիկեան Պորտին քով.—

1. Ասլան Սահակեան (Տիարպէքիրցի), իր ծննդավայրին մէջ հիւանդանոց մը շինելու համար կտակած է 24,799,46 տոլար:

2. Տիգրան Տօնճեան, նոյն հիւանդանոցի ծախքերուն 30 հազար տոլար, որուն տոկոսն է 832,32 տոլար:

3. Ապտուլ Աղա, 2,703 տոլար: Նպատակը յայտնուած չէ:

4. Ռուբինեան, 730,97 տոլար Հալէպի մէջ դպրոցի մը համար, 11,625 տոլար Այնթապի Հայ Աւետ. եկեղեցիի շինութեան. իսկ նոյն եկեղեցիի կրթական ճիւղին՝ 4,472,74 տոլար:

5. Սարգիս Թէլֆէեան, Մարզուանի Անաթոլիա քոլէճին 12,542,11 տոլար, իսկ Ատափազարի Հայուհեաց վարժարանին 43,897,47 տոլար:

6. Ճան Տօնճեան, Մարտինի եւ Խարբերդիհամար 79,999,54 տոլար:

7. Ագթէրեան, 850 տոլար:

8. Ատանայի մէջ եկեղեցիի մը շինութեան համար 2,600 տոլար:

9. Զանազաններէ 5,276,48 տոլար:

Ընդհանուր գումար 215 հազար 053,60 տոլար:

Ինչպէս կը տեսնուի, կտակարարները որոշ նպատակով եւ որոշ վայրերու մէջ գործածուելու համար կտակած են այս գումարները: Եւ որովհետեւ Պորտը, իբրեւ կտակակատար, չի կրնար տառացի լրացնել կտակարարներուն պահանջները պահած է կտակադրամները, տարուէ տարի անոնց վրայ բարդելով տոկոսները:

Կտակները եղած են Մէսէչուսէց նահանգին օրէնքներով: Այնպէս որ նոյն օրէնսդրական մարմինը համոզելով միայն կարելի կը նկատուի զանոնք գործածել Հայերու համար, կտակարարներուն նախատեսածվայրերէն տարբեր տեղերու մէջ:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԻԶՄԻՐԻ ՔՈԼԷՃԻՆ ԽՆԴԻՐԸ

Իզմիրէն կը հաղորդեն «Սոն փոսթա»յի.—

Կրթական տնօրէնութիւնը լրջօրէն նկատի առած է այն տարօրինակ ընթացքը, զոր բռնած է այստեղի Ամերիկեան քոլէճը, նոյն դպրոցին թուրք աշակերտներուն կազմած մշակութային Միութեան դէմ:

Կրթական քննիչ Ասըմ Ըսմէթ պէյ, որուն յանձնուած էր այդ գործին քննութիւնը, իր տեղեկագիրը տուած է արդէն: Տեղեկագրին համաձայն, միջադէպին պատճառը այն է որ դպրոցին վարչութիւնը փորձած է միջազգային մտածումներ եւ ժխտական գաղափարներ ներշնչել աշակերտներուն:

Քոլէճին ուսուցիչներէն ոմանք մազաչափ չեն յարգեր աշակերտներու ազգային զգացումները: Այս կացութեան առջեւ, ուրիշ բան չի մնար, եթէ ոչ թուրք տնօրէն մը նշանակել այդ դպրոցին համար:

Մայիս 28ին, քոլէճին ուսուցիչները ժողով գումարած են եւ որոշած թէ փափաքելի չէ աշակերտներու ընթացքին կրկնութիւնը դպրոցին վարչութեան դէմ: Այս ձեւով որոշած են տարօրինակ կերպով մը փակել խնդիրը:

Աշակերտներու միութեան նախագահ Մուհիտտին պէյ կրթական քննիչին հետեւեալը յայտնած է.

— Միայն իմ լսածներուս վրայ չէ որ կ'ըսեմ ասոնք: Իմ ձեռքս փաստաթուղթեր ալ ունիմ:

Եղած պահանջին վրայ, Մուհիտտին պէյ ցոյց տուած է փաստաթուղթերը, որոնք շատ կարեւոր նկատուած են եւ կրթական գործավարին ղրկուած:

ՇԱՀԱՏՈՒՐՔԻ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն թէ տնտեսական յանձնաժողովը բարեփոխած է շահատուրքի նոր օրինագիծը: Այսպէս, օրական 75 դրուշէն և ամսական 29 ոսկիէն պակաս շահողներէն շահատուրք չպիտի առնուի: Մինչեւ 60 ոսկի ամսական առնողներէն հարիւրին 3 պիտի առնուի, աւելի առնողներէն՝ հարիւրին 5:

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓԱՐԻԶԱԲՆԱԿ ՔՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ 31 մայիս.— Հայրենակիցներ, Քղիի Հայրենակցական Միութիւնս 31 մայիս 1931 իր վարչական ժողովին մէջ որոշեց յայտարարել Փարիզի արուարձաններու մէջ գանուող Քղեցիներուն որ քով քովի գան եւ համախմբուելով մասնաճիւղ մը կազմեն, ի հարկին օդտակար դառնալու համար Փարիզի մէջ գտնուող անկարող կամ կարօտ Քղեցիներուն: Կը յուսանք որ մեր աղնիւ հայրենակիցները իրենց կարելին ի գործ դնելով եռանդագին պիտի աշխատին այս ուղղութեամբ եւ պիտի ամրացնեն իրենց ազգային գոյութիւնը որ մեր բոլորին բաղձանքն է:

Մասնաճիւղը կազմուելէ վերջ, Միութիւնս յաջորդաբար իր հրահանգները կը փութացնէ եւ մասնաճիւղն ալ կրնայ պէտք եղած տեղեկութիւնները տալ:

Միութեանս ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ 7 յունիս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին իր սովորական սրահին մէջ 14 Rue Colbert: Օրակարգի մէջ դրուած է նաեւ Փարիզ գտնուող մեր հայրենակիցներու խնդիրը:

Կնիք

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Պատասխան «Ցառաջ»ի հարցարանին՝ Թիւ 20)

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— «Ցառաջ»ը եօթը տարուան ընթացքին այս «հայմաթլոս» գաղթականութեան համար ըրած նիւթական եւ բարոյական մեծ աջակցութիւններէն յետոյ, ահա սեղանի վրայ դրած է նոր սերունդի փրկութեան կենսական հարցը:

Այս հարցարանը մեծ տպաւորութիւն թողուց հայ աշխատաւոր զանգուածին վրայ: Շատերը անհամբեր կը սպասեն անոր յաջողութեան:

Գործը տեւական հիմերու վրայ դնելու համար, նախ եւ առաջ գոնէ այս ձեռնարկի շուրջ պէտք է միանան բոլոր կուսակցութիւնները, քանի որ նոր սերունդի այլասերումը պարզապէս ճերմակ ջարդ մըն է:

Երբ միացումն ու համերաշխութիւնը ստեղծուի, անմիջապէս պէտք է կազմել.

1.— Նոր սերունդի փրկութեան մարմին անունին տակ կեդրոնական վարչութիւն մը, որ պիտի ունենայ իր մասնաճիւղերը, ուր որ ափ մը Հայեր կը գտնուին: Այն մասնաճիւղը որ անկարելի կը գտնէ բանալ մանկապարտէզ մը, պէտք է աշխատի սարքել գիշերային դասընթացքներ:

Այս բոլորը կը կարօտին նիւթական միջոցի եւ լուրջ աշխատանքի, անոր համար ամէն բարենպատակ, Կրթասիրաց, Բարեգործական եւ բազմատեսակ Միութիւնները, պարտաւոր են ամսական որոշ գումար մը վճարել: Վճարումը պիտի ըլլայ պարտաւորիչ: Պիտի տրամադրեն նաեւ իրենց աշխատանքը:

2.— Հիմնել հայկական հրատարակչական մը, որ պրակ առ պրակ հրատարակէ Հայոց պատմութիւնը ոկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, նոր սերունդին համար: Պատրաստել մանկավարժական դասագրքեր:

3.— Ամէն գաղութի մէջ գոնէ ամիսը անգամ մը սարքել դասախօսութիւններ եւ ներկայացումներ հայկական կեանքէ:

4.— Ամէն միջոցով պայքարիլ ընդդէմ հայ երիտասարդներու ամուսնութեան, օտարուհիներու հետ:

Այս նուիրական գործին յաջողութեան համար մեծ յոյս ունիմ, որովհետեւ մենք տակաւին նորեկներ էինք, մեզի ջուրի ձայն կուգար «Ցառաջ»ի հնչեցուցած ահազանգը, Հայը հայ պահելու համար, իսկ այսօրուան իրականութիւնը բացաւ մեր աչքերը: Տարիները սահեցան օրերու նման ու մենք մեր սեփական աչքերով տեսանք մեր զաւակներուն այլասերումը: Ամէն օր կը տեսնենք որ անոնք կը մոռնան հայերէնը, եւ երբեմն ալ թարգմանի պէտք կ'ունենան: Անոնք գիտեն միայն Ֆրանսայի պատմութիւնը, կը կարծեն թէ մեռած է իրենց ազգը և պատմութիւնը:

Դուն, հայ ծնողք, այս գործին մէջ ամենամեծ պարտականութիւնն ունիս, ամէն յաջողութիւն քեզմէ կախում ունի, մի խնայեր քու ձեռքէդ եկածը:

Իսկ դուն, հայ հարուստ, տո՛ւր քիչ մը փող նոր սերունդի փրկութեան համար: Եւ դուք, ժիր աշխատաւորներ, այս անգամ ալ կատարեցէք ձեր համեստ պարտքը:

Իսկ դուք, կուսակցութիւններ, միութիւններ, հերի՛ք այսքան տարուան անմիաբանութիւնը, ստեղծեցէք համերաշխութիւն և միութիւն գոնէ նոր սերունդի սիրոյն համար: Լրծուեցէք լուրջ աշխատանքի, քանի որ ամբողջ սերունդ մը կ'երթայ թաւալգլոր:

Ով որ կը մնայ լուռ, անտարբեր կամ խառնակիչ, պարզապէս կը դաւաճանէ իր ազգին:

Մ. Ազատ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կ. Խաչի Մասնաճիւղին և Հայ Բժշկ. Միութեան դասախօսութեանց 8րդը տեղի ունեցաւ մայիս 29ին:

Պ. Ս. Սասունի խօսեցաւ բերնի առողջութեան մասին, «որ կապ ունի, ըսաւ մարդուս ընդհանուր առողջութեան հետ:» Այս առթիւ խոզանակի՝ մանաւանդ կարծր խոզանակի գործածութիւնը յանձնարարեց: Մաքրութեան ժամանակ խիստ խընամք տանելու է կաթի ակռաներուն, որպէսզի ետքի ակռաները ծուռ չբուսնին:

Լինդերը երբ ցաւին, ակռաները հիւանդ են, եւ պէտք չէ կոտրած ակռաներուն արմատները տեղը ձգել, որպէսզի մանրէները կոտրածէն ներս չխուժեն եւ թարախ չգոյացնեն:

Բժ. Ե. Մինասեանց խօսեցաւ ստամոքսի առողջապահութեան վրայ, սկսելով բերնէն մինչեւ աղիքները:

Սննդանիւթերը երեք դասի բաժնուած են, շաքար, ճարպ եւ սպիտ (albumine): Մարսողութիւնը կը սկսի բերնի մէջ, ուր թուքը քիմիական դեր կը խաղայ: Ստամոքսն ալ իր հիւթերով կը հալեցնէ կերակուրը եւ աւելորդ մասը կը դրկէ աղիքները:

Ստամոքսի աշխատանքը չափաւոր ըլլալու է, որպէս զի չյոգնի, ուստի շատ լեցնելու չէ զայն, եւ չափաւոր ուտելու է: Ճաշի ատեն ջուր խմելն ալ չափազանցելու չէ, որպէս զի ստամոքսի քիմիական եւ մեքենական ուժը չնուազի: Եթէ ստամոքսը յոգնի կերակուրը 2-3 ժամէն մարսելու տեղ 10—12 ժամ կը մնայ հոն եւ բարդութիւններ յառաջ կը բերէ:

Ներկայ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆԱԻՐԻ ԱՇԽԱՐՀ, պատկերազարդ ամսաթերթ խմբագրութեամբ Ս. Թորոսեանի, 5 Rue des Gobelins, Paris. Գին 1.50 ֆրանք:

Առաջին թիւը նուիրուած է Մայիս 28ի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ (3)

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ՑԱՅԳԵՐԳ

(ՅՈՒՇԵՐ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԷՆ)

Ամուրի այդ տղան միշտ դուրս ...ց տարիներէն ու անցնող իրե... կարաւանէն:

Ո՞ւր չէր Աւագ, ամէն ճամբու ...ի անոր հասակը շուք կու ...ր, որ քարը վերցնէիք, տակէն ...ք դուրս կը ցցուէր: «Ուր ալ որ ...ուկ կտրէք, մէջէն Աւագն է ...ուրս պիտի պրծի», կ'ըսէր ան ...ինքն համար: Արդարեւ, տէրի ...մ Տէրընտաս, կնունք թէ հարսնիք, ...ն առիթ չէր փախցներ. հոն էր, ...ն տեղ, ուր պէտք էր ապրիլ, ...ծալ, արբենալ եւ երգել, մանա... ...ղ երգե՛լ...:

Աւագին ձայնը, կա՞ր մէկը որ ...ած չըլլար զայն. անգամ մը զայն ...ելէ յետոյ ո՞վ պիտի մոռնար ա... ...ր երգին խանդը, ջերմութիւնը:

Դռնփակ ներքնասենեակներու եր... ...ը չէր Աւագ. առաստաղներուն տակ անոր ձայնը կը տառապէր, շնչասպառ կ'ըլլար. անոր օդ, տարածութիւն, հորիզոն պէտք էր, հովին եւ հեղեղատներու մռունչին նման ան բաց երկնքին ներքեւ միայն կրնար իր ձայնին լիութիւնը եւ թափը արտայայտել:

Ու երբ այդպէս առիթը ներկայանար, Աւագին սիրտը կը պայթէր կոկորդին մէջ ու ձայնը կ'ուռէր, մրրկավառ ալիքներու նման կը սաւառնէր բազմութիւններու, գմբէթներու վերեւէն, զիլ, դաշն, հեւասպառ երգ, որ շատերուն, ամէնքին յուզմունքով լեցուն ըլլալ կը թուէր:

Աւագին խորը, «մէկը չէ, այլ ամբոխ մը կայ» պիտի ըսէիք, այնքան իր զգացումը ծաւալուն, այնքան իր շեշտը բազմապատկուած ուժ մըն ունէր:

— Աւագ, ըսաւ Բարեկենդանի այն գիշերը Սարհատ անոր, հէնց որ գալիս ես, ամենս էլ քեզ պէս զօջաղ, քեզ պէս ջահիլ ենք զգում մենք ինքներս... ինչումն է, էլի գաղտնիքը, որ քու հոգին, թէկուզ իսկի էլ չի մոխրանում...

— Գաղտնիքը, Սարհատ, դուն ինքդ ալ գիտես, վրայ բերաւ Աւագ, միշտ թարմ եմ, միշտ թեթեւ, որովհետեւ աչքս եւ սիրտս կեանքին եմ ուղղում...:

Դուք թերեւս զիս չէք հասկնար, չէ՞: Ըսածս պարզ է, ինչպէս արեւուն լոյսը... Այս երիտասարդութեան, կեանքին է որ կը նայիմ միշտ. կը մոռնամ ամէն ինչ որ կ'անցնի կամ անցած է... Այն որ կը ծլի ու կը բարձրանայ, անոր է միայն սիրտս... Այնքան ուժով կը նայիմ երիտասարդութեան աչքերուն որ անոր ջերմութիւնը կը շնչեմ, անոր պատկերը կը վերածնի ներսիդիս... հեռու ինձմէ ամէն բան որ յոգնած է կամ ուժաքամ...

— Սրտէս կը խօսիս, Աւագ, բայց խօսքը մեր մէջ, ի՞նչ կ'արժէ երիտասարդութիւնը առանց սիրոյ... հարստութիւն մը որմէ մարդ օգտուիլ չի գիտեր... քու կրակդ կը փայլի, Աւագ, բայց չայրեր, չի տաքցներ... հազար ազբիւրէ ջուր կրնաս բերել, բայց ծարաւն ու քաղցը չես զգացեր երբեք:

— Վայ, այդ դո՞ւն ես խօսողը, Բագրատ... գիտեմ թէ լեզուիդ տակ ի՞նչ կայ... չարամտօրէն քաշքշել միայն գիտես... բայց մի վախնար, կրակս, ընկեր ջան, ուրիշներն ալ այրած է, զիս ալ... եթի չեմ մխար, հասկցիր որ կրակը շատ խորէն, շատ խորունկէն բռնկած է...

— Ասել ես ուզում— հարց տուաւ Ջիւմշիւտը— ուզում ես ասել թէ երբեւիցէ սիրել ես մէկին, կամ թէ քանիներ տանջուել են քեզ համար... բայց, Աւագ, սէրը մի վէրք է, մի բաց վէրք, որից մեր երիտասարդութիւնն է քամուում... իսկ դուն չես մաշուել, իսկի չես մաշուել, ապա ուրեմն չես էլ սիրել...

— Ջիւմշիւտ, դէհ, մտիկ ըրէ, ի՞նչ պիտի ըսէիր եթէ քեզի սիրտս բանայի սա ափիս պէս... կ'ուզե՞ս որ քեզի ցոյց տամ թէ ցուրտ գիշերով, սա ուշ գիշերով ինչպէս ես կրնամ սէրը արթնցնել իմ կուրծքիս տակ... ու կանչել արթնցնել սէրը նաեւ ուրիշներու ալ քնացող սրտին մէջ... այս, խօսեցնել սէրը ինչպէս այգահաւ մը որ կ'արթննայ ու կը խօսի առտուան դէմ...

— . . .

— Մտիկ ըրէք, ձե՛զի եմ, բարեկամներ, կ'ուզէ՞ք սա լուսնակ գիշերով, թէեւ ցուրտ ու սառուցիկ, ինձ հետ դուրս գալ... երթանք փնտռելու սէրը քնացող յարկերու տակ... Դուք ալ ամուրի ինծի պէս... Տօնենք մենք ալ մեր Բարեկենդանը... Երթանք ու ցոյց տամ թէ Աւագին ձայնը ի՞նչ ոգիներ գիտէ դուրս կանչել գիշերուան մղձաւանջէն:

— Այ թէ ի՞նչ... Ի՞նչ խենդ հով է որ փչեց մտքիդ մէջ... բայց տնաշէն, ո՞ւր կ'ուզես տանիլ մեզ այս կէս գիշերով, սա ցուրտ գիշերով...

— Ի՞նչ, կը վարանի՞ք... տարին անգա՞մ մըն ալ, Բարեկենդանի օ՞ր մըն ալ անկարող կը զգաք դուք ձեզմէ դուրս գալու, ճակատագրին անիւը, սանկ հակառակը դարձնելու: ո՞հ, մեղք ձեզի, հազար մեղք... խրեր էք խոհեմութեան տիղմին մէջ մինչեւ ձեր կոկորդը... եւ ըսել որ «գործիչ»ներ ալ եղեր էք գլխուս արեւուս... ես դուրս գնալ կ'ուզեմ, դէպի դաշտ կամ դէպի քաղաք, ուր որ քշեն զիս քայլերս... դուն, Աստո՛ւր, կ'ուզե՞ս այս գիշերով լծել սահնակդ... գնա՛նք միասին... ով ուզէ թող գայ...

— Քեզ համար, Աւագ, հոգիս չեմ խնայեր... գնա՛նք ուր կ'ուզես... գլուխը քարը... գալ ուզողը սահնակիս մէջ, գլխուս վրայ տեղ ունի...:

Ու ամէնքը ոտքի ելան: Ամուրիներու սրտին մէջ հին արիւնը կը փրփրէր... Ոհ, երբ խենդութեան հովը փչէ, ո՞վ կը համարձակի դրօշները վար առնել:

— Գնա՛նք, այո՛, Աւագ, գնանք աստղերուն տակ, քնացող երդիքներուն տակ սէրը փնտռելու...:

* *

Քառորդ ժամ վերջ, քիչ անդին Չափառի խանէն Աստուրի սահնակը դուրս ելաւ:

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

(Շար.)

Համայնավարները Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ

Ֆրանսական գաղութներու նախարարը Փօլ Ռէնօ զեկոյց մը տուաւ գաղութներու խորհրդարանական յանձնախումբին, Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ՝ բոլշեւիկներու գործունէութեան մասին։

Պ. Փօլ Ռէնօ հակիրճ կերպով ներկայացնելէ վերջ Ծայրագոյն-արեւելեան երկիրներու քաղաքական կացութիւնը, անցաւ մասնաւորաբար Հնդկաչինի ուր համայնավար տարրերը մեծ գործունէութիւն ցոյց կուտան ընդդէմ ֆրանսական կառավարութեան։ Այդտեղ համայնավարները մեծ ձախողութիւն կրած են սակայն, բացի հիւսիսային Աննամէն որ երկար ատենէ ի վեր խռովութեանց թատր հանդիսացած է։ Ըմբոստներն այդտեղ ամէն տեսակ վայրագութիւն կը գործեն հրդեհելով, կողոպտելով, ջարդելով։ Փաստուած է որ Մայիս 1ինպահականոցներու վրայ գործուած յարձակումները թելադրուած են բոլշեւիկեան գործակալներու կողմէ, որոնք նաեւ, զինած են ըմբոստները։

Դեռ վերջերս գերի ըմբոստի մը վրայէն գտնուած փաստաթուղթերը ցոյց կուտան թէ պատրաստուելու վրայ էր համայնավարական ընդհ. յարձակում մը —տապալելու համար կառավարութիւնը եւ կը յայտնուէր թէ ամբողջ Հնդկաչինու մէջ, ընդհ. յարձակման հրահանգը պիտի տրուէր յանկարծակի։

Այս պատրաստութիւններու դէմ, գաղութներու նախարարը ամէնէն խիստ հրահանգները տուած է զինուորական իշխանութեանց, զսպելու համար որեւէ խռովութիւն։

Պապը եւ Մուսոլինի դէմ դիմաց

Հռոմի պաշտօնական շրջանակները կը յայտնեն թէ կառավարութեան կողմէ՝ կաթոլիկ երիտասարդական հաստատութեանց փակման մասին տրուած որոշման շուրջ բանակցութիւնները որ կը կատարուին ներյայիս՝ Վատիկանի եւ կառավարութեան միջեւ, չեն կրեր պաշտօնական հանգամանք։ Բանակցութիւնները կը կատարուին անձերու կողմէ, որոնք անցուդարձերուն մօտէն տեղեակ ըլլալով մեկտեղ, պաշտօնական հանգամանքէ զուրկ են։

"ՄԱՅԻՍ 28,,Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԼԻՈՆ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Գ, Թաղապետարանի սրահին մէջ

Կը նախագահէ՝ Վ. ԶՈՒԼԼԷՐԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆ եւ Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Մ ու տ ք ը ա զ ա տ է

ՏԷՍԻՆ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին

Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահին մէջ

Կը խօսի՝ ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւայլն: կը մասնակցի կոմիտաս երգչախումբը դեկավարութեամբ Պ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ:

Մ ու տ ք ը ա զ ա տ է

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ի նպաստ Հայաստանի երկրաշարժի աղէտեալներու կազմակերպուած Լոնտոնի Տիկնանց միութեան կողմէ

Վաղը Ուրբաթ ժամը 9—12

Gunter's, No. 1 Tenderden Street, Hanover square

ՇԱՎԻԼԻ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՅՈՒՆԻՍ 26 ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ ԹՈՒԱԿԱՆԸ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՌՈՍՏՈՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՃՈՅՔ «ՄԱՅԻՍ 28» ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Անիէռ, Պուա-Քոլոնպի Հ. Ց. Դ. Ջէյթուն կոմիտէին կողմէ: Այս կիրակի ժամը 2.30ին, 8 Ave. Argenteuil, Place Comèteի ծխավաճառին վերնայարկը:

Կը հրաւիրուին՝ Եռագոյն, Փոթորիկ, Վիշապեան, Մասիս եւ Ազատամարտ խումբերուն ընկերները:

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն

Փարիզէն առնել հանրակառք Թիւ 45 եւ իջնել Փլաս Քօմէթ, Փօրթ Քլիշէէն Թիւ 40 իջնել Rue d'Alma.

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Place des Fêtesի մէթրոյին դիմացի լրագրավաճառին խանութը

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսիլահայ Տրամաթիք Ստուդիայի Ի պատիւ դերասան՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Salon Chapeի մէջ, 85 rue Chape)

Կը ներկայացուի Ա. ԱԲԷԼԵԱՆԻ

ԱՆԱՌԱԿ ՈՐԴԻՆ (ՏՌԱՄ 3 ԱՐԱՐ)

Գիները ժողովրդական են

ԿԱԶԻ ՕՃԱԽՆԵՐՈՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ԳԷՈՐԳ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

71 rue Longue des Capucins

71, Բիւ Լօնկ տէ Քաբիւսէն, ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը ծախենք, կը շինենք, կը նորոգենք եւ կը փոխանակենք կազի օճախներ նպաստաւոր պայմաններով

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ

ՈՒՆԻՆՔ ՍՈՒՐՃԻ ԵՒ ՄՍԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ

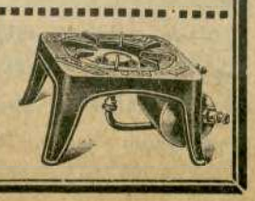

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

TOURNÉE KARAKACHE ՄԻԱՅՆ 2 ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ EDEN 7 AVE. CLICHY

Այսօր Հինգշաբթի՝ ժամը 9ին

Պոլսէն նոր ժամանած ՇԱՒԱՐՇ ԳԱՐԱԳԱՇ («Լէպլէպիճի»ի յայտնի Սանսարը), Տիկ. ԺԷՐՖԻՆ (Ֆաթիմէ), ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ (Խուրշիտ պէյ), կատարեալ ամբողջութեամբ —եւ բնագրին լեզուովը—

ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵՆ Տ. ԶՈՒՀԱՃԵԱՆԻ ԵՒ ՆԱԼԵԱՆԻ ԱՆՄԱՀ ՕՓԷՐԷԹԸ

ԼԷՊԼԷՊԻՃԻ ՀՕՐՀՕՐ ԱՂԱ

Ս. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ՝ Սաֆէտիլ գալֆա, ԳՄԲԷԹԵԱՆ՝ Հօրհօր աղա, ԱՆԱՀԻՏ՝ Գամէր եւ ԿԱՎՌՕՇ - ԹՕԼԱՅԵԱՆ՝ Ճինկէօզ

Երկսեռ մեծ խմբերգ, նուագախումբ դեկավարութեամբ Պ. ՄԻՇԷԼ ՍԻՐԻՆԵԱՆՕԻ։ Դաշնակի առջեւ՝ Օր. ԺԷՆԵԱ ԱԹԱՆԱՍԻԷՖ

ՖԷՐԻՏԷ ՀԱՆԸՄ՝ իր արեւելեան պարերուն մէջ

ՏՈՄՍԵՐԸ 5, 10, 15, 25, ԵՒ 30 ՖՐԱՆՔ

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՊԻՅԵԱՆՔՈՒՌԻ Ջաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 186 Ave. Verdun՝ ներկայ կ'ըլլան ընկերներ Մ. Երիցանց, Մ. Գույումճեան։

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Պատ. Միութեան Վիճաբանական ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին։ 11 Rue Dunoir Գրադարանի սրահը։ Նիւթ «գաղութահայութեանանկազմակերպկացութեանպատճառները»։ Կրհրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը վաղը Ուրբաթ, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆԻ Կուկունեան խումբի ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին՝ Նիկողոսեանի ճաշարանը: Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հրապարակաւ շնորհաւորութիւններս կը յայտնեմ Պ. Վարդան Թէմուրճեանի որ յարատեւ աշխատանքով, աննկուն կամքով եւ իր սեփական միջոցներով յաջողապէս աւարտած է իրաւաբանական վարժարանը։

ԵՆՈՎՔ ՏՕՋԻԿԵԱՆ

Պէլֆոռ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հարաւային Շրջանի Յառաջդիմասէր Միութիւնը Դաշանի դպրոցի սրահին մէջ կը սարքէ իր դասախօսութիւնը այս շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, կը խօսի Տօքթ. Ա. Պօղոսեան «ընկերային առողջապահութեան ներկայ ձգտումները» նիւթին շուրջ։

Կը հրաւիրուին անդամները եւ համակիրները։

ՓԱՐԻԶԻ Խարբերդցիներու Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ։

Բոլոր հայրենակիցներէ կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Օրակարգ՝ հրաժարական վարչութեան եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 4ին 71 Ave. Kléber։ Այս ժողովը վերջինը պիտի ըլլայ ամբան այս ամբողջ եղանակին համար։

ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ եւ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՋԵԱՆՑԻ մահուան տարեդարձին առթիւ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգըստեան հանդիսաւոր պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ։ Այս երկու ազգային բարերարներուն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Մարսէյլ, Մար.— 20:
Փարիզ, Իսկ.— 30:
Էթուի, Պ. Տ.— 35:
Պուքրէշ, Գործ.— 950։
Փոնվօլէն, Ա. Մ.— 15:
Անկիէն, Տիկ. Վ.— 35։
Պաղտատ, Սիւր.— 3 անգ.10 շիլ.
Պրէսթ, Կ. Ա.— 35։
Փարիզ, Արթ.— 130։
Էքս ան Փրօվանս, Յառ. Միութ.— 35 ֆր..
Տէսին, Պօտ.— 270:
Լիոն, Տ. Զ.— 70։
Ուստրը, Հ. Ց. Դ. Ա. Ակ.— 10 տոլ.
Լ'Արժանթիէռ, Լ. Մ.— 50։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Ջառացի (Սեբաստիա) Արուսեակ Ասլանեան որ 4 տարի առաջ Պաղտատի Հայոց եկեղեցիին պատին վրայ փակցուած գրութիւնով մը փնտռած է իր ազգականները։ Այժմ 23 տարեկանէ։ Իմացնել R. Aslanianի, Dugradus par Ucel, Ardèche, France. Իր ճշգրիտ հասցէն լուր տուողին 200 ֆր. նուէր:

Կ'ուզուին երկու դերձակ գործաւորներ մեծ կտորի վրայ աշխատելու համար։ Մնայուն գործ եւ լաւ վճարում: Դիմել՝ Պ. Գլթիքեանի, 8 Rue Rougemont Paris (9).

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.։ Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդթ. եւ վարիսի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտայլ Ֆրանս. առողջապահ. Նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։

Թոքախտաւորներու համարpneumothoraxի գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։

Զղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ։

Դարմանանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կալարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Չափաւոր գին։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ճաշարանի համար փորձառու խոհարար մ։ Դիմել Souren Arzoumanianի, Hôtel Damas, Marseille. Փարիզի մէջ դիմել Յառաջի վարչութեան.

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն Քռէփ տը Շինի։ Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ։ Ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՊԷՔՈՆԻ ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ ԱՆԻԷՌԻ ԿՈՂՄԸ

ՎԱՐՁՈՒ Է գեղեցիկ յարկաբաժին մը, առաջին յարկ, փողոցի վրայ երկու սենեակ, խոհանոց, լոգարան, կեդրոնական ջեռուցիչ եւ ամբողջ տարին տաք ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ: Տարեկան վարձք՝ 5500 ֆր., շարժ եւ ջերմութեան յարակից ծախքեր 1270։

Դիմել Տիկին Միսաքեանի 3bis Rue de Strasbourg. (առաջին յարկ)

ՅԱՐԱՏ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 5 ՅՈՒՆԻՍ 1931
5 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1587 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՊԱՊԱՆՁՈՒՄ

Մայիս 16ին նոյնութեամբ արտատպեցինք Հայաստանի «Ազատ Եկեղեցական Եղբայրութեան Խորհուրդ»ին պատկերազարդ խայտառակութիւնը, — Շրջաբերական մը՝ 1931 Մարտ 10 թուակիր, ուղղուած զանազան հաստատութեանց, «բարեկամ» թերթերու եւ առաջնորդներու:

Արտատպեցինք եւ արտայայտուեցանք, սպասելով որ իրենց կարգին կ'անդրադառնան նաեւ «Ս. Լուսաւորչի կանթեղի»ն Ներմեռանդ ջահակիրները: Այո՛, մանաւանդ անոնք:

Պապանձում: Ո՛չ լուրը կու տան, ոչ ալ կը զբաղին:

Փա՛ռք Լուսաւորչի, կուսակցական խնդիր ալ չկայ, իբրեւ «մեղմացուցիչ դէպք յանցանաց»: Պոլսոյ բաց ու գոցի վէճերուն ատեն, գիշերը ցորեկին խառնած, շռնդալից լուրեր կը հնարէին, — Դաշնակցականները Աւետարանը պատռեր են, սրբութիւնները անարգեր են, խորանին առջեւ նստեր են եւլն.:

Իսկ այսօ՞ր: Ափ մը խաչագողներ եւ անորակելի բախտախնդիրներ կ'ուզեն կատարեալ որջի մը վերածել Էջմիածինը: Կը փորձեն Զեկային մէկ մասնաճիւղը դարձնել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը: Անցեալ հոկտեմբեր 26ին ընտրութիւն պիտի կատարուէր: Զգձգեցին ու ձգձգեցին: Սուտ սուտի վրայ բարդեցին: Եւ մինչեւ այսօր, մա՛րդ չի գիտեր թէ ե՛րբ պիտի կատարուին ընտրութիւնները:

Աւելի ճիշդ, վաղո՛ւց սարքուած են «ընտրութիւնները»:

Պիտի ըլլայ այն ինչ որ հրամանագրած է ամենակալ Զեկան: Միայն թէ՝ անհրաժեշտ կը գտնեն փրկել ձեւերը: Այն տպաւորութիւնը ձգել թէ ժողովուրդը ինքնաբերաբար դիմեց և խնդրեց որ այսպէ՛ս ըլլայ և ոչ թէ այնպէս: Ա՛ս ըլլայ եւ ոչ ան:

Ատոր համար ալ, զօրաշարժի ենթարկուած է «Ազատ Եկեղեցական Եղբայրութիւնը»: Բուն բառով՝ եղբայրութիւնը խայտաբղէտ սրիկաներու, լրտեսներու եւ գործակալներու:

Այս բոլորը տեղի կ'ունենան օրը ցերեկով: Կը ծաւալին ու կը զարգանան տարիներէ ի վեր: Վկայ՝ ամէնէն առաջ՝ խորհրդային մամուլը:

Եւ սակայն, խոր լռութիւն: Լքում եւ պապանձում բուն իսկ այն տարրերուն կողմէ, որ իրենց կոչումով, դաւանանքով եւ խառնուածքով ամէնէն առաջ վրդովուելու իրաւունք, բողոքելու պարտականութիւն ունէին:

Ցարական սարսափի օրերուն, դպրոցական եւ եկեղեցական իրաւունքներու բռնաբարման շրջանին, փոթորիկ փրթաւ ամէն կողմ: Նոյն իսկ բռնակալ Թուրքիոյ մէջ:

Բռնութիւնները եւ լրբութիւնները իրենց լրումին հասան խորհրդային մականի տակ: Լսեցի՞ք ո՛րեւէ շարժուձեւ, դառնութեան կամ բողոքի ո՛րեւէ աղաղակ՝ հայ կղերին կողմէ: Բարեպաշտներուն, աւանդապահներուն, եկեղեցասէրներուն եւ ուղղափառներուն կողմէ: Հայ-քրիստոնեայ եւ ազգասէր հասարակութեան կողմէ...

Զենք խօսիր «ողջամիտ» մամուլի մասին, որ ծանծաղամտութեան եւ փոքրոգութեան գերագոյն փորձը կը կատարէ, լռութիւն պահելով եղերական դէպքի մը մասին: Ծածկելով լուրերը: Սուտ-իրաւ «ռէքլամ»ներու ժխորին մէջ խեղդելով անպարտկելի, աննախընթաց դաւադրութիւնը:

«Մակար քանդեց ազգի Տունը», — կ'ողբային երէկ:

Այսօր՝ Բենիկներ, Մելեաններ, Ղլտճեաններ եւ հայանուն «կոմիսար»ներ ամէն ստորնութեան կը դիմեն, որպէս զի քար քարի վրայ չմնայ:

Եւ սակայն, ոչ մէկ ձայն:

Ոչ մէկ ձեռնարկ: Ոչ մէկ արտայայտութիւն:

Շատ շատ, այս առիթն ալ պիտի օգտագործեն, աժան հեգնութիւն մը ծախելու համար: Ըսելու համար թէ՝ «սոցիալիստ» Դաշնակցութիւնը «անելիք» չունենալով, Եկեղեցին կը պաշտպանէ:

Այսպէ՛ս է որ կը դաստիարակեն հանրային կարծիքը:

Եւ դեռ Էջմիածինը ամէն բան չէ:

Երէկ ուշադրութեան յանձնեցինք այլապէս քստմնելի արարք մը,— Հայաստանի մէջ տքնող մտաւորականութեան գլխուն սարքուած գարշելի հաւատաքննութիւնը, որուն ամէնէն ընդվզեցնող մանրամասնութիւնները պիտի կարդաք այսօր, երկրորդ էջին մէջ:

Այստեղ ալ չկայ կուսակցական խնդիր:

Ափ մը ապուշներ եւ սոփեստիկներ կամ կատղած խելագարներ ճիզվիդի լապտերը ձեռք առած, կը մաղեն, կը զտեն, կը նետեն: Կը սպառնան եղած-չեղած գիտնականներուն — բոլորն ալ տարիքն առած վաստակաւորներ — յանուն «մարքսլենինեան փիլիսոփայութեան դիալեկտիկական մատերիալիզմին»:

Եւ նորէն — պապանձում՝ արտաքին ճակատի վրայ:

Կը գրեն, կը խօսին, թութակի պէս կը յեղյեղեն և ճպուոի պէս կը ճրճռան Երեւանի իշխանութեան բարիքներու մասին: Բայց լեզուն կը բռնուի, երբ հարցը կու գայ չարիքներուն:

Գովասանական՝ որքան կ'ուզէք: Իսկ մեղադրանքի խօսքեր՝ գոնէ ամէնէն զարհուրելի բռնութեանց եւ դաւերու մասին, — Ո՛չ: Այդ մէկը վե՛ր է իրենց ուժէն:

Կամ լեզուն կը չորնայ, կամ գրիչը կը կոտրի...

Շ.

ԽՈՐԹ ՁԱՅՆԵՐ

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ ՈՒԺԵՐՈՒ ԵՒ ԴՐԱՄԻ

Հայրենակցական եւ այլ միութեանց ծրագրի ընթերցումը, առաջին ակնարկով իսկ կը յայտնէ հետապնդուած նպատակներու նոյնութիւն, անշուշտ մանր տարբերութիւններով եւ գրեթէ միշտ իրականացման նոյն միջոցներով:

Միութեան գիծն ուրեմն, իրենց միջեւ արդէն քաշուած է, իրենց ծրագրին իսկ պարտադրութեամբ:

Ի՞նչն է որ գաղափարով ու ձգտումով միացնելէ վերջ, զանոնք կը բաժնէ գործունէութեան դաշտին վրայ, երբ բոլորը ծնունդ առած են կեանքի նոյն պահանջներէն,—ցեղական՝ պայքար այլասերման դէմ եւ փոխադարձ օգնութիւն: Բ. ընդհանուր՝ համազգային ցաւեր կամ վերաշինութիւն:

Ահա աշխատանքներ՝ որոնց իրականացման շուրջ ջանքերու բաժանումը կը մնայ անհասկնալի, կը դառնայ ապարդիւն եւ կը բացատրուի միմիայն ճղճիմ, եսասիրական հաշիւներով:

Մինչ գործակցութեամբ ու համաձայնութեամբ շատ ալ դիւրաւկարելի պիտի ըլլարխնայել ուժ եւ դրամ, քաղել բարոյական թէ նիւթական առաւելագոյն արդիւնքը իւրաքանչիւր վայրի մէջ եւ իսկապէս գործ արտադրել: Գործ որ ծառայելով գաղթահայ ժողովուրդի իսկական եւ անմիջական պահանջներուն, զայն լեցնէր ներկայի յոյսով, ու հաւատքով դէպի իր ապագան:

Եւ սակայն, մեր փոքր միութիւնները պէտք է գիտնան թէ մեծ խօսքերով՝ ժողովուրդը պահ մը միայն կ'ոգեւորուի. բայց կը շարունակէ յամառօրէն խանդավառուիլ գործով, խօսքին տեսանելի արդիւնքով:

Պէտք է նաեւ գիտնան թէ կան գործեր որոնք որքան ալ փոքր ըլլան, մեծ են իրենց համադրական արդիւնքով: Թէ այդ գործերուն մէջ է առաւելապէս որ պիտի փնտռեն ու գտնեն իրենց գոյութեան արդարացումը:

Փնտռենք այդ գործերէն մէկ քանին: ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ

ԹՈՒՐՔ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՊԱՀԱՆՋԱՏԷՐԵՐՈՒ ԴԺԳՈՀՈՒԹԻՒՆԸ

Paris - Télégramme *գործակալութիւնը 3 յունիս թուականով կը հրատարակէ նամակ մը ուղղուած Ֆրանսայի վարչապետութեան, օսմանեան պարտքերուհարցին առթիւ: Ստորեւհատուածներ.*

— Օսմանեան պարտքերը կը ներկայացնեն 15 միլիառ ֆրանք, որուն 10 միլիառը կը պատկանի ֆրանսական խնայողութեան: Այս տեսակէտով մեր ղեկավարները արթուն հսկելու էին, որպէսզի մեր շահերը պաշտպանուէին:

Արդ, երբեք այսպէս չէ եղած:

Իրօք համաձայն Լօզանի դաշնագրին, Օսմ. հանրային պարտքերը բաժնուեցան Ֆրանսայի եւ միւս պետութեանց միջեւ, որոնք հողեր ժառանգեցին Սուլթաններու հին կայսրութենէն:

«Լօզանի դաշնագիրը գործադրութեան դրուեցաւ 1924 օգոստոս 6ին· իսկ Օսմ. պարտքերու բաշխումը պաշտօնապէս վերջնական ճանչցուեցաւ 1925 յունիս 15էն սկսեալ:

«Վեց տարի է ուրեմն որ 15 պարտակից պետութիւններէն իւրաքանչիւրը ստանձնած ըլլալու էր Պարտքէն իր բաժինը: Բայց ի՞նչ կը տեսնենք, 15 պետութիւններէն 5ը միայն յանձնառութիւն մը ստորագրեցին. իսկ այս 5 պետութիւններուն մէջ պէտք է ներկայացնել նաեւ Թուրքիան, որ պատրուակելով Յունաստանի, Եուկօսլաւիոյ, Պուլկարիոյ եւ միւսներուն թերացումները, իր կարգին կը խուսափի, պահանջելով զեղչ մը իր բաժինին վրայ, որ արդէն ներկայիս կրճատուած է հարիւրին 60 համեմատութեամբ:

«Ընդունելի չէ որ վեց տարիէ ի վեր մեր կառավարութիւնը չլսելով ֆրանսական խնայողութեան բազմաթիւ եւ յուսահատ կոչերը, ամէն միջոց կիրարկած չըլլայ:

«Միւս կողմէ մեր կառավարութիւնը պարտաւոր էր Թուրքիայէն պահանջել որ յարգէ 1928 յունիսի պայմանագրութիւնը: Ան միայն միջոցներն ունէր Էնկիւրիի տէրերուն վրայ գործելու ազդու ճնշում մը:

«Այսպէս, Թուրք կառավարութիւնը կարծելով որ ամէն ինչ թոլլատրուած է իրեն անպատիժ կերպով, կը կատարէ գայթակղեցնող սակարկութիւններ, որոնք կը թարգմանուին առ նուազն իր պարտքին վրայ նոր եւ սահմռկեցնող զեղչով մը:

«Այս չէ բոլորը: Փսփսուքներ կան թէ Էնկիւրիի գիտակցութեամբ իսկ, եւ քաղաքական նպատակներով, մեր կառավարութիւնը երեսէ կը ձգէ պահանջատէրերու շահերը»:

Նամակը յետոյ կ'անդրադառնայ Ֆրանսայի խնայողութեան պահպանման անհրաժեշտութեան վրայ եւ Ֆրանսայի պահանջատէրերու բողոքը կը ներկայացնէ կառավարութեան՝ իր անփութութեան համար:

Պապը ընդդէմ ֆաշիստ Իտալիոյ

Պապը Վատիկանի մէջ ընդունելով միաբանութեան մը անդամները, անոնց խօսեցաւ վերջին դէպքերուն մասին եւ զարմանք յայտնեց թէ իտալական թերթերը կը գրեն կաթոլիկ հաստատութեանց անմիջական լուծման հրամանը գործադրուած է առանց միջադէպի: «Այս վերջին բացատրութիւնը ըսաւ Պապը, զանձ մը կ'արժէ: Կը բաւէ յիշել բոլոր խստութիւնները, միջադէպերը, քանդումները, բռնագրաւումները, որոնք գործուեցան Իտալիոյ զանազան շրջաններուն, մեծ կամ փոքր քաղաքներուն մէջ»:

Լուծուած կաթոլիկ երիտասարդական կազմակերպութեանց անդամներու թիւն է 300,000: Այս առթիւ Պապը ըսած է նաեւ.— «Եթէ մեզ արգիլեն կանոնաւոր հաւաքոյթները, պիտի երթանք հաւաքուիլ եկեղեցիներուն եւ նոյնիսկ գետնափոր դամբաններուն մէջ»:

∴ Ֆաշիստական Գերագոյն Խորհուրդը՝ նախազահութեամբ Մուսոլինիի քննութեան առաւ վերջին միջադէպերը եւ հաստատելէ վերջ իր յարգանքը հանդէպ կրօնքին եւ Պապին, արձանագրեց թէ չի կրնար հանդուրցել որ որեւէ անունի տակ ծածկուին հակաֆաշիստները:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ռուսիա եւ Ֆրանսա կը բանակցին

Երէկ վերապահ լուր մը հաղորդէր էինք ֆրանքեւռուս բանակցութեանց մասին: Այսօր, ֆրանսական շրջանակներէ կը հաստատուի, թէ առեւտրական բանակցութիւնները սկսած են արդէն Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ միջեւ: Ռուս պատուիրակութիւն մը, որ կը բաղկանայ առեւտրական հարցերու մասնագէտներէ, նախազահութեանը տակ ռուս արտաքին առեւտրական փոխ-գործավարին Փարիզ հասած է արդէն:

Այս խորհրդակցութեանց նպատակը պիտի ըլլայ համաձայնութեան եզր մը գտնել, կանոնաւորելու համար առեւտրական յարաբերութիւնները Ռուսիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ և վերջ դնելու համար այն կացութեան, որ ստեղծուեցաւ վաճառամարտին պատճառաւ, գրեթէ բոլորովին ընդհատելով փոխանակութիւնները երկու երկիրներուն միջեւ:

Ֆրանսա, իր առեւտրական հրապարակը պաշտպանելու համար, անցեալ հոկտեմբերին հրամայած էր խիստ հակակշռի մը ենթարկել ռուսական ապրանքները: Տնտեսական ինքնապաշտպանութեան այս գործնական եղանակը բոլորովին դադրեցուց փոխանակութիւնը, որովհետեւ Ռուսիա եւս իր կարգին պոյքոթ հռչակեց ֆրանսական ապրանքներուն դէմ:

Յետոյ, Ռուսիա համաձայնութեան տրամադրութիւն ցոյց տուած ըլլալով, Ժընեւի մէջ Լիտվինոֆի բերնով եւ միւս կողմէ Ֆրանսա եւս ցանկութիւն յայտնած ըլլալով վերսկսելու իր արտածութիւնները դէպի Ռուսիա, արդէն պատրաստուած էր գետինը, սկսելու համար բանակցութիւնը:

Այդ բանակցութիւնները սահմանափակ պիտի ըլլան, միայն ու միայն առեւտրական:

Բայց եւ այնպէս Ռուսիա փափաք կը յայտնէ կնքել նաև համաձայնութիւն մը արգիլելու համար որ եւ է յարձակում իրարու դէմ: Ֆրանսական շրջանակները, սակայն, կ'ըսեն թէ Ֆրանսա եւ Ռուսիաարդէն միացած են Պրիան-Քէլլոկի համաձայնագրին, որ նոյն տրամադրութիւններն ունի, այնպէս որ կը հարցնեն թէ այդպիսի երկրորդ համաձայնագիր մը ի՞նչ առաւելութիւն պիտի ներկայացնէ: Այսու հանդերձ ֆրանսական դիւանագիտական շրջանակները դէմ չեն այդ ցանկութեան:

Գերման նախարարները Լոնտոնի մէջ

Գերմանիոյ վարչապետը Պրիւնինկ եւ արտաքին նախարարը Քուրցիուս, մեկեցան Անգլիա, տեսակցելու Անգլիոյ վարչապետին եւ արտաքին նախարարին հետ:

Գերման նախարարները մտադիր են անգլիական կառավարութեան ներկայացնելու Գերմանիոյ տնտեսական եւ ելեւմտական շատ վատ կացութիւնը եւ պահանջելու Եընգի յատակագծին ամբողջական վերաքննութիւնը:

Պերլինի մէջ այն կարծիքը կայ թէ եթէ Գերմանիոյ պահանջատէր պետութիւնները չուզեն լրջօրէն քննել երկրին տնտեսական ծանր կացութիւնը եւ պարտքերու թեթեւացման եղանակ մը գտնել, Գերմանիա ինքնագլուխ, ծանր որոշումներ պիտի տայ:

Առկախ կամուրջ մը կը փլի

Մէկ քանի ամիսներէ ի վեր, Սէն. Տընի տը Փիլի մէջ, աշխատանքներ կը կատարուէին նորոգելու համար Իլ գետակին վրայի առկախ կամուրջը: Աշխատանքները վերջացած ըլլալով, նախորդ առտու փորձեր կատարուեցան, գնահատելու համար կամուրջին տոկունութիւնը: Այս փորձը վերջացաւ աղէտով մը, որուն զոհ գացին կամուրջին վրայ գտնուող բոլոր անձերը: Կամուրջին տակ, գետակը 50 մեդր լայնք ունի: Կամուրջին տոկունութիւնը փորձելու համար, որոշուած էր որ 16 բեռնատար ինքնաշարժներ աւազով բեռնաւոր, իրարու ետեւէ պիտի անցնէին: Փորձը սկսաւ ժամը 9.30ին, ներկայութեամբ բազմաթիւ անձերու, որոնք տեղ բռներ էին կամուրջին երկու քովերը:

Այն պահուն որ վերջին ինքնաշարժը կը մտնէր կամուրջ, զարհուրելի ճարճատիւն մը լսուեցաւ: Կամուրջը մէջտեղէն ճեղքուած էր եւ ինքնաշարժները իրենց վարիչներով, կամուրջին վրայ գտնուող պաշտօնական անձնաւորութիւններ ու ժողովուրդէն մօտ քսան անձեր գետը թափեր էին:

Անմիջապէս օգնութիւն կազմակերպուեցաւ տեղին վրայ: Կարելի եղաւ փրկել 16 անձեր վիրաւոր վիճակի մէջ: 13 մեռմեռեալներ կան:

Իտալեւռուս յարաբերութիւնները

Իտալական Ծերակոյտին առջեւ, արտաքին նախարարը Կրանտի իր զեկոյցին մէ՝ անդրադառնալով իտալեւռուս յարաբերութեանց, յայտնեց թէ, Համեւրոպայի յանձնախումբին մէջ, խորհրդային պատուիրակներու ներկայութիւնը տեղի չտուաւ որեւէ միջադէպի, ինչպէս կը յուսային ոմանք, թէ Ռուսիա որ ամէն ամիս օտար երկիրներէ կը գնէ ամսական 1 միլիառ լիռի ապրանք, կը պահանջէ աշխարհի օժանդակութիւնը, ինքն իսկ որոշելով իր տնտեսական հարցին միջազգային պայմանները:

Բոլոր երկիրներն արդէն գործնապէս եւ անուղղակի կերպով առեւտրական յարաբերութիւններ կը մշակեն Ռուսիոյ հետ եւ Իտալիա վերջինն է որ կ'օգտուի այս կացութենէն, մինչդեռ ամէնէն առաջ ինքն էր որ ճշգրիտ կերպով գնահատեց եւրոպական իրականութիւնը, որմէ կարելի չէ դուրս ձրգել Ռուսիան:

Իտալիա պիտի աշխատի որ վերջին ապրիլ 27ի ռուսեւիտալական առեւտրական համաձայնութիւնը նպաստաւոր պայմաններ ստեղծէ երկրին տնտեսութեան համար:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՆԵՂՈՍԻ ԱՓԵՐԷՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ

Համաշխարհային տնտեսական տագնապը իր ճանկերուն մէջ կը գալարէ նաեւ այս երկիրը: Եգիպտոսի տնտեսականը եւ ժողովուրդի բարօրութիւնը կապուած է բամպակի առեւտուրին հետ: Երբ բամպակի բերքը կը ծախուի, կամ գինը բարձրացում կը կրէ, այն ատեն բոլոր գործերը լաւ կ'ընթանան եւ ժողովուրդը հանգիստ կեանք մը կը վայելէ:

Վերջին տարիներս, սակայն, բամպակի գինը ահաւոր անկում կրեց: Գիւղացին չկրցաւ իր բերքը ծախել եւ այսօր խեղճ վիճակի մը մատնուած է:

Բամպակին գինին անկումին հետ, քաղաքական անստոյգ կացութիւնն ալ մեծապէս ազդեց ու կ'ազդէ առեւտրական հրապարակին վրայ:

Մաքսերու յաւելումն ալ, որ կատարուեցաւ 1930 փետրուարին, նոր հրատարակուած օրինագծի մը համաձայն, մեծապէս նպաստեց գործերու կայունութեան:

Եգիպտոս՝ յիսուն տարիէ ի վեր, ինչպէս կ'ըսեն լաւատեղեակ անձեր, այս կարգի տնտեսական տագնապ չէր ունեցած երբեք: Կառավարութիւնը մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմած է, ապրուստի ողութեան դէմ պայքարելու եւ անգործներուն գործ հայթայթելու համար: Այդ յանձնախումբը վեց ամիսէ ի վեր գործի գլուխ է, բայց զգալի ոչ մէկ բարեկարգութիւն կրցաւ ընել: Ճիշդ է որ տեղացիներուն համար խնայողական ճաշարաններ հաստատուեցան. մէկ երկու նիւթերու գիները զեղչուեցան, բայց ատոր փոխարէն շատ բաներ ալ սղեցին, ան ալ ամէնէն կենսական նիւթերը: Հացը, որ նախապէս օխան 2 դահեկանի կը ծախուէր, այժմ 3ի բարձրացած է. քարիւղը 8էն 10ի մէկ թիթեղը. լուցկիին գինը եռապատկուած. իսկ ալքոլինը կրկնապատկուած: Շաքարը որ Եգիպտոսի գլխաւոր բերքերէն մէկն է, նոյնպէս օխային վրայ մէկ դահեկանի յաւելում կրեց:

Եգիպտոսի մէջ, սակայն, ամէնէն անտանելին ու ճնշիչը բնակարաններու վարձքն է: Պատերազմի ընթացքին ու անկէ վերջ, բնակարաններու վարձքերը ահաւոր բարձրացումներ կրեցին: Բազմաթիւ անգամներ ժողովրդային յանձնախումբեր կազմուեցան, բողոքի հանրագրութիւններ եւ խնդրանքներ ներկայացուեցան կառավարութեան՝ վարձքերուն վրայ զեղչ մը կատարելու, բայց ապարդիւն: Կառավարութիւնը յաճախ խոստումներ տուած է, բայց եւ ո՛չ մէկ կարգադրութիւն: Այս իրողութեան պատճառը այն է որ նախարարներէն շատերը հողատէր եւ կալուածատէր փաշաներ են: Ասկէ զատ, կառավարութիւնը կը տուժէ կալուածական տուրքէն: Եւ վերջապէս Վագըֆներու խնդիրը կայ: Գիներու անկումը կրնայ մեծապէս ազդել Վագըֆներու եկամուտին վրայ, ինչ որ երբեք ձեռնտու չէ կառավարութեան համար:

Վերջերս յանձնախումբ մը կազմուեցաւ որ այդ հարցը նկատի պիտի առնէր եւ օրինագիծ մը պիտի հրատարակէր: Ամիսներ շարունակ նիստեր գումարուեցան, ատենը մէյ մը նպաստաւոր լուրեր հրատարակուեցան, բայց արդիւնքը ոչինչ: Ամէնէն վերջը, վարձակալները ազատ ձգուեցան հարիւրէն մինչեւ քսան զեղչ պահանջելու իրենց կալուածատէրերէն: Եթէ մերժուին, կրնան ձգել իրենց վարձած բնակարանը, առանց նկատի առնելու կնքուած պայմանագրութիւնը:

Տնտեսական այս տագնապէն մեծապէս ազդուած են նաեւ Հայերը, որոնք ընդհանրապէս փոքր առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ են: Բազմաթիւ թշուառ ընտանիքներ կան որոնք ծանր օրեր կ'ապրին: Անշուշտ Եգիպտոսը կարելի չէ բաղդատել Յունաստանի կամ Պուլկարիոյ հետ, որոնք աղքատ երկիրներ ըլլալով, տնտեսական տագնապը աւելի սուր չափերու հասած է, բայց եթէ այս վիճակը երկար շարունակուի, մանաւանդ եթէ քաղաքական դէպքերը սուր հանգամանք մը առնեն եւ բոլորովին քայքայեն տնտեսական կացութիւնը, հոս թշուառութիւնը կատարեալ պիտի ըլլայ եւ օրէ օր սնանկացողներու թիւը պիտի կրկնապատկուի:

Տարիներ առաջ, սնանկութիւնը Եգիպտոսի մէջ հազուադէպ էր: Այս տարի սակայն, ամէն ամիս հարիւրաւոր սնանկացողներ կ'ըլլան ամբողջ Եգիպտոսի մէջ: Բամպակի գնին անկումը մանաւանդ - քանի՛ քանի՛ անձեր մոխիրի վրայ նստեցուց:

Տնտեսական այս տագնապէն կը նեղուին նաեւ մեր զոյգ մը Առաջնորդարանները: Կալուածական վարձքերը դժուարաւ կը գանձուին: Շատ վարձակալներ կան որոնք ամիսներէ, նոյնիսկ տարիներէ ի վեր վարձք չեն վճարած եւ վճարելու ալ տրամադրութիւն ցոյց չեն տար: Առաջնորդարաններու տոմարները աչքէ անցընող մը դիւրաւ պիտի կրնայ հաստատել, թէ հաղարաւոր ոսկիներու կը հասնի անգանձելի գումարներու քանակը:

Այս վիճակը անշուշտ ծանօրէն կ'ազդէ Առաջնորդարաններու գործառնութեանց վրայ: Այդ պատճառաւ պաշտօնէութեան թոշակները ամիսներէ ի վեր չեն վճարուիր: Հարիւրաւոր անձեր այսպիսով խեղճութեան կը մատնուին:

Յառաջիկայ տարուան համար կը մտածուի խնայողութիւններ ընել: Գահիրէի Թեմականը զբաղեցաւ արդէն այդ խնդրով եւ իր պիւտճէին վրայ կարեւոր զեղչ մը կատարեց:

Այս որոշման պիտի ենթարկուի նախ դպրոցներու պաշտօնէութիւնը, որոնց կա՛մ թիւը պիտի պակսեցուի, եւ կամ թոշակին քանակը: Ամէն չարիք կը պայթի ուսուցչութեան գլխուն: Եթէ լաւ վարձատրուած ըլլային անոնք, այսպիսի պարագաներու մէջ փոքրիկ զոհողութիւն մը ներելի էր եւ անհրաժեշտ, բայց ե՞րբ լսուած է որ Հայը լաւ վարձատրէ իր կրթական պաշտօնեան:

Աւելի քան կէս միլիոն ոսկիի կալուածական հարստութիւն մը ունեցող ազգային իշխանութիւն մը, կարծեմ, կրնար, մէկ երկու տարուան համար, քանի մը հազար ոսկիի փոխառութիւն մը կնքել, մինչեւ որ այս ծանր օրերը անցնին, փոխանակ աւելի նեղելու արդէն իսկ նեղուած պաշտօնէութիւնը:

ԵԳԻՊՏԱՑԻ

ՓԱՐԻԶ 5 ՄԻԼԻՈՆ ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԻ

Երեք ամիս առաջ մարդահամար մը կատարուեցաւ Փարիզի մէջ: Եւ տեսնուեցաւ, որ Փարիզքաղաքը ունի 2,871,039 բնակիչ, արուարձանները՝ 2 միլիոն 16 հազար 425, ուրեմն մայրաքաղաքին բնակչութեան ընդհանուր թիւն է 4,887,464:

Անշուշտ պէտք է գիտնալ, թէ այս թիւին մէջ կը մտնեն նաեւ անոնք, որ մարտ 7-8ի գիշերը պատահմամբ Փարիզ գտնուեցան: Այսուհանդերձ, բաղդատելով 1926ի մարդահամարի թիւերուն հետ, Փարիզի բնակչութիւնը աւելցած է 32,623 հոգի:

Մարդահամարը ցոյց կու տայ, որ Փարիզ կ'աճի իր շրջագիծին վրայ, այսինքն այն թաղամասերը, որ պսակ մը կը կազմեն մայրաքաղաքի կեդրոնի թաղամասերուն շուրջ: Պատճառն այն է, որ նոր եւ հըսկայ շէնքեր կը բարձրացուին մայրաքաղաքին եզերքովը: Այսպէս կը պարպուի կեդրոնը:

Առաջին թաղամասը 1926էն ի վեր կորսնցուցած է 5,125 հոգի, երկրորդը՝ 3,842, երրորդը՝ 3,855. չորրորդը՝ 3,835, հինգերորդը՝ 7,370, ընդհակառակն տասներեքերորդ թաղամասը կը շահի 10,794 հոգի, տասնութերորդը՝ 15,688, քսաներորդը՝ 11,337: Իրենց կարգին աճած են նաեւ մօտիկ եւ հեռաւոր («փոքր եւ մեծ») արուարձանները:

ԴԷՊԻ ԱՊԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՄ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՉԱՐԳԱՑԷՔ...

Բ.

Ուրեմն, լեռներն ու գետերը չեն երկրի մը սահմանները, այլ՝ երիտասարդները:

Եւ «խորհրդային» Ռուսիա առաջին առթիւ գրաւեց հայ երիտասարդները: Այնուհետեւ Հայաստանի պետական դիրքերու գլուխն անցնելէ առաջ, ամէն հայ երիտասարդ պարտաւորուեցաւ անգամ մը սԹաժ ընել Մոսկուայի մասնաւոր դպրոցներուն մէջ: Միւս կողմէ Երեւանի համալսարանները խիստ քննութեան տակ առնուեցան: Այնտեղ ուսանողներն են հսկիչները: Երբ փրոֆէսէօր մը իր դասախօսութեան մէջ քանի մը անգամ չի կրկներ լէնինիզմի քիլոկրամնոց բացատրութիւնները, անմիջապէս կը համարուի յետադիմական:

Այսպէս ահաթէ ի՛նչկը գրէ «Խորհ. Հայաստան» (21 մայիս) փրոֆ. Հ. Աճառեանի մասին:

— *«Մարքսիզմ-լէնինիզմի դէմ պայքարելու գործում առանձին տեղ է գրաւում պրոֆ. Հ. Աճառեանը: Սա այն մարդկանցից է, որը իստերիկայի հասնող հոգեկան լուզմունքի մէջ է ընկնում, երբ լսում է դիալեկտիկա բառը: Միջնադարեան սխոլաստիկայի եւ մետաֆիզիկ մտածողութեան այս հանրայայտնի ներկայացուցիչը հրաժարւում է դասաւանդել, երբ ուսանողներից մէկն ու մէկը համարձակութիւն է ունենում մեր պրոֆեսորին յիշեցնել իսկական գիտութեան՝ դիալեկտիկայի մասին: Եւ այս դէպքում պրոֆեսորը հոգեկան պասսիվ ապրումներից անցնում է խիզախ յարձակման դիալեկտիկական մտածողութեան դէմ: Դոնքիշոտեան տեմպերով «Ջարդ ու փշուր անելով» ճիշտ մտածող ուսանողին, պրոֆէսոր Հ. Աճառեանն ազդարարում է.*

— *Դիալեկտիկան որտեղ ուզում ես խօթիր, բայց իմ առարկայի մէջ մի խօթիր: Լեզուի զարգացման մէջ դիալեկտիկա չկայ, իսկ եթէ գտար, գնա եւ ուրախացիր:*

Տարօրինակ է, սակայն փաստ է, որ այս անվախ իդէալիստը տեղ է գտել մանկավարժական ինստիտում: Նմանապէս փաստ է, որ պրոֆ. Աճառեանն իրեն յանձնուած ամբիոնն օգտագործում է դիալեկտիկական մատերիալիզմը վարկաբեկելու եւ ժխտելու համար»:

Այս գրգռիչ ամբաստանութիւնը, որուն ծանրութիւնը միայն Երեւանի բնակիչները գիտեն, պատկերազարդուած է ծաղրանկարով մը, ուր Աճառեան, սարսափահար, կենդանական ձեւով, կ'ուզէ պաշտպանել իր լեզուագիտութիւնը Լէնինի սեւ մղձաւանջին դէմ:

Հիմա անցնինք Աշխարհբէկ Քալանթարին: Նոյն թերթը կը գրէ.

— *«Աւանդելով մերձաւոր Արեւելքի եւ նիւթական կուլտուրայի պատմութիւն, Ա. Քալանթարը դրսեւորել է պատմութեան բուրժուական նացիոնալիստական կոնցեպցիա: Աւանդւող առարկայի ծրագրից իսպառ դուրս է մղուած դասակարգային մոմենտը, էլ չենք խօսում դասակարգերի կուի մասին: Մերձաւոր Արեւելքի պատմութեան առանցքն է կազմել հին բրածոների, արխիվային թղթերի, սեպագրերի, հիէրոգլիֆների եւ ազգերի ջարդերը: Այս ամէնը պարզ է եւ հասկանալի, եթէ մոռացութեան չտանք այն իրողութիւնը, որ Ա. Քալանթարը ժխտում է դիալեկտիկայի առկայութիւնը նիւթական կուլտուրայի պատմութեան մէջ.*

— *Նիւթական կուլտուրայի պատմութեան մէջ թռիչքներ չկան:»*

Յետոյ Ա. Քալանթարի «Հնագիտութիւն» գիրքէն կը հանեն հետեւեալ հատուածը.

— *«Մի շրջանից միւսն անցնելու համար պահանջւում է երկար ժամանակ, որովհետեւ փոփոխութիւնները կատարւում են ամենայն հետեւողականութեամբ, առանց թռիչքի»:*

Անցնինք փրոֆ. Մանանդեանի: Նոյն թերթը կը գրէ.

— *«Պատմութեան բուրժուանացիոնալիստական ըմբռնողութիւնը նուրբ երեւան է գալիս պրոֆէսոր Մանանդեանի մօտ: «Հին Հայաստանի Պատմութեան» ծրագիրն ու դասաւանդութիւնը վերոյիշեալ պրոֆեսորի մօտ կառուցուած է ազգային կոտորածների փաստերի նկարագրութեան վրայ»:*

Հիմա անցնինք փրոֆ. Քոչարեանի: Նոյն թերթը կը գրէ.

— *«Մարքսիզմի լէնինիզմի դէմ պայքարելու գործում յատուկ տեղ է գրաւում Պրոֆ. Քոչարեանը: Թէ մանկավարժական ինստիտում եւ թէ առկոոպֆին ինստիտում քաղաքացի Քոչարեանը սիստեմատիկօրէն զարգացրել եւ խորացրել է մեր երկրի ազրարացման կոնդրատեւեան ծրագիրը: Իր տեսական քաղաքական յօդուածներում արծարծած մտքերը, իբրեւ ամբողջական կոնդրատեւեան կուլակային իդէոլոգիա, նա հրամցրել է մեր երիտասարդութեանը: Տեղին է նշել, որ վերոյիշեալ ինստիտուտների կոմբջիջները ժամանակին չեն կարողացել բաւարար պայքար մղել կոնդրատեւեան հայեացքների պրոպագանտիստ Քոչարեանի դէմ»:*

Յետոյ նոյն թերթը «տեղի ողութեան պատճառով», չի խօսիր «մի շարք» ուրիշներու մասին: Բայց կը յիշէ քանի մը անուններ, օրինակի համար «մատերիայի գոյութիւնը ժխտող պրոֆ. Կամենցեւ», «Աստուծոյ գոյութեանը հաւատացող ֆիզիկոս Անժուր», «մարքսիստական մեթոլոգիայի դիալեկտիկական մատերիալիզմի դէմ պայքարող Մ. Աբեղեան եւ Էդիլեան»:

Եւ երկու յօդուածագիրներ կը պահանջեն «մաքրագործել» համալսարաններու ամբիոնները, համաձայն կոմունիստ կուսակցութեան մայիս 15ին որոշման: Այդ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն դիտած էր, որ *«երկրի ներսում սրուած դասակարգային պայքարն իր կոնկրետ արտայայտութիւնը գտնում է նաեւ համալսարանների պատերի ներսում: Այս բանն ապացուցւում է ռէակցիոն պրոֆեսորների եւ մի շարք դասատուների ներկայ կուրսով: Հակակոմունիստական աշխարհահայեցողութեան տէր մարդկանցից ոմանք այնքան հեռու են գնացել, որ բացարձակ կերպով դրսեւորում են իրենց հակակրանքը Մարքս-լէնինեան փիլիսոփայութեան դիալեկտիկական մատերիալիզմի եւ մեր կոնկրետ ձեռնարկումների հանդէպ»:*

Անմիջապէս «բրիգադ»ներ կազմուեցան՝ լրտեսելու եւ քննելու համար համալսարաններու ներսն անցած-դարձածը: Ուսանողական բջիջներ ստեղծուեցան՝ «բռնելու» համար փրոֆէսէօրներուն հակակոմունիստական խօսքերը: Կոմունիստ կուսակցութիւնը ապրիլ 22ին շրջաբերականով մը կը հրահանգէր պայքարիլ «կոնդրատեւեաններուն» դէմ, աշխատիլ «ինտելիգենցիայի դիֆերեիցիայի» համար (մտաւորականները կուսակցականացնել): Միւս կողմէ մայիս 15ին կ'որոշէր.

«1931-1932 ակադեմական տարում, առանձնապէս հումանիտար գիտութիւնների գծով, մեր բոլոր ծրագիրը պէտք է կուսակցականացնել: Նրանք պէտք է լրիւ արտայայտեն մարքս-լէնինեան աշխարհայեացքի պրինցիպները, հիմնուած Լենինի դրալեկտիկական մատերիալիզմի մեթոտոլոգիայի վրայ»:

Եւ անհրաժեշտ կը նկատուի Երեւանի համալսարաններուն բոլոր բաժիններուն մէջ դասախօսները դարձնել ոչ միայն կոմունիստ, այլ.. նաեւ երիտասարդ: Որովհետեւ հին դասախօսները, ինչպէս փորձը հաստատեց, ազգային տրամադրութիւններ ցոյց կուտան, այնպէս որ պէտք է զանոնք փոխարինել երիտասարդ ուժերով: Այդ նպատակով, դասախօսներուն կողքինստեղծուած է «ասպիրանտ»ներու ցանց մը.

«Առաջարկել կուլտ-պրոպբաժնին 10 օրւայ ընթացքում մշակել միջինստիտուտային ասպիրանտուրայի կազմակերպման ծրագիր», (որոշում, որ կը կրէ 22 ապրիլ թուականը):

Ահա այս օգնական դասախօսները, երիտասարդներ, որոնք սնած կոմունիստ եւ ապազգային տրամադրութիւններով եւ բռնկած անկարելի փառասիրութիւններով, պիտի փոխարինեն շուտով հին դասախօսները, ճիշտ ինչպէս անցեալները երիտասարդ քաղաքագէտները դուրս նետեցին կոմունիստները:

Եւ Աճառեանները, Քալանթարները եւ անոնց ընկերները նետելով ասպարէզէն, Մոսկուա մէկ նպատակ միայն ունի,— մարսել հայ երիտասարդութիւնը, որպէսզի երբ դուք վաղը ըսէք Հայաստան, անոնք ձեզի պատասխանեն.

— Ի՞նչ բան է Հայաստանը, կ'ուտուի՞:

ՇԱՀԷՆ

ՀԱՅԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԲԱԲԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻ ՄԸ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Կիլիկիոյ նորընտիր կաթողիկոս Բաբգէն արքեպ. հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է Պէյրութի «էլ Նիտա», «էլ Ահվալ» եւ «էլ Ահրար» Թերթերու խմբագրին.

— Շատ կը ցաւիմ, որ պիտի չկրնամ ձեզ հետ արաբերէն խօսիլ: Ես արաբերէն լեզուին եւ արաբ ժողովուրդին հանդէպ շատ յարգանք ունիմ: Մենք Արաբներու հետ հին կապեր ունինք, միջին դարէն սկսած, երբ անոնք գրաւեցին մեր հայրենիքը: Ես շատ փափաք ունէի մեր երկրին մասին արաբ պատմագէտներու գրածները ուսումնասիրելու, բայց, դժբախտաբար չկրցայ գոհացում տալ այդ փափաքիս, որովհետեւ լեզուն չեմ գիտեր: Բայց և այնպէս գերմաներէն և անգլիերէն լեզուներով կրցայ ուսումնասիրել անոնց գրածները: Հայերը և իրենց պատմագէտները Արաբներուն հանդէպ շատ գովասանական և յարգալիր էջեր ստորագրած են Հայոց պատմութեան մէջ: Մենք կը խոստովանինք և կը հաւատանք, որ Արաբները ուրիշ ժողովուրդներու վրայ իշխող տէրութեանց և ազգերու մէջ ամէնէն փառապանծ պատմութիւնը թողուցին, որովհետեւ անոնք պարտուող ժողովուրդներուն հանդէպ գութ ցոյց տուին: Անցեալը չմոռցող հայ ժողովուրդը հպարտութեամբ կը յիշէ իր նախահայրերուն՝ Արաբներուն հանդէպ սնուցած յարգանքն ու վստահութիւնը:

— Կրնա՞մ գիտնալ ձեր պատրիարքութեան պատմութիւնը, ի՞նչպէս մեր երկիրը փոխադրուեցաւ ան:

— Հայերը երկու կաթողիկոսութիւն ունին. ասոնք հայ ժողովուրդին կրօնական ամենաբարձր հեղինակութիւններն են, առաջինը՝ Ռուսիոյ մէջ եւ երկրորդը՝ Ատանայի Սիս քաղաքին մէջ: Թրքական թշնամութեան եւ խժդժութեանց տեւականօրէն ենթակայ ըլլալով, շատ անգամներ Հալէպ ապաստանելու ստիպուած էին. այդ պատճառով Հալէպ Սսի կաթողիկոսութեան երկրորդ աթոռանիստ քաղաքը եղաւ: Խաղաղութեան եւ ապահովութեան ժամանակ կը վերադառնայինք Սիս: Սակայն այժմ, երբ բռնի աքսորեցին մեզ մեր հայրենիքէն, յարմար տեսանք հոս ապաստանիլ: Նախ՝ Հալէպ եկանք եւ վերջը փոխադրուեցանք հոս՝ Անթիլիաս: Չենք գիտեր թէ ապագային ի՞նչ պիտի ըլլայ:

— Հայ կուսակցութեանց դիրքը ի՞նչպէս է ձեզի հանդէպ:

— Բոլորն ալ համաձայն են. փաստ՝ ընտրութեան միջոցին 35 պատգամաւորներէն 34ը մեզի քուէ տուին:

— Եւրոպայի Հայերուն դիրքը ի՞նչպէս է:

— Հոգիով մեզի կապուած են: Եւ այժմ քանի որ դժուարութիւններ կան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան հետ յարաբերելու, շատ անգամ մեզի կը դիմեն:

— Հայերու մէջ համայնավարութեան պրոպագանդին եռանդով աշխատողներ կան. ի՞նչ կը կարծէք, կը յաջողի՞ն անոնք:

— Հայերու մէջ բոլշեւիկներ չկան, որովհետեւ Հայերը քրիստոնեայ են եւ քրիստոնէութեան պինդ փարած. բոլշեւիկութիւնը կրօնքի դէմ ըլլալով, ան Հայերու մէջ չի կրնար հող գտնել:

— Մեր մէջ տեսնուած քարոզութիւննե՞րը հապա...

— Անարժէք բաներ են ատոնք, որովհետեւ քարոզիչները կարգ մը անկրօն եւ անհաւատ մարդիկ են, որոնք կը խորհիմ, ճշմարտութեան պիտի դառնան ի վերջոյ:

— Հայերու մէջ տեսնուած կուսակցական պայքարը ի՞նչ է:

— Իմ ընտրութեանս շուրջ ամէնն ալ միաձայնութեամբ եւ համերաշխութեամբ գործեցին, որով կը հասկցուի որ անոնք արդէն համաձայն են: Ես կը յուսամ որ պիտի յաջողիմ զանոնք միաձայն գործունէութեան եւ գործակցութեան մղել:

— Ձեր ժողովուրդը շա՞տ է այս երկրին մէջ:

— Պատրիարքութեանս շրջանին մէջ կ'իյնան Կիպրոս, Լիբանան եւ Սուրիա: Այս շրջաններուն մէջ փոխանորդութիւններ ունինք, որոնց ենթակայ են 200,000ի մօտ հայութիւն: Ասոնցմէ 120,000ը Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ կը կը գտնուին: Ճշգրիտ վիճակագրութիւն կը պատրաստուի, միտք ունիմ բոլոր շրջանները անգամ մը այցելել:

— Կ'ըսուի թէ Հայերուն մեծ մասը պիտի գայ մեր երկիրը, այս ճի՞շդ է:

— Ո՛չ, ճիշդ չէ:

— Կը շեշտեն, որ Յունաստանի Հայերը հոս գալ կ'ուզեն:

— Յունաստան գտնուող Հայերը հոս գտնուածներուն պէս թրքական զուլումին հետեւանքով լքեցին իրենց հայրենիքը: Անոնց մէջ Սուրիա եւ Լիբանան գալ ուղող չկայ. միայն թէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը Ֆրանսայի մօտ դիմում կատարած է, Յունաստան գտնուող մաս մը երկրագործ Հայեր Ֆրանսա փոխադրելու համար: Թերթերէն կը հասկնանք այս բոլորը եւ կ'իմանանք, որ երկրագործական նախարարութիւնը կ'ուսումնասիրէ խնդիրը Կը յայտարարեմ ձեզի, որ ո՛չ շատ եւ ոչ ալ քիչ թիւով Հայեր պիտի գան հոս:

— Ի՞նչ կը մտածեն Հայերը այս երկրին հանդէպ:

— Հայերը այս երկրի ժողովուրդին հանդէպ ամենաբարձր յարգանք եւ երախտագիտութիւն կը սնուցանեն եւ ամէն առթիւ կրնան ցոյց տալ իրենց այդ զգացումները: Ես եւ իմ ժողովուրդս կը յայտարարեմ որ, այս երկրի քաղաքական գործերուն հետ ոչ մէկ կապ ունինք: Այս երկրին մէջ ու այս ժողովուրդին հետ մինչեւ վերջը միասին պիտի աշխատինք. տեսաք որ վերջին պոյքոթին Հայերը տեղացիներու հետ կողք կողքի ընթացան. պիտի տեսնեն Պէյրութցիները, որ ոչ մէկ Հայ իրենց հակառակ պիտի գործէ:

— Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ սահմանին վրայ հայկական ճակատ կա՞յ:

— Հայերէն ոչ մէկ քաղաքական կամ զինուորական ճակատ չկայ, միայն թէ երկրագործական նպատակներով անոնք անմշակ հողերու

կը բնակին։ Կառավարութիւնը մը վաճառական. Հայեր այդ երը տեղաւորել ուզած էր հոգալութեան համար, սակայն ես ուած այդ աշխատանքին ատ ըլլալը, որովհետեւ անոնք եր եւ կը վերադառնան,մինչ Հայերը պէտք է երթան տեղերը։

— Սուրիական խնդրին շուրջ ը ի՞նչ կը մտածեն։

— Ինչպէս ըսի, մեզ հիւրընկալ երկիրն է եւ իր ժողովուրդին երկութիւն կը մաղթենք, մենք պիրը երկրի քաղաքականութիւնը մեզ չի ազդեր, միայն թէ անոնց կը քալենք եւ կ'ուզենք այս ին ծառայել։

— Հայերու տնտեսական վիճակը ի՞նչպէս է ներկայ տագնապերուն։

— Տագնապը ամբողջ աշխարհը ուած է. տակէ շատ գէշ ած է նաեւ մեր ժողովուրդին մասը, որ Ամերիկայի իր ազգականներէն նպաստ կը ստանար, նպաստները այժմ դադրեցան։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

ԻՐԱՆ ԲԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՄԲ

Վիեննա, 2 Յունիս.— Ինչպէս ամ տարի, այս տարի եւս Հ. Ը. Դ. ցոյց կոմիտէն կազմակերպած էր ին 28ի տօնակատարութիւնը, որ ի ունեցաւ Մայիս 31 կիրակի երեկոյեան վերջ, ժամը 2.30ին, Սէրբլը ղային սրահին մէջ։ Հակառակ ին հեռաւորութեան, խումն մեծ թիւ մը փութացած էր ներկայ տնուիլ, 300 նստարան պարունակող սրահը, գրեթէ լեփ-լեցուն էր։ ին դրան վրայ, երկու տիկին եռագոյն ժապաւէններով հանդիսականներուն կուրծքերը կը զարդարէին։ Ճիշդ յայտարարուած ժամին, ճիմը բացուեցաւ եւ օրուան նախագահ ընկ. Վ. Զուլլերեան նիստը բացուած յայտարարեց։ ին ճոխատը զարդարուած էր ուան պատշաճ խօսքերով՝ գերման թուղթերու վրայ, խոշոր տառով։ Բեմին երկու կողքին կը ծածէին հայկական եւ ֆրանսական դոյները։ Դարպասի փոքրերէն մուած 20 հոգինոց երգչախումբ երգեց «Մեր հայրենիքը» արժանալով խանդավառ ծափերու։

Յետոյ նախագահը արտասանեց խօսքը, նախ ակնարկ մը նետեց ի ետ, սուլթաններու վայրագ ին տակ, հայ ժողովուրդի անած տառապանքներու մասին, ը 1908ի սահմանադրութիւնը, եւ երը բռնակալին անկումը, եւ ա- ակող սահմանադրական ծիւզեան մը հաստատութիւնը։ «Այս ով, Հայերս կը կարծենք թէ քիչ մը հանգիստ շունչ պիտի քաշենք եւ պիտի դիմենք դէպի յառաջդիմութիւն։ Բայց շուտով եկաւ կրկին յուսախաբութիւնը, 1909ի կիլիկեան ջարդերով, մենք կը կարծէինք թէ կարմիր Սուլթանի գահընկեցութենէն վերջ, քիչ մը մեր ցաւերու մասին պիտի կրնանք խորհիլ — խօսիլ ու գործել. բայց անկէց վերջ, հանող Իթթիհատի ոճրածին փաշաները աւելի վտանգարար մեր կեանքը»։ Ցետոյ, ընկերը խօսեցաւ հայկական ձեծ եղեռնի զրուագներուն մասին։ Ցիշեց խոստումը 1914ի վեց նահանգներու բարենորոգութեան մասին վեց խոշոր պետութիւններու կողմէ, «երբ որ պատերազմը ծագեցաւ, մեր վիլայէթները գտնուող Եւրոպացիները, պայուսակնին առնելով, անմիջապէս Եւրոպա անցան»։

Եւ այսպէս, յիշեց մինչեւ 1918ի թուականները, Հայաստանի հանրապետութեան ծագման մանրամասնութիւնները ձգելով օրուան բանախօսին։ Նախագահի խօսքերէն վերջ, արտասանութիւն մը ըրաւ փոքրիկն օր. Վ. Նալպանտեան, Վահրամի «Եղեռնեայ գրչով»ը յայտող կերպով եւ յստակ հնչումով։ Ընկ. Մ. Մուրատեան արտասանեց «Հայրենի կարօտը»։ Պ. Մ. Քէթէնճեան յայտող կերպով նուագեց ջութակով եւ երգեց «Ա՛ն Հայաստան»ը։ Ընկ. Ա. Դաւոնէ, որ ներկայ էր հանդէսին, բեմ հրաւիրուեցաւ, մի քանի խօսք ըսելու։

Ցետոյ մեներգեց, Օր. Պ. Երեմեան «Վանի կատորածը», մեղմ եւ թրթռուն ձայնով։ Արտասանեց ընկ. Ց. Մաթոսեան, յայտող կերպով Ա. Խահակեանի «Հայաստանին»։ Փոքրիկներու կողմէ երգուեցաւ «Ազատ Աստուած այն օրից»։ Ընկեր Մ. Մուրատեան մեներգեց «Երեւան քաղ եմ առել»։

Ցետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս ընկ. Օհան-Կարօ։ Ընկերը նախ յիշեց թէ ինչպէս Մայիս 28ը իրականացաւ, եւ օրինակներ բերելով ըսաւ.

—Ինչպէս որ այսօրուան Մայիս 28ի հանդէսը իրականացաւ ձեր բոլորիդ աշխատութեամբ, Հայաստանի անկախութիւնն ալ իրականացաւ հայ ժողովրդի բոլոր սեռի մաքառումներով, Հայաստանի ազատութեան համար մենք միլիոնաւոր զոհեր տուինք, որոնց մէջ կային ծերեր, երիտասարդներ եւ մանուկներ, անոնց անթաղ շիրիմներուն վրայ մանուկ Հայաստանի շէնքը բարձրացաւ, ծնունդ առաւ մեր մանուկ հանրապետութիւնը։»

Ընկեր Օհան Կարօ, ետ մէկ ժամ խօսեցաւ իր մաքուր հայերէնով, եւ արագ պատկերներով, ժողովուրդը մինչեւ վերջ լարուած ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէր։

Ան ըրաւ նաեւ բանաստեղծական նկարագրութիւններ հայ ժողովրդին թուիչքներու եւ եռանդի մասին։ Խօսեցաւ Սարտարապատի, Դարքիլիսէի եւ Բաշ-Ապարանի ճակատամարտներու մասին, եւ վեր հանեց հայ ժողովրդի քաջագործութիւնները, որոնք թուրքին բանակը պարտութեան մատնեցին։ Խօսեցաւ Հ. Հ. Սպարապետ Հանգուցեալ Զօր. Նազարբեկեանի, Զօր. Սիլիկեանի եւ Արամի մասին, որոնց հրամանատարութեան տակ հայ զինուորը յանուն Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի ազատութեան կը կռուէր, ազատուելու համար վեցհարիւր տարուան գերութենէն, նոյնպէս մանրամասնօրէն բացատրեց ազատ և անկախապրելու եւ ուրիշին տիրապետութեան տակ չապրելու տարբերութիւնները։

Վերջապէս ընկերը խօսքը վերջացնելով, կոչ ուղղեց բոլոր երիտասարդներուն եւ հայրենակիցներուն որ պայքարին այլասերման դէմ, եւ չձգեն որ մեր մատաղ սերունդը ձուլուի օտար ափերուն վրայ. ազնիւ մեր վաղուան յոյսերն են։ Ընկ. Օհան կարօ իր խօսքը վերջացուցած բուռն ծափահարութիւններու տակ։ Ցետոյ Խանճեան եղբայրներու կողմէ ներկայացուեցաւ, ողբերգութիւն մը, «Չ. Ալիշան եւ Ռափֆի»։ Երեգիկ խումբին «Հիմի՛ էլ լռենք» երգէն վերջ օրուան նախագահը մէկ քանի խօսքով փակուած յայտարարեց հանդէսը 5.30ին եւ բոլորս մեկնեցանք գոհ եւ ուրախ, աւելի ամրացնելով մեր սրտին մէջ անկախութեան գաղափարը յառաջիկային տօնելու համար մեր հայրենիքին մէջ։

Ն. Գալէ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓՈՒԺԷԻ ՄԷՋ

ՓՈՒԺԷ.— Հ. Ը. Դ. Վառմեան խումբը տօնեց Մայիս 28ը։ Դպրոցը լեցուած էր հասարակութեամբ։ Հանդէսը սկսաւ ժամը 3ին։ Բանախօսեց Աւետիս Դաւիթեան, պարզելով օրուան նշանակութիւնը։

Ժողովուրդը յատկայօն երգեց «Մեր հայրենիք»ը։ Ցետոյ արտասանեց Ազատ Մալոյեան, երգեց Տիկին Սիրուն Գէորգեան, նուագեց Օր. Մալաթեան, արտասանեցին Կարապետ Տէր Զաքարեան եւ Տիկ. Ովսաննա Մալոյեան, Ընկ. Երուանդ Թէրզեան։ Արտասանութիւններ ըրին Համազասպ Մանասէրեան եւ Եղիազար Մալոյեան։Ցետոյ «Փանթէզի»ը խաղացը ընկերք Յակոբ։ Հանդէսը վերջացաւ ժամը 5ին «Լուսին չկար» երգով եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ շատ գոհ սրտով։

Կ. Մանասէրեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԱՍՈՒՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ՊԱՐԵՐԸ

Մաքսիմ Կորքի, որուն ծննդեան տարեդարձը տօնեցին անցեալները, 1928ի ամրան Ճամբորդութիւն մը կատարեց Հայաստանի Յէջէն, Ադդ Ճամբորդութենէն աիա նօթեր, ուր ան կը նկարագրէ հայկական պարերը այնքա՛ն գեղեցկութեամբ.—

Երեկոյեան, քաղաքային այգում, երիտասարդութիւնը ցուցադրեց Սասունցիների պարերը, որոնք իրենց ինքնատպութեամբ եւ գեղեցկութեամբ բացառիկ բաներ են։ Ես պարի արուեստի մասնագէտ չեմ, բայց ինձ համար անտարբեր եմ վերաբերւում, կենցաղական պարերին նայում եմ ինչպէս թեթեւ ու զուարթ լարախաղացութեան վրայ, փոքատրոհին՝ առանց ղղւանքի,— բայց իմ կարծիքով այս «պարի» համար շրերն աւելորդ են եւ երեւի կաշկանդում են ազատութիւնը պարողների, որոնց կարելի է նաեւ անաճօթներ կոչել, թէեւ ի հարկէ բնութեան մէջ գոյութիւն ունեն աւելի անամօթ էակներ, օրինակ՝ ճանճերը, աքաղաղները, հաւերը, այծերը, շնիկները։

Սասունցիները պարերը չեն գործնում ձեւերի բարդութեամբ եւ բազմապիսութեամբ եւ չեն էլ ձգտում նրան։ Նրանց մէջ ուրիշ բան կայ, աւելի նշանակալից ու խորունկ։ Բեմ են ելնում երկու երաժիշտ աղգային գունեղ հագուստով՝ մի մեծ թմբուկ եւ մի զիլ զուռնա, իսկ նրանց ետեւից դուրս է գալիս մի շլացուցիչ, պայծառ եւ բազմագոյն մարմին,—քսան տղամարդ։ Նրանք անցնում են ուռ-ուսի, յետեւից իրար ձեռք բռնած, նրանք մի մարմին են, որ շարժւում է մխանական, զարմանալի ռիթմիկ մղիչ ուժով։ Այդ մարմինը շրջան է կազմում, ծաւալւում որպէս սպիրալ, շիտկւում, ուղիղ գիծ դառնում եւ դանազան ծուռ գիծեր կազմում։ Իդէալական ռիթմը, ձեւերի կառուցման թեթեւութիւնն ու սահունութիւնը աւելի եւ աւելի է ամրացնում մխանակատնութեան, մխաճուլութեան թովիչ պատրանքը։

Դժւար է նշմարել առանձին պարողին, տեսնում ես թէ ի՞նչպէս առջեւդ օրօրւում է գեղեցիկ ղէմքերի մի շարք, նկատում ես նրանց ժպիտը, նրանց աչքերի փայլը, մէկ թւում է որ նրանք թւով շատացան, մէկ էլ՝ քչացան։ Ամէն մէկի անհատական գծերը աննշմարելի են եւ շարունակ ձեղ հետ խօսում, ժըլտում է ձեղ կարծես մի ղէմք, փանթոմիքական մի արարածի ղէմք, որի ներքին կեանքը անսահման հարուստ է։ Զուռնայի երգը աշխոյժ է բերում, բայց նրա զիլ ձայնը այնպէս ականջ չի ծակում։ Ուժգին, բայց կակուղ զարկում է թմբուկը եւ այդ երաժշտութեան յետեւից մի ուրիշ երաժշտութիւն ես տեսնում,— մարդկային ճկուն մարմնի զարմանալի, գեղեցիկ շարժուձեւերի երաժշտութիւնը, նրա ազատ խաղը, դունեղ զգեստների բազմերանգ ալիքների մէջ։

Մէկ մէկ, երբ բազմագլուխ մարմնի շարժման թափը սաստկանալով ոսկեզոյն եւ ծիածանաւոր մրրկի էր վերածւում, ես ոգասում էի որ պարողների ղղման կը քակւի հատ հատ օղակների, բայց այդ մրրիկի մէջ էլ նրանք պահպանում էին շարժուձեւերի միահամուռ սահունութիւնը, ուժգնացնելով ու խորացնելով զօրութեան ու միասնականութեան տպաւորութիւնը։ Ես երբեք չեմ տեսել եւ չեմ կարող պատկերել շատերի միասնական գործողութեան մէջ այսպիսի կատարեալ միաձուլութիւն, շաղկապութիւն։ Անտարակոյս այդ, հաւանօրէն շատ հին, պարի մէջ խորհրդանշանական մի բան կայ թագնուած, բայց ինձ չյաջողւեց իմանալ թէ ի՛նչ,— արդեօք քուրերի կրօնական պա՞ր թէ ռազմիկների պար։ Ինձ թւում է, նրա մէջ կայ ինչ որ ընդհանուր բան գուրիացիների ռազմական պարի հետ, որ չեմ յիշում ի՛նչպէս է կոչւում, պէրխուլի՞ թէ խորուլի։

Սակայն նրա մէջ ոչինչ չկար, որ յիշեցնէր խլխտերի (աղանդաւորներ) *վայրագ* ռադենիէն (եւ կեղեցական պար) որ ես տեսել եմ Նիժնի Նովգորոդում, Բոլտինիայի նաւում (եկեղեցի), կամ «պտտուղ դերվիշ»ների խթերիկ ջղայնացումները, որոնցից, ինչպէս ասում են, վարակւել են նաեւ մեր աղանդաւորները, Կովկասի «պրիգունները»։ Սասունցիների պարը երեւի ռազմիկների յաղթական պարն է։

Ու նաւղ ինքնատիպ եւ նոյնքան դիւթիչ գեղեցկութեամբ պարում էին կանայք, որ նոյնպէս արեւելեան հագուստներ ունէին վառ ու գունեղ։ Պարելով նրանք ցոյց էին տալիս ինչպէս սանտրում են մազերը, շպարում դէմքը, կուռ տալիս թռչուններին, մանում ճախարակը,— եւ մենք դարձեալ հմայւած ենք նրանց շարժուձեւերի զարմանալի ռիթմով, ժեստերի գեղեցկութեամբ։

Կանայք բաժան բաժան էին պարում եւ իւրաքանչիւր ձեռքի շարժումը անհատական էր, այդ պատճառով նրանց համար միասնականութիւնը, ժամանակի մէջ ռիթմը պահպանելն աւելի դժուարին էր, իսկ նրանք պահպանում էին իդէալակա՞ն կերպով։

Ապա նրանք կատարեցին կազէրի զուարճական պարը, — պարում էին այնպէս, ասես նրանցից ամէն մէկի ազդրը զարդուած է, եւ թէեւ նրանց ծիծաղաշարժ շարժուձեւերը տզեղութեան սահմանին էին հասնում, այսուհանդերձ նրանք զարմացնում էին ներդաշնակութեամբ եւ գեղեցկութեամբ։

ՆԱՄԱԿ ԹՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲՈՂՈՔԻ ՄԸ ԱՌԻԹՈՎ

ՊՈՍՏՈՆ, 25 Մայիս.— Իմ յօրինած «Օո՛ւ Պիճինկօ՛» երգին գտած անսովոր ժողովրդականութենէն ջղայնացած, երգչուհի տիկին Շաղոյեան-Ճիվելեկեան որ Յանձնախումբի անդամուհիներէն մէկն է եւ իր եղբայրը՝ Յակոբ Շաղոյեան անյաջող գիւտը յղացած են քանի մը պարոդների շղթան կը քակի հատ հատ օղակների, բայց այդ մրրիկի մէջ էլ նրանք պահպանում էին շարժուձեւերի միահամուռ սահունութիւնը, ուժգնացնելով ու խորացնելով զօրութեան ու միասնականութեան տպաւորութիւնը։ Ես երբեք չեմ տեսել եւ չեմ կարող պատկերել շատերի միասնական գործողութեան մէջ այսպիսի կատարեալ միաձուլութիւն, շաղկապութիւն։ Անտարակոյս այդ, հաւանօրէն շատ հին, պարի մէջ խորհրդանշանական մի բան կայ թագնուած, բայց ինձ չյաջողւեց իմանալ թէ ի՛նչ,— արդեօք քուրերի կրօնական պա՞ր թէ ռազմիկների պար։ Ինձ թւում է, նրա մէջ կայ ինչ որ ընդհանուր բան գուրիացիների ռազմական պարի հետ, որ չեմ յիշում ի՛նչպէս է կոչւում, պէրխուլի՞ թէ խորուլի։

Սակայն նրա մէջ ոչինչ չկար, որ յիշեցնէր խլխտերի (աղանդաւորներ) *վայրագ* ռադենիէն (եւ կեղեցական պար) որ ես տեսել եմ Նիժնի Նովգորոդում, Բոլտինիայի նաւում (եկեղեցի), կամ «պտտուղ դերվիշ»ների խթերիկ ջղայնացումները, որոնցից, ինչպէս ասում են, վարակւել են նաեւ մեր աղանդաւորները, Կովկասի «պրիգունները»։ Սասունցիների պարը երեւի ռազմիկների յաղթական պարն է։

Ու նաւղ ինքնատիպ եւ նոյնքան դիւթիչ գեղեցկութեամբ պարում էին կանայք, որ նոյնպէս արեւելեան հագուստներ ունէին վառ ու գունեղ։ Պարելով նրանք ցոյց էին տալիս ինչպէս սանտրում են մազերը, շպարում դէմքը, կուռ տալիս թռչուններին, մանում ճախարակը,— եւ մենք դարձեալ հմայւած ենք նրանց շարժուձեւերի զարմանալի ռիթմով, ժեստերի գեղեցկութեամբ։

Կանայք բաժան բաժան էին պարում եւ իւրաքանչիւր ձեռքի շարժումը անհատական էր, այդ պատճառով նրանց համար միասնականութիւնը, ժամանակի մէջ ռիթմը պահպանելն աւելի դժուարին էր, իսկ նրանք պահպանում էին իդէալակա՞ն կերպով։

Ապա նրանք կատարեցին կազէրի զուարճական պարը, — պարում էին այնպէս, ասես նրանցից ամէն մէկի ազդրը զարդուած է, եւ թէեւ նրանց ծիծաղաշարժ շարժուձեւերը տզեղութեան սահմանին էին հասնում, այսուհանդերձ նրանք զարմացնում էին ներդաշնակութեամբ եւ գեղեցկութեամբ։

արբանեակներու տարագրել տալու բողոք մը, որ հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ։

Ուեւէ անհատ կամ խմբակ, բաւական թէ թշնամի չի կրնար արգիլել երգչախ մը երգեր յօրինելէ, հրատարակելէ եւ Copyrihtով մը պաշտպանելէ զանոնք։ Մնաց որ մրցումը կազմակերպող անձերը ժամանակին տեղեակ էին եւ անպատեհութիւն մը չէին գտած անոր հրատարակութեան մէջ։ Այդ երգին տպագրութիւնն ալ տեղի ունեցաւ «Հայրենիք» տպարանին մէջ։

Արդարեւ այս Յանձնախումբին գործը միայն երգ մը ընտրելն էր եւ տող կը վերջանար իր պաշտօնը։ Իրաւունք չունէր ուրիշ գործերու միջամտելու։

«Պըճինկօ՛»ն յօրինած էի յատկապէս մրցումին համար։ Բայց թէ ինչո՞ւ չմասնակցեցայ մրցումին, եւ ետ առի *իմ երգս, այլ ալ* շատ պարզ է։ Երբ պիտակցաբար կամ անգիտակցաբար երգերուն *քննութիւնը կը յանձնուի* composition*ի օրէնքներուն անտեղեակ*, անձեռնհաս եւ չկամ խմբակի մը ձեռքը, այլեւս երգդ ետ առնելէ ու զայն հրատարակելէ զատ ուրիշ միջոց չունիս։ Դալով «մրցանակի արժանացած» ճակատութեան, ան իր տեղն է դրուած, ճիշդ երգի հեղինակին անուան տակ եւ ըսուած է հետեւեալ կերպով՝ "բանաստեղծութիւն՝ արժանացած Նորեան եղբայրներու մրցանակին,,։

Վերջացնելով, կուգամ յայտնել *որ ես գործած եմ* ամերիկեան եւ միջազգային հրատարակչական օրէնքներու սահմաններուն մէջ։ *Ամէն երգահան ազատ է* Copyright *չեղած ոեւէ ոտանաւոր* վերցնելու եւ երգի վերածելու, Ոչ անհատներ եւ ոչ ալ ճանճախումբ մը չեն կրնար արգիլել երգահան մը երգեր յօրինելէ։ Իսկ երգահանը ազատ է իր երգերը հրատարակելու կամ ոչ, համաձայն իր հաճոյքին, երբ օրէնքի ղեմ չի գործեր։

Հայ ժողովուրդը պէտք ունի լաւ երգերու։ Արդարեւ իմ «Պըճինկօ»ն գործած է «ամէնուն սիրելի երգը» եւ պիտի ապրի՛ շարունակ, շրթունքէ շրթունք թռչելով։

Վ. Սրուանձտեանց

ՇԻՐՐՈՒ ԴՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱԻ

Անիշխանական Շիրրու գընդակահարուեցաւ Հռոմի մօտակայքը։

Շիրրու ներում խնդրած էր, բայց ժահավճիռը մնաց անփոփոխ։ Մօրն՝ու կնոջ նամակ մը գրելէ յետոյ, մերժեց կրօնական արարողութիւնները եւ հետեւեցաւ գինուորներուն։

Սարտենիացի գինուորները կամաւոր գրուած էին, խնդրելով որ իրենց յանձնուի մահավճիռին գործադրութիւնը։ Ու երբ Շիրրու, ձեռքերը կապուած, նստած էր աթոռին վրայ, գինուորները 24 մեթր հեռուէն եւ կռնակէն կրակեցին։ Մահը վայրկենական եղաւ։

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ՑԱՅԳԵՐԳ

(ՑՈՒՆԵՐ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅԿԷՆ)

Ձիւնի պատառին վրայ տուէրսեան խաղ մը. ամէնուն վերեւ ցոլացող, ճարմրուն կէտ մը միայն. ծառերին մոմը։

Ձիերու վրնջոցը, պայտերու դոալեցուց պահ մը ամայի փողոցը, ուան անապակ եւ սպիտակ քիւնը կը խռովուէր միչեւ իր ուր ափերը։

Վերջապէս ամէնքը տեղաւորուեկէս-գինով այդ գիշերաշրջիկ «եափունճա»ները քաշեցին իրենց քիթը։

Մարակը շաչեց... Սուլում մը ու ակը երեսաց, ճռնչեց ու ճամ նալու։

Ետեցան Կարսի դռնէն, Կամուրջի նէն, Կիւրճի փողոցէն... Ահ քաղաք, ամայի փողոցներ ու ուրց մը՝ տարօրինակ անճա... խուլ պատերու ճակատէն կոյր պատուհաններ, իրենց կը նայէին ապշահար։

Սահնակին դղրդիւնը կըփշրուէրսեմերու առջեւ ու արձագանգը կ'երթար կորսուելու հեռաւոր թաղերու վերեւ։

Ցետոյ փողոցէ փողոց, անտեսանելի շուներու կատղանձիւնը բարձրացաւ. մղկտան կատուներ տանիքէ տանիք ձայն տուին իրարու. ու պահ մը ծատէն, հեռուէն լսելի եղաւ միայն չարաշուք ոռնումը վոհմակներու, երկա՛ր... երկար եւ խուլ... գրեթէ գերեզմանայինը։

Սահնակը քերեց հանրային պարտէզը, Թրքական մեհեանատանը։ Աչքէն ու ձախէն, սպիտակազգեստ ուրուականներ, ճաղատ գանկեր, լեզապատառ ոտուերներ սկսան փախիլ դէպի քաղաք։

Իլիճէի դունէն դուրս ելան։

Ձիհուորական պահակը ժամանակ չունեցաւ ըմբռնելու. թաթառն է անցաւ։

Ու սահնակը բացուեցաւ դաշտի ուղղութեամբ։

Նախ շլացում մը աչքերու, դող մը որ ածեցաւ ու ցնցեց իրենց ամբողջ հոգին։

Պսպղուն տարածութիւնը լայնացաւ, լայնցաւ իրենց առջեւ, իրենց շուրջ եւ ալ կորնկուցին անոր սահմանները, անոր զգայնութիւնը։

Իրենց կը թուէր թէ կ'անցնէին անհատատալի երազունակ աշխարհէ մը։ Լուսնային դաշտերու մէջ կը կարծէին ըլլալ, միա՛կ, անվերադարձ։

Անհնութեական էր գրեթէ ամէն ինչ, ամէն բան՝ թեթեւ, անիրական նոյնիսկ ձիերը որ կը սուրային, իրենք իսկ սկսած էին չճանչնալ ինքզինքնին։

Տարօրէն թափանցկութեամբ արտօրաները կը փախէին ու լեռները կը ճօտենային ու կարելի կ'ըլլար դիտել իրերու ընդմէջէն անցաւորութիւնը բոլոր երեւոյթներու... Միակ դղալին լուսինն էր թերեւս եւ իր հիւանդ եւ ոգեւար լոյսը։ Անկարելի էր նայիլ հեռուն եւ չնշմարել ծառաձուները որ կը թեւածէին կեանքէն եւ մահէն անդին։

Թռի՛ր, Թռչյքա, Թռիր, ինչպէս ռուսական ստեփներին երկայնքին Սիպիրի ճամբաներուա... կը ծառեր Սարհատ, մինչ իր ոտքերուն շուրջ խոստումը կը կենդանանար հնօրեայ շղթաներու ճանրութեամբ։

Լուռ, գիշերաշրջիկ ճամբորդները պէտք չէին զրար խօսելու այնքան իրենց տպաւորութիւններով բաժնուած էին ծանօթ աշխարհէն. իրենց կեանքէն իսկ հեռու, կը ծփային, անձնատուր թմբրիւն մը մեղկութեան. կը թուէր իրենց թէ այդ ճամբան վերջ պիտի չունենար երբեք։

Մ'իայն Աւագ կ'երերար երբեմն ու ձիերու քամակին կը շաչէր մարակը։

Ծանկարծ ձիերը պրկուեցան ու կանգ առին։

Իրենց դիմաց լուսնկան փառած պարոդների շղթան կը քակի հատ հատ օղակների, բայց այդ մրրիկի մէջ էլ նրանք պահպանում էին շարժուձեւերի միահամուռ սահունութիւնը, ուժգնացնելով ու խորացնելով զօրութեան ու միասնականութեան տպաւորութիւնը։ Ես երբեք չեմ տեսել եւ չեմ կարող պատկերել շատերի միասնական գործողութեան մէջ այսպիսի կատարեալ միաձուլութիւն, շաղկապութիւն։ Անտարակոյս այդ, հաւանօրէն շատ հին, պարի մէջ խորհրդանշանական մի բան կայ թագնուած, բայց ինձ չյաջողւեց իմանալ թէ ի՛նչ,— արդեօք քուրերի կրօնական պա՞ր թէ ռազմիկների պար։ Ինձ թւում է, նրա մէջ կայ ինչ որ ընդհանուր բան գուրիացիների ռազմական պարի հետ, որ չեմ յիշում ի՛նչպէս է կոչւում, պէրխուլի՞ թէ խորուլի։

Սակայն նրա մէջ ոչինչ չկար, որ յիշեցնէր խլխտերի (աղանդաւորներ) *վայրագ* ռադենիէն (եւ կեղեցական պար) որ ես տեսել եմ Նիժնի Նովգորոդում, Բոլտինիայի նաւում (եկեղեցի), կամ «պտտուղ դերվիշ»ների խթերիկ ջղայնացումները, որոնցից, ինչպէս ասում են, վարակւել են նաեւ մեր աղանդաւորները, Կովկասի «պրիգունները»։ Սասունցիների պարը երեւի ռազմիկների յաղթական պարն է։

Ու նաւղ ինքնատիպ եւ նոյնքան դիւթիչ գեղեցկութեամբ պարում էին կանայք, որ նոյնպէս արեւելեան հագուստներ ունէին վառ ու գունեղ։ Պարելով նրանք ցոյց էին տալիս ինչպէս սանտրում են մազերը, շպարում դէմքը, կուռ տալիս թռչուններին, մանում ճախարակը,— եւ մենք դարձեալ հմայւած ենք նրանց շարժուձեւերի զարմանալի ռիթմով, ժեստերի գեղեցկութեամբ։

Կանայք բաժան բաժան էին պարում եւ իւրաքանչիւր ձեռքի շարժումը անհատական էր, այդ պատճառով նրանց համար միասնականութիւնը, ժամանակի մէջ ռիթմը պահպանելն աւելի դժուարին էր, իսկ նրանք պահպանում էին իդէալակա՞ն կերպով։

Ապա նրանք կատարեցին կազէրի զուարճական պարը, — պարում էին այնպէս, ասես նրանցից ամէն մէկի ազդրը զարդուած է, եւ թէեւ նրանց ծիծաղաշարժ շարժուձեւերը տզեղութեան սահմանին էին հասնում, այսուհանդերձ նրանք զարմացնում էին ներդաշնակութեամբ եւ գեղեցկութեամբ։

— Ի՞նչ ենք տեսնում... դու զբաղուել ես, աւա՛դ... Հէնց ես աթոռի եւ քրքջի պալատները տեսնելու համա՞ր էր որ դուն ձեղ քարշ տուեր ես պէզարած ճամբաներում... վա՛յ քո խերը չանիծուի։

— Սարհատ, դուն ազգի կոյտերը միայն կը տեսնես։ Դուք աթոռով ծեփած պատերը միայն կը տեսնէք։ Դուք կոյրե՛ր... Լուսնակի լոյսին տակ ես հեքեաթ մը կը տեսնեմ... պատերու ետին, խշտեակներու վրայ գղղուած գլուխնե՛ր, թաւամազ կուրծքե՛ր, քուրջերու սրախառնուք հո՛տը... խեղճուկրակ ծարղի՛կ... ո՛չ, ո՛չ... լոյսը բռնեցէք ու տեսէք հանդարտութիւնը անոնց դիմագիծներուն. գիշերը բարի, արդար գիշերը անոնց տուած է մխիթարութիւնը որուն ոչ մէկ ուրախութիւն կը հաւասարի, անոնց մոռցնել տուած է կեանքը, աշխարհը, ինքզինքնին...։

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

(Շար.)

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

"ՄԱՅԻՍ 28„Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԼԻՈՆ

Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ

Կը նախագահէ՝ Վ. ՉՈՒԼԼԷՐԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆ եւ Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Մուտքը ազատ է

ՏԷՍԻՆ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին

Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահին մէջ

Կը խօսի՝ ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւայլն: Կը մասնակցի կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ:

Մուտքը ազատ է

ՆԻՍ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ, 146 Bld. de la Madeleine, Salle Ortelli

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ *Մուտքը ազատ է*

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Հայաստանի երկրաշարժի աղէտեալներու կազմակերպուած Լոնտոնի Տիկնանց միութեան կողմէ

Այսօր Ուրբաթ ժամը 9—12

Gunter's, No. 1 Tenderden Street, Hanover square

ՇԱՎԻԼԻ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՅՈՒՆԻՍ 26 ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ ԹՈՒԱԿԱՆԸ

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՃՈՅՔ «ՄԱՅԻՍ 28» ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Անիէռ, Պուա-Քոլոնպի Հ. Ց. Դ. Ջէյթուն կսմիտէին կողմէ: Այս կիրակի ժամը 2.30ին, 8 Ave. Argenteuil, Place Comèteի ծխավաճառին վերնայարկը:

Կը հրաւիրուին՝ Եռագոյն, փոթորիկ, Վիշապեան, Մասիս եւ Ազատամարտ խումբերուն ընկերները:

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն

Փարիզէն առնել հանրակառք թիւ 45 եւ իջնել փլաս Քօմէթ, փօրթ Քլիշէէն թիւ 40 իջնել Rue d'Alma.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսիլահայ Տրամաթիք Ստուդիայի

Ի պատիւ դերասան՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Վաղըշաբաթիրիկուն ժամը 8.30ին, Salon Chapeի մէջ, 85 rue Chape)

Կը ներկայացուի Ա. ԱԲԷԼԵԱՆԻ

ԱՆԱՌԱԿ ՈՐԴԻՆ (ՏՌԱՄ 3 ԱՐԱՐ)

Գիները ժողովրդական են

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՊԻՅԵԱՆՔՈՒՌԻ Ջաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 186 Ave. Verdun՝ Ներկայ կ'ըլլան ընկերներ Մ. Երիցանց, Մ. Գույումճեան։

ՌՈՍՏՈՄԻ ենթակոմիտէի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին 131 Fbg. du Temple.

ԳԱԻԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այսօր Ուրբաթ, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆԻ Կուկունեան խումբի ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Նիկողոսեանի ճաշարանը: Բացականները նկատի պիտի առնուին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Իշխան ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Արամ, Աղբիւր Սերոբ, Եփրեմ խան, Համազասպ եւ Վարդգէս խումբերու բոլոր ընկերները այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Ջառացի (Սեբաստիա) Արուսեակ Ասլանեան որ 4 տարի առաջ Պաղտատի Հայոց եկեղեցիին պատին վրայ փակցուած գրութիւնով մը փնտռած է իր ազգականները։ Այժմ 23 տարեկանէ։ Իմացնել R. Aslanianի, Dugradus par Ucel, Ardèche, France. Իր ճշգրիտ հասցէն լուր տուողին 200 ֆր. նուէր:

— *Աֆիօն Գարահիսարցի Գ. Օ. Յովասափեան եղբարք, կը փնտռեն իրենց հօրեղբորորդին Գրիգոր Յովասափեան (20 տարեկան), որ վերջերս Պոլիսէն Ֆրանսա եկած է։ Իմացնել՝* K. O. Hovassapian, 23 Rue de Guide Le Creusot (Sâone et Loire).

ՎՐԻՊԱԿ.— Երեքշաբթի օրուան «Յառաջ»ի մէջ, Բ. էջ, ընկ. Բենսյի յօդուածի առաջին սիւնակ վարէն վեր 5-6րդ տողը պիտի ըլլայ յառաջացել էին դէպի խորքերը, եւ ոչ թէ խարբերդ։

Գրիգոր Գաբրիէլեան, Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Գ. Գաբրիէլեան եւ զաւակը, Վռամշապուհ Գ. Գաբրիէլեան, ինչպէս նաեւ Գաբրիէլեան, Բարթիկեան, Բարթամեան, Հօճապաշեան, Ազարեան, Միսաքեան, Պիւլպիւլեան եւ Միսքճեան ընտանիքները դառն կսկիծով կը ծանուցանեն մահը՝

ԱԶՆԻՒ Գ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ

իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, քրոջ, հարսին, մօրաքրոջ եւ ազգականին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, Ուրբաթ, կէս օրէ վերջ ժամը 1.30ին, 15, Rue Jean Goujonի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխախադրուի Pantinի գերեզմանատունը:

Մեր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնենք ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին մեր եղբօր, հօրաքրոջորդւոյն՝ ԳԱՐԵԳԻՆ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

Սգակիրներ՝ *Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէր Ներսէսեան, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Տէր Ներսէսեան եւ զաւակունք, Գրիգոր Թութէլեան եւ Կարապետ Թութէլեան։*

Մարսէյլ

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հարաւային Շրջանի Յառաջդիմասէր Միութիւնը Պանեոլիդպրոցի սրահին մէջ կը սարքէ իր դասախօսութիւնը վաղը շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, կը խօսի Տօքթ. Ա. Պօղոսեան «ընկերային առողջապահութեան ներկայ ձգտումները» նիւթին շուրջ։

Կը հրաւիրուին անդամները եւ համակիրները։

ՓԱՐԻԶԻ Խարբերդցիներու Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ։

Բոլոր հայրենակիցներէ կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Օրակարգ՝ հրաժարական վարչութեան եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ ժամը 4ին 71 Ave. Kléber։ Այս ժողովը վերջինը պիտի ըլլայ ամրան այս ամբողջ եղանակին համար:

ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ եւ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՋԵԱՆՑԻ մահուան տարեղարձին առթիւ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգըստեան հանդիսաւոր պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ։ Այս երկու ազգային բարերարներուն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ԱԻԷՌԻ Պուա Քոլոնպի Չ. Ե. Ո. Միութեան ընդհ. ժողովը այս երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգի Հայր. միութեանիր ընդհ. ժողովը պիտի գումարէ 13 յունիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Ֆլորիա ճաշարանը 61 Rue Monsieur le Prince. *Կը խնդրուի Սեբաստիոյ նահանգի բոլոր հայրենակիցներէն եւ առանձնապէս նոյն նահանգի զանազան քաղաքներու եւ գիւղերու Հայր. միութիւններէն իրենց վարչութիւններով ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին, խիստ կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար։*

Չ. Ո. Միութեան Փարիզի Վահագն Գրադարանին դասախօսութիւնները դադրած են ամրան արձակուրդին պատճառով մինչեւ աշուն։ Այս ամրան ընթացքին, մասնաճիւղը պիտի կազմակերպէ բացօթեայ հանդէսներ եւ արշաւանքներ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Չարսանճագի Հայր. միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 2ին, 14 բիւ Քօլպէր, Պար Թապայի սրահին մէջ։ Օրակարգ՝ զեկոյց վարչութեան, շրջ. ժողովի օրակարգերու վիճաբանութիւն եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Կեսարիոյ Շրջ. Հայր. Միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ Շրջանի բոլոր Կեսարիացիները ժամը 3ին Ֆլորիա ճաշարանը, 61 Rue Mr. le Prince. *Օրակարգ.—Հաշուետուութիւն առժամեայ վարչութեան։ Ընտրութիւն մնայուն վարչութեան։*

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Կ. Խաչի, Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան եւ Փարիզի հայ Բժշկական միութեան կողմէ կազմակերպուած Salle des Sociétés Savantesի մէջ, 28 Rue Serpente, Paris (6).

Այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Salle G.ի մէջ:

Նիւթ Ա.— Վեներական ախտերը՝ կը խօսի Տօքթ. Գրիգորեան։

Բ.— Աչքերու առողջապահութիւն՝ կը խօսի Տօքթ. Յ. Տէր-Դաւիթեան։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ՊԷՔՈՆԻ ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ ԱՆԻԷՌԻ ԿՈՂՄԸ

ՎԱՐՁՈՒ Է գեղեցիկ յարկաբաժին մը, առաջին յարկ, փողոցի վրայ երկու սենեակ, խոհանոց, լոգարան, կեդրոնական ջեռուցիչ եւ ամբողջ տարին տաք ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ: Տարեկան վարձք՝ 5500 ֆր., շարժ եւ ջերմութեան յարակից ծախքեր 1270։

Դիմել Տիկին Միսաքեանի 3bis Rue de Strasbourg, (առաջին յարկ)

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՆԵՐԸ

1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172

Կը գոհացնեն ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները, դիւրամատչելի պայմաններով:

Հագուստեղէններ եւ ճերմակեղէններ, նուրբ ձեռագործի աշխատանքներ, օժիտի պատրաստութիւն: Վարիչ խնամակալուհին այցելութիւններ կ'ընդունի երեքշաբթի օրերը։

Օգտուեցէք առիթէն։

Կ'ուզուին երկու դերձակ գործաւորներ մեծ կտորի վրայ աշխատելու համար։ Մնայուն գործ եւ լաւ վճարում: Դիմել՝ Պ. Գլթիքեանի, 8 Rue Rougemont Paris (9).

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, *Փարիզ, Մէթ.* Réaumur. *Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարբալուծ.։ Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները։*

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
10 Rue Beaugrenelle, Paris (15)
Մէթրօ՝ Beaugrenelle
Միզանցքի, փրոսթաթի, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ Ֆրանկախտ: Ամէն օր ժ. 10—12 եւ 3-9: կիր. եւ տօն օրեր 10-12:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդթ. եւ վարիսի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, կիր, 9-12։*

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու պատուոյ մէտայլ Ֆրանս. առողջապահ. Նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։*

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի *գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։*

Զղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ։

Դարմանանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի *պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։*

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, Ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Չափաւոր գին։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. Փարիզ (3) Մէթրօ՝ République

Թէլիֆօն՝ Archive 50—61

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

«THE SEVA VOICE» MONOPOLE

MANUFACTURE GÉNÉRALE DES MACHINES PARLANTES FRANCO - SUISSE

SEVA

La Grande marque qui s'impose dans le monde

«PRODUITS SUISSE» produits de qualité, phono moderne faisant meuble et portatif completera l'élégance de votre interieure

APPAREIL DÉPOSÉE

REGISTERED TRADE MARK

EN VENTE CHEZ LES BONS REVENDEURS et GRANDS MAGASINS

AGENT PARTOUT LA MARQUE MONDIALE

DÉPOSITAIRE GÉNÉRAL.— PARIS - SUISSE - LONDRES - AMSTERDAM ET SUD - AMÉRIQUE

ՅԱՐԱՏ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 6 ՅՈՒՆԻՍ 1931
6 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1588 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՇԻՏԱԿ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Այս միջոցին իրարու կը յաջորդեն Հայր. Միութեանց ժողովները, սովորական կամ արտակարգ։ Հետաքրքիրները կրնան աչքէ անցընել «Յառաջ»ի «Յուշատետրը», որ մանրանկար պատմութիւնն է մեր առօրեայ կեանքին։

Միւս կողմէ, ամենօրեայ թղթաբերին հետ, բազմազան թերթերու դէզին մէջ, կը ստանանք Հայրենակցական օրկանները, գիւղերու կամ քաղաքներու անունով։ Սեղանի վրայ են մեծ հրատարակութիւններ, երեքն ալ Ամերիկայէն, — «Ալիս», Երկան՝ Սեբաստիոյ Վերաշինական Միութեան- «Ծօվառ», «Պաշտօնաթերթիկ Զնգշոյ Ծօվառ Ընթերց. Ընկերութեան». «Գերմանիկ», Երկամսեայ հրատարակութիւն Մարաշի Հայր. Միութեան Ամերիկայի շրջանակին։

Այստեղ իւրաքանչիւրի արժէքի մասին չէ որ պիտի խօսինք։ Այդ առանձին խնդիր է։

Մենք նկատի ունինք երեւոյթը, որու մասին խօսելու առիթ ունեցանք երկու անգամ, մայիս 20ին եւ 24ին։ Մէջտեղ դրինք երկու հիմնական ցաւեր.— 1. Հասնողը Հայր. Միութիւն կը կազմէ իր գիւղին, քաղաքին կամ նահանգին անունով։ 2. Իւրաքանչիւր միութիւն, մեծ թէ փոքր, սրբազան պարտականութիւն կը համարէ օրկան մը հրատարակել։

Կարճ խօսքով, մսխում դրամի եւ եռանդի։

— «Առաջին անգամ չէ որ կը նկատենք թէ չափազանց նեղ հոգեբանութիւն մը բոյն դրած է շատ մը Հայրենակցական Միութեանց մէջ։

Նախ, շատ նեղցած են սահմանները։ Նահանգը իջած է քաղաքի, քաղաքը՝ աւանի, աւանը՝ գիւղերու։

Եւ իբրեւ հետեւանք, այսօր ունինք անթիւ «հայրենակցականներ», նոյնիսկ 8-10 հոգինոց խումբեր, որոնք ճիշդ այն ծրագիրն ունին ինչ որ միեւնոյն նահանգին կամ քաղաքին Միութիւնը»։ «Յառաջ» (20 Մայիս)։

Մեր թելադրութիւնը,— ձգտիլ դէպի զանգուածային՝ նահանգային կամ շրջանային Միութիւններ։

×

Ուրախառիթ պարագայ մը— այսօր եւ վաղը Փարիզի մէջ ողովներ ունին Սեբաստիոյ, Խարբերդի եւ Կեսարիոյ Հայր. Միութիւնները։

Վերջին երկուքին օրակարգը ծանօթ չէ մեզի։ Բայց բարի լուր մը ունինք Սեբաստիոյ Նահանգի Հայր. Միութենէն։ Հրաւիրուած են նահանգին բոլոր հայրենակիցներն ու զանազան քաղաքներու Միութիւնները, մէկ եւ ընդհանուր կազմակերպութեան մը մասին խորհրդակցելու համար։

Ի՛նչ խօսք որ, սրտանց յաջողութիւն կը մաղթենք, նոյնիսկ իրենց բարիքին համար։

Ուրիշ գնահատելի ձեռնարկի մը լուրը՝ Լիոնէն։

«Եփրատ» տպարանը բաց նամակ մը ուղղած է բոլոր Հայր. Միութիւններուն, հարցարանի մը հետ։ Կ՛առաջարկէ հրատարակել կիսամսեայ թերթ մը, իբրեւ կեդրոնական օրկան Հայր. Միութեանց։

— «Թերթը պիտի ըլլայ անկախ հայաթերթ, եւ ամբողջութեամբ պիտի տրամադրուի բոլոր Հայրենակցական Միութիւններու, անխտի՛ր։ Այս կիսամսեայ թերթին մէջ մասնաւոր էջեր պիտի յատկացուին իւրաքանչիւր Հայրց. Միութեանց ժողովներու, վարչական կարգադրութիւններու, ընթացիկ հարցեր կամ մասնաւոր ուղղութեանց եւ թելադրանքներու մասին։ Նոյնպէս պարբերաբար լոյս պիտի տեսնեն Հայրենակցականներու կողմէ պատրաստուած ուսումնասիրութիւններ, որոնք ցոլացնեն իրենց պատկանած շրջանի ամբողջական պատկերը, որու համար շարժման մէջ պէտք է դրուին իւրաքանչիւր համայնքի պատկանող ուժերը, որպէս զի այդ ուղղութեամբ իրենց շրջանի վերաբերեալ աշխարհագրական, վիճակագրական եւ մօտաւոր անցեալի ու արհաւիրքի հուագները լոյս աշխարհ բերուին։»

Մեզի կը հաղորդեն թէ 13 միութիւններ պատասխանած են այս կոչին, «գրեթէ լաւ տրամադրութիւններով»։ Իսկ ուրիշ քանի մը միութիւններ նախընտրած են ունենալ իրենց առանձին օրկանները։

Միամտութիւն պիտի ըլլար կարծել թէ ամէն բանաւոր առաջարկ անմիջապէս կ՛ընդունուի եւ գործի կը վերածուի։

Եւ սակայն, չպիտի յուսահատինք։

Բարի օրինակը միշտ վարակիչ է։ Եթէ միայն Սեբաստիան ու Խարբերդը յաջողին ամփոփուիլ, կեդրոնանալ, հրապարակ իջնել իբրեւ մէկ միութիւն, գոնէ Եւրոպայի մէջ,— ճամբան բացուած կ՛ըլլայ։ Եւ եթէ միայն Արեւմտեան եւ Արեւելեան Եւրոպայի, Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի Հայր. Միութիւնները միանան ու իրենց «գրական» գործունէութիւնը ամփոփեն մէկ՝ միեւնոյն կեդրոնական օրկանին մէջ, ճամբան աւելի կը դիւրանայ։

Արդարեւ, Ամերիկայէն դուրս, կամ մինչեւ որ կարելի ըլլայ Ամերիկան ալ կապել, կեդրոնացումը մասնաւոր արգելքներ չունի։ Աւելի շատ կապուած է կամքի և աշխատանքի հետ։

Քանի մը անգամ յիշեցինք թէ Մարսէյլի մէջ 65 Հայր. Միութիւններ կը հաշուեն։ Տասը-տասնըհինգ ալ՝ Լիոնի եւ նոյնքան՝ Փարիզի մէջ։

Այս Միութիւնները յաճախ քով քովի եկած, համախմբուած են հանրօգուտ գործերու շուրջը։

Ինչո՞ւ չհամաձայնին 1.) Բոլոր մանր-մունր խումբերը վերածելու, լուծելու նահանգային ընդհանուր Միութեանց մէջ, — 2.) Համախմբուելու մէկ օրկանի շուրջը — օրինակ՝ «Հայրենակցական Շարժում»։

Սթափողները շատ են եւ բռնած՝ շիտակ ճամբան։

Կը մնայ կենդանի օրինակներ տալ եւ լրացնել մնացածը։

Շ.

ԽՈՐԹ ՁԱՅՆԵՐ

ՓՈՔՐԷՆ ԴԷՊԻ ՄԵԾ

Ամէն գործի մէջ կարճ եւ ուղիղ ճամբան այն է որ կը տանի փոքրէն դէպի մեծ։

Իսկ հայը՝ վարժուած է մեծ տեսնել ու պզտիկ գործել։

Ատենը եկած է սակայն որ մտնենք սովորական ճամբուն մէջ։ Եւ օրինակը պիտիտան մեծ ու փոքր հայրենակցականներն ու զանազան միութիւնները, գործելով ու գործակցելով՝ նախ իրենց տեղական պահանջներուն գոհացման համար։

Ցրուած, անկազմակերպ ժողովուրդը շատ շատ, պէտք կը շեշտէ, կը թելադրէ, պահանջ կը դնէ, բայց չի գործեր։

Պէտքին համաձայն գործելու պարտքը կ՛իյնայ կազմակերպուած ուժերուն վրայ։

Ամէն քաղաք ուր հայութեան մէկ բեկորը տեղաւորուած է, հիմնական հարցն արդէն դրուած է նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան։

Եւ եթէ այդ ուղղութեամբ տակաւին դրական ոչինչ է կատարուած, յանցանքը կ՛իյնայ նախ այն միութիւններուն, որոնք իւրաքանչիւր քաղաքի մէջ՝ կը ներկայացնեն հաւաքական կամքի մէկ մասը...

Այսպէս, բոլոր այն միութիւնները որոնք իրենց նպատակ առաջադրած են պայքար ձուլման դէմ, չպիտի՞ կրնային իրենց ջանքերը միացնել համեստ կրթարանի մը շուրջ, ուր հայ մանուկին հոգին թրծուէր ազգային ներշնչումներով ու ազդեցութիւններով։

Պառակտումը այս հիմնական ու տարրական գործին մէջ, ո՛չ մէկ արդարացում կրնայ ներկայացընել։

Ուժերու միացումը դրական այս տեսակ գործի մը շուրջ, պիտի արդիւնաւորուէր յաջողութեամբ։ Որովհետեւ, նախ, զանազան հանդէսներու եւ հաւաքոյթներու համար վատնուած ուժերն ու դրամները պիտի խնայուէին, հասոյթները պիտի ըլլային աւելի շօշափելի, պիտի յատկացուէին որոշ գործի մը՝ տեսանելի արդէն եւ շօշափելի իր արդիւնքներով, ժողովուրդը պիտի խանդավառուէր աւելի եւս, եւ միութիւնները դուրս գալով ծրագրային ամլութենէն, գոհունակութիւնը պիտի ունենային գործի, արտադրութեան։

Կարելի՞ է յուսալ սակայն։

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ

ՖՐԱՆՍԱ Կ՛ՈՒԶԷ ՎԵՐԻՆ ՃԷԶԻՐԷԻ ՄԷՋ
ՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՄԸ ՍՏԵՂԾԵԼ

Էլ Նիտաի Հալէպի թղթակիցը կը գրէ 20 Մայիս թուականով.—

Ուրիշ երկիրներ երբեք չընդունուող Հայերը Սուրիոյ մէջ հիւրասիրութիւն կը գտնեն եւ երկրին թշուառութիւն եւ անօթութիւն կը պատճառեն։ Ֆրանսական կառավարութիւնը ամէն բան բացած է անոնց առջեւ, այս երկրին մէջ հայկական օճախ մը հաստատելու համար։ Անոնց ընդարձակ հողեր, գիւղեր եւ պարտէզներ կու տայ, պետական սնտուկը կը բանայ անոնց առջեւ։ Անոնք ամենալաւ դիրքերու վրայ տուներ կը շինեն։ Եթէ կառավարութիւնը անոնց տուած դիւրութիւններուն մէկ մասը միայն տեղացիներուն տար, արդէն ամէն դժգոհութիւն վերցուած կ՛ըլլար։

Հայերը իրենց արտադրութիւնները շատ աժան կը ծախեն. որովհետեւ ոչ տուրք կը վճարեն անոնք եւ ոչ ալ աւելորդ ծախքեր ունին։ Մինչդեռ տեղացիները զուրկ այդ դիւրութիւններէն, չեն կրնար աժան գիներով ծախել։ Աճա այդ է պատճառը որ տեղական արհեստը կը տկարանայ եւ երկրագործութիւնը կը մեռնի։ Հալէպ միայն տարեկան 6 միլիոն ոսկի կը կորսնցնէ։

Մենք այստեղ ցոյց տալ կ՛ուզենք թէ՝ բազմաթիւ Հայեր կուգան արտասահմանէն դէպի վերին ճէզիրէ։ Ակնարկ մը եթէ նետենք Գամբշլրի վրայ, կը հասկնանք Հայերու քանակին մեծութիւնը։ Ֆրանսացիները կ՛ուզեն Հայերուն հայրենիք մը ստեղծել, Սուրիան շղթայի մը մէջ պահելու համար, մէկ կողմէ լեռ եւ անապատով, իսկ միւս կողմէ Հայերով։ Մեր ականջին ծայն մը եկաւ կ՛ըսուի թէ աշխատանքներ կը տարուին վերին ճէզիրէն Սուրիայէն անջատելու համար։

Արդեօք տեղացիները պիտի ընդունի՞ն այս անջատումը։

Այս անջատման շարժումը հին է։ Ֆրանսական կառավարութեան մտքին մէջ խմորուած է ան 1925ին ի վեր, այսինքն սուրիական ապստամբութենէն ի վեր։ Ֆրանսացիները Տէր-Զօրի եւ միւս շրջաններու մէջ ժողովուրդին ստորագրել կուտային անջատման աղերսագիրները։ Այն ատեն Հասիչէ գտնուող Ազգայնականները ընդդիմացան եւ մեռցուցին այդ շարժումը։

Արդեօ՞ք հիմա անոնք յօժարեցա՞ս առանձին հայրենիքի մը կազմութեան այդ շրջաններու մէջ։ Լրագրողներ եւ հրապարակագիրներ պէտք է կարեւորութեամբ զբաղին այս խնդրով։

Նազար Գրիգոր Թէնէքէճեան իր բնակարանին մէջ վառօդ պատրաստելու ժամանակ ձերբակալուեցաւ։ Կառավարութիւնը շատ անկարեւոր նկատեց այս գործը, մինչդեռ եթէ տեղացի մը ըլլար, աւելի խիստ պիտի վարուէին անոր հանդէպ։

Կը տեսնուի ուրեմն որ Հայերուն միշտ դիւրութիւն տալ կ՛ուզեն։

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ
ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ

Ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

Օր. Հորթանս Հարոնեան	5.—
Փոքրիկն Արաքսի վ. Զարֆճեան (Ժուանվիլ)	10.—
Գ. Գարամանեան	10.—
Բենօ	5.—
Գումար	30.—
Մայիս 31ի գումարը	4039.35
Ընդհ. գումար	4069.35

***

ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Պ. Կորգանեանի «Երգն Հայաստանի» շարժանկարը ներկայացուեցաւնաեւ Նիսի մէջ։ Այս առթիւ գոյացած հասոյթէն 150 ֆրանք յատկացուած է տեղացի անգործներուն, իսկ 150 ֆրանք ղրկուած է մեզի, հովանաւոր Մարմնին կողմէ, յատկացուելու համար Զանգեզուրի աղէտեալներուն։

Երգն Հայաստանի ներկայացումէն	150
Յունիս 2ի գումար	1965
Գումար	2115

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԱՀ ՀԻՃԱԶԻ ՀԻՒՍԷՅԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ

Հիճազի նախորդ Թագաւորը Հիւսէյին մեռաւ Ամմանի մէջ։

Ծնած էր 1854ին։ 1908ին Մէքքէի Էմիր, 1916-1924 Թագաւոր Հիճազի։ Երկար կեանք անցուցեր էր Պոլսոյ մէջ եւ կը կարծուէր թէ Թրքասէր է եւ Թուրքիոյ շահերը կը պաշտպանէ Արաբիոյ մէջ։ Մէքքէի Էմիրութեան օրով, այդպէս ալ երեւան եկաւ եւ Ազիրի մէջ զսպեց հակաթուրք ըմբոստացում մը. բայց 1913ին արդէն, սկսաւ ցոյց տալ անջատողական ձգտումներ՝ անգլիասէր հակումներով։ 1914ին արդէն յարաբերութեան կը մտնէր Անգլիոյ հետ եւ կը պատրաստէր արաբական ըմբոստութիւնը որ կը պայթէր 1916 Յունիսին։ Նոյն տարին, Հոկտեմբերին, ինքզինքը կը յայտարարէր «Թագաւոր արաբական շրջաններու», բայց ճանչցուեցաւ միմիայն իբր Թագաւոր Հիճազի։ Իբր այդ՝ Հաշտութեան խորհրդաժողովին իրեն ներկայացուցիչ կարգեր էր իր երրորդ զաւակը Էմիր Ֆէյսալ։ Հիւսէյին մերժեց վաւերացնել եւրոպական հոգատարութիւնները Սուրիոյ, Պաղեստինի եւ Իրաքի վրայ եւ Թշնամացաւ Իպն Սէուտի հետ։ 1924ին Անդրյորդանան իր այցելութեան ընթացքին, ինքզինքը յայտարարեց խալիֆա, որուն հետեւանքով պատերազմեցաւ Իպն Սէուտի դէմ։ Ստիպուեցաւ գահէն հրաժարիլ 1924ին եւ իր բնակութիւնը հաստատել Կիպրոսի մէջ։

Վատիկանի յայտարարութիւնները

«Հավաս»ի գործակալութիւնը կը հրատարակէ Վատիկանի հետեւեալ յայտարարութիւնները.

— Պէտք կը զգանք անմիջապէս վեր հանելու այն հաւաստումները, որոնց համաձայն կաթոլիկ կազմակերպութիւնները ապաստան կը հանդիսանան ներկայ կառավարական վարչաձեւի ընդդիմադիրներուն եւ նախկին ժողովրդական կուսակցութեան մնացորդներուն, դժգոհներուն, ազատականներուն, ընկերվարականներուն, եւն.։ Նման հաստատում մը բոլորովին սուտ է։ Որեւէ փաստի չի կոթնիր։

«Կաթոլիկ կազմակերպութիւնները երբեքչեն վերածուած քաղաքական կուսակցութեան. այս տեսակ զրպարտութեան [illegible] բարձր իշխանութիւնները»։

Այս յայտարարութիւններու հիման վրայ, Վատիկան անարդար կը գտնէ իտալական կառավարութեան խստութիւնները՝ ընդդէմ կաթոլիկ կազմակերպութեանց։

*** Հռոմի պաշտօնական շրջանակները կը շարունակեն վերապահութիւն ցոյց տալ հանդէպ այն բանակցութեանց, որոնք տեղի կ՛ունենան Վատիկանի հետ։

Ամերիկա եւ զինաթափութեան հարցը

Յունիսի վերջերը Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարը Պ. Սթիմսըն պիտի մեկնի դէպի Եւրոպա, այցելելու Իտալիա, Ֆրանսա, Գերմանիա եւ Անգլիա։ Եւրոպա պիտի մնայ 3 ամսու չափ եւ թէեւ, իր այցելութիւնը քաղաքական հանգամանք չունի, բայց Ամերիկայի նախարարը պիտի ուսումնասիրէ եւրոպական երկիրներու տնտեսական եւ քաղաքական կացութիւնը։ Իր ճամբորդութենէն յետոյ, Ամերիկա վերադարձին պիտի որոշէ եթէ պէ՞տք է առաջարկել որ զինաթափութեան համագումարը յետաձգուի աւելի եւս, ինչպէս կը մտածեն կարգ մը ամերիկեան շրջանակներ, համոզուած ըլլալով թէ որոշ դժուարութիւններ պիտի նպաստեն ձախողեցնելու համագումարը։

Գերմանիոյ անգործներու ցոյցը

Պերլինի գործաւորական թաղերուն մէջ ծանր անկարգութիւններ պատահեցան։ Անգործներ յարձակում գործեցին մէկ քանի վաճառատուններու վրայ եւ կողոպուտի տուին։

Ոստիկանական ուժեղ խումբեր երբ կը փորձէին միջամտել, յարձակման ենթարկուեցան քարերով եւ ատրճանակներով։ Ի վերջոյ, ոստիկանութիւնն ստիպուեցաւ կրակ բանալ անգործներուն վրայ։ 12 անձեր վիրաւորուեցան։

Նման խռովութիւններ եւս պատահեցան Պերլինի ուրիշ թաղերուն մէջ, ուր ոստիկանութիւնը նոյնպէս, ստիպուեցաւ միջամտել, ցրուելու համար ցուցարարները։ Մէկ քանի ոստիկաններ վիրաւորուեցան։

Ռուռի մէկ քանի քաղաքներուն մէջ եւս անգործները տեղի տուին խռովութիւններու։

Ռումանիոյ ընտրութիւններէն վերջ

Համաձայն ամենավերջին տեղեկութիւններու Եորկայի կառավարութիւնը՝ խորհրդարանին մէջ պիտի ունենայ 225 երեսփոխաններու մեծամասնութիւն մը զոր կարելի պիտի ըլլայ բարձրացնել 250ի։

Խորհրդարանին պիտի մասնակցին 80ի չափ ազատական կուսակցութեան պատկանող չէզոք երեսփոխաններ։ Այնպէս սր ընդդիմադիր տարրերու թիւը շատ աւելի է քան ինչ որ ցոյց կը տրուէր։

Յիշեցնենք որ լուծուած խորհրդարանին մէջ, ազգ. գիւղացիական կառավարութիւնն ունէր 300 քուէ, 380ի վրայ։ Այս 300 երեսփոխանները կը պատկանէին նոյն կուսակցութեան։ Մինչ այսօրուան մեծամասնութիւնը բաղկացած է զանազան կուսակցութեանց պատկանող տարրերէ։ Միօրինակ, կուսակցական նոյն խստութեան ենթարկուող մեծամասնութիւն չկայ։ Այնպէս որ, այս իրողութեամբ իսկ, Եորկայի վերագրուած դիկտատորական հակումները կը հերքուին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ)

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆԵՐՍԷՆ ԵՒ ԴՈՒՐՍԷՆ

ՆՈՐ ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻ ԾՐԱԳԻՐԸ ԿԱՄ ՍՆԱՆԿՈՒԹԵՆԷ ԱԶՍՏԵԼՈՒ ՃԻԳԵՐ

Խալք կուսակցութեան համագումարը վերջացաւ։ Տրուած որոշումներուն մասին շատ բան չենք գիտեր։ Առօրեայ կեանքը հետզհետէ պիտի պարզէ Թուրքիոյ վարիչներուն հետապնդելիք նոր քաղաքականութիւնը։

Առաջին նշանները սկսան արդէն երեւնալ։

Նոր խորհրդարանը իր առաջին զբաղումը դարձուց 1931ի ելմտացոյցը։ Հակառակ խոստացուածին, գործավարութիւնները չկրցան ժամանակին ներկայացնել իրենց նախահաշիւները, այնպէս որ յունիս և յուլիս ամիսներուն ալ առժամեայ ելմտացոյց մը պիտի կիրարկուի (31,629,550 ոսկի)։

Նոր ելմտացոյցը կառավարութեան կողմէ ներկայացուեցաւարդէն Ազգային Մեծ Ժողովին։ Խորհրդարանը վիճաբանութեան պիտի ենթարկէ եւ պիտի վաւերացնէ զայն՝ ամառնային արձակուրդէն առաջ։

Ելմտացոյցին մէջ ընդհանուր ծախք նախատեսուած է 189 միլիոն թրքական ոսկի։ Նոյնքան ալ հասոյթ։ Կը կարծուի սակայն թէ Խորհրդարանն ալ կարգ մը կրճատումներ պիտի ընէ իր կողմէ եւ պիտի ընդունի վերջնական 180 միլիոն ոսկիի գումարը (մօտաւորապէս 2 միլիառ 300 միլիոն ֆրանք)։

Անցեալ տարի ելմտացոյցի ընդհանուր գումարն էր 226 միլիոն ոսկի (աւելի քան կէս միլիառ ֆրանք) խնայողութիւն մը կ'ըլլայ։ Շուրջ մէկ հինգերորդի կրճատում, ինչ որ շատ նշանակալից է։

Իբրեւ հասոյթի կարեւոր աղբիւր կառավարութիւնը կը նախատեսէ՝

Հողային տուրքէն	5,632,000
Կալուածատուրքէն	7,710,000
Կենդանիի տուրքէն	13,600,000
Շահատուրքէն	15,623,000
Գործառնութեանց տուրքէն	16,000,000
Ժառանգական տուրքէն	750,000
Պետակ.երկաթուղիներէն	2,500,000
Մաքսատուրքէն	57,000,000
Գումար ոսկի	118,815,000

Միւս տուրքերով կը յուսան գոցել բացը։

Խնայողութեան քաղաքականութիւնը որոշուած է Խալք կուսակցութեան համագումարին մէջ։

Վերջին տարիներու ծանր տուրքերը լեզու հանած էին Անատոլուի ամենայետին գիւղացիներն անգամ։ Բոլոր անկիւններէն Էնկիւրի հաւաքուած պատգամաւորները իրենց հետ տարած էին նաեւ սովահար ու մահամերձ ժողովուրդին բողոքները։ Այդ պատճառաւ ալ համագումարը երկարօրէն զբաղած է տուրքերը զեղչելու խնդրով։

Այսպէս, 39 նահանգներէ բողոք հասած է կենդանիի տուրքին դէմ։ 35 նահանգներ պահանջած են ջնջել գործառնութեանց տուրքը։ Նոյն բողոքները՝ ճամբու տուրքին, շահատուրքին եւ կալուածատուրքին դէմ։

Եւ որպէսզի որոշ չափով գոհացում տրուի այս բողոքներուն, ելմտական գործավարը կարելին ըրած է տուրքերը զեղչելու համար։ Փոխարէն, կարեւոր խնայողութիւններ կատարուած են զանազան գործավարութեանց ծախքերուն մէջ։

Այսպէս, զեղչուած են արտաքին, ներքին, թղթատարական, կրթական եւ այլ գործավարութեանց զանազան ճիւղերու ծախքերը։ Օրինագծի մը համաձայն, պիտի ջնջուին կարգ մը դեսպանութիւններ (Քապուլի, Թոքիոյի, Նանքինի, տը Եանէյրոյի), տեղը գործակատարութիւն պիտի դնեն. դեսպանները վեց ամիս միայն իրենց պաշտօնին գլուխը պիտի մնան, մնացեալ վեց ամիսը իրենց պիտի փոխանորդեն խորհրդականները։ Հանգստեան պիտի կոչուին զանազան վարչութեանց մէջ 30 տարի կամ աւելի ծառայող պաշտօնեաները։ Այս կարգադրութիւնը ծնունդ տուած է արդէն դժգոհներու նոր բանակի մը։

Ասկէ զատ, պիտի զեղչուին բոլոր պաշտօնեաներու թոշակները։ Անոնք որ պիտի չուզեն զեղչեալ ամսականով աշխատիլ, խսպառ պիտի հրաժարեցուին իրենց պաշտօններէն։ Խնայողութեան օրինակը վերէն տրուեցաւ, զեղչելով երեսփոխաններու թոշակները. այնպէս որ պաշտօնեաները չպիտի կրնան բերան բանալ։

Մ. Քէմալի պտոյտին առաջին արդիւնքն է այս։ Խնայողութի՛ւն։ Ահա՛ օրուան կարգախօսը։ Տուրքերու թեթեւացո՛ւմ։ Ահա՛ երկրորդ նշանաբանը, իբրեւ հետեւանք առաջինին։

Իբրեւ իրատես եւ դրապաշտ մարդ, Թուրքիոյ բռնակալը տեսաւ կացութեան ծանրութիւնը, հասկցաւ թէ ժողովուրդին համբերութեան չափը անցած է այլ եւս, ու «փութաց» (լաւ է ուշ քան երբեք) քիչ մը քաշել սանձը։

Սկսեալ կրթականէն, բոլոր ճակատներու վրայ խնայողութիւն կը մտցուի, բացի մէկէն՝ որուն մասին ձայն ծպտուն չի լսուիր — ազգային պաշտպանութեան ճակատը։ Ա՛յն որ գլխաւոր պատճառներէն մէկն է այսօրուան տնտեսական տագնապին։ Ա՛յն որ ամէն տարի կը կլանէ երկրին հասոյթներուն հարիւրին 50-60ը։ Այս ճակատին վրայ ոչ մէկ կրճատում ու խնայողութիւն։ Սպառազինութեանց ծախքերը ո՛չ մէկ զեղչի պիտի ենթարկուին։

Ընդհակառակն, թուրք թերթերը, մինչ ամէն օր խնայողութիւն կը քարոզեն, չեն քաշուիր պարծանքով յայտարարելէ թէ՝ Ըսմէթ փաշայի կառավարութիւնը, հակառակ ներկայ նեղ վիճակին, մէկ կողմէ երկաթի ցանցով կը պատէ երկիրը, միւս կողմէ զանց չըներ ծովերու պաշտպանութիւնը։ Թուրք նաւատորմը կ'օժտէ ամէնէն արդիական զէնքերով։ Փառայեղ «Եավուզ»ը կատարելապէս նորոգել տուաւ եւ առաջուընէ աւելի դօրաւոր դարձուց զայն։ Կէօլճիւքի մէջ նաւարան մը կառուցանել տուաւ, ինչպէս նաեւ՝ նորոգութեան աւազան մը։ Բացի «Գօճաթէփէ»էն և «Ատաթէփէ»էն, ուրիշ երկու թորփիլահալածներ ևս ապսպրեց։ Զորս ընդծովեայ և երեք թորփիլանաւ շինել տուաւ։

«Շնորհիւ Ըսմէթ փաշայի կառավարութեան ջանքերուն, կարճ ժամանակի մէջ, Թուրքիա տէր դարձաւ բոլորովին նոր ու վերջին դրութեամբ նաւատորմի մը։ Այս ուժը, թուրքհերոս ծովայիններուն ձեռքը, ամէն վայրկեան պատրաստ է փորելու աչքերը անոնց, որոնք աչք տնկած են թրքական հայրենիքին վրայ»։ («Գարակէօզ», 27 մայիս 1931)։

Կասկած չկայ ուրեմն, որ Թուրքիա ըստ առաջնոյն պիտի շարունակէ ուժ տալ բանակին ու սպառազինութեան։ Ո՛չ մէկ զիջում այս կէտին վրայ։

Կրճատումներու բաժնին մէջ, կարեւոր գլուխ մը կը կազմեն նաեւ Օսմանեան Հանրային Պարտքերը։ Անցեալ տարի կտրօններուն համար 14,880,447 ոսկի արձանագրած էր ելմտացոյցին մէջ, սակայն այս գումարը անվճար մնաց, որովհետեւ գանձին մէջ դրամ չկար։ Այս տարի 5,281,000 արձանագրած է, սակայն Թուրքիա երբեք նպատակ չունի վը ճարելու այդ գումարն ալ։ Այս օրերս Էնկիւրիի մէջ կը բանակցին դարձեալ օտար բաժնետէրերու ներկայացուցիչները։ Թուրքերը բացարձակ անբարեացակամութիւն ցոյց կուտան այս կէտին շուրջ։ Չեն ուզեր վճարել։ Կ'ուրանան 1928ի Փարիզի համաձայնագիրը եւ կը պահանջեն որ վերաքննուի այս վերջինը, ու գեղչուի Թուրքիոյ բաժինը։ Բոլշեւիկեան մեթոտներուն հետեւելու ձգտում մը կ'երեւի այս մարդին մէջ։

Այս բոլորը ցոյց կուտան թէ Թուրքիա կը գտնուի սնանկութեան նախօրեակին։ Չի կրնար վճարել, իր պարտքերը եւ անոնցմէ խուսափելու միջոցներ կը փնտռէ։ Չի կրնար վարկ ստանալ արտասահմանէն՝ իր քայքայուած տնտեսութիւնը վերականգնելու համար։ Չի կրնար ժողովուրդին ուսերէն վերցնել ծանր տուրքերու բեռը։ Միւս կողմէ սակայն միլիոններ կը ծախսէ՝ իր ազգային պաշտպանութիւնը ապահովելու համար չորս ծովերու եւ չորսէ աւելի ցամաքային սահմանագլուխներու վրայ։ «Փորելու համար աչքերը անոնց, որոնք աչք տնկած են թրքական հայրենիքին վրայ»։

Ո՞ւր պիտի յանգի այս անմիտ քաղաքականութիւնը։

Դժուար չէ գուշակել։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ.

ՓՐԱԿԱՅԻ ԱՄԵՆԱՀԻՆ ՎԱՆՔԸ ԵՒ ԻՐ ԴԵՐԸ

ՓՐԱԿԱ.— Չեխ համալսարանին լեզուաբանութեան եւ միաժամանակ հայերէնի հետեւող աշակերտներէս մին՝ Ն. Մեթոտ պեխաչեք վերջերս Փրակայի մօտ գտնուող բենեդիկտեանց ամենահին եւ ամենահարուստ վանքի մասին շատ հետաքրքրական գրքոյկ մը հրատարակեց, ուր նաեւ մեր կրօնքին, պատմութեան եւ ճարտարապետութեան մասին կը գրէ։ Թելադրութեանս վրայ պեխաչեք գրքին պարունակութիւնը այս յօդուածին մէջ ամփոփեց, զոր Թարգմանաբար կը ներկայացնենք Յառաջի ընթերցողներուն։ Ն. Մ.

Փրակայի չեխ վանքին հակիրճ պատմութիւնը տալէ առաջ, կ'արժէ մէկ քանի խօսք ընել հայ եւ չեխ հնագոյն եւ ներկայ յարաբերութեանց մասին։ Նորակազմ հանրապետութեան մայրաքաղաքը, զոր Չեխաստանցիք Zlata Praha (Ոսկի Փրակա) կը կոչեն, միջին դարու վերջերը հիւրընկալած է բազմաթիւ հայ վաճառականներ, որոնք Պոհեմիոյ եւ կեդրոնական Եւրոպայի ուրիշ երկիրներու կը հայթայթէին արեւելեան զանազան արտադրութիւններ, մանաւանդ եկեղեցական չքնաղագեղ տարազներ, որոնցմէ մէկ քանին մինչեւ այսօր պահուած կը մնան չեխական թանգարաններուն մէջ իբրեւ արժէքաւոր հնութիւն։ Մօտաւորապէս ասկէ տարի մը առաջ Չեխօսլովաք կառավարութեան պաշտօնաթեթը՝ Ceskoslovenska Republikaն ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած էր Փրակայի սրճարաններու անցեալին եւ ներկային մասին։ Այս յօդուածը խմբագրողը կը հաստատէ, թէ Փրակայի Mala Strana թաղին մէջ առաջին սրճարանը բացողը Հայ մըն էր, Պապիկ Գալիկեան, որ ասկէ 50 կամ 52 տարի առաջ կոմս Coudeubove-Kalergiառաջարկով Պոհեմիա եկած է, վերատեսուչն եղած է կոմսին, որուն կը պատկանի Պոհեմիոյ եւ Պաւերիոյ սահմաններուն վրայ գտնուած մօտ 20 հազար հարիւրկալի մեծութիւն ունեցող անտառները ու ագարակները։ Ներկայիս ալ Փրակայի եւ Չեխօսլովաքիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ — Ժադեց, Մորավսքա Օսդրավա բաւական հայ վաճառականներ կան։ Ասոնցմէ ոմանք (Արսլանեան, Մաղաքեան, Մարտիրոսեան եւայլն) պատերազմէն առաջ հոս հաստատուած են եւ ոմանք ալ պատերազմէն յետոյ։ 1921-24ին 60է աւելի հայ ուսանողներ հոս եկան Փրակայի համալսարաններուն մէջ ուսանելու համար։ Ասոնց մեծագոյն մասը արդէն ուսումը աւարտելով պաշտօնի անցած է եւ ոմանք ալ դեռ կ'ուսանին։

Չեխօսլովաքիոյ մէջ ապրող Հայերու թիւը 200էն աւելի է։ Փրակայի մէջ ժամանակին հայկական ծէսով եկեղեցի մը գոյութիւն ունեցած է, բայց վերջին Յոզեֆ Բ.ի կողմէ ջնջուած է։

Բենեդիկտեանց աղանդը առաջին անգամն ըլլալով Vojtech Չեխաստան բերաւ եւ 922-23ին Փրակայի Brevnovեան առաջին վանքը հիմնեց եւ իր խորհրդանշանը, ճիւղ մը 3 վարդերով՝ անոր ճակատը հաստատեց։ Միեւնոյն զինանշանը կը գտնուի նաեւ Սբ. Վոյդեխի սիրուն դրօշակին վրայ, զոր հին ատենները, երբ Չեխերը պատերազմի կ'երթային իրենց հետ կը տանէին Sv. Vaclavի (Սբ. Վացլավի) նիզակին հետ։ Սբ. Վացլավն էր՝ որ քրիստոնէութիւնը ընդունելով՝ չեխ ազգը գերման կայսրութեան լուծէն եւ անտանելի հալածանքներէն փրկեց։ Անորհամար իշխան Վացլավ, որ չեխ ժողովուրդին առաջին ազատարարը դարձաւ, ամենաշատ սիրուած ու պաշտուած սուրբը կը նկատուի։ Իբրեւ նշան երախտագիտութեան՝ Չեխ ազգը անոր հսկայ արձանը զետեղած է ազգային թանգարանին առջեւ Vaclavské Namesti կոչուած համանուն հրապարակին վրայ։ Ասկէ մէկուկէս տարի առաջ շքեղութեամբ տօնուեցաւ Սբ. Վացլավի հազարամեակը եւ այս առթիւ անոր գոհարազարդ ադամանդեայ թագը եւ ամբողջ հնութիւնները ցուցադրուեցան։

Բրեմնովեան վանքի հիմնարկութեան մասին հետեւեալ գեղեցիկ զրոյցը կը պատմուի Չեխաստանի իշխան՝ Boleslav II (Բոլեսլավ Բ.) որ կրօնասէր ու աստուածավախ որդին էր Բոլեսլավ Ա.ի, Սուրբ Վացլավը սպաննեց։ Բոլեսլավ իր մեղքը քաւելու համար վանքեր շինել տուաւ։ Նաեւ իր աստուածավախ քոյրը՝ Միլատան Փրակայի Հրատչանի (Hradcany) Ս. Գէորգի վանքը շինել տուաւ։ Բոլեսլավ եւ Սբ. Վոյդեխ շարունակ կը խորհին, թէ ուր տեղ պէտք է շինեն իրենց վանքը։ Գիշերը երկուքն ալ իրենց երազին մէջ կը տեսնեն սիրուն տեղ մը, ուրկէ աղբիւր մը կը բխի եւ եղնիկ մըն ալ անկէ ջուր կը խմէ։ Իրարմէ լուր չունենալով երկուքն ալ պտոյտի կ'ելլեն եւ դիպուածով մը իրարու կը հանդիպին այն տեղը, զոր իրենց երազին մէջ տեսած են եւ իրարու կը պատմեն։ Ինչպէս Սաղմոսը կը պատմէ անոնք ալ եղնիկի մը պէս աղբիւրի ջուրին տենչալով՝ աղբիւրին քով իրենց եւ ուրիշ կրօնաւորներու ձեռքով շինած են Բրեմնովեան վանքը։

Փրակայի Բենեդիկտեանց մայր վանքն ալ հետզհետէ աւելի քան 30 վանքեր հիմնեց, որոնցմէ ոմանք օրինակի համար Դրերիցեան վանքին շէնքերը գոթական ճարտարապետութեան գլուխ գործոցներէն մին կը համարուին։ Բենեդիկտեանց գործունէութիւնը հետզհետէ ամբողջ կեդրոնական Եւրոպայի մէջ տարածուեցաւ։ Լեհաստանի, Փրաւսիոյ եւ Հունգարիոյ ժողովուրդը Բրեմնովեան Միաբանութեան կողմէ մկրտուեցաւ։

Բենեդիկտեանց Միաբանութիւնը տուած է նման հայ Մխիթարեաններուն՝ բանաստեղծներ գիտնականներ, լեզուաբան-պատմաբաններ եւ արուեստագէտներ։ Վանահայր Ռիգինալտ տաղանդաւոր նկարիչ մը եղած է եւ աբբահայր Պոժեդեխ քանդակագործ մը։

Այս վերջինը յանդգնած ըլլալով՝ Սփիդիհնեվ իշխանին թագադրութիւնը ինքնագլուխ կատարել, եպիսկոպոսին կողմէ իբրեւ պատիժ իսկոյն Հռոմ ղրկուած է՝ ձեռքովը շինած խաչը ուսին։ Այս խաչը մինչեւ հիմա Հռոմ կը գտնուի։

Բենեդիկտեան միաբանութիւնը չեխ գրականութեան հիմը դրած է, անոր համար անոնք ազգային գրականութեան ամենահին մշակները համարուած են։ Այս միաբանութեան աբբահայրը առաջին անգամ ըլլալով, 11րդ դարուն՝ գրած է չեխական ժամանակագրութիւն մը, որ վերջէն կորսուած է։ Բրեմնոյի մայր վանքին գրադարանին ձեռագիր մատեաններէն ամենածանօթը մագաղաթի վրայ գրուած Kodex Gigasն է, որ նաեւ «սատանայի ձեռագիր» կը կոչուի, որովհետեւ անոր առաջին էջին վրայ սատանայի մըպատկերը գծուած է։ Այս հին եւ արժէքաւոր ձեռագրին մասին հետեւեալ զրոյցը կը պատմուի.

— Փոտլաժիցի վանքին մէջ ժամանակին կրօնաւոր մը կ'ապրէր, որ մեղք գործած ըլլալուն համար, ողջ ողջ ջուրին մէջ պիտի հիւսուէր։ Չգիտնալով թէ ինչպէս իր կեանքը ազատէ, կ'ըսէ թէ գիշերը այնպիսի գիրք մը պիտի գրէ, որուն նմանը դեռ տեսնուած չէ։ Իրապէս իրեն մտգաղաթ եւ պէտք եղած նիւթերը տրուեցան եւ ան գրեց ու գրեց։ Յանկարծ սատանայ մը կրօնաւորին երեւալով կ'ըսէ թէ իրեն կ'օգնէ, որպէսզի կարենայ այս դժուար գործը գլուխ հանել պայմանաւ որ վանականը հոգին իրեն նուիրէ։ Աբեղան կը խոստանայ սատանային ուզածը ընել եւ իր երախտագիտութիւնը ցոյց տալու համար՝ սատանային նկարը ձեռագրին առաջին երեսին վրայ կը գծէ։ Առտուն կանուխ երբ մարդիկ տեսնելու կուգան, գիրքը պատրաստ կը գտնեն, բայց վանականը մեռած։ Սուրբ Մարիամ կոյս աբեղան փրկելով արքայութիւն տարեր է։

Մագաղաթեայ այս հազուագիւտ յիշատակարանը, որ Բրեմնովի վանքին կողմէ Աւստրիոյ կայսր Ռուտոլֆ Բ.ին նուիրուած էր, Շուետացիներու կողմէ կողոպտուած եւ Սթոքհոլմ տարուած է, ուր մինչեւ այսօր պահուած կը մնայ։

Այս մատեանը գրուած է 7 տեսակ ազատ արուեստներու մասին։

Փրակայի Բենեդիկտեանց վանքը շատ հարուստ գրադարան մը ունի, որ կը պարունակէ ձեռագիր մատեաններ, հին եւ հազուագիւտ տպագրութիւններ, թանկագին նկարներ եւ առարկաներ։ Կատարեալ թանգարան մը։ Վանքին եկեղեցիին մէջ կը գտնուին քանի մը խորանի մեծ պատկերներ, որոնք նկարուած են ծանօթ չեխ նկարիչներու՝ Steinfels եւ Asam եղբայրներուն կողմէ։ Այս պատկերներէն մին կը ներկայացնէ Sv. Vaclaveի մահը։

Բենեդիկտեանց Բրեմնոյի վանքին շքեղ սրահին մէջ տեղի ունեցած են Մարիա Թերեզայի թագադրութիւնը եւ Նափոլէոնի պսակի արարողութիւնը Մարիա Լուիզի հետ։

Այս ամենահին վանքը չեխ մշակոյթի հնագոյն կեդրոններէն մին, Bila Hora (ճերմակ լեռ) կոչուած բլուրին քով կը գտնուի, ուր Չեխերը 1620ին իրենց վերջին անկախութիւնը կորսնցուցին եւ դարերէ յետոյ միայն կրցան իրենց ազատութիւնը՝ վերստին ձեռք բերել։ (1918 հոկտ. 28)

Չեխաստանի մէկ չորրորդը համաշխարհային պատերազմէն առաջ այս վանքին կը պատկանէր, բայց անոր լայնածաւալ կալուածներուն մեծագոյն մասը պետութիւնը իւրացուց։

P. M. PECHACEK

ՀՌՈՄԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

21 ապրիլին մարդահամար մը կատարուեցաւ Հռոմի մէջ։ Եւ տեսնուեցաւ որ բնակչութեան թիւը հասած է 999,769, մօտ մէկ միլիոն։

1870ին «յաւիտենական» քաղաքին բնակչութեան թիւն էր 226 հազար։ Եւ 1921ին՝ 691,000։ Իսկ 1929ին՝ 902,000։ Դիտուած թէ ֆաշիզմի տիրապետութենէն ետքն է, որ Հռոմ ուռեցաւ։ Իտալացի ժողովուրդին բազմածնութիւնը չէ, որ կը բացատրէ այս երեւոյթը։ 20րդ դարուն, քաղաքները տարօրինակ աճում մը ցոյց կուտան, նոյնիսկ կարգ մը ժողովրդագիրներ կ'ըսեն թէ քաղաքներու գերաճումը կը նմանի մարդկային կազմին մէջ տեսնուած ախտաբնական երեւոյթներու։ Այնպէս որ կ'ենթադրուի թէ գէշ նշան մըն է այս։

ԹՈՒՐՔԻԱ, ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՄԵՒՐՈՊԱ

«Տէպա»ի թղթակիցը կը գրէ Էնկիւրիէն.— Մայիս 9ին, Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ, Ազգերու Դաշնակցութեան մասին, Թէվֆիք Բիւշտի պէյի ըրած յայտարարութիւնները ուշադրութիւն գրաւած էին իրենց չափաւորութեամբ։ Թէվֆիք Բիւշտի բարեհաճեցաւ զիս ընդունիլ իր ժընեւ մեկնումէն առաջ։ Եւ զիս ապահովցուց իր հաստատումներուն անկեղծութեան վրայ։— Թուրքիան միշտ փափաքող է մտնելու Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ։ Միշտ իրն ըրած է ժընեւի կազմակերպութեան էական գաղափարը, այս գաղափարը իր ներկայ վիճակով միշտ հաճոյք կը պատճառէ Թուրքիոյ։ Անշուշտ Թէվֆիք Բիւշտի պէյ կը կը պաշտպաներ իր պահանջները աթոռի մը մասին. սակայն չէր արտայայտուեր տեւականութեան կամ կէս տեւականութեան հարցինմասին։

Հարցմանս պատասխանելով, Թէվֆիք Բիւշտի պէյ պնդեց Թուրքիոյ անկախութեան վրայ հանդէպ Ռուսիոյ, ամէն խնդրի առթիւ որ Ռուսիոյ հետ կնքուած դաշնագրերու մէջ չէ մտած, դաշնագրեր որոնք ամբողջովին հրատարակուած են։ Այսպէս, Թուրքիա ազատ է մասնակցելու Ազգերու Դաշնակցութեան, առանց իր որոշումը ենթարկելու Ռուսիոյ։

Ինձ տրուած էր հաստատել թէ հինգ տարի յետոյ, Էնկիւրիի արտաքին նախարարը գրեթէ նոյնութեամբ կը կրկնէր ինչ որ ինք ըսած էր 1926 Օգոստոս 5ին՝ Ազգերու Դաշնակցութեան մասին։ Այն ատեն ալ Թուրքիոյ անկախութիւնն ամբողջական էր, երկու պետութիւնները հաւասարապէս կը փափաքէին մտնել Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ, կը սպասէին սակայն որ այս կազմակերպութիւնը ռամկավարանայ եւ անոնց միջեւ միակ անհամաձայնութիւնը կը բխէր Խորհրդային Միութեան այն որոշումէն, որով կ'ուզէր որ այս բարեփոխումը կատարուի Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ իրենց մուտքէն առաջ, մինչ Թուրքիա կ'ուզէր նախ մտնել, յետոյ աշխատելու համար ուղուած ռամկավարացման։ Այս բոլորն անշուշտ կախում ունէր տեւական աթոռի մը ստացումէն։

Գալով Եւրոպայի Միութեան մէջ ընդունուելուհարցին Թէվֆիք Բիւշտի պէյ առանց վարանման յայտարարեց ինձ թէ կը համերաշխի Խորհրդային Միութեան հետ։ Երկու պետութիւններն իրօք իրենք զիրենք կը նկատէին եւրոպական պետութիւն։ Անոնց մուտքին զէմ յայտնուած մերժողականը նոյնն էր. պէտք էր վերնար միեւնոյն ատեն։ Անընդունելի էր որ երկու երկիրներէն մէկն ընդունէր իրաւունքը որ կը մերժուէր միւսին։

Ազգային Մեծ Ժողովին մէջ խօսելով, Թէվֆիք Բիւշտի աշխարհագրական սխալի մը վերագրեր էր Թուրքիոյ ընդունելութեան զէմ ցոյց տրուած ընդդիմութիւնը։ Ըստ իր կարծիքին, գիտնականներու կը պատկանէր աշխարհագրական երկայնութեանց ազդեցութեան մասին արտայայտուիլ։ Անշուշտ, ան չէր խաբուեր այս փաստարկութենէն։ Ատիկա, իրեն պարտադրած էր դրացի ազգի մը հանդէպ ցոյց տրուելիք փափկանկատութիւնը, ազգ մը որ գիտէ կռթնիլ տարակարծիք ուրիշ կողմնակիցներու վրայ։ Համաձայն թուրք պետական մարդոց, այս էր որ Թէվֆիք Բիւշտին մղեց այնքան մեծ կարեւորութիւն տալու գծի մը որ երկու բեւեռները իրարու կը կապէր, փոխանակ ընդունելու թէ պետութիւն մը կրնայ եւրոպական նկատուիլ երբ ինքզինքը այդպէս կը յայտարարէ, անկեղծօրէն, ինչպէս կ'ընէ Մուսթաֆա Քէմալ թէ սակայն չի կրնար եւրոպական ըլլալ ինչ ալ ըլլայ իր աշխարհա-

ական պիրքը, երբ ինքզինքը կը ...ասէ ասիական, ինչպէս Ռուսիան, ...ուրբէն աշխարհը բաժնելու հա... եւ բազմաթիւ են այն Թուր... որոնք կը վախնան որ Թուր... միայն Մոսկուայի հաճելի ...ատնոդութեամբ, կը փախցնէ ...պայի Միութեան մէջ մտնելու ...պիրը։

Այս վախերը կրնան սակայն ...ականջիկ ըլլալ։ Լաւատեղեակ շր... մակներ, Թէվֆիք Բիւշտի մեկ... ին քանիմօվայրկեան առաջ, խօս... կ'ըսէին Պրիանի եւ Լիտվինովի բարեկամական խօսակցու... նց տնտեսական եւ քաղաքական ...ացիկ ծանր հարցերու մասին։ ...ֆիք Բիւշտի չէր ծածկեր թէ ...ր կարծիքին, որքան ուրախ... պիտի ըլլար ամբողջ աշխար... համար եթէ այս լուրը իրակա... նար։ Այդպէս պիտի ըլլար հաւա... պար Թուրքիոյ համար։

Ցաւնաստանի կողմէ Թուրքիոյ ...տուած օժանդակութեան մա... յին մամուլին քննադատու... ներուն անդրադառնալով, Թէվ... Բիւշտի առանց որեւէ սահմա... պահանջի, ճանչցաւ ուղուած օժան... թեան օգտակարութիւնը։

Իրօք, Ցունաստան, մեծ յաջո... ութեամբ, մասնագէտ դարձած է ...նտեսական բարելաւման գործին ...ը։ Թէվֆիք Բիւշտի ուրեմն, ի ...պի ունի երկու երկիրներու մի... համաձուած նոր կապերը, ի ...պաս իր երկրին օգտագործելու ...մար Ցունաստանի փորձառութիւնը ...ւ նաեւ հարցերուն, մասնաւորա... երկրագործութեան համար վար... ուելու հարցին մէջ։

Պաղթելի է որ Թուրքիա այն... ան արդարացուն ըլլայ ուրիշ եր... կիներու որքան որ է Ցունաստանի ...մար այսօր։

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Համաձայն վերջին տրուած հրա... նգներու, դերասանական նոյն ա... նդութիւններով, Խորհրդային Դրոշ... Ընկերակցութեան անդամները ...ուեցան, մայիս 18ին, Արուես... ան մէջ, ճառեր արտասանելու .... Յ. Դաշնակցութեան դէմ։

Նախ բեմ եկաւ Հայկ Գիւլիքեխ... ան, որ ըսաւ թէ Դաշնակցութիւնը ...ղեր կը խաղայ արտասահմանի ...ջ, աշխարհակալ պետութիւնները ...ելով եւ պատերազմի հրահրելով ...ափոյ դէմ։ Ցետոյ յաջորդաբար ...եցան Սիմոն Ցակոբեան, Ստե... ան Զօրեան, Դերենիկ Դեմիրճեան, ...մանոս Մելիքեան, Մարտիրոս ...րեան, Ռուբ Սարգսեան, Սամսոն ...ապարեան, Տիգրան Հախումեան, ...քսանդր Բակունց, Պօղոս Աբել... ան, Եղիշէ Չարենց, Մկրտիչ Ար... ան, Արտաշէս Ոսկերչեան, զինուոր ...պաթեան, քիւրտ գրող Ջնդի, ...րգ Աբով, Կարօ Ղազարեան, ...ան Սարգսեան, Եղիշէ Զուբար, ...ակ Վահանեան։

Ըսին, հա ըսին Հ. Ց. Դաշնակ... ութեան դէմ։ Բայց գոհ չէ՞ «Խորհ. Հայաստան» եւ կը գրէ, որ Ս. Ցա... կոբեան, Ս. Զօրեան եւ Դ. Դե... միրճեան,— յայտարարելով հանդերձ թէ դէմ են Հ. Ց. Դաշնակցութեան եւ պիտի կռուին կոմունիստ կու... *սակցութեան կողքին*, — «ան... տեսեցի՞ն դաշնակիզմի ֆաշազ... նունիական վարիանտը եւ տե... դական կոնդրատեւշէինան՝ իբ... րեւ բուրժուական ռեստավրա... ցիայի ագենտուրա հանդիսա... ցող թէորիա եւ պրակտիկա։ Հետեցին նաեւ դասակարգային պայքարի ներկայ էտապի կոնկրետ խնդիրների մասին եւ չծանրացան այն բացերի վրայ, որ ունի խորհր... դային, մասնաւորապէս ուղեկցային գրականութիւնը, բացեր, որոնք ան... հանդուրժելի են կապիտալիզմի եւ կապիտալիստական իդէոլոգիայի ակ... տիվացած մասսաները արմատախիլ անելու, ինտերվենցիայի դէմ բան... ուր դասակարգի եւ աշխատաւոր գիւղացիութեան մարտունակութիւնը բարձրացնելու, նացիոնալիզմի տար... բեր արտայայտութիւնների դէմ ակ... տիվ պայքարելու տեսակէտից։

Դ. Դեմիրճեանը եւ Ս. Զօրեանը, ինչպէս նաեւ Մ. Արմէնը իրենց ելոյթներում մանաւորապէս ցոյց տուին, որ իրենք դեռ չեն հասկա... ցել, թէ սոցիալիստական ռեկոնս... տրակցային տեւել էտապում բան... ւոր դասակարգը պահանջում է պրո... լետարական գրականութեան կողքին ոչ թէ ուղեկցային, այլ դաշնակից գրականութիւն»։

Նոյն թերթը գոհ է սակայն, որ Զուբար, Չարենց, Կ. Ղազարեան Ս. Բակունց, Ը. Վահանեան համաձայն են կռուելու խորհրդային իշխանու... թեան կողքին։

Արտասահմանի մէջ, մեզի կը մնայ, վերցնել բոնի խօսեցնելու այս փորձերը, լսելով հիւանդ ա... ղաղակները թէ Հ. Ց. Դաշնակցու... թիւնը պատերազմի՛ կը մղէ եւրո... պական պետութիւնները ընդդէմ Ռուսիոյ, ըսել.

— Մե՜ծ է զօրութիւնդ, հայ փառաւոր կուսակցութիւն, որ թըշ... նամիները անգամ կը խենդեցնես եւ դառնացնել կը մղես։

ԲԱՆՈՒՈՐ Կ'ՈՒԶԵՆ

Սուր պահանջ կայ բանուորի։ Ամէն կողմէ բանուոր կ'ուզեն, մաս... նաւորաբար արհեստագէտ։

Շինարարական մարմինները շուա... րած են, որովհետեւ աշխատանքի այս եղանակին դժուար է բանուոր գտնել։ Կուսակցութիւնն ալ իր կար... գին արգիլած ըլլալով արտաղրու... թեան մէջ աշխատողները փոխա... դրել շինութեանց մէջ, բանուորա... կան տագնապը աւելի սաստկացած է։ Երկրաշարժն ալ ազդեց այս տագնապին վրայ, որովհետեւ բազ... մաթիւ բանուորներ ղրկուեցան ճամ... բայ շինելու, փլատակները պեղելու։

Ամէնէն շատ պահանջ կայ որմ... նադիրներու։

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

ԳԱՎԱԼԱ, 5 մայիս.— Բաւա... կան ժամանակէ ի վեր «Ցառաջ»ի մէջ կը կարդամ զանազան աեղերէ ղրկուած նամակներ երիտասարդ որ... բերու կողմէ, որոնք իրենց դառն վիճակը կը պարզեն ազդին։ Սակայն ազդը կարեւորութիւն տուած ունի՞ այդ քաջերու աղաղակներուն։ Են... թակայ ճուլման վտանգին, ճատ... նուած խեղճութեան, այսօր ալ ան... դործ ու անօթի, բոպիկ, հնամաշ հագուստներով...

Այս չարքաշ երիտասարդները ամբողջ ձմեռը գարնան կը սպա... ձէին։ Գարունը եկաւ ու անցաւ եւ անոնք ամէն օր փոքրիկ կարաւան... ներով կուգան իրենց ցաւերը պատ... մելու։

Պատմե՞նք նորէն իրենց տագ... նապին պատճառները։

Առաջ երբ գործերը լաւ էին, գիւղացին իր հունձքը արտէն չքա... ղած ծախած կ'ըլլար սուղ գիներով, մինչ ներկայիս տակաւին անցեալ տարուան ծխախոտ ունին իրենց տան մէջ։ Առաջ փոքրաքանակ գնող վաճառականներ կային։

Ներկայիս անոնք սնանկացած են, հրապարակը թողլով հարուստ ընկերութեանց, որոնք իրենց ուզա... ծին չափ կ'առնեն ժան գիներով։ Առաջ մաքուր կ'աշխատցնէին, հիմա «տօնկա» կ'անեն, միայն կիներուն գործ ըլլալով, որով այր մարդիկ անգործ կը մնան եւ կը տխրսին գիւղերը երթալ։ Բաղմութիւն մըն ալ Հին Ցունաստանէն կուգայ, կազմե... լով անգործներու բանակ մը։ Բոլորն ալ յանձնառու են աշխատելու չընչին օրականներով, — 25-30 որ... բախմի, 18-20 ժամ արեւուն կի... պէչ ճառագայթներուն տակ։ Իսկ ի՞նչ կ'ուտեն եւ կը խմեն, -- թա... սերով ջուր, մէկ օխա լոլիկ, քանի մը գլուխ սխտոր, քիչ մը աղ ու քացախ։

Եւ այս տաժանելի աշխատան... քը երկու կամ երեք ամիս, սպասե... լով նոր գարուններու։ Բնիկ կամ գաղթական գիւղացիները որ տունը Ցացած աղջիկներ ունին, կը շլացը... նեն մեր տղաքը գանազան խոս... տումներով։ Դավալայի գիւղերէն Սէյլանի մէջ 8 հայ երիտասարդնե... րէն 6ը ամուսնացած են տեղացի աղջիկներու հետ։

Այս անգործութիւնը եթէ մէկ երկու տարի եւս տեւէ, այդ գիւղե... րուն մէջ թերեւս հինգ ամուրի չպիտի գտնէք, բոլորն ալ ամուսնա... ցած պիտի ըլլան հեղենուհիներու հետ։ Ի հարկէ ձնած սերունդն ալ յոյն պիտի ըլլայ։

Այս ծանր կացութեան առջեւ դուք ի՞նչ կը խորհիք, ո՛վ բարեմած Բարեգործականներ եւ կուսակցու... թիւններ։ Ալ չէ՞ն բաւեր տնաւեր վէրքերը...։

Հաւատացէք որ եթէ քար ըլլար կը ճաթէր, իսկ գուն հայ ժողովուրդ կը լսես ու կ'անցնիս։

ԱՐՇԱՒԻՐ ՇԻՄՇԻՐԵԱՆ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

Հ. Ց. Դ. ԱԿՈՒՄԲ

ԼԻՈՆ.— Երկար ժամանակ սըր... ճարաններու ներքնասրահները իբրեւ զրադարան գործածելէ յետոյ, յու... նիս 2ին վերջապէս վարձուեցաւ բաւական խոշոր սրահ մը, բոլորո... վին առանձին վայրի մը մէջ։

Մեր ընկերներուն զոհողութիւնը զանազան ձեռնարկներու շուրջ, ար... դէն յայտնի է դաղութին։ Իսկ այս վերջին ձեռնարկը, անտարակոյս պիտի ըլլայ ժամադրավայրը ո՛չ միայն Դաշնակցութեան խումբերուն, Պա... տանեկան Միութեան, այլեւ բոլոր Հայրենակցական, կրթասիրաց, Վե... րաշինաց եւայլն միութեանց, որոնք շարունակ կը տրտնջան սրահի մը չգոյութենէն։

Նոր Ակումբը, որ մէջտեղ եկաւ շնորհիւ Հ. Ց. Դ. կոմիտէի ջան... քերուն, պիտի ըլլայ վառարանը բո... լոր անոնց որ կարօտ ունին հայ խօսքին, կիրքին ու գրականութեան։ Այնտեղ պիտի ըլլան դասախօսու... թիւններ, վիճաբանութիւններ, գրա... կան եւայլն երեկոյթներ, նուիրուած ազգային ինքնաճանաչման։ Ո՛վ որ կ'ուզէ գիրք ու թերթեր կարդալ, թող դիմէ հոն, ուր կարելի է գտնել ամէն տեսակ գիրքերէ զատ զանա... զան պարբերականներ, «Դրօշակ», «Հայրենիք» ամսագիրը, «Ցուսաբեր», «Ցառաջ», եւայլն։ Ակումբը վար... ձու կը տրուի զանազան Միութենից ժողովներուն համար։ Դիմել կոմի... տէի անդամներուն կամ ուղղակի գրադարանին։ Մօտ օրէն Ակումբին բացումը պիտի կատարուի։

Թորոս

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Գրադարանի ըն... թերցողներուն ուշադրութեան կը յանձնենք որ յետ այսու պէտք է դիմել հետեւեալ հաս... ցէին.— 206, Rue Duguesclin, Lyon

ԽՈՐՀՐ. ՌՈՒՍԻԱ

ԿՈՐՖԻՒ ԳԱՆԳԱՏԸ

Մ'աքսիմ Կորքի, իր ծննդեան 63րդ տարեդարձին առթիւ ստացած շնորհաւորական հեռագիրներուն պատասխանելով, յայտ կը յայտնէ որ 3 հազար րուբլի ծախսուած է միայն հեռագրի համար, այն ալ բանուոր... ներու գրպանէն։ Այդքան դրամով կարելի էր, կ'ըսէ, գեղեցիկ գործեր հիմնել երկրին մէջ եւ ոչ թէ մսխել գեղեցիկ բառեր հեռագրելու համար իրեն։

«ՊՐԱՎԴԱՅ»Ի ԳԱՆԳԱՏԸ

«Պրավդա» թերթը կը գանգատի որ Անդրկովկասի կոմունիստ պաշ... տօնաթերթը «Զարեա Վոստոկա» շատ թերացած է իր դերին մէջ։ Մեկիկ մեկիկ ցոյց կուտայ թերա... ցումները որոնց կարգին կը հարցնէ թէ ինչո՞ւ չարտատպեր իր խմբագ... րականները, գոնէ կը ղրկէ հեռա... գրով։ Ուրախ է որ Հայաստանի եւ Ադրբէջանի թերթերը օրը օրին կ'ար... տատպեն իր ցոյց տուած սխալները։ Եւ կ'առաջարկէ հրաժարեցնել «Զար... եա Վոստոկա»յի խմբագիրը, որ դեռ նոր նշանակուած էր։

ԸՆԴՀԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

Մայիս 18ին Բագուի մօտերը սպանուեցաւ Ադրբէջանի կեդրո... նական գործադիր կոմիտէի անդամ Ուսի Հաջիեւ, երբ քննութեան էր ենթարկուելու Ընդհանրական Դատարանի առջեւ։ Հետագիրը չըսեր թէ ոճրագործը բռնուեցա՞ւ, բայց կը յայտնէ որ ան կը պատ... կանի ապստամբական շարժման եւ ահաբեկիչներուն։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

«ԱՐԱՐԱՏ»Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Զ. Ո. Մ.ի «Արարատ» ֆութ... պոլի խումբը, վերջին մէկ երկու շաբաթուան պատուաւոր պար... տութիւններէն յետոյ, անցեալ կիրակի օր շարք մը գեղեցիկ յաղթանակներ տարաւ։ Sur... esnes*ի* White Harriers *խումբը, բաժակի 6ական հոգինոց Թուր... նուա մը կազմակերպած ըլլա... լով, հրաւիրեր էր նաեւ «Արա... րատ»ը։ Ներկայ էին մօտաւորա... պէս 30 խումբեր, եւ մրցումնե... րը տեւեցին առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ երեկոյեան 7.30։*

«Արարատ»ը իր տարած 7 յաղթանակներով եւ 2 պար... տութիւններով մնաց տըսմ-ֆի... նալիստ։ Նոյն իսկ բաժակը շա... հելու յոյսեր կրնայինք ունենալ, եթէ ընկերոջ մը հարսանիքին պատճառաւ խումբին տղոց մէկ մասը բացակայ չըլլար։

Գեղեցիկ արդիւնք մըն է այս, եթէ նկատի առնենք որ, մեր տղոցմէ պարտուող խում... բերու մէջ կը գտնուէր Փարիզի Ջուխցերիացիներու նշանաւոր խումբը, ինչպէս նաեւ Gallia, Nanterre *եւ* White Harriers *խումբերը։*

Դաշտին վրայ ներկայ հա... րիւրաւոր բազմութիւնը զովես... տով կը խօսէր մեր տղոց խա... ղարկութեան մասին։

Ծիծաղելի էր տեսնել բար... կութիւնը Gallia *խումբի տղոց, որոնք իրենց արժանապատուա... թիւնը վիրաւորուած կը զգային պարտուած ըլլալով հազիւ ի... րենց ուսերը հասնող հայ տղոց... մէ երկու անգամ 2—0։*

Հ. Ա.

ՈՐԲԻ ՄԸ ՄԱՀԸ

Անցեալ օր Թուրի Հիւանդանո... ցին մէջ մեռաւ հայ որբ մը, Յակոբ Նաղարէթեան, որ երկար տաեներ ի *վեր կը դարմանուէր* albuminurie հիւանդութեան համար։

Այս որբն ալ երկու տարի ա... ռաջ բերուած էր Ցունաստանէն, աշխատցնելու համար ագարակնե... րուն մէջ։ Տարիքով շատ փոքր էր, բայց մեծ գրուած։

Կարճահասակ, հեզահամբոյր որբ մը։ Ուրախ էր, երբ բարի ագարա... կացանի մը մօտն իմկած էր։ Քոյր մը ունէր Եգիպտոս, քոյր մըն ալ Ցունաստան, երկուքն ալ դեռ փոքր։ Կը ցաւէր, որ չէր կրնար թղթակցիլ անոնց հետ։ Զրկաբար իրեն «Ցառաջ» եւ «Երկունք» հայթայթեր էին ըն... կերները, ուրախութեամբ կը կար... դար։ Շարունակ նոր գիրքեր կ'ուզէր, կը փափաքէր դպրոց մը մտնել։ Ցանկարծ վրայ հասաւ հիւանդութիւ... նը։ Հիւանդանոցին մէջ այլեւս յոյսը կտրած էր, «Փարիզ տարէք զիս, որպէս զի աղէկնամ» կ'ըսէր։

Մահը չխնայեց իրեն։ Մեռաւ մինակ, քոյրերէն հեռու, օտար երկրի տակ։

Բայց, սիրելի Ցակոբ, մենք որ... բեր, պիտի պահենք յիշատակդ մեր տառապանքի յուշերուն հետ, քնացի՛ր խաղաղ։

Հ. Վ.

ՊԱՐՄԻԿՆԵՐՆ ԱԼ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻՆ ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐԸ

Թէհրանի «Վերածնունդ»ը կը գրէ թէ «Իրանդեւան»ի միութեան ան... դամները փորձ մը կատարեցին լա... տինական տառերով գրել պարսիկ գրականութիւնը։ Անոնք նոյնիսկ հրատարակած են նոր այբենա... բան մը լատինական տառերով, եւ ձրիաբար ցրուած ժողովուրդին մէջ, տարածելու համար իրենց փորձը։

Ակէ զատ լատինական տառե... րով գրած ու տպած են պարսիկ բանաստեղծներու քանի մը գործերը։

Ցառաջաբանով մը, անոնք կ'ը... սեն թէ փորձ մըն է որ կատարած են ասով, եւ կը կարծեն թէ մեծ ընդունելութիւն պիտի գտնէ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՆԴՐԻԱՍԻ ԵԻ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Անդրէասի եւ շրջանի Հայր. Միութեան վերջին տարուան վար... չութիւնը, առանց երեք գործած ըլլա... լու, յոգնած զգալով ինքզինք, ձգած է երեսի վրայ բոլոր պատասխանա... տուութիւնը միութեան գոյքերուն եւ գանձին, ոչ ոք կը հետաքրքրուի։ Քանիցս թելադրանքներ եղան վերա... կազմելու միութիւնը։ Բայց ապար... դիւն։ Եւ արդէն յոյս ալ չկայ վե... րակազմելու։ Որով միութեան գոյ... քերուն ապահովման հարցը կուգայ սեղանի վրայ։ Միութեան ծրագիր... կանոնագրին մէջ կայ յօդուած մը, որ կ'ըսէ. «Միութիւնը լուծուած պարագային, անոր բոլոր գոյքերը եւ դրամները կը գործածուին միա... յած անդամներուն որոշումովը, բա... րենպատակ ձեռնարկներու։

Ուստի քանի որ անկարելի է կենդանացնել, ժամանակն է գոր... ծածել այդ դրամը իր նպատակին։ Արդէն «Ցառաջ»ը օրը օրին կ'ար... ձանագրէ բազմաթիւ օգնութեան ձի... չեր, ամէն կողմերէն։ Սոյն նամակ միութեան գանձապահին ուշադրու... թեան կը յանձնեմ, որպէսզի բարե... հաճի միութեան անդամները ընդհ... ժողովի մը հրաւիրել եւ որոշել դրամին միացած դումարին գործա... ծութեան ձեւը։

Ցարութիւն Ա. ՔԷՖԷԼԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐ

Ցրանսայի հայ նկարիչները յա... ռաջիկայ կիրակի, 7 յունիս, նկար... չական ցուցահանդէս մը կազմա... կերպած են Սեւրի Մխիթարեան վարժարանին մէջ։ Բացումը տեղի կ'ունենայ, շաբաթ ժամը 3ին։

ԴԱՇՏԱՑԻՆ ՅԱՅԳԵՐԳ

(ՑՈՒՆԵՐ ԲԱՐԶՐ ՀԱՑՔԷՆ)

...ո՞հ, մանաւանդ այդ ցած ա... ...ներուն տակ սրտատրոփ բաբա... ...նը կ'իմանամ երիտասարդ կուրծ... ...ր, տղամարդոց, աղջիկներու ...ենները չէ՞ք տեսներ. ժպի՞տն է ...անձկութիւնը, ցա՞ւը թէ կա... ...ը որ կը քրտնի անոնց կոնքե... ...ն, կը դողայ անոնց շրթունքին ...ջ... Եթէ կարելի ըլլար տես... ...ի երազին ծիածանը անոնց քունի ...ուերներուն վերեւ... »։

— Աւազ, դուն զառանցո՞ւմ ես, ...րդ տուաւ Սարհատը։ Ամէնքը ...ղջացին։

— Այդ գեղջուկ, հողի զաւակ... ...ը փակած են գետնին, իրենց մա... ...րուն, խրած են ակօսին, բախտ... ...ին մէջ, բայց այս պահուս անոնց ...ու թեւերը պարզած է մայրական ...աղը, ինչպէս հաւ մը իր ձագուկ... ...րուն վրայ։ Երազը որ խաղալ է եւ երջանիկ, ամբոխէ եւ յուսատու, որ կը հրահրէ Սէրը եւ Կարօտը երիտասարդ կուրծքերու տակ...

Ու տեսէք, բարեկամներ, կը բաւէ որ ձայն տամ, որպէս զի արթնան սպասող սիրավառ սրտերը ու դէպի դուրս, դէպի վեր նային կարծելով թէ գիշերուան ճամբայէն. կ'անցնի ու կը կանչէ անծանօթը, թերեւս նժոյգը Ասպետին որուն յառած են ու պիտի սպասեն դեռ երկար։

Ու քանի մը քայլ առաւ Աւազ, դէմքը դարձուց գիւղին ու յանկարծ իր խորունկէն բան մը փրթաւ. տաք եւ դառ, լեցուն բաբախուն երգ մը որ ուռեցաւ, ալիք ալիք տիրապե... տեց. լռութեան եւ հեռաստաններուն։ Ցատակ, մեռաղի մը հնչուն շեշտե... լով ան ամայի միջոցէն ոգեկոչեց եւ արթնցուց բոլոր քնացող յու... զումները, սէրերը։

«Սիրուննե՛ր, մի նեղանաք
Որ ես իմ եարին եմ գովում
Դուք իմ տարտս չէք իմանում
բալա ջա՛ն...
Էնտոր ցամար Նրան եմ գովում»

Միջոցը, երկնքի լոյսերը, անց... նող պահը յանկարծակիի եկած սա... ռեցան. յափշտակուած էին բոլոր շունչերը, բոլոր իրերը. ուղեւորնե... րու սրտէն կը հնչէր երիտասարդու... թիւնը, ինչո՛ր կը մտածէին գլխիկոր ձիերը։

Ու յանկարծ, մէկիկ մէկիկ իրա... րու եաեւէ քնացող գիւղին պատու... հաններուն եաին նշոյլներ ծնան, ցոլքեր սկսան պլպլալ. ո՞վ էին յարուցեալ այդ հոգիները... Ու մո... ծերը վառեցան մէկ մէկու եաեւէ, մոմերը ցատկեցին լուսամուտէ լու... սամուտ ու պահ մը եաք ճամբուն նայող պատուհաններէն նշոյլները կը շարժէին, կարծէք նշան կու տային։...

Որքան կ'ուզէք գարդարուիլ
Ալ ու եէշիլ գոհարներով,
եարս՝ սեւ, դուք ալ ցագնէք,
էլի եարիս իմ գովում, բալա ջան
եարիս իմ գովո՛ւմ...

Ու յետոյ, մէկիկ մէկիկ, իրարու եաեւէ, զարթնող գիւղին վրայ դռներ սկսան բացուիլ, սպիտակ ատուերներ, մոմ ի ձեռին կանգ ա... ռին սեմերուն առջեւ... Անոնք կանգ առին հոն, մտիկ տալով երգին որ կը թաւալէր երդիքներու վերեւէն, կեցան սպասող աղօթող, ապշահար էակներու նման։

Ամէն մէկըդ մեկ մէկ փերի
Ալքիս առջեւ ման էք գալիս,
Բայց ինծի դուք չէք գրաւի,
էլի եարիս եմ գովում, բալա ջան,
եարիս եմ գովում...

Սպիտակ ատուերները կը սպա... սէին միշտ, ու մոմերու լոյսը կը դողդղար ափերու մէջ, ինչպէս սրտի մը բաբախումը։

Աւազը դարձաւ այն տանն եւ ուղեկիցներուն ուղղեց իր խօսքը.

— Ահաւասիկ, տեսա՞ք սէրը քնացող սա յարկերուն տակ...։

— Միմար կոյսերն են, էլի, առակին խենթ աղջիկները որ զուր են սպասում փեսայի գալստեան... քրքջաց Ջիւմշիլուը։

— Զգիտենք, ընկեր, յիմարնե՞րն են թէ իմաստուն կոյսերը, ասոնք... Գիշերուան երազներուն պարտէզէն անոնք միշտ կը հասնին, մոմերնին վառ, երբ սէրն է որ կ'անցնի։

Դէհ գնա՛նք... բաթթրացէք սահ... նակը... Թօթվէ ձիերդ, Ասատուր...։

Ամէնքը կրկին տեղաւորուեցան։

Մտրակը շաչեց. ձիերը թափ տուին, սլացան։

Աչքերնին դէպի եա, անոնք կը դիտէին տակաւին հեռացող գիւղը, ուր մոմերուն պլպլուքը կը դալկա... նար, կը նուաղէր.

— Իսկ հիմա՛, Աւազ... ո՞ւր ենք գնում...։

— Իլիճա՛, դուք իմ հիւրն էք այս գիշեր։

Մշուշին մէջ խորասուզուեցան պլպլուքները, ատուերները, տարա... ծութիւնները։ Սահնակը կը ճռնչէր ու կը լողար սպիտակ ծովու մը վրայ։ Ցուրտին մտրակը կը զգուէր ձիերուն գաւակը։

Քարաշէն կամուրջ մը անցաւ իրենց տակէն ու միայ իրենց հետեւէն։ Ահա վերջապէս Իլիճան։

Աւազ պահ մը բռնեց երիվարնե... րու սանձը, շրջան մը տուաւ սահ... նակին ու առուի մը եղերքը քերելէ յետոյ ձիերը կեցուց գիւղին բացը, շփոթ տարածութեան մը առջեւ։

Ջիւնը փռուած էր այդտեղ կար... ծէք քնացող նախիրի մը քամակնե... րուն վրայ, թումբեր՝ շարուած քով քովի, ու տեղ տեղ քարեղէն սիւն մը կանգուն, որպէս հովիւը, քանի՛ մը գերեզմանաքարեր, անտերունչ դամբաններու վրայ։ Լուսինը նոյն... քան բարի, նոյնքան անտարբեր, շղայլած էր իր գալկութիւնը այդ թումբերուն շուրջը, ուր կը քնանար վաղամեռիկ ժամանակը։

Հող Աւազ սահնակէն վար ցատ... կեց, ոտաւնիներով անցաւ թումբե... րու վրայէն, գերեզմանաքարի մը մօտ կանգ առած շուրջը դիտեց։ Ան լրջացած կ'երեւէր, շարժուձեւ... րը՝ շփոթ, ուղեկիցները չէին հաս... կնար ինքը, ի՞նչ փնտռելու կ'եր... թար աշխարհէն բաժնուած այդ ան... կիւնը, ինչո՞ւ անոր մտածումները, միշտ այնքա՞ն յստակ, մտանուած էին այդ յեղակարծ խռովքին։

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

(Շար.)

Բոլշեւիկեան բռնի աշխատանքը

Լոնտոնի մէջ, «Գերութեան դէմ ընկերութիւն»ը հրատարակութեան տուաւ տեղեկագիր մը, Ռուսիոյ բռնի աշխատանքի պայմաններուն մասին:

Վկայութիւններու եւ տեղին վրայ կատարուած քննութիւններու արդիւնք է այս տեղեկագիրը որ կը յայտնէ թէ անտառներու մէջ փայտահատութեանևնաւահանգիստներումէջ փայտերու փոխադրութեան համար, բոլշեւիկները կիրարկած են պարտադիր աշխատանք:

Բռնի աշխատանքի ենթարկուած գործաւորները ըստ տեղեկագրին, կը բաժնուին հետեւեալ դասերուն.

1.— Շրջանի բնակիչները որոնք բռնի աշխատաւորներու մեծամասնութիւնը կը կազմեն:

2.— Գիւղական խորհուրդներու կողմէ հայթայթուած աշխատաւորները, որոնք իբր թէ կամաւոր կը ներկայանան, սակայն իրականութեան մէջ, բռնութեամբ ղրկուած են աշխատանքի: Այս կարգի անձերը ամենէն ծանր աշխատանքներու կը լծուին:

3.— Շրջանէ մը ուրիշ շրջան փոխադրուած աշխատաւորները կ'առնուին ամենէն աւելի համայնացած ագարակներէն:

4.— Բանտարկեալներն ու հասարակ թիապարտները, ինչպէս նաեւ քաղաքական դատապարտեալները եւ հին սպաները կը պատկանին այս վերջին դասուն:

Բռնի աշխատանք կատարողներուն մէջ, մարդեր կան որոնք բոլորովին անընդունակ են մարմնական որեւէ աշխատանք կատարելու ու ենթարկուած են զարհուրելի հարստահարութեան եւ ճնշումի: Այս ճնշումներէն այնքան վարպետութեամբ կազմակերպած են որ, դժուար կ'ըլլայ գտնել բրտութեան բացայայտ փաստեր:

"ՄԱՅԻՍ 28„Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԼԻՈՆ

Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ

Կը նախագահէ՝ Վ. ՉՈՒԼԼԷՐԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆ եւ Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Երգ, նուագ, արտասանութիւն, եւայլն

Ծախքերու մասնակցութեան համար կը գանձուի 2 ֆրանք

ՏԷՍԻՆ

Վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին

Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահին մէջ

Կը խօսի՝ ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւայլն: կը մասնակցի կոմիտաս երգչախումբը դեկավարութեամբ Պ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ:

Մուտքը ազատ է

ՆԻՍ

Վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ,146 Bld.de la Madeleine, Salle Ortelli

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ Մուտքը ազատ է

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՃՈՅՔ «ՄԱՅԻՍ 28» ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Անիէռ, Պուա-Քոլոնպի Հ. Յ. Դ. Զէյթուն կսմիտէին կողմէ:Վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին, 8 Ave. Argenteuil, Place Comèteի ծխավաճառին վերնայարկը:

Կը հրաւիրուին՝ Եռագոյն, Փոթորիկ, Վիշապեան, Մասիս եւ Ազատամարտ խումբերուն ընկերները:

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն

Փարիզէն առնել հանրակառք թիւ 45 եւ իջնել Փլաս Քօմէթ, Փօրթ Քլիշէէն թիւ 40 իջնել Rue d'Alma.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսիլահայ Տրամաթիք Ստուդիայի

Ի պատիւ դերասան՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Այս իրիկուն ժամը 8.30ին, Salon Chapeի մէջ, 85 rue Chape)

Կը ներկայացուի Ա. ԱԲԷԼԵԱՆԻ

ԱՆԱՌԱԿ ՈՐԴԻՆ (ՏՌԱՄ 3 ԱՐԱՐ)

Գիները ժողովրդական են

Ա. Ե. Հ. ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

ԿԸ ՏՕՆԷ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՉՕԱՄԵԱԿԸ

14 Յունիս Կիրակի ժամը 2ին Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահին մէջ

Մանրամասնութիւնները յայտագրով

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle Biothérapeutique, 131 Rue Cambronne, Métro, Vaugirard.

Կը խօսի՝ Պ. Ռ. ԲԵՐԲԵՐԵԱՆ

Նիւթը.—Նոր նիւթեր Պատկանեան տոհմի մասին

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻՉ

ՊԻՅԵԱՆՔՈՒՌԻ Ջաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 186 Ave. Verdun. Ներկայ կ'ըլլան ընկերներ Մ. Երիցանց, Մ. Գույումճեան:

ՌՈՍՏՈՄԻ ենթակոմիտէի ժողովը վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին 131 Fbg. du Temple.

ԳԱԽԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍԷՆ Թ'ԱՆԹուանի ընկեր կարօ խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին ընկեր ցովհաննէս վարօեանի բնակարանին մէջ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Իշխան ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Արամ, Աղբիւր Սերոբ, Եփրեմ խան, Համազասպ եւ Վարդգէս խումբերու բոլոր ընկերները վաղը Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պուլվար Օտտօի վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի ժամը 6ին ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Կ'ուզուին ֆրէփ տր շին եւ ժեռսէ ռոպ կարող լաւ գործաւորուհիներ: Դիմել Ե. Պօտուրեանի, 11 Rue Sénégal, Փարիզ (20), Մէթրօ Քուրօն կամ Պէլվիլ.

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հարաւային Շրջանի Յառաջդիմասէր Միութիւնը Պանեոլիդպրոցի սրահին մէջ կը սարքէ իր դասախօսութիւնը այսօր շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, կը խօսի Տօքթ. Ա. Պօղոսեան «ընկերային առողջապահութեան ներկայ ձգտումները» նիւթին շուրջ:

Կը հրաւիրուին անդամները եւ համակիրները:

ՓԱՐԻԶԻ Խարբերդցիներու Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ:

Բոլոր հայրենակիցներէ կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

Օրակարգ՝ հրաժարական վարչութեան եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ ժամը 4ին 71 Ave. Kléber: Այս ժողովը վերջինը պիտի ըլլայ ամրան այս ամբողջ եղանակին համար:

ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ եւ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԶԵԱՆՑԻ մահուան տարեդարձին առթիւ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգըստեան հանդիսաւոր պաշտօն պիտի կատարուի վաղը կիրակի առաւօտ: Այս երկու ազգային բարերարներուն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Չարսանճագի Հայր. միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի ժամը 2ին, 14 բիւ Քօլպէր, Պար Թապայի սրահին մէջ: Օրակարգ՝ զեկոյց վարչութեան, շրջ. ժողովի օրակարգերու վիճաբանութիւն եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿԵՍԱՐԻՈՅ Շրջ. Հայր. Միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի և Շրջանի բոլոր Կեսարիացիները վաղը ժամը 3ին Ֆլորիա ճաշարանը, 61 Rue Mr. le Prince. Օրակարգ.—Հաշուետուութիւն առժամեայ վարչութեան և ընտրութիւն մնայուն վարչութեան:

ԸՆԿ. ԲԱՐՈՒՆԱԿ Կրպոլեանէ կը խնդրուի հանդպիլ «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆԲ

Փարիզ, Պ. Հ.— 140:
Մարսէյլ, Գործ.— 741:
Տէսին, Հ. Ե. Միութ.— 10:
Ռօան, Թիւր.— 70:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Ջառացի (Սեբաստիա) Արուսեակ Ասլանեան որ 4 տարի առաջ Պաղտատի Հայոց եկեղեցիին պատին վրայ փակցուած գրութիւնով մը փնտռած է իր ազգականները: Այժմ 23 տարեկանէ: Իմացնել R. Aslanianի, Dugradus par Ucel, Ardèche, France. Իր ճշգրիտ հասցէն լուր տուողին 200 ֆր. նուէր:

— Աֆիօն Գարահիսարցի Գ. Օ. Յովասափեան եղբարք, կը փնտռեն իրենց հօրեղբորորդին Գրիգոր Յովասափեան (20 տարեկան), որ վերջերս Պոլիսէն Ֆրանսա եկած է: Իմացնել՝ K. O. Hovassapian, 23 Rue de Guide Le Creusot (Sâone et Loire).

Կ'ուզուին LINGERIE DE LUXEի գործաւորուհիներ իրենց տուներուն մէջ աշխատող, ներկայանալ ձեռագործի նմոյշներով, rue de Convention 155 bis, Avakiantz, երկուշաբթի օրերը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ: Թէլ. Vaugirard 30-10.

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տէսինի եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները Նիսի Հայ գաղութէն.

Տիկին Վ. Քէօլէեան 1000, Յովհաննէսեան եւ Արսէնեան եղբարք 250, Տէր եւ Տիկին Յ. Համբարձումեան, Պ. Ե. Աղաթօն, Պ. Յ. Յովակիմեան 200ական, Հայկական սինէմայի միջոցին, ներկաներէն 212 ֆր. 25 սանթիմ, Պ. Տ. Չամքէրթէն, Տէր եւ Տիկին Ա. Մելքոնեան, Շէր եւ Տիկին Նասիպեան, Տէր եւ Տիկին Հ. Գազանճեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Մէրհամէթճեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Էլմասեան 100ական, Տիկին Ս. Պէրպէրեան, Պ. Մ. Եանըքեան, Պ. Հ. Պաղտասարեան, Պ. Գ. Գասպարեան, Տիկին Սինէմեան, Տէր եւ Տիկին Ալթունճի, Իշխան Արղութեան, Պ. Տ. Ներսէսեան, Տիկին Վ. Եսայեան 10ական, Ոմն 6. Տիկին Ֆ. Համբարձումեան, Պ. Մ. Մաթէոսեան, Տօքթ. Սամուէլ Խան, Տէր եւ Տիկին Ստեփանեան, Տիկին Ղազարոսեան, Տիկին Մէրսէտէս, Տէր եւ Տիկին Մ. Թօքաթլեան 50ական, Պ. Ս. Գասըմեան 25, Տիկին Սարաֆեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Ղ. Կըտէմեան, Տէր եւ Տիկին Գօնտաքճեան, Տիկին Իփէքճեան 20ական, Տէր եւ Տիկին Յ. Խաչատուրեան 60, Տէր եւ Տիկին Մ. Գրիգորեան 43, Տիկին Մ. Պաղտասարեան, Պ. Զ. Յակոբեան, Տիկին Մ. Հայրապետեան 5ական, Պ. Ս. Մարտիրոսեան, Պ. Ա. Պաղտիկեան, Տիկին Երիցուհի Ամպէի Շամլըեան 20ական, Տէր եւ Տիկին Կ. Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Նազգաշեան, Տէր եւ Տիկին Սելեան 50ական, Տիկին Ն. Ճարպիկեան, Տիկին Մ. Պետրոսեան, Ոմն, Տիկին Ա. Օտաճեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Պալեան, Տիկին Արմենուհի Ավճեան, Տէր եւ Տիկին Լ. Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկին Եուսուֆեան, Պ. Ե. Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Սէֆէրեան, Տէր եւ Տիկիե Յ. Ճիվէլէկեան, Պ. Յ. Հալէպեան, Տէր եւ Տիկին Լ. Զօրեան, Օր. Աննա Տալեան, Պ. Լ. Արսլանեան, Տէր եւ Տիկին Ե. Քէպապճեան, Ոմն, Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Երամեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Անտոնեան, Պ. Խ. Պանտէզեան, Տէր եւ Տիկին Առաքել Ատալեան 10ական, Պ. Յ. Թօմպուլեան, Պ. Ա. Թօմպուլեան, Տէր եւ Տիկին Խ. Քէօչէքեան, Պ. Ճօրճ Մաճարեան, Տիկին Ծ. Պաղտիկեան 5ական, Պ. Վ. Մախոխեան, Պ. Գ. Չիլինկիրեան 15ական, Տէր եւ Տիկին Յ. Հաճեան 40 ֆրանք: Ընդհ. գումար 3855 ֆր. 25 սանթիմ:

Վարչութիւնս անգամ մը եւս կը յայտարարէ Տէսինահայ գաղութին թէ Հայ մատուռը որ կը շինուի նախաձեռնութեամբ Տէսինի Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութեան եւ մասնակցութեամբ ամբողջ Հայ գաղութին, սեփականութիւնն է Տէսինի Հայ լուսաւորչական համայնքին, եւ ո՛չ թէ մասնաւոր միութեան մը եւ կամ անհատի մը, ինչպէս արդէն կառավարութենէն վաւերացուած է այս ձեւով:

Ի դիմաց Տէսինի եկեղեցասէր Տիկնանց Միութեան վարչութեան Ատենապետուհի Ս. Հալէպեան, Ատենադպրուհի Վ. Ճօրճիկ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդթ. եւ վարիսի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12:

Կ'ուզուին երկու դերձակ գործաւորներ մեծ կտորի վրայ աշխատելու համար: Մնայուն գործ եւ լաւ վճարում: Դիմել՝ Պ. Գլթիքեանի, 8 Rue Rougemont Paris (9).

ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

AMERICAIN LLOYD. PALESTINE & ORIENT LLOYD

13 Bld. Malesherbes, Paris (8)

Tél. Anjou 07-45 Adr. Télég. Palestloyd

Ցոմսակներ ամէն երկիրներու համար:

Եգիպտոս, Սուրիա, Պաղեստին, Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Չինաստան, եւայլն:

ԾԱՆՕԹ.— Արտասահմանէ եւ գաւառներէ մեկնողներուն կը տրուին պէտք եղած տեղեկութիւնները եւ տոմսերը:

Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ զեղչ Հայերու համար.

ՕՆՆԻԿ ԻՍԿԷՆՏԷՐԵԱՆ

ԴԵՐՁԱԿ

ՇԻՔ ԵՒ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

21 QUAI DE LA TOURNELLE PARIS (5E)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն: Չափաւոր գին:

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

ՊԷՔՈՆԻ ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ ԱՆԻԷՌԻ ԿՈՂՄԸ

ՎԱՐՁՈՒ Է գեղեցիկ յարկաբաժին մը, առաջին յարկ, փողոցի վրայ երկու սենեակ, խոհանոց, լոգարան, կեդրոնական ջեռուցիչ եւ ամբողջ տարին տաք ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ: Տարեկան վարձք՝ 5500 ֆր., շարժ եւ ջերմութեան յարակից ծախքեր 1270:

Դիմել Տիկին Միսաքեանի 3bis Rue de Strasbourg, (առաջին յարկ)

ԿԱԶԻ ՕՃԱԽՆԵՐՈՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ԳԷՈՐԳ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

71 rue Longue des Capucins

71, Բիւ Լօնկ տէ Քաբիւսէն, ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը ծախենք, կը շինենք, կը նորոգենք եւ կը փոխանակենք կազի օճախներ նպաստաւոր պայմաններով

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ

ՈՒՆԻՆՔ ՍՈՒՐՃԻ ԵՒ ՄՍԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն Քռէփ տը Շինի: Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ: Ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaum. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ. տարբալուծ.: Կ'ընդունի ամէն օր 12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտն

ՅԱՌԱՋ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Téléphone : NORD 67-23

R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ
7
ՅՈՒՆԻՍ
1931

7 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1589

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

"ԵՂԵՐԱԿԱՆ ՄԱՀ"

Խորհրդային Հայաստանի «բարեկամ» թերթերը, Բարեգործականի «Միութիւն»ն ալ միասին, ցաւով արձանագրեցին «եղերական մահը» Տոքթ. Հէքիմեանի, որ՝ ներկայացուցիչն էր թէ՛ Բարեգործականի եւ թէ՛ Նոր Սերաստիոյ շինութեան գործին, Երեւանի մէջ։

«Եղերական մահ», — ոչ աւելի, ոչ պակաս։

Ոչ իսկ ո՛ր եւ է վախկոտ հարցուփորձ կամ ենթադրական, իւանագիտական լուսաբանութիւն։

Ջափազանց առանձգական է բառը, — «եղերական»։

Եղերական մահեր են՝ դանակով սպանութիւնը, խողխողումը, անձնասպանութիւնը, արկածը, գնդակահարումը, կախաղանը, ծեծի տակ անշնչացումը՝ բանտի կամ փողոցի մէջ։

Կարելի՞ էր իմանալ թէ՝ ո՛ր «եղերական»ին զոհն է Տոքթ. Հէքիմեան, այս հակայեղափոխական (մեր հասկացողութեամբ), հակադաշնակցական եւ թունդ պահպանողական կամ բարեգործական քաղաքացին։

Եւ եթէ ուրիշները խոհեմութիւն կը համարեն լռել, գոնէ Բարեգործականը, որ չէզոք է եւ «անխտրական», պարտականութիւն չունի՞ հանրութեան տեղեկացնելու իր պատուիրակին մահուան պարագաները։ Մանաւանդ որ, միշտ պարտականութիւն կը սեպէ վսե՛մ ոճով նկարագրելու ո՛րեւէ թէյասեղան կամ խնջոյք, «հանդերձ ընտանեօք»։

Ջարաշուք զրոյցներ շրջան կ՛ընեն այս մահուան առթիւ։ Այդ մենք պիտի նախընտրէինք բուն աղբիւրէն իմանալ իրողութիւնը։

ԵՐԷԿ ԱՌԻԻԾ, ԱՅՍՕՐ ՄՈՒԿ

Այս շաբթու ընդարձակօրէն պարզեցինք Հայաստանի հաստակաւոր ժառանգաւորականներուն դէմ սարքուած նոր դաւութիւնը։ Քամիներէ խաղ մը որքան գարշելի, նոյնքան ընդհակառակ ցնցուցիչ։

Ինչ որ մնացած է Հայաստանի մէջ իբրեւ ժառանգաւոր ուժ ու աշխար, ենթարկուած է ափ մը շողորթներու անլուր հալածանքներուն։ Խաչակրութեան եւ հալածանքին։

Ծանօթ են անոնք, իրենց եւ մեղադրանքները։ Թեմականները կրնան գտնել «Խորհրդային Հայաստան»ի մայիս 21ի թիւը, եւ կարդալ ու համոզուիլ։ Մենք պարտք սեպեցինք ներկայացնել որոշ հատուածներ, իսկ ամէնէն կարեւոր մասին բնագիրը արտատպած ենք նոյնութեամբ։

Միեւնոյն ատեն, պարզեցինք Էջմիածնի գլխուն սարքուած յանդիմանութիւնը։ Բուն բառով՝ ողբերգութիւնը։

Յամի շնորհաց 1926 Թուականին, Փարիզ բազմած 10—15 ժառանգաւորականներ, գրագէտներ եւ արուեստագէտներ պարտք սեպեցին բուռն բողոքագիր մը ստորագրել ու հրատարակել Ահարոնեանի մէկ յօդուածին, աւելի ճիշդ՝ քանի մը բառութիւններուն առթիւ, որոնք միանակար կը համարուէին ընդհանրին համար։

Զքրքրենք մանրամասնութիւնները եւ հարցը դնենք շեշտակի։

Այդ բողոքարկուները ողջ են այսօր։ Եւ փարիզի մէջ։ Անոնց դիրքերուն վրայ։

Անաւասիկ աննախընթաց առիթ մը՝ ձայն բարձրացնելու։ Ինչո՞ւ կը յաջենան կատարել իրենց սրբազան պարտականութիւնը, իրրեւ անշահախնդի՛ր եւ հայրենասէր քաղաքացիներ։

Մանաւանդ որ, այս անգամ յօդուածի մը, բացատրութեան մը կամ բառի մը վրայ չէ խնդիրը, այլ ամբողջ վաստակաւոր, չարատանջ սերունդի մը ճակատագրի հարց։

Ինչո՞ւ ըսել տալ փողոցէն անցնող մարդուն,— երէկ առիւծ կարեր, երկու բառի համար, այսօր մուկ են դարձեր, երբ նոյն Հայոց կաթողիկոսութիւնը կը վերածուի անառանոցի, իսկ վաթսուննոցներու փաղանգ մը, 15—20 գիտնականներ, բանասէրներ, լեզուագէտներ եւ պատմագէտներ դասպարտուած են զգուելի հաւատաքննութեան մը։ Լրտեսական հալածանքի եւ բարոյական գլխատման։ Ճշմարտութեան, ճատ մտքի ուրացման եւ խեղկատակութեան...

ՎԵՑ ՆԱՀԱՆԳ ԵՒ ԿԻԼԻԿԻԱ

կը խնդրենք չնախապաշարուիլ։

կ՛ակնարկենք շատ սովորական հարցի մը. — Հայր. Միութեանց կեդրոնացման, որու մասին մեր տեսակէտը պարզեցինք այս էջին վրայ, զանազան առիթներով։

Ուրեմն, բարիք մը հաւատալով Հայր. Միութեանց կրճատումը, ձուլումն ու կեդրոնացումը, կ՛առաջարկենք, իրրեւ գործական ուղեգիծ.—

Հայր. Միութիւնները վերածել շրջանային՝ նահանգային կամ նահանգաձիգ կազմակերպութեանց՝ վեց նահանգներու անունով։ Կիան ալ առանձին։

Այսպէս կ՛ունենանք եօթը Հայր. Միութիւններ.— Բարձր Բաղէշ-Տարօն, Վասպուրական, Սեբաստիա, Տիգրանակերտ, Խարբերդ եւ Կիլիկիա։

Ծրագիրը չխճողելու համար, առայժմ չենք զբաղիր միւս Հայր. Միութիւններով։

Յամբուն կէսէն աւելին կարուած կ՛ըլլայ, եթէ մեր ժառանգաւոր շրջաններու Հայր. Միութիւնները լրջօրէն համաձայնին կէտին մէջ։

Գործակատարին առիթ կ՛ունենանք աւելի ընդլայնելու մեր տեսակէտը։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Վատիկանի նոր դաշտարարութիւնները

Իտալիոյ վերջին հակակրօնական ցոյցերուն ումիջադէպերուն մասին, հետեւեալ նոր յայտարարութիւններն ըրին Վատիկանի մէջ.

— Պէտք տեսանք շեշտելու այնպարտիչ վերագրումները թէ կաթոլիկ կազմակերպութիւնները ապաստան դարձած են արդի կառավարական վարչաձեւին բոլոր ընդդիմադիրներուն։ Նման ուրիշ շշուկներ եւս շրջան կ՛ընեն, պէտք է որ զանոնք ալ հերքենք։ Կ՛ըսուի թէ Վատիկանի բողոքները չափազանց էին, ու կը գէշին նպատակը, որովհետեւ իտալական կառավարութիւնը երբեք մտադրութիւն չունէր փակելու բոլոր ակումբները եւ իրեն վերապահած էր աստիճանաբար զանոնք վերաբանալու իրաւունքը, գոնէ այն ակումբները որոնց հակաֆաշիստական գործունէութիւնը չէր հաստատուեր։

«Արդ, միակ պաշտօնական վաւերաթուղթը, որ թոյլ կուտայ դատելու իրողութիւններն ու կառավարութեան մտադրութիւնները, այն պաշտօնական զեկոյցն է որ կը յայտնէր թէ ֆաշիստական կուսակցութեան չպատկանող բոլոր երիտասարդական կազմակերպութիւնները լուծուած են ամբողջ Իտալիոյ մէջ, առանց միջադէպի։ Ըսողներ ալ կան որ եթէ ակումբները փակուեցան, յարձակումներու դէմ զանոնք պաշտպանելու համար էր։ Արդ, անհերքելի վկայութիւններով կը փաստուի թէ բոլոր յարձակումները կազմակերպուած էին եւ կը պաշտպանուէին եւ թէ ցոյցերը տեղի ունեցան կատարելու համար գործեր, որոնք որոշուած էին նախապէս։

«Վատիկանի համար, կարելի է նոյնիսկ հաստատել թէ Իտալիոյ բազմաթիւ քաղաքներուն մէջ, յարձակողները կը գործէին տեղական իշխանութեանց առաջնորդութեամբ։

Անշուշտ Լահէյի Ատեանին առջեւ

Լահէյի Միջազգային ատեանը ազդարարեց Աւստրիոյ կառավարութեան թէ Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդին կողմէ հրաւիրուածէկարճ ժամանակի մէջ յանձնելու աւստրեգերման համաձայնութեան մասին անհրաժեշտ բացատրագրերը։ Լահէյի Ատեանը տուած է հետեւեալ որոշումները այս մասին.

— Բոլոր այն պետութիւնները որոնք կապ ունին Սէն-Ժերմէնի դաշնագրին, կամ ժընեւի կանոնադրութեանց հետ, ինչպէս նաեւ այն պետութիւնները որոնք ստորագրած են 1931 մարտ 19ի աւստրեգերման համաձայնագիրը, արտօնուած են տալու գրաւոր կամ բերանացի տեղեկութիւններ Լահէյի Ատեանին։ Շահագրգռուած պետութիւնները հրաւիրուած են ամէնէն ուշը, մինչեւ Յուլիս 1 ներկայացնելու իրենց տեսակէտները։ Այն պետութիւնները որ ընթացք կուտան այս հրաւէրին, արտօնուածեն նաեւ ներկայացնելու իրենց տեսութիւնները իրաւական կացութեան մասին, երբ սկսին բերանացի խորհրդակցութիւնները, յուլիս 20ին։

Աւստրիա հաղորդեց Լահէյի Ատեանին թէ որոշուած պայմանաժամու ընթացքին իրեն պիտի յղէ գրաւոր յայտարարութիւն մը եւ թէ իր տեսակէտը բերանացի ալ պիտի յայտնէ դատական վիճաբանութեանց ընթացքին։ Աւստրիա Լահէյի Ատեանին մօտ՝ իրեն ներկայացուցիչ կարգած է Պոնի համալսարանի ուսուցիչներէն Էրիխ Քաուֆման։

Գերմանիոյ ներկայացուցիչն է Փրօֆ. Վիկտոր Պրունս։

Ֆրանկֆուրտ քանակցութիւնները

Ուրբաթ օր, Փարիզ, առեւտրական նախարարութեան մէջ, առաջին հանդիպում մը ունեցան ֆրանսական եւ խորհրդային պատուիրակութիւնները։ Այս առաջին հանդիպման ընթացքին, պատուիրակները նախ ուսումնասիրեցին առեւտրական այն հարցերը, որոնք ուսումնասիրութեան պիտի ենթարկուին, երկու երկիրներու առեւտրական փոխանակութիւնները հաւասարակշռելու համար։ Այս հարցերէն մէկն է ֆրանսական արտածումներուն Ռուսիոյ մէջ աւելի ընդարձակ շուկայ մը ներկայացնելու հարցը։

Շարժ եւ փլուզում կարսի մէջ

Կարսէն կը հաղորդեն թէ քանի մը օր առաջ արեւմուտքէն հիւսիս ուղղուածէ երկու անգամ երկրաշարժ պատահած է այնտեղ։

Շարժի միջոցին իչգալը կոչուած տեղը տուն մը փլած է գիշեր ատեն եւ փլատակներուն տակ ջախջախուած են հինգ հոգի, որոնք երկու օր վերջ մեռած են հիւանդանոցին մէջ։ Ազատուած է միայն ընտանիքին պետը։ Սպաննուածներն են կինը եւ չորս տղաքը որոնց գանկերը փշրուած եւ կողերը ջարդուած են։

Այս սպանեալներէն զատ, փլատակներուն տակ մնացած են նաեւ երեսուն մսացու կովեր։

Հաւատացեալները Թուրքիոյ մէջ

Այսրնէն Պոլիս բերուած են հինգ համալսնավարներ, որոնք անցեալները ձերբակալուած էին այն տեղ։

Այս հաւատացեալները իրենց յանցանքը Պոլսոյ մէջ գործած ու Այսրն փախած են, տեսնելով որ պիտի ձերբակալուին։ Ձերբակալութիւնը կատարուած է Պոլսոյ ոստիկանութենէն եւ ղած տեղեկատուութեան վրայ եւ այս պատճառով է որ անոնք Պոլիս բերուած են։

Բանկալթիի գերեզմանատան խնդիրը

Յունիս 1ին, Պոլսոյ քաղաքային Դ. Ատեանին առջեւ շարունակուեցաւ Բանկալթիի գերեզմանատան դատը։

Նիստը բացուելուն, քաղաքապետութեան փաստաբանը յայտարարեց թէ ստացած է Պատրիարքարանի փաստաբաններուն իրեն տուած պատասխան-յուշագիրը, բայց չէ կրցած ուսումնասիրել, անոր երկարութեան պատճառաւ, եւ խնդրեց նոր միջոց տալ իրեն, որպէսզի քննէ ու իր կարգին պատասխան մը խմբագրէ։

Դատարանը ընդունեց այս պահանջը եւ որոշեց դատավարութեան շարունակութիւնը յետաձգել յուլիս 1ին։

Միւս կողմէ, Պատրիարքարանի փաստաբաններուն պահանջումին վրայ, որոշուեցաւ մինչեւ յուլիս 1 երկարաձգել կանխարգելմիջոցը («Թէտպիրի իհթիյաթի»)։ Այս մասին դատարանին կողմէ Թափուի վարչութեան ուղղուելիք գեկուցագիրը երէկ իսկ խմբագրուեցաւ, եւ Պատրիարքարանի փաստաբաններուն միջոցաւ հաղորդուեցաւ իր հասցէին։

*** Օրտուէն *Ազգարարի* կը հաղորդեն հետեւեալ լուրը։ Ցեղասպանութիւնը իրրեւ քաղաքապետութիւնը իբրեւ թէ Հայերուն ըսած է.— «Ձեր գերեզմանատունը շատ ընդարձակ է ձեզի համար, քանի որ հազիւ 50 տնուոր էք, հետեւաբար կէսը կարելի է տրամադրել հանրային ուրիշ նպատակներու»։

Ռուսիա դատ մը շահեցաւ

Նիւ-Եորք, ամերիկեան դատարանին առջեւ, *Պանք մը Ֆրանսը* դատ բացեր էր ընդդէմ խորհրդային կառավարութեան, պահանջելով ամերիկեան դրամատան մը մէջ պահ դրուած հինգ միլիոն տոլար արժէքով ոսկի։ Ոսկիի այդ ծոյլերը՝ բոլշեւիկները Ամերիկա ղրկեր էին 1922ին։

Պանք մը Ֆրանսը կ՛աշխատէր վերստանալ այդ ոսկիի ծոյլերը փաստելով թէ անոնք կը պատկանին իրեն, ղրկուած են իր կողմէ փեթրոկրատ. իսկ բոլշեւիկեան իշխանութիւնները գրաւած են զանոնք։

Ամերիկեան դատաւորը մերժեց Ֆրանսայի Դրամատան պահանջը մասնաւորաբար այն առարկութեամբ թէ Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ խորհրդային կառավարութեան ճանաչումը կ՛արգիլէ Ֆրանսական Դրամատունը հետապնդումներ կատարելէ նոյն իսկ ամերիկեան դատարանի առջեւ։

Հնգամեայ ծրագրի թերութիւնները

Մոսկուայի կառավարութիւնը ամիսներ առաջ կազմած էր Ամերիկայի ճարտարագէտներու յանձնախումբ մը, ուսումնասիրելու համար ածուխի սակաւութեան պատճառները Ռուսիոյ մէջ, ինչ որ կը նկատուէր մեծ սպառնալիք մը հնգամեայ ծրագրին համար։

Յանձնախումբը աւարտած ըլլալով իր քննութիւնները ներկայացուց իր տեղեկագիրը։

Այս տեղեկագիրը մասնաւոր կարեւորութիւն մը կը ներկայացնէ, որովհետեւ յանձնախումբին եզրակացութիւնները կը վերաբերին խորհրդային ճարտարարուեստի բոլոր ճիւղերուն։ Ամերիկացի ճարտարագէտները կը քննադատեն ամէնէն առաջ ռուսական նկարագիրը, ազգային խառնուածքը որ կը նախընտրէ վիթխարի շինութիւնները եւ դրամագլուխի հսկայական ծախումները քան թէ գոյութիւն ունեցող հանքերու բանաւոր շահագործումը, ինչ որ պիտի կրնար յաւելուածական միլիոնաւոր թոնս ածուխ արտադրել՝ շատ աւելի նպաստաւոր հաշուով։

Տեղեկագիրը կ՛աւելցնէ թէ գլխաւոր թերութիւնն է կազմակերպութեան պակասը, թէ աշխատող ձեռքեր շատ կան Տոնէցի աւազանին մէջ, բայց հանքային նիւթեղէնը շատ գէշ բաշխուած է։

Տեղեկագիրը կ՛եզրակացնէ թէ եթէ այս թերութիւններուն առաջքն առնուի, աշխարհի մէջ ոչ մէկ երկիր պիտի կրնայ այնքան ածան եւ առատ ածուխ արտադրել որքան Ռուսիան։

Գերման նախարարներ Լոնտոնի մէջ

Գերմանիոյ վարչապետը Պրիւնինկ եւ արտաքին նախարարը Քուրցիուս հասան Լոնտոն, ուր գտան տաք ընդունելութիւն մը։

Գերման նախարարներու այս այցելութեան իմաստը այնքան չափազանցուած էր գերման մամուլին կողմէ որ վարչապետ Պրիւնինկ պէտք տեսաւ կարգ մը յայտարարութիւններ ընել՝ հազիւ ոտք դրած Անգլիոյ հողին վրայ։

— Անգլիա կը հասնինք բսաւ, առանց վաւերաթուղթերու եւ առանց ծրագրի։ Մեր ջանքն է միայն ունենալ մտերմական խօսակցութիւն մը բոլոր այն հարցերուն մասին, որոնք հաւասարապէս կը շահագրգռեն երկու երկիրները։ Մեր նպատակն է նաեւ խորհրդակցութիւն մը ունենալ հարցերու մասին որոնք կապ ունին աշխարհի հետ, եւ վտանգ կը կազմեն ճարտարարուեստական երկրագործական եւ բանուորական դասակարգերուն համար։

Անգործութեան տագնապը

Վերջին վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան աստիճանական բարելաւում մը՝ Ֆրանսայի անգործութեան տագնապին մէջ։ Այսպէս, յայիս 30ին, արձանագրուած նպաստընկալ անգործներուգումարն էր 41,339, (9682 կիներ)։ Այդ Թուականէն շաբաթ մը առաջ, այդ թիւն էր 42,823. ուրեմն մէկ շաբաթէն միւսը 1484ի նոր նուազում մը։

Տագնապին նահանջը ցոյց տալու համար, յիշենք վերջին ամիսներու արձանագրութիւնները։

Ապրիլ 19՝ 51,814 (առաւելագոյն թիւը այս տարուան), մարտ 28ին՝ 50,815, փետրուար 28ին՝40,766, յունուար 31ին՝ 28,536։

Մայիս 25էն 30 Ֆրանսա մտած են 3751 բանուորներ՝ մեծ մասամբ երկրագործութեան մէջ աշխատելու համար։ Ֆրանսայէն դուրս եկած են նոյն շրջանին՝ 1036 հոգի։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԱՃԱՌՔԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔԻ ՀԱՐՑԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՂԱՄԱՍԻ ՎԱՃԱՌՔԱՅԻՆ ԿՅԱՆՔԸ

1

Մշակման ու նոր նպատակի մեր ուշադրությունն է գրավում հայկական հողամասի վաճառքի կյանքը: Մենք ուզում ենք իմանալ, թե ինչպես է ընթանում այդ գործը, ինչ դժվարություններ է հանդիպում այդ ճանապարհին, ինչ ձեռնարկներ են ձեռնարկվում այդ դժվարությունները հաղթահարելու համար:

Այդ նպատակով մենք դիմեցինք Հայկական հողամասի վաճառքի կենտրոնական կոմիտեի նախագահ ընկեր Ա. Ա. Ղազարյանին, որը մեզ հետևյալ տեղեկությունները հաղորդեց:

— Հայկական հողամասի վաճառքի կենտրոնական կոմիտեն ստեղծվել է 1923 թվականի հունվարի 1-ին: Կոմիտեի կազմում մտնում են ներկայացուցիչներ Հայկական ԽՍՀ Ժողկոմխորհից, Ֆինանսական ժողկոմատից, Գյուղատնտեսական ժողկոմատից, Հայկական ԽՍՀ Կենտրոնական գործադիր կոմիտեից, Հայկական ԽՍՀ Պետական հողային կոմիտեից, Հայկական ԽՍՀ Պետական հողային բանկից, Հայկական ԽՍՀ Կոոպերատիվների միությունից, Հայկական ԽՍՀ Կոոպերատիվների միության Կենտրոնական վարչությունից, Հայկական ԽՍՀ Կոոպերատիվների միության Կենտրոնական վարչության Գյուղատնտեսական բաժնից, Հայկական ԽՍՀ Կոոպերատիվների միության Կենտրոնական վարչության Վարկային բաժնից, Հայկական ԽՍՀ Կոոպերատիվների միության Կենտրոնական վարչության Հողային բաժնից, Հայկական ԽՍՀ Կոոպերատիվների միության Կենտրոնական վարչության Ֆինանսական բաժնից, Հայկական ԽՍՀ Կոոպերատիվների միության Կենտրոնական վարչության Իրավական բաժնից, Հայկական ԽՍՀ Կոոպերատիվների միության Կենտրոնական վարչության Կազմակերպական բաժնից, Հայկական ԽՍՀ Կոոպերատիվների միության Կենտրոնական վարչության Տեղեկատվական բաժնից, Հայկական ԽՍՀ Կոոպերատիվների միության Կենտրոնական վարչության Վերանորոգման բաժնից, Հայկական ԽՍՀ Կոոպերատիվների միության Կենտրոնական վարչության Ներքին առևտրի բաժնից, Հայկական ԽՍՀ Կոոպերատիվների միության Կենտրոնական վարչության Արտաքին առևտրի բաժնից, Հայկական ԽՍՀ Կոոպերատիվների միության Կենտրոնական վարչության Հաշվապահական բաժնից, Հայկական ԽՍՀ Կոոպերատիվների միության Կենտրոնական վարչության Աուդիտոր

Տիկին Ժէրֆիին, որ կրնայ ու-
նկալ արեւելեան գեղեցկութիւն եւ
ղկալ 132 օթառոց Մէմիլ փէհլիվա-
ը յարմար նշանած մը, ինչպէս
ն Լէպլէպիճին եւ սակայն
ր Հեռու կը մնայ իբրեւ գերա-
ար soprano solo՛ *պատաս-
անատու* փրիմա տոննա՛։ *Բա-
ը* պէտք եղաւ որ մանաւանդ ձիգ
ը ընենք գիտնալու համար որ Ֆա-
ի՞ կ՛երգէ՞ թէ ոչ, եւ կը կար-
նք որ այսպիսի գերի մը համար
ուրկ է հարկ եղած ձայնէն։
Նէթ քնքուշ շատ փոքր placé
ն մը որ սակայն բեմի յարմար
եւ այս պատճառաւ անշուշտ
արարին իր մեներգի կարեւոր
ինը չնչուած էր։

Պ. Էլմաս Խուրշիտ գերին մէջ
Ֆիճօ) միջակէն շատ վար մնաց
րեւ երգիչ եւ դերասան։ Վերո-
ալեալ գիտողութիւններով անյար-
ը ընտրութիւն մը։ Սոյն երկու
երը ստանձնող ուրիշ տարրեր
ն պակսին։ Մեր փափաքն է որ
Համերգի մասնագրութիւնը չկր-
ատուելէ զատ գոնէ պատշաճօրէն
դուի։

Պ. Գարագաշ ցոյց տուաւ իր
արիներու փորձառութիւնը Պ. Թօ-
ալեանին հետ, իսկ մասնաւոր գնա-
ատքով կ՛արձանագրենք Պ. Դըմ-
իքեանի խաղարկութիւնը (Էսպլէ-
ին)։ Այս անգամ գերադանցօրէն
ին եկաւ եւ տեղ տեղ յիշել տուաւ
մնոռանալի Պէնլեանը որուն խա-
արկութիւնը պատճօրէն իւրացու-
ած է եւ յատակ առոգանութեամբ
ւ երգուածքով՝ չի յոդնեցներ ունկն-
երը։

Թմբերգները Պ. Գարագաշի ճար-
ար առաջնորդութեամբ այս անգամ
ւելի ոգեւորիչ անցան, եւ ոակայն
արելի էր խնայել քիչ մը չափա-
անցուած պռոշտուքները երգուածքի
ձայնարկութիւններու մէջ։ Այս-
էս Գ. արարին «Հա՛յ Հա՛յ»ները
ղակի վայնասուն էին։

Ընդհ. կերպով, խաղը իբր կա-
ակերդութիւն աւելի յաջող էր քան
ղ տիէբէթ։ Դամեր (Տիկ. Անահիտ)
իր փոքր դերին մէջ լաւ էր։ Մաս-
ագարապէս շնորհաւորելի է դեկա-
ր Պ. Միշել Սիրինեանօ։ Առանց
որ ճպռտին ազդեցութեան, հաւա-
արար անկարգութիւններ տեղի ու-
ենային, եւ ան որոշ տեղեր յայտ-
ապէս կը տառապէր կարգը պա-
ելու համար։

Այսպէս կամ այնպէս Պ. Գարա-
աշի ստանձնած գործը շնորհաւո-
ելի է, եւ փափաքելի է որ տրուին
աեւ «Արիֆ»ը եւ «Քէօսէ Քէհեա»ն,
երերու լաւագոյն բաշխումով մը։
Պալիսի կազմակերպութիւններ դը-
ուի հանելու համար հարկ եղած
րձողութիւնը կ՛երեւակայենք, դի-
ենք որ մեր դերասանները ինչ
ատապանքներով է որ կը ստանձ-
են այսպիսի գործեր ու երբեք նը-
պատակ չունինք այս կամ այն

պատճառաւ վիրաւորել վշտացնելու։
Դիտողութիւնները որ կ՛ընենք՝ պար-
ճանելի կէտեր են։ Զենք պահանջեր
անկարելին, բայց գիտենք որ նման
ձեռնարկներու մէջ շատ մը բաներ
դէպի լաւագոյնը առաջնորդելու հա-
մար մեայն քիչ մը կամեցողութեան
կը կարօտին։

Համոզքով կ՛արձանագրենք որ
երկու ներկայացումներուն ալ հոծ
բազմութիւն մը փութացած էր քա-
ջալերելու ձեռնարկը։

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՊԱՏՄԱԾՆԵՐԸ

X... Մայիս 21

Նոյնութեամբ գրի կ՛առնեմ Հայաստանից նոր եկած մէկ ե-
րիտասարդի (ց. խ.) պատմածները։

— Մեր անտեսութիւնը կազ-
մած էր 12 շնչից, որի մեակ ղե-
կավարն ու աշխատաւորներն էին
հայրս եւ մեծ եղբայրս. իսկ մեւս-
ները կանայք ու երեխաներ էին։

1921ի թւականից, ինչպէս Հա-
յաստանի ամբողջ գիւղացիութիւնը
նոյնպէս եւ մենք ապրել ենք բոլ-
շեւիկների ծանր լծի տակ։ 1926
թւին մեր ընտանիքը ձայնազուրկ
կուլակ անուանեցին եւ զրկեցին ան-
հատականի տակ մինչեւ 1929 յունե-
վար 25ը, որից յետոյ մեզ կուլա-
կութիւն արեցին եւ մեր եղածը ձեռ-
ներից խլելով աքսորեցին Լէնինա-
կան, իսկ հօրս յունուար 28ի գիշերը
Զեկան ձերբակալեց, որպէս դաշ-
նակցական։ Մեզ աքսորելուց յետոյ
չանցած հօրս ամէս, մեզ վերադար-
ձրին նորէն մեր գիւղը Ջ.ն։

Հօրս եօթ ամիս Զեկայում պա-
հելուց յետոյ աքսորեցին Սիբիրի
խորքերը։

Մեզ աքսորելուց, ինձ էլ զըլ-
րոցին հեռացրին եւ որպէս կուլակի
եւ հակայեղափոխականի տղայի. երբ
մեր ընտանիքը Լէնինեանէն վե-
բադարձաւ, ես այլեւս հնարաւորու-
թիւն չունենալով ուսումս շարունա-
կելու ստիպուած եմ լինում եղբօրս
հետ գիւղական աշխատանքներ կա-
տարել եւ մեր ընտանիքը պահել։
Չնայած մեր լաւ հողերը ձեռներից
խլել էին եւ նրա փոխարէն տւել
անպէտ հողեր, նորէն ես ու եղ-
բայրս աշնանը մօտ 30 թանաք յո-
րէն ցանեցինք եւ մեր յոյսը ամ-
բողջովին այդ ցորենն էր։ Սակայն
դեռ գարունը չբացուած, մեզ յայտ-
նեցին որ ցանուած ցորենները տրակ-
տորներով պիտի վարեն բամբակ ցա-
նելու համար։

Եղբայրս այլեւս չի կարողանա-
լով տանել այդ զրկելի վերաբեր-
մունքը, գէմ կանգնեց դիւղխորհրդի
նախագահի առաջարկներին եւ թոյլ
չտուաւ որ մեր կանաչ արտերը
տրակտորներ բերեն։ Այդ ժամանակ
եղբայրս իսկոյն ձերբակալում են եւ
որոշում են երեք տարի բանտար-
կութիւն։ Մի քանի օրից յետոյ
ինձ են տեղեկացնում վարել մեր կա-
նաչ արտերը եւ բամպակ ցանել։
Ես հրաժարւում եմ եւ մեւս օրը
ճանապարհւում եմ Երեւան։ Նոյն
երեկոյեան գալիս են մեր տունը,
որպէսզի ինձ էլ ձերբակալեն, բայց
չի յաջողւում, մայրս պատասխա-
նում է, որ հարեւան գիւղն է գնա-
ցել, բայց միաժամանակ լուր է
ուղարկում Երեւան եւ յայտնում
ինձ, որ այլեւս չվերադառնում գիւղ։

Երեւանում էն մնում էր իմ բա-
րեկամների մօտ, որից յետոյ, բարե-
կամներս մեզ վստահելի մարդու մի-
ջոցով ուղարկում են Պարսկաստան։
Ինձ յաջողւում է ապահով անցնիլ
Պարսկաստան։

Ներկայումս ամբողջ Հայաստանի
ազգաբնակչութիւնը ջղային վիճակի
մէջ կ՛ապրի. ամենուրեք բռնութիւն-
ներ ու հալածանքներ. մեկ գիւղից
մեւս գիւղ գնալու համար «պրոպուսկ»
պիտի վերցնել. իսկ չեղած դէպքում
անմիջապէս բանտարկում են։

Մասնաւոր տռեւտուրը մնացա-
ծայն վերջացած է, երբ մեկի տնտե-
սութիւնը մի քիչ լաւանում է խկոյն
այնպիսի նեղոցներ են որոշում, որ
խեղճը թողնում է իր ամբողջ
ունեցուածքը եւ հեռանում։

Գիւղերում կոլխոզներ առաջ բե-
րելու խնդիրը շատ ուժեղ կերպով է
կատարւում։

Գիւղացիներին այնպիսի պայ-
մանների մէջ են դնում, որ վերջին-
ներս ստիպուած մնում են կոլխոզ-
ների մէջ։

Հայաստանում ամենուրեք չքա-
ւորութիւն է տիրում։ Մի խօսքով
ժողովուրդը անտանելի վիճակի մէջ
կ՛ապրի։ Ք.

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԻՆՉ Կ՛ԸՍԷ ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

Օսկար Ուայլտի թուղթերուն մէ-
ջէն։ Կարծիքներ խօսակցութեան ձե-
ւով.

— Ի՞նչ է գեղեցիկը։

— Ինչ որ քաղքենիները կը կո-
չեն տգեղ։

— Ի՞նչն է գեղեցիկը քաղքենի-
ներուն համար։

— Չկայ, քաղքենիները գեղեցիկ
չունին։

* * *

Բանաստեղծութիւնը խոէալական
քերականութիւն է։

Արուեստը անկարգութիւնն է։

Հին վարպետները մոմիաներ են։

Բանաստեղծ արուեստագէտը
ուրիշ է, բանաստեղծը ուրիշ։ Ինչ-
պէս կօթիէ եւ Հիւկօ։

Եթէ կ՛ուզէք որ գրեմ, գեղին
բեհեզի վրայ նստեցուցէք զիս։

Այն զգլոցները, զորս պէտք է
հիմնել, առանց հետեւորդի դպրոց-
ներն են։

Ցոյները ըմբռնեցին որ գեղե-
ցիկը գեղեցիկ է, բայց չհասկցան որ
տգեղն ալ գեղեցիկ է։

Մենք այդ սեռին մասին գրած
ենք անցեալ ձմեռ, եւ 5-6 տարի
առաջ Պոլսոյ «Ազդարար»ին մէջ։

ՔՆՆԱԴԱՏ ՍԷՆԹ-ՊԷՕՎ

Ժ.թ. գարու Ֆրանսայի ամենա-
մեծ քննադատներէն մէկն է Սէնթ-
Պէօվ, որ նախ բժշկութեան հետե-
ւեցաւ։ Բայց չէր սիրեր բժշկու-
թիւնը։ Եւ եթէ առաջին անգամ
Հիպոկրատի արուեստին հետեւե-
ցաւ, պատճառը փիլիսոփայական
խռովքն էր, որուն մասնուած էր։
Ուզեց բնախօսութեան գաղտնիքնե-
րուն մէջ փնտռել փիլիսոփայական
բազմաթիւ հարցերու պատասխանը։
Զորս տարի բժշկական ուսանող մը-
նաց։ Բայց բանաստեղծութիւնը կը
կանչէր իրեն։ Պահ մը ոտանաւոր
գրեց։

Օրմըն ալ ներքողական յօդուած
մը գրեց Վիքթոր Հիւկոյի մասին։
Այս յօդուածը ուշադրութիւն գրա-
ւեց։ Փիչ ետքը Սէնթ-Պէօվ հրա-
ժեշտ տուաւ բժշկութեան եւ ինք-
զինք նուիրեց գրականութեան։ Խոր
հմտութիւն ամբարած էր արդէն։

Իր քննադատութիւնը շատ բան
շահեցաւ սակայն բժշկութենէն։ Լաւ
ուսումնասիրած էր բնախօսութիւնը
եւ հոգեբանութիւնը։ Եւ կը մտածէր
գրական քննադատութիւնը դարձնել
տեսակ մը բնապատմութիւն, հոգե-
բնախօսական վերլուծումի առարկայ։
Ակռկ կը ծնան իր կարգ մը գրական
բացատրութիւնները... «գրական յօ-
դացաւ» եւայլն։

ՎԷՊԵՐՈՒ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ

Ֆրանսայի ընթերցող մը յան-
կարծ վէպի մը մէջ գտաւ հերոս մը,
որ լուսանկարի մը պէս ճիշտ, իր
բարեկամն էր։ Նամակով մը կը
հարցնէր մանուլին մէջ թէ վիպա-
գիրները իրաւունք ունին հերոս ըն-
տրել իրենց վէպերուն համար ան-
ձեր, որ գոյութիւն ունին։

Անմիջապէս պատասխանուեցաւ
շատերու կողմէ թէ վէպերու մեծ
մասին հերոսները իրապէս գոյու-
թիւն ունին։ Ցաճախ վիպագիր-
ները իբրեւ հերոս կ՛առնեն իրենց
բարեկամը, յաւերժացնելու համար
անոնց յիշատակը։ Երբեմն ալ իբրեւ
հերոս կ՛առնեն իրենց հակառա-
կորդները, իրենց վրէժը լուծելով
վէպին մէջ։ Այս պարագան երբեմն
չարութեան ամէն սահման անցած է։
Բայց յաճախ անունները կը փոխեն։
Ընդհակառակն կան հեղինակներ ալ,
որ իբրեւ հերոս կ՛առնեն նշանաւոր
դէմքեր, կամ հոչակի տիրացած
վէպերու հերոսները։ Թէ ի՛նչ նպա-
տակ ունին բոլոր այս խորամանկ-
ութիւնները, հետաքրքրական չէ։
Բայց պէտք է ըսել թէ յաճախ
երեւակայութեան պակասն է, որ
վիպագիրները կը մղէ պատրաստ
հերոսներ առնելու։ Արուեստագիտի
ձեւը չի՞ յիշեցներ այս պարագան։
Պատրաստ հէքեաթներ, ժողովրդա-
ճան երգեր օգտագործելու պարագան
ալ, որ բաւական վէմի նիւթ դար-
ձած է, կը նմանի այս խնդրին։

Մենք այդ սեռին մասին գրած
ենք անցեալ ձմեռ, եւ 5-6 տարի
առաջ Պոլսոյ «Ազդարար»ին մէջ։

ՕՐ. ՍԻՐՎԱՐԴ ԱԻԱԴԵԱՆ

ԵՒ

ՎԱՐԴԱՆ ՂԱԶԻԿԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ

28 Մայիս 1931 Փարիզ

Հասցէ՝ 18 Rue Antoine Chantin, Paris (14).

ԿԻՆԵՐԸ Կ՛ԸՍԵՆ ԿԻՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Դարերէ ի վեր այրեր ու կիներ, գոնէ մէկ կէտի վրայ հաւանած են։ Այդն անգամ որ հարցը գառնայ կիները գնահատութեան ենթարկելու, այր ու կին հաւասարապէս մէկ բերան կը ճառեն։ Լաւ խօսող չկայ։ Այրերը՝ գոնէ կրնան երբեմն իրաւունք ունենալ ժեղաղրելու կիները։ Հապա ի՞նչ ըսել կիներուն որ ամէնէն խիստ դատաստանը կը կարին իրենց սեռի դէմ։

Օրինա՞կ կ՛ուզէք։ Ահա մըտացի կնոջ մը կարծիքը իր քոյրերուն մասին. Տիկին Սթաչ կ՛ըսէ.— Կարելի չէ երկու ժամ խօսիլ կնոջ մը հետ, առանց նոյնը կրկնելու միշտ։

—Կիները որ ոչ խորութիւն ունին իրենց նշմարներուն մէջ, ոչ կապ իրենց դաղափարներուն մէջ, չեն կրնար հանճար ունենալ։

—Այնչէն հասարակ կինն անդամ երբեք չպիտի հանդուրժէ որ այր մարդու մը հաճելի ըլլալու ջանայ՝ ուրիշ կնոջ մը ներկայութեան։

— Կինը միայն ուրիշ կնոջ մը կրնայ իր սրտին ապականութիւնը հաղորդել այնքան փութով։

—Կին մը զգուշացնել իր թեթեւութեան համար, կը նշանակէ մղել աղէտի։ Խօսեցէք իրեն իր լրջութեան մասին։ Չո՛դ է իր վերջին յոյսը։

Իսկ Սոֆի Առնօ կնոջ յատուկ սուր չարախօսութեամբ մը կ՛ըսէ.— Այր մը որ իր կնոջ արդուզարդի սենեակէն ներս կը մտնէ, կամ փիլիսոփայ է եւ կամ անմիտ մը։

Օրիորդ տը Սոմէրի որուն գլխէն կ՛երեւի տաք ու պաղ շատ հովեր են անցած, իր կարդին կ՛ըսէ.— շատ քիչ են այն կիները որ կը սիրեն իրենց աժուսինները։

«Երջանիկ մարդու մը համար չկայ աւելիվատանդաւորբան, քան իրերջանկութեանհամար, ծնրադրել՝ շնորհակալութիւն յայտնել իր կնոջ։

«Այն աժուսինը որ կատարելապէս գոհացում կուտայ իր կնոջ բաղձանքներուն, կորսուած մարդ մըն է։

«Եթէ կան շատ կիներ որ գէշ ճամբու մէջ կ՛իյնան, պատճառն այն է, որ անոնց չեն սորվեցուցած միշտ մնալ»։

Տաղկամա՛ն...

Ինչ ծաղիկ, ի՛նչ զոյգ կոկոն
Արդի, հազարաթերթի «ձիւնա-
ւնդերու» գագաթին, անոնց
արսուռովը գալուկ...

Ու մէկզմէկու գալարուն բա-
ուկներու շրջանակէն փրփուր
ը տեղայ, պղպջակներ լուսա-
ին,

Որպէս աղբիւրը ծարաւու-
ենան...

Աստղիկնե՛ր, որ կը ծռին
ակի լոյսով, գիշերը հիւսքով
ալուխնին՝ իրիսներու հովահա-
ին անձնատուր...

Զեզի կը տենչամ, ժահագին
անչով մը, գեղեցկագոյն աղ-
ջիկներ։

Աչքերս կուրութիւն կը հայ-
ցնեն, միսերս, դժոխք ձեր մի-
երէն, ողջակիզում...

5.

Օ՛, սրբութիւնը, նուիրակա-
ութիւնը, անմահութիւնը մի-
ին, մարմինին,

Գեղեցկութիւննե՛ր...

Հոմերի արու Արամազդն է
իս կնքեր.

Կ՛երդնում ձեզի վահանի
ղութիւնով,— այս պահուս ձեր
վարժինին խաստութեամբն եմ
պայծառ՝ տիեզերական ճշմար-
տութեան մը պէս.

Որովհետեւ Ողիմպոսէն բերի
արիւնի երգն այս.

— Նետեցէ՛ք ձեր սրտերը
վազրերուն.

Առէ՛ք, առէ՛ք, առէ՛ք ամէն
բան.

Թող մարդկութի՛ւնը, (ե՛ս),
ձեր շրթներուն թոյնով չար-
չարուի եւ չյագենայ.

Թող դիակ ծաւէ ձեր շուքին
ետեւէն ու տաճարները ձեզմով
գարդարէ, ձեզի համար քանդե-
լով, ձեզի համար կանգնելով
տաճար ու թանգարան,

Եւ Աստուած.

Թող դարերուն հետ գաղա-
փարներ տքնի, ուրանալով ու
մարտիրոսանալով իտէալներ, ու
խորշելով, ու պաղատելով՝

Աղօթէ՛ ձեզի,

Աշխատի՛ ձեզի համար,

Հերոսանայ, վատանայ, ցեխ
հոտի, կամ վհօրէն առնքայ.

Զեզի՛, մի միայն ձեզմով...

Ողիմպոսէն բերի տրուիող
արիւնի երգն այս.

Ես ձե՛զ կը տենչամ...

Գթութի՛ւն... Ահա պրկած
ներէն կը ծորի, կը թափանցէ
ականջներս, մաքրելով, տանե-
լով բոլոր եսերս...

Գանկս արդէն երգով լեցուն
է. եթերային անսահմանութիւն
մը ուր բոլոր մեղմութիւնները
կ՛անցնին կարգով, դանդաղօրէն.

Ու տակաւ ձեր էութիւնը
կ՛ընտելանայ պալատիս խուն-
կին, ու ծուկներս, ու բազուկ-
ներս կը բանան ձեր գիմիւռի
պարին։

Ձեր մարմիններով յօդաւոր-
ուած ոսկորներս կը սարսռան,
ու ձեզ յօդաւորող լոյսը՝ մեծ
փետուրէ թեւի մը պէս վգիս
կը ծռի։

Հսկայ տերեւը բոցին ահա
կը փշրուի, փշրանքները կը կը-
լորնան, պարոյկներ կը կազմեն.
ձեր ծիծերուն հրաւիրանքին
վրայ, ու կը կաթին շրթներուս։

... Ադամանդի ու աստղի շա-
տըրուանի մը տակ, գերագոյն
դողովս անզսպելիօրէն պահանջ-
կոտ, եւ ձեր կիսաբաց շրթնե-
րուն մէջ, համբոյրիս կրակը
ամբողջութեամբ կը յանձնեմ...։

7

... Արեւն եկեր է սենեակիս
մեր կամքս, խլրտացող հրճուանքիս
շունչը ձեզի կը դրկեմ...

Կուրծքիս հետ համաչափ
տանիքը կը դողայ.

Ու կըտարածուիմ,կ՛աննիւթա-
նամ, լոյս եմ, հուր եմ, ոյժ ու
թռիչք, պալթող կայծակ մը
շանթարգելներուն հետաժուռս...

... Դպա՞ւ ձեզի հեւքս, քսուե-
ցա՞ւ սեւեռուժո ձեր մարմնին,
մարմնին մէկ մասին,

Ուսի մ՛անկիւնին,

Ձեր մորթին հիւլէական մէկ
կէտին «անթէնական» զգայու-
թեան... հոգիի՛ն...

Սարսռացի՛ք, տա՞ք է, նե-
րելի՞...

Որպիսի՛ երանութիւն...

6.

... Պալատիս զմրուխտէ դըռ-
ները կը բացուին ու անոնց ե-
տին բուրվառուող կնդրուկի
ամպը ինծի կը դառնայ.

Դուք էք, ծովերու, լեռներու,
դաշտերու արշալոյսներ..., մերկ,
կիսաժերկ...

Ոսկեծոպ վարագոյրներս կը
խոնարհին ձեր առջեւ. ծանրու-
թիւնն ու ճոխութիւնը կահե-
ղուս՝ կարասիներուս ոսկեղրուագ
անաղմուկ կը քաշուին մէկդի,
տեղ կուտան ձեր ընթացքին.

Հովահարները դադրեցան
դառնալէ, արձանները փսփսալէ
...փշրուող ապակիներ կան որ
կը լռեն.

Ձեր աչքերուն սերով, ձեր
քայլերուն սահանքով պալատս
լեցուեցաւ, սիրտս հիւծեցաւ.

Կոպերս կը նուադին այտե-
րուս վրայ, բայց ձեր իւրա-
քանչիւրին ծփանքով մորթս
դալար ու գարնանային արտի
մը պէս կ՛ալեծփի անհամար
ուղղութիւններով.

Ձեզ կը ճանչնամ ես, ձեր
էն նրբին բուրմունքին ու շշու-
կին տարբերութիւնն իսկ գե-
բազգացութիւնս կը փնտռէ.

Անարատ, լիառատ, դո՛ւք.

Ոտքերուս քովն էք, ի՛նչ,
ի՛նչ խնդրող ձկներու նման.
ու ձեր շոգիացող մատները կը
դպին մատներուս՝ ինչպէս տաւ-
ղաձոյն դաշնակի մը ստեղնա-
լարերուն...

Ձիս գրկող թաւշեայ բազ-
մոցին ցաւցնող կակուղութիւնը
կը քարանայ։

Ու երաժշտութիւնն այս՝ որ
ձեզմէ, ինձմէ պալատին երակ-
ներէն կը ծորի, կը թափանցէ
ականջներս, մաքրելով, տանե-
լով բոլոր եսերս...

Գանկս արդէն երգով լեցուն
է. եթերային անսահմանութիւն
մը ուր բոլոր մեղմութիւնները
կ՛անցնին կարգով, դանդաղօրէն.

Ու տակաւ ձեր էութիւնը
կ՛ընտելանայ պալատիս խուն-
կին, ու ծուկներս, ու բազուկ-
ներս կը բանան ձեր գիմիւռի
պարին։

Ձեր մարմիններով յօդաւոր-
ուած ոսկորներս կը սարսռան,
ու ձեզ յօդաւորող լոյսը՝ մեծ
փետուրէ թեւի մը պէս վգիս
կը ծռի։

Հսկայ տերեւը բոցին ահա
կը փշրուի, փշրանքները կը կը-
լորնան, պարոյկներ կը կազմեն.
ձեր ծիծերուն հրաւիրանքին
վրայ, ու կը կաթին շրթներուս։

... Ադամանդի ու աստղի շա-
տըրուանի մը տակ, գերագոյն
դողովս անզսպելիօրէն պահանջ-
կոտ, եւ ձեր կիսաբաց շրթնե-
րուն մէջ, համբոյրիս կրակը
ամբողջութեամբ կը յանձնեմ...։

Ներէն կը ծորի, կը թափանցէ
ականջներս, մաքրելով, տանե-
լով բոլոր եսերս...

Գանկս արդէն երգով լեցուն
է. եթերային անսահմանութիւն
մը ուր բոլոր մեղմութիւնները
կ՛անցնին կարգով, դանդաղօրէն.

Ու տակաւ ձեր էութիւնը
կ՛ընտելանայ պալատիս խուն-
կին, ու ծուկներս, ու բազուկ-
ներս կը բանան ձեր գիմիւռի
պարին։

Ձեր մարմիններով յօդաւոր-
ուած ոսկորներս կը սարսռան,
ու ձեզ յօդաւորող լոյսը՝ մեծ
փետուրէ թեւի մը պէս վգիս
կը ծռի։

Հսկայ տերեւը բոցին ահա
կը փշրուի, փշրանքները կը կը-
լորնան, պարոյկներ կը կազմեն.
ձեր ծիծերուն հրաւիրանքին
վրայ, ու կը կաթին շրթներուս։

... Ադամանդի ու աստղի շա-
տըրուանի մը տակ, գերագոյն
դողովս անզսպելիօրէն պահանջ-
կոտ, եւ ձեր կիսաբաց շրթնե-
րուն մէջ, համբոյրիս կրակը
ամբողջութեամբ կը յանձնեմ...։

*

ԼՈՑՄ ՏԵՍԱԻ

ՌԷՆԻ
ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ

(Վէպ՝ ռուսական մեծ յեղափոխութիւնից)

Դիմել՝ M. Altounian, 17 rue Ampère, Cachan (Seine)France

Ֆրանսա եւ գաղութներ 20 ֆր. ուրիշ երկիրներ 1 տոլար։

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

Տիադէրմի (diathermie), (իլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑի ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՁԵՐ ՁԻԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

AMERICAIN LLOYD PALESTINE & ORIENT LLOYD

13 Bld. Malesherbes, Paris (8)

Tél. Anjou 07-45 Adr. Téleg. Palestloyd

Ֆոմսակներ ամէն երկիրներու համար։

Եգիպտոս, Սուրիա, Պաղեստին, Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Չինաստան, եւայլն։

ՇԱՆՕԹ.— Արտասահմանէ եւ գաւառներէ մանկտորներուն կը տրուին պէտք եղած տեղեկութիւնները եւ տոմսերը։ Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ զեղչ Հայերու համար։

ՕՆՆԻԿ ԻՍԿԷՆՏԷՐԵԱՆ

ԴԵՐՁԱԿ

ՀԻՓ ԵՒ ԴԻՒՐԱՄԱՏՃԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

21 QUAI DE LA TOURNELLE PARIS (5E)

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart Մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J. JB.
Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Մտամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւնները ցատուկ յարկաբաժին *Վէներական* եւ *Մորթի հիւանդութեանց* ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *Ոսկորի*, ջղային, արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ։
Ինչպէս նաեւ Assurances Socialesի հիւանդներ։
Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸ
ՁԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

PHARMACIE COMMERCIAL

de la Place Clichy 6 Place Clichy, Paris (9)

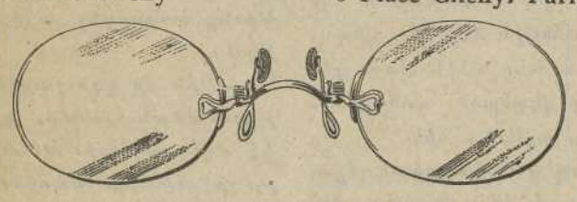

Ուր պիտի գտնէք ակնոցներու ճոխ մեներք, աչքի քննութիւնը կը կատարուի ձրի Պ. Դ. Մելիթեանի կողմէ, վկայեալ Պոլինէն։

PHOTO ACOUSTIQUE OPTIQUE
Métro et Nord Sud Place Clichy Tél. Cent. 65—18

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 Rue St. Lazare, Paris (9)

Քաջալերուած երեք տարուան անյուր յաջողութենէն՝ ծանօթ երգիծաբան — ճաշարանապետը Լիլա մեծամեծ զոհողութիւններով ընդարձակած է իր ճաշարանը, բոլորովին անման կազմածներով եւ դիւթական լուսազարդութեամբ մը։ Բացի խոհարար Պ. Արամի անմրցելի համադասներէն, հատընտիր անուշեղէնները կը պատրաստէ ծանօթ մանադէտ Պ. Օննիկ։

Նախանձոտները ինչ ալ ըսեն, այցելութիւն մը բաւական է ըսելու «իրաւ Լիլան մինակն է եղեր Աժանութեան, Մաքրութեան եւ Ճաշակի կրկնակ առաւելութիւններուն մէջ»։

ՕՆՆԻԿ ԻՍԿԷՆՏԷՐԵԱՆ

ԴԵՐՁԱԿ

ՀԻՓ ԵՒ ԴԻՒՐԱՄԱՏՃԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

21 QUAI DE LA TOURNELLE PARIS (5E)

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart Մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J. JB.
Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Մտամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւնները ցատուկ յարկաբաժին *Վէներական* եւ *Մորթի հիւանդութեանց* ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *Ոսկորի*, ջղային, արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ։
Ինչպէս նաեւ Assurances Socialesի հիւանդներ։
Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր։

ՁՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ, ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ցոյց կը տրուին մեր գրասենեակին կողմէ՝

1.— փարիզի շրջակաները ամէն ուղղութեամբ ոտքաբաժիններ գնելու։

2.— Ամսավճարով տուն շինելու ամբողջութեամբ կամ մասամբ վճարուած հողամասերու վրայ։

3.— Վիլլաներ, տուներ եւ բնակարաններ գնելու եւ վարձելու։

4.— Տուներու եւ ամէն տեսակ fonds de commerceներու վրայ գրաւականով փոխառութիւն ստանալու։

5.— Ամէն տեսակ ապահովագրութեանց մասին դիմեցէք

ՏԱՐԱՍՈՎ ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Գրասենեակը, 18 Rue Chaussé d'Antin, Métro Opéra եւ Chaussée d'Aantin, ամէն օր ժամը *10—12* առաւօտները եւ *4—7* կէսօրէ վերջ, կիրակի եւ տօն օրեր ժամը *10*—1: Հեռախօս Provence *78—02*։

ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ՕՐԻՈՐԴՈՒՀԻ ՀԱՄԱՐ

Ամէն տեսակ ոսկեղէն, արծաթեղէն, ճաշի սպասներ, ճրագներ, ժամացոյցներ, ոսկի եւ արծաթ ծխախոտի տուփեր, ոսկի եւ արծաթ ծխելու խողովակներ, ոսկի եւ արծաթ մատանիներ, ականջօղեր, ապարանջաններ, ոսկի եւ արծաթ շղթաներ, ոսկի եւ արծաթ մատնիչներ, ոսկի եւ արծաթ մատնոցներ, ոսկի եւ արծաթ գրիչներ, ոսկի եւ արծաթ մատիտներ, ոսկի եւ արծաթ դրամապանակներ, ոսկի եւ արծաթ ծխախոտի տուփեր, ոսկի եւ արծաթ ծխելու խողովակներ, ոսկի եւ արծաթ մատանիներ, ականջօղեր, ապարանջաններ, ոսկի եւ արծաթ շղթաներ, ոսկի եւ արծաթ մատնիչներ, ոսկի եւ արծաթ մատնոցներ, ոսկի եւ արծաթ գրիչներ, ոսկի եւ արծաթ մատիտներ, ոսկի եւ արծաթ դրամապանակներ։

ՍՈՒԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ

ԳԻՒԵՐԸ ՁԱՓԱՒՈՐ

TAILOR

Georges Cherbetian

Métro Poissonnière 94 RUE LAFAYETTE _ PARIS

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. փարիզ (3) Մէթրօ՝ République

Թէլիֆոն՝ Archive 50—61

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

ԿԸ ՓՆՏՌԻ

— Աֆիոն Գարահիսարցի Գ. Օ. Յովասափեան եղբարք, կը փնտռեն իրենց հօրեղբօրորդին Դրիգոր Յովասափեան (20 տարեկան), որ վերջերս Պոլիսէն Ֆրանսա եկած է։ Իմացնել՝ K. O. Hovassapian, 23 Rue de Guide Le Creusot (Sâone et Loire).

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պաշտօնական ժարժիններու ուղղուած ամէն տեսակ աղերսագրերու խմբագրութիւն, հարկային, ապահովագրական, Ֆրանսա մուտքի արտօնութեան, ինքնութեան թուղթերու կանոնաւորման եւ նաթիւրալիզասիօնի օրէնքներու վերաբերեալ խորհուրդներ։ Ամուսնական ձեւակերպութեանց արագ հետապնդում 15 օրուան մէջ։

Դիմել՝ Խ. Քիւլաճճեանի աժէն օր ժամը 10—12, 20 rue de Bezons à Courbevoie (Seine). Tél. Défense 0—39.

ԱՐՄԷՆ ԽՈՉՈՒՆԻ (Jean Sahag) *թարգման կարգուած է* Exposition Coloniale Internationaleի *մէջ։*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթր՝* Շաթլէ։ *Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդթ. եւ վարիս։ Ամէն օր 9-12, 2-8, կիր, 9-12։* ելեկտ. խորհ. *(մանրէաքն.)* 25 ֆր.

Կ'ուզուին երկու դերձակ գործաւորներ մեծ կտորի վրայ աշխատելու համար։ Մնայուն գործ եւ լաւ վճարում։ Դիմել՝ Պ. Գլթիքեանի, 8 Rue Rougemont Paris *(9)*.

Կ'ուզուին քրէպի տը շին եւ ժեռսէ ռոպ կարող լաւ գործաւորուհիներ։ Դիմել Ե. Պոտուրեանի, 11 Rue Sénégal, փարիզ (20), մէթրօ Ֆուրօն կամ Պելվիլ։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, *Փարիզ, Մէթ.* Réaumur. *Մրզանգ., արեան, մորթի հիւանդ. տարբալուձ.։ Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները։*

Դուխ, որ վարակուած էք հեղձախտով, լայնախոզութիւնով, ցնցղատապով, գացէք MONT - DORE (Auvergne) *որ օժտուած է 40 եզական սրահներով դեղաշնչութեան համար* (inhalation).

Մանր. դիմել Cie. de Mont-Dore, 10 Rue Auber, Paris (9).

EMPIRE Միգիթ-Շոլ՝ 37 Av. Wagram

Electrophone Thomson-Houston

Brillant repertoire de disques

BRASSERIE HAROLA

3 Rue la Vieuville
Place des Abbesses
Métro: Abbesses, Tél. Marc. 39-88

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀՆԵՐ

Պարահանդէսի, հացկերոյթի, երեկոյթներու եւայլնի համար, Մասնաւոր գին Հայերու

Գուշակուհի

ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ԶԷՆԻ

կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու։ Ամէն օր (կիր.ն ալ մէջը) ժ. 3—7, բացի Երկ.է։ 62 RUE DE LA ROCHEFOUCAULD *բակին խորը, Բ. յարկ, աջ կողմ.* MÉTROPIGALLE.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ԴԻՄԵԼ՝

Վ. Ս. ԹԷՄՈՒՐՃԵԱՆԻ

ԻՐԱՒԱԲԱՆ՝ ՎԿԱՅԵԱԼ ԷՔՍԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ
ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ՝ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ

76, RUE BERNARD-DU-BOIS, 76 MARSEILLE

ժամը 11—12 եւ 5—7. ծրի խորհրդակցութիւն կառավարական բոլոր գործերու համար։

ԴԵՐՁԱԿ Հեռաձ. Provence 67—07

ՈՒՆՃԵԱՆ

66 Rue d'Hauteville PARIS (10e)

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՆՕՐԷՆ՝ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտալ Ֆրանս. առողջապահ. Նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ռ. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), դերմանիշակագոյն, յետկարմրագոյն եւ ուլտրաթէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ *Տիաթերմիի* բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի *գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարեալ անվտանգ)։*

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէաճական, բուլադրական եւ ֆիզիօյտեան մէթոտներ։

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վէներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42
Métro: La Fourche եւ Brochant. Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

69 rue d'Angoulême, Paris (11)
Tél. Ménilmontant 76—71

Autobus: AY, BC
Métro: Couronnes ou Parmentier

Ֆոկուն, ճաշակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած մեր արհեստանոցին մէջ։ կիր. մինչեւ կէսօր բաց է։

CORDONNERIE « AKAP »

Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89
Մէթրօ՝ Ավրոն կամ Նաւիոն

Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն *Քոէֆ տը Շինի*, Շեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

COUVERTURE - PLOMBERIE

INSTALLATION ÉGOUT
TRAVAILLE SUR PLANE

Պատեհութիւնտուն շինողներուն կը ստանձնեմ ամէն տեսակ գործեր։ Դիւրաժատչելի գինով հարիւրին 25 ապառիկ
Դիմել նամակաւ

Ա. ԹԱՔՈՒԼԵԱՆ

5 Ave. de la Port d'Italie, Paris (13)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 Ֆ.	70Ֆ.	140Ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 Ֆ.	200Ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
9
ՅՈՒՆԻՍ
1931

9 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1590 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԿՈՒՍԻ ԽՕՍՔ

ԿԸ ՀԱՐՑՆԵՆ ՄԵԶԻ...

— Ի՞նչ է ձեր դիրքը Ս. Հայաստանի հանդէպ։ Նախ այդ մասէն կը խօսինք արտասահմանի ազգային կազմակերպութեան մասին։

«Ողջամիտ»ները են որ կուտան այս հարցը, Փարիզէն մինչեւ Եգիպտոս եւ Ամերիկա։

Ամէնէն բարեմիտները ալ, անոնք որ համոզուած են թէ այս անհրաժեշտ է գաղութներու կազմակերպութիւնը, կը յանձին այս կախարդական շրջանակին մէջ։ Կը դառնան, կը դառնան եւ կը յանգին այս հանգոյցին։

— Դուք թշնամի էք Ս. Հայաստանին։ Դադրեցուցէք ձեր ատրը, յետոյ կը խօսինք բուն հարցի մասին։

×

Մեր դի՞րքը,— չափազանց յստակ եւ հասկնալի՝ բոլոր արդեօք մարդոց համար։

Այն ինչ որ Հայաստան կը կոչենք այսօր, ոչ ձերն է, ոչ ալ մեր՝ ոչ ալ մեր նշանաւորը ո՛եւէ մէկուն։ Ան բոլորինն է, բոլոր հայրենիք։ Իրրեւ մէկ երկրամասը ամբողջական հայրենիքին։ Կուտան։ Խարիսխ։ Կորիզ,— կոչեցէք ինչպէս որ ուզէք։

Այդ երկրին մէջ կը տիրէ իշխանութիւն մը որ տրամադրին հակառակ է մեր տեսակէտներուն։ Ա՛լ աւելի՝ ձեր դատումներուն եւ համոզումներուն։ Մի՛ կեղծէք, եւ ձեր հնարած ատր ուրիշին մի ծախէք։ Օր մը ոչ միայն ձեր դիմակները կը հանեն, այլ եւ ձեր դէմքերը կը ճանկռտեն, ճշմարտութիւնը պարզելու համար։

Մեր ուզած այն է, որ այդ երկիրը դառնայ իսկապէս հայրենիք։ Կարենայ հաւաքել իր տարագիր, հալածական զաւակները։ Վերստանալ իր տարրական իրաւունքները քաղաքական տոզային (ներքին սահմաններ)։ Հաւասարապէս օգտուի ան կարգ ու սարքին ընծայած դիւրութիւններէն։ Կարելի ծին չափ ազատ մնայ նոյն այդ կարգ ու սարքին բե-
— Տարիքներէն, իրրեւ աղքատ, լքուած եւ դիւղատնտե-
կր հարցնենք մեր կարգին — դէ՞մ էք այս բոլորին։

Մենք վաստակ ունինք այդ հայրենիքին կազմութեան
— Թղթատեցէք պատմութիւնը — եւ չենք հանդուրժեր
ոյնպատուհաս բանդիտութեան մը սիրոյն կորսուին, աղ-
ուին մեր նուաճումները։ Որ հայրենիքի զաւակները
ւրսը մնան, իսկ Թուրքը անարգել տեղաւորուի։ Որ խոր-
յին իշխանութեան առաջին օրերուն ճանչցուած, հաս-
ատուած իրաւունքներն իսկ վրայ տրուին, եւ երեւանը դառ-
կրկէս զարհուրելի սոփեստութեանց եւ «քէլլէկէօզութեանց»։
ր փոխ կ՚առնենք Ստալինէն)։

— Համաձա՞յն էք այս բոլորին։ Այս պահանջները կը
սե՞ն Հայաստանի շահերուն։ Թշնամակա՞ն է այս դիրքը։

Մենք ուշի-ուշով կը հետեւինք Երեւանի անցուդարձին։
ուսումնասիրենք, կը պրպտենք, կը թղթատենք, կը սեր-
նք։— Ու կը տեսնենք որ, տարուէ տարի, չարիքներն են
կը շեշտուին քան բարիքները։ Լեռնակուտակ փաստեր ու-
նք, սկսած 1922էն։ Ակնառու եւ ականջալուր վկաներ։ Աք-
ականներ, բանտարկեալներ, փախստականներ։ Գրաւոր եւ
անացի խոստովանութիւններ։ Յայտնութիւններ եւ փաս-
թուղթեր։

Միայն ատոնց ուսումնասիրութիւնը — 1922էն մինչեւ
օր — կ՚ապացուցանէ որ մեր երկիրը հասեր է անճանա-
վիճակի մը։ Հայաստանը կարմրցնող դաւադիրներն ան-
մ, որ այսօր քշուած են ասպարէզէն, չեն ճանչնար
երկիրը։

Եւ մենք, երկրի եւ ժողովուրդի բարիքին համար իսկ, պար-
կանութիւն կը համարենք մերկացնել այս բոլորը։ Սեւին
, ճերմակին ճերմակ ըսել։ Մատնանշել, ձաղկել, բողոքել։
իւնոյն ատեն բոլորովին դէմ ըլլալով տիրող իշխանութիւնը
նի տապալելու ո՛ր եւ ձեռնարկի։ Հեռու մնալով ապստամբա-
ն ո՛ր եւ է ծրագրէ։ Նոյն իսկ համբերելով ամէնէն ընդվզե-
ցիչ արարքներուն,— զանգուածային ձերբակալութեանց,
քսորներու եւ բազմազան հալածանքներու։ (Գիտէ՞ք որ Հա-
ստանը պարպուած է եւ կը պարպուի անընդհատ, 1922էն
վեր)։

— Ի՞նչ է ձեր տեսակէտը այս մասին։

Եւ ահաւասիկ Հայաստանը ամբողջական գլխատման,
զմալուծման, աղճատման ենթարկուած։ Էջմիածինէն մինչեւ
մալսարան։ Գրականութենէն մինչեւ արհեստագիտութիւնը։
ղատնտեսութենէն մինչեւ լեզուն։ Արհեստանոցէն մինչեւ
ղեմիան։ Գիտութենէն մինչեւ բանաստեղծութիւնը։

Վկայ — նախ եւ առաջ խորհրդային թերթերը։ Եթէ չէք
սկնար, պատրաստ ենք թարգմանելու։

— Ազգի եւ հայրենիքի ո՞ր գերագոյն շահը կը թելադրէ
րեւի կենալ այս գարշելի վանտալականութեանց առջեւ։ Նոյն
կ այս ողջակէզին հանդէպ։

Ինչպէս կը տեսնէք, ընդհանուր երեւոյթներ միայն պար-
ցինք, եւ հարցերը դրինք այդ գետնին վրայ։

Եթէ հարկ ըլլար հրապարակ դնել այն զարհուրելի խեղ-
ատակութիւնը որ կը խաղցուի Հայաստանի անունով, հարկ
իմի ըլլար մէկ ամսուան «Յառաջ» լեցնել։

Եւ հիմա, կարգը մերն է հարցնելու, անցնելով բուն խնդրին։

Շ.

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ՍԵԼԱՆԻԿԻ ՄԷՋ

200 ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԵԼՈՒ ՀՐԱՄԱՆ ՍՏԱՑԱՆ

Սելանիկի «Հորիզոն»ը կը գրէ (3 յունիս).

Երէկ առաւօտ, Պէլ-Զինարի դաղթակայանին յոյն մխիթարը իր ստացած հրահանգին վրայ, հաղորդած է տաղաւարաբնակ հայ դաղթականներուն, թէ բոլորն ալ, մինչեւ 10 օր պատրաստ պէտք է ըլլան քանդելու իրենց փարանկանները եւ հեռանալու այդ հողամասէն։ Մեր դաղթականները պիտի տարուին Հարմանդիւղ եւ հոն հաստատեն իրենց տաղաւարները։

Տրուած հրահանգը արդար յուզումի եւ անձկութեան մատնած է այս դաղթակայանի 200է աւելի հայ ընտանիքները, որոնք արդէն ամիսներէ ի վեր անգործ ու թշուառ վիճակ մը ունին։ Երբ քաղաքին մօտիկ տեղ մը բնակելով հանդերձ գործ չեն կրնար գտնել, անտարակոյս շատ աւելի տագնապալի պիտի ըլլայ անոնց վիճակը Հարմանդիւղի մէջ, ուր անգործութիւնը աւելի սուր է եւ ուր, արդէն 300է աւելի հայ դաղթական եւ գործազուրկ ընտանիքներ իրենց սեւ օրը կուլան։

Ինչպէս ծանօթ է մեր ընթերցողներուն, դաղթակայանի այս փոխադրութիւնը հին խնդիր է եւ կապուած մեծնոյն հողամասին վրայ բնակող յոյն դաղթականներու փոխադրութեան հետ։ Հողը կը պատկանի Ազատ գօտիի վարչութեան, որ մէկ միլիոն տրախմի խոստացած է իրրեւ հատուցում յոյն դաղթականներուն, որպէսզի պարպեն այս հողամասը։ Այս գումարէն, Հայերուն ոչ մէկ բաժին կը հանուի։ Եւ ոչ միայն այս՝ այլեւ հող իսկ չի տրուիր, որպէսզի մեր թշուառ բեկորները կարենան գետեղուիլ յարմարագոյն վայր մը, ուր կարենան գործ գտնել եւ ապրուիլ։

Այս պայմաններու ներքեւ կարելի է բացատրել այն արդար յուզումն ու շուարումը, որուն մատնուած են 800-1000ի մօտ մեր թշուառ ազգակիցները, երէկուան այս աղէտարարութեան հետեւանքով։

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՀԱՅԵՐԸ

«Ազդարար» ձեռնհաս տեղեկութիւնները կուտայ կեսարիոյ հայութեան մասին.—

ընթացքին, կեսարիա կայանը դարձաւ Սեբաստիոյ եւ Եօզղատի շրջակայ գիւղերու հայ բեկորներուն։ Այժմ մօտ 280 տունէ բաղկացեալ 1050 հոգինոց հայութիւն մը ունի, բուն կեսարիոյ հայութիւնը հազիւ 40-50 տուն է։

Կեսարիոյ հայերը չորս դասակարգի կրնանք բաժնել.— Ա. 15-20 տունէ բաղկացեալ ինքնաբաւ, բարեկեցիկ, առեւտուր ունեցողներ, ինչպէս «գազազ» մանիֆաթուրաճի, գորգավաճառ եւն.։ Բ. դասակարգը թուրքերու դրամագլուխով գործող ապուխտագործողներ (պատրաստող, գործող եւ ծախող)։ Գ. դասակարգը՝ արհեստաւորներ, երկաթագործ, հացագործ, դանակագործ եւն.։ Դ. դասակարգը օրական գործաւորներ, որոնք իրենց օրապահիկը ապուխտագործներու եւ գորգագործներու քով աշխատելով կը ճարեն։

Տնտեսական տագնապը նոյնպէս դժուարութիւններու մատնած է կեսարիոյ գորգի, բուրդի մորթեղէնի եւն. վաճառականները։

Կեսարիոյ հայութիւնը, միշտ բախտաւոր եղած է բոլոր դաւառահայութենէն, թէ՛ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս։ 1919էն ի վեր ունեցած է եւ կը պահէ եկեղեցի մը, ինչպէս նաեւ Ա. ոաջն. Փոխանորդ մը Սերովբէ Ա. քհ. Պուրմահեան։ Մինչեւ 1928 ունէր կանոնաւոր ազգ. երկսեռ վարժարան մը 1919-1926ին՝ որբանոց մը, 1926-1931 անկեալանոց-աղքատանոց-հիւրանոց որուն վարիչն է Սբմբատ վրդ. Սալեան նախորդ պատմական Ս. Կարապետ վարժարանի մատակարարը։

1928ին, կրթական գործակատարութիւնը հրահանգեց քննել բոլոր ոչ-իսլամ վարժարաններու տնօրէնները եւ ուսուցիչները թէ առաջնորդէ իբր ուսուցիչ արձանագրուած են։ Եթէ 1926էն առաջ արձանագրուած են, այն ատեն միայն կրնան պաշտօնավարել։ Այս հրահանգին վրայ դոցուեցաւ ազգ. վարժարանը, որովհետեւ դժբախտաբար չունէր օրինական ձեւակերպութիւնները լրացնող ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի։ Ասոր վրայ հայ տղաքը սկսան

Երթեւեկի ազատութիւնը աւելի նպաստաւոր դարձաւ կեսարահայութեան, թէ՛ առեւտրական եւ թէ այլ տեսակէտով։ Անոր շնորհիւ կեսարացիները խումբով կ՚այցելեն Պոլիս, մէկ կողմէ իրենց զաւակներուն կրթութիւնը ապահովելու, եւ միւս կողմէ իրենց տնտեսական պէտքերը գոհացնելու համար։

Հիմա կեսարացին կը փափաքի գիտնալ թէ կրնա՞յ Պոլսէն վկայեալ ուսուցիչ եւ ուսուցչուհի մը տանիլ կեսարիա եւ ազգ. վարժարանը վերաբանալ։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Նախորդ գիշեր ուժգին երկրաշարժ մը ցնցեց Անգլիան, Պելճիքան եւ Հիւսիսային Ֆրանսան։

Անգլիոյ բազմաթիւ քաղաքներուն մէջ, բնակիչները փողոց թափեցան։ Ցնցումները այնքան ուժգին էին որ պատերէն կախուած շրջանակներ գետին կ՚իյնային։ Քաղաքի մը մէջ, տան մը ձեղունը ամբողջութեամբ, մէկ կտոր խախտեցաւ ու փողոց թափեցաւ։ Երկրաշարժի ընթացքին, ստորերկրեայ որոտումներ կը լսուէին։ Երկար ատենէ ի վեր, Անգլիա նման երկաշարժ չէր տեսած, մարդու կորուստ չկայ։ Ցնցումներ արձանագրուած են նաեւ Պելճիքայի եւ Ֆրանսայի մէջ։

ՌՈՒՍԻՈՅ ԳԻՏԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ

Ռուսիոյ գործավարներու խորհուրդը որոշեց վերակազմել Լենինկրատի գիտական Ակադեմիան, Ակադեմիոյ զանազան մասնաճիւղերը պիտի փոխադրուին Սիպերիա, Թուրքեստան եւ Ուրալի կողմերը։

Ակադեմիոյ անդամները նոյնպէս պարտաւոր են փոխադրուիլ գաւառները եւ հոն շարունակել իրենց աշխատութիւնները։

Այս կերպով, խորհր. կառավարութիւնը կ՚ուզէ ճնշել մտաւորական շրջանակները որոնք ցարդ չեն ընդունած հաւատալու տեսակէտները։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԵԻՔԻՒՐՏ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երդնկայէն Le Rébublique Euchaïnéeի (Թուրք ընդդիմադիրներու օրկան, Փարիզ) մասնաւոր թղթակիցը գրէ.—Արաբատի քիւրտ պետերէն Իպրահիմի (Հըսքէ Թելլօ) եւ Քէմալի ներկայացուցիչին միջեւ տեղի ունեցող բանակցութիւնները խզուած են։ Քիւրտ պետը բնաւ չընդունիր քէմալականներու նենգամիտ առաջարկները որոնք կը ձգտին հպատակութեան ենթարկել Քիւրտերը։ Իպրահիմ աղա կը նախընտրէ մնալ իր յեղափոխականի դիրքին վրայ։

Արաբատիքիւրտերը կը գտնուին բաղդատաբար հանդարտ վիճակի մը։ Եթէ քէմալական զօրախումբերը չգործեն, շատ հաւանական չէ որ որեւէ ըմբոստական արարք գործեն։

Քէմալական իշխանութիւնները ալ կը ջանան աւելի դիւանագիտական, քան թէ զինուորական միջոցներով հպատակութիւն պարտադրել Քիւրտերուն։

Այս դիւանագիտական միջոցները կը կայանան Թէհրանի քէմալական դեսպան Մուսթէվի պէյի կատարած դիմումներուն մէջ, Քիւրտերուն դէմ կուռիլ պարսկական ուժերով։ Բայց Քիւրտերուն դէմ լուրջ գործողութեան մը ձեռնարկելէ առաջ, պարսիկ կառավարութիւնը կ՚ուզէ ապահովել Թուրքեւպարսիկ սահմանային հարցին արդար լուծումը, ինչ որ երկար տարիներէ ի վեր, վէճի դուռ բացած է երկու կառավարութեանց միջեւ։ Միւս կողմէ Թուրք կառավարութիւնը եւ իրենցտրուած հրահանգներուն հետեւող քէմալական գործակալները ամէն օր կը փորձեն քայքայում եւ անհամաձայնութիւն ձգել քիւրտ պետերուն միջեւ։

Մեր շրջաններուն մէջ կը տիրէ ամայութիւն եւ թշուառութիւն։ Գիւղերը աւերակ կը դառնան։ Արտագաղթը կը շարունակուի ամէն ուղղութեամբ։

Բռտական շարժուձը Իրաքի մէջ

Ազգ. վարժարանի ուսուցչական ընկերութեան ծրագիրն էր Մուսուլն ու շրջակայքը Միջագետքէն բաժնել եւ անկախ Քիւրտիստան մը հիմնել։

Այս գաղտնի ընկերութեան հետեւեալ անդամները ձերբակալուած են Պաղտատի մէջ.— Սիւլէյմանիէի նախկին կառավարիչ Թէվֆիք Վէհպի, Շիւքրիւ, Մէհմէտ Սէքպան, փաստաբան Սայիտ Նամըք, Ապտուլ Նուման եւ եղբայրը՝ Քիշմիշ Նուման, Թուֆա Հիւրմիւզ, Թոննիա Հաննա եւ Իլիաս Հաննա։

Մուսուլի մէջ ալ ձերբակալուած են բազմաթիւ անձեր որոնց կարգին կը գտնուին Եուսուֆ Անտորիա, Ապտիւլքէրիմ Գարաքէշէ անուն անձերը. միւսները շատ ազդեցիկ անձեր են եղեր, բայց կառավարութիւնը գաղտնի կը պահէ անոնց անունները։

Թուրք Հաւատային պարտէզը

Բէօյթէր հեռագրական գործակալութեան Պոլսոյ թղթակիցը կը հաղորդէ թէ կառավարութիւնը հետեւեալ կէտերուն վրայ պնդած է պարտքի շուրջ էնկիւրի մէջ եղած բանակցութեանց միջոցին.— 1. 1928ին կնքուած պայմանագրութիւնը բարեփոխել։ 2. Օսմ. պարտքերէն Թուրքիոյ ինկած բաժինը կրճատել։ 3. Օսմ. պարտքերը Թուրք Հանրապետութեան պարտքերու ձեւին վերածել։ 4. Հին բաժնեթուղթերն ու արժեթուղթերը նորերու հետ փոխանակել։

Հաւատարմատարներ Պաղեստինի մէջ

Աթէնքի Ապահովութեան Տնօրէնը իր առած տեղեկութեանց համաձայն, կը յայտարարէ թէ Յունաստանի եւ Պալքանեան երկիրներու համայնավար կուսակցութիւնները վիէննայէն հրահանգ ստացած են սաստկացնելու հակակրօնական պայքարը Յունիս 1էն սկսեալ։ Այս պայքարը պիտի սկսի վանքեր եւ եկեղեցիներ հրկիզելով։

Ապահովութեան Տնօրէնը խնդիրը հաղորդած է կառավարութեան եւ ներքին գործոց նախարարին։

Ամենախիստ միջոցներ ձեռք առնուած են, որպէս համայնավարները չիրագործեն իրենց դժոխային ծրագիրները։

Մինչ այդ համայնավարները հսկողութեան տակ պիտի պահուին, իսկ վանքերն ու եկեղեցիները զինուորներու պաշտպանութեան պիտի յանձնուին։

Գերման նախարարները Լոնտոնի մէջ

Գերման եւ անգլիացի նախարարներու տեսակցութիւնը Լոնտոնի մէջ վերջացաւ, սակայն խօսակցութեան նիւթերը եւ եզրակացութիւնը գաղտնի կը պահուին։ Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը խնդրեց Գերմանիոյ վարչապետ Պրիւնինկէն որ յետաձգէ յայտարարութիւնները զորս խոստացեր էր օտար մամուլի ներկայացուցիչներուն, նկատելով որ ֆրանսական եւ ամերիկեան հանրային կարծիքը կրնայ վրդովիլ, մանաւանդ որ Գերմանիոյ պատուիրակները իրենց մէկ քանի յայտարարութիւններով, փորձեր էին շատ աւելի կարեւորութիւն տալ այս տեսակցութեան, ինչ որ խրտչեցուցած է անգլիական կառավարութիւնը։

(Լուրերու դարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԿՆՈՋ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԸ

Առաջին յօդուածով պարզեցինք հայ կնոջ վիճակը՝ անցեալին մէջ։

Հայ կինը ժամանակագրական կարգով, բնաւ ետ չէ մնացած, դէթ մտաւոր կրթութեան տեսակէտով, եւրոպացի սեռակիցներէն։ Անշուշտ, պէտք չէ անտեսել կարգ մը առանձնայատուկ պայմաններ, որոնք հայ կինը դրած էին իրաւազուրկ վիճակի մէջ։

Պատերազմէն առաջ եւ պատերազմէն յետոյ, հայ կինը բոլորովին ուրիշ կերպարանքով կը ներկայանայ մեզի։

Հայ կնոջ ընկերային վիճակը, ընկերային գիտակցութիւնն ու հաւաքական ձգտումները ըմբռնելու համար, անհրաժեշտ է կարգ մը լրացուցիչ վերապահատումներ ընել։

Երեք դասի կարելի է բաժնել հայ կինը.— ա) Գիւղացի, բ) քաղաքացի եւ միջին, գ) բարձր դասու եւ սալոնական։

Գիւղացի մաքրամաքուր հայ կինը, ոչ միայն տիպար տանտիրուհի է եւ տիպար հայուհի, անձնուէր ու զոհաբերող, այլ եւ ազնուական լծակիցը իր ամուսնին, հիմը ընտանիքին։

Մեր գրականութիւնը առանց գեղջուկ բանաստեղծութեան եւ գեղջուկ երգերու, աւշազուրկ պիտի ըլլար։

Մեր յեղափոխական շարժումը, առանց հայ գեղջուկ կնոջ խիզախ մասնակցութեան, վճռտութիւններ պիտի ճանչնար, ձախողութիւններ պիտի արձանագրէր։ Գիւղացի կինն էր, որ տեղ մը, մեր հայդուկներուն սուրհանդակ կը դառնար, տեղ մը գողունի փամփուշտ կը տանէր, տեղ մը հերոսաբար կը կռուէր (Ուրֆա)։ Իսկ դաշտային աշխատանքներուն մէջ ոչ մէկ բանով ետ կը մնար իր ամուսնէն։ Գաւառացի հայ կինը զրկուած էր ոչ միայն ազատ խօսելու իրաւունքէն, այլ եւ համարձակ ու բացարձակ սիրելու իրաւունքէն։ Սրտի ձայնը խեղդուած էր հոն։ Նահապետական բարքերու ողբերգութեան մէջ, անիկա, տակաւին լոյս աշխարհ չեկած, ըսենք յորովայնէն, վաճառքի նիւթ էր, խօսք-կապի եւ նշանտուքի առարկայ։

Նախապաշարումներու այս դունագեղ օրրանին մէջ, կնոջ մտաւոր կրթութեան եւ ազատագրութեան հարցը խորթ կը հնչէր, կը դառնար յեղափոխական պոռթկում մը։

Եւ ատոր համար կըրթութիւնը, գիրը, մելանը, անմատչելի եղան անոնց բոլորին։ Նոյն իսկ, իրենց այնքա՛ն հոգեյոյզ պանդուխտի նամակներուն համար պէտք է երթային «ամենակարող» տէրտէրին ու տիրացուին քանի մը «գալէմ» զարնել տային չոր ու ցամաք, իրենց մինուճար զուրպէթին համար։

Գաւառացի կինը շատ քիչ է պատահած, որ ընտրական իրաւունքներով օժտուի։ Հազուադիւտ են այն գաւառները, ուր գիւղացի կինը կը մասնակցի տանուտէրի, երէցփոխի, գղիւրի ընտրութեան։

Քաղաքացի եւ միջին դասու կիները, կը ներկայացնեն հայ ինքնագիտակից կինը։ Անոնք կրթական, զրական, գիտական, գեղարուեստական բոլոր առպարէզներուն մէջ համահաւասար իրաւունքներով կանգնած են այրերուն քով։ Հայ կնոջ գաղափարական դասն է որ կը ներկայացնեն անոնք։ Մեր նորագոյն պատմութիւնն ու գրականութիւնը կարգ մը անուններ թանկագին կերպով պահեր են, որպէս կիներու հաւասարութեան խնդրի ջերմ պաշտպաններ։ Թուենք կարգ մը հին ու նոր անուններ ինչպէս՝ Տիկին Սբբուհի Տիւսաբ, Մելիք-Ազարեանց (Ծերենցի աղջիկը), Մատակեան (Աբ. Յովհաննիսեանի քոյրը), Բաբայեանց, Մելիք-Բեգլարեանց, Աթաբէկեան, Խատիսեան, Օր. Օլգա Ահիտի (Գ. Քաթիպայի կինը), Սանդուխտ Պատկանեան (նկարչուհի), Սիպիլ, Մառի Սվաճեան, Օր. Եւփիմէ Օտեան, Սաթենիկ Մատինեան, Տիկին Ռնայիս, Տիկին Զ. Դալէմքեարեան, Տիկին Հայկանուշ Մառք, Տիկին Արշակունի, Զ. Եսայեան, Շ. Կուրղինեան։ Նորերէն՝ Լէլլի, Օր. Մանոնիկ Պէրպէրեան, Արա. Տիգրանեան, Սէդա, Լաս եւ ուրիշներ։

Գիտական ասպարէզին մէջ, առաջին անգամ Օր. Վարդուհի Յակոբեան 70ական թուականներուն ստացեր է աստուածաբանութեան վարդապետի աստիճան։

Իսկ բարեգործական իմաստով հայ կինը անհատական նախաձեռնութեամբ մեծ դեր է խաղացած։ Աւելի մեծ դեր է կատարած հաւաքաբար, ընկերութիւններու եւ միութիւններու ձեւին տակ։ 80ական թուականներուն Ազգանուէր Հայուհեացը, որ իր գործունէութեան վայրը դարձուց գաւառները, դպրոցներու ցանցով մը պատեց հոն, ուսուցչուհիներ հասցուց եւ հայ կնոջ գիտակցութիւն ներշնչեց։ Այդպէս էր Դպրոցասէր Տիկնանց միութիւնը, որ մինչեւ այսօր, թափառական ու հալածական, այնքա՛ն որբուհիներ հաւաքեց ու գուրգուրաց, կրթեց ու դաստիարակեց Մարսիլիայէն մինչեւ Ռէնսի, շնորհիւ խումբ մը անձնուէր կիներու։ Այդպէս են Աղքատախնամ ընկերութիւնը, կարմիր Խաչը, Օրիորդաց խմբակները, Ջանքեր, ճիգեր ու հառաչներ, ուր հայ կինը փոած է այս ու այն կողմը, սահմանէն ասդին ու անդին։

Ստեղծած է մամուլ, հայ կինը հրապարակային արտայայտութեան վարժեցնելու եւ հանրային կարծիք ղեկավարելու, ինչպէս 1901ին Գահիրէի մէջ Տիկ. Մառի Նագաշեանի «Արտեմիսը», Պոլսոյ «Հայ կինը» եւ ցան ու ցրիւ ժողովածուն։

Հայաստանի Հանրապետութեան օրերուն հայ կինը լծուեցաւ նաեւ քաղաքական կեանքի եւ տուաւ Հայաստանի անդրանիկ խորհրդարանին երեք կին պատգամաւորներ։

Երրորդ, այսինքն բարձր դասու հայ կիներուն համար գործունէութեան ասպարէզը շատ աւելի սեղմ է, ժխորինակ է եւ տաղտկալի, որովհետեւ անոնք կը դիտեն վերէն պաղարիւն ու անզգայ, մեր կեանքը վերածելով անիմաստ եւ անգոյն բարեգործական դաշտի մը։ Այս դասը մեր ազգային հաւաքական դիմագծի պահպանութեան տեսակէտով իրական ազդակ մը չի ներկայացներ։

Ահա, այսպէս հայ կինը հանրային ասպարէզ նետուեցաւ, ինքզինքը պատասխանատուութեան տակ դրաւ եւ բաժնեց մեր ազգային դժբախտութիւնն ու երջանկութիւնը առանց արգելքի։ Իր սկզբնական քայլերուն մէջ, որքան անհանդուրժելի դարձաւ հայ մարդուն հայ կնոջ վերելքը, նոյնքան յետագային խրախուսուեցաւ եւ դարձաւ խիստ բնական ու արդար։ Նոյնիսկ Աբրիժեան հայրիկը, իր կաթողիկոսութեան առաջին տարիներուն մէջ, մասնաւոր կոնդակով մը նուիրագործեց հայ մարդու եւ կնոջ իրաւահաւասարութիւնը։ Բոլոր փակ դռները միանգամայն բացուեցաւ հայ կնոջ առջեւ։ Հայ կինը բացարձակապէս տէրն է իր ճակատագրին, իր իրաւունքներուն, իր նուաճած դիրքերուն։

* * *

Ի՞նչ դեր է վիճակուած հայ կնոջ գաղութներուն մէջ։

Անցնող տասնամեակին մէջ, հայ կինը հազիւ թօթափեց եղերական անապատներու ցաւն ու մորմոքը, դառնութիւններն ու յիշողութիւնները։ Կազմակերպուեցաւ լոութեան մէջ, կազդուրուեցաւ տնտեսապէս, թեւ ու թիկունք հանդիսացաւ ամուսնին եւ այսօր, երկրորդ տասնամեակի սեմին, հանրային ասպարէզ կու գայ, յանդուգն ու խիզախ, եւ կ'ուզէ գործ կատարել, պատասխանատուութիւն ստանձնել. համախմբել բոլորը եւ սպեղանի դառնալ մեր բիւրաւոր ցաւերուն։ Ոչ ոք քաջալերեց զանոնք եւ ոչ ոք ժամանաւոր ուշադրութեան առարկայ դարձուց։ Մոռցուած էր երկրին մէջ, մոռցուեցաւ գաղութներուն մէջ եւս։ Սակայն, հայ կինը ինքզինք չմոռցաւ։

Պատերազմը մեր ազգային մարմինին վրայ հսկայակա՛ն վէրքեր թողուց։

Տակաւին մինչեւ այսօր, թրքական հարէմներուն մէջ Մեծ Եղեռնի անզօր խլեակները, հայ կինը, հայ որբը լո՛ւռ կը հեծեն դերութեան մէջ... Ո՞վ է անոնց տէրը։ Որո՞ւն պէտք է դիմեն։ Ո՞վ է անոնց ազատարար ձեռքը։

Հապա արաբական վրանները, մեր մամուլի տասնամեայ «կը փնտռուին»ները, այրիներն ու որբերը, գաղութներու սպիտակ Ջարդը։ Հարցեր, հառաչե՛ր ու ողբերգութի՛ւն։ Հակառակ մեր բազմազան, բազմաձեւ ու բազմագոյն միութիւններուն, կազմակերպութիւններուն, ընկերութիւններուն, բոլոր ճանապարհները մեզ կը տանին աղէտաւոր վախճանի մը։

Հայ կնոջ գործունէութեան առջեւ հորիզոններ են բացուած։ Ոչ միայն գթութեան գործը կղզիացած ամպիոն պիտի ըլլայ Մեր ամբողջ ճիգը ի գործ պիտի դնենք գաղափարապաշտութեամբ (զուտ ու տարամերժօրէն ազգային) վարակելու հայ հարուստ դասը։

Այս մէկ հատիկ ձեռնարկին համար եթէ պէտք կայ, տասը տարի պիտի աշխատինք։ Որովհետեւ, այդ մէկ հատիկ ձեռնարկը՝ յաջողութեան պարագային՝ աննախատեսելիօրէն մեծարժէք հետեւողութիւններ պիտի ունենայ հայ քաղաքական բովանդակ կառուցուածքը կը դառնայ նիւթի շուրջ։

Թորհելով ու մտածելով կրնայ պայթիլ մեր գանկը, եւ սակայն ժամանակակից ընկերային-քաղաքական շարժումներու համար գաղափարական մէկ հատիկ շարժառիթ չէք կրնար գտնել։ Այո, ամէն բան նիւթին շուրջ կը դառնայ եւ նիւթի համար կը դառնայ։ Այնքան մեծ է անոր ուժը։ Մեր արցունքները առատահոս, մեր արիւնը ծո՛վ չկրցան նշանակեց մը փոխել մեր վիճակէն։ Նոյնիսկ մեր հերոսական մարտնչումները մաղ մը չձգեցին դիւանադէտներու դլուխներէն, առանց չափազանցութեան տերեւ մը չշարժեցաւ մեր շուրջը։ Ըլ՛ ու ձախ դիտեցէք եւ պիտի տեսնէք որ քառասուն տարի առաջ ուր որ էինք, հոն ենք։ Եթէ չըսենք, աւելի եա գացած ենք։

Գաղութներու մէջ ցրուած 7-8 հարիւր հազար զանգուած մը ունինք։ Այս զանգուածին 70 առ հարիւրը տառապանքի քուրայէն անցած, թրծուած տարր է։ Այս թրծումը հրաշալի խմոր կը ներկայացնէ քաղաքական պայքարի համար։ Թէ ինչո՞ւ։ Հեռնոսի երկու եղերքը ապրող խոշոր ազգերու (Գերմանիա-Թրանսա) մէջ ալ հետզհետէ հանրային զօրեղ դեր կատարել սկսած են նախկին պատերազմիկները, որոնք Թրանսայի մէջ համանուն, Գերմանիոյ մէջ Պողպատեայ Սաղաւարտներ անուանով ազգային ուժի (յարձակողական եւ պաշտպանողական) աղբիւր դարձած են։ Պահելով համեմատութիւնները եւ մեկնելով՝ մեր ազգային ցրուած եւ անշաղկապ վիճակէն՝ կարող ենք ազգային ուժի (զուտ պաշտպանողական) իրական աղբիւր մը կազմել։

Տառապանքի քուրայի մէջ թրծուած գաղութահայ զանգուածին 70 առ հարիւրը հաժախմբելով նախկին տառապողներու ընկերակցութեան մը մէջ։ Բացառիկ պայմաններնուբացառիկ ցաւերը դարմանումի բացառիկ միջոցներ կը պարտադրեն։

Ահա մեր բացառիկ վիճակը, իրապէս բացառիկ անունով մը կազմակերպութեան հարցը կը դնէ մեր առջեւ։ Այսպիսի միութեան մը կազմութեան առաջին նախադրեալը կուսակցութիւններու փոխադրաձ հանդուրժողութեան խնդիրն է եւ ազգային դաւանանքի մը համար անոնց ձգտումներուն ներդաշնակումը։ Միակերպ ու համատարած մտածողութիւնը։ Այս է առաջին ու վերջին պայմանը։ Այս անվիճելի նախապայմանի իրագործումով ինքնին կը լուծուի վերի միութեան անհրաժեշտութեան խնդիրը, անունը կը վերնայ եւ բովանդակութիւնը կը մնայ, կը դառնայ համաձայնող կողմերու գործնական քաղաքականութեան առարկան։

Առաջին թէ երկրորդ ձեւով լուծուելէ յետոյ խնդիրը, կ'ունենանք հետեւեալ չոր հաշիւը։

Կուսակցութիւնները համաձայնելով, եւ գործերը ներդաշնակելով բաղդատելու արդիւնք մը կ'ունենանք։ Հ. Ը. Դաշնակցութիւնը, Ռամկավար եւ Հնչակեան կուսակցութիւնները միաձայնելով ազգային քաղաքական դաւանանքի եւ դաւանանքէն բխածգործունէութեան շուրջ, ոչ թէ 3 թիւը կ'ունենանք, այլ աւելին։ Որովհետեւ, քաղաքական կուսակցութեանց նուիրական դատի մը շուրջը համաձայնութիւնը գումարում չէ, այլ բազմապատկութիւն մը, տեսակ մը խորանարդ.— Երեք անգամ երեք, կամ պարզապէս 9 թիւը։

Առանց այս գործողութեան ոչ թէ առանձին-առանձին մէկ թիւը ներկայացնող երեք ուժ ունինք, այլ մէկ եւ սակայն բեմի վրայ իրար չէզոքացնող երեք հատ մէկեր, որոնցմէ անհնար է որակի տեսակէտէն երեքը մէկտեղ բերել։

Կուսակցութիւնները ոչ միայն նիւթեղէն ուժ են, այլ բարոյական։ Ճիշդ այս պատճառաւ ալ անոնց փոխ-յարաբերութիւնը մաթեմաթիքի այս բարդ արդիւնքը կ'ուտայ։

Ազգային դրական ուժերու գերակշռութիւն է։ Երեք ուժերու ներդաշնակումով, մինչեւ ազգային դատի լուծումը՝ բացարձակ անկեղծ եւ անվերապահ համագործակցութեամբ կ'ունենանք 9 թիւը եւ 1ը պակաս է։ Ծասը չի դառնար որպէսզի մեր զուտ պաշտպանողական կուռը հաստ եւ ճակատագրական նշանակութիւն առնէ թէ ներքին կեանքի եւ թէ արտաքին մարդի վրայ։ Այդ 1 թիւը հայ հարուստ տարրն է։ Ձենք ըսեր հայ քաղքենի դաս։ Որովհետեւ հայ քաղքենի դաս չունինք։ Հայ հարեւնիք չունինք որպէս զի հայ պուրժուազի ունենանք։ Միջազգային շուկայի վրայ եւ զանազան երկիրներու մէջ իրենց անհատական նախաձեռնութեամբ հարստացած շատ հայ անհատներ կան, որոնք սակայն մեր իրականութեան հաժար դասակարգ մը չեն այս բառին գիտական առումով, հարուստը՝ հայ իրականութեան մէջ հետապնդելիք հաւաքական, համայնական շահեր չունի, որովհետեւ, հայկական իրականութիւն չկայ նոյնպէս այս բառին գիտական իմաստով։

Հայկականօրէն դասակարգային կուիւի համար անհրաժեշտ նախապայմաններէն ոչ մէկը ունինք։ Ճիշտ ասոր համար ալ համոզումով եւ խառնուածքով զուտ ընկերվարական ընկ. Մ. Վարանդեան եւ համոզում ժով եւ իրապէս պուրժուա հանդուցեալ Պօղոս Նուպար, աւելի Պօղոս փաշան շատ լաւ գործած են, ինչպէս երեւցաւ ընկ. Մ. Վարանդեանի յօդուածներէն։

Երեք կուսակցութիւնները միանալով, կ'եռապատկուին թէ իբրեւ որակ եւ թէ իբրեւ քանակ։ Երեքի համերաշխ գործակցութիւնը առանց փոխադարձ զիջումներու, կէս գիշերին այս յառաջացած 9 թիւի վրայ կը բերէ 1 թիւը (հայ հարուստները) եւ մենք կ'ունենանք լրիւ կենսունակ եւ հզօր ու ներգործօն 10 թիւը։ Մէկը կէս գիշերին կուգայ, որովհետեւ հանրային-ազգային կեանքի մէջ 9 թիւը կը ներկայացնէ մտքական հրապոյր, անտրամադրելի մագնիսականութիւն, կեդրոնաձիգ ուժ։

Այսպէսով, այո՛, նոյնիսկ յղուած, անշահկալ վիճակի մենք կ'ունենանք նիւթական-բարոյական ուժի անսպառ աղբիւր մը իր կարողութեամբ կրնայ նախաձեռնել շարժել շատ մը փոքրիկ պիտի ունենանք։ Այս ձեռնարկին պիտի ուղեինք ընդգրկել ազգային, սեփական ներքին դրամագլուխներու կազմակերպութիւնը։

Երբ հասնինք այս կէտին, կը դառնանք ուժ ու ազդակ, տնտեսական մարզի վրայ բարեկամութիւնը փնտռողներուն։

Դառնալով այդ ուժը, մեր բիսիոը ընտրելով Երեւանը եւ աչքերը դարձնելով հոն, անհաշտութեամբ, առանց վէճ ու կռիւ ձիուներ ստեղծելու մեր պաշտպանական կուիւը — ցեղային պիտի անվթար պահպանած — ի պատ կ'ելլէ։

Անոր պարտադրած զոհողութիւնը այնքան քիչ եւ խոստացած արդիւնքը այնքան մեծ է որ, կ'արժէ առնել տեղային զոհողութիւնը յանձնարել հակառարտ տարրերուն։—

Քիչ մը մտածել այս ոլորտի շուրջ։

ՇԱՀԱՐՈՒՆԻ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՆԵՂՈՍԻ ԱՓԵՐԷՆ

ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ԱՂԷՏԸ ԵՒ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅԸ

Հեռագիրները օրը օրին արձանագրեցին եղան Զանգեզուրի վերջերս երկրաշարժին։ Եգիպտահայ ճանապարհորդ իր կարգին արձանագրեց զանազան եւ ընթերցողները կարդացին ու բանեցին մեծութիւնը ազէտին թշուառութիւնը աղէտեալներուն։

Ինչպէս ամենուրեք, հոս ալ սպասուէր անշուշտ, որ ազգային իշխանութիւնները փութկոտութեան ցոյց տային, օգնութեան շարժում մը կազմակերպելու եւ եղելութեան տեղեկանալու դիմաց։

Երկու շաբաթներ անցան, բայց հետաքրքրութեան ոչ մէկ նշան ազգային գործարիր իշխանութեան կողմէ, մինչեւ որ «Ցուսաբեր» խմբագրութիւնը եւ հուժկու խմբագրականով մը ներկայացուց ազէտի մեծութիւնը եւ հրաւիրեց ազգային իշխանութիւնները, որ անյապաղ գործի լծուին՝ եւ հանգանակութեան ձեռնարկին։ Քանի մը օր ետք «Արեւ»ն ալ իր կարգին խմբագրականով ճանրացաւ ազէտի տեղեկութիւններուն վրայ եւ գրեթէ հետեւանքներուն վրայ եւ գրեթէ թելադրութիւններ ըրաւ։

Գահիրէի Թեմականը, վերջապէս մայիս 21ի համար նիստի հրաւիրեցաւ, մինակ օրակարգ ունենալով Հայաստանի երկրաշարժի ազէտներու օգնութեան գործը։

Կուգայ մայիս 21ը։ Թորգոմ եպիսկ. մէկ օր առաջ Սուրբ Մեսրոպ մեկնի, Շահէ Ծ.վրդ.ի եպիսկոպոսական օծման ներկայ գտնուելու համար՝ երկու կաթողիկոսներու չորեքերէն վրայ։ Թորգոմ եպիսկոպոսով մը, ուղղուած թեմական պիւանին, իր համամտութիւնը յայտնել եւ կը թելադրէ ժամ առ գործի լծուիլ եւ գումար մը հանգանակել Երեւան։ Կուգան թեմական պաշնակցական եւ ժողովրդական երեսփոխանները, իսկ երկու չէզոք երեսփոխանները կ'ուշանան ներկայանալ։ Թեմականին առեղնապետը սիպտակ պահ մը նայելէ յետոյ կը թելադրէ ժամ առնել եւ հետաքննել։ Բացականները նիստի հրաւիրելու համար։ Պատասխանը առնէն կողմ զբաղած եմ...Հիւր ունիմ... Տիկ...Սոխակած եմ բացակայել։ Երեւի Զանգեզուրի ազէտը իր հետքերուն ազդեցութիւնն ունեցած նաեւ ռամկավար երեսփոխանին վրայ եւ զանոնք ալ հոգեկան դէտեալներ զարձուցած էր։

Բացակայութեան այս պատճառաբանութիւնը վարակուած էր նաեւ Քաղաքական ժողովը որ իր ամբողջ կազմովը կը բացակայէր։

Դիւանը ճարահատ, ժամ

զուր սպասումէ յետոյ, 11 հոգիի ներկայութեան կը բանայ նիստը եւ կարգալ կուտայ Առաջնորդին նամակը։

Երեսփոխաններէն Պ. Յ. Աղաղարմ, չի կրնար զսպել իր զգացած զայրոյթը եւ յատենի ժողովի իր ցաւը կը յայտնէ բացակայող ժողովականներուն համար, որոնք Քաղ. Ժողովի ընտրութեան ատեն, հինգ վայրկեանի համար եկան մեծամասնութիւն գոյացնելու։ Մինչդեռ ազգային աղէտի մը առթիւ կը փայլին իրենց բացակայութեամբը։

Ուրիշ երեսփոխան մը, Կ. Սէֆէրեան, իր ցաւը կը յայտնէ որ գործադիր իշխանութիւնէն ոչ ոք կայ. մինչդեռ գործ. իշխանութիւնը պէտք է մտածէր եւ մեզի ժողովի հրաւիրէր այս հարցով զբաղելու համար։

Թեմական ժողովը կարճ խորհրդակցութենէ մը յետոյ, կ'որոշէ իր դիւանին միջոցաւ դիմում կատարել միւս յարանուանութեանց, եթէ անոնք ալ համամիտ գտնուին համազգային մարմին մը կազմելու, անմիջապէս գործի անցնիլ եւ հրաւիրագիր դրկել քաղաքական կուսակցութեանց եւ զանազան կազմակերպութիւններու, որպէսզի պատուիրակներով իրենց մասնակցութիւնը բերեն համազգային կազմակերպիչ մարմնին։

* * *

Թեմականը իր մայիս 21ի նիստին մէջ զբաղեցաւ նաեւ ուրիշ խնդրով մը։ Դիւանի ատենապետ Պ. Պալեանի առաջարկին վրայ, հետեւեալ որոշումը տուաւ.

— «Գահիրէի Թեմական Ժողովս իր 1931 մայիս 21ի արտակարգ նիստին մէջ, լսելէ ետք իր ատենապետին զեկուցումը Ռումանիոյ Ն. Վ. Նախարարապետ Փրոֆ. Ն. Եորկայի Յոբելեանի մասին եւ նկատելով մեծանուն յոբելեարին անգնահատելի ծառայութիւնները ընդհանրապէս Հայոց Պատմութեան եւ մշակոյթին եւ մասնաւորապէս հայ ժողովուրդի պաշտպանութեան

Միաձայնութեամբ կ'որոշէ,

1.— Իր խնդակցութիւնները բերել յանուն Եգիպտոսի հայ գաղութին, ռումէն ազգին, անոր արժանաւոր եւ մեծ զաւկին յոբելեանին առթիւ։

2.— Իր երախտագիտութիւնն ու ջերմ շնորհաւորութիւնները յայտնել հեռագրով հռչակաւոր գիտնական յոբելեարին։

3.— Ժողովը պաշտօն կուտայ իր ատենապետին, իր այս որոշումը հաղորդել Եգիպտոսի ռումանական ներկայացուցիչին։

Զմոռնամ յիշել թէ «Յուսաբեր»ը, Փրոֆ. Ն. Եորկայի ծննդեան 60ամեակի յոբելեանին առթիւ, բացառիկ թիւ մը հրատարակեց։

Ուրախ ենք որ Եգիպտահայը գիտցաւ գնահատել մեր ազգին համար իրապէս օգտակար ծառայութիւն մատուցանող մեծանուն օտարական մը։

ԵԳԻՊՏԱՑԻ

ՀԱՃԸՆԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Զորս տարի առաջ, Պ. Փիլիպոսեան կ'երթայ Պէյրութ, Հաճընցիներու վիճակով հետաքրքրուելու։ Կ'ուզէր Լիբանանի Շիրարու գիւղը գնել Հաճընցիները հոն փոխադրելու համար։ Քննութենէ մը վերջ, կը վերադառնայ Ամերիկա մեծ հաւատքով, եւ հայրենակիցներու հետ համախորհուրդ գործելու։

Վեր. Տէվիրեան, իր փեսան ու աղջիկը Տէր եւ Տիկ. Կոստանդին Կէրթմինեան երկու տարի առաջ Ամերիկայէն դէպի Արեւելք կ'երթան մասնաւորապես Հաճընցի գաղթականներու վիճակով հետաքրքրուելու համար, կ'այցելեն Պէյրութ և Աթէնք։

Պէյրութի մէջ կը խոստանան հող մը գնել, վրան ալ տուներ շինելով։ Ամերիկա վերադառնալով, իրենց խոստումը իրականացնելու համար, կատարեալ իրաւասութեամբ իրենց ծերունի հայրիկը, վեր. Տէվիրեանը կը դրկեն Պէյրութ։ Ահա 7 ամիսներէ ի վեր ընտրուած յանձնախումբի մը հետ գործակցաբար, վեր. Տէվիրեան հողը կը գնէ։

Հողը կը գտնուի Լիբանանի եւ եւ Պէյրութի միացման կէտին վրայ, բոլոր առաւելութիւններով օժտուած։ Երկաթուղիի կայարանին եւ թրանվայի գծին շատ մօտիկ ըլլալով, մանաւանդ մեր արհեստաւոր հայրենակիցներու ապրուստին համար շատ դիւրութիւններ կ'ընծայէ։ Հայերու տեղաւորումով եւ Նոր Մարաշի ալ մօտիկութեան շնորհիւ, կարելի է բարձրագոյն վարժարան մըն ալ պահել։

Վեր. Տէվիրեան առանց յարանուանական խտրութեան միայն Հաճընցի նորահաս սերունդին դաստիարակութեան նպաստելու մտքով, 40-50 տուներու շինութեան համար 2500 կանգուն հող մը եւս գնած է։ Ասոր վրայ 20ի չափ խանութներ եւ տուներ շինելովանոնց հասոյթը պիտի յատկացնէ ազգաւ սասուզոնրու կրթութեան։ Պէյրութի Հաճընցիները անխտիր իրենց բաժինը բերած են այս գործին։

Հողը գնուած եւ պաշտօնական գործողութիւնները վերջացած են։ Ունի 35,571 քառ. կանգուն տարածութիւն եւ 8500 օսմ. ոսկի արժէք։ Հազար օսմ. ոսկի Պէյրութի Հաճընցիները տուած են, 1500՝ Տէր եւ Տիկին Կերիմեանէ՝ 2500 կանգուն հողի համար, իսկ մնացեալը Ազգերու Դաշնակցութեան Գաղթ. Տեղաւորման Յանձնախումբէն փոխ առնուած է, մաս առ մաս վճարելի։ Այս առթիւ կ'արժէ շնորհակալութիւն յայտնել Ազգերու Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ Պ. Պիւրնիէի, որ ամէն դիւրութիւն ընծայած է այս հողի գնման համար։

Հողը բաւական ընդարձակ ըլլալով, կրնայ պարփակել Պէյրութի Հաճընցիները։

Ծրագրուած թաղին մէջ 300ի մօտ Հաճընցի ընտանիքներ պիտի տեղաւորուին, ուրեմն մեր պարտքն է օգնութեան փութալ։ Կեդր. Վարչութեան կը մնայ առանձին հանգանակութեան մը ձեռնարկել, որուն հասոյթով կարելի ըլլայ նաեւ օգնել Յունաստանի Ֆիքսի կայանի մէջ մօտ 400 Հաճընցի գաղթական ընտանիքներուն որոնք իրենց բախտին ձգուած են։

Մ. ԳՐԱՃԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿՐՕՆԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ

Ֆրանսացի կրօնաւորներու անունին արձանագրուած կալուածներուն դատը տեղի կ'ունենայ Պոլսոյ քաղաքային երրորդ դատարանին մէջ։ Ինչպէս կը յիշուի, կրօնաւորները ամբաստանուած են թէ անժառանգ մեռնողներու թոզօնները կեղծ մուրհակներով իւրացուցած են եւ ասկէ մեծ վնաս մը կրած է պետական գանձը։ Դատավարութիւնը կը շարունակուի դեռ, բայց տեսնուած ըլլալով որ կրօնաւորները խնդրոյ առարկայ կալուածներէն կ'օգտուին ներկայիս, որոշուած է շէնքերուն վարձքերուն վրայ «հաճ՛զ» դնել մինչեւ դատավարութեան վերջը։

ՊԱՐՏՔԻ ՀԱՄԱՐ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱՅ

Ազգ. Ժողովի դատական յանձնաժողովը իճրայի եւ սընանկութեան օրէնքին բարեփոխման օրինագիծը կը քննէ։ Պոլսէն մանիֆաթուրայի վաճառականներ եւ միւս կուսակալութիւններէն բազմաթիւ վաճառականներ խնդրագիր դրկած են յանձնաժողովին, որպէսզի պարտքի համար բանտարկութեան պատիժի դրութիւնը վերահաստատուի։

Յանձնաժողովը նկատի առած է թէեւ այս դիմումները, բայց միեւնոյն ատեն բանտարկութեան դրութիւնը չընդունելու որոշում տուած է։ Բայց եւ այնպէս, օրինագծին մէջ ծանր տրամադրութիւններ կը դրուին պարտապաստարուն համար։

ԹՈՒՐՔԻԱ Կ'ՈՒՋԷ ԽՆԱՅԵԼ

Գործավարներու Խորհուրդը նոր որոշումներ ալ տուած է խնայողութեան եւ պաշտօնեաներու ցանկի մասին։ Պաշտօնեաներու նոր «քատրո»ին համաձայն, պետական խորհուրդէն բազմաթիւ պաշտօնեաներ բացը հանուած են։

Նոր «քատրո»ին միւս պաշտօնատուններու մէջ ալ գործադրութիւնը սկսած է։ Թեկնածու պաշտօնեաներուն պարտականութիւնները այս օրուընէ սկսեալ վերջացած եւ բոլորն ալ բացը հանուած են։ Մամլոյ ընդհ. տնօրէնութիւնը ջնջուեցաւ, տնտեսական գործավարութեան մէջ 400 անտառապահ պաշտօնեաներ բացը մնացին։ Ներքին, թըղթատարական եւ ոստիկանական «քատրո»ներուն մէջ առայժմ փոփոխութիւն չէ եղած։ Ելմտական գործավարութեան մէջ ալ կարգ մը պաշտօնեաներու պաշտօնավարութեան վերջ տրուած է։ Բուն փոփոխութիւնը, սակայն, օգոստոսին պիտի գործադրուի, 1931ի նոր պիւտճէին հետ։ Այն ատեն կարգադրուած պիտի ըլլայ նաեւ 30 տարի ծառայած պաշտօնեաները հանգստեան կոչելու խնդիրը։

* * * Երկու ամսուան առժամեայ պիւտճէն երէկ հաղորդուած է դատական իշխանութեան։ Նոր «քատրո»ն ալ մօտերս կը սպասուի։ Հասան Լութֆի եւ երկրորդ պատժականի նախագահ Համիտ պէյերէ զատ, միւս նախագահներու եւ անդամներուն միջեւ կարեւոր փոփոխութիւններ պիտի ըլլան։

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ ՄԸ ԾՈՎԱՀԷՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Իզմիրէն հետեւեալ լուրը կը տրուի.—

Ոստիկանութիւնը եւ ոստիկ. զինուորներու կազմակերպութիւնը, վերջերս բուռն պայքար մը բացին մաքսանենգներու դէմ։ Ինչպէս յայտնի է իտալական եւ յունական կղզիները շատ մօտիկ են թրք. ցամաքին։ Ասկէ օգտուելով, հինէն ի վեր մաքսանենգութիւնը իրենց արհեստ դարձուցած մարդիկ, առիթ գտնելնուն պէս նաւակով, մոթէօռով, կամ փոխադրութեան ուրիշ միջոցներով զանազան փախստեայ ապրանքներ կը փոխադրէին այդ կղզիներէն։ Գլխաւորաբար մաքսանենգուած ապրանքներն են ծխախոտ, ծխախոտի թղթեր, խաղի թուղթ եւն.։

Անցեալները «Լիւթվիւհիւտա» մոթէօռին մէջ գտնուած կարեւոր քանակութեամբ փախստեայ ապրանքները մենաշնորհի վարչութեան յանձնուեցան։ Նաւապետը 40-50 հազար ոսկի տուգանք վճարել պիտի ստիպուի։ Մաքսանենգները զինուած ըլլալով, ոստիկ. զինուորները մեծ դժուարութեան կը հանդիպին զանոնք ձերբակալելու համար։

Քանի մը օր առաջ, ոստիկան զինուորները տեղեկանալով որ մաքսանենգները ապրանք պիտի փախցնեն, Ալի աղայի ագարակին մօտ կը սպասեն։ Կէս գիշերուան մօտ 9 հեծեալներէ բաղկացած խումբ մը երեւան կ'ելլէ կատարելապէս բեռնաւորուած։

Ոստիկան-զինուորները կը հրամայեն խումբին կենալ, ոակայն հրոսակները փոխանակ հնազանդելու լերան կողքին վրայ դիրք կը բռնեն եւ կը սկսին կրակել։ Փոխադարձ հրացանաձգութիւնը բաւական երկար կը տեւէ, ուրկէ վերջ ոստիկան զինուորները զգուշութեամբ կը յառաջանան դէպի հրոսակները, ասոնցմէ մին վիրաւորուած վիճակի մէջ կը ձերբակալուի, իսկ մաքսանենգուած բոլոր ապրանքները կը գրաւուին։

Միւս փախստականները փութով կը հետապնդուին եւ ձեռք անցուելու պարագային 100 հազար ոսկիէ աւելի տուգանքի պիտի ենթարկուին։

ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Գաղթային Յուցահանդէսը աննախընթաց յաջողութիւն մը ունեցաւ։ Այցելուներու թիւը մինչեւ հիմա կը հասնի երեքուկէս միլիոնի։

ԻՏԱԼԻՈՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Միջազգային Առեւտրական Սենեակի Խորհուրդի ժողովին ընթացքին, Իտալիոյ Սենեակի տնօրէն Պ. Ալպէրթօ Փէրէլլի հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է իրենց երկրի տնտեսական կացութեան մասին.

«Իտալիա միւս երկիրներէն նուազ կը զգայ համաշխարհային տնտեսական տագնապին անդրադարձները։ Անգործութիւնը, որ 1926ին աւելի սուր էր, այժմ համեմատաբար քիչ է։ Երկրագործական բերքը այս տարի միջակ եղաւ, տննպաստ եղանակին պատճառով։ Ճարտարարուեստական գործունէութիւնը հարիւրին 15-20 պակաս եղաւ, 1929ի հետ բաղդատմամբ։ Զուլածոյ երկաթին եւ պողպատին արտադրութիւնը այս չափով պակսեցաւ։ Բայց զինկի, կապարի եւ ալիւմինիոմի արտադրութիւնը աւելցաւ, ինչպէս նաեւ ելեկտրական «էնէրժին», ելեկտրական լամբարներու շինութիւնը եւ կրաղիւսի արտադրութիւնը։

Հիւսուածեղէնի ճարտարարուեստը նուազ նպաստաւոր վիճակ ունի, ներքին եւ արտաքին հրապարակներու կայուն կացութեան հետեւանքով։ Ներքին առեւտուրը նուազ գործօն է, սնանկութեանց թիւը կ'աւելնայ։ Ծովային եւ երկաթուղային փոխադրութիւնները զգալապէս նուազած են։

Առաջին հինգ ամիսներու համար, պետական պիւտճէն 7 միլիոն լիրէթի բաց ունի։

Շնորհիւ ձեռք առնուած կտրուկ միջոցներուն, զոր կատարեալ կարգապահութեամբ ընդունեցին շահագրգռուողները, պետական թէ մասնաւոր հաստատութեանց օրավարձերը զեղչուեցան։ Այս ձեւով կարելի պիտի ըլլայ նաեւ նուազեցնել ապրանքներու աբժեգինը»։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻՉԵՌՆԱՐԿՆԵՐՆ ՈՒ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Բարեգործականի յունիս 5 Թուակիր զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Պէյրութի Մէմլթէյնի թոքախտաւորներու դիւանդանոցը նոր տագնապի մատնուած ըլլալով, կեդր. վարչ. ժողովը որոշեց բացառաբար այս տարի 240 անգլ. ոսկիի բարձրացնել Միութեան վարկը։

* * * Նահր էլ Օմարէն վերջերս Մուսուլի շրջակայքը փոխադրուած գաղթականները (մեծ մասամբ Վասպուրականցի) որ Հաւրէզքի մէջ տեղաւորուեցան, քանիցս իրենց խըղճալի վիճակը պարզած եւ Միութեան օժանդակութիւնը հայցած ըլլալով, կեդր. վարչ. ժողովը որոշեց 200 անգլ. ոսկիի բացառիկ օգնութուն մը եւս փութացնել, որուն 100 ոսկին Պ. Գ. Կիւլպէնկեան անձնապէս տրամադրեց։

* * * Մակեդոնիոյ հայ գաղթականներուն յետիե ծայր թշուառութեան մատնուած ըլլալուն մասին Սելանիկէն Թեմական ժողովը սրտաճմլիկ տեղեկութիւններ հաղորդած եւ ատոնցմէ գոնէ մի քանի հարիւրին անպայման ուրիշ վայր մը փոխադրուելուն անհրաժեշտութիւնը շեշտած ըլլալով, պաշտօնապէս դիմում կատարուեցաւ Հայաստանի կառավարութեան որ արտօնէ քանի մը հարիւր գաղթականներու (մեծ մասամբ ծխախոտի մշակ եւ շինութեանց արհեստաւոր) անյապաղ Նուպարաշէն փոխադրութիւնը, հոն լծուելու համար շինարարական աշխատութեանց եւ հետզհետէ կառուցուած բնակարաններուն մէջ հաստատուելու համար։

* * * Հայաստանի վերջին երկրաշարժին մասին առաջին գուժական հեռագիրները ստանալուն, կեդր. վարչ. ժողովը փութաց խորհրդակցութիւններ կատարել, բայց յարմար չդատեց որ Միութիւնը ինք ընդհ. հանգանակութեան մը ձեռնարկէ, այլ մասնակցի Փարիզի մէջ նախաձեռնուած Հանգանակիչ Կեդր. Յանձնախումբին, որ հաւաքուած գումարներով սննդեղէն, ճերմակեղէն, դեղօրայք եւ գործիքներ պիտի գնէ եւ հետզհետէ աղետավայրը պիտի փոխադրէ։

Այդ առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ'արձանագրենք յօգուտ երկրաշարժի աղէտեալներուն.— Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան տասը հազար ֆրանք, Տիկ. Նոյեմի Գափամաճեան 5000, Տիգրան Խան Քէլէկեան, Զարեհ Պէյ Նուպար, Վահրամ Պէյ Նուպար եւ Պ. Պօղոս Էսմէրեան 2000ական. Երուանդ Աղաթօն Պէյ եւ Պ. Տ. Փիլիպպոսեան 1000ական, Պ. Պ. Տ. Կամսարական Լ. Կիւմիւշկէրտան 500ական ֆր.։

Նիւ-Եորքէն եւս Պ. Պ. Ա. եւ Գ. Գարակէօզեան 1000 եւ Պ. Յ. Կիւլպէնկեան 500 տոլար զրկած են մեզի։

* * * Շնորհակալութեամբ ստացուած եւ տեղական Մասնաժողովին միջոցաւ պատկան մարմնին յանձնուած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները յօգուտ փարիզահայ գործազուրկներու.— Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան 5000 ֆր., Տիգրան Խան Քէլէկեան 3000, Զարեհ Պէյ եւ Վահրամ Պէյ Նուպար 2000ական, Պ. Պօղոս Էսմէրեան 1000 (երեք ամիս վճարելի), Երուանդ պէյ Աղաթօն եւ Պ. Ց. Կամսարական 300ական ֆր.։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՉԳՈՒՅՇ

Փարիզի Աղքատախնամը տեղեկացած ըլլալով որ քանի մը անձեր տուներէն դրամ կը հաւաքեն աղքատներու անունով, այսու կուգայ յայտնել թէ, ինքն երբեք առնչութիւն չունի այդ անձերուն հետ եւ թէ Աղքատախնամը Փարիզի եւ շրջակայից մէջ գտնուած վկայեալ աղքատներուն ցանկը արձանագրած ըլլալով, կը հոգայ զանոնք ու ամսական նպաստ կը բաշխէ։

Հետեւապէս Աղքատախնամը որ միակ միջնորդն է առատաձեռն բարեսէրին եւ վշտակիր տնակին միջեւ, կը խնդրէ յարգոյ հայ հասարակութենէն միայն իր միջոցաւ բարերարել աղքատներու, պաշտօնական ընկալագրի փոխարէն։

ԿՆԻՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ (6)

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ՑԱՅԳԵՐԳ

(ՅՈՒՇԵՐ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԷՆ)

Աւագ պահ մը սպասեց. մոռցած կ'երեւէր իր ընկերները, ժամադրութիւն մը ունեցողի երեւոյթն ունէր ան, թէեւ ոչ մէկ անհամբերութիւն չեն մատներ իր շարժումները։ Բայց ան յանկարծ ցնցուեցաւ, խորունկ շունչ մը առաւ, կարծէք կ'ուզէր ըմպել գիշերը, մշուշը, ստուերախառն լոյսերը ու յետոյ գլուխը ինքզինքէն իսկ վեր ցցելով սկսաւ արձակել անսպասելի, իր սրտէն ժայթքող, երկար աղաղակ մը...

— Եա՛լէլ... եա՛լէլ... եա՛լէլ...

Երգ մը չէր ատիկա, ոչ ալ ճիչը անիմաստ սարսուռի մը, պիտի ըսէիք յայտնութիւնն էր անիկա, յեղակարծ մէկ սլացքը անծանօթ ցաւի մը, հողին տակէն լոյսին բացուող վիշտի մը ճիչը, կանչը, հառաչը։ Անմարդկային զգացումի մը թեւթափը անցաւ օդէն։ Աշխարհին անիմանալի սարսուռները միացան, հոգիացան անոր ձայնին հետ, որ տեւեց երկար, թըրթռաց փշրուեցաւ, կանգ չառաւ սակայն իր արձագանգը մերթ զիլ ու մետաղային, մերթ բամբ եւ դամբանական սարսռաց տակաւին երկա՛ր երկա՛ր...

«Եա՛լէլ... եա՛լէլ... եա՛լէլ...»։

Անդրաշխարհի դո՞ւռը կը ծեծէր արդեօք. ի՞նչ բացակայ եւ հեռակայ հոգի մըն էր զոր կը կանչէ իր անմարդկային ճիչը։ «Ո՛վ հողի տակ անէացած ստուեր կամ յիշատակ, ո՛վ թաղուած, անմոռանալի սէր, քեզի է որ եկած եմ, կարօտ եմ քեզի դուրս եկուր ինծի» կ'ըսէր, կը պաղատէր Աւագի ձայնը...

Սահնակէն, մինչ կ'ունկնդրէին ապշահար, նշմարեցին յանկարծ որ Աւագ թեւերը բացաւ, խոյացաւ առաջ գրկելու համար կարծէք անտեսանելի մէկը ու ձեռնունայն ինկաւ դամբանի մը վրայ, երեսը՝ ձիւներուն մէջ...։

Ամէնքը սահնակէն դուրս խուժեցին, փութացին Աւագին մօտ...

— Ի՞նչ կ'ըլլաս, ա՛յ տղայ...

— Հանա՞ք ես անում..։ Աւագ...

— Քո տունը չքանդուի, ի՞նչ ես կորցրել ու չես գտնում...

Աւագը վեր առին. անոր դէմքը նման էր լուսնին. օտար եւ սառն արտայայտութիւն մը մոլորած էր աչքերուն խորը, տակաւին տեսիլքի մը տպաւորութեան տակ էր ան։

— Այո՛, այո՛, ան ալ տեսայ— կը թոթովէին Աւագի շրթունքները — ես տեսայ իմ մատղաշ օրերի միակ սէրը... Սէրը զոր թաղած էի այնքան վաղ... ես կը կարծէի զայն արդէն խառնուած հողին, մոռացութեան... ես կը կարծէի որ որդերը լափած են արդէն, այն որ իմ միակ սէրս եղաւ, առաջինը, վերջինը, միակը... որ մէկ անգամ լեցուց երիտասարդութիւնս ու տեղ չթողուց ուրիշ ոչ մէկ բանի... բայց ես տեսայ, տեսայ զայն... ճերմակ քղանցքը ձիւներուն վրայ, մազերուն շուրջ՝ լուսնի լոյսը, ու մոմը ձեռին... տեսայ զայն ինչպէս դուք տեսաք աղջիկները՝ կեցած դռներուն առջեւ... Ոհ սէր, դուն արթուն ես, դու անմեռ, կը բաւէ որ սիրտը քեզ կանչէ, երազներուն պարտէզէն, մահուան իսկ ապարանքէն դուն դռները կը բանաս, կը յայտնուիս անոր որ քեզի կը գոչէ...։

Աւագին ճակատը նման էր տաք մարմարի, շրթունքները կը դողային սակայն։ Զայն տեղաւորեցին սահնակին մէջ եւ ուղղուեցան գիւղ։

Քիչ վերջ, սահնակը կանգ կ'առնէր Իլիճա Աւագին պանդոկին առջեւ։ Աքաղաղ մը ախոռի մը խորէն զարմացած թափահարեց եւ կրկին քնացաւ։

Աստուր ձիերը քաշեց ախոռը։ Իրենք ներս մտան Աւագին ննջասենեակը, վառարանին կրակ տուին, ու յոգնած, զգայագիրկ փռուեցան գետին ու առանց բառ մը ըսելու պարուրուեցան եափունճաներուն տակ, քիչ վերջ սենեակը լեցուեցաւ իրենց խոր, խռպոտ հռնդիւններով։

. . . . . .

Իլիճայի գերեղմանատան առջեւ Աւագի ցայգերգը իր կարապի ե՞րգն եղաւ արդեօք։ Այդ գիշերէն վերջ ան այլեւս «առաջուան մարդը» չմնաց ինչպէս կ'ըսէին զինք ճանչցողները։ Ան, մշտանորոգ այդ տղամարդը, վաղն ի վաղ եկած հասած էր տարիներուն ու խառնուած էր այլեւս անցնող կարաւանին, ան ալ սկսաւ մաշիլ ինչպէս կը մաշի ժամանակը, երիտասարդութիւնը ու մարդկային սիրտը։

Իր մտերիմներուն կը պատասխանէր.

— Բայց ինչո՞ւ կը զարմանաք եթէ Աւագն ալ ինկաւ ճակատագրին դազգահին մէջ, թել մը դուք, թել մը ես... թող բանի ու հիւսէ մինչեւ որ փրթինք...

Էհ, երբեմն Աւագը դուրս փրթած էր կծիկէն ու կը դառնար իր հաշւոյն... բայց այն գիշեր, հողէն բուսած ճերմակ ձեռքեր թնճկեցին իմ թելս... Ալ ես ալ անցայ ճախարակին վրայ։

Ըսէ՛ք բարեկամներ, ձեր ձայնը երբեք իջա՞ծ է մինչեւ դետնի տակ մեռելներուն ականջը... Ձեր աչքին ալ երեւցա՞ծ է բնաւ գիշեր մը ճերմակներով աղջիկը, մոմը ձեռքին, երբ զինք թաղած էիք քսան տարի առաջ...։

Ալ այնուհետեւ Աւագին ձայնը անգամ մըն ալ չլսուեցաւ. չարաշուք բախտախաղի մը մէջ, մէկ անգամ միայն, ան դրած էր իր ամբողջ ունեցած գանձը ու կորսնցուցած էր մէկ հարուածով։ Իր մեծ հոգին հիմակ պարապ էր եւ մշտափակ սնանկ առեւտրականին նման։

Իր ցայգերգը քամած, սպառած էր զինքը անյուսօրէն։

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ
ՎԵՐՋ

ՆՈՐ ՇԱՐԺ

Մայիս վերջերը երկրաշարժի նոր ցնցում մը զգալի եղաւ Թիֆլիսի մէջ։ Շարժագիր մեքենային նայելով շարժին կեդրոնը կը գտնուի Աղրբէջանի մէջ, պարսկական սահմանին վրայ։

Միւս կողմէ, ամերիկեան կառավարութիւնը աննշան կարեւորութիւն մը կ'ընծայէ Լոնտոնի այս տեսակցութեան: Ամերիկեան լուրերու համաձայն, Լոնտոնի տեսակցութիւնով կրնան շահագրգռուիլ միայն Գերմանիա եւ Եւրոպա: Ինչ որ կը նշանակէ թէ Ամերիկա տրամադիր չէ բացուած տեսնելու վիճաբանութիւն մը միջազգային պարտքերու շուրջ, գայն վերաքննութեան դնելու եղանակով:

Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը այս տեսակցութեան մասին հրատարակութեան տուաւ զեկոյց մը որ կ'ըսէ,— Այցելութիւնը որոշուած էր ամիսներ առաջ, իբր անձնական յարաբերութիւններ հաստատելու միջոց մը: Օգտուելու այս հաւաքոյթէն որ պաշտօնական հանգամանք չունի, բարեկամական խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ այն կացութեան մասին, ուր կը գտնուին ներկայիս Գերմանիա եւ ճարտարագործական ուրիշ պետութիւններ:

«Գերման նախարարները մասնաւորաբար պնդեցին Գերմանիոյ կացութեան եւ պարտքերու թեթեւացման մը վրայ:

«Անգլիոյ նախարարները իրենց կարգին, իրենց խօսակիցներուն ուշադրութիւնը հրաւիրեցին ներկայ թուլութեան համաշխարհային հանգամանքին ինչպէս նաեւ անդրադարձումներուն վրայ, զոր ունեցած է մասնաւորաբար Անգլիոյ մէջ:

«Երկու կողմերը համամիտ գտնուեցան թէ ազգային սահմանափակ միջոցներէն ու ճիգերէն զատ, անհրաժեշտ է կոչ ուղղել միջազգային գործակցութեան, վստահութիւնը վերահաստատելու համար: Այս ոգիով, երկու կառավարութիւնները պիտի աշխատին ներկայ տագնապի լուծման, շահագրգռուած միւս կառավարութեանց հետ սերտ գործակցութեամբ»:

Իսկ զինաթափութեան եւ աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութեան մասին, որոնք կը կարծուէին թէ խօսակցութեան գլխաւոր նիւթերը պիտի կազմէին, զեկոյցը ո'չ մէկ խօսք կ'ընէ:

Գերմանիոյ ելեւմուտքը շտկելու համար

Շաբաթ օր, գերման կառավարութիւնը հրապարակեց հրովարտակները, որոնց գործադրութիւնը պիտի ծառայէ բացը գոցելու 1931ի ելեւմուտքին: Այդ բացը կը գնահատուի 940 միլիոն: Այս հրովարտակներով, կառավարութիւնը նախատեսած է կառավարական պաշտօնեաներու թոշակներուն եւ նպաստներուն վրայ հարիւրին 4էն 8ի նուազում մը՝ սկսեալ յուլիս 1էն: Նախարարներու թոշակները զեղչուած են հարիւրին 8:

Ուրիշ խնայողութիւններ եւ նախատեսուած են զանազան նախարարութեանց ելեւմուտքին եւ անգործութեան նպաստներուն վրայ հարիւրին 5: Ասկից զատ, ընկերային ապահովագրութեան 640 միլիոնի բացը գոցելու համար, հաստատուած է տուրք մը —տագնապի տուրք— 1ուկէս տարուան համար, 1931 յուլիս 1էն մինչեւ 1932 դեկտեմբեր:

Հրովարտակները կ'արտօնեն կառավարութիւնը որ ճարտարարուեստի կարգ մը ճիւղերու մէջ աշխատանքի ժամերը իջեցնէ շաբաթական 40ի, խորհրդարանի հաւանութեամբ:

Վէճ մը վաճառամարտին շուրջ

Աշխատանքի միջազգային համագումարը որ տեղի կ'ունենայ Ժընեւի մէջ, լսեց բազմաթիւ բանախօսներ Աշխատանքի Միջազգային Դիւանին գործունէութեան մասին: Ասոնց մէջ էր Զուիցերիոյ ներկայացուցիչը որ ճշմարիտ մեղադրական մը ուղղեց խորհրդային Ռուսիոյ վաճառամարտին դէմ, հերքելով Աշխատանքի Միջազգային Դիւանի տնօրէնին Ալպէռ Թօմայի այն տեսակէտը թէ այս հարցը չի վերաբերիր իրենց: Զուիցերիոյ ներկայացուցիչը յայտնեց թէ խորհրդային պետութեան համար, ամէնէն շահաւոր աշխատանքը՝ բանտարկեալներու կատարած աշխատանքն է: Օտար արտադրութեան համար, այդ կացութեան հետեւանքները շատ ծանր են: Օտար պետութիւնները ստիպուած են իջեցնել գիները եւ կուրծք տալ անգործութեան, եզրակացուց թէ համաշխարհային արտադրութիւնը մատնուած է խանգարման, որ առաջ կուգայ Ռուսիոյ մէջ աշխատանքի մասնաւոր պայմաններէն եւ պընդեց թէ Աշխատանքի Միջազգային Դիւանին ու Ազգերու Դաշնակցութեան կ'իյնայ զբաղիլ հարցով եւ դարման մը խորհիլ:

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի, Սորպոնի մեծ ամփիթատրին մէջ, փարիզ

Ա.— Յարգանքի հանդէս (ժամը 2.30ին)

Նախագահութեամբ ծերակուտական և նախկին նախարար

Մ. ԱՆՏՐԷ ՕՆՕՐԱՅԻ

Ի յիշատակ ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ, մահուան տարելիցին առթիւ

Բ.— Յոբելեանական հանդէս (ժամը 4ին)

Նախագահութեամբ Պ. Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆի

Բանախօսութիւններ, ուղերձներ, արտասանութիւն եւ երգ

Մուտքը հրաւիրատոմսով միայն: Տրամադրելի են թրիպիւնի տոմսեր: Հանգանակութիւն չկայ:

ԶԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

AMERICAIN LLOYD PALESTINE & ORIENT LLOYD

13 Bld. Malesherbes, Paris (8)

Tél. Anjou 07-45 Adr. Télég. Palestloyd

Ցոմսակներ ամէն երկիրներու համար:

Եգիպտոս, Սուրիա, Պաղեստին, Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Չինաստան, եւայլն:

ԾԱՆՕԹ.— Արտասահմանէ եւ գաւառներէ մեկնողներուն կը տրուին պէտք եղած տեղեկութիւնները եւ տոմսերը:

Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ զեղչ Հայերու համար.

ԸՆՏԱՆԵՆԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ռոստոմ Գրադարանի կողմէ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Փրթի ժուռնալի սրահին մէջ, մէթրօ Cadet

Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ

Կը խօսի՝ Պ. Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Մուտք՝ 10 ֆրանք

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ԵՐԵԿՈՅԹ

Ի ՆՊԱՍՏ ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Կազմակերպուած Շավիլի Նալլուխանցիներու Հայր. Միութեան եւ Շավիլի Երիտ. Երկ. Միութեան կողմէ:

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Շավիլի Սինէմա - Փաթէնի սրահին մէջ: Մուտք 5 ֆրանք

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտայլ Ֆրանս. առողջապահ. Նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համարpneumothoraxի գործողութիւն: Հակահիւ- [illegible]

Զղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ:

Դարմանանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՌԷՆԻ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ

(Վէպ՝ ռուսական մեծ յեղափոխութիւնից)

Դիմել՝ M. Altounian, 17 rue Ampère, Cachan (Seine)France

Ֆրանսա եւ գաղութներ 20 ֆր. ուրիշ երկիրներ 1 տոլար:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Աֆիօն Գարահիսարցի Գ. Օ. Յովասափեան եղբարք, կը փնտռեն իրենց հօրեղբորորդին Գրիգոր Յովասափեան (20 տարեկան), որ վերջերս Պոլիսէն Ֆրանսա եկած է: Իմացնել՝ K. O. Hovassapian, 23 Rue de Guide Le Creusot (Sâone et Loire).

Կ'ուզուին

երկու դերձակ գործաւորներ մեծ կտորի վրայ աշխատելու համար: Մնայուն գործ եւ լաւ վճարում: Դիմել՝ Պ. Գլթիքեանի, 8 Rue Rougemont Paris (9).

Կ'ուզուին

ֆրէփ տը շին եւ ժեռսէ ռոպ կարող լաւ գործաւորուհիներ: Դիմել Ե. Պօտուրեանի, 11 Rue Sénégal, փարիզ (20), մէթրօ ֆուրօն կամ Պէլվիլ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պաշտօնական մարմիններու ուղղուած ամէն տեսակ աղերսագրերու խմբագրութիւն, հարկային, ապահովագրական, Ֆրանսա մուտքի արտօնութեան, ինքնութեան թուղթերու կանոնաւորման եւ նաթիւրալիզասիօնի օրէնքներու վերաբերեալ խորհուրդներ: Ամուսնական ձեւակերպութեանց արագ հետապնդում 15 օրուան մէջ:

ԴԻՄԵԼ՝ Խ. ՔԷՊԱՊՃԵԱՆի ամէն օր ժամը 10—12, 20 rue de Bezons à Courbevoie (Seine). Tél. Défense 0—39:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդթ. եւ վարիսի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12: Ելեկտ. խորհ. (մանրէաքն.) 25 ֆր.

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

123 Bld. Sépastopol, փարիզ, մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.: Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—3 եւ կիրակիառաւօտները:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ԿԱԶԻ ՕՃԱԽՆԵՐՈՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ԳԷՈՐԳ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

71 rue Longue des Capucins

71, Բիւ Լօնկ տէ Քաբիւսէն, ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը ծախենք, կը շինենք, կը նորոգենք եւ կը փոխանակենք կազի օճախներ նպաստաւոր պայմաններով

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ

ՈՒՆԻՆՔ ՍՈՒՐՃԻ ԵՒ ՄՍԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ

Columbia

Agence exclusive

POLYDOR

REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, լունարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ: Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.: Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.: Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maîtreի Courant continuն, գին՝ 478 ֆր. 75: Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են: Ծախուածները ետ չենք առներ: Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9:

ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ ԵՒ ՎԱՐՁՔԷ ԱԶԱՏԻԼ

Ամենադիւրին եւ նպաստաւոր պայմաններով, Պէքոնի մէջ Սէն Լազարի կայարանէն 8 վայրկեան, ելեքտրական գնացքով, ժամը 10 թրէն, երթեւեկ 0.90 սանթիմ օրական, 2, 3 եւ 4 սենեակով ափարթմաններ, ամենավերջին Confortով, ամառ ձմեռ տաք եւ պաղ ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ, կեդրոնական ջերմութիւն եւ վերելակ (ascenseur): 50 հազարէն 100 հազար ֆրանք —միայն մէկ քառորդը կանխիկ, մէկ քառորդը մէկուկէս երկու տարիէն, իսկ մնացեալ կէսը 5, 10 կամ 15 տարիէն վճարելի, ըստ կամս, պետական տոկոսի սակով, հարիւրին 7: Դիմել Archambault et Delacourt, 14 Rue de la Pépinière, Կառ Սէն Լազարի մօտ: Ամէն հինգշաբթի ժամը 4էն 6 հայ թարգման մը պիտի տայ պէտք եղած բոլոր բացատրութիւնները:

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն: Զափաւոր գին:

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

Հ. Յ. Դ.

ԳԱԻԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգի Հայր. միութեանիր ընդհ. ժողովը պիտի գումարէ 13 յունիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Ֆլորիա ճաշարանը 61 Rue Monsieur le Prince. Կը խնդրուի Սեբաստիոյ նահանգի բոլոր հայրենակիցներէն եւ առանձնապէս նոյն նահանգի զանազան քաղաքներու եւ գիւղերու Հայր. միութիւններէն իրենց վարչութիւններով ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին, խիստ կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար:

Զ. Ռ. Միութեան փարիզի մասնաճիւղը դաշտահանդէս մը պիտայ 5 Յուլիս կիրակի օր Ռոպէնսոնի անտառին մէջ, Մակեդոնիոյ որբերուն համար: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Գաբրիէլեան ընտանիքը եւ պարագաները իրեց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ Տիկին ԱԶՆԻՒ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆի տխուր մահուան առթիւ:

ՊԷՔՈՆԻ ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ ԱՆԻԷՌԻ ԿՈՂՄԸ

ՎԱՐՁՈՒ Է գեղեցիկ յարկաբաժին մը. առաջին յարկ, փողոցի վրայ երկու սենեակ, խոհանոց, լոգարան, կեդրոնական ջեռուցիչ եւ ամբողջ տարին տաք ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ: Տարեկան վարձք՝ 5500 ֆր., շարժ եւ ջերմութեան յարակից ծախքեր 1270:

Դիմել Տիկին Միսաքեանի 3bis Rue de Strasbourg, (առաջին յարկ):

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ԾՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
10
ՅՈՒՆԻՍ
1931
10 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1591 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵՒ ՀԻՄԱ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑԷՔ

Առանց վերապահութեան պարզեցինք մեր դիրքը՝ Խ. Հայաստանի հանդէպ, ընդհանուր գիծերով։ Այնքան որքան անհրաժեշտ է «ի պէտս զարգացելոց»։

կարճ խօսքով, կը ճանաչենք անհաշտ ընդդիմադիր։ Գաղափարական հակառակորդ։ Արթուն պահակ։

Ոչ մէկ զիջում՝ այս կէտին մէջ։ Պէտք է ապացուցանել թէ կը սխալինք։ Թէ ճիշդ չեն մեր տեսածն ու լսածը։ Թէ Խ. Հայաստանը իսկապէս հայրենիք է։ Ապահով է, երջանիկ է։ կը ծաղկի, կը բարգաւաճի անարգել։

Պէտք է հաստատել թէ սուտ են ամենօրեայ բռնութիւնները, «քէլլէկէօղութիւնները», տարուէ տարի սարքուած հալածանքները, ձերբակալութիւններն ու աքսորները։

Պէտք է փաստել թէ ամբողջ երիտասարդութիւն մը տեղահան եղած եւ տարտղնուած չէ անծայրածիր Ռուսաստանի տարածութեան վրայ, Ուրալէն մինչեւ Խաղաղական ովկիանոս, այլ «տաք տեղեր փոխադրուած», ինչպէս կը յայտարարէր Թուրքիոյ ոստիկանական վերատեսուչը 1916ին, բացատրելով հայաջինջ աքսորներն եւ ջարդերը...

Ոչինչ, բացարձակապէս ոչինչ կ'ապացուցանեն այն բոլոր հէքեաթները որ պարբերաբար մամուլին կը յանձնուին վարձու գրիչներու ստորագրութեամբ։ Գիրքին, ճառին դիմաց ուրնինք անվիճելի, կոպիտ իրականութիւններ, տասն անգամ տասը ձեւերով ապացուցուած։ Հաստատուած նոյնիսկ բոլշեւիկեան գրիչներու կողմէ, հոգ չէ թէ շատ ուշ։

Արդ, մենք անբարոյականութիւն կը համարենք լռել այս իրականութեան առջեւ։ Ծածկել ճշմարտութիւնը եւ գոյնզգոյն ակնոցներ դրած՝ խաբել հասարակութիւնը։ Խաբել մանաւանդ սա թշուառ դանդուածը որ հայրենիքի կարօտով կը տոչորի օտար ափերու վրայ։

Այլ մանաւանդ անբարոյականութիւն կը համարենք ծածկել հասը, յուս տառապանքը բուն իսկ երկրի ժողովուրդին։ Հայ շինականին եւ բանուորին, որ անա տասը տարիէ ի վեր սրիւն-արցունք կուլան բռնաբարող, հրէշային իշխանապետութեան մը խարազանին տակ։

Աշխարհի ո՛ր ցեղին ալ պատկանի, տառապած մարդը սփոփանք մը կը գտայ, երբ կը տեսնէ որ դարման չես կրնար տալ իր ցաւին, բայց կ'ըմբռնես, կը գթաս, դուն ալ կը տառապիս իրեն հետ։ կը ձաղկես բռնութիւնը, փոխանակ զայն ուրանալու եւ փառաբանելու։

Տարրական գիտելիքներ են ասոնք, եւ մենք ի զուր կը յոգնինք։

Դժբախտաբար, մեր ներկայ կեանքին ամենամեծ ողբերգութիւնն այն է որ, նոյնիսկ տարրական բաներու մասին իրար չենք հասկնար։

×

Հիմա կը հարցնենք, —մեր բռնած դիրքը ինչո՞վ կը վնասէ Հայաստանի բարօրութեան։ կամ ի՞նչ կապ ունի գաղութներու կազմակերպութեան հետ։

կը վախնաք որ երեւանցիները ծո՞ւռ կը նային ձեզի, եթէ ժեզի հետ գլուխ գլխի ձեռնարկէք արուեստահմանի գաղութներուն կազմակերպութեան։

Երեւանցիներուն քաղցր ժպիտ բարկութե՞ան կը փոխուի, եթէ կէս ճամբուն վրայ դիմաւորէք «թշնամի» Դաշնակցութիւնը, փրկելու համար ի սիւրուս աշխարհի ցրուած հայութիւնը։ Եօթը հարիւր հազարի վերջին զանգուածը։

Ա՞յդ է ձեր վարանումը։ Ատո՞ր համար է որ կ'ուզէք իմաստալ մեր դիրքը հանդէպ Խ. Հայաստանի։

Այն ատեն, թոյլ տուէք հրապարակաւ ձեր երեսին նետելու մէկ բառ — ամէնէն թեթեւը — Դասալի՛ք։

Եթէ համոզուած էք թէ գաղութները կազմակերպելով, պիտի կրնանք դարման որոճալ հազար ու մէկ ցաւերու, ապահովել մեր ինքնապաշտպանութիւնը, փրկել Թրքահայ վերջին զանգուածը,—

Եթէ կ'ընդունիք թէ երեւանը չի կրնար զբաղիլ մեզմով, չափազանց ծանրաբեռնուած ըլլալով հայրենիքին մէջ, ինչպէս կը յայտարարէք,—

Եթէ անկեղծօրէն կը խոստովանիք թէ գաղութները ղէպի կազմալուծում կ'երթան, եւ ժամանակ է շարժելու,—

Եթէ, կ'ըսենք, դուք ալ կը տեսնէք այն բոլորը ինչ որ մենք, եւ սակայն կը խուսափիք, դիւանագիտութիւն կը խաղաք, —կը նշանակէ թէ երեւանի խարդախ ժպիտը շատ աւելի արժէք ունի ձեզի համար, քան սա 700,000ին ճակատագիրը։

Դժուա՛ր է ուրիշ մեկնութիւն տալ ձեր ընթացքին։

Եթէ երեւանը փրկուած է, դրախտ է եւ մեր տեսածները սուտ են,— ուրեմն իջէք ասպարէզ, գաղութներն ալ փրկելու։

Եթէ, ընդհակառակն, մեր տեսածներն են ճիշդ եւ դուք ալ լռելեայն կ'ընդունիք,—այդ աւելի գօրաւոր պատճառ մըն է որ իջնէք ասպարէզ, գաղութները, գոնէ գաղութները փրկելու համար։

կարգը ձերն է պատասխանելու։

Շ.

ԽՈՐԹ ՁԱՅՆԵՐ

ՈՉ ԹԷ ԱՂՔԱՏ, ԱՅԼ ՄՈՒՐԱՑԻԿ ԹԷ ՀՈԳԻՈՎ, ԹԷ ՄՏՔՈՎ

Ցաւերը կան որոնց դարմանը վիրաբուժական գործողութեան մէջ է միայն։ Դեղը անօգուտ է։

Այս կարգէն է ռամկավար ժողովրդավարութիւնը, որ վերջերս սկսած է որդեգրել ու կիրարկել խօսակցութեան, դատաստանի ու տրամաբանութեան բոլշեւիկեան եղանակը։

Փարիզի ռամկավար օրկանը պէտք է տեսած Սօֆիայի հայաթերթէն ընելու արտատպում մը իր մեկնաբանութեամբ։

Արտատպումը՝ ռամկավար թերթին մէջ տեղ գտած է պարզ այն պատճառով որ հայհոյագրութիւն մըն է, ընդդէմ Դաշնակցութեան։ Այդ ոչի՛նչ։ Ջազդեր։

Բայց ահա թէ ուր երեւան կուգայ ռամկավար ժողովրդավարութեան առքարշ ատորնութիւնը։

Ռամկավար թերթը նախ կը չանայ կասկածի տակ ձգել Մակեդոնիոյ որբերուն եղերական դժբախտութիւնը «նախկին որբեր որոնք իբրեւ թէ խոտ կ'ուտեն, եւայլն»...։

Եւ երկրորդ, կը փորձէ Մակեդոնիոյ որբերուն ի նպաստ օգնութեան կանչերը ցոյց տալ ընդդէմ Հայաստանի երկրաշարժի աղէտեալներուն։

Խնութիւն մը զոր միայն ռամկավար պորտաբոյծը կրնայ յղանալ։

Մակեդոնիոյ որբերուն թշուառութիւնը այս թերթին մէջ, բազմիցս արձագանգ գտած է Զանգեզուրի երկրաշարժէն շատ առաջ։ Ցիշենք թուական մը՝ խմբագրականով եւ նամակի մը արտատպումով (14 մարտ)։

Զանգեզուրի աղէտը արձանագրուեցաւ գաղթահայ թերթերուն մէջ Մարիս 1էն սկսեալ։

Թուականներու այս տարբերութենէն կարելի է եզրակացնել ռամկավար մտքի դիւայնութեան հետ, հոգիի անկում մը, փողոցէն ղէպի աղտեղութեանց կոյուղին։

Եւ այս միտքը որ Փարիզի պողոտաներուն վրայ կը սնանի բոլշեւիկեան լումայով յաւակնութիւնն ունի դեր կատարելու հայ կեանքին մէջ։

Եւ այս հոգին՝ կրօնքի եւ բարոյականի ծիծաղ կապալառու, որ իր ուժը կը քաղէ նետուած փշրանքներէ եւ անկիւնի աղբանոցներէ, դիտէ նաեւ, երբ պէտք ըլլայ — ներկայանալ ազնուական մուրացիկի տարտութեամբ։

Այս մարդիկը այսպէս էին երէկ, այսպէս ալ են այսօր։ Ու որպէսզի նոյնը չմնան վաղը՝ ժաղթենք որ օր մը՝ ողջ իյնան Մակեդոնիոյ թշուառ որբերուն ձեռքը։

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆ

ՄԱՄՈՒԼ

ԴԱՇՆԱԿՆԵՐԸ, ՖԻՐՏԵՐԸ, ՀՆԴԻԿՆԵՐԸ ԵՒ ԻՍԼԱՄՆԵՐԸ

«Զարեա Վոստոկա», Անդրկովկասեան դաշնակցութեան պաշտօնական բերանը, հետեւեալ խմաստուն խորհրդածութիւնները կ'ընէ Թրքական «կանանչ գիրք»ի հրատարակութեան առթիւ. (26 մայիս)։

—«Այդպէս ուրեմն, քիւրտ ժողովուրդի ճակատագիրը դաշնակներուն մտահոգութիւն կը պատճառէ այն չափով, որչափով ան ինաւորութիւն կուտայ դաշնակներուն ձուկ որսալ Խ. Ս. Հ. Մ-ի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի դէմ ուղղուած արկածախնդիրներու ուէնթրիգաններու պտտոր ջուրին մէջ, թէպէտ դաշնակ սրիկաներն առիթ չեն փախցներ ֆաւատացնելու վերջինիս իրենց յարգանքի մասին։

Քիւրտերու եւ Թուրքերու փոխադարձ բնաջնջման մասին երազող, արիւնահեղութիւններու վարպետ դաշնակցականները առարկայօրէն կը քաջալերեն Թրքական նացիոնալիզմը եւ անորոշովինիստական ղրջանները որոնք կը մարժեն Քրտերու իրաւունքն ազգ. ինքնուրոյնութիւն ձեռք բերելու, իրենց լեզուն եւ ազգային կուլտուրան ունենալու նկատմամբ։ Դաշնակները ֆրաֆրելով ազգային-ցեղական ֆակամարտութիւնը, կը վարուին ճիշտ այնպէս,ինչպէս կը վարուի բրիտանական գործակալութիւնը շնդկաստանիմէջ,գրգռելով իրար դէմ շնդիկներն եւ մաֆմետականներն՝ երկու կողմն ալ Թուլացնելու նպատակով, նոյն գիծը բռնելով քիւրտ-Թրքական յարաբերութիւններու մէջ, դաշնակները կը գործեն ստորերկրեայ ֆետախուզութիւններու անմիջական առաջադրանքներով, ընդ ձգտելով կողմերուփոխադարձ Թուլացման ճանապարհ կը ֆարթեն իրենց իմպերիալիստականտէրերու ֆամար՝ դէպի խորֆրդայէն-Թրքական-պարսկական սաֆմանները։

Հետեւութիւնը պարզ է՝ պաշտպանութեան արեւելեան ճակատամասը պէտք չէ դուրս մնայ մեր տեսողութեան դաշտէն։

ԱՅՈՒՐԴԻ ՀԱՆՈՒԱԾ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐԵՐ

Իզմիրի ազգ. կալուածներու վարչութիւնը 40 հազար գիրքեր աճուրդի հանած է։ Աճուրդը 860 ոսկիի ելած է, բայց յանձնումը յետաձգուած է գիրքերը քննութենէ մը անցնելու համար։

Այս տեսակ վաճառումի մը միջոցին Պոլսոյ մէջ ձեռքէ ելած էին պատմական թանկարժէք գրութիւններ, որոնց խնդիրը մինչեւ Ազգ. ժողով արձագանգ գտած էր։

Այս պարագան նկատի առնելով, բողոքներ ըրած եւ պահանջած են որ հիմնական քննութիւն մը կատարուի ծախու հանուած գիրքերու արժէքի մասին։

Աճուրդի հանուած գիրքերուն մէջ, գերմաներէն, անգլիերէն եւ ֆրանսերէն հատորներու կարգին, կան նաեւ հայերէն, լուսարէն եւ եբրայեցերէն գրքեր որոնց քննութիւնը չէ կատարուած եւ իրական արժէքները չեն ստուգուած։ Այս գրքերն ալ քննելէ վերջ յանձնումը պիտի կատարուի կամ ի հարկին աճուրդը պիտի շարունակուի։

կ'ըսուի թէ այս գրքերէն մէկուն համար ասկէ առաջ ամերիկացի մը 600 ոսկի առաջարկած է, բայց մերժուեր է։ Ասկէ զատ, ասոնց կարգին կը գտնուին հոմէական շրջանէն կարգ մը թանկարժէք գրքեր որոնք 1908ին Նաբուլիի ժառանգաւորանէն գողցուած են։

ԱԻԱՋԱԿՆԵՐ ՄԱՆԻՍԱՅԻ ՄԷՋ

Մանիսայի կողմերը եօթը զինուած անձեր Հաճըլար գիւղի մուխթար Սիւլէյման աղայի տունը մտած եւ կողոպտած են։ Աւազակները մուխթարին կնոջմէն ղրամ ուզած են, բայց կինը ըսած է թէ ղրամ չունի։ Ասոր վրայ, չարագործները խեղճ կնոջ ոտքերուն տակը կտրտած եւ ալի մէջ թաթխած են։ Այս չարչարանքէն ազատուելու համար, կինը իր 10 ոսկեղրամն ու մէկ հինգմէկնոց ոսկին անոնց տուած է։

*** *Պուրհանիէ գիւղին մէջ Հասան աղայի տունէն 300 ոսկի եւ որսի հրացան մը առած էին ուրիշ զինեալ անձեր, տեղեկները չարչարելով։ Ոստիկան զինուորները յաջողած են ձերբակալել այս աւազակները։*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Գերման նախարարներ Լոնտոնի մէջ

Գերմանիոյ վարչապետը Պրիւնինկ եւ արտաքին նախարարը Քուրցիուս ընդունուեցան Անգլիոյ թագաւորին կողմէ։ 1914էն ի վեր առաջին անգամն է որ Գերմանիոյ ներկայացուցիչները կը մտնեն Անգլիոյ արքայական պալատէն ներս։

Նոյն օրը կէսօրէն վերջ, նախարարներն ընդունուեցան Լոնտոնի Միջազգային գործերու ճեմարանին կողմէ, ուր Պրիւնինկ հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ։— Մեր երկու երկիրները ենթարկուած են համաշխարհային տագնապի հետեւանքներուն եւ գիտենք թշուառութիւնը որ այդ պատճառով կը ճգմէ մեր միլիոնաւոր անգործ հայրենակիցները։ Ջեքքոսլովաքիոյ մէջ, մեր բարեկամական տեսակցութեանց ընթացքին, խորհրդակցեցանք այս կացութեան մասին եւ համամիտ գտնուեցանք թէ շահագրգռուած պետութեանց գործակցութիւնը լաւագոյն միջոցն է ներկայ պայմանները բարելաւելու։

*** Երկու կառավարութեանց ներկայացուցիչներու խօսակցութեանց քաղաքական մասերը գաղտնի կը պահուին եւ այդ պատճառով ալ, անգլ. մամուլը շատ քիչ բացատրութեամբ ոչ մէկ մեկնաբանութիւն կը փորձէ տալ հրատարակուած զեկոյցին։*

կը հաստատուի թէ Գերմանիոյ տնտեսական եւ ելմտական կացութեան մասին տեղի ունեցած խօսակցութեանց ընթացքին, Անգլիոյ ներկայացուցիչները վերապահութեամբ ընդունած են գերման տեսակէտը թէ հատուցումներն են որ ամենէն աւելի գէշ վիճակի մը ենթարկած են Գերմանիոյ երկրագործութիւնն ու ճարտարարուեստը։

Չի ժխտուիր թէ Գերմանիա իրական դժուարութիւններու մէջ կը գտնուի. բայց անգլիացի նախարարները կը նկատեն թէ պատճառներէն մէկ մասը պէտք է փնտռել Գերմանիոյ տնտեսական-մաքսային քաղաքականութեան մէջ։

Թէեւ գերման նախարարներու դիտողը ձգտած է հաստատել թէ Գերմանիա ի վիճակի չէ այլեւս պատերազմական հատուցումներու տարեվճարը կատարելու, սակայն, կը կարծուի թէ Պրիւնինկ որեւէ առաջարկ չէ ըրած դադրեցնելու զանոնք։

Խօսակցութեանց ընթացքին, Գերմանիոյ վարչապետը առաջարկած է որ Հէնդերսըն իր կարգին այցելէ Պերլին եւ կ'ըսուի թէ հաւանական է որ Անգլիոյ արտաքին նախարարը՝ զինաթափութեան յառաջիկայ համաժողովին նախագահի հանգամանքով ընդունի հրաւէրը։

*** Գերման մամուլը երկար մեջբերումներ կ'ընէ ամերիկեան եւ ֆրանսական թերթերու մեկնաբանութիւններէն, Ջեքքոսլովաքեան տեսակցութեան մասին։ Գալով Լոնտոնի զեկոյցին, գերման մամուլը յուսախաբութիւն ցոյց կուտայ։ Ընդդիմադիր թերթերը կը գրեն թէ տեսակցութեան այս արդիւնքը արդէն նախատեսած էին եւ գեր ժաննախարարները պարապ ձեռքով կը վերադառնան եւ կը թելադրեն որ վճռական քայլեր առնելու համար, կառավարութիւնը այլեւս ժամանակ չվատնէ սպասումներով։*

Այս թերթերը կը պահանջեն որ Պրիւնինկ դադրեցնէ հատուցումները, բացի 660 միլիոն մարք գումարէ մը որ երաշխաւորուած է Գերմանիոյ երկաթուղիներով։

Վատիկանի եւ Իտալիոյ վէճը

Պապը երրորդ ծանուցագիր մը եւս ուղղեց Իտալական կառավարութեան, պահանջելով որ պատասխան տրուի նախորդ երկու ծանուցագրերուն, որոնցմով կը ներկայացուէր երիտասարդական կաթոլիկ կազմակերպութեանց հարցին լուծման պահանջը։ Եթէ մինչեւ 10 օր պատասխան մը չտրուի այս երրորդ ծանուցագրին, Վատիկան իտալական կառավարութեան պիտի ուղղէ չորրորդ մը եւս, որով պիտի յայտնէ թէ Վատիկանի եւ Իտալիոյ միջեւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզուած են եւ թէ Վատիկան Սպիտակ գիրք մը հրատարակութեան պիտի տայ։

Պապը կը մերժէ ընդունիլ իտալական կառավարութեան ներկայացուցիչը, մինչեւ որ զոհացում ստանայ։

Հացի կռիւ Մոսկուայի մէջ

Մոսկուայէն Ռիկա հասած երկու ամերիկացի ճարտարապետներ կը հաստատեն այն զրոյցները թէ կարգ մը խռովութիւններ պատահած են Մոսկուայի մէջ։ Այս խռովութեանց ընթացքին սպանեալներու թիւը կը հասնի 50ի։ Ճարտարապետներէն մէկը կը կարծէ թէ այս թիւը շատ վար կը մնայ իրականութենէն։ Բոլշեւիկեան թերթերը ոչինչ կը գրեն սակայն այս մասին։Ուրիշ լուրերու համաձայն,Մոսկուայի մէջ տարածուած են մեծ ջարդիմըլուրերը, եւ թէ բազմաթիւ գործաւորներ աքսորուած են։

Նման խռովութիւններ պատահած են նաեւ Լէնինկրատի մէջ։ Պատճառ ցոյց կը տրուի հացի պակասը։ կառավարութիւնը չէ յարգած նոր փուռեր բանալու իր խոստումը, գործաւորներու տրուած հացի անբաւարար քանակը աւելցնելու համար։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻ՞ՒՆ ԹԷ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսայի ընկերվարականներու համագումարը որ տեղի ունեցաւ Թուրի մէջ մայիս 24էն 27, նշանակելի է մանաւանդ ազգային պաշտպանութեան հարցին տուած իր մեկնաբանութեամբ։

Նոյնքան ուշագրաւ էին նաեւ հակառարտ ձգտումները որոնք երեւան եկան այս առթիւ, երկարելով վէճը եւ համագումարին մէջ ստեղծելով ակադեմական մթնոլորտ ու զայն վերածելով հռետորական մարզադաշտի մը։

Ախ կար մինչեւ իսկ, որ հարցը տեղի կուտայ պառակտումի։ Այս մտահոգութիւնը, զայն կանխելու փութկոտութիւնը, ու մանաւանդ, արտաքին աշխարհին մէկ ճակատով ներկայանալու կուսակցական նախանձախնդրութիւնը առանձին տարրերով մտած կը տեսնենք բանաձեւին մէջ, որ զանազան ձգտումներու համագրութեան մէկ փորձն է եւ այդ իսկ պատճառով ալ թերեւս, առած է յայտարարութեան մը ձեւը։

Տեսնենք այդ բանաձեւին նկատումներն ու եզրակացութիւնները։

Ֆրանսայի ընկերվարականները նախ պարտք կը սեպեն անգամ մը եւս յիշեցնելու թէ.

1) Ինչպէս երէկ, նոյնպէս եւ այսօր, ազգային անկախութիւնն ու ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը չեն շփոթեր դեկավար դասակարգերու աղճկոտ ազգայնականութեան հետ», աղբիւրը ժողովուրդներու մրցակցութեան, փոխադարձ ատելութեան եւ տարակարծութեանց։

2) Աւելի քան երբեք կը պահարակեն զրամատիրական վարչաձեւը որ անընդհատ ծնունդ կուտայ տնտեսական հակամարտութեանց եւ իբր ուղիղ հետեւանք, կը ստեղծէ քաղաքական եւ բարոյական մթնոլորտ մը որ լեցուն է սպառնալիքներով եւ խաղաղութիւնը կը դարձնէ անկայուն։

3) Ընկերվարութիւնն է որ կընայ ազգային պաշտպանութեան տալ իր պատմական մարդկային լրիւ իմաստը, որովհետեւ ան կ'ուզէ ոչ թէ ճնշել, այլ ազատագրել բոլոր ցեղերը, նպաստաւորելով անոնց ձգտումները դէպի միութիւն եւ դէպի ներդաշնակութիւն, որովհետեւ չի հետապնդեր որեւէ հողամասի նուաճումը։

Ու, արագ ակնարկէ մը անցնելէ վերջ ընկերվարութեան քաղաքական եւ ընկերային ձգտումներն ու նպատակները, բանաձեւը կը յանգի 1928ին Պրիւքսէլի Ընկերվարական Բ, Միջազգայինի որոշումներուն.— Խաղաղութիւնը պահպանելու համար, միջազգային աշխատանքի կանոնիւններուն դէմ պէտք է ներկայացնէ համերաշխ ու միակամ գործունէութիւն մը, որ չանգի նոյն իսկ զանգուածային ըմբոստութեան։

Ըլլայ խաղաղութեան, ըլլայ պատերազմի պահուն, զրամատիրական պետութեանց եւ ընկերվարութեան միջեւ գործակցութիւն եւ համերաշխութիւն չի կրնար գոյութիւն ունենալ։

Այդ նկատումներով ալ, որովհետեւ պատերազմի վտանգները կան ու կը մնան ոչ միայն սպառազինման յաւելման, այլ եւ պատերազմի գործիքներու պահպանման մէջ, ընկերվարութիւնը կը պահանջէ ընդհ. զինաթափութիւն, ամբողջական եւ հակակշռուած։

Նկատումներ, որոնք իրենց մէջ արդէն կը բովանդակեն գործնական որոշումներու սաղմը, թելադրութիւնը։

Ու Թուրի համագումարը, կը հրահանգէ իր հետեւորդներուն։

ա) Բոլոր պետութիւններուն հասարապէս պարտադրել զինաթափութեան սկզբունքը։

բ) Ընդհանրացնել այն եղանակները որոնք յարդ կը կիրարկուին միայն պատերազմի մէջ պարտուած պետութիւններուն։

գ) Ընկերվարականները պէտք է մերժեն պատերազմական ամէն վարկ՝ քաղքենի պետութիւններուն։

Այսքան միջազգային մարզի վրայ։ Գալով ազգ. սահմաններու մէջ, ընդդէմ պատերազմի եւ սպառազինման՝ ընկերվարութեան գործունէութեան, ընկերվարութիւնը կ'առաջարկէր 1) տեւական եւ յամառ կռիւ ջնջելու համար քաղքենի դասերու ղինուրականութիւնը։

Ոչ մէկ ստակ, ոչ մէկ մարդ քաղքենիներու զինուորական սարքաւորումին, *կը յայտարարէ Թուրի համագումարը։*

2) Պայքարիլ որպէսզի Դերմանիոյ սահմանագլուխի ամրացումը դադրի։

Այս նկատումներով ուրեմն, Թուրի բանաձեւը իսկապէս երեւան կը բերէ ընկերվարութեան հարազատ ձգտումները ազգային պաշտպանութեան եւ խաղաղութեան հարցերուն մասին։

Ընկերվարութիւնը չէ զրժած ազգերու ինքնորոշման հարցը եւ ասով՝ ազգերու անկախութեան իրաւունքը չի նկատեր խոչընդոտ խաղաղութեան պահպանման, որուն գլխուն կախուած տեւական վտանգներ կը մնան միջազգային հակամարտութիւնները՝ իբր ճնշիդ զրահատութիւնները՝ իբր ճնշիդ զրահատութեան հետ», աղբիւրը ժողովուրդներու մրցակցութեան, փոխադարձ ատելութեան եւ տարակարծութեանց։

Ընկերվարութեան այս ձգտումները կուգայ հաստատել նաեւ մհաձայնութեան յայտարարութիւնը զոր Թուրի համագումարին ներկայացուց Լէոն Պլում։

Պլում կը յիշեցնէ թէ միջազգային ընկերվարութիւնը երբեք իբր նպատակ կամ հետեւանք չի հետապնդեր «միօրինակութեան վերածել ազգային ճգտումներու զանազանութիւնը. ընկերվարութիւնը կը ձգտի իրենց լրումին մէջ պահել ու երաշխաւորել ազգերու ամբողջականութիւնը։ Պատերազմն է որ պիսաւորապէս կը սպառնայ անոնց անկախութեան։ Խաղաղութիւնն է որ կրնայ զայն պահպանել։ Ազգային պաշտպանութիւնը ուրիշ բան չէ, այլ եթէ ճիզը՝ ապահովելու համար ազգին անկախութիւնն եւ ամբողջականութիւնը։ Այսպէս, ընկերվարութեան աչքին, ազգային պաշտպանութիւնը ամէնէն առաջ եւ մանաւանդ խաղաղութիւնն է։»

Այս յատակ յայտարարութիւններն ու բանաձեւին համապատասխան մտքերը, որոնք ո՛չ մէկ ստուեր կը ձգեն ընկերվարութեան ազգային հարցի ըմբռնումին մասին, հակառակ իրենց յստակութեան սակայն, տեղի տուին դժգոհութիւններու կարգ մը պատգամաւորներու մէջ։

Տեսնենք թէ ի՞նչու եւ ի՞նչ կերպով։

Մ. Ե.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԸ ԵՒ «ԾՈՎԻՑ ԾՈՎ...»

Գ. Աբով յօդուած մը ունի «Խ. Հայաստանի մէջ (24 Մայիս)։ Դրադէտ մարդ է Աբով, եւ Երեւանի թատրոնին ալ տնօրէն։ Բայց յօդուած կը գրէ Խաթաբալայի լեզուով։ Ու կը գանգատի.

— «Դաղտնի ու աշկարա մի քանի ելոյթներ են տեղի ունեցել Մարտունու, Բասարգեչար եւ այլ շրջաններում կուլակային, նացիոնալիստական տարրերը՝ օգտագործելով աշուղներին եւ յուցադրելով նրանց ազգայնական երգերը ուղղուած Թիւրքերի դէմ հակայեղափոխական ագիտացիա են մղել «Ծովից ծով Հայաստանի» համար, տալով երաժշտական ինսպիրիրովկաներ»։

Հանդէսէն կը բացակայէին՝ Առաջնորդը եւ Կեղր. Վարչութիւնը։ Մինչդեռ Հելլէն մամուլն ու մտաւորական դասը զիտցաւ յարգել ազգային ոճը՝ հրապարակաւ և մասնակցութեամբ։

*** ԱԹԷՆքի հայութիւնը շատ ցաւալի եւ մեծ կորուստ մը ունեցաւ յանձին՝ Ազգ. Կեղր. վարչութեան ատենադպրին՝ Պ. Յովհ. Մսրեանի։ Յարգելի վաստակաւորը ինքնաշարժի արկածի մը հետեւանքով, ուղեղային արիւնախտում մը ունենալով հոգին աւանդեց մայիս 31ին, Մայիս 28ի հանդիսութեան օրը։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ մեծ շուքով։ Խօսեցան՝ Առաջնորդը, Գ. Բարաղամեան (կեղր. Վարչութեան ատենապետ) եւ Պ. Ոսկան Մարտիկեան (Թուրքիոյ երբեմնի թղթատարական նախարար), որոնք վեր առին հանգուցեալին՝ անբասիր անցեալը, անշահախնդիր ազգասիրութիւնը եւ կորովի գործունէութիւնը։

Պ. Ոսկան Մարտիկեան խօսեցաւ իբրեւ անձնապէս եւ մօտէնձագօթ մը եւ շեշտեց անոր բոլոր արժանիքները։ Մտկիեպատկեր բերած էին՝ Հ. Ը. Դ. կ. կոմիտէն, Լիւփաղմալի կոմիտէն, Կեղր. Վարչութիւնը եւ ուրիշներ։ Աւելի քան տասնեւհինգ պսակներ կը ծածկէին այս արժանաւոր Հայուն դագաղը։ Հանգիստ ածիւնին եւ մխիթարութիւն իր պարագաներուն եւ ընկ. Մ. Էպլիղաթեանի, որուն մօրեղբայրն էր։ Ունի կին, աղջիկ մը եւ երկու տղաքներ, մէկը Ռումանիա։ Կրթ. Խորհուրդի ատենապետ Պ. Պարգեւ Մարկոսեան յուզիչ դամբանական մը խօսեցաւ հանգուցեալին հոդաթումբին առջեւ։

*** Երկու տողով պատմենք նաեւ Ֆիքսի միջադէպը, Մայիս 28ի օրը։

ԱԹԷՆքի չորս արուարձաններն ալ ուր տարիէ ի վեր, բոլոր Մայիս 28ի օրերուն, փակած են իրենց վարժարանները, ինչպէս սովորութիւն է որեւէ ազգի համար։

Արդ, այս տարի Ֆիքսի հոգաբարձութեան եւ թաղականութեան մէջ սպրդած քանի մը մարդիկ, կը յաջողին «28ի օրը բաց պահելու» որոշում մը հանել Կեղր. վարչութեան անունով։ Որոշումը կը հաղորդուի հոգաբարձութեանց միջոցով բոլոր վարժարաններուն տեսչութեանց։ Արուարձաններէն Լիփաղման կը բանայ։ Այս թաղին թաղականութիւնը նկատի չառնելէ վարչութեան որոշումը եւ կը հրահանգէ ոչ միայն փակել, այլ՝ աշակերտութեան բացատրել օրուան նշանակութիւնը։ Այդպէս ալ կ'ըլլայ։ Կը փակուի նաեւ, նոյն թաղին բողոքականներու վարժարանը։

Գալով Ֆիքսի, հոգաբարձութիւնը կը հրահանգէ բաց պահել դպրոցը։ Առաւօտեան, հինդշաբթի, Մայիս 28ին, բազմաթիւ երիտասարդներ եւ հայրենակիցներ կանուխէն կը ներկայանան վարժարան եւ եկող աշակերտութիւնը կը ճամբեն ետ. վարժարանը փակ է, Մայիս 28ի առիթով։ Վրայ կը հասնին թաղականութեան եւ հոգաբարձութեան ատենապետները։ Վերջինը կը փորձէ հակառակիլ եւ իր դասը կ'առնէ ժողովուրդէն։ Թաղականութեան ոամկավար ներկայացուցիչը՝ Գրիգոր Տիշչէեան շունչը կ'առնէ ոտիկանութիւն։

Կը հասնին ոստիկանները եւ երիտասարդներն ու հոգաբարձութեան ատենապետը (տխրահռչակ՝ Օննիկ Փէլիթեան) կը մեկնին ոստիկանատուն, ուր ոստիկանապետը ճանաչանալով հարցին, ցաւ կը յայտնէ թէ «Ճունաստանի մէջ հայեր կան, որոնք չեն ուզեր տօնել իրենց անկախութեան օրը, Մայիս 28ը, եւ ընդհակառակն կը խօսին նոյնիսկ՝ նոյ.29ին մասին,որ բոլշեւիկեան օր մըն է»։ Այսպէսով կը փակուի հարցը եւ վարժարանը կը դոցուի ժողովուրդին խանդավառ ցոյցերուն մէջ։

Նոյն օրուան ի պատիւ, Ֆիքսի կաթոլիկ վարժարանը կազմակերպած էր մասնաւոր դպրոցական հանդէս մը, ուր խօսեցան՝ Հայր Դամասեան եւ Ընկ. կառավարենց։ Ներկայ եղան՝ երեք դպրոցներու աշակերտներն ու երկսեռ հասարակութիւն։ Եղան՝ արտասանութիւններ, երգեր եւ մեներգներ։

*** Հայատակութեան հարցը կը մնայ անլոյծ։ Մասնաւոր կանոնագրի մը վաւերացումը՝ առ այժմ, նմանապէս կը մնայ առկախ։ Թէեւ հանգուցեալ Պ. Մսրեան մշակած է օրինագիծ մը, որ քննութեան պիտի ենթարկուի մօտերս։

*** Վարժարանները կը գործեն։ Չէր բաւեր իւրաքանչիւր վարժարանի նիւթական մտահոգութիւնը (տեղական), այս տարի կայ եւ բարեգործականին դանդաղութիւնը։ Անէն տարի, նոր տարիէն վերջ, ամսեամսիս կանոնաւոր կը սաացուէին նպաստները։ Իսկ այս տարի, շատ ու շատ կ'ուշանան։ Օրինակ, մինչեւ այսօր (931 յունիս 2) տակաւին իւրաքանչիւր դպրոց երեքական ամսական պահանջը ունի Բարեգործականէն (մարտ-ապրիլ-մայիս)։ Արդեօք, կը գտ՞ն թէ, ինչ կը նշանակէ դպրոցի մը համար յապաղումը երեք ամսական նպաստի՝ օրինակ՝ 6000 տրամ.ի (2000) ֆրնս. ֆր. կրթական մշակներուն համար։

Այս բոլորին վրայ եթէ աւելցնենք թաղային մարմիններու աղաչական վերաբերմունքը՝ ուսուցիչներու արուելիք դրամին հանդէպ, կ'ուենանք կրթական մշակին նիւթական ամբողջական պատկերը։

Թ. Թ.

ԽՕՍԻՆՔ ԴԷՄ ԱՌ ԴԷՄ

Գ.— ԱԲՈՎԵԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՁԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Աբովեան ֆիւանդ.— *Ժրաջանսայի բժիշկ մը, որ կը սիրէ ուսումնասիրութիւններ կատարել «գրական բնախօսութիւն» անունին տակ, կը խոստովանի որ դժուար է քննել մեռած գրագէտները, անոնց ստեղծագործութիւնները յարաբերաբար իրենց հիւանդութեան եւ խառնուածքին։ Այդպիսի ուսումնասիրութիւն կարելի է կատարել, աւելի յաջողած չափով, մէայն ողջ գրագէտներուն վրայ։ Այնպէս ալ դժուար է ճշդել հիւանդութիւնը Աբովեանի, երբ մեռած է շատոնց, ձգելով հակասական տեղեկութիւններ իր կեանքին մասին։ Այսուհանդերձ իր նամակներն ու գրականութիւնը կը մատնեն որոշ տարրեր, որ կը բացատրեն խառնուածքը, հոգեբնախօսութիւնը եւ անձնասպանութիւնը։ Այդ տարրերէն հետեւցնելով, Աբովեանի կը վերագրենք* névrose émotive։ *Նոր բացատրութիւն մը չէ այս, որովհետեւ բժիշկները եւ հոգեբանները ծանօթ էին այս հիւանդութեան հինէն ի վեր, մինչեւ Արիստոտել, որ գերյուզական ջլախտը եւ մելամաղձոտ խառնուածքը կը նոյնացնէր իրարու հետ։*

Առանց քննելու այս ջլախտը առանձին, փորձենք գտնել ծագումը (étiologie) *եւ յառաջացումը* (évolution) *Աբովեանի մէջ։*

Ռուսոյի գերյուզական ջլախտին երեւման մէջ մեծ դեր խաղաց սեռային գործարաններու իր մէկ տկարութիւնը (1)։ *Բայց մենք որեւէ տեղեկութիւն չունինք թէ Աբովեան ֆիզիքական ի՛նչ հիւանդութիւն ունէր։*

Առ այժմ կը բաւէ ուսումնասիրել իր կեանքը (միջավայրը եւ սովորութիւնները), որ անպայման թողուց իր ազդեցութիւնը, ինչպէս Ռուսոյի վրայ՝ իր պառաւ հօրաքրոջ գուրգուրանքն ու քիթ քիթի ընթերցումները։

Աբովեանի լուսանկարը մեզի ցոյց կուտայ ազուոր երիտասարդ մը։ Դիմագիծը կը ներշնչէ ուշիմութիւն եւ նախանձ։ Ունի զգայասէր շրթներ։ Ամէնէն յատկանշականը՝ իր փայլուն աչքերն են։ Աչքերը կը կազմեն «հոգիի հայելին», կը թարգմանեն զգացումները, յուզումը, խռովքը։ (2) *Նայուածքին փայլը կուգայ ապահովաբար դիւրահոս արցունքէն, որ շարունակ կը թրջէ ակնագունդերը։*

Այդպիսի փայլուն աչքեր կ'ունենան զրեթէ բոլոր գերայոյզ նկարագիրները, որոնք շուտով կը տպաւորուին, շուտ կ'ազդուին, շուտ կը յուզուին, իրենց ամբողջ զեդքով կը կարմրին, լալու տրամադրութիւն ցոյց կուտան՝ երբ յանդիմանութիւն մը լսեն կամ բարկանալու պատճառ մը ունենան։ «Կնոջական ջիղեր ունի», կ'ըսեն բժիշկները այս նկարագրով անձերուն։ Արդարեւ, կնոջական ջիղեր ունէր նաեւ Աբովեան,— աննշան պէտք մը կրնար «թնդանոթ հանել» կամ ցնցել իր ջղային զրութիւնը, յանկարծ կը մարէր ու կը նուաղէր, շուտով կը սթրտար, պիւրութեամբ կուլար, կը փնտռէր զգուանքը։

Այս նկարագրին պատրաստութեան մէջ մեծ դեր ունեցաւ իր մանկութեան խռովալ շրջանը (3)։ *Այն տեսիլները, Երեւանի գաւառը թատերաբեմ զարձած էր կռիւներու, հարստահարութիւններու, առևանգումներու, ձեռներու, սպանութիւններու։ Ամէն մարդ վախու մէջ էր։ Գիշերը ցերեկ տխմէնուն սիրտը դող։ Բայց ձգենք, որ Աբովեան ինք պատմէ.*

— «... Մարդարն ու Հասան Խանը գալիս էօ՝ երկինքը մեր գլխին փուլ ա գալիս, աշխարքն աշխարքով դիպչում. էլ շունը տէրը չի ճանաչում, էնքան զէլեն մեր գլխին Թօփ ըլլում, Քչինը, քչինը ամէն մէկ գալիս՝ չորս հինգ հարիւր մարդ էղեւիքն ընկած՝ տուն են թափում, ո՛մ առաջը բռնես, Խան, բէկ, ծառայ, մէհտար, աշէխ, դուշէխ, դալչանէխ, էրկու էնքան էլ ձի, ջորի, ուղտ, բարգ, բարախանայ՝ հետքները քցած՝ գալիս են մտնում վանքը, դէ արի՛, նրանց կառավարի։

... Ինչ որ մեր խեղճ միաբանի ու նոքարների գլխին ա գալիս, դուշմանդ չտեսնի։ Փէտի, Թրի առաջ արած, սաղ օրը ուշունց տալով, ծեծելով՝ հազար մէկ բան են ուզում։ Եա ձիանոնց տեղն ու խոռակը լաւ չի, եա իրանց սրտի ուզածը բանի պէտքը չի՛։ Մեր ձիանքն էլ են դուս անում, տաւարն էլ։ Խոզերին էօ՝ վա՛յ նրանց օրին, որ տեղ որ տեսնում են, Թրատում, մէջէյը կէս են անում, ախր խոզի Թշնամի են, բաս ի՞նչ կ'ըլլի։ Մեր Թխած հացը, էփած կերակուրը, ժորթած միսը, ձեռը տված զատը հարամ ա ու հարամ։ Իրանք են ամպարը մրտնում, մառանը ընկնում, դռները կոտրատում ու ինչ սիրտներն ուզում ա, շատ փայը շաղ տալով, ոտի տակ քցելով, կոտրելով, ջարդելով, փչացնելով՝ իրանց ձեռովը դուս բերում, ուզածները շինում, էլի մեր ետեւիցը կպչում։ Էսպէս մոյդայ ասես՝ դարաչէի, քեամանչէի, սազանդար՝ սաղ գիշերը՝ որը պար էր գալիս, որը Ֆալ բաց անում,

(1).— Նմանութեան գարմանալի եզրեր կան Ռուսոյի եւ Աբովեանի նկարագիրներուն միջեւ, Թէեւ Աբովեան երբեք յիշած չըլլայ անունը Ռուսոյի, որուն սիրահար մըն էր իր դասընկերը Յտ. Նազարեան եւ ոտանաւոր մըն ալ նուիրած.

Քեզ ոչ երբեք, ժան ժակ Ռուսսօ,
Պիտի մոռանայ աշխարհ,
Ընմահ ես դու, ոգի սրգոյ,
Թէեւ հազար սահի դար։

Քո երկնաշունչ մեծ գործերը,
Ցաւիտեան պիտի ծաղկեն,
Ընթառամ է քո պսակը,
Քող ազգեր գան, Քող կորչեն։

(2) Dr. Léopold-Levi.— Le tempérament et ses troubles, էջ 49.

(3) Dr. Louis Combe.— La névrose émotive, essai sur le tempérament artistique et littéraire, էջ 264.

քերնին զօր տալիս, որը
ին, որ էս անիրաւի սիրտը
ւմէ»։
Եւ այս ուրիշ տեսարան մը։
ղարին պինուորներն են.
«... Թուրք, Սարվազ, Ա-
— ...Թուրք, Սարվազ, Ա-
լու եկեղեցին լցվեցին, ժամ
ղներուն ձէնը փորըներուդը
ղ էլի մեծի, պատկի՛ չի մը-
ղ. էլի մեծի, պատկի՛ չի մը-
արին. ով ատուծը հարա-
ն ունէը ու չանուծը ղըվաթ,
Թռաւ, գլուխն առաւ, կո-
ով չէ՝ տեղն ու տեղը մնաց
ացած՝ սառած։ Գլուխ ասես՝
պատռվուած էր, ատամ ասես՝
ղղովուած էր։ Անիրաւ Արաքա-
ղ՛չ ժամի էր խնայում, ոչ
ղի. Թվանքի ոռքով ամէն
ն ժէկ պատի կպցրին, վրայ
ն, եկեղեցու զարդ, գեն գի-
ի, խաչ, աւետարան ունէր,
ու դէն դաղթմիշ արին,
չաս, բուրվառ, ինչ տեղ
ծաթի նշան էր երեւուած,
քանդում, չախըփուրթ
անում, վերցնում, ոտի տակ
ա։ ինչ կենանոցն հալն էր,
ած ո՛չ շհանց տայ, երես
ակի աաես, ձեռի ժատանիք,
շարք ու քորոց, զատ մնե-
նայ, դիբայ արխալուխ, սա-
քուրք, ինչ կար չկար՝
ղկելով, ոտի տակ տա-
էին հաքընեիրեցը հանում,
ղունի եպիսկոպոսը ժէկ ըն-
ղ որ քօժակ անի, բռնեցին
ղը կապեցին, տէրտէրներն
ն, ամէն մէկին մէկ պատի
ղկեցին, ու ով կար չկար՝ ոչ-
ղի պէս Թրի առաջն արած՝
ղին, հետ ածեցին։ Լացի,
ձէնը երկինքն էր հասել»։
Ղազախի միջավայրի մը մէջ,
ու եւ սարսափի տպաւորու-
ն տակ, Աբովեան վաղահաս եւ
ղայնութիւն մը ունեցաւ, հի-
ղ ջիղեր, դողահար սիրտ։ Վանքն
ղ քրիստոնէական մխիթարիչով,
ղեց այս ղայուն պատանիին
ղայութիւնը։ Ձգայարանքները
ղած են այլեւս, քիչ մը կա-
ղ բայց վանականի ղրկանքնե-
ղ կը խարազանեն ղգայական
ղ արտայայտութիւնները։ Այդ
ղ ամէն ղգացում կը ծպտուի
ղ Թան կուգայ միայն անձեղ
ղմակին տակ։ 15 տարեկան
ղ, անյագուրդ կը կարդար
ղ ութիւնները Դուկաս վա-
ղիի, Սիմէոն կաթողիկոսի,
ղ Աբբայի, եւ բոլոր նշա-
ղ դեմքերուն։ Աբովեան կ'երա-
ղ ծ մարդ մը ըլլալ։ Վիքթոր
ղ երբ դեռ աշակերտ էր, կը
իր տետրակներուն մէջ. «Կամ
ղրիան մը պիտի ըլլամ, կամ
ղ։ Աբովեան եւս կը մտածէր
ղեան մը մասին։ Կեանքի
ղ ութիւնները անշուշտ պիտի
ղ պայքարը երազին եւ իրա-
ղեան, ողբերգութեան մը պէս։
ղ տանը կարօտը, այլ կը փոր-
ղնեմիկ երթալ, չի յաջողիր։
ղ կ'երթայ, չի կրնար հա-
ղան մտնել։ Իր երազը կը
ղեցնէ ինք։ Խուբ մը ջիղ
ղ է, դիւրագրգիռ երիտասարդ
ղրենի բնաւորութեամբ։ Իր
ղատի մարդիկը պահ մը կը
ղ թէ կնոջ ազդեցութիւնը
ղ ձեղմացնել Աբովեանի վայրե-
ղները կը խրախուսեն, առիթ
ղեծնեն։ Աբովեան եւս այդ
ղրն ունի, ինչպէս կը գրէ նա-
ղ մը մէջ. «Զի առաւել մերձա-
ղոյով քաղցր օրիորդին, մեղ-
ղ բարք իմ, եւ յիրաւի այս է
ղ միջոց, զի թէ ոք կամի մեղ-
ղանել զբաւս, որքան մերձե-
ղ ծանութեամբ եւ բարե-
ղութեամբ ընդ կանանցի սեռից,
ղ կրթին, պատուականանան
ղորա»։ Այս սիրահարութիւնը
ղրկեց, այլ նոյնիսկ սրեց իր
ղական յեղաշրջումը։ Եւ հետզհե-
ղովեան դարձաւ տխուր, մե-
ղծոտ, անհանգիստ վիշտով մը

(5) Ա. Աբեղեան *Հայրենիք* գրին մէջ կը կատարէ ընդ-
ր քաղուածք մը պարբոտի
որդական նկարագրութե-
ուր կը տեսնուի Թէ Աբով-
խատ պահեցողութեան մը
տեւէր։

Համակուած։ Երբ, օր մը, Դորպատի մէջ, Պարոկատանցի անծանօթ Հայ մը կը տեսնէ, նուաղելու, մարելու աստիճան կը յուզուի, անոր վիզը կը նետուի ու կուլայ։ Ոմանք հայրենաբաղձութեան երեւոյթ մը կը համարին այս, բայց վերջէն տեսնուեցաւ որ իր ծննդավայրին մէջ ապրելի չաճախակի զարձան այդ անհանգիստ լացերը, աստկացան յուզումները, խորացաւ մելամաղձութիւնը։ Պահ մը մարզատեաց զարձաւ, սիրեց մենութիւնը եւ «Զանգի»ի մէջ քնարերգեց յուզումը, որ կը պղտորէր իր միտքը, «Վէրք Հայաստանի»ին մէջ փառաբանութիւնն ըրաւ անձնասպանութեան (5)։

Գերայոյղ նկարագիրներուն ունակութիւնն է որ կրնան ապրիլ ամենաիրարու հակասական զգացումներ միեւնոյն ատեն։ Աբովեանի մէջ կարեւոր կէտ մըն է սեռային կեանքը։ Արդարեւ այդ նկարագրով անձերու մօտ կանուխ կը սկսի սեռային ախորժակը։ Աբովեանի զրականութեան մէջ շատ ցոյն չեն սեռային արտայայտութիւնները, նոյն իսկ եռքէն անտարբերութիւն ցոյց տուաւ իր կնոջ հանդէպ։ Սակայն կարելի չէ ուրանալ, որ Աբովեան զգայասէր էր եւ բաւական տառապեցաւ սեռային տադնապով։ Դորպատի մէջ իր առաջին սիրահարութենէն յետոյ, երբ Թիֆլիսի զերմանական գաղութէն լուտերական աղջկան մը հետ ամուսնացաւ, քիչ մըն ալ նախանձն էր անշուշտ, որ ղինք զրգեց հրաժարեցնելու ուսուցիչ Վեբելովը։ Այս երիտասարդը ազէտ մըն էր, հասկըցնալի է, բայց Աբովեանի մահէն յետոյ տիկին Աբովեանի պաշտպանը զարձաւ, այդ ալ հասկնալի է։ Կը պատմուի նաեւ Թէ Աբովեան սիրահարած էր իր աշակերտներէն մէկուն մօրը՝ Թրքուհիի մը։ Ինչ որ ալ ըլլայ, Աբովեան, որ սովորութիւն ունէր ինքզինք խարազանելու, ինքզինք քննադատելու, — վկայ իր ամբողջ զրականութիւնը, — ուժեղ փորձեր կատարեց զսպելու համար նաեւ իր զգայարանական զօրաւոր կարողութիւնները։ Ինք սիրտ մըն էր առաւելապէս, կ'ապրէր ջիղերով, ուրոնք շարունակական թրթռացման մէջ էին, — բայց ուզեց միտք մը ըլլալ եւ ապրիլ հոգիով, բանականութեամբ։ Պահելով փիլիսոփայական հին բացատրութիւնները, ըսենք Թէ սիրտի եւ մտքի կռիւ մըն էր, որ եղաւ Աբովեանի ամբողջ կեանքը։ Երկու անհատ զարձած էր Աբովեան։ «Առուա՜ծ իմ, կը հեծկլտար Ռասին, ինչ անգութ պայքար է այս, երկու մարդիկ կան մէջս»։ Աբովեան եւս երկու մարդ կը զգար իր մէջ, երկու ուժեր, որ կը կռուէին իրարու դէմ, սարսելով իր էութիւնը։ Տագնապին ճակատագրական վախճանը ճշդուած էր, սակայն, — իր յուզումներուն խորութիւնը եւ շարունակականութիւնը, ճանկռութենէ՜ն ի վեր, ստեղծեր էին ջլախտ մը։ Միտքը պարտուած էր այլեւս։ Եւ *ինչպէս* névrose émotive*ի մասնաւոր արուեստագէտներէն շատերուն կը պատահի, դիմեց անձնասպանութեան, — սիրտը սպաննեց միտքը (6)։

Այսպէս համառօտ ներկայացնելէ յետոյ Աբովեանի հիւանդագին հոգեբնախօսութիւնը, յաջորդով կու տանք ատոր ազդեցութիւնը իր զրականութեան եւ ոճին վրայ, որովհետեւ, ինչպէս կ'ըսէ Կոնքուր, «ոճը բնախօսութիւն մըն է»։

(11) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(6) Dr· J. Vinchon.—Les déséquilibrés et la vie sociale. էջ 19։

"ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔ,,

Վերջերս «Ծառաջ» հրատարակեց Մարսիլիոյ Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութեան մէկ կոչը։

Միութիւնը առաջադրած է պատրաստել Կարնոյ մասին պատմական, տեղագրական, աղգագրական հատոր մը եւ պէտք ունի հայրենակիցներու զործակցութեան։ Այդ տեսակ ձեռնարկ մը միայն ամուսնութեամբ կրնայ յաջողիլ, հետեւաբար հրաւէր կ'ուղղէ Կարնեցի մտաւորականներու, Միութիւններու որպէսզի նկար եւ ատաղձ հաւաքեն ու կեդրոնացնեն։

Արդարեւ գովելի ձեռնարկ։ Անոր կարեւորութեան, այժմէականութեան մասին երկու կարծիք չի կրնար ըլլալ։ Ժամանակն է որ իւրաքանչիւր Հայրենակցական Միութիւն ջանայ մտաւագութեան խաւարէն փրկել իր զաւառի բարոյական դիմագիծը։

Առիթս յարգանքի արտայայտութիւն մը չէ միայն անցեալի հանդէպ, այլ նաեւ երաշխիք մը ապագայի տեսակէտով։ Եթէ կը հաւատանք Թէ իրաւունքներ ունինք պատմական հայրենիքիմըվրայ, չմոռնանք որ ասիկա որը չիշատակ մը միայ մեր մէջ, չմոռնանք որ անոր պատկերը նուաղի, մեռնի մեր ներսիդին։ Մեր պղտիկ հայրենիքները նախ պէտք է ապրին մեր մէջ,— որպէս զի օր մը կարենան վերածուիլ իրաւունքի մը, իրողութեան մը։

Կարնոյ Հայրենակցական Միութեան նախաձեռնութիւնը մեր պատմական բոպէին մէկ ազդանշանն է, զոր պէտք է լսեն ամէնքը, երբեմնի Հայ զաւառին բոլոր զաւակները։

* * *

Ինձ համար անյայտ է Թէ Մարսիլիոյ Հայրենակցականը ի՛նչ ուղղութեամբ մտաղրած է գլուխ հանել իր առաջադրութիւնը. այսինքն ի՛նչ մեթոտով, ի՛նչ օրագրով պիտի կազմակերպէ այդ հրատարակութիւնը, որու դժուարութիւնները կարելի չէ ստորագնահատել։

Կ'ենթադրեմ, նախաձեռնարկ Միութիւնը աղբիւրներու եւ ատաղձի բացարձակ չգոյութեան մը առջեւ կը գտնուի։ Այդ տեսակէտով չափազանց նպատակայարմար է իր առաջին քայլը, որով կը ջանայ բոլոր հայրենակիցներու օժանդակութեամբ հուն նիթ, այսինքն տեղեկութիւններ հաւաքել. նախապատրաստական այդ աշխատանքն է որ կրնայ արդիւնաւորել բուն իսկ էական ձեռնարկը։

Բայց այս կէտի մասին թող ինձ թոյլատրուի յայտնելվերապահութիւնը։ Նպատակս չէ ազդել արդէն տրուած որոշումներու վրայ, ոչ ալ որեւէ կերպով չխոչել անհատական աշխատակցութեան կարեւորութիւնը, այլ պարզապէս բանաձեւել թելադրութիւն մը, որ կրնայ Թերեւս նկատի առնուած ըլլալ։

Նախ չեմ կարծեր Թէ անհատ հայրենակիցներու կողմէ միայն հաւաքուած տուեալներ եւ ցուցմունքներ կը բաւէն ունենալու համար բաւարար առաղձ։ Կարնեցի ամէն մէկ մտաւորական — մեր այս տաղտուկներ պայմաններու մէջ — կարծեմ չի վիճակի չէ ձեռնհասօրէն պատասխանելու տրուած հարցերու որ եւ է մէկին. որովհետեւ ընդունինք որ առաջարկուած հարցերէն զրեթէ իւրաքանչիւրը լուրջ որոշումներ, պրպտումներ կը պարտադրէ եւ կ'ենթադրէ ազբիւրներ, որոնցմէ գուրկ ենք ընդհանրապէս։ Մեր անհատական յիշողութիւնները անորոշ են, անբաւական են եւ անվաւեր. ու մեր շուրջ կը պակսի մանաւանդ կենդանի ակունքը, ժողովրդական, տարեց սերունդը որ աւանդապահն է զաւառի մը անգիր պատմութեան եւ դպրութիւններուն։

Այս պայմաններուն մէջ, կը կարծեմ, անհատները սպասուած օժանդակութիւնը պիտի Թնայ սեղմ, ժուժկալ եւ պիտի սահմանափակուի յիշատակներու եւ զրական մենագրութիւններու մէջ։

Առանց ալ արժէքը ընդունելով հանդերձ, կ'աւելցնեմ, այդ ցանուցրիւ տարերքով ամբողջական երկ չի պատրաստուիր։

Ուրե՞մն։

Անհրաժեշտ կը դտնեմ որ Մարսիլիոյ Հայրենակցականը նախ ջանայ հաւաքել Բարձր Հայքի մասին լոյս տեսած բոլոր հրատարակութիւնները Կովկաս, Թուրքիա կամ արտասահման։ Որ Մխիթարեան միաբանութիւններու դիմելով, ջանայ համախմբել հայերէն մատուլի եւ հանդէսներու մէջ լոյս տեսած յօդուածներու եւ տեղեկատուութիւններու էական մէկ ամփոփումը։ Ջանց առնելու չէ օտար ճամբորդներու ուղեգրական նկարագրութիւնները։ Բարձր Հայքի մասին (Լինչի«Հայաստան»ը այս ուղղութեամբ կը բովանդակէ ուշադրաւ էջեր)։

Նոր ցուցմունք մը ընելու յաւակնութիւնը չունիմ. Թերեւս նախաձեռնողները դիս կանխած են այս ուղղութեամբ. բայց անխուսափելի մեկնակէտ մըն է այդ, որովհետեւ այլապէս կանխատեսուած ձեռնարկը կը մնայ ոչ ամբողջական։

Այս մտահոգութեամբ է որ կը փորձիմ այսօր մատնանշել գիրք մը, Թեեւ լոյս տեսած 1925ին, բայց որ այժմեականութիւն կը ստանայ մեզ շահագրգռող հարցին պատճառաւ։

Հ. Յակոբ Ծ. վ. Քօսեանի երկհատոր երկասիրութիւնն է ատիկա, «Բարձր Հայք»ի մասին, որու պիտի անդրադառնամ յաջորդով։

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՔԱՋԱԶՆՈՒՆԻ ԵՒ «ՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ»

«Խորհ. Հայաստան»ի մայիս 23ի թիւով Ա. Բզնունի կը գրէ, երկայնաբարակ խորագրի մը տակ, — Քաջազնունու քաղաքական իդէալների եւ հայրենասիրական «միաժտութեան» մասին։ Յետոյ, մէջբերում մը կը կատարէ Քաջազնունիի գիրքէն, «Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը անելիք չունի այլեւս» — Ես չունիմ նոր պաշտամունք, չեմ կառուցել նոր կուռքեր, Ցնում եմ հաւատարիմ իմ զաւանած հին առաւածներին»։ Եւ Բզնունի այսպէս կը սկսի իր յօդուածը.—

«Դաշնակցական Դաշնակցութիւնը վերջին պատուակը չի ինտերվենցիայի բարդ մեխանիզմի մէջ։ Նրան յանձնարարուած է խորհ. Ռուսիոյ դէմ փոքրասիական պլացդարմ (ռազմախարիսխ) կազմակերպելու պատասխանատու գործը։ Մենշեւիկների եւ մուսավաթականների հետ միասին, իմպերիալիստական խրատիլակ Կերիլի օգոստափառ դեկավարութեամբ Դաշնակներն ուրագծում են կոնկրետ պլաններ, ձախողելու սոցիալիստական մեծ շինարարութիւնը։

Անհրաժեշտ է գրսեւորել և ցոյց տալ իսկական դէմքը հայ ամենովեխականութեան այն մասին որը կիսմծատնում եւ պաշտպանում է դաշնակեան իդէոլոգիան՝ նրա բոլոր հակայեղափոխական նացիոնալիստական դրոյթների հետ միասին։

Այդ ամենովեխականութեան ականաւոր ներկայացուցիչն է հանդիսանում քալաքացի Ցովհ. Քաջազնունին»։

Ի՞ՆՉ Է ՄԵՂԲԸ ՔԱՋԱԶՆՈՒՆԻԻՆ

Այս օրերուս Հայաստանի մէջ խոտ պայքար մը կը մղուի Քաջազնունիի դէմ։ Ոչ միայն կը հրաժարեցնեն իր պաշտօնէն, այլ նաեւ սպառնալիքի տակ կը պահեն զայն։ Ի՞նչ է մեղքը։

Յարձակող կողմերուն քննադատութենէն կը հասկցուի, որ Հայաստանի խորհրդայնացման տասնամեակին առթիւ գովաբանական յօդուած մըն ալ կը պահանջուի Ցովհ. Քաջազնունիէն։ Այս ծերունին, իր յաւիտենական՝ ճիամտութեամբը, ուրով գրեց ճանօթ գիրքը եւ գնաց Հայաստան՝ ծառայելու իր «հայրենիքին», գրեց այդ յօդուածն ալ, որ Ցնաց... անտիպ։ Կոմունիստները գրաւեցին այդ յօդուածը, որովհետեւ այնտեղ կը խօսուէր «հայրենիքի» մը մասին։

Ցօդուածը կը թուի Թէ կը բաղկանար երեք մասէ.

1.— Փառաբանութիւն խորհրդային Հայաստանի։

Այս մասին մէջ Քաջազնունի «մանրամասն թւական տեւողներով նշում է երկրի նիւթական եւ կուլտուրական զարգացման փաստը։ Նա մանրամասնօրէն թւում է նոր կառուցուածքը, հսկայական նւաճումները, եւ աւելի զուտ արտայայտութեամբ՝ դիւղատնտեսական աշխատանքները»։ Եւ կ'եզրակացնէ. «Ամրացնում ենք այսօրւայ դիրքերն ու ճարթուժ վաղորդեան ճամբանները,— հայրենիք ենք ստեղծում, պետութիւն կառուցում»։

Այս ստորագծուածները, զոր մենք կատարեցինք, կը կազմեն բոլշեւիկներու քննադատութեան առարկան։

2— Աշխարհակալ պետութիւններու յարձակողական ձգտումները Ռուսիոյ հանդէպ եւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան օժանդակութիւնը աշխարհակալներուն։

Այս հեքեաթը շատ կը կրկնեն մեր բոլշեւիկները եւ Քաջազնունի եւս իր կարգին կ'անդրադառնայ այդ զրոյցին։

3— Կոչ արտասահմանի հայրենակիցներուն եւ «հայրենասէրներուն»։

Վերոյիշեալ հեքեաթին հաւատալով, Քաջազնունի իր յօդուածը կ'աւարտէ կոչով մը։ Ո՞վ են այդ «հայրենասէրները»։ Որոշ է, Հ. Ց. Դաշնակցութեան պատկանող տուեալ դանգուածը։

Ըստ Քաջազնունիի, Դաշնակցականներուն եւ կոմունիստներուն միջեւ տարբերութիւն չկայ, որովհետեւ երկու կողմերն ալ կ'աշխատին «հայրենիք ստեղծելու համար»։ Այնպէս որ, Քաջազնունի կը ցաւի, երբ «հակառակորդների բանակում են, կամ առնուազն դանգատւում են բայլշեւիկներից ու մանաւորապէս ըմբոստանում են Հայաստանի խորհրդայնացման դէմ նաեւ հայրենասէրները (Դաշնակցականները)։ Սա արդէն մի հրեշային թիւրիմացութիւն է, մաքի ու ըմբռնումների կատարեալ վայրիվերում»։

Եւ կոչ կ'ընէ.

— «Թող ամբողջ աշխարհը գանգատւի, ըմբոստանայ, ու զինւի խորհուրդների դէմ— դա աշխարհի գիտելիքն է—, բայց հայ հայրենասէրը գանգատելու իրաւունք չունի։

Չէնքդ վար, հայրենակի՛ց, քո տեղն այդ բանակում չէ»։

ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒՄ

Ցօվիլի երկաթուղիին շինութեան մէջ աշխատող 40 իտալացի բանւորներ, Թունաւորման նշաններ ցոյց տուին երկու օր առաջ։ Բոլորն ալ փոխադրուեցան ֆիւանդանոց։ Այս գործաւորները միասին կը ճաշէին, կը կարծուի Թէ Թունաւորումը առաջ եկած է պաիճոնէրէ։

ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ընդհ. Պատգամաւորական ժողովը, որ վեց ամիսէ ի վեր իր նիստերը կը զուժարէր Փարիզի մէջ, իր աշխատութիւնները լրացուց վերջին նիստին մէջ, Շաբաթ գիշեր, 6 Յունիս, մինչեւ լոյս։ Ներկայ էին հետեւեալ պատգամաւորները։

Պ. Պ. Ներսէս Օհանեան՝ Եդիպտոս, Գ. Մերճանօֆ՝ Յունաստան, Շ. Նարգունի՝ Պարսկաստան, Հ. Զահրէճեան՝ Յունաստան, Գ. Յակոբեան՝ Փարիզ, Պ. Զաքըճեան՝ Մարսէյլ, Ք. Ժըպտունի՝ Պուլկարիա, Հ. Մատթէոսեան՝ Տէսին, Հ. Աբելեան՝ Փարիզ, Մ. Տէր Թովմասեան՝ Փարիզ, Գ. Յովհաննէսեան՝ Պուլկարիա, Տոքթ. Յ. Քիւթիւքեան՝ Հիւս. Ամերիկա, Խ. Գասպարեան՝ Յունաստան, Գ. Պետրոսեան՝ Ռումանիա։

Խորհրդականները՝ Պ. Պ. Կարօ Ուշաքլեան, Օ. Եազմաճեան եւ Ժ. Մինթաճեան։

Օրինաւոր բացակայ էին Պ. Պ. Ա. Արամեանց՝ Պրազիլիա եւ Վ. Թերզեան՝ Ռումանիա։

Ձեռնարկուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. հովանաւորող մարմնի ընտրութեան։ Ընտրուեցան միաձայնութեամբ Պ. Պ. Գ. Նորատունկեան, Տիգրան Խան Քէլէկեան. Պօղոս Իսմէրեան, Ա. Համբարձումեան, Ա. Զօպանեան, Կ. Փափազեան։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդր. վարչութիւնը կազմուեցաւ հետեւեալներէ.— Պ. Ը. Լ. Բաշալեան, Լ. Կիւմիւշկէրտան, Զ. Խանդամեան, Ա. Զաքրեան, Տոքթ. Լ. Գրիգորեան, Ն. Դարաեան եւ Ն. Օհանեան։

Մարզական կեդր. ցանձնախումբը.— Պ. Պ. Գ. Մերճանօֆ, Պ. Զաքըճեան, Վ. Թերզեան, Ժ. Եազմուրեան, Աղաթօն, Տոքթ. Քիւթիւքեան եւ Բ. Ժպտունի։

Սկաուտական մարմինը կազմուեցաւ հետեւեալներէ.— Տիկնայք Պերճուհի Բարսեղեան, Էլէն Բիւզանդ, Պ. Պ. Գ. Յակոբեան, Յ. Պապէսեան, Հ. Աբելեան, Օ. Եազմաճեան, Ա. Պէրպէրեան, Գ. Յովհաննէսեան եւ Վ. Փաստըրմաճեան։

Գատական վերին մարմնի անդամ ընտրուեցան.— Պ. Պ. Ն. Օհանեան, Գ. Մերճանօֆ, Գ. Յակոբեան։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի նոր Կանոնադիրը Ծրագիրը դասաւորելու համար ընտրուեցաւ Խմբագրական Մարմին մը հետեւեալներէ.— Պ. Պ. Կ. Ուշաքլեան, Օ. Տէր Թովմասեան եւ Շ. Նարգունի։

Յետոյ Ժողովը զբաղեցաւ առկախ մնացած խնդիրներու վիճաբանութեամբ եւ տուաւ կարեւոր որոշումներ։

Թղթակից

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏԱՆ ԿԵԴՐՈՆԸ ԿՐ ԿԲԻ

Երկրագործական դրաժատան Էնկիւրիւի կեդրոնի շէնքը ճաթռտուքներ ստացած ըլլալով, տարիէ մը ի վեր քննութեան տակ առնուած էր։ Վերջին անդամ, գիտական մարմին մը շէնքին հիմերը քննած եւ այն եզրակացութեան եկած է որ հիմերը խախտուած են եւ շէնքը կրնայ քանի մը վտանգին մէջ կը գտնուի։ Կրնայ վտանգը հիմակուընէ իսկ գլուխ ցցած է արդէն, որովհետեւ շէնքին դրամարկղերու բաժնին մեծ դուռը չի գոցուիր։

Դրամատունը Էնկիւրիւի ամէնէն գեղեցիկ շէնքերէն մէկն է, յատակագիծը մեծ ծախքով մը շինել տրուած է օտար ճարտարապետի մը եւ կառուցումը ըրած է Հոլսման ընկերութիւնը, մէկուկէս միլիոն ոսկիի փոխարէն։ Ցիշեալ ընկերութեան դիմում եղած է որ հիմերը նորոգէ։ բայց ընկերութիւնէն պատասխան տրուած է Թէ նորոգութիւնը չեն կրնար ընել, այլ միայն կրնան 20.30 հազար ոսկի հատուցման գումար մը վճարել։ Այս գումարը չէ ընդունուած։

Կարդացէք և Տարածեցէք
ԾԱՌԱՋ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՏՆԱՆ

Ատենէ մը ի վեր, Մոսկուայի մէջ, անձնասպանութեան դէպքերը զգալի կերպով շատցած են։ Անցեալ շաբթու, արձանագրուած են 26 դէպքեր։ Բոլորն ալ գործաւորներ են որոնք իրենց կեանքին վերջ տուած են անտանելի պայմաններու հետեւանքով։ Մոսկուայի առողջապահական վարչութիւնը իր տեղեկագրով կը հաստատէ թէ բանուորական շրջանակներու մէջ, ջղային հիւանդութիւնները կը ստանան վրդովեցնող համեմատութիւններ։

Երկրորդ հնգամեայ ծրագիրը

Գրեր էինք թէ Ռուսիա հնգամեայ երկրորդ ծրագիր մը եւս պատրաստելու վրայ է։ Այս մասին բոլշեւիկեան «Թաս» գործակալութիւնը կուտայ հետեւեալ տեղեկութիւնները.

— Խորհրդ. Միութեան պետական ծրագրերու յանձնախումբը նշանակեց 73 հոգիէ բաղկացեալ յանձնախումբ մը, մշակելու համար հնգամեայ երկրորդ ծրագիր մը։ Յանձնախումբին նախագահ նշանակուեցաւ Քույպիշէվ։

⁂ Նիւ-Եորքի մէջ արտասանուած ճառով մը, Ամերիկայի խորհր. առեւտրական կազմակերպութեան փոխ-նախագահը յայտնեց թէ հնգամեայ ծրագիրը կարենալ յաջողցնելու համար, Ռուսիա ստիպուած է 1931ի ընթացքին ապահովել 13000 օտար մասնագէտ բանուորներու աշխատանքը, պէտք ունի մտնաւանդ 3000 վարպետներու, 3000 ճարտարագէտներու եւ 7—8000 մեքենագէտներու։

Հնդկաստանի խռովութիւնները

Պիրմանիոյ Վէթթօ շրջանին մէջ ըմբոստներու եւ կառավարական ուժերու միջեւ տեղի ունեցած բախումի մը ընթացքին, սպաննուեցան կամ վիրաւորուեցան աւելի քան 100 ըմբոստներ։ Երկրին զանազան վայրերուն մէջ, ըմբոստները անընդհատ յարձակումներ կը գործեն կառավարական ուժերուն վրայ։

Ռումանիոյ ընտրութիւնները

Ռումանիոյ ներքին նախարարութեան զեկոյցը կը հաղորդէ ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը։ «Ազգային Միութեան» թեկնածուներն ստացած են 287 աթոռ երեսփ. ժողովին մէջ, իսկ 92 ընդդիմադիրները, 113 ծերակուտականներու ընտրութիւնը վերջացած է։ Կառավարական թեկնածուներու ցանկը ապահոված է 110 աթոռ 113ի վրայ։

Ընտրութիւնները տեղի ունեցած են հանդարտութեամբ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Ողողումներ Մակեդոնիոյ մէջ.— *Աթէնքէն տրուած լուրի մը համաձայն, տեղացող առատ անձրեւները՝ կարգ մը շրջաններու մէջ ողողումներ պատճառեցին։ Բազմաթիւ խեղդուածներ կան։ Նիւթական վնասները մեծ են։*

Աշխատանքը Ռուսիոյ մէջ.— *Ռուսիոյ աշխատանքի գործավարութիւնը հրովարտակով մը հաստատած է օրական ութժամեայ աշխատանքի եղանակը։ Պաշտօնապէս բուն աշխատանքը պիտի կատարուի 7 ժամ։ Իսկ յաւելուածական ութերորդ ժամը պիտի յատկացուի գործաւորներու արհեստագիտական կատարելագործման։*

Պէյրութ-Մարսէյլ մէկ օրէն.— *Առաջին անգամ ըլլալով, ֆրանսական օդանաւորդութիւնը յաջողեցաւ մէկ օրուան թոիչքով ապահովել Պէյրութէն Մարսէյլ թղթատարի փոխադրութիւնը, Իրօք, շաբաթ գիշեր ժամը 12,15ին Պէյրութէն մեկնող ջրասաւառնակը Մարիկանի նաւահանգիստը հասաւ նոյն օրը գիշերուան ժամը 10,50ին, Աթէնք, Քորֆու եւ Նափոլի կանգ առնելէ վերջ։*

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ Քրիստափոր խումբի ժողովը վաղը հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Ֆլորիալի մէջ։ Կը խօսի ընկեր Օհան կարօ։ Նիւթ՝ նախորդ դասախօսութեան շարունակութիւն։

ԳԱԻԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԻՈՆԻ Պատ. Միութեան վիճաբանական ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին, Նոր Ակումբին մէջ, 206 Duguesclin. Նիւթ՝ նախորդին շարունակութիւնը։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգի Հայր. միութեանիր ընդհ. ժողովը պիտի գումարէ 13 յունիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Ֆլորիա ճաշարանը 61 Rue Monsieur le Prince. Կը խնդրուի Սեբաստիոյ նահանգի բոլոր հայրենակիցներէն եւ առանձնապէս նոյն նահանգի զանազան քաղաքներու եւ գիւղերու Հայր. միութիւններէն իրենց վարչութիւններով ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին, խիստ կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար։

Զ. Ռ. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը դաշտահանդէս մը պիտայ 5 Յուլիս կիրակի օր Ռոպէնսոնի անտառին մէջ, Մակեդոնիոյ որբերուն համար։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 7 Rue Tournon, Պ. Գորգիկեանի բնակարանին մէջ։

Օր Եւգինէ, Օր. Վալերիա եւ Պ. Սարգիս Աֆանասեաններ խորին կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր՝

ՏԻԿ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՖԱՆԱՍԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունիս 8ի գիշերը։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, Չորեքշաբթի ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 Rue Jean Goujon.

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի իբր այդ նկատել ներկայս։

Փարիզի *ամէնէն գեղեցիկ գլխարկները* F. Sorbier *մօտ*, 11 rue Lafayette *եւ* 11 Place de la Madeleine. *Գիները անմրցելի։*

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

"ՄԱՅԻՍ 28„Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԱԼՖՈՌՎԻԼ

կազմակերպուած Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին կողմէ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Հայ Ակումբին մէջ, 1 Bld. Carnot

Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Կը մասնակցի Եփրատ նուագախումբը

Մուտքը ազատ է

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլֆորի Վազգէն խումբին կողմէ

Այս Կիրակի ժամը 2ին Օֆմօնի անտառին մէջ, ջուր փխող վայրը

Կը նախագահէ՝ ընկ. Յ. ՊԱԼՕԵԱՆ Կը խօսի ընկ. Ա. ՅԱՐՕ

Երգ, արտասանութիւն, եւայն։ Օդը աննպաստ ըլլալու պարագային յաջորդ կիրակի։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ռոստոմ Գրադարանի կողմէ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Փրթի ժուռնալի սրահին մէջ, մէթրօ Cadet

Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ

Կը խօսի՝ Պ. Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, Թատերական ներկայացում,

Մուտք՝ 10 ֆրանք։ Տոմսերը կը ծախուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը, 71 Ave. Kléber եւ Շրանտ Սամուէլ գրատունը։

ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի, Սորպոնի մեծ ամփիթատրին մէջ, Փարիզ

Ա.— Յարգանքի հանդէս (ժամը 2.30ին)

Նախագահութեամբ ծերակուտական և նախկին նախարար

Մ. ԱՆՏՐԷ ՕՆՕՐԱՅԻ

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ, մահուան տարելիցին առթիւ

Բ.— Յոբելեանական հանդէս (ժամը 4ին)

Նախագահութեամբ Պ. Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆի

Բանախօսութիւններ, ուղերձներ, արտասանութիւն եւ երգ

Մուտքը հրաւիրատոմսով միայն։ Տրամադրելի են թրիպիւնի տոմսեր, ստանալու համար դիմել՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան Ընդհ. Տնօրինութիւն՝ 11 Սքուար Ալպոնի, Հայոց եկեղեցին՝ 15 Ժան Կուժոն փողոց, Պ. Վաղարշակ Թագւորեան՝ 53 Բիւ տիւ Ֆօպուր Մոնմարթր, Ֆլորիա ճաշարան՝ 61 Ռիւ Մէօսիէօ լը Փրէնս, Հայ Կաթողիկէ եկեղեցի՝ 10պիս Ռիւ Թուէն (5), Յակոբ Սարաճեան՝ 18 բիւ Մէլէնկ (19), Օննիկ Թադէոսեան՝ քարտուղար գործիչ Հ. Բ. Ը. Միութեան, Հ. Բ. Ը. Միութեան Անկիէինի մասնաճիւղ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Սէվրանի մասնաճիւղ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Սարսէլի մասնաճիւղ, Ն. Նիկողոսեան՝ Արնուվիլ-լէ-Կոնէս, 121 Ավընիւ տը լ'Իւնիոն, Հայ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւն, Ալֆորվիլ։

Գորշ, ճերմակ եւ դեղին հրաւիրատոմս ունեցողներուն մուտքն է՝ 17 բիւ տը լա Սորպոն։

Կանանչ, կապոյտ եւ լիլա հրաւիրատոմս ունեցողներուն մուտքն է 47 բիւ տէ զ'Էքոլ։

Կը խնդրուի յարգանքի հանդէսին միջոցին չծափահարել։

10 տարեկանէն վար տղոց մուտքը բացարձակապէս արգիլուած է։ Հանգանակութիւն չկայ։

ԵՐԵԿՈՅԹ

Ի ՆՊԱՍՏ ՉԱՆԳԵՉՈՒՐԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

կազմակերպուած Շավիլի Նալլուխանցիներու Հայր. Միութեան եւ Շավիլի Երիտ. Երկ. Միութեան կողմէ։

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Շավիլի Սինէմա - Փաթէնի սրահին մէջ։ *Մուտք 5 ֆրանք*

Ա. Ե. Հ. ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

ԿԸ ՏՕՆԷ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՉՕԱՄԵԱԿԸ

Այս կիրակի ժամը 2ին Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահին մէջ

Մանրամասնութիւնները յայտագրով

ՊՈԼՍԷՆ ՆՈՐ ՄԻԱՅՆ ՀԱՍԱՒ

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ

Պատմական նոր մէկ վէպը՝ (Մարիամ Մագթաղինացիի կեանքէն)

ՌԱՊՊԻ

Խորհրդանկարուած ՄԵԼՔՈՆ ՔԷՊԱՊՃԵԱՆԷ

Գին՝ 15 Ֆր. Դիմելմիմիայնհեղինակին՝208bisRue Lafayette.Paris (10)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Աֆիօն Գարահիսարցի Գ. Օ. Յովասափեան եղբարք, կը փնտռեն իրենց հօրեղբորորդին Գրիգոր Յովասափեան (20 տարեկան), որ վերջերս Պոլիսէն Ֆրանսա եկած է։ Իմացնել՝ K. O. Hovassapian, 23 Rue de Guide Le Creusot (Sâone et Loire).

Կ'ուզուին երկու դերձակ գործաւորներ մեծ կտորի վրայ աշխատելու համար։ Մնայուն գործ եւ լաւ վճարում։ Դիմել՝ Պ. Գլթիքեանի, 8 Rue Rougemont Paris (9).

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ՝ Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդթ. եւ վարիսի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12։* Ելեկտ. խորհ. (մանրէաքն.) 25 Ֆր.

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. Փարիզ (3) Մէթրօ՝ République

Թէլիֆօն՝ Archive 50—61

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 Rue St. Lazare, Paris (9)

Քաջալերուած երեք տարուան անլուր յաջողութենէն՝ ծանօթ երգիծաբան — ճաշարանապետը ԼԻԼԱ մեծամեծ զոհողութիւններով ընդարձակած է իր ճաշարանը, բոլորովին անման կազմածներով եւ դիւթական լուսազարդութեամբ մը։ Բացի խոհարար Պ. Արամի անմրցելի համադամներէն, հատընտիր անուշեղէնները կը պատրաստէ ծանօթ մասնագէտ Պ. Օննիկ։

Նախանձոտները ինչ ալ ըսեն, այցելութիւն մը բաւական է ըսելու «իրաւ ԼԻԼԱՆ միակն է եղեր ԱԺԱՆՈՒԹԵԱՆ, ՄԱԲՐՈՒԹԵԱՆ եւ ՃԱՇԱԿԻ կրկնակ առաւելութիւններուն մէջ»։

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Չափաւոր գին։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՊԷՔՈՆԻ ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ ԱՆԻԷՌԻ ԿՈՂՄԸ

ՎԱՐՁՈՒ Է գեղեցիկ յարկաբաժին մը, առաջին յարկ, փողոց վրայ երկու սենեակ, խոհանոց, լոգարան, կեդրոնական ջեռուցիչ եւ ամբողջ տարին տաք ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ։ Տարեկան վարձք՝ 5500 Ֆր., շարժ եւ ջերմութեան յարակից ծախքեր 1270։

Դիմել Տիկին Միսաքեանի 3bis Rue de Strasbourg, (առաջին յարկ)

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն *Քռէփ տը Շինի։* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ։ Ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ (ՊԱԼԵՆՑ)

51 Rue Monsieur le - Prince, PARIS (VIe)

Հեռաձայն՝ Danton 88—65 Մէթրօ՝ Odéon

Գրատանս մէջ կան հայերէն եւ ֆրանսերէն ամէն տեսակ գրքեր, գրական, գիտական, դպրոցական, թատերական, առողջապահական, լեզուաբանական (բառարաններ, զրուցատրութիւն), ինչպէս նաեւ երաժշտական կտորներ (Կոմիտաս վրդ.ի, Հայաստանի երաժիշտներու, Սինանեանի, Սրուանձտեանցի, Պարթեւեանի, եւայլն։)

Գաւառէն եւ արտասահմանէն ստացուած ապսպրանքները կը կատարուին արագ եւ խղճամիտ կերպով։ Գործառնութիւնները միշտ կանխիկ դրամով։

Կը գնենք եւ կը փոխանակենք հին կամ գործածուած գիրքեր։ Օրը օրի կը ստանանք նոր հրատարակութիւնները, Հայաստանէն եւ գաղութներէն։

Վարձու կը տրուին վիպական գրքեր

շաբաթը միայն 3 ֆրանքով (ամիսը 10 ֆր.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ

ՈՒՆԻՆՔ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ, ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՆՔ ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԳՈՐԾԵՐ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՐԱՏ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒՆԻՍ 1931
11 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1592 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

«ԻՆՏԵՐՎԵՆՑԻԱ»

Տարին քանի մը անգամ, խելագար հարայ-հրոց մը կը բարձրանայ Խորհրդային Միութեան մէկ ծայրէն միւսը, հիւսիսէն մինչեւ Արաքսի ափերը: —«Ինտերվենցիա»! (Միջամտութիւն = intervention):

Զախաւեր ազդանշան մըն է այս, բազմութիւնները շփոթութեան մատնելու, անոնց ուշադրութիւնը ցրուելու եւ բուն իրականութիւնը մոռացութեան տալու համար:

«Ինտերվենցիա»! — Ըսել կ'ուզեն պատրաստութիւն օտար միջամտութեան, արշաւանքի, տապալելու համար խորհրդային կարգ ու սարքը:

Յիմարներ չեն Մոսկուայի վարիչները: Գիտեն որ քաղքենի-դրամատիրական աշխարհը այս միջոցին ամէնէն աւելի զբաղած է իր տունը կարգի գնելու: Եղածը պահելու: Գիտեն որ, մանաւանդ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, կարելի չէ շարժման մէջ դնել բանակները, խրելու համար անծայրածիր Ռուսաստանի տափաստաններուն մէջ: Գիտեն, վերջապէս, որ քիչ մը ամէն երկրի մէջ ալ անպակաս են յեղափոխական, ստորերկրեայ խլրտումները. հետեւաբար, ո՛ր եւ է արտաքին արշաւանք՝ իր հետ պիտի բերէ ներքին փոթորիկներ:

Եւ սակայն, անհրաժեշտ կը գտնեն պարբերաբար սարքել զուարճալիքներ — Կու գա՛ն: Պիտի գա՛ն: Պատրա՛ստ...

Այսպէս է որ, իրարու կը յաջորդեն աղմկալի ժողովներ, ուռուցիկ ճառեր եւ խառնիճաղանճ բանաձեւեր: Խորհրդային բոլոր կազմակերպութիւնները «հրաշիւք իմն» շարժման մէջ կը դնեն իրենց բոլոր անդամները, «ինքնաբերաբար» քուէարկել կուտան ձուլածոյ բանաձեւեր, եւ, — Արքայն զբօսնու...

Այս բոլորին մէջ, զուարճալիքը իսկապէս ողբերգութեան կը փոխուի, երբ ազդանշանը կը հասնի Երեւան:

Արդարեւ, խորհրդային ոչ մէկ երկրամասի մէջ այնքան զարգացած չէ կապկախաղը, որքան մեր աշխարհին մէջ: Ծայրագաւառ Երեւանի փոշեթաթաւ սալայատակներուն վրայ:

Եւ ահաւասիկ, շաբաթներէ ի վեր «Ինտերվենցիա» կը խաղան մեր տկլոր հայրենիքին մէջ ալ: Հուր ու բոց կը ժայթքին «ինտերվենցիոնիստ իմպերիալիստ»ներու դէմ, որոնց կա՛մ յառաջապահը կա՛մ վերջապահն է,—այժմ և միշտ և յաւիտեան — Դաշնակցութիւնը:

Եւ ի՛նչ հրաշազան հէքեաթներ, որ քուն կը բերեն ոտքի վրայ,— «Ինտերվենցիայի վտանգը եւ Դաշնակցութիւնը»: «Դաշնակցութիւնը որպէս ագենտ(գործակալ) իմպերիալիզմի»: — «Դաշնակցութեան հակախորհրդային դաւերը»:

Մէկ խօսքով՝ Դաշնակցութիւնը պատերազմ կը պատրաստէ Խորհրդային Միութեան դէմ, համախորհուրդ՝ աշխարհակալ պետութեանց հետ...

Եւ վա՛յ անոնց որ չեն տեսներ այդ վտանգը: Կամ կը համարձակին պարզել իրականութիւնը, բացատրութիւններ տալ եւ առնել:

Մինչեւ հիմա, աւելի շատ բանուորները կը զբաղեցնէին այս հէքեաթներով: Այժմ ուղղակի ասպարէզ, ատեան քաշած են գրոց-բրոցները, մասնագէտներն ու գրագէտները, հին ու նոր մտաւորականները, որպէսզի ճշդեն իրենց դիրքը: Այսինքն կա՛մ «գապո՛ւլ» արտասանեն հանդիսաւորապէս, կամ աւետարանի տակ դնեն իրենց ողջ գլուխը, հակաճառելով:

«Հայաստան»ի բաժնին մէջ, օրը օրին կ'արձանագրենք այս քստմնելի ողբերգութեան մանրամասնութիւնները: Այնպէս որ, պատկերը պարզ է մեր ընթերցողներուն համար:

Այսօր ունինք նոր քաղուածք մը, այլապէս պերճախօս:

Ափ մը սոփեստիկներ օրերով խաշած են Քաջազնունին, դասալիք ծերունին, որ երդում-պատառ կ'ըլլայ ինքզինքը հակադաշնակցական ցուցնելու, եւ սակայն չի կրնար ազատել օձիքը:

Ուրիշներ, նմանապէս անկուսակցական, հակադաշնակցական կամ դասալիք, աչքէ ինկած են, որովհետեւ գաղջ վերաբերում ունեցած են «ինտերվենցիա»յի վտանգին հանդէպ, եւ չեն ըմբռներ Դաշնակցութեան դերը այդ վտանգին մէջ:

Կա՛ն եւ «բարի վարուց վկայական»ի արժանացած հրտպիտներ, որոնք անվերապահ ջերմութեամբ կը ծափահարեն բոլոր ճառերն ու բանաձեւերը:

Իբրեւ հետեւանք այս կարմրալանջ հաւատաքննութեան, օտար միջամտութեան, արշաւանքի վտանգին առթիւ սարքուած խեղկատակութեանց, պարտադրուած է նոր ուղղութիւն մը.

— Կա՛մ գործօն պաշտպան կը հանդիսանաս խորհրդային իշխանութեան, կա՛մ թշնամի: Չկայ երրորդ ճամբայ: Գլուխդ չես կրնար փրկել «լոյեալ» (շիտակ) չէզոքութեամբ: Այդ ընթացքն ալ թշնամութիւն է:

Պատմութիւն մը.— 1915ի ապրիլեան ձերբակալութեանց ատեն, Թուրքերը Պոլսէն Զանկըրը կը քշեն նաեւ կաթոլիկ փաստաբան մը: Բոլորովին ապազգայնացած ողորմելի մը: Մարդը հազար կտոր կ'ըլլայ, ապացուցանելու համար թէ ինք երբեք չէ զբաղած քաղաքականութեամբ, թէ հակառակ է բոլոր կուսակցութեանց:

— Ուրեմն Իթթիհատին ալ դէմ ես:

Ու կը քաշեն բանտ:

Բաղդատեցէք Երեւանի անցուդարձին հետ, եւ գտէք տարբերութիւնը:

Անշուշտ «շինարարական» աշխատանք է այս ալ:

Շ.

ԽՈՐԹ ՁԱՅՆԵՐ

ՈՐԲԵՐԸ ԵՒ ՌԱՄԿԱՎԱՐՆԵՐԸ

Այս միջոցիս, սեւ խաչակրութիւն մը կը խանդավառէ կարգ մը ռամկավար գրչակներ:

Ձեռնարկած են հեգնելու, վարկաբեկելու եւ քանդել փորձելու դժբախտներու միութիւն մը, Զ. Ո. Մ.ը:

Այս մարդիկը որ բոլշեւիկէն սորվեցան արդարացնել Թուրքն եւ անոր վայրագութիւնները ու հանդարտ քաղաքներու ծոցին մէջ, իրենց պիղծ կաշիները ապահովագրելէ վերջ ընդդէմ ջարդերու, աքսորներու եւ հալածանքներու, առիթը չեն փախցներ ցոյց տալու իրենց թրքացած հոգիներուն ամբողջ շնականութիւնը, ո՛չ մէկ նուիրականութիւն կը ճանչնան:

Հարցուցէք իրենց թէ երբեւիցէ տեսեր կամ լսե՞ր են Մեծ Սարսափին դրուագները:

Եւ իբր հայ, իրենց սրտին խորը զգացե՞ր են զայրոյթի եւ ըմբոստութեան թելադրութիւնները:

Թէ, ինչպէս կ'ընեն այժմ, փորձեր են միայն իրենցկեղտոտ մորթը փրկել՝ ծախելով իրենց հոգին:

Եւ կամ, տուե՞ր են զոհ մը իրենց ընտանիքէն, թափե՞ր են կաթիլմըարցունք, սրտաբուխ ու դառնութեամբ լեցուն, վայրագ մահուան մը վրայ, կամ լիշատակի մը ետեւէն:

Ու վերջապէս, ճանչցե՞ր են որբին ցաւը, կամ եղե՞ր է որ պատահմամբ— արկած մը իրենց կեանքին մէջ— փորձեն հետաքրքրուիլ անով:

Այս մարդիկը՝ մեռելներն իսկ չեն յարգեր: Եթէ ո՛չ չպիտի հեգնէին որ ՉՈՄը ամէն տարի «Ապրիլ 24ին սգահանդէս» «կը սարքէ» «եղեր»... ու չպիտի ցաւէին «որ նորերն ալ սկսան մեռելներով շատ զբաղիլ»:

Երանի՛ թէ այս «նորեր»ը կարենային քիչ մըն ալ զբաղիլ ողջերով՝ տալու համար իւրաքանչիւրին արժանի չափը, որպէսզի «Եփրատ»ներու Անցորդները մէկ անգամ միայն կարենային լիշել իրենց «նախահայրը եղող համակրելի չորքոտանի»ն, ամէն անգամ որ տեսնէին «այս երեք գլխագիր տառերը», Զ. Ո. Մ.:

Կոտոշաւոր սրիկա՛յ, որ բախտն ունեցեր ես անպէտ գոյութիւնդ ապավագրելու որբերու ցաւին դէմ:

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԵՐ ԴԱՏԸ

«Յուսաբեր», Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը, որ պարբերաբար ութ սիւնակով կը հրատարակուէր, նոր ճիգ մը եւս փորձելով, մայիս 30էն ի վեր ամէն օր լոյս կը տեսնէ մեծադիր ութ սիւնակ:

Նոր ծաւալին առաջին թիւը կը զուգադիպի Մայիս 28ի տարեդարձին:

Հատուած մը՝ այս առթիւ գրուած խմբագրականէն.

— «Ամենազօր չէ Թշնամին. կորսուած չէ մեր դատը, եթէ երբեք ցեղը հաւաքաբար տէր կանգնի իր իրաւունքին: Երբ Ապրիլ 24ին Թուրքը մէկ միլիոն դիակներ փռեց մեր աւեր հողերուն վրայ, խորհեցա՞ւ արդեօք թէ քանի մը տարի վերջ հայկական համատարած պանթէոնէն պիտի ընձիւղի Մայիս 28ը, ու մոխիրներուն տակէն ոտքի պիտի կանգնի սրածուած ցեղը:

Բայց կատարուեցա՛ւ այս հրաշքը, Թերեւս մէկը պատմութեան մեծագոյն հրաշքներէն: Որովհետեւ անկարելի է որ մարմնով անկախ չդառնայ ցեղ մը՝ որ հոգիով անկախ է արդէն. որ փոշիանայ ու ի սպառ անհետի ժողովուրդ մը՝ որ իր պատկառելի տուրքը բերած է մարդկային քաղաքակրթութեան, բնաւ մեզ սիրաշահելու համար ըսուած գեղեցիկ բառ չէր, երբ Ռումանիոյ մեծ զաւակը Պրոֆ. Եորկա, «Յուսաբեր»ին ուղղուած իր երկտողին մէջ կը գրէր. «Անազատ ազգերէն առաջինը, որ պէտք է ազատագրուի իր շղթաներէն — Հայ ազգն է, այն բոլորին համար որ ան տուած է մարդկային քաղաքակրթութեան ամենահին դարերէն մինչեւ այսօր»:

Եթէ անկախութիւնը ազգերու կեանքին մէջ ի վերջոյ պիտի դադրի բռնութեան արգասիք ըլլալէ ու պիտի դառնայ բնական վաստակը անոնց քաղաքակրթական կոչումին (ու հաւատացած ենք՝ որ այսպէս պիտի ըլլայ). ու եթէ վեր է ամէն տարակոյսէ, որ բարձրագոյն արժանիքներով օժտուած ցեղ մըն ենք, մեր ուրոյն նկարագրով ու քաղաքակրթական մեր ուրոյն գանձերով, ապա նոյնքան անտարակուսելի է, որ ի վերջոյ պիտի ունենանք արդար պսակումը մեր ձիրքերուն ու գանձերուն, ի վերջոյ պիտի տիրանանք մեր իրաւունքին: Բզկտուած ու յօշոտուած հողերէն ամբողջացած հայրենիք մը — ազատ եւ անկախ — ուր պիտի գայ ու ամբողջանայ պատմութեան աստանդական ու հալածական ցեղը: Ոչ թէ ուրիշէն արիւն քամելու, այլ կեանք ու բարիք փռելու այն հողերուն վրայ, ուր մահ ու աւեր է այսօր:»

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՄԱՆԸ ՏՐՈՒԱԾ

Երուսաղէմէն տրուած հեռագրի մը համաձայն անգլիական կառավարութիւնը արտօնեց կատարկլ պատրիարքական ընտրութիւնը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵԼԵՒՄՈՒՈՔԸ

Պիւտճէի Յանձնաժողովը սկսաւ քննել 1931ի պիւտճէի հասոյթի եւ ծախքի բաժինները: Խորհրդակցութեան ներկայ եղան նաեւ յանձնաժողովին ոչ անգամ կարգ մը երեսփոխաններ: Ելմտական գործավարը երբար բացատրութիւններ տուաւ եւ ըսաւ թէ նկատի չէ առնուած այն հետեւանքը որ առաջ պիտի գայ տուրքերու օրէնքի բարեփոխումով:

Պիւտճէի Յանձնաժողովը 10 միլիոն ոսկիի նոր կրճատում մը պիտի ընէ ծախքի բաժնին վրայ, որովհետեւ տուրքերու բարեփոխումով նոյնքան գումար մը պիտի պակսի հասոյթներէն: Միջոց մը խնդիր եղած է տուրքերու բարեփոխումէն հրաժարիլ, բայց չէ ընդունուած:

Ծախքի բաժնին մէջ ըլլայիք նոր կրճատումին միջոցին, հաւանական է որ կտրօններուն համար տրուած 5 միլիոն ոսկին խնդրոյ առարկայ դառնայ:

Կառավարութիւնը այս տարի նոր շինութիւն չպիտի ընէ: միայն թէ արդէն սկսուածները պիտի աւարտին: Առաջարկուած է որ հանգստեան կոչուելիք պաշտօնեաներուն լատկացուած պարգեւի գումարը զեղչուի, բայց ելմտական գործավարը մերժած է:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ձերբակալութիւններ եւ խուզարկութիւններ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Վրացական մամուլի դիւանը կը հաղորդէ հետեւեալ տեղեկութիւնները Հայաստանի եւ Վրաստանի մէջ վերջերս տեղի ունեցած խուզարկութեանց եւ ձերբակալութեանց մասին. — Վրաստանի եւ Հայաստանի մէջ, այս վերջին ժամանակներս բարձրաստիճան սպաներ ձերբակալուեցան եւ խուզարկութիւններ կատարուեցան:

Թիֆլիսի մէջ իսկ ձերբակալուեցան կարմիր բանակէն զօրաբաժնի երկու հրամանատարներ Շահնազարօֆ եւ Ռօզուժովսքի: Ասոնք կ'ամբաստանուին թէ կարմիր սպաներու հետ դաւադրութիւն մը կազմակերպած են ընդդէմ խորհրդ. իշխանութեան:

Նոյնպէս կը մեղադրուին թէ կապեր ունին զօրավար Պլիւխէրի հետ:

Ռուսիայէն նոր բերուած կարմիր զօրախումբերը առանց խանդավառութեան է որ կը քալեն ըմբոստ գիւղացիներուն դէմ կռուելու: Պատահած ալ է որ անոնք մերժեն կրակել ապստամբներուն վրայ:

Հնգամեայ նոր ծրագիրը

Մոսկուայէն տրուած լուրի մը համաձայն, հրապարակային հաւաքոյթի մը մէջ, Ստալին յայտարարած է թէ առաջին հնգամեայ ծրագիրը յարաբերական յաջողութիւն մը ունեցաւ միայն:

— Ընդհակառակն, յայտարարած է նաեւ Ռուսիոյ մենատէրը, երկրորդ հնգամեայ ծրագիրը՝ պիտի ապահովէ աշխատաւորութեան բարեկեցութիւնը եւ պիտի վերցնէ թշուառութիւնը որմէ կը տառապի: Այս նոր ծրագիրը մասնաւոր կերպով նշանակելի մէկ գլուխը պիտի կազմէ համայնավար պատմութեան եւ պիտի ապացուցանէ աշխարհի թէ համայնավար գաղափարները գործադրելի են:

Քրտական շարժումը Իրաքի մէջ

Մասնաւոր աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ Շէյխ Մահմուտի անձնատուութիւնը վերջ տուած չէ Իրաքի քրտական շարժումին: Շէյխին հաւատարիմ հետեւորդներէն ուրիշ ռազմիկ մը շարժման գլուխն անցնելով, կը պատրաստուի շարունակել կռիւը:

Միւս կողմէ կ'ըսուի թէ Շէյխ Մահմուտ արդէն աքսորուած է դէպի հարաւ եւ 5000 բուփի ամսական կը ստանայ Իրաքի կառավարութենէն:

Թրքական սահմաններուն վրայ

Պէյրութէն «Ահրամ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ.

— Բախում մը տեղի ունեցաւ մայիս 19ին, Թրքական ուժերու եւ Ալի Իսմայիլի հրոսախումբին միջեւ, Մէրտինի մօտակայքը: Կռիւը տեւեց ժամ մը, որու ընթացքին սպաննուեցան խումբին պետը եւ 44 հոգի: Կռուողներէն 5 հոգի զերի բռնուեցան:

Կանտի կը շարունակէ գործել

Կանտի հնդիկ ազգ. խորհուրդին գործադիր մարմնին անդամները հրաւիրեց գաղտնի ժողովի մը Պոմպէյի մէջ: Այս ժողովին, կարեւոր որոշումներ պիտի տրուին Լոնտոնի խորհրդաժողովին մասնակցութեան եւ օտար ապրանքներու դէմ կազմակերպուած պոյքոթի հսկողութեան մասին: Հնդիկ պետի մը Նէհրուի կարգ մը խօսքերը ցոյց կուտան թէ այս ուղղութեամբ կռիւը պիտի սաստկանայ:

Կ'ըսուի թէ Լոնտոնի խորհրդաժողովին, մահմետականները եթէ գոհացում չստանան իրենց պահանջներուն, ցուցական կերպով պիտի ձգեն հեռանան ժողովէն:

Կլոր Սեղանի խորհրդակցութեան շուրջ

Լոնտոնի մէջ, հրապարակ հանուեցաւ թղթակցութիւնը որ տեղի ունեցած է Անգլիոյ վարչապետին Մաքտոնալտի եւ պահպանողական պետին Պոլտուինի միջեւ, Կլոր Սեղանի նոր խորհրդակցութեան առթիւ:

Պոլտուին կ'առաջարկէ վարչապետին որ դաշնակցային յարաբերութեանց յանձնախումբը որ պիտի գումարուէր օգոստոսին կամ սեպտեմբերին, հրաւիրուի դեկտեմբերին, այն առարկութեամբ թէ խորհրդարանական նստաշրջանի փակումէն անմիջապէս վերջ, յանձնախումբին աշխատանքները ծանր յոգնութեան պիտի ենթարկեն մասնակցողները. ատկից զատ, այդ շրջանին, ընդդիմադիրները չպիտի կրնան կապ պահել իրենց կուսակցութիւններուն հետ:

Պոլտուին կը վախնայ որ յանձնախումբը չպիտի կրնայ ուզած արդիւնքին յանգիլ, նկատի առնելով Հնդկաստանի մէջ զանազան համայնքներու ձգտուած յարաբերութիւնները եւ կը թելադրէ որ աւելցուի անգլիացի պատուիրակներու թիւը:

Իր պատասխանին մէջ, Մաքտոնալտ կը բացատրէ թէ չուզեր Հնդկաստանի տալ այն տպաւորութիւնը թէ Անգլիա կը ջանայ ուշացնել խորհրդաժողովին աշխատանքները: Կը յայտնէ թէ նախընտրելի է որ հնդիկ—մահմետական վէճը կարգադրուի ուղղակի շահագրգռուած տարրերուն կողմէ: Գա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ գ. էջ)

ՀԱՒԱՏԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՋԱՅՐՈՅԹԸ ԵՒ ՔԱՋԱՉՆՈՒՆԻԻ ԱՂԱՒՆԵՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

— Հայրենիք ենք կառուցում էստեղ, լուռ կացէք, կը գրէ Քաջազնունի.

—Վա՛շ: Ուրեմն զո՛ւն, ծերուկդ Քաջազնունի, Երեւանի մէջ նստած՝ երա՛զ կը հիւսես թէ հայ բոլշեւիկները հայրենիք ու պետութիւն կը շինեն, — «հարթում վաղորդեան ճամբաները»: Եւ դեռ արտասահմանի Դաշնակցականներուն կոչ կ՛ընես, որ լռեն եւ իւրաքանչիւրը «վերյիշի մօտ անցեալը, պատկերացնի իր ապագան, եւ համապատասխանօրէն շտկի իր տակտիկական գիծը»:

Այսպէ՛ս կ՛ըսեն բոլշեւիկները Քաջազնունիին, արթնցնելով զայն իր երազէն:

—Ի՛նչ հայրենիք, ի՛նչ պետութիւն: Ուրեմն, ծերո՛ւկ երազատես, կը պոռան անոնք, կը կարծես թէ հայ բոլշեւիկները դաշնակցական գո՞րծ կը կատարեն, «հարթում վաղորդեան ճամբաները, մի ինչ որ ապագայ Հայաստանի համար»:

Եւ «զորս դու պատուիրեցեր» կը լուան «հայրենասէր» Քաջազնունին: Կը փորձեն ցոյց տալ կապ մը Քաջազնունիի եւ արտասահմանի Դաշնակցականներուն միջեւ:

Ու Քաջազնունի, լեղապատառ, կը պոռայ:

-- Ես ձեզ հետ եմ, ես աւելի քան լոյալ եմ, այրել եմ բոլոր կամուրջները, որոնք կապում են Դաշնակցութեան հետ:

— Չենք հաւատում, կ՛ըսեն բոլշեւիկները:

Եւ ցոյց կուտան հատուած մը Քաջազնունիի գիրքէն.— «Բայլշեւիկեան սիստեմն իր ամբողջ էութեամբ, անընդունելի է մեզ համար»: Կամ սա հատուածը.— «Հայաստանի հանրապետութեան մէջ սոցիալտընտեսական կեանքը վերաշինւում է.. կոմունիստական սկզբունքներով: Համարո՞ւմ ենք մենք հարկաւոր ու օգտակար այդպիսի մի քաղաքականութիւն Հայաստանի համար:— Ոչ, չենք համարում: Ես, որ առանց տատանւելու գրում եմ «ոչը», իմ աշխարհահայեցողութեամբ շատունցւայ ու անուղղելի կոմունիստ եմ, բայց գիտեմ, որ ոչ միայն կոմունիստական, այլեւ պարզ սոցիալիստական կարգերն անհանդուրժելի են այսօրւայ Հայաստանի համար: Հայաստանը չի հասունացած սոցիալիզմի համար ու չունի օբյեկտիվ տեսակների այն մինիմումը, որ կարողանար արդարացնել փորձը: Ամէն մի ճիգ այդ ուղղութեամբ կանխօրէն դատապարտուած է անյաջողութեան, ու յանցանք է յատկապէս հայ աշխատաւորութեան հանդէպ»:

Այսպէս, հաստատելէ յետոյ Քաջազնունիի հակակոմունիստ դիրքը, այս անգամ կը յարձակին անոր ուրիշ մէկ արտայայտութեան վրայ: Քաջազնունի կը կարծէ թէ հայ բոլշեւիկներն ալ «հայրենասէր» են, նոյնիսկ այնքան որ «կոմունիստները աւելի են դաշնակցական, քան իրենք Դաշնակցականները»: Աղաւնեմիտ Քաջազնունին այդ համոզումով էր, որ Հայաստան վաղեց «այրելով կամուրջները»: Եւ ահա հայ բոլշեւիկները կը յարձակին վրան ու կ՛ըսեն.

-- Ի՞նչ հայրենիք, ի՞նչ պետութիւն, Հայաստան անբաժան մէկ մասնիկն է խորհ. Միութեան, այսինքն Ռուսիոյ: Դուն երկերեսանի ես, դուն դաւաճան ես, Երեւանի մէջ նստած՝ ապագայ հայրենիքի մը ճամբաները հարթելու կ՛աշխատիս: Նոյնիսկ, զո՛ւն, Քաջազնունի՛, դուն չես հաւատար որ Դաշնակցականները կը կռուին խորհ. Հայաստանի դէմ:

Արդարեւ Քաջազնունի կը գրէ.

— «Երբ մտածում եմ, թէ խորհրդային միութեան վրայ գրոհ տուող այլազան ուժերի շարքերից մէկում կարող է գտնւել նաեւ մի հայ մարդ, որ իրեն հայրենասէր է անւանում, սիրտս լցւում է անհուն ցաւով ու զայրոյթով»:

Ուրեմն,— կ՛ըսեն բոլշեւիկները Քաջազնունիին,— քու «բիբլիական այս խոր դրամատիզմով» ձայն կը բարձրացնես թէ Դաշնակցականները հայրենասէր են եւ չեն կռուիր երկրին դէմ: Ուրեմն, դուն սիրտով անոնց հետն ես:

Այս յարձակումը ինչի՞ կրնայ յանգիլ: Անցեալ ամառ մեր կարգ մը ընկերները արձագանգ տուին զրոյցի մը, որ չճշդուեցաւ թէ Չեկան ձերբակալած է Քաջազնունին: Այն ատեն Չեկան թերեւս պատրուակ չունէր: Թէ հիմա ի՞նչ կը պատահի, — չենք գիտեր: Բայց արդէն բոլշեւիկները կը գրեն թէ Քաջազնունի հեռացուած է իր պաշտօնէն: Իբրեւ մէկը, որ կապեր ունի արտասահմանի Դաշնակցականներուն հետ: Այսպիսի մեզք մը այսքան աժան վերջ չունենար սակայն Երեւանի մէջ, Մոսկուայի քիթին տակ:

«ՔԱՋԱՉՆՈՒՆԻԶՄ»

Ահա բառ մըն ալ կերտեցին մեր շինարար բոլշեւիկները: Արդի հաւատաքննիչները ի՞նչ է «քաջազնունիզմ»ը:

«Քաջազնունի կ՛ըսէ թէ գոյութիւն ունին «ուրիշ վտանգներ, ուրիշ սպառնալիքներ, որոնք շատ աւելի մեծ են, քան սոցիալիստական կարգեր հաստատելու վաղաժամ ու անյաջող փորձերի վտանգը»: Այդ «ուրիշ սպառնալիքները կը բխին Հայաստանի աշխարհագրական անպաստ դիրքէն: Հետեւաբար նախընտրելի է որ բոլշեւիկները գան նստին Հայաստանի վրայ, քանի գոյութիւն ունի թրքական վտանգը: Եւ մինչեւ որ նոր պայմաններ ստեղծուին, մինչեւ որ «բարենպաստ քաղաքական հանգամանքները նորից առաջ քաշեն հայկական պետութեան գաղափարը», պէտք է համբերել, հանգստանալ եւ ուժ հաւաքել: Միեւնոյն ատեն պայքար մղել ստեղծուած վարչաձեւին պէմ:

Այս է «քաջազնունիզմ»ը, ըստ բոլշեւիկներուն: Այսինքն թշնամական տրամադրութիւններով կազմուած քաղաքական «լոյալ» վարդապետութիւն մը, որուն դէմ ահազանգ կը հնչեցնեն հայ բոլշեւիկները այս օրերուս:

ՆԵՐՔԻՆ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐ

Այսպիսի վարդապետութիւն մը բանաձեւելով, բոլշեւիկները նպատակ ունին սարսափի մատնելու ոչ միայն Քաջազնունին, այլ եւ բազմաթիւ ուրիշ մաաւորականներ, որոնք մինչեւ այժմ «լոյալ չէզոքութիւն» յայտարարած էին:

Հիմա կասկածի կ՛ենթարկեն անոնց չէզոքութիւնը: Մենք ներկայացուցինք այն ամբաստանութիւնները, որ ուղղուած էին Երեւանի համալսարանին կարգ մը դասախօսներուն դէմ: Արձանագրեցինք նոյնպէս վտարումը տնտեսական եւ ճարտարարուեստական ասպարէզի գլխաւոր դէմքերուն,— Ս. Կամսարական, Խ. Ավդալբեկեան, Գ. Քոչարեան, Շելկոմնիկեան, Սերեբեակեան, Փիրումեան, Աթանասեան:

Եւ հիմա «մաքրագործման» նոյն աշխատանքը կը կատարուի արուեստի ճակտին վրայ:

«Խորհր. Հայաստան» (26 մայիս) կը հրատարակէ միթինկի մը բանաձեւը հետեւեալ խորագիրներուն տակ.—

Ի պատասխան Դաշնակ ինտերվենցիոնիստների, Հայաստանի արուեստագէտները բանւոր դասակարգի եւ նրա ավանգարդ կոմունիստ կուսակցութեան ղեկավարութեամբ, ամենօրեայ ստեղծագործական եւ հասարակական պրակտիկ աշխատանքում անհաշտ կը պայքարեն սոցիալիզմի կառուցման եւ նրա տէմպի է՛լ աւելի արագացման համար:»

Այս ամէնը դեռ միայն խորագիր: Յետոյ կը սկսի բանաձեւը, ուր ըսուած է.

— Լսելով Հայկ Գիւլիքէխվեանի զեկոյցը, «Ինտերվենցիայի վտանգը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ մեր գրականութեան ու արուեստի անելիքները», Հայաստանի խորհրդային գրողներու ընկերակցութիւնը, պրոլետարական երաժիշտներու միութիւնը, յեղափոխական կերպարուեստագէտներու եւ թատերգակներու ընկերակցութիւնը, միթինկ գումարելով, բուռն զայրոյթ կը յայտնեն Դաշնակիզմին ու Քաջազնունիզմին դէմ»:

Յետոյ բանաձեւը մաքարոնիի ձեւով նախադասութիւնները իրար կ՛ոլորէ եւ կ՛ըսէ թէ արդիւնաբերական անունով կուսակցութիւն մը, մենշեւիկեան բիւրոն, կոնդրատեւեան խմբակը, զանազան գոյնով թշնամիներ, եկեղեցիներ ու աղանդներ, կուլակներ եւ դաշնակցականներ քարոզութիւն կը կատարեն խորհ. իշխանութեան դէմ, մինչեւ իսկ արուեստի եւ գիտութեան մարզերուն մէջ: Մասնաւորաբար Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, միանալով աշխարհակալ պետութիւններուն, կ՛ուզէ Սուրիան ռազմախարիսխ դարձնել, որպէսզի յաջողի կազմել «հայկական թագաւորութիւն» մը խորհ. Ռուսիոյ հարաւային սահմաններուն վրայ:

Ու բանաձեւը կոչ կ՛ընէ բոլոր... նկարիչներուն, երաժիշտներուն, գրողներուն, որպէսզի ուժ տան «սոցիալիստական շինարարութեան»: Նոյն ատեն կը դատապարտէ «լոյալ չէզոքութիւնը»:

— «Միտինգը գտնում է, որ խորհրդային երկրի միջազգային եւ ներքին դրութիւնը հրամայականօրէն առաջադրում է լոյալութեան կոնցեպցիայով ղեկավարւող ինտելիգենցիային շտապ կարգով վերագնահատման ենթարկել իր դիրքը եւ քաղաքականապէս ակտիվ կերպով կողմնորոշւել:

Չէզոքներն ալ թշնամի պիտի համարեն այսուհետեւ.

— «Կա՛մ պրոլետարիատի դիկտատուրայի ակտիվ պաշտպան, կա՛մ նրա բացայայտ հակառակորդի զինակից: Երրորդ դրութիւն չկա՛յ եւ չի՛ կարող լինել: Լոյալութեան մտայնութիւն կրող ինտելիգենտը փաստօրէն հանդիսանում է որպէս Խորհր. Միութեան թշնամի»:

Բոլո՛րը, բոլո՛րը պարտաւոր են պայքար մղել «լոյալութեան տեսութեան ամենավտանգաւոր արտայայտութեան՝ սմենովեխականութեան հայկական վարիանտ քաջազնունիականութեան դէմ»:

Արուեստի եւ գրականութեան մէջ պէտք է կռուիլ Դաշնակցութեան, Էջմիածնի, ազգայնական եւ հոգեւորական տրամադրութիւններու դէմ:

Այս բանաձեւը ստորագրած են Ե. Չուբար, Դ. Դէմիրճեան, Ս. Զօրեան, Ե. Չարենց, Ս. Յակոբեան, Ա. Խոնդկարեան, Խ. Սարգիսեան՝ Հայաստանի խորհրդային գրողներու ընկերակցութեան կողմէ, Մ. Սարեան, Արա Սարգսեան, Ս. Առաքելեան՝ Յեղափոխական արուեստագէտներու կողմէ, Կ. Զաքարեան, Ա. Ոսկերչեան, Ս. Գասպարեան՝ Երաժիշտներու Միութեան կողմէ, Տ. Հախումեան, Ռ. Մելիքեան՝ թատերգակներու կողմէ:

ՔԱՂՀԱՆ

ԿՆՈՋ ՎԵՐԵԼՔԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

Իգական սեռի մտաւոր զարգացման մասին Արեւմուտքը իր հասկացողութիւններով ետ չէր մնար Արեւելքէն:

Նշանաւոր գիտնական մը, Լուքսուս, կնոջ կրթութեան մասին այսպէս կ՛արտայայտուի.—

— «Կրթութիւնը պաճուճանք է կնոջ համար, թող ան չհամարձակի մանկան օրօրոցի եւ խոհանոցի քովէն հեռանալ»:

Այս բանաղրանքը միայն անհատէն չէր որ կուգար: Եւրոպայի հանրային կարծիքը ԺԹ. դարուն այդպէս կը դատէր եւ այդպէս կը գործէր: Հոն ալ կաթոլիկ կղերն ու պահպանողական տարրերը պատնէշներ կը ստեղծէին, որ իգական սեռը չհամարձակի դուրս ելլել խոհանոցէն:

Համառօտ ակնարկ մը, կը բաւէ եւրոպական իւրաքանչիւր երկրի պատկերը տալու:

Ֆրանսայի մէջ 1789ի մեծ յեղափոխութեան նշանաբաններուն տակ կը հաստատուին առաջին աստիճանի երկսեռ դպրոցներ:

Ֆրանսուհիներու առջեւ համալսարանի դռները կը բացուին 1868էն սկսած: 1880ին խորհրդարանի անդամ Քամիյլ Սէն, առաջին ձեռնարկողը կ՛ըլլայ, օրինագծով մը պատրաստելու կնոջ միջնակարգ կրթութիւնը իգական լիսէներու եւ գոլէճներու միջոցով:

Չնայած որ Ֆրանսուհին հսկայական թռիչքներ է ըրած, տակաւին քանի մը շողշողուն ասպարէզներ փակ կը մնան անոր առջեւ: Ոչ միայն գրկուած է շատ մը ընտրական իրաւունքներէ, այլեւ «անմահութեան» դռներն ալ փակուած են: Կին ակադեմական չկայ եւ չեն հանդուրժեր:

Մինչդեռ կին պաշտօնէութեան հսկայ լեգէոն մը, մանաւանդ պատերազմէն յետոյ, Ֆրանսայի արդիւնաբերական և ելմտական, կառավարական եւ այլ բազմաթիւ հաստատութիւններէ ներս: Բաց են արհեստի եւ գեղարուեստի դռները. փակ են քաղաքական ասպարէզները:

Հակառակ այս ընդհանուր սեղմումներուն, յետպատերազմեան Ֆրանսուհին աննախընթաց կերպով կը կազմակերպուի դասակարգային թէ սեռային գետնին վրայ: Այսօր ամէնէն ուժեղ կը հնչէ ընկերվարական կիներու ձայնը: Թէեւ այնքան բարձր թիւ մը չեն ներկայացներ եւ սակայն խորապէս կը զգան իրենց դերն ու կոչումը: Կը հրատարակեն «La Femme Socialiste» et «La Voix des Femmes» պարբերականները, կը մասնակցին կիներու միջազգային դաշնակցութեան, որ խաղաղութեան կարեւոր ազդակներէն մէկը պիտի դառնայ: Իսկ Մայրերու Միութիւնը, Կարմիր Խաչերը, Աշխատանքի սէնտիքաները, կնոջ հաւաքական կամք ու կազմակերպութիւն տուող օճախներ են, որ կը դիւրացնեն անոր ընկերային պայքարները:

Գերմանիոյ մէջ սեռերու օրինական հաւասարութիւնը, համեմատաբար Ֆրանսայի, սկսած է ուշ, բայց ըստ բովանդակութեան եւ կազմակերպութեան եղած է բարձր ամբողջ Եւրոպայի մէջ:

Առաջին անգամ Գերմանուհին համալսարանէն ներս է մտած իբրեւ ազատ ունկնդիր 1891ին Հայտելբերգի մէջ: Իսկ 1868ին Պերլինի և Լայպցիկի մէջ կը բացուին «Լիսէում Ֆիւր Տամէն», ուսուցչուհիներ պատրաստելու համար միայն:

Գերման սոցիալ-դեմոկրատիան կնոջ ազատագրութեան դատին շատ է նպաստած: Որքան սկզբնական շրջանին մէջ դէմ է եղած որ կինը յետադիմական ձեռքերու մէջ կրնայ ընտրական կոյր դէնք դառնալ, նոյնքան նպաստած է երբ իգական կազմակերպութիւններու մէջ ձախ գաղափարները տեղ են գտած: Այսօր խորհրդարանին մէջ, կին պատգամաւորներու բաւական խոշոր թիւ մը կայ:

Նախկին Աւստրեւհունգարիոյ մէջ սեռերու հաւասարութիւնը կը սկսի 1866ին, իսկ կիներու գիմնազիոններ հիմնուած են առաջին անգամ 1882ին Աւստրիոյ մէջ, իսկ 1896ին՝ Հունգարիոյ մէջ:

Զուիցերիան բացած է իր դրռները 1867ին, բայց այժմ, հակառակ իր օրինակելի Հանրապետական կարգերուն, կինը ընտրական իրաւունք չունի:

Իտալիան բացած է կրթական հիմնարկութեան դռները 1870ին, իսկ համալսարանի դռները 1876ին:

Հոլանտան 1871ին, իսկ համալսարանական կրթութիւնը 1880ին:

Պելճիքան 1883ին, Սպանիան՝ 1888ին, Փորթուկալ՝ 1890ին, Դանիան՝ 1885ին, Շուէտը՝ 1870ին, իսկ Ռուսաստանը՝ 1870ին, երբ 1869ին Փեթերսպուրկի մէջ, կիներու աղերսագրին առթիւ նպատակայարմար կը դատուի հիմնել կիներու բարձրագոյն դպրոցներ:

Այժմ. խորհրդային կարգերու տակ կնոջ ազատագրութեան մասին խոսիլ միանգամայն աւելորդ է, որովհետեւ չարաշահուած ազատութիւնը կը խորտակէ ընդմիշտ հանրային հիմնաշէմքը, որ ընտանիքն է:

Իսկ Անգլիոյ մէջ, կինը առանձնայատուկ իրաւունքներ եւ դիրքեր է ստեղծեր: Ան արդէն քաղաքական կշիռ ու արժէք կայ ներկայացնէ: Ոչ միայն խորհրդարանի անդամուհիներ ունի, այլեւ նախարար եւ գաղթապետութեանց կառավարչուհի:

Ռումանիոյ, Յունաստանի, Պուլկարիոյ եւ Սերպիոյ մէջ կնոջ քաղաքական ազատագրութիւնը եւ կրթական մտահոգութիւնը, համեմատաբար խիստ նորագոյն ժամանակներու արդիւնք է:

Ֆինլանտայի մէջ, ուր երկու պաշտօնական լեզու գոյութիւն ունի խորհրդարանէն ներս, ըստ Տիւհամէլի, կիներ կը կազմեն մէկ քառորդը:

ՃԻՇԴ մէկ դար է, որ կինը թէ Արեւելքի եւ թէ Արեւմուտքի մէջ, առանց նախընթացքմը, հետք մը, ուղեցոյց մը ունենալու անցեալին մէջ, ցցուեցաւ իր բովանդակ կարողութեամբ, գծեց անդրդուելիօրէն իր ճամբան եւ խիզախ կերպով կանգնեցաւ մարդկային, ընկերային եւ քաղաքակրթական բոլոր պողոտաներուն վրայ: Այսքան արագ, այսքան չքնաղ վերելք մարդկութեան առնական կէսն իսկ չէ ունեցած:

Կնոջ վերածնութեան համար, աննախընթաց դարաշրջան մըն է բացուած:

Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԾՈՒՌ ՆՍՏԻՆՔ, ՇԻՏԱԿ ԽՕՍԻՆՔ

ԽՄԲ. — Կը հրատարակենք իբրեւ տեսակէտի խնդիր:

ՓՐԱԿԱ. — *Ուշադրութեամբ կարդացի Յառաջի մէջ Հայր Մենէվիշեանի ճառը: Սակայն անոր այն գաղափարին հետ թէ կրօնը դեր չունի ձուլման մէջ, համամիտ չեմ: Դժբախտաբար մէկ ճառով կարելի չէ հերքել տխուր փաստը, թէ, մանաւանդ Լեհաստանի Հայերը, կորսուեցան իրենց կաթոլիկ դառնալուն հետեւանքով: Թերեւս հայ լուսաւորչականներն ալ անհետացան: Բայց կաթոլիկները աւելի շուտ, եւ այս բնական է, քանի որ անոնց զգացումները, կրօնի բերումով, աւելի կանուխ իրենց շրջապատին հետ նոյնանալու տրամադրուած էին:*

Կրօնը, մանաւանդ լուսաւորչական կրօնը, գաղթականին հայ մնալուն մէջ մեծ եւ վճռական դեր ունի: Պեսարապիացի լուսաւորչական քահանային համակրելի տղան, որ Փրակա բաժշկութիւն կ՛ուսանի, կը պատմէ թէ Հայերը իրար միացնող մէկ հատիկ կապը տակաւին կրօնն է: Լեզուն կորսնցուցած հին Հայեր, տարին քանի մը անգամ եկեղեցի կուգան, կը հաղորդուին, ու հոն իրարու հետ կը ծանօթանան: Ու այսպէս, տարին քանի մը անգամ գոնէ, անոնք պատեհութիւն կ՛ունենան իրենք զիրենք հայ զգալու եւ խորհրդածելու որ իրենք հայ են: Հրեաներն ալ, ամէն տեղ, աշխարհի վրայ, կորսնցուցած իրենց լեզուն, կրօնով իրենք զիրենք Հրեայ կը զգան: Անխուսափելի սինակոկը կը բարձրանայ ամէն հոն ուր պզտիկ հրեայ գաղութ մը կայ: Եւ անոր շուքին մէջ բոլորը կը զգան թէ իրենք հին Իսրայէլի զաւակներն են, թէեւ չհասկնան իրարու լեզու: Ուրեմն զարմանալի է որ հոն ուր լեզուն լռեր է, կրօնը իր բարերար դերը կը կատարէ ազգի մը ինքնապահպանութեան մէջ:

Յարգելի Հայրը կը ջանայ փաստել թէ կրօնը խղճի գործ է, ազգութեան հետ առնչութիւն չունի: Մինչդեռ հակառակը, ան որոշ եւ վճռական դեր ունի մեզի պէս ցիրուցան ժողովուրդի մը համար, անոր ինքնութեան պահպանմանը մէջ: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ լուսաւորչականութիւնը մեզի համար եւ՝ կրօն է, եւ՝ աւանդութիւն: Ան աւանդ մըն է մեր նախնիքներէն մեզի հասած: Ան սիրելի է մեզի, ըլլանք մենք նոյն իսկ անկրօն: Մենք կը գուրգուրանք անոր վրայ: Մենք չենք հանդուրժեր անոր նշանակութիւնը աղօտեցնող դարձուածքներու: Եթէ ունենայինք պետութիւն մը, հոն կրօնը պիտի նկատէինք տեսակ մը պերճանք կամ խղճի խնդիր: Մեր այսօրուան ցրուած վիճակին մէջ ան մեզի համար անհրաժեշտութիւն մըն է: Անոր գրականութիւնը, անոր երաժշտութիւնը, հայկական է: Մեր կրօնը հայկական է, մեր հոգիին վրայ կաղապարուած դարերու ընթացքին: Մենք անոր վրայ կը գուրգուրանք ինչպէս ուրիշ որ եւ է համահայկական բանի, լքումի եւ յուսահատութեան այս գորշ օրերուն, երբ օր ցերեկով կ՛աղօտի եւ կը լքէ մեզ ամէն հայկականութիւն: Արդ, ի՞նչ կապ ունի մեզի հետ Հռոմէն բխած առաքելութիւնը եւ Ամերիկայէն ներածուած աշխարհաբար Աստուածաշունչի քարոզչութիւնը, որ, աւելի համակրելի է մեզի իր ազատ գաղափարներուն համար, բաղդատած Հռոմի անտանելի կեդրոնաձգութեան հետ: Ի՞նչ նորութիւն կրնան տալ մեզի Հռոմը եւ Ամերիկան Յիսուսի անձին եւ վարդապետութեան մասին որ մենք անգիտանանք: Եթէ իրենց միտքը հեթանոսներ դարձի բերելէ, իրենց ցոյց կուտամ Ասիան եւ Ափրիկէն...:

Թերեւս համամիտ ըլլայինք վարդապետին հետ թէ կրօնը խղճի հարց է, եթէ մեր ժողովուրդին զարգացման մակարդակը ըլլար այնպիսի աստիճանի մը վրայ որ ան իսկապէս կրօնի եւ ազգութեան չափանիշերը հասկնար: Այն ատեն մենք երջանիկ կ՛ըլլային: Որովհետեւ մարդորսները իրենց դատարկ ուռկանները շալկած գլխիկոր իրենց առաքելութեան կեղծ կեդրոնները կը դառնային: Մինչդեռ այսօր որո՞ւ համար գաղտնիք է որ մեր ժողովուրդին թշուառութիւնը շահագործելով, անոր խիղճը ծախու կ՛առնեն լրբօրէն եւ անամօթութեամբ: Մենք իրականութեան աւելի կը հաւատանք քան թէ ձեւական հերքումներու եւ ուրացումներու:

Զմմառի իր առանձնոցէն անցեալները նախկին ուսուցիչս ալ թոյն կը ժայթքէր աջ ու ձախ Յառաջի համբերատար էջերէն:

Իսկ մենք մէկ աղաչանք եւ մէկ ազդարարութիւն ունինք անոնց բոլորին, այն է, իրենց հաւատքի դպրոցներուն գիտելիքները իրենց վերապահեն եւ մեր ժողովուրդը հանգիստ ձգեն իր վիշտին ու լքումին մէջ, որովհետեւ դառն ճակատագիրը մեզ այնպիսի կէտի մը հասցուցեր է որ մենք այլեւս զոհ եւ որս տալու ի վիճակի չենք: Զարմանալի է սակայն որ այս կղերականները մեզմէ առաջ կ՛անցնին ու ամէնէն աւելի ուժով կը պոռան ազգութեան անունով: Աւելի լաւ: Այն ատեն աւելի իրաւունք ունինք մեր վերի համեստ պահանջը կրկնել:

Իսկ լեզո՞ւն: Այս մասին երկու կարծիք չի կրնար ըլլալ թէ ան ամէնէն աւելի ուժեղ եւ մեծ ազդակն է ազգ մը ազգ պահելու համար: Եւ մենք Մխիթարեան Հօր հետ կատարելապէս համաձայն ենք: Եւ մենք կը սիրենք վստահիլ թէ անոնք այս գիծին վրայ մեզի հետ ձեռք ձեռքի կը քալեն, կրկնելով, անգամ մըն ալ եւ վերջապէս, որ այս ընեն միւս աշխարհին վերաբերեալ գիտելիքները իրենց վերապահելով, եթէ նոյն իսկ անոնք այնքան անմեղ եւ անվնաս խղճի հարցեր ըլլան...!, ինչպէս իրենք կը սիրեն պնդել, համոզելու անխուսափելի ջանքերով մէկտեղ...:

ԵՐ. ՔՈՉԵԱՆ

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

ՅԱԳՈՒՏՈՒՆԸ ՄԵՐ ՎԱՂՎԱԾԸ

1906ի Փետրուարի 2. Ց. Գ. Դ. ազգային ժողովի նիստը բացուեցաւ առաւօտեան ժամը 10ին։ Ներկայ էին 78 պատգամաւորներ։ Բացակայ էին հիւանդութեան պատճառով։ Ներկայ էին նաեւ Ներքին գործոց նախարար Ա. Խալաթեանց եւ Արտաքին գործոց նախարար Ա. Ահարոնեան։

Նախագահ Ա. Զաւրեան կենդանի խօսքով մը բացատրեց ազգային ժողովի գումարման նպատակը։ Ապա ներկայացուցիչներէն Ա. Ալամդարեան առաջարկեց, որ ժողովը ներկայ գտնուելով Ներքին գործոց նախարարին, անոր հետ քննութեան առնէ Ներքին գործոց նախարարութեան ներկայ դրութիւնը։

Ներքին գործոց նախարար Ա. Խալաթեան ըսաւ, որ ինք պատրաստ է ներկայ գտնուելու ազգային ժողովի նիստերուն, սակայն ինք կը կարծէ, որ ներկայ պարագաներուն ազգային ժողովի նիստերը ներկայ գտնուելու անհրաժեշտութիւն չկայ։ Ինք պատրաստ է ամէն տեղեկութիւն տալ ազգային ժողովի յանձնաժողովին, որ պիտի ընտրուի ազգային ժողովի նիստին մէջ։

Ա. Ալամդարեան կրկնեց իր առաջարկը։

Ա. Զաւրեան ըսաւ, որ ինք կը կարծէ, թէ ազգային ժողովի նիստերը հրապարակային պէտք է ըլլան։

Ա. Ալամդարեան ըսաւ, որ ինք կը կարծէ, թէ ազգային ժողովի նիստերը հրապարակային պէտք է ըլլան

լով յանձնախումբի աշխատանքներուն, պիտի ուսումնասիրուին հետեւեալ հարցերը,—հնդկական ապագայ դաշնակցութիւնը եւ անոր պահպանումը, փոքրամասնութեանց պաշտպանութիւնը, արտաքին գործեր եւայլն։ Մաքտոնալտ իր նամակը կը վերջացնէ հաստատելով թէ հնդկական սահմանադրութիւնը պիտի յայտարարուի օրէնքով, որ պիտի ենթարկուի խորհրդարանի հաւանութեան։

Գերման արքայականները կը դաւեն

Գերման արքայականները պատրաստելու վրայ էին դաւադրութիւն մը, որուն մասին Պերլինէն կը տրուին հետեւեալ տեղեկութիւնները։ Ամբողջ դաւադրութեան կեդրոնն է նախորդ գահաժառանգին բնակած քաղաքը Էօլս։ Քաղաքական եւ զինուորական սպայակոյտ մը կազմուած է ծանօթ Գերմաններէ։ Դաւադրութեան նպատակն է վերահաստատել կայսրութիւնը եւ ջնջել Վէրսայլի դաշնագիրը։ Իբր թէ նախագահ Հինտէնպուրկ վստահեցուցած է թէ յառաջիկայ նախագահական ընտրութեան չպիտի դնէ իր թեկնածութիւնը։ Այն ատեն, նախորդ գահաժառանգը պիտի ներկայանայ թեկնածու հանրապետութեան նախագահութեան եւ եթէ ձախողի, իր համախոհները զինքը գահ պիտի բարձրացնեն յեղափոխութեամբ։ Այս պիտի ըլլայ առաջին հանգրուանը դէպի կայրսութեան վերահաստատումը։ Սակայն, կան դեռ երկու խոչրդոտներ։ Նախ, գահընկէց կայսեր հաւանութիւնը. որովհետեւ ան գոհ չէ որ նախընտրութիւնը տրուած է իր զաւկին։ Կայ նաեւ Պավիերայի արքայական տան ընդդիմութիւնը։ Երկու զօրավարներ իբր թէ պաշտօն ստացած են բանակցելու նախկին կայսեր եւ գահաժառանգին հետ։

Իտալիոյ պատասխանը Վատիկանի

Իտալական կառավարութիւնը պատասխանեց Վատիկանի ծանուցագրին։ Բովանդակութիւնը տակաւին չէ հրատարակուած։

∴ Վատիկանի թերթը «Օսսէրվաթորէ Ռոմանօ» կը զրէ թէ բազմաթիւ երիտասարդներ որոնք կը պատկանին կաթոլիկ կազմակերպութեանց, ծանր սպառնալիքներու տակ ստիպուած են ստորագրել հրաժարման յայտարարութիւններ, իբր թէ բողոքելու համար կաթոլիկ կազմակերպութեան քաղաքական ուղղութեան դէմ։ Նման սպառնալիքներ կատարուած են նաեւ Իտալիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ։

Վատիկանի շրջանակները կը յայտնեն թէ խստութիւններ կը շարունակուին ընդդէմ կաթոլիկ կազմակերպութեան։ Երկու օր առաջ, կաթոլիկ քահանայ մը՝ Հռոմի մէջ ձերբակալուեցաւ եւ ոստիկանատուն տարուեցաւ, այն առարկութեամբ թէ եկեղեցիին մուտքին առջեւ, խօսակցութեան բռնուած է երիտասարդներու հետ։

Լոնտոնի խօսակցութենէն յետոյ

Գերման նախարարները մեկնեցան Լոնտոնէն, վերադառնալու համար Պերլին։ Անգլիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը ընդունեցին գերման նախարարներու կողմէ եղած հրաւէրը՝ Պերլին այցելելու։ Սակայն այցելութեան թուականը կը մնայ անորոշ։

Գերմանական «Վոլֆ» գործակալութեան մէկ զեկոյցը կը հերքէ թէ գերման կառավարութիւնը մտադրութիւն ունի մօտերս պահանջելու պարտքերու վճարման յետաձգում մը։

Երնգի ծրագրին վերաքննութեան հարցին առթիւ, որեւէ նոր ձեռնարկ չպիտի կատարուի մինչեւ յառաջիկայ շաբաթ։

Թէ աջ եւ թէ չափաւոր թերթերը կը գրեն թէ պարտքերու վճարման յետաձգում մը ոչ մէկ զգալի բարւոքում կրնայ մտցնել Գերմանիոյ տնտեսական—ելմտական կացութեան մէջ։ Մինչդեռ Գերմանիա, պէտք ունի անմիջական եւ լուրջ թեթեւացման մը։ Այս պայմաններուն մէջ, կառավարութիւնը պէտք է որ միջոց մը գտնէ ապահովելու, որ պարտքերու վճարումը յետաձգուի 2—3 տարի։

Օտար բժիշկները Ֆրանսայի մէջ

Ֆրանսական ծերակոյտը այս միջոցիս կը զբաղի բժշկութեան մասին օրինագծով մը։ Օրինագծին տեղեկաբերը յայտնեց թէ Ֆրանսայի մէջ չափէն աւելի բժիշկներ կան։ 30 տարի առաջ, բժիշկներու թիւն էր 17000։ Այսօր 27000 են օտարական թէ ֆրանսացի։

«Պէտք է կ'ըսէ կեցնել այս յարաճուն ընթացքը, ո'չ թէ արգիլելով օտար բժիշկները որ Ֆրանսայի մէջ չկիրարկեն իրենց արհեստը, այլ զանոնք դնելով ֆրանսացի ուսանողներու հաւասար աստիճանի վրայ, այսինքն ջնջելով երկրորդական կրթութեան համազօր վկայական ներկայացնելու իրաւունքը որ տրուած է օտարականներուն եւ ստիպելով այս վերջինները որ ընդունին ֆրանսական հպատակութիւնը։

Օրինագծին քննութիւնը կը շարունակուի։

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ Քրիստափոր խումբիժողովը այսօր հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Ֆլորիայի մէջ։ Կը խօսի ընկեր Օհան կարօ։ Նիւթ՝ նախորդ դասախօսութեան շարունակութիւն։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕԻ Մուրատ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ կարեւոր օրակարգ։ պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԳԱՒԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ կարեւոր օրակարգ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգի Հայր. միութեանիր ընդհ. ժողովը պիտի գումարէ 13 յունիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Ֆլորիա ճաշարանը 61 Rue Monsieur le Prince. Կը խնդրուի Սեբաստիոյ նահանգի բոլոր հայրենակիցներէն եւ առանձնապէս նոյն նահանգի զանազան քաղաքներու եւ գիւղերու Հայր. միութիւններէն իրենց վարչութիւններով ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին, խիստ կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար։

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Rue Tournon։

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

"ՄԱՅԻՍ 28„Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԱԼՖՈՌՎԻԼ

կազմակերպուած Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին կողմէ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Հայ Ակումբին մէջ, 1 Bld. Carnot

Կը խօսին՝ Ընկ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ եւ ՕՀԱՆ ԿԱՐՕ

Գեղարուեստական բաժին։ Կը մասնակցի Եփրատ նուագախումբը

Մուտքը ազատ է

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻԻ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլֆորի Վազգէն խումբին կողմէ

Այս Կիրակի ժամը 2ին Օֆմօնի անտառին մէջ, Ջուր փխող վայրը

Կը նախագահէ՝ ընկ. Յ. ՊԱԼՕԵԱՆ Կը խօսի ընկ. Ա. ՅԱՐՕ

Երգ, արտասանութիւն, եւայն։ Օդը աննպաստ ըլլալու պարագային յաջորդ կիրակի։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ռոստոմ Գրադարանի կողմէ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Փրթի ժուռնալի սրահին մէջ, մէթրօ Cadet

Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ

Կը խօսի՝ Պ. Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, Թատերական ներկայացում,

Օր. Աստղիկ Առաքէլեան (երգ), Պ. Միշ—Ազեան (երգ), Փոքրիկն Ս. Լուսիկեան կը պարէ։ Արտասանութիւն, ճազպանտ, հայկական եւ եւրոպական պարեր, կը մասնակցի՝ ՍԻՓԱՆ երգչախումբը, ճոխ պիւֆէ։

Մուտք՝ 10 ֆրանք։ Տոմսերը կը ծախուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը, 71 Ave. Kléber եւ Հրանտ Սամուէլ գրատունը։

ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի, Սորպոնի մեծ ամփիթատրին մէջ, փարիզ

Ա.— Յարգանքի հանդէս (ժամը 2.30ին)

Նախագահութեամբ ծերակուտական և նախկին նախարար

Մ. ԱՆՏՐԷ ՕՆՕՐԱՅԻ

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ, մահուան տարելիցին առթիւ

Բ.— Յոբելեանական հանդէս (ժամը 4ին)

Նախագահութեամբ Պ. Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆի

Բանախօսութիւններ, ուղերձներ, արտասանութիւն եւ երգ

Մուտքը հրաւիրատոմսով միայն։ Տրամադրելի են թրիպիւնի տոմսեր, ստանալու համար դիմել՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան Ընդհ. Տնօրինութիւն՝ 11 Սքուար Ալպոնի, Հայոց եկեղեցին՝ 15 Ժան Կուժոն փողոց, Պ. Վաղարշակ Թագւորեան՝ 53 Բիւ տիւ Ֆօպուր Մոնմարթր, Ֆլորիա ճաշարան՝ 61 Ռիւ Մէօսիէօ լը Փրէնս, Հայ Կաթողիկէ եկեղեցի՝ 10պիս Ռիւ Թուէն (5), Յակոբ Սարաճեան՝ 18 բիւ Մէլէնկ (19), Օննիկ Թադէոսեան՝ քարտուղար գործիչ Հ. Բ. Ը. Միութեան, Հ. Բ. Ը. Միութեան Անկիէինի մասնաճիւղ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Սէվրանի մասնաճիւղ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Սարսէլի մասնաճիւղ, Ն. Նիկողոսեան՝ Արնուվիլ-լէ-Կոնէս, 121 Ավընիւ տը լ'Իւնիոն, Հայ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւն, Ալֆորվիլ։

Գորշ, ճերմակ եւ դեղին հրաւիրատոմս ունեցողներուն մուտքն է՝ 17 բիւ տը լա Սորպոն։

Կանանչ, կապոյտ եւ լիլա հրաւիրատոմս ունեցողներուն մուտքն է 47 բիւ տէ զ'Էքոլ։

Կը խնդրուի յարգանքի հանդէսին միջոցին չծափահարել։

10 տարեկանէն վար տղոց մուտքը բացարձակապէս արգիլուած է։ Հանգանակութիւն չկայ։

Ա. Ե. Հ. ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

ԿԸ ՏՕՆԷ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՉՕԱՄԵԱԿԸ

Այս կիրակի ժամը 2ին Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահին մէջ

Կը խօսի՝ Պ. ԱՐՇԱԿ ՋԱՄԱԼԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յայտագրով

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Աֆիօն Գարահիսարցի Գ. Օ. Յովասափեան եղբարք, կը փնտռեն իրենց հօրեղբորորդին Գրիգոր Յովասափեան (20 տարեկան), որ վերջերս Պոլիսէն Ֆրանսա եկած է։ Իմացնել՝ K. O. Hovassapian, 23 Rue de Guide Le Creusot (Sâone et Loire).

— Կարնեցի Քէրովբէ Տէր-Ներսէսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Լեւոն Տէր-Ներսէսեանը (30 տարեկան), որ 1915ի եղերնէն մինչեւ 1923 կը գտնուէր Մարտին։ Կը կարծուի թէ Հալէպ անցած է։ Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Frères Der-Nerssesian 3 Rue Lepic, Paris։ Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

— Գարակէօզեան Հօմի սաներէն Կարապետ Ալթուաճեան կը փնտռէ իր ծնողքը, Յակոբ եւ Էքնալ Ալթուաճեան եւ իր եղբայրը Մեսրոպ, որոնք 1919-20 թուականներուն Սօնկուրլու հաստատուած էին ու այնուհետեւ մեկնած են անծանօթ ուղղութեամբ։ Կը խնդրուի գրել Karagheusian Home, Gaudiniére. Ville-aux-Cleres. Loir-et Cher. France.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, Ա. Փ.— Պատճառը՝ շատ ուշ մնացած էր։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Չափաւոր գին։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՆՕՐԷՆ՝ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու պատուոյ մէտայլ Ֆրանս. առողջապահ. Նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։

Թոքախտաւորներու համարpneumothoraxի գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ։

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ՊԷՔՈՆԻ ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ ԱՆԻԷՌԻ ԿՈՂՄԸ

ՎԱՐՁՈՒ Է գեղեցիկ յարկաբաժին մը, առաջին յարկ, փողոցի վրայ երկու սենեակ, խոհանոց, լոգարան, կեդրոնական ջեռուցիչ եւ ամբողջ տարին տաք ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ։ Տարեկան վարձք՝ 5500 ֆր., շարժ եւ ջերմութեան յարակից ծախքեր 1270։

Դիմել Տիկին Միսաքեանի 3bis Rue de Strasbourg, (առաջին յարկ։

Columbia

Agence exclusive

POLYDOR

REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maîtreի Courant continuն, գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուածները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

123 Bld. Sépastopol, փարիզ, մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.։ կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—3 եւ կիրակիառաւօտները։

ՄԻՄԻԱՅՆ inslallationի ծախքերով կը փոխանցուի փոքր եւ գեղեցիկ նպարեղէնի խանութ մը բնակարանով միասին։ Հայ յաճախորդներ։ Դիմել 24 Rue Anatole France, իսի լէ Մուլինօ։ Գնորդին գործի դիւրութիւններ։

Կ'ուզուին երկու դերձակ գործաւորներ մեծ կտորի վրայ աշխատելու համար։ Մնայուն գործ եւ լաւ վճարում։ Դիմել՝ Պ. Գլթիքեանի, 8 Rue Rougemont Paris (9).

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդթ. եւ վարիսի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր. 9-12։ Ելեկտ. խորհ. (մանրէաքն.) 25 ֆր.

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՐԱՏ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 12 ՅՈՒՆԻՍ 1931
12 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1593 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՇԱՏ ԲԱՆ ԿԱՅ ՓՈԽՈՒԱԾ

«Յուսաբեր» պարտք սեպած է հրաւէր մը ուղղել բոլոր անոնց որ կը կարծեն թէ «բան մը փոխուած է թրքական ճակատին վրայ»։

— «Անխառն հաճոյքով մենք պիտի հիւրընկալէինք այն գրութիւնները, ուր մէկիկ-մէկիկ մատնանշուած կ'ըլլան մեր բոլոր սխալները, արձանագրուած Թուրքիոյ վերածնունդի բոլոր փաստերը ու Թուրք կառավարութեան դրական գործերը։

«... Ուրեմն բաց են *Յուսաբերի* էջերը, Թող հրապարակ գան բոլոր անոնք, որոնք կը կարծեն թէ Թուրքը դադրած է Թուրք ըլլալէ — գիր ու ֆէս փոխելով — ու միայն մենք է որ կը նայինք ու չենք տեսներ կենսապէս մեզ շահագրգռող այս կարեւորագոյն փոփոխութիւնը»։ *(29 Մայիս)։*

×

Եթէ չենք սխալիր, այս հրաւէրին անմիջականօրէն տուն տուած է «Մենք»ի մէջ եղած ակնարկ մը։ Բայց մենք «Յառաջ»ին ալ ուղղուած համարելով զայն, կ'ուզենք, առաջին առթիւ, ճշդել քանի մը կէտեր։

Մեր պաշտօնակիցը խոր թիւրիմացութեան մէջ է, երբ հարցը ընդհանուր գիծերով ընդլայնելէ յետոյ, կը բերէ կը կապէ չափազանց պարզունակ եզրակացութեան մը.

— «Ո՛վ ըսաւ թէ Թուրքը դադրած է պատմութեան աւերիչ, դաժան, տմարդի, նոյն կողոպտիչ, անհանդարտ, ռազմաշունչ ու կործանարար ուժն ըլլալէ։ Թուրքիան այն երկիրն է, ուր տեւաբար ամէն բան «կը փոխուի», յարատեւօրէն ամէն բան միշտ նոյնը մնալով»։

Հարցը այս չէ, ընկեր «Յուսաբեր»։

Ընթերցողները պիտի յիշեն թէ մենք նոր Թուրքիոյ մասին հարցարան մը հրատարակեցինք երեք տարի առաջ, ստանալով շատ ուշագրաւ պատասխաններ։ Ընդհանրապէս բոլորն ալ կ'ընդունէին թէ «բա՛ն մը փոխուած է» Թուրքիոյ մէջ։

Իսկ մենք ալ բազմաթիւ առիթներ ունեցած ենք օրը օրին, այս էջին վրայ իսկ, ապացուցանելու թէ՝ հռչակաւոր «լէպլէպիճի»ն արագօրէն տեղի կուտայ քէմալապետութեան մէջ, իր տեղը տալով բոլորովին նոր տարրի մը։ Մենք մնացած ենք մեռեալ կէտի վրայ, իսկ անոնք յառաջ կ'երթան։ Կը նորոգուին։ Կ'երիտասարդանան։

Եւ ամէն անգամ ալ, շեշտած ենք թէ բոլորովին տարբեր բան է Թուրքին վայրենաբարոյ, ջարդարար, աւարառու գիծերուն փոփոխութեան խնդիրը։

Պէտք չէ իրարու հետ շփոթել երկուքը— ինչպէս ըրած է «Յուսաբեր»— եւ հարցը դնել այնպէս ինչպէս որ կայ.

— Բան մը փոխուա՞ծ է Թուրքիոյ մէջ։

Այո՛, ընկերներ, այո՛։ Պէտք է տեսնել այն ինչ որ կայ եւ տեսնել այնպէս ինչպէս որ կայ։

Մինչ մենք ուռած՝ մեր ինքնագոհ յաւակնութիւններով, կը յամառինք պնդել թէ «Թուրքը մարդ չըլլար»— բառին տարրական իմաստով— Թուրքը երկու սերունդ է հասցուցած։ Երկու սերունդ՝ տոգորուած հայրենիքի եւ ազգութեան գաղափարով։ Մէկը միւսէն աւելի յառաջադէմ։

Միայն այս գետնին վրայ, անհաշուելի են փոփոխութիւնները։ Եւ մենք պարզապէս մեր զգացումները կը շոյենք, ծաղրելով, քաշքշելով, անտեսելով։ Տեսակ մը սովորամոլութիւն։

«Ժէօն Թիւրք»ը ծնաւ Իթթիհատը, իսկ այս վերջինը յանգեցաւ քէմալականութեան։

Եթէ միայն այս կէտին մէջ ամփոփէինք հարցը, նորէն եւ նորէն, պատասխանը պիտի ըլլար դրական։ Շա՛տ բան փոխուած է Ահմէտ Բիզաներու շրջանէն մինչեւ այսօր։ Չափազանց պերճախօս է կտրուած ճամբան՝ Փարիզէն մինչեւ Պոլիս եւ Պոլսէն Էնկիւրի։

Թուրքը հայրենիքի գաղափար չունէր երէկ։ Այսօր ունի։ Թուրքը ազգ չէր երէկ։ Այսօր դարձած է ազգ։ Թուրքիան աստուածպետութիւնն էր եւ «Շէրիաթ»ը՝ սրբութիւն սրբոց։ Այսօր թունդ ազգային պետութիւն է, իսկ «Շէրիաթ»ն ու Գուրանը նետուած են թանգարան։

Սուլթան-խալիֆան ամէն բան էր երէկ։ Այսօր թերթէն մինչեւ դպրոցը կը ծաղրեն Ալի Օսմանի գերդաստանը, իր բոլոր կարգ ու սարքով։

Թրքուհին վանդակներու եւ քօղերու տակ միայն կը ծաղկէր։ Այսօր մէկդի նետած վանդակն ու քօղը, բաց՝ թեւերն ու երեսը, իջած է ասպարէզ։ Եւ շատ մը ճակատներու վրայ ասպարէզ կը կարդայ նոյնիսկ մեզի,— թէեւ յիսուն տարի առաջ անցած ըլլալ կը յաւակնինք։

Փոխուա՛ծ է Թուրքիոյ ընկերային կեանքը։ Խոր ճեղք մը բացուած է երէկուան եւ այսօրուան միջեւ։ Այո՛, Թուրքը ջարդարար ըլլալէ չի դադրիր, ֆէսին տեղ գլխարկ դնելով։ Այդպիսի հրաշք դարերու ընթացքին միայն կը կատարուի։ Ամերիկացի «քաղաքակիրթ» սպիտակները տակաւին կը շարունակեն լինչի ենթարկել, քարիւղով վառել, ծառէն կախել խափշիկը։

Բայց, նոյնիսկ ֆէսին գլխարկի վերածումը, Սուլթանութեան, խալիֆայութեան, հարէմին, «գաֆէս»ին, Պապը Ալիին, արաբական տառերուն ջնջումը՝ մէմ-մէկ դղրդագին փոփոխութիւններ են, որոնց հանդէպ ի զուր կը փակենք մեր աչքերը, պատգամելով.

— Ոչինչ կայ փոխուած թրքական ճակատին վրայ...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԲԱՑԱՌՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մեր ընթերցողներուն ծանօթ է ռամկավար մամուլին բռնած տմարդի ընթացքը՝ Մակեդոնիոյ որբերուն թշուառութեան հանդէպ։

Ամերիկայի «Պայքար»ը գրեց գարշելի խմբագրական մը.

—«Ո՞վ կընայ մեղադրել Հայաստանի կառավարութիւնը, որ կը վարանի կամ կը դժկամակի այսպիսի տարրեր ներս ընդունիլ, եւ ո՞վ կընայ հանդարտ խղճով յանձնարարել կամ պահանջել որ անոնք ներս ընդունուին»։ (21 մայիս)։

Իսկ Փարիզի ռամկավար պաշտօնաթերթը պարտք սեպեց ձայնակցիլ.

—«Դաշնակցական մամուլը այժմ լեցուն է սրտաճմլիկ պատմութիւններովը Մակեդոնիոյ մէջ ապրող հայ երիտասարդներու, նախկին որբեր, որոնք իբրեւ թէ ...խոտ կ'ուտեն»։ (6 յունիս)։

Եւ ահա ողջմտութեան ձայն մը Եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթէն։ Միակ բացառութիւնը, ցնոր տնօրինութիւն.

—«Կը մաղթենք որ չափազանցուած ըլլան տեղեկութիւնները։ Կը մաղթենք բայց չենք յուսար։ Թիւի մասին՝ թերեւս. բայց թէ կան բացարձակ թշուառութեան եւ յուսահատութեան մատնուած տղաք՝ անտարակուսելի է. կը կարդանք նամակներ՝ որոնք չեն խաբեր. տարիներով ձայն չհանող երիտասարդներ, պիտի չհեծեծէին այսօր՝ եթէ դանակը ոսկորին դրպած չըլլար, ինչպէս կ'ըսուի։ Եւ պէտք է, անհրաժեշտ է որ ուրիշ տեղերու Հայեր, անհատ կամ մարմին, իրենց կրցածը ընեն՝ անգամ մը եւս ազէտուած այս հայ երիտասարդները փրկելու համար։

Ոմանք, երբ չափահաս որբ կ'ըսուի, անոնց մէկ քանիին ըրածծայրայեղութիւններըմիայն կը յիշեն։ Փարիզի մէջ, մասնաւորապէս, ուր հիմնուած է անոնց Միութիւնը, երկու տարի վրայէ վրայ, խառնուեցաւ անոնց անունը Ապրիլ 24ի սգահանդէսներ խանգարելու փորձին։ Անիրաւ ու կոպիտ եղան, սխալ էր իրենց մեկնակէտը, յանցաւոր էին զիրենք այդպէս համոզողները· այս ամէնը ճիշդ է· բայց իրենց արարքը անպատուիչ չէր իրենց համար. դրրդուած էին, շատ լաւ.բայց մեծ մասամբ իրենց հաշուոյն էր որ կը գործէին. որբերու իրաւունքը արհամարհուած, արժանապատուութիւնը նախատուած կը կարծէին· սխալ էր իրենց կարծիքը, բայց միայն դաշնակցական գրգռութիւնը չէր որ կուտար զայն իրենց՝ այլ դէպքէն յետոյ մենէ ոմանց ունեցած չափազանց խիստ,անճահ,մինչեւ անգամ սրբապիղծ արտայայտութիւնները։ Չօպանեան գրեց եւ ըսաւ քանիցս՝ թէ միակ տղու մը ձեռք բարձրացնելը իր վրայ, ինք նոյն վայրկեանին ներած էր հայրաբար· ուրիշներ, հեռուէն, նուազ պաղարիւն եղան, ու կը պատահի որ այսօր անգամ, երբ խնդիրը կը դառնայ Մակեդոնիոյ անգործ որբերուն վրայ, զանոնք կը տեսնեն երկու-երեք տարի առաջուան դէպքերու լոյսով, այն ալ աւելի եղերական ու կարմիր լոյս մը քան ինչ որ էր իրապէս։(«Արեւ» 1 յունիս)։

Հաւատա՞նք թէ պիտի կարմրին Ամերիկայի, Փարիզի եւ Հալէպի ալեհեր թշուառականները, իրենց հասցէին եւ իրենց իսկ տունէն արձակուած այս «քնքոյշ» խօսքերէն...

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ
ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ

Ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

Փոքրիկն Անահիտ Լ. Գեւոնեան	10.—
Ղուկասեան	12.—
Մայիսեան	10.—
Չ. Ո. Մ. Ռոմանի Մ. Ճիւղ	482.—
Մ.	20.—
Խ. Տէր Յարութիւնեան	20.—
Գումար	554.—
Յունիս 6ի գումարը	4069.35
Ընդհ. գումար	4623.35

ՆՈՐԷՆ ԴՐՕՇԱԿԻ ԽՆԴԻՐ

Արծաթեայ յոբելեանին առթիւ, Բարեգործականի Աթէնքի մասնաճիւղը հայկական եռագոյնը պարզած էր, առողջ հասկացողութեամբ մը։

Վաղն ալ, կիրակի, այստեղ պիտի տօնուի յոբելեանը, բայց տեղեկութիւն չունինք թէ ի՛նչ որոշած են դրօշակի մասին։

Իսկ Եգիպտոսի մէ՞ջ(Գահիրէ)։ Կարդանք «Յուսաբեր»ը (2 յունիս).

— «Ծանօթ է թէ Բարեգործական Միութիւնը, կիրակի օր տօնեց իր 25ամեայ յոբելեանը, «Արծաթեայ»...

Երկու հարի՛ւր ոսկի ծախք ըրած էր, ճո՛խ, աննախընթա՛ց կերպով տօնելու համար իր յոբելեանը։

Հանդիսավայրը զարդարուած էր բազմազան դրօշներով, եգիպտական, պելճիգական, եւայլն... բացի... հայկական դրօշակէն, որովհետեւ Բարեգործականի վարիչները հայ ժողովուրդը աշիրէթ նկատած են միշտ, անդէմ ամբոխ մը, որուն հետ կարելի է վարուիլ որեւէ կերպով։

Շաբաթ օր տեղեկացած էինք թէ Բարեգործականը որոշեր է հայկական դրօշ չպարզել։ Յետոյ ստուգեցինք, որ արդարեւ, հակառակ քանի մը օր առաջ եղած տրամադրութեան հայկ. եռագոյնով լուսազարդելու հանդիսավայրին մուտքը եւ հայկական դրօշ պարզելու, վերջին պահուն ապազգային տարրը գերակշիռ հանդիսացած է եւ որոշած է ոտքի տակ առնել ամէն ինչ որ Հայն ու Հայաստանը կը յիշեցնէ։

Ոչ ոք կը հաւատար սակայն այս հակազգային որոշման, Միութեան մը կողմէ որ «հայկական» անունն ալ կցած է իրեն եւ 25 տարիէ ի վեր այդ անունին շնորհիւ միլիոններ կը դիզէ որբին ու գաղթականին անունով, 10ական դահեկան կը ժողվէ եւ ֆրանսական մարաջախտներու Թոշակէն աւելի ճոխ Թոշակներ կը սահմանէ իր պաշտօնեաներուն...

Կիրակի առաւօտ սակայն, որոշումը իրականութիւն դարձաւ, բրտօրէն։ Հանդէսի կազմակերպիչներէն մէկ երկու ճշմարիտ Հայեր պահ մը կը պարզեն հայկ. մեծ եռագոյն մը, օտար դրօշներու կարգին։ Հանդիսականները սփոփանքով ու հպարտութեամբ կը դիտեն։ Բայց, ահա յանկարծ, մէկը կուգայ, այլասերած Հայ մը, համբաւաւոր իր կոպիտ վերաբերումով որբերուն ու որբուհիներուն հետ, այն որ բժիշկ Պետրոս Սերոբեան կոչուի, Գահիրէի մասնաճիւղի նախագահը, որ իր առաջին պարտականութիւնը կը նկատէ վար առնել տալ հայկական դրօշը...

Եւ դրօշակը վար կ'առնուի,

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Վաճառամարտը Անատոլուի մէջ

Ռուսերը ընդարձակած են իրենց առեւտրական գործունէութիւնը, եւ սկսած են Անատօլու ալ ապրանք դրկել։ Այս պատճառով մանիֆաթուրայի հրապարակը տագնապի մէջ է։ Կ'ըսուի թէ մետաքս գուլպաներ 15 դրշ.ի կը ծախուին Անատօլուի մէջ։

⁂ Ռուսերը ասկէ առաջ Եգիպտոսի մէջ կոտրած էին թրքական ծխախոտին գինը։ Այժմ ալ նոյն ձեւով կ'աշխատին Գերմանիոյ մէջ եւ կը յաջողին, շնորհիւ իրենց առատ արտադրութեան։ Այսպէս, 1930—31ին 980,000 արտավար ծխախոտ մշակած եւ 260 միլիոն քիլօ ծխախոտ ձեռք բերած են։ Այս բերքը հաւասար է Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Պուլկարիոյ մէկ տարուան ծխախոտներու գումարին, եւ թերեւս նոյն իսկ աւելի։

Ռուսերը միջոցներ ձեռք առած են, 1932ին 300 միլիոն քիլօ ծխախոտ ունենալու համար։

Վատիկանի եւ Իտալիոյ միջեւ

Գրեր էինք թէ իտալական կառավարութիւնը պատասխանեց Վատիկանի ծանուցագրերուն, կաթոլիկ կազմակերպութեանց լուծման եւ ակումբներու փակման մասին։ Այս լուրը լաւատեսութեամբ ընդունուեցաւ թէ կառավարական եւ թէ կրօնական շրջանակներու կողմէ։

Թէեւ Իտալիոյ պատասխանին բովանդակութեան մասին, որ եւ է տեղեկութիւն չի հաղորդուիր որ եւ է կողմէ, սակայն կը կարծուի թէ Իտալիոյ եւ Վատիկանի միջեւ, գոյացած է սկզբունքի համաձայնութիւն մը, որ թոյլ պիտի տայ կարգադրելու վէճը։

Կը կարծուի նաեւ թէ իտալական կառավարութիւնը համաձայն է գոհացում տալու Վատիկանի հատուցման պահանջներուն։ Վատիկան կը պահանջէ որ կառավարութիւնը վնասուց հատուցում տայ այն կաթոլիկ կազմակերպութեանց և ակումբներուն, որոնք վերջին ցոյցերուն ընթացքին նիւթական վնասներու ենթարկուեցան զանազան քաղաքներու մէջ։

⁂ Ֆաշիստ մամուլը կը շարունակէ լռութիւն պահել Վատիկանի եւ իտալական կառավարութեան բանակցութիւններուն մասին։ Սակայն քաղաքական շրջանակները կը կարծեն թէ ցաւ յայտնելով մէկտեղ ցոյցերու ընթացքին գործուած արարքներուն, Պապին անձին ուղղուած անարգանքներուն, իտալական կառավարութիւնը կը պնդէ իր տեսակէտին վրայ թէ կաթոլիկ կազմակերպութիւնները կը կրեն քաղաքական նկարագիր, մինչ Վատիկան կը պնդէ անոնց զուտ կրօնական հանգամանքին վրայ։

Վատիկան կը հերքէ այն զրոյցները թէ նախատեսուած է կաթոլիկ ընկերակցութիւններու կազմակերպումը, կաթոլիկ եպիսկոպոսի մը դեկավարութեամբ, այս կերպով զանոնք դուրս ձգելու համար Պապին իրաւասութեան սահմաններէն և գոհացում տալու համար իտալական կառավարութեան որ Վատիկանը կը նկատէ օտար պետութիւն մը։

Իտալիա Փոքր-Ասիոյ մէջ եւ Սուրիա

Իտալացի ծերակուտական մը Վիսքոնթի տի Մոտրոնի Հռոմի ֆաշիստական մշակութային ճեմարանին մէջ դասախօսութիւն մը տուաւ Սուրիոյ մասին, արծարծելով ֆրանսական եւ անգլիական հոգատարութեանց հարցը։ Ծերակուտականը այն գաղափարը յայտնեց թէ հոգատարութիւնը որ միջազգային հաստատութիւն մըն է, հեռու է եղբայրական գործակցութեան գործիք մը ըլլալէ եւ առած է յաղթականներուն կողմէ պարտուածներուն վրայ գործադրուած տիրապետութեան ձեւը։ Յետոյ հաստատեց թէ շնորհիւ առաքելութիւններու կազմակերպման եւ կրօնական միաբանութեանց Փոքր Ասիոյ մէջ բացուած է իտալական թափանցումի շրջան մը։

Կրօնական հալածանքը Ռուսիոյ մէջ

Վատիկանի թերթը «Օսսէրվաթորէ Ռոմանօ» կը գրէ թէ կաթոլիկ քահանայի մը Ալեքսանդր Ալեքսէյեւի մահը իմացուած է ռուսական թղթատարին կողմէ Արխանկելէն վերադարձած նամակէ մը՝ որուն վրայ գրուած էր «մեռած»։

Վատիկանի թերթը կը յայտնէ թէ այս քահանան վերջինն էր որ կը սպասարկէր Օտեսայի ֆրանսական կաթոլիկ եկեղեցիին մէջ եւ թէ 1928ին աքսորուած էր Արխանկէլ, ուրկէ մերթ ընդ մերթ կը թղթակցէր, զգացնելով զարհուրելի տառապանքները որոնց ենթարկուած էր։ Թերթը կ'աւելցնէ թէ հարիւրաւոր քահանաներ կ'ոգեւարին Սիպերիոյ խորերը։

Պաղեստինի Լացի Պատին շուրջ

Ազգերու Դաշնակցութեան հաւանութեամբ, անգլիական կառավարութեան կողմէ կազմուած յանձնախումբը որ պաշտօն ունէր քննելու Լացի Պատին շուրջ Մահմետականներու եւ Հրեաներու միջեւ ծագած վէճը, տուաւ իր որոշումը։

Յանձնախումբը կը յայտնէ թէ Լացի Պատին սեփականութիւնը կը պատկանի Մահմետականներուն, բայց Հրեաները պէտք է վայելեն ազատ մուտքի իրաւունք, կարգ մը պայմաններով՝ կատարելու համար իրենց կրօնական արարողու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

ԵԼՈՅԹ ՄԸ ԵՒ ԻՐ ԴԱՍԸ

Անոնք որ առիթն ունեցան հետեւելու Թուռի համագումարին վիճաբանութեանց, զարմանքով կարդացին Լէոն Պլումի միաձայնութեան յայտարարութիւնը, երբ գիտէին թէ ազգ. պաշտպանութեան, զինաթափութեան եւ խաղաղութեան հարցերը տուն տուեր էին բուռն արտայայտութիւններու, երեւան բերելով՝ կարծիքներու հակամարտ զանազանութիւն մը։ Ու իրաւունք պիտի տան Ռընոտելի որ կ'ըսէ.— Միաձայնութիւն ձեւի եւ տարամիտութիւն խորքի մէջ»։

Իրականութիւնն ալ այդ է։

Թուռի մէջ, երեւան եկաւ ուժեղ փոքրամասնութիւն մը, որ բոլորին հետ հաստատելէ յետոյ խաղաղութեան եւ զինաթափութեան իր բաղձանքը, չի գոհանար «ազգային պաշտպանութիւն» բառերունվերացական ըմբռնումովը, զանոնք չի նկատեր լո՛կ բանաձեւի պերճանք. այլ խորապէս գիտակ միջազգայինհակամարտութիւններուն, անոնց պատճառներուն որոնք մէկ օրէն միւսը չեն կրնարվերնալ դաշնագրերու կամ բաղձանքներու մոգութեամբ, կ'ուզէ որ ընկերվարութիւնը աւելի իրապաշտ ըմբռնումով մօտենայ հարցին եւ իր քաղաքականութեամբ եւ գործունէութեամբ նպաստէ որ աստիճանաբար ստեղծուին խաղաղութեան նըպաստաւոր պայմաններ։ Ընկերվարութիւնը պէտք է կազմակերպէ խաղաղութիւնը, ինչպէս դրամատիրութիւնը կը կազմակերպէ պատերազմը։ Եւ այս ըմբռնումով ալ, փոքրամասնութիւնը հարցը կը նկատէ քաղաքական։

— Խաղաղութեան բոլոր հարցերը, մէջն ըլլալով զինաթափութիւնը, ինչպէս նաեւ Եւրոպայի եւ աշխարհի տնտեսական կազմակերպումը, ամէնէն առաջ քաղաքական հարցեր են։ Այդ հարցերը կը լուծուին, վճռապէս խաղաղասէր, բանիմաց ժողովրդավարութեամբ մը, հսկելով կառավարութեանց արարքներուն, դիւանագիտական սադրանքներուն, սպայակոյտներու նպատակներուն վրայ, հեռացնելով զէնքի մեծ գործարանատէրերու շահախնդիր ճնշումները եւ ի նպաստ խաղաղութեան՝ երիտասարդներու կրթութեան համար, ռազմաշունչ գրքերու ջնջումով, կիրարկելով բարոյական զինաթափումը, որ պէտք է զուգընթաց երթայ նիւթական զինաթափութեան հետ։

Հսկայ ծրագիր մը՝ մէկ քանի տողերու մէջ սեղմուած։

Բայց ընկերվարութիւնը որ կ'ընդունի ազգային պաշտպանութեան իրաւունքը, պէտք է նաեւ զայն ապահովէ, «մինչեւ որ խաղաղութեան իրաւական, քաղաքական եւ բարոյական պայմանները» բերեն ընդհանուր զինաթափութեան կարելիութիւնը։

Բայց ազգ. պաշտպանութիւնը պէտք չէ պատրուակ ծառայէ պետութեանց՝ սքօղելու մարտական նոր ուժերու պատրաստութիւնն ու պատերազմական նիւթեղէնի յաւելումը։

Ընդհակառակն պէտք է որ իրօք նպաստէ ընդհ. զինաթափութիւնը պատրաստելու աստիճանաբար։ Եւ այս պատճառով ալ, միջազգային մարզի վրայ, ընկերվարութիւնը պիտի օժանդակէ միջազգային ամէն գործունէութեան որ կը ձգտի հետզհետէ նուազեցնել սպառազինումները, պէտք է նաեւ կազմակերպէ զինաթափ շրջաններու, մասնաւոր զինական արտադրութիւններու եւ ամէն տեսակ սպառազինումներու վրայ՝ (ցամաքային, նաւային, օդային, ռազմանիւթ եւ ամրութիւններ) միջազգային հսկողութիւն եւ հակակշիռ։

Հապա՞ ազգային գետնի վրայ, երկրին սահմաններէն ներս։

Եթէ օր մը ուրեմն, ընկերվարութիւնը ձեռք առնէ երկրին դեկը, համաձայն Թուռի փոքրամասնութեան պիտի իրականացնէ ո՛չ թէ անմիջական եւ կատարեալ զինաթափում, այլ պիտի սանձէ սպառազինումներու խելայեղ վազքը, պիտի նուազեցնէ զանոնք։ Սակայն ասով՝ ազգ. պաշտպանութիւնը անկարելի դարձնելու չէ որ կը ձգտի։ Պիտի ձգտի «բարեփոխել եւ ոչ թէ ջնջել»։ Ուրեմն պիտի ջանայ զայն դնել չափաւոր եւ անհրաժեշտ հիմերու վրայ եւ ասոր համար ալ, պիտի նուազեցնէ զինուորական ծառայութեան տեւողութիւնը, արհեստով զինուորականներու թիւը, ամէն կարգի պատերազմական նիւթերու քանակը, պատերազմական վարկերը, եւյլն.։

Ահա ուրեմն, երկու տեսակէտներ դէմ առ դէմ. մէկը՝ տեսակէտը մեծամասնութեան որ զոհացում տալու համար փոքրամասնութեան պահանջին եւ չխախտելու համար միասնականութիւնը, կ'ընդունի ազգային պաշտպանութեան սկզբունքը. — Ազգային Պաշտպանութիւնը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ ճիգը ապահովելու համար ազգին անկախութիւնն ու ամբողջականութիւնը»։ Բայց, ինչպէ՞ս։

Աւելի գործնական ու իրատես, պատասխանը կուտայ փոքրամասնութիւնը, որուն տեսակէտը սակայն տեղ չի գտներ խաղաղութեան երազատես տեսաբաններու մտքին մէջ։

— Ո՛չ մէկստակ, ո՛չ մէկ մարդ քաղքենիութեան զինուորական սարքին, կը յայտարարէ մեծամասնութիւնը. բայց չի պատասխաներ յստակօրէն թէ ի՞նչ պիտի ընէ ընկերվարականը երբ պատերազմը ծագի. մինչ փոքրամասնութիւնը կարճ ու անվարան կը պատասխանէ.

— Պիտի պաշտպանեմ երկիրս։

Եւ ասով, երբեք ինքզինքը չի նկատեր հակասու իր դաւանանքին։ Ընկերվարութիւնը չի ժխտեր հայրենիքի գաղափարը, կ'ընդունի ազգերու ինքնորոշման եւ ինքնապաշտպանութեան իրաւունքը եւ հետեւաբար՝ միջոցներու ապահովումը։

Թուռի մեծամասնութեան եւ փոքրամասնութեան միջեւ, ըմբռնումներու այդ տարբերութիւնը որ համագումարին մէջ ստեղծեց բուռն վէճեր, տեղի տուաւ ելոյթի մը, հակառակ Լ. Պլումի միաձայնութեան յայտարարութեան։

Քսանեւհինգ ընկերվարական երեսփոխաններ եւ ծերակուտականներ՝ յայտարարութեամբ մը մէջտեղ ինկան՝ իրենց դրժգոհութիւնը յայտնելու ընդդէմ համագումարի որոշման։

Բայց այս կերպով ճեղք մը չէ՞ որ կը փորձեն բանալ կուսակցութեան մէջ, կուսակցական կարգապահութիւնը չէ՞ որ կը խախտեն։ Այո՛, բայց նախ, գոհունակութիւնն ունին խղճի պարտք մը կատարելու, աւելի վեր քան բոլոր նկատումները, երբ բարձրաձայն կը պոռան. — Երէկ ինչպէս վաղը, առանց հակակարգապահական անօգուտ արարքներու, մեզ կանգնած պիտի գտնեն քաղաքականութեան մը դէմ, որուն հաւանութիւն չենք յայտներ»։

Ո՛չ միայն ուրեմն չեն ծածկեր իրենց դժգոհութիւնը, այլ եթէ, նոյն իսկ, իրենց արարքը հակակարգապահական է, զայն աւելի եւս կը ծանրացնեն գիտակցաբար, կոչ ուղղելով համախոհներու որ միանան իրենց։

Մեծամասնութեան որոշման դէմ ուրեմն, բաց պայքար մըն է որ կը բանան ներքին ճակատի վրայ։ Պէտք է աշխատին ուրեմն, տարածելու դժգոհութեան շարժումը եւ փոփոխութեան ենթարկելու կուսակցութեան ընդհ. որոշումը։

Սակայն, կը շարունակեն մնալ կուսակցութեան մէջ, անոր կարգապահութեան ենթակայ։ Հակասութի՞ւն։ Ո՛չ։ Կուսակցական անհրաժեշտութիւն որ բացատրութեան կը կարօտի անշուշտ։

Մ. Ե.

ԱՀԱ ԱՅՍՊԷՍ, ԲԱՐԻ ՄԾԱԿ

Մալթուսականութիւնը սնանկացաւ։ Սնանկութիւն մը՝ թաւալգլոր և ջախջախիչ։ Ըստ Մալթուսականներու 1930ին սովի եւ անօթութեան դատապարտուելիք մարդ-արարածը՝ այսօր հողային բերքերու աննախընթաց առատութեան մը մէջ կը լողայ։ Այո՛, Մալթուսականները՝ հողային բերքերու անբաւականութիւն մը կը կը նախատեսէին մարդկային յարաճուն սերունդներու համար։ Մինչդեռ հակառակը պատահեցաւ։ Առատ բերք, լեցուն շտեմարաններ, բայց սովի հաւասար ելմտական եւ տնտեսական տագնապ մը։ Տեսակ մը առատութեան սով։ Այնպիսի տագնապալի առատութիւն մը, որ հողային բերքերը անարժէք դարձուցած է։

Մէկ երկու օրինակներ։ Միացեալ Նահանգներու մէջ այսօր 12 հաւկիթը կ'արժէ 8 սէնթ։ Ցորենի քաշը 2,5 սէնթ արժելուն եւ իր արժէքը եգիպտացորենի արժէքին հաւասարելուն համար, սկսած են ոչխարներու հօտերը կերակրել ցորենով։ 1895էն ի վեր ցորենի գիներու նման անկում մը արձանագրուած չէ՛։

Բամպա՛կը, մի հարցնէք։ Որքան Միացեալ Նահանգները, նոյնքան Եգիպտոս գիներու անկումը ահռելի է։ Անցեալ տարի, ըլլայ Ամերիկայի, ըլլայ Եգիպտոսի մէջ, շատ մը տեղեր բամպակներ չհաւաքեցին։ Որովհետեւ բամպակաքաղի ձեռնողչէքը՝ բամպակի արժէքէն աւելի բարձր էր։

Այն երկիրները, որոնք իրենց ճակատագիրը կապած են միաճշակութեան, շատ ազդուեցան հողային բերքերու ահաւոր անկումէն։ Նմանօրինակ երկիրներու կարգին է Եգիպտոսը, որ իր բախտը կապած է բամպակին։ Բամպակի գերարտադրութիւնը, սպառումի ահագին անկումը եւ արուեստական մետաքսին մրցակցութիւնը՝ ահռելիօրէն հարուածած են այս «սպիտակ բերք»ը։ Գահիրէի ամերիկեան դեսպանը՝ Մ. Վիլերմ Ժարտին, որ Քուլիճի դահլիճին մէջ երկրագործական նախարարի պաշտօնը կը վարէր, անցեալ շաբաթ ամերիկեան համալսարանի մէջ խօսեցաւ կարեւոր ճառ մը ներկայ տնտեսական տագնապին վրայ։ Յարգելի բանախօսը բամբակին ահարկու թշնամին նկատեց արուեստական մետաքսը։ Վերջին 15 տարուան ընթացքին մէջ, ըսաւ, աշխարհի իւրաքանչիւր անհատը հարիւրին 9 աւելի բամպակ, 41,6 աւելի բուրդ, հարիւրին 120 աւելի բնական մետաքս, իսկ հարիւրին 1500 աւելի արուեստական մետաքս սպառած է։

Բերքերու արտադրութեան կանոնաւորման եւ իրենց արժէքին անկման առաջքը առնելու գլխաւոր միջոցն է, ըսաւ, համագործակցական Միութիւններ կազմել։ Քալիֆորնիոյ պտղամշակներու համագործակցականը պտուղներու արտադրութեան հարիւրին ութսունը կեղրոնացուցած է իր ձեռքին մէջ։

Ուրախալի պարագայ մըն է որ մեր հայրենիքին մէջ ալ համագործակցականները ճիւղաւորուած են։ Անշուշտ այս համագործակցականները մեր հայրենիքին մէջ ալ, ներկայ համաշխարհային տագնապը փարատելու կամ մեղմելու համար, բարերար դեր կը կատարեն։

Բայց ո՞ւրկէ առաջ եկաւ այս առատութիւնը։ Մէկ խօսքով հողը վերագրաւեց հին «պէրէքէթ»ը, կամ Ամերիկացիներու գեղեցիկ բացատրութեամբ իր սերը։ Մինչեւ հիմա «հողերը իրենց հին «պէրէքէթ»ը կորսնցուցին» բացագանչութիւններով խուլցած էին մեր ականջները։ Այլեւս այդ բացագանչութիւնները կը պատկանին պատմութեան։

Աչքերնիս երկինք յառելով ամէն օր կ'աղօթենք. «Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր»։ Այո՛, մեր աչքերը երկինք յառելու իրաւունքին գիտութիւնն ալ եկաւ վկայելու։ Մթնոլորտին մէջ ամբարուած ահագին քանակութեամբ ազօթը մեր ամենօրեայ հացն է, մեր հողերուն «պէրէքէթ»ն է։ Ամբողջ աշխարհ շարժման մէջ։ Ամէն օր ամէն կողմ ազօթի գործարաններ կը հաստատուին, օդային ազօթէն, ազօթային պարարներ շինելու համար։ Այս գործարանները երկսայրի սուրեր են։

Խաղաղութեան շրջանին, իրենց *հայթաթած ազօթով* (azote nitrique) *ազօթային պարարներ* եւ պատերազմի շրջանին ալ, նոյն ազօթով ռազմանիւթեր կը պատրաստեն։ Աստուած մեզի պահէ նոր պատերազմի մը սարսափներէն։ Ներկայ խաղաղութեան շրջանին, ամէն երկիր, ազօթի հայթայթումի տեսակէտով, ինքնաբաւ եւ անկախ ըլլալու հզօր ճիգ մը ունի։ Ալ ասկէ ետքը թող երկիրները պաշարուին, որո՞ւ հոգ։ Ազօթի ազգային արտադրութիւնը թէ ճակատի պէտքերուն կը հասնի եւ թէ ազգ. երկրագործութեան պէտքերուն։ Եւ երբ ռազմանիւթ եւ հաց առատօրէն ապահովուած են, պատերազմները կը դառնան հանդուրժելի։

Ներկայիս, մեծ ու փոքր բոլոր պետութիւններու գլխաւոր քաղաքականութիւնն է ազօթի քաղաքականութիւնը։

Ուրախալի պարագայ մըն է որ մեր Հայաստանին մէջ ալ, այս ուղղութեամբ գովելի քայլ մը նետուած է։ Զորագետի ջրաելեքտրակայանին ստացուելիք ելեքտրականութեամբ օդային ազօթը օգտագործելով, պիտի պատրաստուի նաեւ «սիանամիտ տը շօ» ըսուած ազօթային քիմիական արուեստական պարարը։ Եթէ ներկայ ռէժիմը կարողանայ այս գործը գլուխ հանել, ինքնին մեծ եւ հոյակապ գործ մը կատարած կ'ըլլայ։ Միայն ի սէր Աստուծոյ, եթէ կ'ուզէք, ի սէր Լէնինի, քիչ մը արագաշարժութիւն։ Զորագետի աշխատանքները շատ դանդաղ կ'ընթանան։ Եւ դարը՝ արագութեան, վազքի եւ թռիչքի դարն է։

ՍԵՊՈՒՀ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ԵՒ ՕՏԱՐԱՑԱԾ ՀԱՅԵՐ ԹՐԱՆՍԻԼՎԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՖՐՈՒՄՕԱՍԱ.— Թրանսիլվանիոյ հայ-կաթողիկէ հասարակութեան չորս եկեղեցիներէն մէկը կը գտնուի Ֆրումօասա (Սէփվիզ), իսկ միւս երեքը Կէռլա (Սամոշվատ), Եղիսաբեթուպոլիս (Էլիզապէթվարոշ) եւ Կէօրկէնի։ Ասոնցմէ դուրս Չէրնաուցի մէջ կայ հայ-կաթոլիկ եկեղեցի մը, հայ-լեհական։

Աւելի քան երկու դար առաջ երբ Թրանսիլվանիոյ հայ առաջնորդ Ստեփան Վըրչատի մահուընէ յետոյ Հայերը չեն կրնար միաբանիլ անոր յաջորդ մը ընտրելու համար, վերջ կը տրուի հայ առաջնորդութեան եւ հայ եկեղեցիները կը դրուին Ալպա-Եուլիայի հունգար եպիսկոպոսին իշխանութեան տակ։ Անցեալ տարի երբ կնքուեցաւ Պապին ու ռումէն կառավարութեան միջեւ Քոնքորտաթը, որոշուեցաւ վերականգնել նաեւ հայ-կաթողիկէ առաջնորդութիւնը եւ այս տարուան սկիզբը առաջնորդ կարգուեցաւ վիեննական Մխիթարեան Հ. Սահակ Կոգեանը, որ վերջերս կը վարէր Պուլկարիոյ Մխիթարեան վարժարանը։

Սկիզբները Թրանսիլվանիոյ Հայերուն մեծ մասը դժգոհ էր առաջնորդութեան վերահաստատումէն, բայց կարճ ժամանակի մէջ տրամադրութիւնները փոխուեցան եւ ատոր ապացոյցներէն մէկն էր իր փառաւոր ընդունելութիւնը Կէռլայի մէջ, քանի մը ամիսներ առաջ։ Այսօր ալ ականատես կ'ըլլանք նոր ապացոյցներու։ Ու Հ. Սահակ կուտայ իր առաջին այցը Ֆրումօասայի եւ շրջակայից հայութեան։

Մայիս 30ին Չիուք կայարանը հասաւ նորընտիր առաջնորդը, որ դիմաւորուեցաւ կուսակալին, զինուորական հրամանատարին, ոստիկանապետին եւ հայ գաղութին կողմէ եւ 12 ինքնաշարժերով ուղղուեցաւ Ֆրումօասա։ Գտաւ փառաւոր ընդունելութիւն մը տեղւոյն հայութեան եւ Հունգարներուն կողմէ։ Կառավարիչը եւ քաղաքապետը բարի գալուստ մաղթեցին եւ հայ, հունգար եւ ռումէն կրօնաւորները առաջնորդեցին զինքը դէպի ժողովրդապետարան։ Ժողովրդապետ հայ Մկրտիչ Պոտուրեան հայ հասարակութեան կողմէ եկեղեցւոյ բանալիները Առաջնորդեցին յանձնեց յանուն հպատակութեան։

Մայիս 31ի կիրակի առաւօտ Հ. Կոգեան պատարագեց հայ եւ հունգար խուռն բազմութեան մը ներկայութեան։ Ժողովուրդին մեծագոյն մասը մնացած էր բակը եւ հունգար կիները կը ձայնակցէին հունգարերէն շարականներուն։ Պատարագը տեղի ունեցաւ կէս մը հայերէն ու կէս մը հունգարերէն։ Քարոզեց մօտակայ հունգար վանքի մը միաբաններէն Հ. Լուքաչ, ծանրանալով հայ ազգի մարտիրոսութեան վրայ եւ ողջունելով հայ-առաջնորդութեան վերահաստատումը։

Պատարագէն յետոյ ժողովրդապետարանի դահլիճին մէջ առաջնորդը ընդունեց կրօնականները, պետական պաշտօնէութիւնը, հայ գաղութը եւ հիւրեր, որոնց իւրաքանչիւրին ուղերձներուն պատասխանեց պատշաճ կերպով։

Կէսօրին ի պատիւ առաջնորդին տրուեցաւ ճաշասեղան մը, որուն մասնակցեցան պետական պաշտօնատարները հունգար, ռումէն ու հայ կրօնականներ, քաղաքին ու շրջակայից հայ գաղութը, հունգար երեւելիները։ Այս շուրջ 120 հոգինոց հացկերոյթը անցաւ խիստ ուրախ, ուր բաժակաճառեր արտասանուեցան ռումաներէն, հունգարերէն, գերմաներէն, ֆրանսերէն, լատիներէն ու հայերէն լեզուներով։

Առաջնորդին այս այցը արծարծեց տեղացի հայութեան սրտերուն մէջ հայութեան զգացումները եւ ոգեւորեց զանոնք։

Ֆրումօասայի մէջ ներկայիս կան միայն 20 հայ ընտանիք։ Նոյնչափ մըն ալ հայ կայ 10 քիլոմեթր հեռուն, գաւառագլուխ Չիուք քաղաքը։ 30ի չափ հայ ընտանիքներ կը գտնուին 40 քիլոմեթր հեռու Կիմէշ գիւղը, իսկ զանազան գիւղերու մէջ ալ կան 20ի չափ ընտանիքներ։ Եկեղեցին կը գտնուի Ֆրումօասա եւ ժողովրդապետը մերթ ընդ մերթ կ'այցելէ անոնց։ Բոլորն ալ հունգարախօս են, միայն հայերէն գիտցող ծեր կին մը եւ ծեր մարդ մը կան։ Եկեղեցական արարողութիւնները մեծ մասով հունգարերէն կը կատարուին։ Արդի ժողովրդապետը, Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութենէն Հ. Մ. Պոտուրեան, կ'աշխատի հետզհետէ հայերէնը տարածել։

Շատ բան կախում ունի նորընտիր առաջնորդին գործունէութենէն։ Ան է որ այս անուանապէս միայն հայ մնացած գաղութին մէջ հայկական ոգին վերարծարծելու միջոցներ պիտի ստեղծէ։ Եթէ յաջողի գէթ հայ վարժարան մը հաստատել ու եկեղեցական երգեցողութիւնները հայերէնի վերածել, զգալի քայլ մը առած կ'ըլլայ արդէն։

ԹՂԹԱԿԻՑ

5 ՀԱՅԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Գահիրէի ոստիկանութիւնը ձերբակալած եւ դատարանի յանձնած է թմրեցուցիչ ծախող 22 հոգի, որոնց 7ը Հայեր են, եւ վարիչի հանգամանք ունին։ Դատարանը 5 տարի բանտարկութեան եւ 1000 եգիպտոսկիի տուգանքի դատապարտած է Հայերը, Արթին Եագուպ Գազանճեան, Արթին Յովհաննէս Գազանճեան, Գէորգ Տօնիկեան, Ստեփան Գալփաքեան, Եագուպ Վարդանեան։

Անգլիերէն զեկոյց մը կը շեշտէ թէ Հայերը մաքսանենգներու վարիչներն էին, եւ իրենց տուներուն մէջ մեծ քանակութեամբ թմրեցուցիչ պահած էին։ Երկու գաղտնի ոստիկաններ նամակատան ցրուիչի տարազով կը յաջողին մտնել Հայերու տունը և թմրեցուցիչը երեւան հանել։

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՊԵՐԼԻՆ.— Գէթ գերմանախօս երկիրներու գաղութներուն մէջ, Պերլինը միակն է որ ազգային տօնեղը չի փախցներ։ Հակառակ ամէն ջանքի, կարելի չէ եղած դեռ կանոնաւոր ազգային կեանք պահել Համպուրկ Տրէզտըն, Լայփցիկ եւ Վիէննա։ Մարդիկ ամփոփուած են առօրեայի մէջ... կարծես վարակել ուզելով նաեւ Պերլինը։

Այսպէս, սկսած է կաղալ այնքան ոգեւորութեամբ երբեմն գործող Պերլինի Հայ Գաղթային Միութեան գործունէութիւնը։ Վերջերս, ապրիլ 3ին ընտրուած վարչութիւնը դիւան չկրնալով կազմել, հրաժարած է արդէն, եւ գոյքերը կը մնան ժամանակաւորապէս մէկ-երկու հոգիի մօտ։ Թողլով որ գաղութիս սրտցաւ հայրենակիցները իրենք անդրադառնան եւ լրջօրէն աշխատին լուծում մը տալ այս անկազմակերպ վիճակին, պիտի շեշտեմ որ գաղութը որքան փոքր, գործակցութիւնն ու համերաշխութիւնը այնքան սերտ պէտք է ըլլայ. այլ մանաւանդ անհրաժեշտ է լուռ աշխատանք, իսկ քննադատութիւնը պէտք է դնել երրորդ կարգի վրայ, նկատի ունենալով մեր դժբախտ իրականութիւնը։

*** Իբր հետեւութիւն ազգային պաշտօնական մարմնի գործօն դիւանի չգոյութեան, այս տարի Ուսանողական Միութիւնը կազմակերպած էր Մայիս 31ի կիրակի օր դաշտահանդէս մը, Կրանըվալտ անտառին մէջ, Մայիս 28ի անկախութեան տօնին առթիւ։

Հայկական դրօշով տղաք կը դիմաւորեն մեզ կայարանը եւ կ'երթանք ցոյց տրուած ուղղութեամբ։ Հոն ծառերէն կախուած հայկական եռագոյները դարձեալ կը դրաւեն մեզ եւ կը հասնինք, մերոնց քով։ Հետզհետէ կը հաւաքուին մինչեւ կէսօր։ Ուսանողները փոքրիկ յայտարարութիւնով մը հանդէսը բացուած կը համարեն եւ կ'երգեն «Մեր հայրենիք»ը։ Այո՛, տղա՛ք.

Ամենայն տեղ մաքը մի է, մարդ մի անգամ պիտ՛ մեռնի,
Բայց երանի՝ որ իր ազգի ազատութեան կը զոհուի։

Յետոյ հրաւիրուեցաւ խօսելու Պ. Պ. Ֆրունճեան։ «Դարաւոր տառապանքի, ընկրկումի եւ լքումի մէջէն հայ ժողովուրդը, յուսաց, երազեց, փայփայեց անկախութեան գաղափարը եւ վերջապէս տիրացաւ անոր։ Այդ օրը կը խորհրդանշուի 1918 Մայիս 28ով։ Այդ օրը Հայաստան դարձաւ անկախ պետութիւն։ Ոչ մէկ ազգ գիտէ անկախութեան արժէքը, յարգը, որքան Հայը, որովհետեւ չկայ ազգ մը որ այնքան ընկճուած ըլլայ օտար լուծի տակ։ Ապրի՛լ անկախ, ըլլալ իր տէ՛րը...։ Եւ ի զուր չէր այն զոհողութիւնն ու արիւնը զոր թափեց հայ ժողովուրդը։ Ան ունեցաւ իր ազատ հայրենիքը եւ ունի այսօր ալ՝ իբր կորիզ։ Նենգ քաղաքակաթիւնն էր միայն զոր չտեսանք, եւ որ արեւելքէն թէ արեւմուտքէն անգամ մըն ալ խաբեց մեզ։ Եւ ահա այսօրուան մեր անտէր ու գաղթական վիճակը դարձեալ։ Հայաստան փոքր է եւ ենթակայ վարչաձեւի մը, որ չի կրնար ամբողջութեամբ պարփակել եւ գոհացնել մեզ։ Արեւմտահայ զանգուածը կը թափառի օտարութեան մէջ...։ Բայց որքան ատեն որ հաւատք ունենանք եւ ջանք թափենք, պիտի գտնենք կարելիութիւններ միանալու մեր եղբայներուն։ Պէտք է աշխատինք փոքրէն սկսած, պէտք է ըլլանք պատրաստ, կերտելու համար միացեալ անկախ Հայաստանը։ Կեցցէ՛ միացեալ անկախ Հայաստանը եւ հայ ժողովուրդը, որ քայլեր ցոյց կուտայ արդէն դէպի անոր իրականացումը»։

Բանախօսութենէն վերջ եղան ճաշի պատրաստութիւններ։ Երկիւղած «հայր մեր»ին յաջորդեց հայկական սեղանը։ Ամէնքը այսպէս նստած լուսանկարուեցան։ Անգա՛մ մըն ալ մէկ ընտանիք կազմեր էին

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ

Լիոն, 7 Յունիս.— Հայաս-
տանի Անկախութեան գաղափա-
րը տակաւ առ տակաւ կը խմոր-
ուի գաղթական Հայերու հոգի-
ին մէջ։ Աւելի քան տասը
տարուան թափառական կեան-
քու մը այս օտար ափերուն վրայ,
արդիւնքը գոնէ որ տարագիր
մայ զանգուածները աւելի քան
երբեք, ամուր պէտք է փարին
հայաստանի անկախութեան ի-
դեալին, — իբր միակ փրկու-
թիւնը։ Անօգուտ էայլևս
ամ ճառախօսութիւններ բազմա-
ցնել սկզբունքով։ Աքսորի եւ արեան ճանա-
պարհներու վրայ անճիտուած
զգիներու ազատութիւնը
ղեցիկ խորհրդանշան կը դիտակցի,
ր «հայրերու թափած արիւ-
ը՝ որդիներուն ազատութիւնը
ստի ծնի»։

Այս դիտակցութեամբ էր, որ
նիս 6, շաբաթ երեկոյեան
մը 9ին արդէն, Գ. Թաղա-
տարանի սրահը կը կքէր հոծ
ազութեան մը ծանրութեան
ակ, որուն համար խօսելու
ատրաստուած էր ընկեր Ս. Վրաց-
եան։ Հայրենակարօտ բազմու-
եան աչքերը սեւեռուած էին բեմը,
ր կ'երեւան Մուրատի նկարը
եւ Հ. Հ. գինանշանը։

Ցիրանական եռագոյնին հետ
այկական տարազիր եռագոյնը
եկտրական լոյսերու տակ կը
այլի հպարտօրէն։

Հայ Աւրիները իրենց պար-
անի հասակով բարեւի կեցեր
ն մեծ տօնին առթիւ։

Նախագահ ընկեր Վ. Զուլլէր-
ան, ժամը 9ին հանդէսը բաց-
ած յայտարարեց, նուագա-
ուժի «Մեր Հայրենիք»ով։ Իր

ղիս Հայերը։ Շատեր փափաք կը
յտնէին ամբան ընթացքին յաճախ
ան առիթներ ունենալ իրարու
վ դալու եւ միասին ըլլալու։

Հանդէսը շարունակուեցաւ խա-
ւով, երգերով եւ շուրջպարով
ինչ ժամը վեց։ Ուսանողութեան
ղմէ խօսելով Պ. Աբրահամեանց,
յտարարեց թէ անշուշտ գաղթա-
ն վարչութեան գործն էր ամէն
ութեան պէս այս տարի ալ կազ-
մակերպել այս հանդէսը, բայց «մենք
ենով որ դեռ պիտի կազմուած
ենք գործը մեր վրայ առիթ։ կը
ատանք որ յետագային աւելի լաւ
ւիթներ կը տրուին այս տեսակ
անդէսները ընդհանուր կազմերով
ընելու։

ԹՂԹԱԿԻՑ

բացման խօսքին մէջ,
ընկ. Վարդան Զուլլէրեան,
հակիրճ կերպով անդրադարձաւ
Մայիս 28ի նախընթաց եւ յա-
տագայ դէպքերուն։

Յետոյ խօսեցաւ տեղւոյս ըն-
կերներէն ընկեր Թ. Այվազեան,
որ ժողովրդական լեզուով տուաւ
երեւոյթը այն օրերուն, երբ
հայ ժողովուրդը կորաքամակ ու
շուար, կը մնար մենակ, երբ
թուրքը երբեմնի մահաբեր ազ-
դակներուն կարաւանները չէին
ղեցուներ, աքսո-
րի ճամբան քալողներուն կարա-
ւանները չէին շատնար։

Կ'ածի հայ ժողովուրդը այն-
տեղ տարեկան տասնեակ հա-
զար երախաներով, միշտ իր
հոգւոյն մէջ վառ պահելով ա-
զատ ու անկախ Հայաստանի
գաղափարը։ Կ'ածին եւ գաղ-
թահայերը, շատ մը աննպաստ
պայմաններու տակ, բայց բո-
լորն ալ հայրենիքի կարօտով,
Հայաստան վերադառնալու յոյ-
սով։ Քանի կայ այս հաւատքը
հայ ժողովուրդին մէջ, պիտի
գայ օրը որ կռունկներու երամի
պէս Նայիրի երկիրը վերադառ-
նանք։»

Գեղարուեստական բաժինին
կը մասնակցէին ընկերներ,—
Ս. Թիրեաքեան, Վ. Շահպազ-
եան, Յ. Իսքէնտէրեան, Գ. Ա-
ղաբեկեան (լութեակ), Պ. Պ. Մոս-
կոֆեան (կիթառ), Ե. Մոմճեան
(սրինդ), Օր. Շահպազեան
(դաշնակ), Պ. Պետրոսեան (ձեն-
երգ), ընկ. Սաքօ (արտասանու-
թիւն)։

Հանդէսը փակուեցաւ կէս
գիշերին։

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԱՆ Ս.— Զ. Ո. Միութեան
ճանաճիւղս օրը օրին լսելով աղե-
խարշ լուրեր Մակեդոնիոյ մեր 600
որբ եղբայրներու մասին, իր վերջին
ընդհ. ժողովին մէջ որոշեց հանգա-
նակութիւն մը բանալ։ Ուստի կոչ
կ'ընէ Վալանսի հայ հասարակու-
թեան անտարբեր չգտնուիլ այն խըղ-
ճալի կացութեան առջեւ, որուն
մատնուած են մեր եղբայրները։

Ո՞ր հայը, չվիտի ուզէ փոքրիկ
ուրախութիւն մը պատճառել խա-
տաճարակ եղբայրներուն...։

Զ. Ո. Միութեան մասնաճիւղս,
քաջածանօթ ըլլալով ձեր բոլորին
հայրենասիրական զգացումներուն։ 12
յունիս շաբաթ օրուընէ սկսեալ հան-
գանակութեան պիտի ձեռնարկէ, այն
վստահութեամբ թէ Վալանսի հա-
յութիւնը առատաձեռնօրէն պիտի
մասնակցի։

Հանգանակիչ ցանձնախումբի ան-
դամներն են.— Յ. Կօշկակարեան, Պ.
Խաչերեան, Ե. Տէր Ղուկասեան, Մ.
Մարտիկեան։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Բժշկական Միութեան եւ Հայ
կարմիր Խաչի Օժանդակ մաս-
նաճիւղի կազմակերպած դասա-
խօսութիւնները կը շարունակ-
ուին կանոնաւորաբար։

Ցրտը տեղի ունեցաւ 5 յու-
նիսին, ուրբաթ երեկոյ։

Առաջին դասախօսը Տօքթ.
Գրիգորեան, թէեւ հիւանդ, ե-
կած էր տալու իր դասախօսու-
թիւնը։

Նախագահը, Տօքթ. Թորգոմ-
եան զինքը ներկայացուց իբրեւ
հեղինակը «Մարդ ալ չհնանք»ի
եւ «թէ ի՛նչ պատահեց Թրեբօ-
նէմը» դիրքերուն։

Վէներական հիւանդութիւն-
ները երեք տեսակ են, ըսաւ
բանախօսը։ Կակուղ կեղը, որ
պղտիկ վէրք մըն է, ընդհանրա-
պէս կը պատահի սեռային յա-
րաբերութենէ 8-10 օր յետոյ,
կը տեւէ մէկ ամիս կամ վեց
շաբաթ ու կ'աղէկնայ։ Հետք չի
ձգեր ու անհատին ապագային
չի վնասեր։

Ջերմամիզութիւնը շատ աւե-
լի վտանգաւոր է ու կրնայ յա-
դացաւ տալ երիտասարդներուն
եւ նոյնիսկ սիրտի հիւանդու-
թիւն։ Կիներու ջերմամիզու-
թիւնը ձուարաններուն կ'անցնի
եւ անոնց կուտայ Salpingite
հիւանդութիւնը որ ամբողջ
կուտայ կամ գործողութեան
կ'առաջնորդէ։

Սիֆիլիզը վէներական ախ-
տերու ամէնէն ահարկուն է, ո-
րովհետեւ ոչ միայն անհատին
կեանքը կը թունաւորէ, այլ
կանգնի' նաեւ զաւակներուն ու
թոռներուն։

Բարեբախտաբար այս հի-
ւանդութիւնները բուժելի են,
եթէ օր առաջ տրուին պէտք
եղած խնամքները եւ շարու-
նակուին մինչեւ կատարեալ
բուժում։

Զգուշական միջոցները ծա-
նօթ են։ Երիտասարդներուն
ժուժկալութիւն պէտք է։ Իսկ
վաթակման վախի պահուն, մաք-
րութիւնը, օճառով, տաք ջու-
րով, շատ կարեւոր է։ Այս ձեւով
կարելի է հիւանդութեան ժան-
րէները մեռցնել եւ երիտասար-
դը զերծ պահել։ Հիւանդութեան
առաջին նշաններուն անպատ-
ճառ պէտք է երթալ բժիշկին։

Յետոյ Տօքթ. Տէր Դաւթեան
խօսեցաւ աչքի առողջապահու-
թեան վրայ։ Ներկայացուց բո-
լոր այն պայմանները, որոնք
կարեւոր են աչքերը առողջ
պահելու համար։ Շատ լոյսը,
փոշիները, ծխախոտը վնասա-
կար են աչքերուն։ Աչքերը

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Պատասխան «ցառաջ»ի հարցարանին՝ Թիւ 21)

Էքսի «Ցառաջդիմասէր» միու-
թիւնը դասախօսական-վիճաբա-
նական ժողով մը սարքած էր
յունիս 2ի իրիկունը։ Ներկայ
դրութիւնը ամփոփումն է, դա-
դութին կողմէ այդ հաւաքոյթին
մէջ արտայայտուած մտքերուն
եւ թելադրութիւններուն։

Մեր համեստ կարծիքով, լաւ
պիտի ըլլար, եթէ ուրիշ շրջան-
ներու մէջ բոլոր տեսակի միու-
թիւններն ալ հաւաքական խոր-
հրդակցութեան կամ վիճաբա-
նութեան ենթարկէին «Սերունդի փրկութեան» կարեւոր հար-
ցը որ հիմնաքարը կը կազմէ
մեր ազգային պայքարին)։

Իսկ մեր հաւաքոյթին ար-
տայայտուած մտքերը, կարելի
է դասաւորել հետեւեալ կերպով։

Ա.— Զարկ տալ բոլոր տե-
սակի ուժերու կեդրոնացման։

1. Զանազան վայրերու մէջ
գտնուող ազգակիցներու միջեւ
միութիւններ կազմել կամ զարկ
տալ արդէն կազմուածներուն։

2. Կապ հաստատել զանա-
զան վայրերու մէջ կազմուած
կամ կազմուելիք քոյր միու-
թիւններու միջեւ (մշակութային
կրթասիրաց, հայրենակցական,
իրերօգնութեան) կարելի եղա-
ծին չափ նման միութիւնները
բոլորել մէկ ծրագիր-կանոնա-
գրի շուրջ։

3. Մինչեւ համազգային
միութեան կազմութիւնը բոլոր
միութիւնները պէտք է նուիրա-
կան պարտականութիւն մը հա-
մարեն, ի սէր սերունդի փրկու-
թեան, աշակցիլ կրթական
կեդր. մարմնի մը անմիջական
կազմութեան։

Բ.— Իւրաքանչիւր վայրի
երկսեռ երիտասարդութիւնը
պէտք է լծուի եռանդուն փրօ-
փականտի մը ընտանիքներու
մէջ, որպէսզի այս վերջիններս
անպայման տունէն ներս մի-
միայն հայերէն խօսին իրենց
փոքրերուն հետ, հոգ չէ թէ ա-
նոնք ժամանակ մը պիտի նեղ-
չցնեցնելու համար տուաւ
խրատներ ալ։

Վերջին դասախօսութիւնը
տեղի պիտի ունենայ այս ի-
րիկուն։

ՆԵՐԿԱՅ

ԱՂԱՒՆԻՆԵՐՈՒ ԹՈՒԱՀԱՄԱՐԸ

Հայաստանի գործավարներու
խորհուրդը 12 մայիս թուականով
որոշում մը կը հաղորդէ ճամուլին
եւ կը հրամայէ թուագրել բոլոր
աղաւնիները, որոնք պիտի գործած-
ուին թղթատարական սպասարկու-
թեան մէջ։ Պատիժներ սահմանուած
են անոնց դէմ, որ կը բռնեն այդ
աղաւնիները եւ կը պահեն։

ՈՏԱՑԱՆՔ

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ (վէպ
ռուսական մեծ յեղափոխութե-
նէն)։ Գրեց՝ Ռէն։ 270 մեծադիր
էջերով։ Տպգր. Փարիզ, 1931։
Գինն՝ 20 ֆրանք։ Արտասահմանի
համար մէկ տոլար։

1. ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՏՂԱՅ ՄԸ։ 2.
ՓՈՔՐԻԿ ՀՈՎԻՒ ԳԻՏՈՒՆԸ։ Գա-
րուն *Մատենաշարէն։ Թարգմ.*
Յ. Գ. Աթանասեան։ Տպագ-
րութիւն Ցրումօասա՝ (Թրանսիլ-
վանիա)։

ՉԻՆՈՒՈՐԻ ՄԸ ՑԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

Սեբաստը եւ միւսները կը պոռան
ֆլայ է. ճան փիտայ է. լօ լօ
եայլն։ Անդէն Քիւրտերու հան-
պեցանք, սակայն առանց վնասե-
ճամբեցինք ըսելով. Դայեք պատ-
ցէք ձեր շէյխերուն որ հայ փէ-
ային անդէն մարդոց հետ գործ
ունի։

Այս կռիւը տեւեց 9 ժամ։ Թէ
նք եւ թէ կիները անօթի էինք։
ալ Պարսիկ մը, Ապաս Դաւլի, ձեղի
ց եւ ժաժիկ բերաւ։ Այնքան ա-
րժակով կերայ որ, կարծես ձեղը
կարադ ըլար։ Սպաննուած Քիւր-
ներու զէնքերը եւ կարաւանը իջե-
ցինք վար, ճամբուն վրայ։ Ուղ-
ապանները կծկուած էին վախէն։
ցրատը յայտարարեց.— Առէք ձեր
ապաւանը եւ տարէք առանց որեւէ
խարիւնութեան. բայց մինչ յի-
նգէք հայ փետայիի գործը։ Խեղճ
արդիկը չգիտէին թէ ինչով փո-
արինէին իրենց երախտագիտու-
իւնը Աղօթելով, օրհնելով հեռա-
ան.

Մենք այս անգէն յաջողութեամբ
ղեւորուած, խմբով կ'երգէինք ռազ-
կան երգեր, եւ կը ճօտենայինք
ուճբոլաբաժի հայ գիւղին։ Գիւ-
ացիները կտուրներու վրայ կ'աղօ-
էին եղեր որ Աստուած մեզ անվտանգ
պահէ։

Մերուկ մը, Մղտէսի Սայեատ
եկաւ մեր խումբին առջեւ, պառ-
կեցաւ ճամբին վրայ եւ լալով
կ'ըսէր.

Տղերք ջան, ինձ կոխկրտելով ան-
ցէք. Թող ես մատաղ լինեմ ձեզ, էլ
պարտ չունիմ, տեսայ իմ ազգիս
պատիւը, նամուսը պաշտպանողներ,
ալ ինչո՞ւ ապրիմ։

Իջանք ձիերէն, զուրգուրանքով
առինք ծերուկը եւ ժամի մը չափ
հիւր եղանք։ Հաւաքուեցան գիւղա-
ցիները եւ քանի մը խօսքերէ յետոյ,
եկանք Իքի-Աղաճ գիւղ (մեր բանա-
կատեղին)։

Դաշնակցութիւնը իր գործերով
ամբողջ շրջանին համակրութեան ա-
ուարկան էր։ Գիւղատէրերը, կառա-
վարական պաշտօնեաները շատ յար-
գանքով կը վարուէին, իսկ մենք
այժմ ալ աւելի համեստ եւ գիջող
էինք ամէն խնդրի առթիւ։

Հայ եւ Ասորի գիւղացիները մին-
չեւ այդ առեւնները իրենց տուները
անտէր թողլով պանդխտութիւն
չէին կրնար երթալ. իսկ այժմ ա-
պահով զգալով կ'երթային, եւ կարճ
ժամանակուան մէջ կը դառնային
տուն, աւելի կը շէնցնէին եւ հան-
գիստ կեանք կը վարէին։ Ամէն գիւ-
ղի զգրօցներուն նոյնպէս ուժ
կուտայինք։ Թաւրիզէն լաւ պատ-
րաստուած երիտասարդներ ուսուց-

քան երբեք կ'ածի, կը զօրանայ
ու լուռ ու համբերատար կ'ապա-
րի միշտ վաղուան համար, ազ-
դայնականութիւնը տարուէ տա-
րի աւելի կ'ուժեղանայ։ Եթէ
Հայաստանի մէջ չուժեղանար
դաղափարը ազատութեան ու
ազգայնականութեան, այնտեղի
բանտերը չէին լեցուեր, աքսո-
րի ճամբան քալողներուն կարա-
ւանները չէին շատնար։

Կ'ածի հայ ժողովուրդը այն-
տեղ տարեկան տասնեակ հա-
զար երախաներով, միշտ իր
հոգւոյն մէջ վառ պահելով ա-
զատ ու անկախ Հայաստանի
դաղափարը։ Կ'ածին եւ գաղ-
թահայերը, շատ մը աննպաստ
պայմաններու տակ, բայց բո-
լորն ալ հայրենիքի կարօտով,
Հայաստան վերադառնալու յոյ-
սով։ Քանի կայ այս հաւատքը
հայ ժողովուրդին մէջ, պիտի
գայ օրը որ կռունկներու երամի
պէս Նայիրի երկիրը վերադառ-
նանք։»

Գեղարուեստական բաժինին
կը մասնակցէին ընկերներ,—
Ս. Թիրեաքեան, Վ. Շահպազ-
եան, Յ. Իսքէնտէրեան, Գ. Ա-
ղաբեկեան (լութեակ), Պ. Պ. Մոս-
կոֆեան (կիթառ), Ե. Մոմճեան
(սրինդ), Օր. Շահպազեան
(դաշնակ), Պ. Պետրոսեան (ձեն-
երգ), ընկ. Սաքօ (արտասանու-
թիւն)։

Հանդէսը փակուեցաւ կէս
գիշերին։

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԱՆ Ս.— Զ. Ո. Միութեան
ճանաճիւղս օրը օրին լսելով աղե-
խարշ լուրեր Մակեդոնիոյ մեր 600
որբ եղբայրներու մասին, իր վերջին
ընդհ. ժողովին մէջ որոշեց հանգա-
նակութիւն մը բանալ։ Ուստի կոչ
կ'ընէ Վալանսի հայ հասարակու-
թեան անտարբեր չգտնուիլ այն խըղ-
ճալի կացութեան առջեւ, որուն
մատնուած են մեր եղբայրները։

Ո՞ր հայը, չվիտի ուզէ փոքրիկ
ուրախութիւն մը պատճառել խա-
տաճարակ եղբայրներուն...։

Զ. Ո. Միութեան մասնաճիւղս,
քաջածանօթ ըլլալով ձեր բոլորին
հայրենասիրական զգացումներուն։ 12
յունիս շաբաթ օրուընէ սկսեալ հան-
գանակութեան պիտի ձեռնարկէ, այն
վստահութեամբ թէ Վալանսի հա-
յութիւնը առատաձեռնօրէն պիտի
մասնակցի։

Հանգանակիչ ցանձնախումբի ան-
դամներն են.— Յ. Կօշկակարեան, Պ.
Խաչերեան, Ե. Տէր Ղուկասեան, Մ.
Մարտիկեան։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Բժշկական Միութեան եւ Հայ
կարմիր Խաչի Օժանդակ մաս-
նաճիւղի կազմակերպած դասա-
խօսութիւնները կը շարունակ-
ուին կանոնաւորաբար։

Ցրտը տեղի ունեցաւ 5 յու-
նիսին, ուրբաթ երեկոյ։

Առաջին դասախօսը Տօքթ.
Գրիգորեան, թէեւ հիւանդ, ե-
կած էր տալու իր դասախօսու-
թիւնը։

Նախագահը, Տօքթ. Թորգոմ-
եան զինքը ներկայացուց իբրեւ
հեղինակը «Մարդ ալ չհնանք»ի
եւ «թէ ի՛նչ պատահեց Թրեբօ-
նէմը» դիրքերուն։

Վէներական հիւանդութիւն-
ները երեք տեսակ են, ըսաւ
բանախօսը։ Կակուղ կեղը, որ
պղտիկ վէրք մըն է, ընդհանրա-
պէս կը պատահի սեռային յա-
րաբերութենէ 8-10 օր յետոյ,
կը տեւէ մէկ ամիս կամ վեց
շաբաթ ու կ'աղէկնայ։ Հետք չի
ձգեր ու անհատին ապագային
չի վնասեր։

Ջերմամիզութիւնը շատ աւե-
լի վտանգաւոր է ու կրնայ յա-
դացաւ տալ երիտասարդներուն
եւ նոյնիսկ սիրտի հիւանդու-
թիւն։ Կիներու ջերմամիզու-
թիւնը ձուարաններուն կ'անցնի
եւ անոնց կուտայ Salpingite
հիւանդութիւնը որ ամբողջ
կուտայ կամ գործողութեան
կ'առաջնորդէ։

Սիֆիլիզը վէներական ախ-
տերու ամէնէն ահարկուն է, ո-
րովհետեւ ոչ միայն անհատին
կեանքը կը թունաւորէ, այլ
կանգնի' նաեւ զաւակներուն ու
թոռներուն։

Բարեբախտաբար այս հի-
ւանդութիւնները բուժելի են,
եթէ օր առաջ տրուին պէտք
եղած խնամքները եւ շարու-
նակուին մինչեւ կատարեալ
բուժում։

Զգուշական միջոցները ծա-
նօթ են։ Երիտասարդներուն
ժուժկալութիւն պէտք է։ Իսկ
վաթակման վախի պահուն, մաք-
րութիւնը, օճառով, տաք ջու-
րով, շատ կարեւոր է։ Այս ձեւով
կարելի է հիւանդութեան ժան-
րէները մեռցնել եւ երիտասար-
դը զերծ պահել։ Հիւանդութեան
առաջին նշաններուն անպատ-
ճառ պէտք է երթալ բժիշկին։

Յետոյ Տօքթ. Տէր Դաւթեան
խօսեցաւ աչքի առողջապահու-
թեան վրայ։ Ներկայացուց բո-
լոր այն պայմանները, որոնք
կարեւոր են աչքերը առողջ
պահելու համար։ Շատ լոյսը,
փոշիները, ծխախոտը վնասա-
կար են աչքերուն։ Աչքերը

ռուսական զօրքը եւ Անդրանիկի
կամաւորները շատ մեծ զոհողու-
թիւն ցոյց տուին այս նահանջին
առթիւ հանդէպ քրիստոնեայ ժո-
ղովուրդին, իսկ կովկասի հայ գիւ-
ղացիները ամբողջ ամէն խնամք
չխնայեցին։

Ձմեռը անցուցինք կովկասի գիւ-
ղերը. Գարնան Անդրանիկի եւ զօր.
Նազարբեկովի շնորհիւ ջախջախուե-
ցաւ Խալիլ փաշայի բանակը, որ
գրաւած էր Ուրմիա-Սալմաստ-Խոյ
շրջանը եւ չարդած մաս մը Հայեր
որոնք չէին կրցած նահանջել։ Ռուս
զօրքը կրկին մտաւ մինչեւ Ուր-
միա։

Շատեր իրենց ընտանիքը թողին
Կովկաս եւ անցան իրենց գիւղերը։
Աւերակ էր դարձել ամէն կողմ։ Ա-
մէն բան թալանուած էր, եւ ալ
դարձայ Ուրմիա։ Առանց գիւղ հան-
գիստելու գացի քաղաք։ Մեր գիւղա-
տէրը որ վախկոտ Պարսիկ մըն էր,
երբ լսեց թէ եկեր եմ, իր ծառան ու-
ղարկեց քովս եւ առաջարկեց որ եր-
թամ գիւղ եւ վերակսինք հին կեան-
քը։ Մերժեցի, եւ կարգ մը նախա-
տական խօսքերով ճամբու դրի ծա-
ռան։ Երկու օրէն դարձեալ-եկաւ
ծառան, նուէր բերելով լաւ ձի մը։
Կը յայտնէր թէ գիւղի ամբողջ ձիաս-
ները ինք պիտի հոգայ, եւլլն.։ Սաա-
ցայ ձին, մէկ հնչուն ոսկի նուէր
տուի ծառային եւ խոստացայ եր-
թալ գիւղ եւ գործել։

Ռուսերը ամէն կեդրոնական գիւ-

ղի մէջ որոշ վստահելի մարդիկ, ընտ-
շանակել էին իբր լիազօր, որպէսզի
թալանուած ապրանքները ետ ստա-
նալուն օգնեն եւ օրինական գործ
տեսնեն։ Մեր շրջանի այդ պաշ-
տօնն ալ ես ստանձնեցի եւ գացի
գիւղ։ Մեր գիւղացի տղաներէն քանի
մը հոգի առի եւ Ասորի բժիշկ մըն
ալ օգնական նշանակելով, սկսայ
գործի։ Մինչեւ երեկոյ անընդհատ
դատեր կը տեսնէինք, զգուշալով ա-
րատ բերել յեղափոխական անունին։

*
* *

1917-1918ին երբ Ալի Իհսան
փաշան իր զօրքով կ'ուզէր մեզ ալ
Թուրքիոյ Հայերու օրին բերել մենք
բաւական գործ ունեցանք այդ հրէ-
շին հետ, քանի մը քիւրտ բեկեր,
որոնք կը զգային Թուրքին [վատու-
թիւնը եւ ճաշակած էին այդ գա-
զաններու վայրագութիւնները, եկած
եւ միացած էին մեզ։ Իր հետեւորդ-
ներով եկած էր նաեւ քիւրտ Ահմէտ
աղան որ բարեկամացած էր մեզ
հետ, շնորհիւ մեր քաջագործութեանց։
Քանի մը օրհասական կռիւներուն
մէջ մեծ օգտակարութիւններ ցոյց
տուին, եւ 1918 օգոստոսի նահանջին
մեզ հետ միասին քաշուեցան եւ
հաստատուեցան Սալ Տուղի շրջանը
որ բրտական անառիկ վայր մըն է,
իսկ մենք մեր ճամբան շարունա-
կեցինք դէպի Համատան եւ անկից
Պաղտատ։

ՀԱՆԻ

(Վ Ե Ր Ջ)

թիւնները: Նկատի ունենալով այս յիշատակարանին պատմական արժէքը, անոր պահպանումը պիտի յանձնուի Պաղեստինի կառավարութեան, որ պէտք է համաձայնութիւն գոյացնէ Մահմետականներու եւ Հրեաներու Գերագոյն Խորհուրդներուն հետ: Յանձնախումբը կը յանձնարարէ Մահմետականներուն եւ Հրեաներուն որ յարգեն իր որոշումները՝ ցոյց տալով համաձայնութեան մը անհրաժեշտութիւնը, որով կարելի ըլլայ աշխատիլ Պաղեստինի զարգացման:

Պաղեստինի Մարզպանութեան մէկ յայտարարութիւնը որ հրատարակուած է պաշտօնաթերթին մէջ, գործադրութեան դրած է այս յանձնախումբին որոշումները:

Պուլկարիոյ ընտրութիւնները

Պուլկարիոյ մէջ, ընտրական պայքարը բացուեցաւ Լիափչէֆի կողմէ, որ հազարաւորներու հաւաքոյթի մը առջեւ, բացատրեց կառավարութեան ծրագիրը, նախապէս մշակուած կուսակցութեանց համերաշխութեամբ: Լիափչէֆ իր ճառին մէջ մատնանշեց խաղաղութեան դաշնագրով ստեղծուած ծանր պայմանները եւ շեշտեց թէ ամբողջ աշխարհ սկսած է ընդունիլ թէ դաշնագրերու անարդար կէտերը կրնան հարթուիլ միայն բոլոր ազգերու գործակցութեամբ:

Յիշելէ յետոյ Պուլկարիոյ տնտեսական աննախանձելի վիճակը եւ կացութիւնը բարւոքելու համար կառավարութեան թափածջանքերը, Լիափչէֆ անդրադարձաւ ընտրական համաձայնութիւններուն եւ շեշտեց ընդդիմադիր խմբակին կեղծ դիրքը: Ինչպէս ամէն տեղ, Պուլկարիոյ մէջ եւս յետադիմականները համերաշխած են բոլշեւիկեան տարրերուն հետ: Լիափչէֆ կոչ ուղղեց հանրութեան որ քուէները տան կառավարութեան թեկնածուներուն:

Հնգամեայ ծրագրի փոխառութիւնը

Բոլշեւիկեան «Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ նկատի ունենալով բանուորական կազմակերպութեանց կողմէ կրկնուած խնդրանքները, ինչպէս նաեւ այն պարագան որ «Հնգամեայ ծրագիրը չորս տարիէն» անունը կրող փոխառութեան արձանագրութիւնները անցած են արդէն նախատեսութիւնները, խորհրդ. կառավարութիւնը որոշեց նոր փոխառութիւն մըն ալ հրապարակ հանել:

Գերմանեւռուսական դաշինքը

Գերմանեւռուսական դաշինքը որ աւելի ծանօթ է Պերլինի դաշնագիր անունով, եւ կը վերջանայ յունիս 30ին, մէկ քանի օրէն երկու կողմերու համաձայնութեամբ պիտի երկարաձգուի անորոշ պայմանաժամով: Այս որոշումը տրուած է երկու կողմերու համաձայնութեամբ, Գերմանիա հրաժարած ըլլալով դաշնագրին մէջ փոփոխութիւն մտցնելու իր պահանջներէն:

Այս նկատումով ալ, դաշնագիրը փոխանակ կնքուելու հինգ տարուան համար, ինչպէս էր նախորդը, կնքուած է անորոշ ժամանակով: Սակայն երեք տարին անգամ մը, կողմերը իրաւունք պիտի ունենան խզելու դաշինքը:

Գերման նախարարներու վերադարձը

Գերմանիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Լոնտոնէն վերադարձան Պերլին: Կայարանը առնուած էր ոստիկանական խիստ հսկողութեան տակ: Սակայն հակառակ ասոր բազմաթիւ Հիդլէրեաններ յաջողեցան ցոյց մը կատարել:

Քաղաքական շրջանակները կը կարծեն թէ Պրիւնինկ զեկոյց տալու համար պիտի հրաւիրէ այն կուսակցութեանց պետերը, որոնք ցարդ ուժ տուած են կառավարութեան:

Ընդդիմադիր հոսանքները պահանջած են որ յունիս 16ին համար, նիստի հրաւիրուի խորհրդարանը: Կը կարծուի թէ Պրիւնինկ պիտի թելադրէ իր կողմնակիցներուն, որ չպահանջեն խորհրդարանին գումարումը եւ թոյլ տան որ հրովարտակ-օրէնքները գործադրուին:

Յայտնի չէ տակաւին թէ ընկերվարականներն ու կառավարական միւս կուսակցութիւնները պիտի ընդունին վարչապետին թելադրութիւնները, որովհետեւ, ամէն կողմէ սկսած են բողոք բարձրացնել ելեւմտական այս հրովարտակներուն դէմ:

«Գերմանիա կրնայ վճարել»

Միացեալ-Նահանգներու նախագահը Հուվըր բուռն կերպով կ'ընդդիմանայ բոլոր անոնց որոնք կ'ուզենիր վրայ ճնշում բանեցնել, որպէսզի սեղանի վրայ դնէ պատերազմական պարտքերու եւ հատուցումներու հարցը:

Իրօք, ամերիկեան մասնագէտները որոնք ուսումնասիրեցին Գերմանիոյ ընտրական եւ ելմտական կացութիւնը, կը կարծեն թէ Գերմանիա կրնայ տակաւին իր պարտքերը վճարել, մինչեւ որ կարելի ըլլայ ստուգել թէ անոր դժուարութիւնները առաջ կուգան համաշխարհային տագնապէ՞ն թէ աւելի խոր պատճառներէ:

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

"ՄԱՅԻՍ 28„Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԱԼՖՈՌՎԻԼ
կազմակերպուած Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին կողմէ
Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին
Հայ Ակումբին մէջ, 1 Bld. Carnot
Կը խօսին՝ Ընկ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ եւ Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին: Կը մասնակցի Եփրատ նուագախումբը
Մուտքը ազատ է

ՍԷՆ Թ'ԷԹԻԷՆ
Այս կիրակի կէսօրէն վերջ, Harmonie St. Etienneի սրահը
Avenue Président Faure (Ռուայեալ սինէմային կից)
Կը խօսի՝ Ընկ. ՕՀԱՆ ԿԱՐՕ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլֆորի Վազգէն խումբին կողմէ
Այս Կիրակի ժամը 2ին Օֆմօնի անտառին մէջ, Ջուր փխող վայրը
Կը նախագահէ՝ ընկ. Յ. ՊԱԼՕԵԱՆ Կը խօսի ընկ. Ա. ՅԱՐՕ
Երգ, արտասանութիւն, եւայն: Օդը աննպաստ ըլլալու պարագային յաջորդ կիրակի:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ռոստոմ Գրադարանի կողմէ
Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ
Փրթի Ժուռնալի սրահին մէջ, մէթրօ Cadet
Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ
Կը խօսի՝ Պ. Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ
Կը ներկայացուի՝ ԵՕԹԱՆԱՍՈՒՆՆՈՑ ՓԵՍԱՑՈՒՆ
եւ ԵՐԿՈՒ ԱՆՎԱՐՏԻՆԵՐԸ
Օր. Աստղիկ Առաքէլեան (երգ), Պ. Միշ—Ազեան (երգ), Փոքրիկն Ս. Լուսիկեան կը պարէ: Արտասանութիւն, ճազպանտ, հայկական եւ եւրոպական պարեր, կը մասնակցի՝ ՍԻՓԱՆ երգչախումբը, ճոխ պիւֆէ:
Մուտք՝ 10 ֆրանք: Տոմսերը կը ծախուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը, 71 Ave. Kléber եւ Շրանտ Սամուէլ գրատունը:

ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Այս կիրակի, Սորպոնի մեծ ամփիթատրին մէջ, փարիզ
Ա.— Յարգանքի հանդէս (ժամը 2.30ին)
Նախագահութեամբ ծերակուտական և նախկին նախարար
Մ. ԱՆՏՐԷ ՕՆՕՐԱՅԻ
ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ, մահուան տարելիցին առթիւ

Բ.— Յոբելեանական հանդէս (ժամը 4ին)
Նախագահութեամբ Պ. Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆի
Բանախօսութիւններ, ուղերձներ, արտասանութիւն եւ երգ
Մուտքը հրաւիրատոմսով միայն: Տրամադրելի են թրիպիւնի տոմսեր, ստանալու համար դիմել՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան Ընդհ. Տնօրինութիւն 11 Սքուար Ալպոնի, Հայոց եկեղեցին՝ 15 Ժան Կուժոն փողոց, Պ. Վաղարշակ Թագւորեան՝ 53 Ռիւ տիւ Ֆօպուր Մոնմարթր, Ֆլորիա ճաշարան՝ 61 Ռիւ Մէօսիէօ լը Փրէնս, Հայ Կաթողիկէ եկեղեցի՝ 10պիս Ռիւ Թուէն (5), Յակոբ Սարաճեան՝ 18 ռիւ Մէլէնկ (19), Օննիկ Թադէոսեան՝ քարտուղար գործիչ Հ. Բ. Ը. Միութեան, Հ. Բ. Ը. Միութեան Անկիէինի մասնաճիւղ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Սէվրանի մասնաճիւղ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Սարսէլի մասնաճիւղ, Ն. Նիկողոսեան՝ Արնուվիլ-լէ-Կոնէս, 121 Ավընիւ տը լ'Իւնիոն, Հայ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւն, Ալֆորվիլ:
Գորշ, ճերմակ եւ դեղին հրաւիրատոմս ունեցողներուն մուտքն է՝ 17 ռիւ տը լա Սորպոն:
Կանանչ, կապոյտ եւ լիլա հրաւիրատոմս ունեցողներուն մուտքն է 47 ռիւ տէ զ'Էքոլ:
Կը խնդրուի յարգանքի հանդէսին միջոցին չծափահարել:
10 տարեկանէն վար տղոց մուտքը բացարձակապէս արգիլուած է: Հանդանակութիւն չկայ:

Ա. Ե. Հ. ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

ԿԸ ՏՕՆԷ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՉՕԱՄԵԱԿԸ
Այս կիրակի ժամը 2ին Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահին մէջ
Կը խօսի՝ Պ. ԱՐՇԱԿ ՋԱՄԱԼԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յայտագրով

ՊՈԼՍԷՆ ՆՈՐ ՄԻԱՅՆ ՀԱՍԱՒ

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ
Պատմական նոր մէկ վէպը՝ (Մարիամ Մագթադինացիի կեանքէն)
ՌԱՊՊԻ
Խորհրդանկարուած ՄԵԼՔՈՆ ՔԷՊԱՊՃԵԱՆԷ
Գին՝ 15 ֆր. դիմել միմիայն հեղինակին՝ 208bis Rue Lafayette, Paris (10)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդթ. եւ վարիսի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12: Ելեկտ. խորհ. (մանրէաքն.) 25 ֆր.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:
Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն: Չափաւոր գին:
Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
112 Rue de Turenne. փարիզ (3) Մէթրօ՝ République
Թէլիֆօն՝ Archive 50—61
Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

ՀՐԱՒԷՐ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Այցելեցէք Exposition Colonialeի մէջ, Stand Palestineի կից, Café Maur. գարեջրատունը, ուր կը նուագէ ԹԱՌԻՍԹ ԺՕՐԺ եւ կ'երգէ Տիկին ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ մինչեւ կէս գիշեր:
Exposition մէջ միակ հայկական ժամադրավայրը:

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89
Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ
Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն Քռէփ տը Շինի: Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ: Ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:
Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՆԵՐԸ

1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172
Կը գոհացնեն ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները, դիւրամատչելի պայմաններով:
Հագուստեղէններ եւ ճերմակեղէններ, նուրբ ձեռագործի աշխատանքներ, օժիտի պատրաստութիւն: Վարիչ խնամակալուհին այցելութիւններ կ'ընդունի երեքշաբթի օրերը:
Օգտուեցէք առիթէն:

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԻՍԻ ԼԷ. ՄՈՒԼԻՆՕԻ Մուրատ խումբի ժողովը վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին, կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգի Հայր. միութեանիր ընդհ. ժողովը պիտի գումարէ վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Ֆլորիա ճաշարանը 61 Rue Monsieur le Prince. Կը խնդրուի Սեբաստիոյ նահանգի բոլոր հայրենակիցներէն եւ առանձնապէս նոյն նահանգի զանազան քաղաքներու եւ գիւղերու Հայր. միութիւններէն իրենց վարչութիւններով ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին, խիստ կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Rue Tournon:

ԲԺՇԿ. եւ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
10 Rue Beaugrenelle, Paris (15)
Մէթրօ՝ Beaugrenelle
Միզանցքի, փրոսթաթի, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ ֆրանկախտ: Ամէն օր ժ. 10—12 եւ 3-9: կիր. եւ տօն օրեր 10-12:
EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Աֆիօն Գարահիսարցի Գ. Օ. Յովասափեան եղբարք, կը փնտռեն իրենց հօրեղբորորդին Գրիգոր Յովասափեան (20 տարեկան), որ վերջերս Պոլիսէն Ֆրանսա եկած է: Իմացնել՝ K. O. Hovassapian, 23 Rue de Guide Le Creusot (Sâone et Loire).

— Կարնեցի Քէրովբէ Տէր-Ներսէսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Լեւոն Տէր-Ներսէսեանը (30 տարեկան), որ 1915ի եղերնէն մինչեւ 1923 կը գտնուէր Մարտին: Կը կարծուի թէ Հալէպ անցած է: Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Frères Der-Nerssesian 3 Rue Lepic, Paris: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

— Գարակէօզեան Հօմի սաներէն Կարապետ Ալթուաճեան կը փնտռէ իր ծնողքը, Յակոբ եւ Էքնալ Ալթուաճեան եւ իր եղբայրը Մեսրոպ, որոնք 1919-20 թուականներուն Սօնկուրլու հաստատուած էին ու այնուհետեւ մեկնած են անծանօթ ուղղութեամբ: Կը խնդրուի գրել Karagheusian Home, Gaudiniére. Ville-aux Cleres. Loir-et Cher. France.

ԽՈՀԱՐԱՐՈՒՀԻ

Մարաշցի Մառի Մանուկեան ճարտար խոհարարուհի, որ ծանօթ է նաեւ Պոլսոյ ճաշակներուն, գործ կը փնտռէ, խոստանալով գոհացնել ամենանուրբ քիմքերը: Դիմել՝ Գրատուն «Յառաջ» Rue des Dominicains Marseille.

ՄԻՄԻԱՅՆ inslallationի ծախքերով կը փոխանցուի փոքր եւ գեղեցիկ նպարեղէնի խանութ մը բնակարանով միասին: Հայ յաճախորդներ, դիմել 24 Rue Anatole France, իսի լէ Մուլինօ: Գնորդին գործի դիւրութիւններ:

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՐԱՏ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	8ար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 13 ՅՈՒՆԻՍ 1931
13 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1594 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԳՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Շարունակենք մեր խորհրդածութիւնները՝ «Յուսաբեր»ի ուէրին առթիւ: Ոչ թէ իբրեւ ուղղակի պատասխան, այլ իբրեւ լուսաբանութիւն:

Հրաւէր - հարցումը, այնպէս ինչպէս բանաձեւած է մեր աշտօնակիցը, քիչ մը շփոթ եւ հակասական ըլլալով, մենք ի ամփոփուինք Թուրքիոյ մէջ կատարուած փոփոխութեանց վրայ: Բոլորովին ուրիշ խնդիր է միւս հարցը.

— «Ո՞վ ըսաւ թէ Թուրքը դադրած է պատմութեան աւերիչ, ժան, տմարդի, նոյն կողոպտիչ, անհանդարտ, ռազմաշունչ ու ծանարար ուժն ըլլալէ»:

Ուրեմն, հաստատենք նորէն,— շատ խոր, շատ խոշոր փոփոխութիւններ տեղի ունեցած են Թուրքիոյ մէջ, ընդամէնը տասը տարուան ընթացքին:

Փոփոխութիւններ՝ որոնց նմանը հազուադէպ է: Մանաւանդ Արեւելքի պատմութեան մէջ: Փոփոխութիւններ, որոնք ակ եւ իսկ յեղափոխական են:

Ի՛նչ շարժառիթներ ալ ունեցած ըլլան թրքական յեղաշրջման հեղինակները, կացութիւնը չի փոխուիր:

Քէմալապետութիւնը իր աթոռը, իր կաշին փիկելո՞ւ հաստատ վտարեց Սուլթան - խալիֆան, ցիրուցան քշեց Ալ-Օսմանի ներդաստանը, պատռեց «չարշաֆ»ն ու «եաշմախ»ը, փաթթոցն ու ֆէսը, նետեց արաբական տառերը, բաժնեց կրօնն ու պետութիւնը:

Թո՛ղ ըլլայ այդպէս: Այսօրուան իշխանապետութիւններէն ոչ չունեցաւ կամ չունի այդ մտահոգութիւնը: Մոսկուայէն մինչեւ Հռոմ:

Ձեւակա՞ն են այս փոփոխութիւնները:

Ընդունինք ա՛յդ ալ: Բայց չէ՞ որ բազմութիւնները ուղղհետէ, անզգալաբար կը վարժուին ո՛ր եւէ կարգ ու սարքի: Չէ՞ որ ամէն փոփոխութիւն ակօս մը, ճեղք մը կը բանայ, ուղք մը կը ձգէ:

Տակաւին տասը տարի է անցած, եւ ոչ ոք պիտի կրնար ակնել որ, եթէ քէմալապետութիւնը տապալի եւ ընդդիմադիրները ժառանգեն իշխանութիւնը, պիտի համարձակին նոյնութեամբ վերահաստատել երէկուան կարգ ու սարքը: Ամէնէն պարզ օրինակը տալով, կրնան ֆէսը վերհաստատել, բայց ուար թէ յաջողին հրապարակէն քշել գլխարկը: Մահացու ինդք հռչակել գլխարկի գործածութիւնը, կամ կիներուն մասակցութիւնը հանրային կեանքին:

Եւ յետոյ, նոյն իսկ արտաքին փոփոխութիւնը կ՛ազդէ մարդուն վրայ: Փիլոն հագնողը բնազդաբար, մեքենաբար կը ուի տէրտէրի պէս մտածելու:«Ֆրաք»ը և «սմոքինկ»ը վերջը-երջը կը ստեղծեն սալոնականի տիպարը: Զափուած - ձեւուած, ճկուած սպրկիկը :Զինուորական համազգեստը ամէնէն ճարակն ալ կը դարձնէ իշխանասաստ, պիրկ, հրամայող: արասրահը մեղկութիւն, ծեքծեքում կ՛ուսուցանէ: Ինչպէս որ ր դաշնակցական մթնոլորտը առանձին հոգեբանութիւն,տաք, արակիչ խառնուածք կը ստեղծէ:

Եթէ սպասէինք որ ամէն մէկը գիտակցօրէն բարեշրջուէր, ա՛յ քաղաքակրթութեան:

Եւ յետոյ, ինչո՞ւ կը զարմանանք որ բարբարոս, ջարդարար Թուրքը տակաւին չէ վարժուած «հանրապետական» կարգ ու սարքին, երբ աչքի առջեւ ունինք մեր իսկ պատմութիւնը:

Աւելի ընդունակ, աւելի կիրթ, աւելի յառաջադէմ ըլլալով հանդերձ, 1860էն ի վեր քիչ-շատ ժողովրդավար սահմանադրութիւն մը ունենալով հանդերձ, կրնա՞նք ուրանալ թէ ընդմիշտ անհետացած է ամիրայական, աղա—էֆէնտիական հոգեբանութիւնը:

Նոյնիսկ այս լուսացնցուղ պողոտաներուն վրայ, այնքան փոթորիկներէ եւ դառնագին փորձառութիւններէ յետոյ, կրնա՞նք պնդել թէ պատմութեան կը պատկանի սա թունդ հայկական «տիրացու»ն:

Կ՛ընդունինք: Թուրքիոյ մէջ պարտադրուած փոփոխութիւնները յաճախ ընդօրինակութիւններ, կապկութիւններ են:

Բայց, նոյն այդ մեղքերը չե՞ն որ անմահ«Ծապլվար»ը գրել տուին ողբացեալ Եր. Օտեանի: Եւ նոյն մեղքերը չե՞ն որ ահա կ՛աղճատեն մեր մինուճար Հայաստանը, իր անճար ժողովուրդով:

Ո՛րքան ալ նախապաշարուած ըլլանք, չպիտի կրնանք ժխտել թէ բռնի, արհեստական արդիացման փորձերն իսկ հետքեր պիտի թողուն: Լաւ կամ գէշ, բայց անպայման պիտի թողուն: Մանաւանդ եթէ աւելի երկար հանգիստ վայելէ քէմալապետութիւնը:

Թուրքը չընդվզիր ո՛ր եւ է վայրագ տեսարանի առջեւ: Ձունի հանրային կարծիք: Մենք այս էջին վրայ իսկ, առիթ ունեցանք մատնանշելու զարհուրելի դրուագ մը՝ Մէնէմէնի դէպքին առթիւ:

Բայց ունի՞նք մենք: Մ. Քէմալի միահեծան բռնավարութեան տակ, թուրք մամուլը յաճախ աւելի քաջ է, քան մեր «զարգացելոց» մամուլը, այս ազատ ափերուն վրայ:

Բայց շեղեցանք նիւթէն:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ԲԱՆԻՆՔ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Աթէնքի «Նոր Օր»ը դիտել կուտայ (6 յունիս).

— *«Բայց, վերջ չունի այս ճամբան: Զիրար վարկաբեկելու այս մոլութիւնը, զիրար չի քաշելու այս ախտը վերածուած է զզուելի կատակերգութեան մը, որմէ հաճոյք զգացող մնացած չէ: Պէտք է առաջքը առնել այս բարոյական անկումին, կեցնել հոսանքը:*

Ու մտածել քիչ մը մեր ազգային-քաղաքական ճակատագրի մասին, մեր հատնող, օր ըստ օրէ սպառող ուժի եւ կենսունակութեան եւ մեր կեանքը ճախճախեցնող պատճառներու մասին:

Մամուլի զինադադար ամէն բանէ առաջ: Չի գրել ու չի խօսիլ անցեալի մասին: Այսքան գրելէ ու խօսելէ յետոյ, երբ պէտք եղած դասերը առած չենք անցեալէն, զուր տեղը ուժ ու միտք չի վատնենք նոր դասեր քաղելու համար:

Զինադադար ամբողջ ճակատին վրայ: Համերաշխութիւն չի նշանակեր այդ: Կենանք հոն՝ ուր կը գտնուինք: Իւրաքանչիւրս իր դիրքին վրայ ու կառչած իր տեսակէտին: Զինադադար սանձարձակ կիրքերու ու բարոյական փերեզականութեան, զինադադար հայհոյանքի ու ատելութեան: Ու զբաղինք ներկայի պահանջներով, մեր թշնամիին լարած ծուղակներով, մեր մշակոյթին զարգացումով, Հայաստանի վերաշինութիւնով, գաղթականներու զետեղումով, մեր միութիւններով եւալլն:

— Խմբագիրներ, խորհեցէք որ ամբողջ ժողովուրդ մը մտաւորապէս կերակրելու կոչում ունիք: Խորհեցէք ըսպէ մը, ու պիտի տեսնէք ձեր ոտքերուն տակ բացուած անդունդը: Խորհեցէք թէ ի՞նչ կը բանինք տարիներէ ի վեր:»

ՁԱՅՆ ՄԸ ԵՒՍ

«Պայքար»ի լրբութեան առթիւ, Le Foyer *դիտել կուտայ (1 Յունիս).*

—«Մենք «Պայքար»ի խմբագրութեան «հանդարտ խղճին» կը թողունք ցունաստանի անօթիներուն կռնակին վրայ «քաղաքականութիւն ընելու» այս աներեւակայելի մեթոտը, եւ մեր պարտքը կը նկատենք կոչում ընել մեր ազգային ձեռնհաս իշխանութեանց որ կարելին ընեն ժամ առաջ օգնութեան հասնելու մեր անգործ ու անօթի եղբայրներուն, ըլլան ցունաստանի, ըլլան Պուլկարիոյ մէջ: Ասիկա մարդկութեան պարտականութիւն է, ասիկա հայութեան պարտականութիւն է, ասիկա հայութեան պարտականութիւն է. եւ գոնէ ասոր առաջ պէտք է լռեն ուրիշ բոլոր նկատողութիւնները, կրքերը եւ կուսակցական հակամարտութիւնը:»

ՀԱՅԵՐԸ ԿԱՊ ՈՒՆԻ՞Ն ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Էլ Աֆրարի խմբագիրներէն Ֆուատ Մէյտանի, քիւրտ լիտըրի մը Հաշիմ պէյի հետ իր ունեցած տեսակութիւններն սկըսած է հրատարակել: Ստորեւ հատուած մը:

—Ներկայիս ո՞ւր կը գտնուին քրտական ուժերը.

— Ինչպէս առաջ ըսի ձեզի Արարատի շրջանին մէջ անկախ վարչութիւն մը ունինք եւ կը յուսանք որ ան հետզհետէ պիտի ուժեղնայ, եւ աւելի պիտի ընդարձակուի: Մէկ ալ Արեւելեան Նահանգներու Մուշի լեռներուն մէջ Շէյխ Եունուսի հրամանատարութեամբ կարեւոր ուժեր ունինք. ասոնք ալ կեդրոնի ուժերուն հետ յարաբերութեան մէջ են.

— Միւս շրջաններու մէջ քիւրտերը ի՞նչ վիճակի եւ դրութեան մէջ են.

—Ամէն տեղ մեր կազմակերպութիւնները շատ կանոնաւոր են: «Հօյպուն»ը բոլոր շարժումներու եւ կարգադրութեանց ընդհանուր դեկավարն է: Ընդհ. հրամանատար Իհսան Նուրի փաշան ալ իր հրամանները կ՛ստանար անկէ: «Հօյպուն»ը միացման կէտն էԱրարատիեւ միւս շրջաններու քրտական կազմակերպութեանց եւ ուժերու միջեւ:

— Ի՞նչ է ձեր բուն նպատակակէտը.

— Մեր միակ նպատակակէտն է կատարեալ անկախութիւն: Այդ նպատակի իրագործման համար կ՛ընդունինք ամէն օժանդակութիւն: Միայն Թիւրքերու դէմ չէ որ պատերազմ յայտարարեցինք, այլ Պարսկաստանի, Անգլիոյ եւ Իրաքի դէմ ալ, ոչ թէ թշնամութեան համար, այլ մեր իրաւունքները արժեցնելու համար:

— կարգ մը աղբիւրներ կը շեշտեն որ Հայերու եւ ձեր միջեւ համաձայնութիւն մը գոյութիւն ունի եւ սերտ գործակցութեան մէջ էք, ճի՞շդ է. կ՛ըսեն թէ Հայերը ձեզի դրամ կուտան Թուրքիոյ դէմ կռուելու համար. մանաւանդ Թուրք Թերթերը շարունակ կը պնդեն այս պարագան.

— Բոլորովին սուտ եւ դիտումնաւոր զրպարտութիւն մըն է այդ լուրը: Մենք ոչ մէկ կապ ունինք Հայերու հետ եւ ոչ մէկ օգնութիւն կը ստանանք անոնցմէ. միայն թէ մեր միջեւ զգացումի նմանութիւն մը գոյութիւն ունի. մենք կը կռուինք անկախութեան համար, Հայերն ալ անհայրենիք ժողովուրդ մըն են եւ անկախութիւն կ՛ուզեն եւ երկուքս ալ անիրաւուած Թուրք կառավարութեան կողմէ: Ահա այս տեսակէտով համաձայն ենք իրարու հետ եւ միեւնոյն ձեւով կը մտածենք: Սակայն Հայերէն կամ ուրիշներէն դիւրութիւններ կամ օգնութիւններ գտած ըլլալու լուրը բացարձակապէս սուտ է:

ՄՈՒՍՈՒԼԻ ՔԱՐԻՒՂԻՆ ՇՈՒՐՋ

Մուսուլէն տրուած տեղեկութեանց համաձայն, Իրաքի քարիւղին շուրջ կնքուած համաձայնութիւնը վաւերացուեցաւ եւ յայտարարուեցաւ: Վերջնապէս որոշուած է քարիւղատար խողովակներուն անցնելիք կէտերը Պաղեստինէն եւ Սուրիայէն: Մէկը՝ Քէրքուքէն դէպի Տրիպոլի, պիտի անցնի Հատիտէյէն եւ Ապուքէմալէն, միւսը Քէրքուքէն դէպի Հայֆա՝ Հատիտէյէն եւ Ռութպահէն: Արդէն երեք խումբեր կ՛աշխատին Իրաքի, Սուրիոյ եւ Պաղեստինի մէջ, քարիւղատար խողովակներուն գիծերը նշելու: Նիւթեղէնի յանձնարարութիւնները պիտի կատարուին մօտ օրէն: Իսկ խողովակներու զետեղումը պիտի կատարուի դէպի ամրան վերջերը:

«Մաթէն», այս մասին կուտայ հետեւեալ տեղեկութիւնները դժուարութեանց մասին, որոնք ուշացուցին համաձայնութեան կնքումը: Անգլիա կ՛ուզէր որ քարիւղատարը յանգի Հայֆա միայն, այս տեսակէտին ուժ կուտար Իրաքի կառավարութիւնը: Բայց Իրաքի քարիւղի ընկերութիւնը որ մենաշնորհեալն է, դէմ էր անգլեւիրաքեան այս ծրագրին, որովհետեւ դէպի Հայֆա գիծը 200 քիլոմեդր աւելի է քան թէ Տրիպոլի գացող գիծը, մանաւանդ որ ցորդանանի անցքը մակարդակի մօտ 1000 մեդր տարբերութիւն մը ցոյց կուտար, ինչ որ աւելի սուղի կը նստեցնէր գիծերուն զետեղումը:

Ներկայ համաձայնութեամբ, քարիւղատարը պիտի ունենայ Չի ձեւը, Մուսուլէն մինչեւ Ապուքէմալ մէկ գիծ: Անկից գիծ մը պիտի ուղղուի դէպի Տրիպոլի, մինչ միւս գիծը պիտի երթայ դէպի հարաւ, յանգելու Հայֆա: Համաձայն պայմանագրութեան, Տրիպոլիի գիծը պէտք է 6 ամիս առաջ լրանայ Հայֆայի գիծէն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍՕՐ Պ. ՏՈՒՄԷՐԿ

ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՅԱՆՁՆԷ Պ. ՏՈՒՄԷՐԻ

Այսօր Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահը Պ. Տումէրկ իշխանութիւնը կը յանձնէ նորընտիր նախագահին Պ. Տումէրի:

Կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, վարչապետ Պ. Լավալ ընկերակցութեամբ նախագահին, արարողութեամբ պիտի մեկնի Էլիզէի պալատէն դէպի Ծերակոյտի պալատը, Պ. Տումէրը առաջնորդելու դէպի Էլիզէ, ուր տեղի պիտի ունենայ իշխանութեան փոխանցումը:

Այս առթիւ, ֆրանսական դահլիճը իր հրաժարականը պիտի ներկայացնէ նոր նախագահին, որ հաւանաբար զայն պիտի վերահաստատէ:

∴ Պ. Տումէր, հանրապետութեան նախագահ ընտրուած ըլլալով, հրաժարականը ներկայացուցեր էր Ծերակոյտի նախագահութենէն: Ծերակոյտի նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Ալպէռ Լրպրէօն:

Սուրիոյ ֆրանսական հոգատարութիւնը

Ժընեւի մէջ, իր նախորդ օրուան նիստին, հոգատարութեանց յանձնախումբը ձեռնարկեց Սուրիոյ եւ Լիբանանի հոգատարութեան մասին ֆրանսական կառավարութեան ներկայացուցած տեղեկագրին քննութեան:

Ֆրանսայի ներկայացուցիչը Պ. Ռօպէռ տը Քէ զեկոյց մը տուաւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի տնտեսական եւ քաղաքական պայմաններուն մասին: Սուրիոյ մէջ տնտեսական պայմանները այս տարի աննպաստ էին, համաշխարհային տագնապին հետեւանքով:

Պ. Ռոպէռ տը Քէ բացատրութիւններ տուաւ նաեւ թէ ի՛նչ կերպով անցեալ տարի կարգադրուեցան Սուրիոյ և դրացի պետութեանց միջեւ առկախ մնացած սահմանային հարցերը եւ շեշտեց թէ խաղաղութեամբ կատարուած է հողերու փոխանակումը թրքական սահմանին վրայ: Պատասխանելով հարցման մը, ըսաւ որ եթէ Լիբանանի մէջ մարդ գլուխ գանձուած տուրքը աւելի շատ է քան Սուրիոյ մէջ, պատճառը պէտք է փնտռել ներածուած ապրանքներու աւելի շատ սպառման մէջ:

Եգիպտոսի ծերակուտական ընտրութիւնները

Եգիպտոսի ծերակուտական ընտրութիւնները տեղի ունեցան առանց որ եւ է միջադէպի: Ընտրութեան մասնակցող քուէարկուներու թիւը անցաւ 100ին90ը:Կառավարութեան համակիր 40 թեկնածուներ ընտրուեցան:60հոգիւս պիտի ընտրուի այս մէկ քանի օրուան մէջ:

Վարչապետ Սրտքը փաշա իր գոհունակութիւնը յայտնեց ընտրութեանց այս առաջին արդիւնքին մասին եւ յայտարարեց թէ որ եւ է տեղ կարգը չէ խանգարուած:

Վաֆտը եւ ազատական կուսակցութիւնը կը յայտնեն թէ մտադիր են Ազգային Խորհուրդ մը գումարել յունիս 18ին:

Թուրքիոյ խնայողութիւնները

Թուրք Ազգ. Ժողովի պիւտճէի յանձնաժողովը զբաղած է կառավարութեան ներկայացուցած նոր պիւտճէի քննութեամբ: Յանձնաժողովը մի առ մի կը քննէ հասոյթի եւ ծախքի բոլոր գլուխները: Այս քննութեանց առթիւ, կառավարութեան և յանձնաժողովին միջեւ տարակարծութիւն կայ կարգ մը գլուխներու շուրջ: Եթէ երկու կողմերն ալ պնդեն իրենց տեսակէտներուն վրայ, Ազգ. ժողովը իրաւարարի դեր պիտի կատարէ:

Ստոյգ կը նկատուի որ պիւտճէի յանձնաժողովը կառավարութեան առաջարկած պիւտճէին 189 միլիոն հասոյթը 182 միլիոն ոսկիի պիտի իջեցնէ:

Կարգ մը իրաւասու շրջանակներու մէջ այն կարծիքը կը պաշտպանուի թէ պաշտօնեաներու ամսականներուն վրայ զեղչ պէտք է ընել եւ այս կերպով. պաշտօնեաներու ներկայ կազմէն ոչ ոք դուրս պէտք է հանել: Կառավարութիւնը համակարծիք չէ եղած այս տեսակէտին: Ելմտական գործավարը պիւտճէի յանձնաժողովին մէջ վճռապէս յայտարարած է թէ կառավարութիւնը ոչ մէկ փոփոխութեան կողմնակից է:

Գերմանիոյ ներքին կացութիւնը

Գերմանիոյ դահլիճը լսեց վարչապետ Պրիւնինկի զեկոյցը Լոնտոնի տեսակցութեան մասին:

Հրովարտակներու հրատարակումը եւ գործադրութիւնը յուզման մատնած է բազմաթիւ շրջանակներ: Զանազան կուսակցութեանց կողմէ այս հարցին առթիւ. մէջտեղ դրուած պահանջները այնքան իրարմէ կը տարբերին, որ կառավարութիւնը կը մերժէ հրովարտակները ենթարկել խորհրդարանի քննութեան: Բայց, հաւանական է որ ընդունի կարգ մը փոփոխութիւններ մտցնել, կուսակցութեանց հետ կարգ մը համաձայնութիւններէ վերջ: Այս կերպով փոփոխութեան ենթարկուած հրովարտակներն են որ հաւանաբար ենթարկուին խորհրդարանի քննութեան:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԵԼՄՏԱԾՈՑՑԻ ՀՈԳԵՐԸ

Բոլոր եւրոպական պետութեանց 1929ի, 1930ի, 1931ի ելմտացոյցները ալ բաց ունին, պատճառը միջազգային ելմտական տագնապն է, կ'ըսեն միօրինակ կերպով բոլոր ելմտական նախարարները։ Հասոյթները պակասած են, իսկ ծախքերը ոչ միայն պակասած չեն, այլ ընդհանուր գործազրկութեան եւ պետական նըպաստներու պատճառաւ մինչեւ իսկ աւելցած։

Տրամաբանական եւ դիւրահասկանալի է անշուշտ այս բացատրութիւնը։ Վաճառականը քիչ կը ծախէ եւ առուտուրի տուրքը կը նուազի. քիչ կը շահի եւ համեմատաբար պակաս շահաւուրք կը վճարէ։ Բայց եթէ օրինակ առնենք անհատ մը իր տնտեսական կեանքին մէջ, իրաւունք պիտի տա՞նք անոր որ հակառակ իր հասոյթներու եւ շահերու նուազման, շարունակէ իր ծախքերը ոչ թէ համեմատաբար նուազեցնել, այլեւ աւելցնել։ Մոռնալու չէ նմանապէս թէ անհատ մը սեւ օրերու համար կրնայ տրամադրելի պահեստներ ունենալ, մինչդեռ պետութիւնը օրը օրին կ'ապրի եւ մէկ տարիէն միւսը պահեստի դրամ չի կրնար փոխանցել։

Բայց անհատ մը տէրն է իր վիճակին եւ անձամբ պատասխանատու է իրեններուն հանդէպ, մինչդեռ պետական ելմտացոյցի բացին կամ պետութեան գանձի յոռի վարչութեան մէջ անհատական պատասխանատուութիւն չկայ։ Երեսփոխանները միակ մտահոգութիւնն մը ունին — հաճելի թուիլ ընտրողներու աչքին եւ ապահովել վերընտրութիւնը։ Իսկ ընտրողներուն հաճելի թուելու համար ալ պէտք է անոնց համար դրամ ծախսել, ճամբաներ շինել, ջրանցքներ բանալ, նպաստներ տալ, տուրքերը պակսեցնել եւն. եւն.։ Ընդհանուր շահին վրայ միայն նախարարներն են որ պէտք է խորհին, երեսփոխաններն ընդհանրապէս իրենց տեղական, անհատական շահերը աչքի առջեւ կ'ունենան։

Այս պայմաններուն մէջ, կը տեսնուի թէ որչափ դժուար է տեղական եւ անհատական շահերը համերաշխել ընդհանուր պետական շահերուն հետ։ Նախարարներու ջանքը պէտք է ըլլայ, ինչպէս Թարտիէօ ըսաւ իբր առիթ մը առաջ, իր նախարարապետութեան շրջանին, յաւատ դիմադրութիւն ամբոխավար ժողովրդութեան դէմ...։ Բայց չէ՞ որ նախարարներու բախտն ալ երեսփոխաններու ձեռքին մէջն է։ Բազմաթիւ օրինակներ կարելի է բերել տրամագծօրէն իրարու հակառակ ոգիով այնպիսի ճառերու որոնք խօսուած են միեւնոյն աչքերուն կողմէ, իբր նախարար՝ երեսփոխանական ժողովին մէջ, եւ իբր ներկայացուցիչ իրենց ընտրողներու ներկայութեան...։

Ամերիկայի մէջ, ըստ դաշնակցային սահմանադրութեան, պետական ծախքերը կ'որոշուին երեսփոխանական ժողովին կողմէ, ինչպէս Ֆրանսայի մէջ։ Պատերազմէն առաջ այնչափ անհաշիւ ծախքեր քուէարկուած էին որ, պետական գանձը սոսկալի վիճակի մը մատնուած էր եւ հանրային կարծիքը այնչափ յուզուեցաւ որ պահանջուեցաւ հակակշռի կազմակերպութիւն մը ստեղծել իբրեւ պատասխանատու ելմտացոյցի հաւատարակշռութեան։ Շատ մը դժուարութիւններէ յետոյ միայն կարելի եղաւ ելմտացոյցի Դիւան անունին տակ մարմին մը կազմել հանրապետութեան նախագահի անձնական եւ տնմիջական հսկողութեան տակ, զսպելու համար երեսփոխաններու ախորժակները։

Անգլիոյ մէջ երեսփ. ժողովը իրաւունք չունի ծախքերը որոշելու, բայց երեսփոխանները կը յաջողին գրեթէ միշտ ելմտական նախարարին վրայ ազդել, իրենց պահանջներով։

Պատճառներէն անցնելով իրականութեան, տեսնենք թէ, ինչպէս Aguilasներն, որ 505 ֆրանքէն 95 ֆրանքի իջած են. այս ընդհանուր անկումին դիմացրած են միայն Ֆրանսայի պետական պարտաթուղթերն, որոնց գլխաւորներու գիներն են,— 3 առ հարիւր — 90 ֆրանք. 4 առ հարիւր — 103 ֆրանք, 5 առ հարիւր 130 ֆրանք։

Այն պարտաթուղթերը որ 5 եւ 6 առ հարիւր տոկոս կը բերեն, բայց սակի փոփոխման իրաւունքն ունին, ինչպէս 5 առ 100 1916ի, 6 առ 100 1927ի եւ 5 առ հարիւր 1928ի, կ'արժեն 103 ֆրանք, այսինքն այնչափ միայն որչափ 4 առ հարիւր բերող անփոփոխելի պարտաթուղթերը, ինչ որ բացարձակ ապացոյց է թէ դրամատէրերն արդէն կը սպասեն այդ փոփոխութեան եւ տոկոսի օրուան սակը 4 առ հարիւրը չանցնիր։ 1916ի եւ 1927ի փոխառութիւնները շատ դժնդակ պարագաներու մէջ տեղի ունեցած են եւ այն ժամանակներու համար արդարանալի էին այն ծանր պայմանները. այսօր որ առիթ եւ իրաւունք կայ ակամայ գործուած սխալը սրբագրելու, պէտք է օգտագործել պարագաները եւ պետական ծախքերու բաժինէն ղեղչել այդ աւելորդ տոկոսները, որոնց գումարը միլիառներու կը հասնի։

Վերջացնելու համար այս տեսութիւնը, յիշեցնենք թէ սխալ է նաեւ այն պետական պարտաթուղթերը ըստ կարելւոյն շուտ, բոլորովին վճարելու մտայնութիւնը։ Այս սերունդը տուած է աւելին քան ներելի էր պահանջել անկէ, պէտք է յաջորդ սերունդներն ալ մասնակցին Մեծ Սպանդի հետեւանքներուն... Թէեւ ոչ ոք գիտէ թէ մինչ այն ինչ փոփոխութիւններ կրնան յառաջ գալ աշխարհի տնտեսական եւ քաղաքական կեանքին մէջ։

Մ. Տ.

Հ. Բ. Ը. Մ.Ի
ՔՍԱՆԸՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

Հ. Բ. Ը. Մ.ի 25ամեայ յոբելեանը կը կատարուի բոլոր այն վայրերուն մէջ, ուր Միութիւնը մասնաճիւղ ունի։ Հոս Փարիզի մէջ ալ, վաղը կիրակի տեղի պիտի ունենայ Կեդր. Վարչութեան կազմակերպած հանդէսը։

Հրապարակային այս ցոյցերէն անկախ, մեր ազգային կեանքի մէջ այս Միութեան բոլորած քանըզհինգ տարիներու իրողութիւնը, ինքնին կարեւոր պարագայ մըն է, եւ ուշադրաւ երեւոյթ մը։

Եւ իրաւ ալ, եթէ հարեւանցի ակնարկ մը նետենք ձիշդ այս ժամանակաշրջանին վրայ, կը տեսնենք թէ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը իր կազմութեան օրերէն սկսեալ դրած է ինքզինքը դերադանցապէս ալեկոծուող միջնորտի մէջ։

Իր ձեւաւորման նախնական քանի մը տարիներէն ետք, 1908ի օսմ. սահմանադրութեան հետեւանքով ստեղծուած համեմատաբար տանելի կացութիւնը, պահ մը գործունէութեան ասպարէզ բացաւ, գլխաւորաբար հայկական գաւառներու մէջ։

Անատոլուի, Կիլիկիոյ եւ Ծովեզերեայ շրջաններու մէջ առաւելապէս, Բարեգործականը իր աշխատանքի բաժինը բերաւ մեր դպրոցական գործին, որ այդ օրերուն կը նկատուէր խիստ կենսական։ Ճիշդ է, որ ինչպէս միշտ, այդ առենն ալ իր առանձին նկատումներով Բարեգործականը չզեւտրուեցաւ տարածուելու բուն հայկական նահանգները։ Ասով մէկտեղ այդ շրջաններու մէջ ալ ան կարեւոր ձեռնարկներ արձանագրեց իր անունին։ Վանի վարժարանոցը մէկն էր այս ձեռնարկներէն, որ հակառակ իր շուրջ ստեղծած անախորժ մթնոլորտին, կը ձգտէր զարկ տալ ոչ միայն վասպուրականի, այլեւ Արեւելեան Նահանգներու կրթական գործին։

Սահմանադրութեան առաջին տարիներու յաջորդող Պալքանեան եւ համաշխարհային պատերազմները եկան սակայն կասեցնել ոչ միայն այս Միութեան գործը, այլեւ հայ կեանքի մէջ ծայր տուած բոլոր օգտակար շարժումները։

Այսպիսով ութ տարուան համբերատար կարճ ժամանակամիջոց մը (1906 - 1914) ունեցաւ Բարեգործականը հիմնաւորուելու եւ գործելու համար։

Իր այս առաջին շրջանին մասնաւորաբար, ազգային մշակութային ճարպերուն մէջ ան իր կարեւոր տեղը ունեցաւ։

Առիթ ետք մեր ժողովուրդի գլխուն պայթած ահարկու փոթորիկները եւ յաջորդական աւերները, դրին այս Միութիւնը աւելի ընդարձակ եւ բազմազան աշխատանքներու առջեւ։

Պատերազմի ընթացքին եւ պինդաղաթի տարիներուն Բարեգործականը իր կարեւոր բաժինը ունեցաւ որբահաւաքման, որբանոցներու մատակարարման, զպրոցական եւ նպաստի աշխատանքներու մէջ։

Քննադատութիւնները այս կազմակերպութեան կատարած աշխատանքներու մասին, այդ օրերու նըման այսօր ալ թէեւ կը մնան իրենց ուժգնութեան մէջ, սակայն պատճառ մը չեն որ անտեսենք կատարուած գործը։

Բարեգործականը այս շրջանին ալ ուրեմն — որ պէտք է երկարել մինչեւ 1924-25ըկը մեզ իբրեւ մեծ կազմակերպութիւն մը, իր կարեւոր աշխատանքի բեռով բեռնաւորուած։

Իր վերջին շրջանը, որ մեր զաւակութեամբ կը սկսի 1924ին, Բարեգործականը գաղութներու մէջ հաշուեյարդարի ենթարկեց իր բազմաթիւ ձեռնարկները։

Եւ մինչդեռ հայ կեանքը դէմ առ դէմ կը հանդիպէր նոր վտանգներու, գլխաւորաբար զաղթական շրջաններու մէջ, Բարեգործականը ընտրեց մեկուսացման քաղաքականութիւն։ Ան ինքնամփոփման իր ճիգերուն մէջ չտեսաւ անտեսել մեր իրականութենէն ծնած երեւոյթները, գլուխ ինքզինք անձարի, անզօրի եւ անկարողի վիճակին մէջ։

Ու միւս կողմէ, ճիշտ այս շրջանին ձեռք ձգեց խոշոր հարստութիւններ, որոնց նպատակայարմար մատակարարումը կրնար հրաշքներ կատարել։

Անհունէն ծանր ճեղաքրանքը, որ նոյնպէս կը պատկանի այս շրջանին, «Թրքաթի»ի յափտենական կըզ պանքներով օտարին պահ դրուած գումարներու պատմութիւնն է։

Իր այս անարդարանալի քայլէն ետքն է, որ Բարեգործականը կը սկսի կենդանութեան նշաններ ցոյց տալ։

Արդարութիւնը կը պահանջէ խոստովանիլ թէ ատկէ ետք, գլխաւորաբար իր նախագահին՝ Պ. Պօղոս Նուպար փաշայի առատաձեռնութիւնը արձանագրեց մեկէ աւելի օգտակար ձեռնարկներ, որքան գաղութներու, նոյնքան եւ Հայաստանի մէջ։ Բայց հոս եւս պիտի են իրողութիւններ, որոնք արդէն կ'ըլլան անվերապահօրէն դրուատել այս Միութիւնը։

Բարեգործականը տարուած գլխաւորաբար Խորհրդ. Հայաստանի մէջ իր ունեցած ձեռնարկներովը, որոնք միշտ ալ գնահատելի են եւ մօտ ամէն հայու սրտին, կը թուի թէ ստորագնահատել սկսեր է գաղթահայ իրականութենէն ծնող կարիքները։

Մինչդեռ մեր ներկայ կացութեան մէջ, երբ գաղթահայ զանգուածը յանձնուած է պատահականութեան, եւ ո՛չ ոք ունի իրբեւ իրական հոգատար, Բարեգործականն է որ կը ներկայանայ միակ կազմակերպութիւնը, որ կրնայ կարեւոր դերեր կատարել։

Այսօր տեղը չէ այս ուղղութեամբ ծանրանալ։ Միայն պէտք է դիտել որ Բարեգործականը իր հիմնական նպատակներովը, իր ունեցած միջոցներովը եւ գործելու հնարաւորութիւններովը, ամբողջապէս չէ արդարացուցած իր գոյութիւնը։

Մրագիրները որ հրատարակուեցան այս Միութեան կողմէն, տակաւին ոչինչ կ'ըսեն, որքան ատեն որ չկան իրական փաստեր։

Արժեցնելու համար իր 25ամեայ կեանքը, Բարեգործականը ցոյց պէտք է տայ նաեւ այս ուղղութեամբ ալ կենդանի գործունէութիւն։

Իր ղեկավարներու եւ հիմնադիրներուն չափ, այս ժողովուրդն ալ իրաւունք ունի ոգեւորուելու հայկ. Միութեան մը 25 տարիներու յարատեւութեամբ եւ ինչո՞ւ չէ, նաեւ օգտակար գործունէութեան փաստով։

Խնդիր է սակայն արժեցնել մեր ժողովուրդին բարեացակամ տրամադրութիւնները, օգտուիլ անկէ։

Անցեալին այս ուղղութեամբ գործուած սխալները, պէտք է նկատի առնուին այլ եւս։ Պէտք չէ մինչեւ վերջ անտեսել ամէն մէկ բարեացակամ քննադատութիւն, նըկատի ունենալով մաղոց ծագումն ու դաւանանքը։

Նուէրը որ պիտի ընէ Բարեգործականը հայ ժողովուրդին այս հիմնական սկզբունքն է որ մեր կարծիքով պէտք է խտացնել հետեւեալ նշանախօսքին մէջ.

—Ժողովուրդով եւ ժողովուրդի համար։

Այս հոգեբանութեան յաղթանակի պարագային, անտարակոյս այս ժողովուրդն ալ պիտի ցոյց տայ շատ աւելի ջերմ եւ դրական վերաբերմունք Միութեան ուժեղացման աշխատանքին մէջ։

Մեր յարգանքի տուրքը տալով բոլոր անոնց որ անվերապահ հայրենասիրութեամբ նպաստեցին այս կազմակերպութեան զարգացման, իրաւունք ունինք սպասելու, որ Բարեգործականը իր Արծաթեայ Յոբելեանէն ետք, հրապարակ կ'իջնէ նոր հոգեբանութեամբ եւ նոր նշանախօսքերով։

Ս. ԹԱՓՈՒՀԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 25ին, 26ին տեղացի յորդառատ տնձրեւ մը վաղարշապատի շրջանին մէջ։ Այս պատճառով յորդեցան Քասախ, Սեւ-Ջուր, Զանգու գետերը։ Շրջակայքի բամպակի արտերը ողողուած են ամբողջովին։ Քասախը ողողած է 114 հեկտար հող Ն. Այնալու գիւղին մէջ, Զանգու գետը 100 մեթր տարածութեան վրայ ճեղքելով իր ափերը ողողած է 60 — 75 հեկտար տարածութիւն։ Սեւ-Ջուրը ողողած է վերին և ներքին Թուրքմանլու գիւղերուն ցանքին մէկ մասը։ Ուժգին թափով կ'աշխատուի ամրացնել գետերուն ափերը։ Ճանճախումբ մը քննութիւն կը կատարէ աղէտին վայրը։

ԿԱԲԿՈՒՏ

Ղուրղուզալիէն կ'իմացնեն, որ մայիս 24ին Մոլա-Բաղալ գիւղին վրայ կարկուտ տեղայ 50 կրամ ծանրութեամբ իւրաքանչիւր հատիկը։ Փճացաւ 100 հեկտար նոր կանաչեցած բամպակ։ Գիւղացիները ստիպուած են նորէն ցանել։

Անձրեւներու պատճառով, Քէօրփալու, Հայթաղ, Շորլու-Մեհմանդար եւ դեռ ուրիշ կարգ մը գիւղերու մէջ բամպակի ցանքը վնասուած ըլլալով, չէ բուսած։ Բամպակին մատղաշ ծիլերը մնացած են հողին տակ եւ փտած։ Ցասը օր առաջ ամբողջ Ղարաքիլիսան և Լէնինականը ծածկուած էին ձիւնի տակ։

Վաղարշապատի շրջանը այս երկրորդ անգամն է, որ նման աղէտի մը կ'ենթարկուի։ Մայիս 13ին կարկուտը վնասած էր Հաջի-Ղարա, Ֆրանկանոց, Աղաւնատուն, Դաշտ և Թալինը, փճացնելով մշակուած արտերն ու խաղողի այգիները։

ԱԼ ՏԵՐՏԵՐ ՄՆԱ՞Ց

Թալինի շրջանին Դափալու գիւղէն Դարեգին Ճակոբեան հրաժարական մը գրած է «Խորհ.Հայաստան»ի մէջ թէ հրաժարած է հոգեւորական կոչումէ։

ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Այսեւս ճշդուած են Զանգեզուրի երկրաշարժին վնասները։ Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, վնասակներուն մէջէն հանուած են 382 դիակ, 758 վիրաւոր։ Գիւղացիները, մասամբ գետնափոր խորշերու, մասամբ վրաններու տակ, պատսպարուած՝ սկսած են աշխատանքի։

Կառավարութիւնը այժմ իր ուշադրութիւնը դարձուցած է վերաշինութեան հարցին։ Վերաշինութեան ծրագիրը մշակելու առնպիտի օգտագործուի Շիրակի երկրաշարժին վերաշինութեան փորձառութիւնը։

Նախ անհրաժեշտ կը համարուի 1.— Խնայողութիւն ընել, 2.— Հաստատական գիւղատնտեսութեան պատշաճեցնել։ Մանաւանդ որ հին գիւղային չի կրնար ընդլայնման համաչափացման փորձերուն։

Այլեւս որոշ է որ պիտի փոխարինուին Շնհերը, Երկցաթուղով Թոռ, Հալիձոր գիւղերը, որոնք ոչ միայն վտանգ ստեղծ ճամբայ չեն, որպէսզի կարելի ըլլայ քշել մեքենաշարժ արօրը եւ գիւղատնտեսական ուրիշ գործիքներ, այլ նաեւ ծուռումուռ, նեղլիկ ու խցուած փողոցներ ունին, ինչ որ կը դժուարացնէ շարժումը։ Պէտք է այդ գիւղերը տանիլ սարահարթներուն վրայ, ուր կը գտնուին արտերը։ Գիւղերը անդնդային ու ձորաձիրգեան հողատարեքն դուրս բերելով, գիւղուածքն կը տրուի գիւղատնտեսական մեքենաներուն ազատ փոխադրութեան։

Ճամբաներուն պակասը եւս խոցելի կէտերէն մէկն էր Զանգեզուրի համար, որ այդպէսով կտրուած էր աշխարհէն։ Երեւան-Զանգեզուր խճուղին, տակաւին կարելի չէր եղած շինել կամ ասфальտել։ Այդ պատճառով վերաշինութիւնը պիտի դանդաղի, քանի որ շինութեան նիւթերու փոխադրութիւնը դժուար է առայժմ։ Անհրաժեշտ է նոր ճամբաներ շինել Զանգեզուրի եւ Սիսիանի մէջ։ Դափանէն փայտ փոխադրելու հարցը կապուած է Ծաթեւի վրայով սայլի յատուկ խճուղիի մը շինութեան հարցին հետ։

Գիւղերու վերաշինութեան առեն հարկ պիտի ըլլայ իրարու մօտեցնել, գիւղերը, ինչ որ մեծապէս օգտակար պիտի դառնայ հաւաքական գիւղատնտեսութեան զարգացման։ Նախապէս գիւղացիները չէին ուզեր բաժնուիլ «պապենական միւլքերէն», բայց հիմա պիտի համաչափացուին հողերը եւ գիւղացիներուն պիտի տրուին նոր տուներ եւ նոր հողեր։ Առաջ գիւղացիները իրենց հողը մշակելու համար ստիպուած էին երկար ճամբայ կտրել, որովհետեւ հողերը ցրուած էին եւ բնակութենէ հեռու կը զտնուէին։ Վերաշինութեան ծրագիրը նկատի պիտի ունենայ նաեւ գիւղերուն ջուրի, դպրոցի հարցերը։

ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԷ ՊՈՌՁՈՒԻՔ

Հայաստանի բոլոր անկիւններէն աւելորդ պոռչտուքի ձայն մը կը լսուի վերջերս։ Բանուորները քիչ մը աւելի, մինչեւ տարապարակ աշխատանքի տանելու համար, մեր կոմունիստները շաբաթը անգամ մը ժողովի կը կանչեն զանոնք, կ'ըսեն թէ Դաշնակցութիւնը կը զրկուի Եւրոպայի աշխարհականները հրապոյր դէմ,անոնց ախորժակը կը զրգռէ գրաւելու համար Բաղուի նաւթի հորերը։ Եւ ահա բանուորներուն տուն կը տրուի բանաձեւ մը հետեւեալ ձեւով.

— «Ի պատասխան իմպերիալիզմի ագենտ Դաշնակցութեան եւ բոլոր գոյնի ինտերվենցիոնիստների հակայեղափոխական դաւերին, խո՛սք ենք տալիս կազմակերպել եւ զբաղուել բանուորութեան արտադրական խնդրավառութիւնը»։

Այսպիսի բանաձեւեր թխած են Երեւանի Բժշկական վարժարանի ուսանողները, արդիւնաբերական կազմակերպութիւններու բանուորական բոլոր բջիջները, համալսարաններու փրոֆէսէօրները։ «Խորհրդային Հայաստան»ը ծաղրուանձէ այս բանաձեւերով մայիսի սկիզբի թիւերէն սկսեալ։

ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

Այս գրքնութիւնը տարբեր է ձեր գիտցածէն։ Երեւանի մտաւորա-

կաններն ու գրագէտները «ճոպելու» փորձ մըն է այս։

Ընդ «Աւրբ. Հայաստան»ի (14 Յունվ.) մէջ յօդուածագիր մը քննութեան կ'առնէ Հովհաննի եւ Էլիզաբեթի պատրաստած աշխարհագրութեան գիրքը, որ կը կրէ «Աշխարհի Հարսը» անունը, տպուած 1927ին։ Գրաքննութեան այս փորձին խորհրդին է «իմպերիալիզմի ջատագովը հայպետհրատի շուտքի տակ»։

Եւ առաջին առթիւ կ'ըսէ. «Այս գիրքը բառիս բուն իմաստով մի ուսումնական դասագիրք է, որտեղ բոլոր հարցերը լուսաբանւում են իմպերիալիզմի տեսակէտից»։

Ընթերանութիւնը բանաձեւուած է արդէն եւ չափազանց ծանր ու ստանգաւոր եղանակով մը։ Ցետոյ կը շարունակէ.

— «Ամբողջ գրքում չէք գտնի մի էջ, որտեղ հեղինակները խանդավառութեամբ ու ոգեւորութեամբ խօսեն կապիտալիստական երկրների յաջողութիւնների», իմպերիալիստների հզօրութեան քաղաքական բաղձանքների մասին»։

Ու մէջբերումներ կ'ընէ գիրքէն, որ հեղինակները գովաբանական տողերով կը նկարագրեն անգլիացի բանուորներուն վիճակը, հանքերու կազմակերպութիւնը եւլլն.։ Ու կ'ըսէ. «Այս տողերը, որ գրել են հէնց այն ժամանակ, երբ նոր էր վերջացել անգլիացի բանուորների գործադուլը, դիմիզմի, կեղծիքի ու խաբէութեան լուսե գործոց են»։

Հեղինակները սքանչացումով կը խօսին Փարիզի Պանթէոնին մասին։ «Խորհրդ. Հայաստան»ի յօդուածագիրը, կատղած, կը պոռայ.— «Պանթէոնն այն վայրն է, որտեղ թաղած են ֆրանսական թագաւորութեան կուռքերը, ի միջի այլոց Նապոլէոնը (ա՛յ, ա՛յ), մարեշալ Ցուշը (ո՛ւյ, ո՛ւյ), մարեշալ Ժոֆրը (օ՛յ, օ՛յ)։

Այս իր ոգիութիւնը դնելով երես հեղինակներուն սքանչացման համար, գրաքննիչ յօդուածագիրը ա՜խ կը կարդայ Պանթէոնին եւ անոր մէջ «յաւիտենական քնով հանգչող ընտիր քաղաքացիներին»։ Ցետոյ կ'ըսէ.— «Պակաս խանդավառութեամբ չէ, որ հեղինակները անդրադարձ են ծխում իմպերիալիզմի քաղաքականութեանը։ Արդէն նրանք սկսին ու սահմանն անցնում են»։

Եւ կը հրաւիրէ գրաւել այս տողերը, «որպէս դասակարգային շահու գործակալների ամենազազրելի մի ելոյթ, որը փառաբանելով բարբարոս իմպերիալիստական կարգերը, նպատակ է դրել գործադրենտացիայի ենթարկել մեր հանրապետութիւնը։ Ցետոյ որբագրելու համար «հրատարակչական խայտառակութիւնը», կը պահանջէ «աչալուրջ դէպի դասակարգային շահու իդէոլոգիան»։

Այս առթիւ կ'ըսէ թէ «անձեռնմխելի» է պետական հրատարակչական դասագիրքերու բաժնի վարիչ Լ. Անեանը, իսկ քարտուղարը Տիգրան Սողոմոնեան՝ «վռնտուած» մը, որ ինչ ինչ մէջբերումներ ամբացել է իր կարեւոր բաժնում։»

«Մաքրագործե՛լ», կ'եզրակացնէ գրաքննիչը։

ՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՏԷՄԻՆ, 7 յունիս.— Մայիս 28ը տեղի ունեցաւ 7 յունիս կիրակի օրէն վերջ, Լիոնէզի սրահին մէջ, կազմակերպութեամբ Հ. Ը. Դաշնակութեան Տէմինի կոմիտէին։

Ժամանակէն առաջ խուռն բազմութիւն մը լեցուցած էր սրահը։ Ցետոյ մասամբ երիտասարդներ։ Մուտքի առջեւ, որուն վրայ կը տեսնէին հայկական եւ ֆրանսական եռագոյնները, կեցած էին նաեւ սկաուտները իրենց տարազով։ Ցետոյ ճակատը կը կարդացուէր տեւական մակագրութիւնը. «Հայաստանի Հանրապետութիւն 1918-1931» դիմաց Էդուարդ Ազարեանի, Դէորգ Զաւարի եւ Հերոսներու պատկերները։ Նախագահ ընկ. Վ. Զուլեան բացուած յայտարարեց հանդէսը «Կոմիտաս» երկտեւ երգչախումբի «Մեր Հայրենիքը» երգով։ Ապա մէկ քանի խօսքով բացատրեց օրուան ոգին։ Տէմինի հայ գաղութէն սիրուած սկաուտ Անդրանիկ, ինչպէս ամէն հանդէսներու, այս անգամ ալ արտասանեց Իսահակեանի «Հայաստանին»ը յուզումով ու զգացումով։

Մեներգեց Օր. Մ. Գասապեան, «Սարերի Հովին», «Կոմիտաս» խումբը ղեկավարութեամբ ընկ. Ա. Մելքոնեանի երգեց «Անուշ»ը այնքան հաճելի ու խոր ապրումներով։ Ցետոյ արտասանեցին փոքրիկն Օրիորդ Հիւսեան «Խաղաղութիւն Ձեզ»ը, ընկ. Ն. Խաչատուրեան Դ. Վարուժանի «Իզձ առ Հայաստան»ը։ Մեներգեց Պ. Ա. Աւետիսեան, «Աշուղական»ը ընկերակցութեամբ ջութակահար Մելգոնեանի։ Նուրբ ու արուեստագէտի յատուկ ձեռնհասութեամբ, ջութակով կատր մը նուագեց Ա. Մելգոնեան։ Ուղերձ մը կարդաց Պ.Ծ.Գրիգորեան, երգեց Պ. Ռ. Կենճօեան, «Գարահիսար»ը։ Գեղարուեստական ճոխ ու համեմուած բաժինէն վերջ, նախագահը խօսքը տուաւ ընկ. Ս. Վրացեանի, որ ըսաւ.— Ցրանսան ամէն տարի կը տօնէ իր յեղափոխութեան տօնը՝ Յուլիս 14։ Նման օր մըն է նաեւ Մայիս 28ը ոգեւորութեան, ներշնչումի, գործունէութեան, վերացումի ու ինքնաճանաչման օր։ որովհետեւ Հ. Յեղափոխութիւնը ստեղծուեցաւ վեց հարիւր տարուան գերութեան լուծին տակ ճնշուած ու հարստահարուած հայ ժողովուրդին կողմէ։

Մէկ ժամ տեւող իր բանախօսութիւնը վերջացուց խանդավառ ծափերով։ Նուագեց Ս. Մելքոնեան «Հայաստան»ը ընդունելով ծաղկեփունջ մը Հ. Ց. Դ. Տէմինի կոմիտէէն։ «Կոմիտաս» երգչախումբի «Մշակ Բանուր»ով փակուեցաւ հանդէսը։

Լ. Գայաճանեան

ԿՈՉ

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՎԱՆԱՆ, 5 յունիս.— Շապին Գարահիսարի Արեւնոտ Դաշտի «Արծիւ» Միութեան կեդր. վարչութիւնս կոչ կ'ընէ բոլոր հայրենակիցներուն որ բարեհաճին կապ հաստատել մեզ հետ։ Միութիւնս կազմուած է 1926ին Վալանսի մեր գիտակից եւ երիտասարդ հայրենակիցներու նախաձեռնութեամբ. մասնաճիւղեր ունի Լիոն-Մարսէյլ եւ Վիէն։ Դեռ մէկ շաբաթ առաջ էր որ Վիէնի մէջ գտնուող մեր հայրենակիցներուն դիմումին համաձայն, կեդր. վարչութիւնս ղրկեց իր լիազօր ներկայացուցիչը որ կազմեց մասնաճիւղ մը տեղւոյն մէջ։ Յարգելի հայրենակիցներ, այս գեղեցիկ նպատակին հասնիլ կը պահանջէ մեր այս կոչով կը փափաքինք համախմբել ցիր ու ցան եղած Շապինի Գարահիսարի բեկորները՝ ասպարէզ պէտք է գան ամէն մի Շապինի Գարահիսարցի համեստ ուժերով իրականութիւն դարձնելու մեր գեղեցիկ նպատակը։ Այս Միութեան գեղեցիկ միտքովնուիրագիրով զանգան երկիրներու ու քաղաքներու մէջ գտնուող մեր Հայրենակցական Միութիւնները պիտի արդարացնեն իրենց գոյութեան իրաւունքը։ Բայց աչքով նայինք մեր այսօրուան սեւ ճակատագրին, մեզ շրջապատող մռայլ իրականութեան, մենք արմատախիլ հայրենիքը բաժան բաժան, են-թակայ այլազան ազդեցութիւններու, օրէ օր ժամէ ժամ կը կորսնցնենք մեր հին արժէքները, ու նաեւ, նորը ունենալու հնարաւորութենէն ու կարողութենէն զրկուած կը մնանք հին աւանդութիւնները ու սովորութիւնները, մեր կենցաղը, ամբողջ պէտք է փրկենք այն ինչ որ ունէինք երէկ հարազատօրէն, ունինք եւ այսօր, վաղը ուշ է, զղջումը անարժէք է, օրինակ վերցնենք միւս Հայրենակցական Միութիւններէն հակառակ անոր որ մեր շրջանին հասած ազէտը բաղդատմամբ միւսներու ամէնէն ահաւորն էր եւ մեր կորուստը չափազանց մեծ։

Հայրենակիցներ, այս իրրեւ օձուն հիմնաքար ապագայ վերազարթնումի սա պիտի ըլլայ յուշարձանը մեր հայրենիքի, անթառամ ծաղկեպսակը մեր թանկագին կորուստներուն եւ անշէջ կրակը անթիւ ու անհամար անյայտ զերեզմաններու։ Խոր հաճողումը ունինք որ ամէն կողմէ քաջալերանքի պիտի արժանանայ իւրաքանչիւր Շ. Գարահիսարցին իր գործօն մասնակցութեամբ. պիտի ապացուցանէ որ ինք յարգել գիտէ իր անցեալը, իր նահատակները եւ պաշտամունք ունի դէպի հայրենիքը։ Ամէն մէկին հոգու խորքը անթեղուած յիշատակներն ու յուշերը, հանգիստ չպիտի ձգեն մեզ երբ զանոնք յաւերժացնելու առաջին հրաւէրը ուղղուած է մեզ։ Ցարգելի հայրենակիցներ, դէպի գործ, դէպի լուիկ ինչիկ աշխատանք։

Վարչութիւն

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԻՍ, 5 յունիս.— Շաբաթ երեկոյ Պատ.-Օկիւտոի ընդարձակ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Նիսի Հայ Լատրանական Միութեան կողմէ, հրապարակային բանախօսութիւն մը մեծ բազմութեան մը ներկայութեամբ։ Միութեանատենապետ Պ. Մանուկեան խօսք առնելով պարզեց Միութեան նպատակը, որ է բարձր պահել հայ ազգային ոգին՝ ու սկզբունքը մատաղ սերունդի մէջ, եւ հրաւիրեց ազգային մարմինները որ Լատրանական Միութեան հետ կողք կողքի պայքարին ձուլման վտանգին դէմ։ Ցետոյ խօսք տուաւ բժիշկուհի Վ. Առվանեանի, որ խօսեցաւ առողջապահական հարցերու շուրջ եւ յորդորներ տուաւ ներկայ հասարակութեան։ Խօսեցաւ նաեւ, Պ. Արփիարեան, վեր հանելով Լատրանական Միութեան նպատակը։

Ծաղկից

ՓՐԿԵՆՔ ԵՐԱԽԱՆԵՐԸ

ՓԱՆԵՐԻ, 9 յունիս.— Ափ մը Հայեր իննած ենք այս անկիւնը։ կը զբաղինք ազարակային աշխատանքներով։ Մեր մեկ հոգը երախաներ են։ Ունինք 12 երախաներ, որոնք դպրոց երթալու տարիքի մէջ կը գտնուին, բայց դեռ այրը չեն ճանչնար։ Մեր ազարակատիրոջ պիտեյինք, որ սիրով տրամադրեց սենեակ մը եւ խոստացաւ վճարել նաեւ 300 ֆր. ամսական վարժուհիին համար։ Մենք եւս յանձն կ'առնինք վճարել ամսական 100 ֆրանք, կ'ըլլայ 400։

Պիտի խնդրէինք որ մեկը յանձն առնէր գալ այս ամսականով հայերէն դրել կարդալ սորվեցնելու մեր երախաներուն։ Եկողը պէտք է ֆրանսերէն ալ գիտնայ, ինչպէս կը պահանջէ մեր գործատէրը։ Ցետոյ մեղի պէս գիւղացի ըլլայ, որպէսզի յարմարի մեզի։ Եթէ այր եւ կին մը ըլլան, կինը վարժուհիի պաշտօնը կը կատարէ, ամուսինն ալ կ'աշխատի մեզի հետ։

Ն. ցակոբեան

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՎԻԷՆ, 8 յունիս.— Այս վերջին վեց ամիսներու ընթացքին, մասնաւորապէս, Վիէնի հայ գաղութիս մէջ, կարծես մրցում մը կայ, հանդէսներ, երեկոյթներ, բանախօսութիւններ կազմակերպելու համար։ Այս վեց ամսուան շրջանին, մօտաւորապէս տասնեւհինգ հանդէս-երեկոյթներ եւն. տեղի ունեցած են։ Մինակ Հ. Մ. Ը. Մ.ը՝ այս երրորդ երեկոյթն է որ կազմակերպեց։ Ամսոյս 6ին շաբաթ երեկոյեան, ժամը 8-30ին, կօշիկի գործարանատէր Պ. Բելլէի գաղութիս յատկացուցած սրահին մէջ, (սեռկավարները ամուսնի վերածած են եւ ժողովուրդին վարձքով կուտան) տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի երեկոյթ-հանդէսը։ Այս երեկոյթը որ մասնաւորապէս կազմակերպուած էր ի նպաստ սկաուտներուն, շատ յաջող անցաւ, եւ ամէնէն լաւ կտորն էր որ ընտրած էին խաղալու համար, «Կըռլ Սկաուտ»։ Դերակատարները բոլորն ալ գրեթէ յաջող էին իրենց խաղերուն մէջ, մինակ մէկ յանցանք ունէին, այն է դերերնին քիչ մը լաւ չէին սորված։ Երկրորդ որ այս կտորին մէջ 4 հոգի օրիորդներ եւ տիկիններ պիտի ըլլային, բայց հաղիւ թէ կրցած էին մէկ օրիորդ ճարել, իսկ միացած երեքի դերերը աղաքներ կատարեցին, ինչ որ միւսց խաղին։ Բայց այս ալ մեր տղոցը յանցանքը չէ այլ հայ օրիորդներու եւ տիկիններու (բացառութիւնները միշտ յարգելի են) որոնք չեն ուզեր բեմ ելլել հայկական թատրոնի համար։

Խաղի երկրորդ արարէն վերջ, Պ. Պ. Ա. Տիգրանեան մեներգեց «Լռեց ամպերը», Յ. Մաթոսեան արտասանեց Սիամանթոյի «Պարը»։ Ա. Տիգրանեան կրկին մեներգեց զուիցերիական երգ մը։ Հանդէսի վերջաւորութեան դերակատարները բոլորը բեմին վրայ շարքով կեցած «Ցառաջ Նահատակ»ով փակեցին երեկոյթը, ժամը 11ը անցած էր, ժողովուրդը մեկնեցաւ շատ գոհ ձեւալով երեկոյթէն։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի այս տարուան վարչութիւնը, աշխատասէր երիտասարդներէ բաղկացած է, անոնք ամէն ջանք կը թափեն իրենց աշխատանքներով Հ. Մ. Ը. Մ.ի ծախքերը դոցելու համար։ Անցեալ վարչութիւնները, իրենց ծախսերուն համար, երբեմն հայրենակիցներու օժանդակութեան դիմած են հանգանակութեամբ, ժողովուրդը միշտ ալ չէ խնայած իր անթիմիները Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար։ Ինչպէս ըսինք ներկայ վարչութեան աշխատանքները գովելի են, բայց ծիւնոյն ժամանակ ունին թերութիւններ՝ որ կ'ուզենք մատնանիշ ընել այսօր։ Կարեւոր է այս ուղղութեամբ ալ որոշ աշխատանքներ կատարել։ Ա.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներուն մէջ կան երիտասարդներ որոնք լաւ հայերէն գրել-կարդալ եւ մինչեւ անգամ լաւ խօսիլ չեն գիտեր, պէտք է այս ուղղութեամբ ալ աշխատանքներ կատարել որ անոնք լաւ հայերէն սորվին։ Բ.— Նոր սերունդի փրկութեան համար, նոյնպէս աշխատանքներ կատարել որ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի ամէնէն տարրական պարտականութիւնն է։ Վիէնի մէջ այսօր ունինք 3 ծաղկոցներ, որոնց համար աշխատանք կը թափուի, մօտ 100 փոքրիկներու հայերէն սորվեցնելու համար, բայց ժղջախտաբար Հ. Մ. Ը. Մ.ի երիտասարդները երբեք չեն հետաքրքրուիր այս ծաղկոցներով, մանաւանդ որ, Հ. Մ. Ը. Մ.ը 35 անդամներ ունի բոլորն ալ երիտասարդներ որոնց մէջ կան կարող ուժեր։ Գ.— Պէտք է աշխատիլ որ աւելի ուժ տրուի սկաուտական շարժման։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամները, կամ վարչութիւնը անշուշտ պէտք չէ վիրաւորուին, երբ դիտողութիւններ կ'ընենք որովհետեւ Վիէնի հայ գաղութը այս բոլորի մասին ճեղմէ աշխատանքներ կը սպասէ, եւ յոյս ունի որ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի երիտասարդներուն որուն ծառիկներէն իր բոյրը կ'առնէ։ Ծնողք, Այո, ծնողքը առաջին թշնամին է իր զաւկին։ կամ ծնողքն է որ միայն կրնայ փրկել ահաւոր չարիքներէն այս սերունդը։

Ծնողքը իսկապէս հայելին է, ուր մանուկը իր պատկերը կը տեսնէ։ Բացատրենք։

Երեք զօրաւոր ազդակներ կան ցեղի գոյութեան պահպանումին, հողը, ծնողքը, դպրոցը։

1. Հողին հոգին ժառդուն կը փոխանցուի։ Եւ ժառդը հողին հարազատ զաւակն է։ Նայինք հողին զաւակներուն եւ անոր հրաշալիքին։

Պատմութեան մէջ մենք շատ հերոսներ տեսանք եւ շատ ալ մտքի եւ գրչի տիտաններ։ Դարբաղցին, Մշեցին, Վանեցին եւայլն։ Չէնքի ժարդիկներ։ Ո՛վ դրաւ այդ կոյծը, հայրենասիրութիւնը, որպէսզի երթան հայրենիքին համար մեռնին։ Հողը։

Պոլսոյ կեդրոնական, Իսահան վարժարաններէն հրապարակագիրներ, բանաստեղծներ փայլուն աստղեր կը ծնին։ Պոլիս օրրանն է մշակոյթի, սակայն ի՛նչ հակադրութիւն, սարսափներէն, թշուառութենէն հալածական պանդուխտ գաւառացին կը դրասանդէ պատմութեան ճակատը. հայրենիքի եւ հայութեան երկրպագուները. Սիամանթօ, Ակնցի, Մեծարենց Ակնցի, Բարսկէն Սիւնի Բինկեանցի, Հրանդ՝ (Մ. Կիւրճեան) Բալուեցի, Զարդարեան Խարբերդցի, Հայկ Թիւրեաքեան (Հրաչ) Տրապիզոնցի, Արժէն Գարօ Կարնեցի։

Մինչ անդին տեղացի վաճառականը կամ հայ աղաներն ու պէյերը խոր քունի մէջ կը խորդան թաւշեայ բազմոցներու մէջ, մինչ ասդին Փարեանի մը կանանչ արեւը կը մարի Պանք Օթomanի սալայատակներուն վրայ...

ես չեմ մեռնիր քեզ չեմ մոռնար
Հայաստան
ցոյս կոփուած կրանիտ.
կը հաւատամ զաւակներուդ քաջութեան
քու յարութեան, քու փառքիդ։

Ի՞նչն է որ կը խօսի այսպէս հզօր եւ ազդու ասոնց հոգիներուն, Հողը։

Նաեւ ի՞նչն է որ կը մղէ զանոնք մեռնիլ Հայուն փառքին եւ «մեծասքանչ»ին համար։— Հողը։

Բոլորիս ճակատագիրն ալ սեւ եղաւ։ Մենք վտարուեցանք մեր մայր հողէն, ու քշուեցանք բախտին դիւաքրքիչ ալիքներէն։ Սակայն երբ քիչ մը խորը պրպտենք, պիտի տեսնենք թէ ոսկին ինչպէս կը փայլի ցեխերու մէջ խակուհանիոր ճշմարիտ եւ իրողութիւն է որ մարդիկ կը ժառանգեն հողին ազդեցութիւնը եւ այդ դրոշմը կը պահեն սերունդէ սերունդ։

Հոգեկան այս ի՛նչ կորով եւ ինչ ճիգ, գաղթական Մշեցին, Վանեցին, Սեբաստացին, Տիգրակերտցին, Արաբկիրցին, Հաճընցին, Զէյթունցին, Բարձր Հայքցին, Փոքր Հայքցին եւն., եւայլն։ Ուսումնասիրացներ, Ընթերցասիրացներ, Գրասիրացներ, Հայրենակցականներ, երիտասարդ, չափահաս, երկսեռ միութիւններ կը հիմնուին, կը տքնին, կը ճգնին, այստեղ շարժում մը այնտեղ եռուզեռ մը, ասդին գրչի եւ մտքի յատուկ վարպետներու փառաբանութիւն, անդին նահատակ հերոսներու նշխարներուն խունկ եւ աղօթք երկրպագութիւն եւ պաշտամունք։ Այս նշան է որ Հայը կորսուելու պատապարտուած չէ։

Ենկիւրիցի Հայերուն երբ կը հարցնես ազգութիւնը, կը պատասխանէ,—կաթոլիկ եմ։

Այստեղ ալ ծնողքն է յանցաւորը։ Հայերուն մեղքը ծնողքները պէտք է քաւեն։

Օրհնեալ է այն հայը որ օրօրոցէն մանուկը հայ կը պատրաստէ։ Անէ՛ծք այն ծնողքին որ իր զաւակները դէպի այլասերում եւ խորխորատ կ'առաջնորդէ։

Միսաք Ա. Խրալեան

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Պատասխան «Ցառաջ»ի հարցարանին՝ Թիւ 22)

ՄԱՐՍԷՅ.— «Ցառաջ»ը դրուատել կը նշանակէ անոր հաւատարմութիւնը վիրաւորել։ Առաջին օրէն իսկ յայտնի ըրաւ իր սկզբունքը, թէ ինչ է իր դերը։ Ան որդեգրեց հայ ցեղի պահպանման սկզբունքը։ Այժմ ոք խղճմտօրէն երբ դատէ, պիտի տեսնէ թէ եօթ տարուան ընթացքին ինչ բարերար աղբիւրութիւն ունեցաւ հայ երիտասարդին մտքին վրայ եւ որքան բազմութիւն քաշեց իր ետեւէն։ Հրքրենք «Ցառաջ»ի ամբողջ թիւերը պիտի տեսնենք թէ որքան ցաւի ճիչեր արձանագրուած են եօթ տարուան ընթացքին։ «Ձայներ գաւառէն» խորագիրը քիչ լոյս սփռեց հայուն ցանուցիր վիճակին ժամին։ Ինչ են արձանագրուած Ծրանասարի խուլ անկիւններուն մէջ տառապող բեկորներու հառաչանքները։

* * *

— Ուր է՞ Թշնամին։

— Դուրսն է կը գոռար, Ռոպէսփիէր։

— Ոչ, դրան առջեւն է, կը հեգնէր Տանդոն։

— Դուրսն է... ես զայն քշած եմ հեռուն, կը պնդէր Ռոպէսփիէր։

— Լռեցէ՛ք լռեցէք, Թշնամին ոչ դուրսն է, եւ ոչ դրան առջեւ, այլ ներսն է եւ դուք կորսուած էք, կը ժոլտար Մառա։

Այսպէս կը վիճէին երեք տիտաններ, Ֆրանսական հանրապետութեան հիմնադիրները։

Իսկ մեր ցեղին Թշնամին ո՞ւր է։ եւ ո՞վ կրնայ ապաննել այս նոր ծլարձակած սերունդը որ օտար միջավայրի մէջ հասակ կը նետէ։ եւ օտար ծաղիկներէն իր բոյրը կ'առնէ։ Ծնողքը։ Այո, ծնողքը առաջին Թշնամին է իր զաւկին։ կամ ծնողքն է որ միայն կրնայ փրկել ահաւոր չարիքներէն այս սերունդը։

Ծնողքը իսկապէս հայելին է, ուր մանուկը իր պատկերը կը տեսնէ։ Բացատրենք։

Երեք զօրաւոր ազդակներ կան ցեղի գոյութեան պահպանումին, հողը, ծնողքը, դպրոցը։

1. Հողին հոգին ժարդուն կը փոխանցուի։ Եւ ժարդը հողին հարազատ զաւակն է։ Նայինք հողին զաւակներուն եւ անոր հրաշալիքին։

Պատմութեան մէջ մենք շատ հերոսներ տեսանք եւ շատ ալ մտքի եւ գրչի տիտաններ։ Դարբաղցին, Մշեցին, Վանեցին եւայլն։ Չէնքի ժարդիկներ։ Ո՛վ դրաւ այդ կոյծը, հայրենասիրութիւնը, որպէսզի երթան հայրենիքին համար մեռնին։ Հողը։

Պոլսոյ կեդրոնական, Իսահան վարժարաններէն հրապարակագիրներ, բանաստեղծներ փայլուն աստղեր կը ծնին։ Պոլիս օրրանն է մշակոյթի, սակայն ի՛նչ հակադրութիւն, սարսափներէն, թշուառութենէն հալածական պանդուխտ գաւառացին կը դրասանդէ պատմութեան ճակատը. հայրենիքի եւ հայութեան երկրպագուները. Սիամանթօ, Ակնցի, Մեծարենց Ակնցի, Բարսկէն Սիւնի Բինկեանցի, Հրանդ՝ (Մ. Կիւրճեան) Բալուեցի, Զարդարեան Խարբերդցի, Հայկ Թիւրեաքեան (Հրաչ) Տրապիզոնցի, Արժէն Գարօ Կարնեցի։

Մինչ անդին տեղացի վաճառականը կամ հայ աղաներն ու պէյերը խոր քունի մէջ կը խորդան թաւշեայ բազմոցներու մէջ, մինչ ասդին Փարեանի մը կանանչ արեւը կը մարի Պանք Օթomanի սալայատակներուն վրայ...

ես չեմ մեռնիր քեզ չեմ մոռնար
Հայաստան
ցոյս կոփուած կրանիտ.
կը հաւատամ զաւակներուդ քաջութեան
քու յարութեան, քու փառքիդ։

Ի՞նչն է որ կը խօսի այսպէս հզօր եւ ազդու ասոնց հոգիներուն, Հողը։

Նաեւ ի՞նչն է որ կը մղէ զանոնք մեռնիլ Հայուն փառքին եւ «մեծասքանչ»ին համար։— Հողը։

Բոլորիս ճակատագիրն ալ սեւ եղաւ։ Մենք վտարուեցանք մեր մայր հողէն, ու քշուեցանք բախտին դիւաքրքիչ ալիքներէն։ Սակայն երբ քիչ մը խորը պրպտենք, պիտի տեսնենք թէ ոսկին ինչպէս կը փայլի ցեխերու մէջ խակուհանիոր ճշմարիտ եւ իրողութիւն է որ մարդիկ կը ժառանգեն հողին ազդեցութիւնը եւ այդ դրոշմը կը պահեն սերունդէ սերունդ։

Հոգեկան այս ի՛նչ կորով եւ ինչ ճիգ, գաղթական Մշեցին, Վանեցին, Սեբաստացին, Տիգրակերտցին, Արաբկիրցին, Հաճընցին, Զէյթունցին, Բարձր Հայքցին, Փոքր Հայքցին եւն., եւայլն։ Ուսումնասիրացներ, Ընթերցասիրացներ, Գրասիրացներ, Հայրենակցականներ, երիտասարդ, չափահաս, երկսեռ միութիւններ կը հիմնուին, կը տքնին, կը ճգնին, այստեղ շարժում մը այնտեղ եռուզեռ մը, ասդին գրչի եւ մտքի յատուկ վարպետներու փառաբանութիւն, անդին նահատակ հերոսներու նշխարներուն խունկ եւ աղօթք երկրպագութիւն եւ պաշտամունք։ Այս նշան է որ Հայը կորսուելու պատապարտուած չէ։

Ենկիւրիցի Հայերուն երբ կը հարցնես ազգութիւնը, կը պատասխանէ,—կաթոլիկ եմ։

Այստեղ ալ ծնողքն է յանցաւորը։ Հայերուն մեղքը ծնողքները պէտք է քաւեն։

Օրհնեալ է այն հայը որ օրօրոցէն մանուկը հայ կը պատրաստէ։ Անէ՛ծք այն ծնողքին որ իր զաւակները դէպի այլասերում եւ խորխորատ կ'առաջնորդէ։

Միսաք Ա. Խրալեան

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՆԳՈՐԾՆԵՐԸ

Անգլիոյ աշխատանքի նախարարութեան վերջին վիճակագրութիւնը յունիս 1ին, արձանագրած է 2 միլիոն 629,971 հոգի անգործ։ Ասոնց 1 միլիոն 844,945ը բոլորովին անգործ են։ Մնացեալները շաբաթական մէկ քանի օր միայն անգործ կը մնան։ Այս վերջին վիճակագրութիւնը նախորդ շաբաթուան վրայ, ցոյց կուտայ 123,000ի չափ մը։

ՌՈՒՍԻԱ ԿԸ ՀԱՄԱՅՆԱՆԱՅ

Ամբողջ Խորհ. Ռուսիոյ մէջ մեծ զարկ կը տրուի հաճայնացման, այն միջոցներով որ ծանօթ են մեզ։ Մայիսի վերջին տասնօրեակին, 2143000 գիւղական մանր ու միջակ ձեռնարկներ ստիպուած են միանալու կոլխողներուն։ Այս հաշիւով յունիս 1ին ամբողջ Ռուսիոյ մէջ նման ձեռնարկներու հարիւրին 52ը հաճայնացուած էին, ներկայացնելով 13,033310 գիւղական մանր ու միջակ ձեռնարկներու ամբողջութիւն մը։

*** Նախւրդ գիշեր, Ֆրանքֆորթի մէջ, ծանր միջադէպերու տեղի տուին համայնավարները: Անոնք, փողոցներուն մէջ պատնէշներ կանգնելէ վերջ յարձակում գործեցին ոստիկանութեան վրայ, քարերով ու հրազէնով: Շատ փողոցներու մէջ, ոստիկանութիւնն ստիպուեցաւ ճշմարիտ պայքար մը մղել համայնավարներուն դէմ: Կէս գիշերէն վերջ, ձիաւոր ոստիկաններ, զրահապատ ինքնաշարժներու օժանդակութեամբ յաջողեցան փողոցները մաքրել եւ կռուարարները ցրուել: Վիրաւորներու թիւը չէ ճշդուած, սակայն կը կարծուի թէ մեծ է: Նման միջադէպեր պատահեցան նաեւ Ֆրանքֆորթի մօտ, Հէօշի մէջ, ուր բազմաթիւ ոստիկաններ վիրաւորուեցան:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕԻ Մուրատ խումբի ժողովը այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԳԱԻԱՌ

ԼԻՈՆԻ կայծակ խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին Հ. Յ. Դ. նոր Ակումբին մէջ, 206 Rue Dugueselin:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգի Հայր. միութեանիր ընդհ. ժողովը պիտի գումարէ այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Ֆլորիա ճաշարանը 61 Rue Monsieur le Prince. *Կը խնդրուի Սեբաստիոյ նահանգի բոլոր հայրենակիցներէն եւ առանձնապէս նոյն նահանգի զանազան քաղաքներու եւ գիւղերու Հայր. միութիւններէն իրենց վարչութիւններով ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին, խիստ կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար:*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ջարսանճագի Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին 14 Rue Colbert, պիւրօ Թապայի սրահին մէջ: Բոլոր անդամներէ կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: կարեւոր օրակարգ:

«ՆՈՐ ԵՐԳԵՐ»
ԱՐԱՅ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ

Լոյս տեսան Ա. Բ. Գ. եւ Դ. շարքերը, հետեւեալ կազմով.

Ա. շարք.— *Գիշերային օրօր, հիասթափում:*

Բ. շարք.— *Ես որ մեռնիմ: հովուերգութիւն, սիրերգ:*

Գ. շարք.— *Հիւղը, աշուղական, գարունն եկաւ:*

Դ. շարք.—*Երազ, պանդուխտի ծառը, գիւղիս ճամբան:*

Երգերու խօսքերը առնուած են հայ քնարական բանաստեղծութենէն: Գին 15 ֆր. իւրաքանչիւր շարք ստանալու համար գիմել հեղինակին, 23 Rue del'Amiral Mouchez, Paris (13e)

ԽՈՀԱՐԱՐՈՒՀԻ

Մարաշցի Մառի Մանուկեան ճարտար խոհարարուհի, որ ծանօթ է նաեւ Պոլսոյ ճաշակներուն, գործ կը փնտռէ, խոստանալով գոհացնել ամենանուրբ քիմքերը: Դիմել՝ Գրատուն «Յառաջ» Rue des Dominicains, Marseille.

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ

Զ. Ռ. Մ. Ռոմանի մասնաճիւղին հանգաիակութիւնը ի նպաստ Մակեդոնիոյ հայ որբերուն:

Զ. Ռ. Մ. Ռոմանի մասնաճիւղի գանձէն 170, Տէր եւ Տիկին Զոգաքլեան. Շ. Սինանեան, Գ. Լուսեղէնեան, Յ. Վարդանեան, Մ. Քէօսէեան, Գ. Տէմիրճեան, Յ. Մինասեան, Յ. Սինանեան, Գ. Տիգրանեան Ե. Լուսեղէնեան 10ական, Տէր եւ Տիկին Շէհիրլիեան 20, Թ. եւ Յ. Տէրտէրեան 15, Գ. Շէհիրլիեան, Յ. Ճէնէզեան, Տիկին Յակոբեան, Մ. Թաշճեան: Յ. Մելտոնեան, Օ. Քերիմեան, Ե. Զաթրեան, Ա. Պարսամեան, Մ. Փիլիպոսեան, Ս. Փարակեան, Թ. Շահպազեան, Գ. Թաշճեան, Մ. Գրիգորեան, Գ. Քէնտէրեան, Բ. Պալեան, Ս. Տամպուրաճեան, Խ. Մաղաքեան, Ոմն, Մ. Թորոսեան, Օ. Փափազեան, Վ. Կէօզիւրեան, Ոմն, Յ. Ոսկերիչեան, Պ. Մանուկեան, Ս. Ագըլեան, Գ. Թաշճեան, Մ. Զօպօեան, Խ, Զաթրեան, Հ. Աբարեան, Յ. Մխիթարեան, Ա. Օհանեան, Յ. Թադէոսեան 5ական, Տէր եւ Տիկին Զէքէմեան 7, Ոմն 3, Օ. Գալայճեան 3, Ն. Գինոսեան 2, Արտաշէս 2 ֆրանք: Գումար 482 ֆր.: (Տես «Յառաջ» 11 յունիս):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կարնեցի Քէրովբէ Տէր-Ներսէսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Լեւոն Տէր-Ներսէսեանը (30 տարեկան), որ 1915ի եղերնէն մինչեւ 1923 կը գտնուէր Մարտին: Կը կարծուի թէ Հալէպ անցած է: Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Frères Der-Nerssesian 38Rue Lepic, Paris: *Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

123 Bld. Sépastopol, փարիզ, մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.: Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—3 եւ կիրակիառաւօտները:

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

ՄԻՄԻԱՅՆ inslallationի ծախքերով կը փոխանցուի փոքր եւ գեղեցիկ նպարեղէնի խանութ մը բնակարանով միասին: Հայ յաճախորդներ: Դիմել 24 Rue Anatole France, իսի լէ Մուլինօ: Գնորդին գործի դիւրութիւններ:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդթ. եւ վարիսի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12:* Ելեկտ. խորհ. (մանրէաքն.) 25 ֆր.

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ՎԱՐՁՈՒ ՅՍՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐ
ԱՌԱՆՑ ՄԻՋՆՈՐԴՉԷՔԻ

Անիէռի մէջ՝ Place Voltaire*ի մօտ, ճաշասենեակ 4,50 × 3 մէթր, սենեակ 4.50×3 մ.: խոհանոց, լուացարան,* W. C., *տէպարա, քավ, կեդր. ջեռեցուցիչ, ջուր, կազ, ելեկտր., սկըսեալ 3800 ֆրանքէն:*

Անիէռի մէջ՝ Պէքոնի կայարանին մօտ, ամէն յարմարութիւններով, ճաշասենեակ 4.70×3.70 մէթր, սենեակ 3.50×3.15, հաստատուած բաղնիք լավապօյով միասին, խոհանոց 3.50× 2.20 մէթր, տաք ջուր, կեդր. ջեռեցուցիչ բոլոր փիէսներուն մէջ, ջուր, կազ, ելեկտ., վարձք՝ 5800 ֆրանք: Դիմել՝ Պ. Maurice Guerche*ի,* 7 Rue Renan, Asnières, *հանրակառք՝ 34, 39, 40, 75 եւ 77:*

ՕՆՆԻԿ ԻՍԿԷՆՏԷՐԵԱՆ
ԴԵՐՁԱԿ

ՇԻՔ ԵՒ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

21 QUAI DE LA TOURNELLE PARIS (5E)

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

"ՄԱՅԻՍ 28„Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԱԼՖՈՌՎԻԼ

կազմակերպուած Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին կողմէ

Այս իրիկուն ժամը 8.30ին

Հայ Ակումբին մէջ, 1 Bld. Carnot

Կը խօսին՝ Ընկ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ եւ Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Կը մասնակցի Եփրատ նուագախումբը

Մուտքը ազատ է

ՍԷՆ Թ'ԷԹԻԷՆ

Վաղը կիրակի կէսօրէն վերջ, Harmonie St. Etienneի սրահը Avenue Président Faure (Ռուայեալ սինէմային կից)

Կը խօսի՝ Ընկ. ՕՀԱՆ ԿԱՐՕ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻԻ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլֆորի Վազգէն խումբին կողմէ Վաղը Կիրակի ժամը 2ին Օֆմօնի անտառին մէջ, ջուր բխող վայրը Կը նախագահէ՝ ընկ. Յ. ՊԱԼՕԵԱՆ Կը խօսի ընկ. Ա. ՅԱՐՕ

Երգ, արտասանութիւն, եւայն: Օդը աննպաստ ըլլալու պարագային յաջորդ կիրակի:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ռոստոմ Գրադարանի կողմէ

Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Փրթի ժուռնալի սրահին մէջ, մէթրօ Cadet

Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ

Կը խօսի՝ Պ. Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

Կը ներկայացուի՝ ԵՕԹԱՆԱՍՈՒՆՆՈՑ ՓԵՍԱՑՈՒՆ

եւ ԵՐԿՈՒ ԱՆՎԱՐՏԻՆԵՐԸ

Օր. Աստղիկ Առաքելեան (երգ), Պ. Միշ—Ազեան (երգ), Փոքրիկն Ս. Լուսիկեան կը պարէ: Արտասանութիւն, ճազպանտ, հայկական եւ եւրոպական պարեր, ճոխ պիւֆէ:

Մուտք՝ 10 ֆրանք: Տոմսերը կը ծախուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը, 71 Ave. Kléber եւ Շրանտ Սամուէլ գրատունը:

ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Վաղը կիրակի, Սորպոնի մեծ ամփիթատրին մէջ, փարիզ

Ա.— Յարգանքի հանդէս (ժամը 2.30ին)

Նախագահութեամբ ծերակուտական և նախկին նախարար

Մ. ԱՆՏՐԷ ՕՆՕՐԱՅԻ

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ, մահուան տարելիցին առթիւ

Բ.— Յորելեանական հանդէս (ժամը 4ին)

Նախագահութեամբ Պ. Գ. ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆԻ

Բանախօսութիւններ, ուղերձներ, արտասանութիւն եւ երգ

Մուտքը հրաւիրատոմսով միայն: Տրամադրելի են թրիպիւնի տոմսեր, ստանալու համար դիմել՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան Ընդհ. Տնօրինութիւն՝ 11 Սքուար Ալպոնի, Հայոց եկեղեցին՝ 15 Ժան Կուժոն փողոց, Պ. Վաղարշակ Թագւորեան՝ 53 Բիւ տիւ Ֆօպուր Մոնմարթր, Ֆլորիա ճաշարան՝ 61 Ռիւ Մէօսիէօ լը Փրէնս, Հայ Կաթողիկէ եկեղեցի՝ 10պիս Ռիւ Թուէն (5), Յակոբ Սարաճեան՝ 18 բիւ Մէլէնկ (19), Օննիկ Թադէոսեան՝ քարտուղար գործիչ Հ. Բ. Ը. Միութեան, Հ. Բ. Ը. Միութեան Անկիէինի մասնաճիւղ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Սէվրանի մասնաճիւղ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Սարսէլի մասնաճիւղ, Ն. Նիկողոսեան՝ Արնուվիլ-լէ-Կոնէս, 121 Ավընիւ տը լ'Իւնիոն, Հայ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւն, Ալֆորվիլ:

Գորշ, ճերմակ եւ դեղին հրաւիրատոմս ունեցողներուն մուտքն է՝ 17 բիւ տը լա Սորպոն:

Կանանչ, կապոյտ եւ լիլա հրաւիրատոմս ունեցողներուն մուտքն է 47 բիւ տէ զ'Էքոլ:

Կը խնդրուի յարգանքի հանդէսին միջոցին չծափահարել:

10 տարեկանէն վար տղոց մուտքը բացարձակապէս արգիլուած է: Հանդանակութիւն չկայ:

Ա. Ե. Հ. ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ
ԿԸ ՏՕՆԷ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՉՕԱՄԵԱԿԸ

Վաղը կիրակի ժամը 2ին Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահին մէջ

Կը խօսի՝ Պ. ԱՐՇԱԿ ՋԱՄԱԼԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յայտագրով

ԵՐԵԿՈՅԹ
Ի ՆՊԱՍՏ ՋԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

կազմակերպուած Շավիլի Նալլուխանցիներու Հայր. Միութեան եւ Շավիլի Երիտ. Երկ. Միութեան կողմէ:

Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Շավիլի Սինէմա - Փաթէնի սրահին մէջ: *Մուտք 5 ֆրանք*

ՀՐԱՒԷՐ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Այցելեցէք Exposition Coloniale*ի մէջ,* Stand Palestine*ի կից,* Café Maure. *գարեջրատունը, ուր կը նուագէ ԹԱՌԻՍԹ ԺՕՐԺ եւ կ'երգէ Տիկին ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ մինչեւ կէս գիշեր:*

Exposition *մէջ միակ հայկական ժամադրավայրը:*

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն: Զափաւոր գին:

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

ԴԻՄԵԼ՝

Վ. Ս. ԹԷՄՈՒՐՃԵԱՆԻ

ԻՐԱՒԱԲԱՆ՝ ՎԿԱՅԵԱԼ ԷՔՍԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ՝ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ

76, RUE BERNARD-DU-BOIS, 76 MARSEILLE

ժամը 11—12 եւ 5—7. ձրի խորհրդակցութիւն կառավարական բոլոր գործերու համար:

ԱՐԱՄ Գ. ԽԱՆ

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

2 Rue Plichon, Paris (11), աջակողմի սանդուխ, առաջին յարկ, ձախ դուռ, չշփոթել, Métro Père Lachaise, Autobus P. L. AP, Tramv. 95, 96, 118

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Քռէփ տը Շինի:* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ: ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ԿԱԶԻ ՕՃԱԽՆԵՐՈՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ
ԳԷՈՐԳ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

71 rue Longue des Capucins

71, Բիւ Լօնկ տէ Քաբիւսէն, ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը ծախենք, կը շինենք, կը նորոգենք եւ կը փոխանակենք կազի օճախներ նպաստաւոր պայմաններով

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ

ՈՒՆԻՆՔ ՍՈՒՐՃԻ ԵՒ ՄՍԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ

Columbia

Agence exclusive

POLYDOR

REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, լունարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ: Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.: Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.: Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître*ի* Courant continu*ն, գին՝ 478 ֆր. 75: Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են: Ծախուածները ետ չենք առներ: Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9:*

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՐԱՏ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	8ար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ 1931
14 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1595 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Մարդ գոյ, որ ինքն իրան խելօք է կարծում,
Մարդ գոյ, որ գոլորշոյ պէս է համբարձում,
Մարդ գոյ, որ վատ ճամբից չի ուղիլ դարձում,
Եթէ որ խրատես. կ՚ասի՝ ծուռ խօսար:

Սէյեատ

Հարսնիք ունի այսօր Բարեգործականը: Արծաթեայ Յոբելեան: Հատընտիր յայտագրով:

Հաստատուած՝ 1906 Ապրիլ 15ին, Գահիրէի մէջ, իր քսանըհինգամեակին առթիւ հանդէսներ կը կատարէ շաբաթներէ ի վեր, զանազան գաղութներու մէջ: Իսկ ամենամեծը սարքած է այստեղ, Փարիզի մէջ:

Սովորութիւն եղած է միայն շնորհաւորանք ըսել եւ լսել այսպիսի առիթներու մէջ: Զպղտորել տրամադրութիւնները:

Բայց ժողովրդային իմաստութիւնը կ՚ըսէ, նաեւ, թէ մարդիկ ամէնէն աւելի կ՚ազդուին հանդիսաւոր առիթներու մէջ:

Արդարեւ, «քէյֆ»ը տրամադրութիւն կը բերէ: Աւելի բուխսիրտ կամ բացսիրտ կը դարձնէ:

Ուրեմն, ողջունելով Հ. Բ. Ը. Միութեան 25 ամեայ գոյութիւնն ու վաստակը, անգամ մըն ալ թուղթին յանձնենք ինչ որ կը խորհինք: Ինչ որ արտայայտած ենք սկիզբէն ի վեր: Առանց կանխակալ կարծիքի, բայց և առանց վերապահութեան:

×

Ամէնէն առաջ, կ՚ուզէինք որ Բարեգործականի մեծ ու պզտիկ վարիչները, իբրեւ յիշատակ արծաթեայ յոբելեանին, գոնէ այս հանդէսէն յետոյ լուրջ փորձ մը կատարէին իսկապէս անխտրական, անկուսակցական դարձնելու Բարեգործականը:

Գիտենք, շա՛տ իմաստուն բաներ դրուած են Ծրագիր-Կանոնագրին մէջ: Բայց, գիրը եւ իրականութիւնը իրար կը ճանկռտեն մեր ամենօրեայ կեանքին մէջ: Եւ քսանըհինգ տարիէ ի վեր, աննշան բացառութիւններով:

Թող միանգամ ընդ միշտ մտքէ հանեն թէ Դաշնակցութիւնը կ՚ուզէ քանդել Բարեգործականը: Եթէ մէջտեղ պիտի բերեն կարգ մը բուռն արտայայտութիւններ մեր այս կամ այն թերթին մէջ, մենք ալ, մեր կարգին, գրանք ցոյց տալ աւելի զօրաւոր փաստեր, իրողութիւններ, ապացուցանելու համար թէ Բարեգործականը կը ձգտի ասպարէզէն քշել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Անշուշտ կը յիշեն Կովկասի փոխարքայ Վարանցով-Ցաշկովի գաղտնի նամակը, որ հրատարակուեցաւ քանի մը տարի առաջ, «Խորհրդային Հայաստան»ի մէջ:

Միեւնոյն ատեն, չեն կրնար ծածկել իրենց չափազանց վրան-բաց քաղաքականութիւնն ու կարգադրութիւնները՝ գաղութներու մէջ, որպէս զի Դաշնակցութեան շուքն իսկ չերեւայ իրենց բոլորտիքը: Իրենց գործունէութեան ասպարէզին, իրենց ազդեցութեան շրջանակին մէջ:

Երկրորդ, Բարեգործականի մեծ ու պզտիկ վարիչները, աղա, պէյ թէ էֆէնտի, չպիտի մոռնան որ, Միութիւնը հաստատուած է, ամէն բանէ առաջ, հայ ժողովուրդի բարիքին համար: Հետեւաբար, պէտք է աչք ու ականջ կտրի, լսելու, տեսնելու համար այդ ժողովուրդին տառապանքները: Մանաւանդ հիմա, երբ արմատախիլ բազմութիւնները հազար քարի կը զարնեն իրենց գլուխը, ամուր պահելու համար կապը հայրենիքին եւ մայր-կոճղին հետ:

Բարեգործականը պիտի ունենայ երկու հիմնական գիծ— 1. Սատարել Երկրի վերաշինութեան, 2. Նոյնքան եւ աւելի՝ հոգատարութիւնն ստանձնել թափառական բազմութիւններու տեղաւորման: Երբ ներգաղթը չի քալեր— եւ չի քալեր— Բարեգործականը չպիտի սպասէ Երեւանցիներու բարեհաճութեան: Զպիտի քծնի ու ձեռքերը լուայ, այլ տիրաբար ձեռք պիտի առնէ, օրինակ, Սուրիոյ եւ Միջագետքի տեղաւորման գործը, որ կենսական արժէք ունի նոյնիսկ վաղուան հայրենիքին համար: Աչք մը՝ Յունաստան եւ Պուլկարիա— հազար խրատ կ՚արժէ:

Երրորդ, Բարեգործականը պիտի ձգտի անվրիպելի հոգատար մը դառնալ կրթական ճակատին վրայ: Առանց քաղաքականութիւն խաղալու, եւ առանց խտիր դնելու հրէի եւ հեթանոսի: Վերջ՝ սմսեղուկ հաշիւներուն, մանաւանդ այս գետնին վրայ: Եւ վերջ՝ հաւատաքննութեան:

Զորրորդ, Բարեգործականը պէտք է լուրջ, անկեղծ դարձ մը կատարէ դէպի ժողովրդականութիւն:

Հակառակ բոլոր ոսկեզօծ հաւաստիքներուն, կապերը չափազանց թոյլ են այս Միութեան եւ ժողովուրդին միջեւ:

Վարակուած՝ թունդ ազնուապետական հակումներով, կրծկուած՝ անդրալեռնական կամ զուտ սեղանաւորական կանոնագրի մը պատեանին մէջ, Բարեգործականի վարիչները իզո՛ւր կը փորձեն դառնալ համաժողովրդական: Այլապէս, կրնային համախմբել ոչ միայն ժողովուրդի բոլոր տարրերը, այլ եւ բոլոր համանման միութիւններն ու կազմակերպութիւնները, եւ կազմել համապարփակ զանգուած մը: Ճշմարտապէս ընդհանրական, ոչ թէ դասակարգային:

Վերջերս մենք առիթ ունեցանք ուշադրութեան յանձնելու Բարեգործականին նոր ուղեգիծը: Երկարապատում շարք մը այլազան առաջադրութեանց:

Եթէ անկեղծ են, այդ առաջադրութիւնները կրնան իրականացնել միայն մէկ պայմանաւ, — դառնալով իսկապէս համաժողովրդական: Բարեփոխելով Բարեգործականի կանոնագիրը: Թօթուելով ազնուապետական եւ նեղմիտ, կուսակցամոլ հակումները:

Բարեգործականին յենարանը պիտի ըլլայ ժողովուրդը, եւ ոչ թէ այս կամ այն խմբակը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Գերմանիոյ ներքին կացութիւնը

Գերմանիոյ ժողովրդավար կուսակցութեան մեծամասնութիւնը որուն ուժ կուտան դրամապետական եւ ճարտարարուեստական շրջանակներ, ատենն եկած կը նկատէ յարձակելու Պրիւնինկի դահլիճին վրայ, կարգ մը կարեւոր փոփոխութիւններ մտցնելու համար անոր կազմին մէջ: Գլխաւորաբար կ՚ուզեն փոխել ելեւմուտքի, ներքին եւ արտաքին նախարարները:

Արտաքին նախարարը Քուրցիուս որ կը պատկանի այս կուսակցութեան, ներկայ եղաւ նիստի մը, ուր խորհրդակցութեան դրուած էին օրուան կարեւոր հարցերը եւ մասնաւորաբար ելեւմտական հրովարտակները: Քուրցիուս ստիպուեցաւ ձգել հեռանալ քուէարկութեան պահուն:

Վարչապետ Պրիւնինկի առաջարկուած է հրաժարականը ներկայացնել հանրապետութեան նախագահին, որ կրկին զինքը պիտի կոչէ նոյն պաշտօնին, այս անգամ կարգ մը փոփոխութիւններով վերակազմելու համար դահլիճը: Կը հաւաստուի սակայն թէ Պրիւնինկ ո՛չ ընդունած է դահլիճի կազմը ենթարկել փոփոխութեան, ո՛չ ալ խորհրդարանը նիստի հրաւիրել:

Բայց եթէ կառավարութեան հակառակորդները շարունակեն իրենց անհաշտ ընթացքը, Պրիւնինկ պիտի հրաժարի ամէն պատասխանատուութիւն ձգելով ընդդիմադիրներուն:

Իսկ ընկերվարականները իրենց երէկի նիստին մէջ, որոշեցին Պրիւնինկի հետ շարունակել բանակցութիւնները, կարգ մը բարեփոխումներու ենթարկելու համար ելեւմտական հրովարտակները:

Պերլինի մէջ, հրովարտակներուն դէմ բողոքելու համար, համայնավարները կազմակերպած էին հաւաքոյթ մը, որ վերջացաւ խռովութիւններով ու կռիւներով: Ոստիկանութիւնն ստիպուեցաւ կրակել օդին մէջ, վախ ազդելու համար ցուցարարներուն, որոնք սպառնական դիրք բռնած էին: Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան:

[illegible] ան համայնավարները: Ոստիկանութիւնը ստիպուած է զէնքի դիմել:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ

ԽՄԲ.—Նոյնութեամբ կ՚արտատպենք Հալէպի «Եփրատ»էն, ռամկավար (3 յունիս).

— Կը տեղեկանանք թէ Ազգ. Հայկազեան Վարժարանի ըակին մէջ Առաջնորդ Սրբ.ին նախագահութեամբ կատարուելիք Մայիս 28ի հանդէսը կառավարութեան կողմէ արգիլուած է հակառակ Առաջնորդ Ս. Հօր կողմէ բոլոր պատասխանատուութիւնները ստանձնելու յանձնառութեան:

Մեզի համար անմեկնելի է Սրբազանին այս մասին ցոյց տուած ծայրայեղ նախանձախնդրութիւնը: Ինք որ Հալէպ նոր եկած ատենը Մայիս 28ի առթիւ Ազգ. Վարժարաններուն փակ մնալուն հակառակած էր, ըսելով որ մեր ազգային եկեղեցական տօներուն մէջ այսպիսի տօն մը չիկար: Մինչդեռ հիմա ոչ միայն ազգ. Վարժարաններու փակուելուն կը հաւանի, այլեւ Պօղոս Կիւլպէնկեան վարժարանն ալ այդ օրը գոցել կուտայ, հակառակ հիմնադիր բարերարին բացորոշ պատուէրին, կատարուելիք հանդէսին համար Հայկազեան Վարժ.ի բակը կը տրամադրէ եւ կառավարութեան առջեւ ալ հանդէսին բոլոր պատասխանատուութիւնները կ՚ստանձնէ: Հետաքրքրական էր գիտնալ այս հոգեկան փոփոխութեան պատճառը: Առաջնորդը որ ամբողջ հայ ժողովուրդին վճարեալ պաշտօնեան է, իրաւունք ունի՞ այդ ժողովուրդին մէկ հատուածը եղող կուսակցութեան մը հետ նոյնանալու, այն աստիճան որ անոր մէկ հանդէսը իւրացնէ եւ կառավարութենէն առ այդ արտօնութիւն առնելու համար պատասխանատուութիւն ստանձնէ: Կառավարութիւնը Արտաւազդ Ս. Եպիսկ.ին անձը նկատի չունենար. այլ անոր Հայոց Առաջնորդի հանգամանքը, Առաջնորդը ինքզինքին ի՞նչպէս թոյլ կուտայ ամբողջ ժողովուրդը պատասխանատուի դիրքին մէջ դնելու համարձակիլ, առանց իրաւասութեան եւ կ՚երեւի, առանց ալ մտածելու իր ըրածին հետեւանքը»:

Հայ համայնավարները կը գործեն

Պէյրութի թերթերէն «Էլ Ահրար», «Էլ Նիտա», «Էլ Պայրագ» կը գրեն.

—Հայերը տօնեցին իրենց անկախութեան 13րդ տարեդարձը: Այս անկախութիւնը Դաշնակիցներու յաղթանակով, ապահովուած էր, որուն մասնակցած էին Հայերը:

Բոլոր հայ վարժարաններն ու մեծ հաստատութիւնները փակ մնացին այդ օրը:

Սակայն կարգ մը հայ բոլշեւիկներ կ՚ուզեն որ Հայաստանը մնայ բոլշեւիկ Ռուսիոյ լուծին տակ, որով օր մը առաջ անոնք թռուցիկներ ցրուած են, դաշնակներու եւ իմբերիալիստ տէրութիւններու վրայ յարձակելով եւ վերջացնելով «կեցցէ համայնավարութիւնը» խօսքերով:

Ընդհ. Ապահովութիւնը ձեռք անցուցած է այդ թռուցիկները եւ խստիւ կը հետապնդէ անոնց հեղինակները:

Համայնավարութիւնը Թուրքիոյ մէջ

Անցեալները Այտընի մէջ քանի մը համայնավարներ ձերբակալուած եւ Պոլիս զրկուած էին: Ձերբակալուածները ուսուցիչ եւ աշակերտ ըլլալով, կրթական գործավարութիւնը հետաքրքրուած եւ կրթական վերատեսուչին հրահանգ տուած է որ քննութիւն մը կատարէ: Վերատեսուչը Այտընն երթալով անձամբ քննութիւն կատարած եւ արդիւնքը գործավարութեան հաղորդած է:

Առնուած տեղեկութեանց համաձայն, կրթական վերատեսուչին տեղեկագրին մէջ հետեւեալ հատուածը կայ. «Դժբախտաբար մեր արհեստից վարժարաններուն մէջ համայնավարական ոգի գոյութիւն ունի: Ասիկա ուրանալը եւ պահել ջանալը ապագայի համար վտանգ մը կը կազմէ, ուստի ասոր արգելք ըլլալու միջոցները պէտք է խորհինք: Ձերբակալուած ամբաստանեալներէն ուսուցիչ Պահա պէյ գերմաներէնի արժէքաւոր ուսուցիչ մըն է: Աշխատասէր եւ համայնավարական ոգիով անձ մըն է: Հարցաքննութեան ատեն չէ ուրացած որ համայնավարական հակում ունի եւ իւրացուցած է այդ գաղափարը: Բայց եւ այնպէս պատուոյ խօսք տուած է որ համայնավարական քարոզութիւն չպիտի ընէ եւ այդ տեսակ ձեռնարկ չէ ըրած: Այս անձը համայնավարութիւնը իբր նպատակ կը ճանչնայ»:

Գալով ամբաստանեալ ուսանողներուն, ասոնք կուրօրէն կ՚ուզեն որ համայնավարական ոգին ապրի իրենց մէջ: Աշակերտներէն մէկը, հարցաքննութեան միջոցին ըսած է որ «երբ Իզմիրի Արհեստից վարժարանի ուսանողները Պայրամի առթիւ մեր դպրոցը հիւր եկան, սեղանին գզրոցը նետուած «Քըզըլ Իսթանպուլ»թերթը գտայ պահեցի»:

Միջադէպեր Ռուպէի մէջ

Ռուպէ-Թուրքուանի գործադուլը տակաւին չէ վերջացած եւ մերթ ընդ մերթ տեղի կուտայ միջադէպերու: Նախորդ օր ցոյցեր կազմակերպած էին ընկերվարականներն ու համայնավարները՝ առանձին: Միջադէպերու առաջքն առնելու մտահոգութեամբ, տեղական իշխանութիւնները որոշեցին արգիլել երկու ցոյցերն ալ:

Հազարի չափ համայնավարներ, որոնք թափօր կազմած էին, դիւրաւ տեղի տուին ոստիկանութեան ճնշումներուն ու ցրուեցան: Բայց շատ չանցած, փոքր խումբերով գացին համախմբուիլ ուրիշ վայր մը: Ոստիկաններ փորձեցին զանոնք կրկին ցրուել: Բայց անարգուեցան ցուցարարներուն կողմէ, յարձակման ենթարկուեցան քարերով, մինչեւ որ ձիաւոր ջոկատներ հասան: Ցուցարարները փախուստ տուին: Բայց ձիաւորները անցնելու վրայ էին երբ բանթող գործաւորները դարձ[illegible] սրուակներ նետել անոնց վրայ: Ձիաւորի մը երեսը [illegible] ցուցարարներ ձերբակալուեցան: Բայց ասով, համայնավարները չհանդարտեցան:

Նոյն իրիկունն իսկ, 7—800 այր եւ կին ցուցարարներ քանի մը ժամ անընդհատ քար ու սրուակ տեղացուցին ոստիկան-զինուորներու վրայ: Ցուցարարները պատնէշներու ետին ապաստանած կը կռուէին մինչեւ կէս գիշեր: Ոստիկան-սպայ մը վիրաւորուեցաւ ծանրօրէն:

Վատիկանի եւ Իտալիոյ վէճը

Հռոմէն պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ իտալական կառավարութիւնը որոշած է ո՛չ մէկ փոփոխութեան ենթարկել կաթոլիկ կազմակերպութեանց մասին իր տուած որոշումները:

Իսկ Վատիկան իր կողմէ կ՚ըսէ թէ իտալական կառավարութեան պատասխանէն առաջ, վերջնագրի ձեւով ո՛չ մէկ ծանուցագիր տրուած է Վատիկանի կողմէ՝ իտալական կառավարութեան: Վատիկան եւս անխախտ կը մնայ իր տեսակէտին վրայ եւ չընդունիր կաթոլիկ երիտասարդական ակումբներու լուծումը:

Ֆրանսայի անգործները

Յունիս 6ի պաշտօնական վիճակագրութեան համաձայն, անգործներու թիւն է 39,475, որոնց 9357ը կիներ: Այդ թուականէն մէկ շաբաթ առաջ, նպաստընկալ անգործներու թիւն էր 41339: Այս շաբաթ ուրեմն, 1864ի նուազում մը:

Մէկ տարիառաջ, ճիշդ նոյն օրերուն անգործները կը հաշուուէին: 861:

Յունիս 6ին, Փարիզի անգործներու թիւն էր 14620 (4146ը կիներ): Մէկ շաբաթ առաջ, այդ թիւն էր 15575: Սէնի մնացեալ վայրերուն մէջ՝ 9822, անցեալ շաբթուան 10506ին դէմ: Ամբողջ Սէնի նահանգին մէջ ուրեմն 24442 անգործներ, մէկ շաբաթէն միւսը 1699ի նուազումով:

Յունիս 1էն 6, Ֆրանսա մտած են 2502 օտար աշխատաւորներ—2327ը երկրագործութեան համար—: Իրենց երկիրները մեկնած են 1023 օտարականներ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

30 հոգի խեղդուած.— Էնկիւրիէն, անգլիական թերթի մը թղթակիցը կը հաղորդէ թէ Քըզըլ-Ըրմաքի յանկարծական յորդումը մեծ մնասներ տուաւ: 30 հոգի խեղդուեցան, եւ մօտ հազար ընտանի անասուններ քշուեցան:

Էմիր Ֆէյսալ Էնկիւրի մէջ.—Էնկիւրիէն կը հաղորդեն թէ Իրաքի Ֆէյսալ թագաւորը յուլիսի առաջին շաբթուն Թուրքիա պիտի գայ, Մ. Քէմալի այցելելու: Թագաւորին պիտի ընկերանան Իրաքի ելմտական նախարարը եւ ուրիշ անձեր: Ֆէյսալ թագաւոր քանի մը օր Էնկիւրի մնալէ վերջ, Պոլսոյ ճամբով Եւրոպա պիտի անցնի,

Ութ հոգի մեռած.— Պոլսէն տրուած տեղեկութեան մը համաձայն, Զօնկուլտաքի ածխահանքերուն մէջ, կրիզուի պայթումի մը հետեւանքով, ութ հանքագործներ մեռան:

Օդանաւով ցանք.— Մոսկուայէն կը հաղորդուի թէ շահեկան փորձ մը կատարուեցաւ Թուրքեստանի մէջ՝ օդանաւով բրինձ ցանելու:

Օդանաւ մը սաւառնեցաւ բրինձի դաշտերուն վրայ 10-15մեդր բարձրութեամբ եւ բրինձ սրսկեց ակօսներուն վրայ: Այս կերպով ցանքը կատարուեցաւ շատ աւելի արագ, հեկտարը մէկ վայրկեանէն:

ՅԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Գ.

ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Հարկ է որ մեկնինք,— Գերագոյն մարմնի հրահանգն է այս,— չյոգնելու եւ յամրաբար չմեռնելու համար...

— Դուն յոգնա՞ծ ես սաւառնելէ, անհրաժեշտ է որ գետնի վրայ քալելով մեկնիս...— Դուն յոգնա՞ծ ես քալելով առաջանալէ. պէտք է որ նստա՛ծ մեկնիս...

Շարունակ նոյն երգը եւ շարունակ նոյն կերպը կ'ամուսնանան իրարու հետ ու կը ծնին Քո՛ւնը... Իսկ քունը յոգնածներու համար է եւ յագեցածներու...

Դուն ո՞ր մէկն ես, ընկեր կամ ուղեկից, դուն ո՞ր մէկն ես.— յոգնա՞ծը, թէ՞ յագեցածը...

Հարկ է որ մեկնի՛նք,— Գերագոյն մարմնի հրահա՛նգն է այս.— յագենալու եւ հանգստանալու համար...

Կ'արժէ՞ կառչած մնալ կարկտաններու եւ փառաւորուիլ փշրանքներով,— Ուրեմն կա՛ց... դուն սակաւապե՞տ ես, դուն կը բաւականանա՞ս ինքդ քեզմով.— Ուրեմն կա՛ց...

Յուզիչ յիշատակներով լեցո՛ւն էր իր զինուորականի պայուսակը, բայց ան հրկիզեց բոլորը, տեղաւորել կարողանալու համար միայն մէկ յիշատակ...

Ան դժգո՛հ էր իր բոլոր ունեցածներէն. կատարեալի կարօտն ունէր, անոր համար ուրախութեամբ կը հպատակէր մեկնումի հրամանին...

Բոլոր անոնք՝ որոնց պզտիկ հարսներն ու հարստութիւնները կը բնակէին մեկնակէտի վրայ, չէին մեկներ... Ու չեն մեկնիր բոլոր ա[illegible] երբեմնի նպատակակէտը, բայց չեն [illegible]

Հարկ է որ մեկնի՛նք,— գերագոյն մարմնի հրահա՛նգն է այս.— կատարեալին ու կարօտեալին հասնելու համար...

Եթէ մինչեւ այսօր մեր մեկնումն ակամա՛յ էր, թող այսօր դառնայ կամաւո՛ր... Եթէ մինչեւ այսօր մեր մեկնումն հորիզոնական էր... անօգուտ ճառագայթներու պէս, թող այսօր դառնայ ուղղահայեա՛յ, ամառնային արեւի շողերո՛ւ եւ տեղատարափ անձրեւի պէս...:

Հարկ չկայ տրտնջալ տկարութենէ եւ հառաչել հեռուներու համար...— նստած պիտի մեկնինք, հասնելու համար անոր՝ որ ամէնէն աւելի մօտ է մեր սրտին...

Դուն չե՞ս տեսնե՛ր, դուն չե՞ս ճանչնար լաւագոյնը, կատարեալը.— ոչի՛նչ: միայն թէ տես կարկտանները ու մեկնէ կարկտաններէն...

Ո՛վ իմ սիրական. ձանձրացե՞ր ես պզտիկ ուրախութիւններէ եւ տրտմութիւններէ.—Ուրեմն մեկնի՛նք...— Անո՛ր մէջն են մեծ ուրախութիւններն ու մեծ տխրութիւնները ..:

ՄՈՒՍԱՍԻՐ

ՕՐՕՐՈՑԻ ԵՐԳ

Ննջիր, մանկիկ իմ,
Ննջիր հանդարտ,
Օրը հանգիստ է,
Օդը խաղաղ։
Հայրդ գալու է
Երկու տարուց,
Գնաց երկրին մեր
Պարտքը տալու։

Մեծացիր դու էլ,
Արեւ իմ նոր,
Բայց երբ լինես դու
Քսան տարու,
Կ'երգի երկրում քո
Ուրիշ գարուն։

Ուրիշ յասմիկներ
Կը ծաղկին վառ,
Ու չի հասնի քեզ
Ոչ մի խաւար:
Ննջիր մանկիկ իմ,
Ննջիր հանդարտ,

Գ. ՄԱՀԱՐԻ

ԱՐՁԱԿ ԷՋԵՐ

ՔԱՂԸ

I

Քաղի եղանակ է։ Ու առաւօտ։

Հիմա՝ արեւը, լոգանքէն նոր դուրս ելած կոյսի մը կը նմանի, որ իր ծո՛վ, ծով ոսկի վարսերուն ջրվէժին կը յանձնէ գիւղը, հազարումէկ սրսփուն նազանքներով։

Գիւղն ամբողջ, պսակադրութեան պատրաստուող արքայի մը շէնշող ու գեղեցիկ անհամբերութեամբը, զինքը պսակին ու առագաստին տանո՛ղ հարսնեւորներու օրօրուող թափօրին կը սպասէ։

Հիւղակներուն դռները կը բացուին՝ խօսք մէկ ըրածի պէս։ Մէկէն։ Մոգական զսպանակէ մղուած կարծես։ Ճիշտ՝ արեւածաղիկներու նըման, արեւին դէմ եւ արեւին հետ։

Քաղուորները՝ քաղի գործիքներով, այն ասպետներուն պէս, որոնք արշալոյսին հետ կը թամբեն ձիերն իրենց, ի խնդիր նոր ու յաղթական արշաւներու, կայտառ ու զուարթ։

Ու գիւղին փողոցները, առտուան այդ բանաստեղծական պահուն, քաղուորներու առողջ ձայներովը կը լեցուին, առնական, ուժեղ եւ հնչական, ու հատիկ, հատիկ։

— «Հէ՛յ, Պուպօ՛, Պուպօ՛, տնաշէն. տես արեւն իր ոսկի կտուցը ձեր ցուիքին է զարկած, հայտէ՛, ի՞նչ կը տնտնաս»։

— «Հա՛, աղբեր, հա՛։ Քիչ մըն ալ կեցիր. քիչ մըն ալ սրեմ բերանը սա անտէր մանգաղին, ու կը ժըմնիմ»։

Ու կը ժմնին բոլորն ալ։ Կրկին՝ խօսք մէկ ըրածի պէս։Գիւղին բոլոր, բոլոր անկիւններէն։ Հոսկէ ու հոնկէ։ Աշխոյժ ու ծիծղուն։

Ու կը հաւաքուին գիւղին վարի ծայրի հրապարակին վրայ։ Հոն՝ ուր կը գտնուի ջուխտաղբիւրը մեր գիւղին և ուրկէ կը քակուի արտերուն ճամբան, որ կը քսուի մեր դպրատան և [illegible]ունն պատերուն։

[illegible] մը։ Անգամ մը եւս կը լուան երեսները։ Իրարու կը միացնեն ափերը։ Ճիշդ՝ մէջտեղէն բացուած գրքի մը ձեւով եւ ջուրը ուժով ուժով կը նետեն դէմքերուն։ Կը շփեն իրենց վիզերը, որոնք մեր գիւղին մառաններուն առաստաղները բռնող գերաններուն հաստութիւնն ունին։ Եւ հուսկ ուրեմն, կրկին գրքի ձեւ ափերով կը խմեն ջուրէն կուշտ ու կուռ. առտուն կանուխ, խորոված կերած մարդոց ախորժակով,

Հա՛, չմոռնամ ըսելու, որ մեր գիւղին մէջ, առտուն կանուխ, դեռ փշրանք չդրած, աղբիւրի պաղուկ-պաղուկ ջուր կը խմեն։ Իմ հանիս կ'ըսէր թէ, մութն ու լուսուն աղբիւրի ջուր խմելը՝ շա՛տ, շա՛տ օգտակար է։

Հիմա՝ ամենայն ինչ կատարեալ է արդէն։

Երեսները արտերու ճամբուն տըւած՝ կը խաչակնքեն։ Մեծ պաշտամունքով՝ «Հայր մեր» մը կը փսփըսան։ Եւ հուսկ ապա՝ «Եա՛, Աստուածամար, դուն մեզի պահապան եւ օգնական» մըն ալ ըսելէ յետոյ՝ ի խորո՛ց սրտի, կը շարժին խումբերու բաժնուած։ Մանգաղներն ուսերուն եւ ուտելիքի իրենց տոպրակներն ալ անոնց ծայրերն անցուցած։

Ճամբան՝ իւրաքանչիւրը բան մը ունի պատմելիք։

Մէկը՝ գիշերուան իր զարմանալի երազը կը պատմէ, մասնաւոր ախորժով մը։ Հա՛, այնպէս, իր արտին ճիշդ պորտին վրայ, երկինքին բացուած ըլլալը, ու «թօփ» մը լոյսի վար իջնելն ու արտին վրայ փշրուած ըլլալը։

Ուրիշ մը՝ արտերուն վրայ, առատ անձրեւներու տեղալը տեսած ըլլալով, այդ տարուան բերքերուն առատ ըլլալը կը գուշակէ։ Անձրեւը՝ առատութեան եւ օրհնութեան նշան է մեր գիւղին մէջ։

Երրորդ մը՝ որ դեռ անպեխ է և անմօրուս, քիչ մը քաշուելով երեցներու ներկայութենէն, կը խօսի իր սրտին իրական երազէն։ Արդէն առնելիք բերքին հետ կապելով իր սրտին ալ թագաւորութիւնը։

Սիրող տղայ մըն է։ Կտրիճ ու կայտառ։ Գիւղի աղուոր ու կրակոտ տղայ։ Գեղուղէշ հասակով եւ սև ու բոցավառ աչքերով։ Սիրող տղայ, որ՝ պիտի քաղէ, որ ամբարները պիտի լեցնէ, եւ յետոյ ալ, ճակատաբաց ու ինքնավստահ, իր հանին պիտի դրկէ սիրածին ծնողքին, անոր ձեռքը խնդրելու, «հրամանաւն Ամենակալին եւ կամօքն մարգարէին, տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի»։

II

Արտերուն մէջ։

Արեւը հիմա կը նմանի բանակի մը թիկունքին բարձունքը պաշտպանող թնդանօթին, որ իր երախը լայնօրէն բացած, առպետօրէն կը հսկէ քաղուորներուն արշաւին, ցորենի ովկիանին վրայ։ Աշխատանքին ամէնէն հաճելի պահն է այժմ. որովհետեւ քիչ մը վերջ, երբ արեւն իր հասակին ամբողջութիւնը պիտի նետէ անոնց գլուխներուն եւ կըռնակներուն վրայ, աշխատանքը պիտի դանդաղի՝ ակամայ, թեւերը պիտի յոգնին եւ քրտինքին անառակ ջրվէժը պիտի հոսի յօնքերէն վար՝ աչքերուն մէջ։

Ու կ'ամապարեն անոնք։ Իրենց թեւերը սօթտած, ճիշդ՝ ըմբիշներու նման։ — Կը քաղե՛ն, հա՛, կը քաղեն։

— «Հէ՛յ, հէ՛յ, մեռնիմ Աստուծոյ արեւին եւ բարութեան։ Ա՛ի՞նչ առատութիւն է. ա՛ի՞նչ ցորեն է է աղբեր, ոսկի՛ է, ոսկի»։

— «Հա՛, իմացի՛ր, Կրպօ, որ՝ քաղը լմնցնենք, որ՝ ցորենը աղանք, որ՝ ամբարները լեցնենք, աս ձմեռ, «սըրա տավէթի»ն քեզմէ պիտի սկսինք, հասկցա՞ր»։

— «Ուզածդ ալ ատ ըլլայ. ա՛յ, մա՛րդ։ Կրպօ՞ն կը վախցնես։ Գիտցի՛ր, որ օխտը տարուան գինի ունիմ տիկերով։ Գլուխդ այնպէ՛ս մը կը թրջեմ, որ իմանաս թէ ո՞վ է Կըրպօն։ Առի՛ր հիմա...»։

Ու այսպէս, զուարթ ու ուրախ։ Այնպէս՝ հաց ու պանիր ուտելու նըման, վարժ ու արագ՝ կը քաղեն, հա՛, կը քաղեն։

[illegible] մնացեր ես մանգաղիդ վրայ։ Չխօսի՞ս։ Հայտէ՛, մի՛ ամչնար։ «Սէվտա» է «եավրում», եւ գիւղի «սէվտա»։ Մարդը՝ բարակ ցաւերու կը հասցնէ։ Առաջ Աստուած, կը հասնիս մուրազիդ։ Հա՛, իմացիր, որ՝ եթէ տուն լեցնող ըլլաս, ո՛չ թէ պարպող, հանիիդ հետ ես պիտի երթամ խնամութեանդ։ Աստուծով՝ կ'առնեմ աղջիկը։ Հասկցա՞ր. հայտէ՛, մի՛ մտածեր, մեղք ես, քաղէ՛։»

Երեց քաղուոր մըն է։ Սիրող տղան տխուր դէմքը տեսնելով, սիրտ եւ ուժ կուտայ անոր։Ու կը քաղեն։

III

Կէսօր։

Արտերուն ճիշդ պորտին վրայ, արեւը՝ երկինքէն բորբոքած հրաբուխի մը բերնին կը նմանի, որ իր բոցերուն եւ ժայթքումներուն ներքև կ'այրէ, ու կը մրկէ՛, արտ ու քաղուոր։

Հիմայ քաղուորները ծառերու շուքերուն տակ կ'ապաստանին, իրենց ճակատներէն հոսող քրտինքը սրբելով, ձեռքերուն ետեւի կողմովը։

Ու պահէ մը կը ճաշեն արդէն։

Քաղուորին ճաշը՝ հովիւին ճաշէն մեծ տարբերութիւն չունի։

Ձեռք մը «կլկլէ», հաց, գլուխ մը սոխ, թիքէ մը իւղոտ գիւղի պանիր եւ փարջ մը աղբիւրի պաղուկ ջուր։

Հիմայ խումբ խումբ, ծառերուն ներքեւ փարջերով ջուրերն ալ իրենց քով, կը ճաշեն, քառասուն օր անօթի մնացածի ախորժակով։

Յետոյ՝ քիչ մը քուն. յետոյ կրկին աշխատանք, մինչեւ այն ատեն, երբ արեւը յապաղած ռումբի մը, նման կը պայթի՛ հորիզոնին վրայ, փշո՛ւր, փշո՛ւր։

ԱԹէնք Մ. Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՌՈՒՍԻՈՅ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՐՄԻՂԸ

Խորհրդային իշխանութիւնները բանակցութեան մէջ են անգլիական նաւաշինական մեծ ընկերութեան մը հետ, շինել տալու համար յիսուն առեւտրական նաւեր, իւրաքանչիւրը 6էն 10,000 թոնօ տարողութեամբ։ Ռուսիոյ գլխաւոր պայմանն է շինութեանց փոխարժէքի վճարման համար ստանալ երկարատև վարկեր։

ԷՋ ՄԸ ԶԱՐՀՈՒՐԱՆՔԻ ՕՐԵՐԷՆ

ԳԷՈՐԳ - ՎԻՇԱՊ

(Կախուած 1915 յունիս 14ին, ուրիշ 51 զոհերու հետ)

«Վիշապ»... Այսպէս կ'անուանէինք այս մեծ յեղափոխականը։

Ծնած էր Կեսարիոյ բազմամարդ շուկայէն եւ փողոցներէն հեռու, համեստ թաղի մը մէկ անկիւնը, կորսուած խոնարհ տան մը մէջ։ Հայերէն չէին գիտեր իր ծնողքը։ Շրջանի անձնուէր ուսուցիչ Վահան Քիւրքճեանի զօրեղ դաստիարակութեան շնորհիւ, կը սահմանուէր դառնալու իսկատիպ դէմք մը։ Վահանը, ինչքան հեզահամբոյր այնքան կորովի ուսուցիչ, սերունդ մը ցրուած էր իր անցած ճանապարհին վրայ Օրտուէն մինչեւ Կեսարիա։ Նոր սերունդը անկէ սորվեցաւ մարդու պէս ապրելու ընդունակութիւնները, անիրաւութեան դէմ ըմբոստանալու հոյակապ սկզբունքները։ Վերջապէս հանրային կեանքի մէջ մեծ դեր կատարելու սահմանուած սերունդը՝ ան կրցաւ պատրաստել Կեսարիոյ գերազանցօրէն առեւտրական միջավայրին մէջ։

Վիշապը պատանի տակաւին, կը մեկնի Յոնիական ափերը,կը փնտռէ մաքուր գետին մը ոտեղծելու համար կազմակերպական գործ։ Կը հաստատուի Էօտէմիշ՝ որ Զմիւռնիոյ շրջանին յեղափոխական շարժումներու միջնաբերդը կը համարուէր։

Կը բնակի խարխուլ տուներու մէջ, կը քարոզէ խանութներու խորերը։ Դուրսը ցնցոտի հագած աղեգործ էր, իսկ ներսը գաղտագողի քուրմը։ 1902ին Էօտէմիշի առաքեալը գարձած էր։ Երբ աշխատանոցներէն ներս կը մտնէր, հիւսնը կը դաղրեցնէր ուրագի եւ սղոցի ձայնը, նպարավաճառը կը մոռնար իր կշիռքը, ժամերով կը հաղորդուէին անոր գաղափարներուն հետ։ Զոր հաս էր կերածը, բայց [illegible]

1905ի Սուլթանի մահափորձը վրայ կը հասնի։ Զմիւռնիոյ հայ կեանքը փոթորկած է, կարեւոր դեր ստանձնած է Վիշապ կեդրոնի դաւադրական գործին մէջ։ Էօտէմիշն ալ զերծ չէր մնացած այդ ցնցումէն։ Ոստիկանութիւնը կը հետապնդէ, ան երբեմն խաղախորդ է, մերթ պահուած է գերեզմաննոցիդամբարանին մէջ անօթի եւ անպատսպար։ Տառապանքներէն իր մէջ բոյն կը դնէր աղետալի անողոք հիւանդութիւնը։ Պատերազմական ատեանը 101 տարուան կը դատապարտէր զայն, երբ ծպտուած Եգիպտոս անցած էր։

Եկաւ օսմ. սահմանադրութիւնը։ Ընդհատուած պարտականութիւնը կատարելու ժամը հնչած էր Վիշապին համար. բայց ո՞ր շրջանը նախընտրէր Էօտէմիշը թէ Կեսարիա՞ն։ Երկուքն ալ իրեն համար ծննդավայրի հմայքը եւ քաղցրութիւնը ունէին, ընտրեց վերջինը հոն հողը կը կարօտէր մշակի և աշխատանքի։ Քալեց տատասկոտ ուղիներէ,հանրային կեանքը իր ծիլերը կ'արձակէր Կեսարիոյ եւ շրջակայ հայաշատ գիւղերու մէջ՝ անոր մարգարտաշունչ խօսքերովը։ Բոլորը անխտիր կը սիրէին զայն։ Իր ուսուցչին Քիւրքճեանին հետ կրթական գործին մեծապէս սատարեց։ իր անցած վայրերու ժողովուրդը խրախուսեց որ ունենայ վարժարան եւ ուսուցիչ, հաւաքեց մտաւորական խիզախ պատանի տարրերը, հիւրընկալեց զանոնք իր տան մէջ,անոնց մէջ արծարծեց հանրութեան ծառայելու խանդավառութիւնը, հետզհետէ ամէնէն աննշան գիւղերն անգամ կ'ունենային իրենց սեփական գպրոցը եւ անձնուէր կրթական պաշտօնեան։

Կարօտցաւ իր նախկին օճախը. գնաց Էօտէմիշ, հոն համախմբուած գտաւ ընտրուած երիտասարդութեան խմբակ մը։ Գոհ էր. այն կայծը՝ զոր դրած էր այդ միջավայրին մէջ բոցավառած էր սրտերը։ Երկու հարիւր տնուոր այդ գաղութը այդ տարին Ակնունին կը հրաւիրէր. շաբաթ մը ամբողջ ալեկոծ ծովու մը երեւոյթը առած էր։ Ժողովուրդի բոլոր խաւերը անխըտիր կը ծափահարէին մեծ հիւրերը։

1915 ապրիլի չարաղէտ օրերուն էր։ Յաղթական Ալլահին թնդանօթները կ'որոտային Կեսարիոյ բերդէն։ Կասկածելի տարրերը գիւղերէն եւ քաղաքներէն կը փոխադրուէին Կեսարիոյ բանտը. վիրաւոր գանկերով, ջախջախուած ոտքերով անվերջ եւ տեւական կարաւաններ կը հասնէին ամէն օր։ Մեր ամէնուս յոյսը Վիշապն էր Աւա՛ղ օր մըն ալ առաջնորդուած էր ոստիկանատուն։ Օրեր անցան, չերեւցաւ, մտատանջ էինք բոլորս ալ, վերջապէս հիւանդ Գէորգը բերին փշրուած. տասնեւմէկ օր ենթարկուած էր տասնեակ մը ոստիկաններու գեհենական տանջանքին։ Պըրկած, ճմլած են անոր մարմինը գաղտնիք ուզած են, բոլորը գիտէր, բայց ոչինչ ըսաւ ուրիշին համար ու ինքզինքը կ'ամբաստանէր միայն, ամէն բան ընողը ինք էր։

Զինուորական պահականոցը լեցուեցաւ երկու հազար Հայերով։ հոն էին հարուստը, քահանան, ուսուցիչը, բժիշկը, բոլորը, բոլորը։Կեդրոնաձիգ դէմքն էր Վիշապը. բանտի վարի յարկաբաժնին մէջ հիւանդանոց մը կազմակերպուեցաւ շուտով։

Հերոս Մուրատը կը ճչար անկիւնը, ոտքերու մատները գործողութեան կ'ենթարկուէին. խրոխտ Մարզպետը գառագեղի մէջ բանտարկուած առիւծի նըման լուռ կը խոկար, միշտ ըմբոստ բժիշկ Նազլբեան համասեռաած ճակատառոին՝ կը խրնամէր հիւանդները,իսկ աննման Վիշապը վիրակապերով կաղնիկազկը յառաջանարամէնուն քով. կը քաջալերէր, շունչ եւ ոգի կուտար։ Մեր մխիթարիչ հրեշտակն էր, լաւատես լուրեր կը ստեղծէր մեզ յուսադրելու համար։ Անկիւն մը ընկեր մը իր մահուան գալարումները կ'ապրէր, Գէորգը ծնրադիր, գլխարկը հանած, վերջին յարգանքը կ'ուղղէր զոհին եւ լուռ կ'արտասուէր։ Տունէն եկած պատառ մը հացը կը բաժնէր, սեղանակից էին իրեն կարօտ ընկերները. լուացքէն քիչ մը դրամ խնայած իր ընտանիքը «խաշլըխ» կը բերէր կը բաժնէր ինչ որ ստանար։ Իր սիրելի Իւղաբերը միշտ բանտ կ'այցելէր Այր եւ կնոջ գաղափարի եւ հոգիի ներդաշնակ գեղեցկութիւնը կարելի էր նշմարել այդ տեղ. այս ըմբոստ աղջիկը տառապանքէն աւելի ուժեղացած՝ կը յանձնարարէր երբեք գաղտնիք չտալ՝ տոկալ տանջանքներուն մինչեւ յետին շունչ։Երբ Գէորգը փորձէր զայն քաջալերել, ան վիրաւորուած կ՝ըմբոստանար,կը բողոքէր այդ կասկածին դէմ եւ հրաժեշտ կ'առնէր առնական ժպիտով։

Նորածին զաւակ մը ունէր, Անահիտ որուն համար երկար երկար կը խորհէր եւ կիզիչ արցունքներ կը պսպղային իր աչքերուն մէջ։

Աղէտալի գիշեր մըն էր։Բարբարոսութիւնը վերջին փորձը կը կատարէր բոլոր գաղտնիքները երեւան բերելու համար։ Քաղաքին բոլոր պահականոցները գործունէութեան մէջ էին։ Շատերը կը թունաւորէին իրենք զիրենք եւ ապակիի կտորներով փորձեր կ'ընէին անձնասպանութեան։ Առաջնորդ Պէհրիկեան եպիսկ. շղթայուած էր։ Վիշապը կրկին տարուած էր, հեռուէն հատկտեալ ողբի նմանող ձայն մը կուգար։ Լռեցնել կը ճգնէին, բայց ան ալ աւելի ուժգին կը գոռար։ «Յեղս կը մեռնի»։ գիշերուան խաւարին մէջ փոթորիկի նման պայթեցաւ այդ աղաղակը։ Կերպարանափոխուած մէկը շալկած ներս բերին։ Կատղած կը մռնջէր.

—Ազգս կը մեռնի»։Բնութեան բոլոր տարրերը կարծես կ'ուզէր շարժման մէջ դնել՝ իր այնքան սիրած բայց ճղակտոր ցեղը փրկելու համար։ Իմացանք որ հաւատաքննութեան դժոխային տանջանքներուն մէջ պրկած, գալարած են անոր հալած, հատած մարմինը՝ գաղտնիք ուզած են զանազան միջոցներով եւ շլացուցիչ խոստումներով, պահակները գինարբուքի պահեր սարքած են անոր շուրջ, ծաղրած են հայ յեղափոխութիւնը, անկախ Հայաստանը, անոր փըրկիչները, բայց ան չէ պարտուած, անոր կամքին կրանիդեալ պատուարներուն առջեւ փշրուած են բռնապետութեան բոլոր միջոցները։ Գաղտնիքը անոր հոգիին անթափանցելի խորքին մէջ թաղուած մնաց եւ կը մնայ տակաւին։

Առաջին անգամ ըլլալով 60 հոգի կ'ելլէին պատերազմական ատեանին առջեւ։Վիշապը կանգնած է դատաւորներուն առջեւ։ Ազգերու պատմութեան մէջ քիչ կը գտնուի այդքան ուժեղ պաշտպանութիւն մէկ ժամ տեւած է «իր խօսքը»։ Ցնցող փաստերով հաստատած է Հայերու անմեղութիւնը, զինուորական դատաւորները պահ մը մոռցած իրենց դերը, կաթիլ կաթիլ արցունք թափել սկսած են։ Ներկաները կը յիշեն այդ պահը եւ կը հաստատեն որ բռնակալ ցեղին ներկայացուցիչները շատ քիչ անգամ արդարութեան եւ իրաւունքի այս տեսակ բուռն պաշտպանողական լսած են։

***

915 յունիս 14-15ի լուսնալու գիշերը բանտին դռները ճռնչացին, դահիճները լապտերներով ներս մտան, 12 հոգի մէկիկ մէկիկ հանուեցան իրենց անկողիններէն։ Գէորգն ալ անոնց մէջն էր։ Մոլեռանդ թըրքութեան ցնծատօնն էր այդ օր։ Տանիքներուն վրայ առտուան լուսաբացին կը նշմարէինք ամբողջ բնակչութիւնը երգի, խինդ ու ծիծաղի պարերով։ Կախուած էին բոլորն ալ։ Հոն էին Կեսարիոյ հայ համայնքին բոլոր ներկայացուցիչները։ Ճամճեանը, Զամպաքճեանը պղնձագործ Կարապետը եւայլն, եւայլն։ Բեռնակիրները սանդուղի վրայ բեռցած տարած էին դիակները եւ լեցուցած էին փոսի մը մէջ։ Եւ այդ փոսը դարձաւ 52 կախաղան բարձրացած Հայերու դամբարանը։

ԿԵԱՆՔԸ

Քալե՛լ այսպէս կորաքամակ
Մղուած կեանքի խորհուրդէն,
Տեսնել հոգւո՛յն մէջ անպարփակ
Վարդեր՝ որ վի՛շտ կը բուրեն։

Քալել լըռին ու երկիւղած
Երբ ամէն ոք կը նընջէ,
Տեսնել լուսինը մոլորած՝
Աստղերուն մէջ սատափէ։

Ըղձալ ճախրել կապոյտն իվեր,
Բայց մի՛շտ ճակատը հողին,
Ի՞նչպէս հըրճուիլ երբ շիրիմներ
Քալլերուդ դէմ կ'երկարին։

Վայրկեան մը լոկ խարտեաշ կոյսի
Նայուածքներէն օրօրուիլ,
Յետոյ աւա՛ղ, շիթ մ՝արցունքի
Գայ սիրոյդ հետ խառնըւիլ։

Կենա՛լ յանկարծ ճամբուն վըրայ,
Ուզել պահիկ մ՝երազել.
Մինչ գանկ մ՝ահա դուրս կը փութայ,
Որ գայ հոգիդ խըռովել։

Լոկ հիւղակով մը շատանալ
Ժայռի կողին ապալեր։
Բայց որ աւա՛ղ, անոր սեմն ալ՝
Ցուրտ շիրմաքար մ՝է եղեր։

Նախ դողդղալ աչքերն ուղղած
Քարին՝ օծուա՛ծ արցունքէդ.
Յետոյ փախչի՛լ քու երազած
Անդորրաւէ՛տ հիւղակէդ։

Պէ՛տք է ապրիլ անտեսելով,
Եւ կամ պէտք է տառապիլ.
Մերթ արբենալ սին հաճոյքով,
Կեանքի մեղքին վարժըւիլ։

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՅՈՒՆԻՍ ՅՕԻՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի 1931 ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՎԵՑԱՄՄԵԱՆ

Շատ մը բաժանորդներ վճարած չըլլալով իրենց բաժնեգինները, կը հրաւիրենք շուտով փակել իրենց հաշիւները, որպէսզի ստիպուինք համապատասխան կարգադրութիւններ ընել,

Նկատի ունենալով տնտեսական տագնապը, մեր կողմէ ընծայած ենք ամէն դիւրութիւն, կարգը մերն է սպասելու քիչ մը աւելի արագ եւ կանոնաւոր գործառնութիւն,

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ԽԱՂՂՈՒԹԻՒՆ... ՀՈՒՐՐՈՎ, ՈՒ ՕՐՐՈՎ

Այս վերջերս, խաղաղութեան պահպանման եւ հաստատման փաստաթղթերը շատ կը խօսին սպառազինութիւններու եւ պատերազմական ծախքերու մասին։ Թիւերն են սակայն, որ գաղափար ունին այն թիւերուն ու գումարներուն վրայ, որոնցմով կարելի է չափել սպառազինման վազքը։

Այդ թիւերը արձանագրուած կը գտնենք Ազգերու Դաշնակցութեան մէկ հրատարակութեան մէջ, 1200 էջնոց գիրք մը։ Այս գիրքին մէջ կարելի՛ է գտնել ամէն կարգի տեղեկութիւններ 1929-1930ի զինուրական-պատերազմական ծախքերուն մասին։ Ահա քաղուածք մը։

Ամերիկա	17,049,258,912
Անգլիա	14,303,726,651
Ռուսիա	12,041,491,000
Ֆրանսա	11,034,500,000
Իտալիա	6,444,158,146
Ճափոն	6,185,460,667
Գերմանիա	4,047,460,822

Այս գումարները, իւրաքանչիւր պետութիւն արձանագրելէ յետոյ իր պատերազմական-զինուորական ելեւմտացոյցին մէջ, անշուշտ հանդարտօրէն կրնայ խօսիլ ընդհ. զինաթափութեան եւ խաղաղութեան մասին։

ՀԱԶՈՒԱԴԻՏ ԳՐՔԵՐ

Շիքակոյի Համալսարանի Նոր Կտակարանի ուսուցիչ փրոֆ. Էտկըր Կուտսփիտի կարծիքով բաղմաթիւ արժէքաւոր գրական ձեռագրեր կան Շիքակոյի Հայ, յոյն եւ սուրիացի գաղթականներուն մօտ։

1930ի յունուարին էր որ գրանուէցաւ «Գոլսոհմօ Ս. Գիրքը» որ 10րդ դարու գործ է։ Այս Ս. Գիրքը կը կոչուի նաեւ «Արկոս Լէքսիոնըրի»։ Ուրիշ սուրիական ձեռագիր մը կը պարունակէ Յովհաննու Աւետարանին վերջին մասը եւ Հռովմայեցւոց Թղթին սկիզբը։ Այս գրքին միացեալ մասերը կը գտնուին Սուրիա։

Նոր գտնուեցաւ հայկական ձեռագիր մը, որ կը պարունակէ չորս աւետարանները։ Այս գիրքը գրուած է 16րդ դարուն մագաղաթի վրայ եւ ջրաներկով։

Համալսարանը գնած է նաեւ ուրիշ յոյն ձեռագիր մը, որ կը պատկանի 13րդ դարուն։

կարդացէք և տարածեցէք ՅԱՌԱՋ

ՅՕԻՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ

Յոյն կը հանչէին Նազլը Ե...ները, Գիւրքճեանը, Մուրատը, Մովսիսեանը, Մինասեանը, Աթանեանը, Թաշճեանը, բժիշկ Շահնազեանը, Յովհաննուն,— ուսուցիչ, կղերական, բժիշկ, արհեստաւորը որ ամէն մարդիկ իր տեղը կ'ունէր։ Այդ փոսին մէջ կ'ապրէր շուրջ Թաղուած են, Հիւրէկցին, Թալասցին, Մունտունցին, Կէմէրէկցին, Էֆտացին, Կեսարացին, Րումկինցին եւն.։

Ոչ սիրելիներու արցունքը տանցաւ անոնց հողին վրայ, ոչ ալ անոնց կարդաց իր «Ամէն մարդկին», Խունկի տեղ աղուներ նետուեցան անոնց գերեզման...

Տարին մէկ անգամ գոնէ Յոյն, Չաւարեանները սեպտեմբերին պատկանող մեր անդրանիկ վիշապին յիշատակին— խորհրդանշանական լայն խնջոյք մը ունի, եւ գարձաւ հոժարական Հայ Յեղափոխութեան կրակին — այո՛ այդ յիշատակին տանք համազգային բնոյթ մը, բոլորս որ գայն իր 52 ընկերները կը ճանչնանք, ունենանք յարգանքի եւ երախտագիտութեան զօրեղ արտայայտութիւն մը։

Կաթիլ մը արցունք պիտի չտանո՞նք անոնց յիշատակին...։

ՍԵԴՐԱԿ ԳԱՐԱԿԻՕԶԵԱՆ

ՇՐԱՆՍԱ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Այս միջոցիս Ֆրանսական մամուլին մէջ չամախոզել են Սուրիոյ Ֆրանսական հոգատարութեան դիրքին գրութիւնները։ «Էքօ տը Փարի»ի մէջ, Ռընէ Վալատի կը գրէ այս առթիւ, պատմական դէպքերու հարեւանցի վերլուծումէ մը ետք.—Արեւելքի մեր հոգատարութեան համար ատենը չէ՞ եկած ընդհանրապէս երթալու բարեփոխման մը, որ կրնայ ներկայիս գանգատները չեզոքացնել։ Ֆրանսական շահերուն սերտօրէն կապուած մեր ընդհանուր շահերը, ազատէր կարգ մը բեռներէ եւ յարմարեցնէր մեր ջանքերով հասունցած երկու պետութիւններու օրինաւոր ձգտումներուն։

Ճատահած է սակայն դէպքերը, որ խնամակալութեան չանձնուած ժողովուրդներէն դուրս ըլլալով մէկտեղ, անդրադարձումները զգալի կ'ընեն։ Անգլուիրաքեան դաշնագիրն է այդ եւ Իրաքի՝ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մօտաւոր է անոնց մուտքը։

Ընդհանրապէս, անգլիական ազդեցութիւնը յատակ է եւ ճարտար։ Լոնտոնի կառավարութիւնը կը փափաքի որ Իրաքեան պարտաւորութիւններէն, Ծէյսալի երկրին պահելով մէկտեղ տնտեսական կայսերական իր դիրքերը, որոնք ապահովուին, կարեւորութիւն ունին իրեն համար։ Նոյն առթիւ, իրականացնել ուզած մր ծպտեալ հովանաւորութիւն որ գինքը ազատէ ժողովրդական հակակշռէն։ *Պէ՞տք է որ* Իրաք օրինակ առնենք Սուրիոյ մեր հոգատարութեան համար։ Կը թուի թէ ո՛չ, բացարձակապէս։ Բայց, Լիբանանցիներն ու Սուրիացիները հասած ըլլալով զարգացման աւելի բարձր աստիճանի մը, քան Իրաքի ժողովուրդները, վայրկեանը չատմար կը թուի ուսումնասիրելու դաշնագիր մը, որ նուիրագործէր անոնց անկախութիւնը եւ նոյնպէս անոնց բանար Ժընեւեան հաստատութեան դուռերը։ Մենք պիտի ուժ տանք Ժընեւի մէջ, Անգլիոյ կողմէ ներկայացուած Իրաքի թեկնածութեան, մինչ փոխադարձաբար, Անգլիա պէտք է ուժ տայ անոր որ պիտի ներկայացնենք ի հաշիւ մեր հոգատարեալներուն։ Այսուհանդերձ ներկայ գոյավիճակին վրայ այս փոփոխութիւնները մասնաւորաբար շատ նուրբ ըլլալով, այստեղ զանոնք պիտի քննենք համաձայն այն կարծիքներուն, զորս քաղած ենք Ֆրանսացի զանազան անձնաւորութիւններէ եւ տեղական բնակչութեանց իրաւասու ներկայացուցիչներէն։

Իբր հիմ, պէտք է դնել այս սկզբունքը։

Ֆրանսական եւ լիբանո-սուրիական շահերը համերաշխօրէն կապուած են իրարու։ Որպէսզի Արեւելքի պետութիւնները կարենան բարգաւաճիլ անկախութեամբ, պէտք է Ֆրանսա ներկայ դռնուի անոնց մէջ։ Այլեւս հոգատարութիւն չպիտի զբոսնուի, այլ դաշնագիր եւ համաձայնագիր։ Այլեւս մարզպան չպիտի գտնուի, այլ դեսպան մը որ վայելէ մասնաւոր առանձնաշնորհներ, համաձայն իր հիւրերու կամքին եւ պայմանագրութեանց։ Այլեւս հոն գրաւման ֆրանսական բանակ չպիտի գտնուի, այլ սուրիական եւ լիբանանեան բանակ մը, որ կազմուած ըլլայ ըստ ֆրանսական բանակի, Ֆրանսացի մարզիչներով։ Ու քանի պէտքը կայ եւ քանի երկու պետութեանց համար վտանգ կրնայ ըլլալ, Արեւելքի մէջ ֆրանսական զօրախումբեր պիտի պահուին եւ այդ մեր դաշնակիցներուն իսկ խնդրանքով։

Անշուշտ, ֆրանսական որոշ զօրագունդերու այդտեղ պահպանման երկարաձգումը՝ բեռ մըն է։ Սակայն դիտել կուտար Դամասկոսի երեւելիներէն մէկը, լաւ տեղաւորուած դրամ է։ Որովհետեւ չէք կրնար ուրանալ թէ՝ անկախ բայց դաշնակից և բարեկամ, ան կրկազմէ Էական մէկ կտորը Ֆրանսայի կայսերական գանձատան։ Զուզեցի՞ք հոն կիրարկել տնտեսական գործօն քաղաքականութիւն մը։ Լաւ... բայց պարտաւոր էք հոն կենալ մեր քովը, որովհետեւ ձեր միջերկրականեան դիրքը այդ կը պարտադրէ ձեզ եւ որովհետեւ, եթէ հոն չըլլայիք, Թերեւս ուրիշներ պիտի գային հոն հաստատուելու ձեր ու մեր դէմ։ Գիտեմ թէ կ'ուզէք նուազեցնել ձեր բանակին թիւը»։

Բայց չկայ ելմտացոյցի նուազում մը որ իր օգտակարներով տեղը բռնէ նիւթական եւ բարոյական տեղատուութեան, որուն հետեւանքները պիտի կրէիք ձեր լքումով։ Որովհետեւ, ամէն ինչ իրարու կը կապուի։ Ձեր ներկայութիւնը, ձեր բարեկամութիւնը եւ ձեր ուժը մեր երկրին մէջ անհրաժեշտ են, որպէս զի կարենաք պահպանել ձեր հոգեկան, մտաւորական և տնտեսական դիրքերը։ Կ'ըսեմ տնտեսական, որովհետեւ, ոչ մեր լեռները, ոչ մեր հովիտները, ոչ ալ երկրագործական եւ քարիւղային անհուն Միջագետքը չեն ըսած դեռ իրենց վերջին խօսքը։ Այս երկիրը որ հարուստ եղաւ, կրնայ եւ պէտք է որ նորէն հարուստ ըլլայ»։

Եւ ահա, կղերականի մը խօսքը.—Անգլիա ըսաւ Իրաքի.—Ես ձեռքիս մէջ կը պահեմ ղեկը։ Հիմայ, ձեր գլխուն ճարը նայեցէք։ Դուք, Ֆրանսա, պարտաւոր էք Սուրիոյ եւ Լիբանանի ըսելու, «աշխատինք մխասին»։

* * *

Կը թուի ուրեմն թէ խարխափումներու շրջանէ մը վերջ, որ ղերծ չեղաւ սխալներէ եւ մանաւանդ դժուարութիւններէ— Արեւելքի մէջ կացութիւնը կը պայծառանայ։ Պարագաներուն յարմարցուած եւ նոր քաղաքականութեան մը գիծերը երեւան կուգան։ Շատ նուրբ հոգատարութեան մը 10 տարիները ցոյց կուտան արամաբանական, երկու կողմերուն համար օգտակար եղրակացութիւն մը եւ աւելի՛ն, համապատասխան Ազգերու Դաշինքի ոգիին։

Մօտ ատենէն ուրեմն, պէտք պիտի ըլլայ բանալ կանաչ գորգը եւ սկսիլ վերջնական բանակցութեանց։ Անոնք որ կ'ուզէին Սուրիան վերածել գաղութի մը, անոնք որ պարպում կը պոռային, հաւասարապէս սխալած պիտի ըլլան։ Ենգամ մը եւս խզճմտիները ու իմաստունները իրաւունք ունեցած պիտի ըլլան։

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԿԱՐՄՐԱՄՈՐԹ ՑԵՂԵՐՈՒ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

Կարմրամորթ ցեղերու անուններն իսկ կը յայտնեն թէ որքա՜ն բանաստեղծականութիւն կայ իրենց բոլոր արտայայտութիւններուն մէջ։ Ահա կիներու անուններ թարգմանաբար.—

Վարդի կոկոն, Գլխահակ ծաղիկ, Լացող ուռի, Բուրուփնա-ւէտ մարգագետին, Բիւրեղեայ մարմար, Սպիտակ ամպ, Լողացող եղնիկ, Բեւեռային աստղ, Անապակ աղբիւր։

Եւ ահա այրերու անուններ.—

Ջորս արջ, Խաբող գայլ, Ձերմակ գոմէշ, կարմիր արջ, Եղջերուի գլուխ, Ջիու Թրիք, Հոսուն աղբ, Արիւնոտ ձեռք։

ԱԿՄԵԼ ԲԱԿՈՒՆՑ

Մէկը Հայաստանի ամէնէն աւելի օժտուած գրողներէն։ Հեղինակը «Մթնաձոր»ին։

*Պատմուածքները չեն «Մթնաձոր»ի կտորները, այլ պատկերներ, բայց ինքնատիպ ձեւով մը տրուած։ Ամբողջ Լեռնահայաստանն է, որ հարթաքանդակի (relief) *մը պէս կը տրուի մեզի։ Լերան այդ աղեցութիւնը կը յայտնուի Բակունցի ոչ միայն պատկերներուն, այլ նոյն իսկ նախադասութիւններուն մէջ։ Անգամ ու վայրերի բան մը կայ «Մթնաձոր»ի մէջ։ Նախադասութիւններն իսկ ունին իրենց ձեւն ու խորքը։ Ենթակայականութիւնը այնքան ըսպաննուած է այնտեղ, որ, մորզիկ, առանց զգացական կեանքի, լերան մը պէս մութ են ու ծանր։ Ու առկէ նմանութիւն մը մարդուն եւ կենդանիին միջեւ, — լռակեաց, գաղտնապահ եւ դժուն։*

Նկարագրութիւնն իսկ որ հեղինակէն կուգայ եւ կը խառնուի գիւղացիին արտայայտութեան, saccadé ձեւ մը ունին, անդնդալին ճեղքեր, լեռնային խորդուբորդութիւններ։ Իր պատկերները առաջին իսկ բառով ոտքի կ'ելլեն ու կը սկսին քալել պատմուածքի մը պէս, յաճախ եղերականութիւն մը պատրաստելու պատրանքով հանդոյց մը կը ստեղծուի, բայց երբեք դէպի լուծում կամ վախճան չեն քալեր։ Այս պատճառով, իր պատմուածքները միշտ կը թուին թէ պակաս են, վերջը չէ գրուած։ Եւ այս անոր համար, որ Բակունց ուժեղ սէր մը ունի առարկայականութեան կամ վախ մը, որ մի գուցէ դէպքերը չստանան մասնաւոր նշանակութիւն մը։

Սակայն Բակունցի գլխաւոր յատկանիշը կը կազմէ իր դիտողի կարողութիւնը։

Լուսանկարիչի աչք մը ունի, եւ այնպիսի մանրամասնութիւններ կը ժողվէ եւ կ'արտայայտէ քանի մը բառով, որ անմիջապէս կը յիշեցնէ Համեստեղը։

Հատուած մը Բակունցէն.—

ՄԹՆԱՁՈՐԻ «ԶԱՐԳ»Ը

Կտուրի վրայ նստած մի ալեւոր, որ եղան մաղոտ կաշի էր քերում եւ պատմութիւն անում քարերին նստոտած շինականներին,— երբ կանգնեց փէշերից մաղը թափ տալու, աչքն ընկաւ դիմացի ճամպին, ձեռքը ճակատին պահեց, որ արեւի շողերը չթակալած աչքերին չխանգարեն ճամպով եկողներին աւելի լաւ տեսնելու։

— Կ'ասես էն մինն էլ կնիկ ա...

Միւսներն էլ ետ նայեցին, մի պահ մոռացան ալեւորի պատմութիւնը։

— Ի՞նչ էլ անխիղճ մարդ են, ինչուն էլ ձի կը նստե՞ն։

— Ձին իրենցը լինէր, նստիլ չէին...

(Պատմուածքը կը շարունակուի եւ երեւցած ճամբորդներէն մէկը, կին մը, գիւղ հասած է արդէն)։

— Սաքա՜ն, Սաքա՜ն, ձայն տուաւ մայրը կտուրից, ել է՛, կովը ծնում ա...

Սաքանը տեղից վեր թռաւ, մահակն առաւ եւ կտուրից կտուր անցնելով գնաց։

— Զթողաս, որ հորթին կոխ տայ, հէյվանը խամ ա, կանչեց ծերը հեռացող Սաքանի ետեւից եւ ապա սկսեց պատմել։

Իրենց կտուրին երբ հասաւ, գոմի երդից Սաքանի ականջին ընկաւ կովի բառաչը։

— Սաքան, մի բան չպատահի, ասաց մայրը, որ կովի ամէն մի բառաչը լսելիս, բռունցքով կրծքին էր խփում եւ ասում.

— Ջա՜ն, Մարա՜լ...

Սաքան գոմի դուռը բացեց։ Դուռն ճռռոցի վրայ կովը ետ նայեց, իրիկնամուտի լոյսն ընկաւ ղէմքին, և եթէ Սաքանը կովի աչքերին նայէր, աչքերում առաջին երկունքի ժուռերին ցաւը կը տեսնէր։ Բայց Սաքանը ծատեցաւ, ձեռքը կովի փորին դրեց, կախ ընկած պոչուկներին նայեց, կաթով լի կրծքին։

— Խոտ բեր, Նանի՛, — և մինչեւ մայրը խոտ կը բերէր գոմի քարերին փռելու, Սաքանը թեւերը վեր քաշեց, էլի շօշափեց կովի կախ ընկած փորը։

Մարալի ցաւերը շատացան։ Կովը յաճախ տեղը փոխում էր, ետ ու առաջ անում, գլուխն ախորի տախտակներին դէմ տալիս, փնչոցով հոտոտում գոմի քարերը, եւ երբ արդանդում հորթուկը աւելի էր շարժուում, Մարալը խրտնում էր ինքն իրենից, պոչով փորին խփում, կարծես շարժուղը մէջքի վրան էր եւ պոչի հարուածից պիտի թռներ, հեռանար։

Սաքանի փոքրիկ տղան երեւաց գոմի դռան մօտ, պորտը քերելով ուզեց ներս մտնի, բայց նանի թեւից բռնեց, տուն տարաւ։

Կովի կծկումները շատացան։ Ուռած փորը հեւալու պէս էր լինում, Մարալը ցաւից թուլացել, հաղիւ էր կանգնում ոտքերի վրայ։

Քիչ յետոյ Մարալը լիզում էր չոր խոտի վրայ պառկած լորձունքոտ հորթին, որ աչքերը մերթ բաց էր անում, մերթ խփում։

— Վո՛ւյ, վո՛ւյ, Նանի՛, պոչը ծաղիկ ա, կանչեց Սաքանի տղան, որ կովի ծնելու ժամանակ հօրից և տատից աննկատ ներս էր մտել եւ պահել գոմի անկիւնում։

(Քրտական ինքնաեռ)

ՋԻՆ ԵՒ ՄԵՄ

ՆԱԽԵՐԳԱՆՔ

Իշխան Ջէյնէտտին կ'ապրէր Ձէզիրէ—Պոթան քաղաքին մէջ, որ մայրաքաղաքն է քրտական Պոթանի պետութեան։ Այս իշխանը ունէր երկու քոյր, մէկը ամուսնացած էր Ջէյնէտտինի նախարարներէն Թաճատինի հետ, միւսը ամուսնացած չէր եւ կ'ապրէր պալատին մէջ։

Քրտական ուրիշ պետութեան մը, Ալանի մէջ ալ կ'ապրէր երիտասարդ իշխան մը, որ կը կոչուէր Մէմ։

* * *

Գիշեր մը երբ Ջին կը քնանար խաղաղութեամբ, չորս պարիկներ եկան մօտեցան իր անկողնին, քնաբեր մանեակ մը անցուցին իր վզին, յետոյ առին տարին Ալան երկիրը եւ պառկեցուցին Մեմի անկողնին մէջ։

Երբ պարիկները վզէն առին մոգական մանեակը, Ջին բացաւ աչքերը եւ, տեսնելով որ երիտասարդ մը պառկած է իր ծոցը, բաւ անոր։

— Ո՞վ էք դուք։ Ձրահ հագեր այսուհետեւ, որպէսզի կարենաք զձեզ պաշտպանել եղբօրս բարկութեան դէմ։ Ի՞նչ համարձակութիւն գալ ու պառկիլ անկողնիս մէջ։

Մեմ եւս արթնցաւ՝ լսելով այս խօսքերը։ Բացաւ աչքերը եւ տեսաւ որ մանկամարդ պաշտելի տղջիկ մը պառկած է իր ծոցը։ Զարմանքով եւ սքանչացումով խառն, հարցուց.

— «Ե՞ս պառկած եմ ձեր անկողնին մէջ, թէ դուք իմ անկողնիս մէջ։

Երկուքն ալ շուարեր էին։ Այսուհանդերձ, Ջինի վերջոյ համոզուեցաւ, որ իրեն անծանօթ էին սենեակն ալ, անկողինն ալ, ուր պառկեր էր։

Այն ատեն Մեմ հանեց սուրը եւ դրաւ իրենց երկուքին միջեւ։ Եւ յետոյ սկսան քաղցր խօսակցութեան մը։ Ջին մէկիկ մէկիկ թուեց իր երկրին քաղաքները։ Մեմ ոչ մէկը կը ճանչնար սակայն։

Ու սիրոյ քաղցր զգացում մը ծնաւ այս երկու սիրտերուն մէջ։ Ու մատանի փոխանակեցին իրարու հետ։

Երբ արշալոյսը հասաւ, պարիկները եկան եւ անոնց վիզն անցուցին քնաբեր մանեակները։ Եւ անոնք նորէն քնացան խոր ու խաղաղ։

Ջինը տարին իր տունը։

Երկուքն ալ, երբ արթնցան ու տեսան որ մինակ են իրենց անկողիններուն մէջ, մտովի հարցուցին թէ երա՞զ տեսած էին արդեօք։ Սակայն մատանին իրենց մատներուն վրայ կը հաստատէր թէ իրականութիւն էր ինչ որ կը յիշէին։

Եւ այդ գիշերուան յիշատակը անոնց համար դարձաւ իրենց սիրոյն արշալոյսը։

Մեմ չափազանց սիրահարած էր Ջինի, այնպէս որ մերժեց ամուսնութեան ամէն առաջարկ, զոր հայրը կը ներկայացներ իրեն։ Եւ որոշեց ճամբորդել, գտնելու համար Ջինը։ Եւ այդ նպատակով հեծաւ կախարդական ձիու մը վրայ, աւելի արագաթռիչ քան բոլոր թռչունները։ Ջին կը հասկնար նաեւ ամէն լեզու։

Քառասուն օր եաքը, Մեմ հասաւ Ձէզիրէ-Պոթան։

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՈՆԸ (1)

ՔՐՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս գրած էինք, պետական Սիւրէյա պէյ անցեալ շաբաթ օր դասախօսութիւն մը տուաց քրտական բանաստեղծութեան մասին։

Դասախօսութեան բնագիրը կը գտնուած ըլլալով մեզի, ստորեւ կը թարգմանենք «Մեմ եւ Ջին» պատմութիւնը, որու մասին երբեմն առթիւ ալ խօսելու հնար ունեցած ենք։

Քրտական գրաւոր բանաստեղծութեան մէջ, կը գրէ Սիւրէյա Ալան, ամէնէն ժողովրդականը եւ ամէնին հռչակաւորն է «Ջին եւ Մեմ», քնարական ոդերգութիւն մը։

Մեմ Ալանի այս գրոյցը, Քրտուի ամբողջ Քիւրտիստանի մէջ, ոչ հեղինակ ունի, ոչ ալ ամօթ թուական։ Մինչդեռ «Ջին եւ Մեմ» գրուած է 1687 թուականին (հիճրէթի 1105 թ.) Ալի Խանիի կողմէ, ծնած՝ Խանի գիւղը, Պայազիտի մօտ։ Իր ծնած թուականը կը հաշուէ 1643 (1061) եւ այսպէս կ'արտայայտէ։

Երբ արիւնը անջատուեցաւ անձամբէն, թուականն էր 1061։

Շատ քիչ բան ծանօթ է իր կեանքէն։ Ալի Խանի քանի մը տարի անցուցած է ձէզիրէ, որ այդ շրջանի գիտուններուն եւ գրագէտներուն վառարանն էր, Թաղուած է Պայազիտ եւ իր գերեզմանը ուխտատեղի մըն է հիւրտերուն համար։

Ոչ միայն մեծ բանաստեղծ մըն էր, այլ եւ գիտուն մը։ Շօշափած է զանազան գիտական խնդիրներ, մանաւանդ բժշկութիւնը եւ աստեղագիտութիւնը, որոնց մասին երկու երկեր ունի, Ոչ մէկ ձեռք՝ այդ գործերէն։

Իր ամենամեծ յատկանիշն է հայրենասիրութիւնը։ Այն շրջանին երբ բոլոր քիւրտ մտաւորականները միայն օտար լեզուներով — պարսկերէն, արաբերէն եւ թուրքերէն — կը գրէին, Թէեւ քաջածանօթ այդ լեզուներուն, Ալի Խանի նախընտրեց իր մայրենի լեզուն։ Իր ազգայնականութեամբ եւ հայրենասիրութեամբ ինքգինքը նուիրեց քիւրտ երիտասարդութեան կրթութեան, Դպրոց մը հիմնեց պայազիտի մէջ եւ ինքն իսկ քիւրտերէն սորվեցուց։ Գրեց դպրոցական հաւաքածոյ մը, «Պըզտիկներուն Գարունը» եւ բառարան մը, Այս հաւաքածոյին ձեռագիրը — Թերեւս միակը — կը գտնուի բրիտանական Թանգարանը։ Իսկ «Ջին եւ Մեմ»ի ձեռագիրը՝ Սիւրէյա պէյի քով։ Այս գործը կը բաղկանայ 214 էջէ եւ բաժնուած է 56 բանաստեղծութիւններու, իւրաքանչիւրը առանձին խորագրով։

Բուն բնագիրը, որ կը բաղկանայ 52 բանաստեղծութիւններէ, նուիրուած է «Ջին եւ Մեմ»ի սիրային արկածներուն։

Ստորեւ՝ Թարգմանութիւնն է։

ԱՐԾԱԹԵԱՑ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այսօր կիրակի, Սորպոնի մեծ ամփիթատրին մէջ, փարիզ
ա.— ցարգանքի հանդէս (ժամը 2.30ին)
Նախագահութեամբ Ծերակուտական և նախկին նախարար
Մ. ԱՆՏՐԷ ՕՆՕՐԱՑԻ
պօղոս նուպար փաշայի, մահուան տարելիցին առթիւ
կը խօսին՝ Պ. Պ. Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ, Վ. ՄԱԼԷԶԵԱՆ
Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ եւ Լ. ԿԻՄԻՇԿԷՐՏԱՆ
Ուղերձներ՝ Հայ որբերու, Հայ Ուսանողներու եւ Հայ կամաւորներու կողմէ:
Արտասանութիւն՝ Պ. ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆԷ

բ.— ցոքելեանական հանդէս (ժամը 4ին)
Նախագահութեամբ Պ. Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ
կը խօսին՝ Ե. ԱՂԱԹՕՆ ՊԷՅ եւ Պ. Վ. ՄԱԼԷԶԵԱՆ
Ուղերձներ՝ Տ. ՎՐԱՄՇԱՊՈՒՀԻ ԵՊԻՍԿ. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ,
Տ. ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ՊԱՀԱՊԱՆԵԱՆԻ, Յ. Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ
եւ ՎԵՐ. Յ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ,
ընծերցում հեռագիրներու եւ ուղերձներու
Արտասանութիւն՝ Տիկ. ՍԸԿՕՆ-ՎԷՊԻԼԻԻ
կ'երգէ՝ ՕՐ. Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Համերգներ՝ ՍԷՆ ժէրվէի մեծ երգչախումբին կողմէ
(առաջնորդութեամբ Մ. ԲՕԼ ԼԸ ՖԼԷՄԻ
եւ Պ. ՏԻՐԱՆ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆԻ)

Դուրս, ճերմակ եւ դեղին հրաւիրատոմս ունեցողներուն ժուտքն է՝ 17 բիս տը լա Սորպոն։
Կանանչ, կապոյտ եւ լիլա հրաւիրատոմս ունեցողներուն ժուտքն է 47 բիս տէ ղ'Էքոլ։
Կը խնդրուի յարգանքի հանդէսին միջոցին չծափահարել։
10 տարեկանէն վար տղոց ժուտքը բացարձակապէս արգիլուած է։ Հանգանակութիւն չկայ։

Ա. Ե. Հ. Կ. Խ. ՓԱՐԻԶԻ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ»
Մասնաճիւղին տարեկան
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ցուլիս 12ին կիրակի օր: կը խնդրուի նկատի առնել

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
38 Rue Rochechouart Մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J. JB.
Tél. TRUDAINE 56 - 58
Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւնները ցատուկ յարկաբաժին *Վէնէրական* եւ *Մորթի հիւանդութեանց*
ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *Ոսկորի*, ջղային, արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ:
Ինչպէս նաեւ Assurances Socialesի հիւանդներ:
կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր:

ՀՐԱՒԻՐ ՓԱՐԻԶԱՀԱՑԵՐՈՒՆ
Այցելեցէք Exposition Colonialeի *մէջ*, Stand Palestineի *կից*, Café Maure. *գարեջրատունը, ուր կը նուագէ ԹԱՒՒՈՒԹ ԺՕՐԺ եւ կ'երգէ Տիկին ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ մինչեւ կէս գիշեր։*
Exposition *մէջ միակ հայկական ժամադրավայրը։*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կարնեցի Քէրովբէ Տէր-Ներսէսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Լեւոն Տէր-Ներսէսեանը (30 տարեկան), որ 1915ի եղեռնէն մինչեւ 1923 կը գտնուէր Մարտին։ Կը կարծուի թէ հալէպ անցած է։ Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Frères Der-Nerssesian 38Rue Lepic, Paris։ *Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։*

Կ'ուզուի տափատի ֆինիսէօզ մը: Ցեւական գործ։ Կ'ուզուի նաեւ տափատ կարել սորվիլ փափաքող աշկերտ կամ աշկերտուհի մը, փոքրիկ վարձատրութիւնով: Դիմել Mme Marie Nazikian, 11 rue Pinel. Paris (XIII). Թէլի։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
123 Bld. Sépastopol, փարիզ, մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ. տարրալուծ.։ Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—3 եւ կիրակիառաւօտները։

EMPIRE Սինեմա-շօլ՝ 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վէներ. հիւդ. եւ վարիսի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, կիր, 9-12։* ելեկտ. խորհ. (մանրէաքն.) 25 ֆր.

Դուխ, որ վարակուած էք հեղձախտով, լայնաթոքութիւնով, ցնցդատապով, գացէք MONT - DORE (Auvergne) *որ օժտուած է 40 եղանկան սրահներով դեղաշնչութեան համար* (inhalation).
Թանր. դիմել Cie. de Mont-Dore, 10 Rue Auber, Paris (9).

Գուշակուհի
ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ԶԷՆԻ

կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու։ Ամէն օր (Կիր.ն ալ մէջը) ժ. 3—7, բացի Շբ.է։ 62 RUE DE LA ROCHEFOUCAULD բակին խորը, Բ. յարկ, աջ կողմ. MÉTROPIGALLE.

Electrophone Thomson-Houston
Brillant répertoire de disques
BRASSERIE HAROLA
3 Rue la Vieuville
Place des Abbesses
Métro: Abbesses, Tél. Marc. 39-88

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀՆԵՐ
Պարահանդէսի, հացկերոյթի, երեկոյթներու եւայլնի համար, մասնաւոր գին Հայերու

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Պաշտօնական ժարժիններու ուղղուած ամէն տեսակ աղերսագրերու խմբագրութիւն, հարկային, ապահովագրական, Ծբրանսա ժուտքի արտօնութեան, ինքնութեան թուղթերու կանոնաւորման եւ նաթիւրալիզասիօնի օրէնքներու վերաբերեալ խորհուրդներ։ Ամուսնական ձեռակերպութեանց արագ հետապնդում 15 օրուան մէջ։
Դիմել՝ Ս. ՔԻՊԱՊՃԵԱՆի ամէն օր ժամը 10—12, 20 rue de Bezons à Courbevoie (Seine). Tél. Défense 0—39։

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

8, RUE CHATEAUDUN Ի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԷՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:
ֆիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամերը ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՕՆՆԻԿ ԻՍԿԷՆՏԷՐԵԱՆ
ԴԵՐՁԱԿ
ՇԻՔ ԵՒ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
21 QUAI DE LA TOURNELLE PARIS (5e)

PHARMACIE COMMERCIAL
de la Place Clichy 6 Place Clichy, Paris (9)

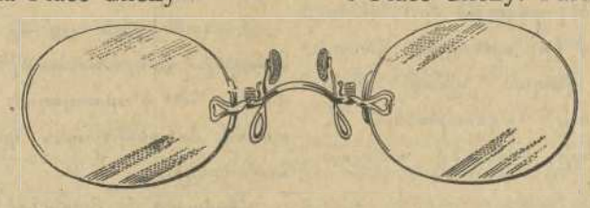

Ուր պիտի գտնէք ակնոցներու ճոխ մեթերք, աչքի քննութիւնը կը կատարուի ձրի Պ. Գ. Մելիթեանի կողմէ, վկայեալ Պհալինէն։
PHOTO ACOUSTIQUE OPTIQUE
Métro et Nord Sud Place Clichy Tél. Cent. 65—18

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ
24 Rue St. Lazare, Paris (9)
Քաջալերուած երեք տարուան անդուլ յաջողութենէն՝ ծանօթ երգիծաբան — ճաշարանապետը Լիլա մեծամեծ զոհողութիւններով ընդարձակած է իր ճաշարանը, բոլորովին անման կազմածներով եւ դիւթական լուսազարդութեամբ մը։ Բացի խոհարար Պ. Արամի անմրցելի հմայադաւներէն, հատընտիր անուշեղէնները կը պատրաստէ ծանօթ մասնագէտ Պ. Օննիկ։
Նախանձոտները ինչ ալ ըսեն, այցելութիւն մը բաւական է ըսելու «իրաւ Լիլան մինակն է եղեր ԱԺԱՆՈՒԹԵԱՆ, ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ եւ ՃԱՇԱԿԻ կրկնակ առաւելութիւններուն մէջ»։

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԼԻԻ ՄԷՋ
Կ սյարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Ջափաւոր գին։
Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

CORDONNERIE « AKAP »
Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89
Մէթրօ՝ ԱՎԼՈՆ կամ ՆԱՄԻՈՆ
Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Քէֆ տը Շինի*։ Շեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ՝ ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:
Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

69 rue d'Angoulême, Paris (11)
Tél. Ménilmontant 76—71
Autobus: AY, BC
Métro: Couronnes ou Parmentier
ֆոկուն, ճաշակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած մեր արհեստանոցին մէջ: կիր. մինչեւ կէսօր բաց է:

ՁՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ, ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ցոյց կը տրուին մեր գրասենեակին կողմէ՝
1.— փարիզի շրջակաները ամէն ուղղութեամբ հողաբաժիններ գնելու։
2.— Ամսավճարով տուն շինելու ամբողջութեամբ կամ մասամբ վճարուած հողամասերու վրայ:
3.— Վիլլաներ, տուներ եւ բնակարաններ գնելու եւ վարձելու։
4.— Տուներու եւ ամէն տեսակ fonds de commerceներու վրայ գրաւականով փոխառութիւն ստանալու:
5.— Ամէն տեսակ ապահովագրութեանց մասին դիմեցէք
ՏԱՐԱՍՈՎ ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ
Գրասենեակը, 18 Rue Chaussé d'Antin, Métro Opéra եւ Chaussée d'Aantin, ամէն օր ժամը *10—12* առաւօտները եւ *4—7* կէսօրէ վերջ, կիրակի եւ տօն օրեր ժամը *10*—1: Շեռախօս Provence *78—02*։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՆՕՐԷՆ՝ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Նախկին բժշկապետ մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտայլ Ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն
Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։
Հոն կը կատարուին Ռ. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *գերմանիշակագոյն, յետկարմրագոյն եւ ուէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ էլեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բաղմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։*
Թոքախտաւորներու համարpneumothoraxի գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ քաւժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։
Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թեւլադրական եւ ֆրէօյտեան մեթոտներ։
Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վէներային հիւանդութիւններու համար։
Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։
Դարմանատան աւտոմոպիլը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։
Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։
Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42
Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ALIMENTATION TURENNE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
112 Rue de Turenne, փարիզ (3) Մէթրօ՝ République
Թէլիֆօն՝ Archive 50—61
Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գինները

ՍԱՊՈՒՆՋԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԱՐԱՐԱՏ
39 Rue de Trévise, Paris (9), Մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05 91
Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։
Յաճախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար մեծ խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենավերջին սիսթէմի գերմանական մեքենայով անարատ եւ թարմ սուրճ։
Ապրանքներուն ամենալաւը՝ անմրցելի գիներով:

Columbia
Agence exclusive
POLYDOR
REGISTERED TRADE MARK
H. ARTINIAN. 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85
1931ի Հայերէն, յունարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքներր հասած են. Նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գինն 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆոնօները (կրաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître*ի* Courant 'continu', *գինն՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուած նները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։*

ՅԱՌԱՋ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Ե. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Téléphone : NORD 67-23

R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
16
ՅՈՒՆԻՍ
1931

16 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1596

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԸՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԷՆ ՑԵՏՈՑ

կիրակի օր, Բարեգործականի կեդր. վարչութիւնը կարգին ցուցահանդէս մը սարքած էր, իր արծաթեայ յոբելեանին առթիւ։

Օդին տաքութիւնը կը բարեխառնուէր շրջապատին սառչունչ վեհութեամբ,— չափուած, ձեւուած, կոճկուած։ Մէկ խառով՝ հատընտիր եւ ազնուապետական, ինչպէս է Հ. Բ. Միութիւնը ինք։ Դժբախտաբար։

Առաջին մասին մէջ, որ նուիրուած էր Պ. Պ. Նուպարի պատակին, հարկ եղաւ լսել երեք ֆրանսերէն ճառեր, ֆրանսացի նախագահին բացման ճառէն յետոյ։

Իսկ երկրորդ մասին մէջ— բուն յոբելեանը— Պ. Գ. Կիւլպէնկեանի հայերէն գրաւոր ճառը։ Գահաճառ մը, որուն տէրը ազգակայ էր։ Եւ յետոյ ուրիշ վեց ճառեր։ Զենք հաշուեր թէ առաջին եւ թէ երկրորդ մասին ուղերձները, որոնք եթէ շարունակուէին, մինչեւ կէս գիշեր կ'երկարաձգուէր հանդէսը։

Յայտագիրը կը պարունակէր նաև գեղարուեստական բաժին մը, նոյնքան ճոխ,— երգ, խմբերգ, արտասանութիւն։

Ընդհանուր տպաւորութի՞ւնը— բարեխառն։ Յայտագրին ենթագոյն մասը նուիրուած ըլլալով արարողական բանաձեւերու— կարելի էր ըսել ծիսականութեանց— բուն հանդոյցը կը նուիրէր վարիչ-պատուիրակին բանախօսութեան մէջ։

Անշուշտ նոյնութեամբ տպագրութեան պիտի յանձնուի այդ ճառը։ Անոր հռետորական արժէքը գնահատողներ շատ են։ Ինչ կը վերաբերի բովանդակութեան եւ ձգտումին, կը թուի թէ բարեգործականի կեդր. վարչութիւնը ուզած է բարեխառնել հանրային տրամադրութիւնը։ Սիրաշահիլ «սիրելի հայ ժողուրդը», որ բազմութեամբ եկած էր նոր խօսք լսելու եւ ոչ թէ ձուլածոյ հաւաստիքներ։

Այդ ճառին մէջ, նորէն եւ նորէն շեշտուած է թէ բարեգործականը չունի խտրական ոգի։

Շա՛տ ենք լսած այդ խօսքը, բերանացի թէ գրաւոր։ Ուզած ենք բոլորովին անհամապատասխան՝ բուն իրականութեան։

*Իրողութիւն է որ բարեգործականի վարիչները սկիզբէն ի վեր մասնաւոր բծախնդրութեամբ կը հետաքրքրուին իրենց հետ կապուած մարդոց ընկերային եւ քաղաքական դաւանքով։ Կը մաղեն, կը զտեն։ Ոչ միայն ուսուցիչը, այլեւ աշակերտը։ Կը սիրեն շրջապատուիլ «բարեյոյս» տարրերով, եւ ասանողը։ Կը սիրեն շրջապատուիլ «բարեյոյս» տարրերով, եւ աշակերտ

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆԵՐՍԷՆ ԵՒ ԴՈՒՐՍԷՆ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԷՆ ՎԵՐՋ ՆԱԻԱՏՈՐՄ

Քէմալական Թուրքիան տենդոտ գործի լծուած է՝ զօրաւոր բանակ և զօրաւոր ծովային ու օդային նաւատորմ մը ունենալու համար։

Այս ճշմարտութիւնը անհրաժեշտ է կրկնել ամէն առիթ եւ ուշադիր հետեւիլ մեր հարեւանի ամէն քայլերուն այս ուղղութեամբ։

Երկիրը տնտեսապէս փճացնելու եւ ժողովուրդը անօթի մեռցնելու գնով առաջ կը տարուին ազգային պաշտպանութեան ձգտող աշխատանքները։

Մէկ կողմէ նոր երկաթուղի կը շինեն, կամ եղածները կը գնեն օտար ընկերութիւններէն, միւս կողմէ ուժ կուտան նաւատորմին։ Ժողովուրդը կը ճզմեն տուրքերու տակ՝ մէկ քիլոմեթր աւելի երկաթուղի շինելու, բանակին մէկ փամփուշտ աւելի գնելու համար։ Որովհետեւ հայրենիքի պաշտպանութիւնը ամէնէն նուիրական գործն է։ Ու Թուրքերը, որ այժմ յաջողած են զուտ թրքական հայրենիք մը կերտել, կ'ուզեն պաշտպանել գոյավիճակը, ամէն գնով։

Թուրքիոյ այսօրուան վարիչները — Մ. Քէմալ եւ Ըսմէթ— իրբեւ զինուորական շատ լաւ գիտեն թէ՝ օտար պետութիւնները, ծօտաւոր թէ հեռաւոր, նոյնիսկ օտար տարբերը, իսլամ կամ ոչ-իսլամ, հանգիստ պիտի չձգեն զերենք։ Ու ուժը կուտան բանակին, ամէն անակնկալի ղէմ պատրաստ գտնուելու եւ ի հարկին առանձին կուրծք տալու համար կատարուելիք յարձակումներուն։

Ինչպէս ըսինք անցեալ անգամ, նոր ելմտացոյցի զանազան գլուխներուն մէջ կարեւոր խնայողութիւններ կը մտցնեն։ Պաշտօնապուրկ կ'ընեն քաղաքային վարչութեանց հարիւրաւոր պաշտօնեաներ։ Բայց ձեռք չեն դպցներ նաւակին. ո՛չ մէկ հանգստեան կը կոչեն։ Ընդհակառակն, ազգային պաշտպանութեան ճիւղերուն վերաբերեալ ծախքերը կ'աւելցնեն։ Ո՛չ մէկ ընկրկում երկաթուղիի քաղաքականութեան մէջ։ Ինչպէս Մ. Քէմալ ըսաւ իր ծանօթ «Ճայտարարութեան» մէջ, խորհրդարանային նոր ընտրութեանց նախօրեակին, «յամառօրէն եւ փութոյ պնդութեամբ պիտի շարունակուին երկաթուղիի շինութիւնները»։ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, կառավարութիւնը ծրագրած է գնել նաեւ Պրուսա-Մուտանիա երկաթուղին։

Վերջերս «Ճիւմհուրիյէթ»ի մէջ (25 մայիս) Ապտին Ցավեր կը գրէր թէ՝ «նոր երկաթուղիները հարիւրին հարիւր աւելցուցած են բանակին շարժման կարողութիւնը։ Ընդհանուր Պատերազմին, մէկ ճակատէն միւսը, օրինակ Կովկասէն Սուրիա երթալու համար, մեր զօրագունդերը շաբաթներով կը քալէին եւ ուժասպառ կ'ըլլային։ Մինչդեռ այսօր, շնորհիւ մեր նոր երկաթուղիներուն, արագօրէն եւ առանց յոգնելու պիտի կրնան փոխադրուիլ երկրին մէկ կողմէն միւսը»։

Այս շատ ուշագրաւ յօդուածին մէջ կան ուրիշ կարեւոր յայտնութիւններ եւ տեղեկութիւններ ալ, որոնց կ'արժէ տեղեկանալ։

Բացի երկաթուղիի քաղաքականութենէն, որուն համար Եունուս Նատի կը գրէր թէ «ազգային Հանրապետական Թուրքիոյ անկախութեան քաղաքականութիւնն է» («Ճիւմհուրիյէթ», 7 ապրիլ), Ըսմէթ փաշայի դավիճը մասնաւոր ուշադրութիւն ընծայած է նաեւ նաւատորմին։

Թրքական նոր նաւատորմին մաս կազմելիք մարտանաւերու շինութիւնը գրեթէ աւարտած ըլլալով, այլ եւս պատերազմական գաղտնիք չէ մնացած, ուստի եւ յօդուածագիրը հետեւեալ կերպով կ'ամփոփէ այս ուղղութեամբ կատարուած աշխատանքները.

1.— «Եավուզ» կատարելապէս նորոգուած է եւ Արեւելեան Միջերկրականի մէջ կարեւոր այժ մը կը կազմէ։

1.— Կառուցուած է աւազան մը՝ որ իր մէջ կրնայ առնել այս զօրաւոր մարտանաւը։

3.— Փոքրիկ նաւարան մը շինուած է Կէօլճիւքի մէջ։

4.— Հոլանտայի մէջ շինուած են երկու սուզանաւեր, «Պիրինճի Ին Էօնիւ» եւ «Իքինճի Ին Էօնիւ»։ Ասոնք ծովուն մակերեսը 505, ծովուն տակ 620 թոնս տարողութիւն ունին։

5.— Իտալիոյ մէջ շինուած են երկու արդիական թորփիլաչալածներ, «Գօճա Թէփէ» եւ «Առա Թէփէ», որոնք Պոլիս պիտի հասնին յունիսի երկրորդ կէսին։ 1600 թոնս տարողութիւն եւ 43 մղոն արագութիւն ունին։

6.— Կան նաեւ ուրիշ երկու թորփիլաչածներ՝ «Զաֆէր» և «Թընազ Թէփէ», իտալական «Ֆրէչիս» թորփիլաչալածին ձեւով։ Ասոնք մէկմէկէն ամիս վերջ ծով պիտի իջուցուին եւ աշնան Պոլիս պիտի հասնին։ 1200 թոնս տարողութիւն եւ 38 մղոն — թերեւս աւելի — արագութիւն պիտի ունենան։

7.— Մոնֆալքոնէի նաւարանին մէջ շինուած են երկու սուզանաւեր՝ «Սաքարիա» եւ «Ծուլֆը Փընար»։ Շուտով փորձերը պիտի սկսին եւ մինչեւ մէկուկէս ամիս Պոլիս պիտի հասնին։

8.— Վենետիկի Սվան գործարանին մէջ շինուած են երեք յարձակող շարժանաւեր, 34 մղոն արագութեամբ։ Ներկայիս փորձերը կը կատարուին. եթէ յաջող ըլլան, ասոնք ալ ընդունելով Պոլիս պիտի տարուին։

Այսպէս ուրեմն, կարճ ժամանակի մէջ Թուրքիոյ «Եավուզ»էն, չորս թորփիլաչալածէ, չորս սուզանաւէ եւ երեք յարձակող շարժանաւէ։ «Եավուզ»ի պէս մարտանաւ մը առնուազն 50 միլիոն թրքական ոսկի (600 միլիոն ֆր.) կ'արժէ. թորփիլաչալածի մը գինն է 2ուկէս միլիոն ոսկի, սուզանաւինը՝ 1ուկէսէն 2 միլիոն։ Դեռ կայ այս մարտանաւերուն համար կատարուած տարեկան ծախքը, որ միլիոններու կը հասնի։

«Այս թուանշաններու անհաւասարութեան առջեւ, ազգաս պետութիւնները պէտք է որ հրաժարին նաւատորմէ. սակայն Թուրքիոյ պէս ամէն կողմէ ծովերով շրջապատուած, երկու թերակղզիներէ բաղկացած երկրի մը համար փոքրիկ եւ պաշտպանողական նաւատորմ մը չունենալը՝ երկիրը ծովի կողմէ անպաշտպան թողուլ պիտի նշանակէր։ Կառավարութիւնը այս կէտը մտաձելով, որոշեց ծովային ոյժ մը առաջ բերել, եւ յաջողեցաւ անձայն անձուն պլուխ հանել գայն»։

Թուրքիոյ այսօրուան ներքին տխուր վիճակին մէջ՝ իրրեւ լուսաւոր կէտ մը աչքի կը զարնեն ազգային պաշտպանութեան համար կատարուած այս աշխատանքները։ Երկաթուղի եւ նաւատորմ։ Առաջինը աւելի կարեւոր քան երկրորդը։ Այս վերջինն ալ անհրաժեշտ, բայց դեռ անզօր՝ ուժեղ ղրացիներու հետ բազդատմամբ։ Պատերազմի մը պարագային, թրքական նաւատորմը անկարող է նոյնիսկ դէմ դնելու հելլէնական նաւատորմին, ուր միացած իտալականն ու ռուսականը։ Սակայն կարեւորը ճիգն է, ձգտումը, ինքնապաշտպանութեան բնազդը Թուրքին մօտ։

Ճիգեր կ'ըլլան նաեւ օդային զօրաւոր տրմիլ մը ունենալու համար։ Վերջերս թուրք թերթերը ոկսած են պահանջել, որ օդանաւերը. շինուին տեղւոյն վրայ։ Քանի մը տարի առաջ փորձ մը եղաւ Կեսարիոյ մէջ օդանաւի գործարան բանալու, սակայն կէս ճամբան մնացին։ Ամէն

"ՄԱՅԻՍ 28Ը ԻՆՔՆԱԽԱԲԷՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆՆ Է»

Լսեցէ՛ք, Հայե՛ր, «Արեւ» իր յունիս 2ի խմբագրականով կը գրէ։—

— «Մայիս 28ը՝ ինքնախաբէութեան տօնն է»։

Նման անարգանք մը՝ Մայիս 28ի յիշատակին՝ անմարսելի է։

Նման հեգնանք մը՝ հայկական անկախութեան հռչակման թուականին՝ աններելի է։

Կարդացինք եւ չհաւատացինք։

Լղճճեցին Մեսրոպեան սրբենի տառերն անդամ։

Ո՞ւր այսպէս Պ. Պ. Ռամկավարներ։

Պահ մը ընդունինք թէ Մայիս 28ը ըլլար ինքնախաբէութեան տօն մը։

Երբ ներկայիս, մեծ ու փոքր ժողովուրդներ իրենց անկախութեան ձգտելու եւ անկախութեան բոցը անմար պահելու համար, հազար ու մէկ միջոցներու կը դիմեն, երբ վհատութեան ներկայ օրերուն հոգիները կենդանի պահելու համար հզօր ճիգեր կը թափեն, ըսէք կ'աղաչէա, Մայիս 28ի տօնը՝ ինքնախաբէութեան տօն հռչակելով, արդէն խրած հայկական նաւին լախտի հարուածը տուած չէ՞ք ըլլար։

Լսեցէք ինծի, լիաթոք կը պոռամ բոլորիդ երեսին.—

Եթէ Մայիս 28ը գոյութիւն իսկ չունենար, պէտք էր ստեղծել զայն։ Երա՞զ էր եւ երա՞զ պիտի մնայ, պէտք է այդ երազը ընդունիլ իբր իրականութիւն։

Եթէ հայկական դրօշը չունենայինք իսկ, պէտք էր ստեղծել։

Ահա այս է ներկայ ժամանակին հրամայական պահանջը։

Երբ գաղթաշխարհին մէջ, հայ բեկորները սեւ տառապանքի արնաքամ ճնշման տակ, կաթիլ-կաթիլ կը հալին, երբ հոգիները՝ անապատային շրջապատի մը մէջ՝ խորշակահար շուշաններու նման կը գալարուին ու կը խանձին, ոչ թէ տա-

ստեղծել, անմահացնելու համար հայկական հոգին։

Հապ ըմբռնեցէք թէ՝ երբ ժեռնի հայու հոգին, ամէն ինչ կը չքանայ։

Կուսակցական շիլ հաշիւներ, երբ տարուած չէ՞ք ուղեր տօնել այդ տօնը. լա՛ւ մի տօնէք, բայց տարին, գոնէ օր մը, Մայիս 28ի օրը, ձեր կիրքերը զսպելով լռելու ազնուութիւնը ունեցէք։

Հայրենիքի վսեմ գաղափարին նման լղճանքին ասջեւ, որքա՜ն երջանիկ է Թուրքը

Եթէ ես ոամկավար եղած ըլլայի — լաւ է որ չեմ պատկանիր եւ ոչ մէկ կուսակցութեան — եւ ունենայի տիրական ձայն, պիտի թելադրէի ընկերներուս, Դաշնակցականներէն աւելի փայլուն կերպով տօնել Մայիս 28ի Անկախութեան տօնը։ Ռամկավարներուն պարզելիք եռագոյնը եօթնապատիկ աւելի ծալք պիտի ունենար քան Դաշնակցականներունը։ Ուրախ եմ որ ունիմ ոամկավար բարեկամներ, որ կը բաժնեն իմ այս գաղափարս, բայց իրենց կը պակսի տիրական ձայնը։

Ո՛չ, հազար անգամ ո՛չ, Մայիս 28ը ինքնախաբէութեան տօնը չէ, այլ տօնն է ինքնագիտակցութեան, վերածնունդի եւ զարթօնքի։ Այդ օրը փա՛ռքն է հայութեան եւ այդ օրը, մեր կուրծքը պատռելով, Ներսէս Շնորհալիի հետ միասին, պէտք է երգե՛նք։

— Զարթի՛ր, փա՛ռք իմ զարթի՛ր։

Քանի որ Ներսէս Շնորհալիին անունը յիշատակուեցաւ, թող ներուի ինծի յօդուածս — աւելի հիշողը բողոքագիրս — վերջացնել փակագծով մը։

Պ. Պ. Ռամկավարներ վերջերս հնչեցուցին հայութիւնք հաշտութեան շեփորը։ Պ. Պ. Դաշնակցականներն ալ հայութիւնս հաշտութեան փողը զարկի։ Մին կամ միւս տեսակէտը իր կողմնակիցները ունի հայ ազգին մէջ։ Ո՛չ մէկը եւ ո՛չ միւսը այսպանելի է։ Չէ՞ որ նըպատակը հայ Ազգը փրկելն է։ Բայց կը հարցնեմ, Պ. Պ. Ռամկավարներուն, ինչո՞ւ երկու չափ եւ երկու կշիռ։ Երբ կը քննադատեն հայութիւնս մերձեցումը, ինչպէ՞ս կը յանդգնին հայութիւնք մերձեցման վրայ խօսիլ։ Երբ իրենք շարղերը յղացող եւ կազմակերպող թուրք մտքին կ'ուզեն ժառանգ, ինչո՞ւ կ'այպանեն անոնք, որոնք այդ չարդածին ժամքին կոյր գործիքներուն հետ կ'ուզեն հաշտասիրել։ Անհասկնալի երկու չարիք, ըսէք ինծի, ո՞րն է փոքրագոյնը։

Չարդերը մեզի ո՛չ Դաշնակցականները բերին եւ ոչ ալ ռամկավարները։ Մտիկ ըրէք, գուցէ եւ կարեկցութեան տիպար Հայուն՝ Ներսէս Շնորհալիի անէծքը թուրքերուն դէմ.—

Որ զգբաժակըն դառնաթամ
Ինծ արբուցեր յիմարական
Աբդ զգվըրուրըն վերջնական
Աբբցես եւ դու զգվլորական։
Առակ լիցես՝ յազգս ամենայն
Տիպ եւ օրինակ տոհմի մարդկան
Որք տեսանեն՝ եղուկ քեզ տան
Վայ ի վերայ վայր կարդան։

Այս բոլորէն ետքը, Հայուն իմաստութեան Աստուածը վրէժխնդիր Ենովայի մը տիեզերասաստ ձայնով կը գոռայ.

— Մայիս 28ի տօնը հայութեան ինքնապաշտպանութեան հրաւէրի տօնն է։

Ելլեցնել Սաղմոսերգուին գեղեցիկ խօսքերը.

— Ձանաչել զիմաստութիւն եւ զխրատ, իմանալ զբանն հանճարոյ.

Հայ պետութիւնը կրնայ ծաղրուիլ թուրք պետութեան հետ, եթէ իր պետական շահերը այդպէս կը պահանջեն։ Ոչ ոք կրնայ առարկութիւն ընել։ Բայց հայ ժողովուրդը միայն այն օրը պիտի հաշտուի թուրք ժողովուրդին հետ, երբ իր դատը արդար լուծուած գտնէ։

Հաշտասիրեցէք հայ ժողովուրդը եւ մի թողուք որ անիկա մերձաւոր վհատութեան ճահիճին մէջ։

ՍԵՊՈՒՀ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ
Ալեքսանդրիա

Ջ. Ո. Մ.

ԲԱԳԻՒԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

Ջ. Ո. Մխութեան Փարիզի վահագն գրադարանին պարբերական դասախօսութիւնները վերջացան ամրան արձակուրդին պատճառով։ Պիտի վերսկսին աշնան։ Վերջին դասախօսութիւնը կատարեց Պ. Գիւլխանդանեան, նիւթ ունենալով Բագուի հերոսամարտը։

Յարգելի դասախօսը նախ ներկայացուց Բագուի շրջանին աշխարհագրութիւնը, պատմութիւնը, հայ բնակչութիւնը։ Յետոյ կանգ առաւ ռուսական մեծ յեղափոխութենէն ետքը ստեղծուած կացութեան վրայ, սին-չեւ կամաւորական բանակին կազմութիւնը եւ առաջին կռիւները։

Ու չափազանց կենդանի եւ իրական եղանակով մը ցոյց տուաւ այդ զինուորական դէպքերուն զարգացումը, յաջորդութիւնը, ունկնդիր որբերը դնելով տեղի ունեցած պատերազմներուն պատրանքին կամ սին-ժային դէմ։

Հայ որբերը հետաքրքրութեամբ հետեւեցան ճակատագրական դէպքերուն, անոնց քաղաքական արժէքին։ Պ. Գիւլխանդանեան երկու ժամ անընդհատ խօսեցաւ եւ ժամանակը ուշ ըլլալուն պատճառով ընդհատեց դասախօսութիւնը, խոստանալով դարձեալ խօսիլ։

Հ. Վ.

ԱՆԳՈՐԾ ԵՆ, Կ'ՈՒԶԵՆ ԳԱՂԹԵԼ

«ՕՐԵՐՈՎ ԱՆՕԹԻ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐ ՈՒՆԻՆՔ»

ԽԱՍՔՈՎ Վ.— Խասքովոյի տարագիր հայութիւնը վեց ամիս անգործ մնալէ յետոյ, կը շարունակէ տակաւին մնալ անգործ, Պատ. Մարմիններու կարելի բոլոր դիմումներէն ճարահատ, ժողովուրդը ծնունդ տուաւ Հոգատար Յանձնաժողովի մը, որուն պարտականութիւնն է շարունակել դիմումները, գործ հայթայթելու, ստեղծել ֆոնտ թշուառներու եւ այլուր փոխադրելու ձեռնարկները ընել։

Ինչքան ալ ծանրէ Խասքովային հատար, սակայն ակամայ կը ստիպուինք ընդհանուր հայութեան պարզել մեր վիճակը, երբ այսօր իսկ անտուն եւ անապատան հայրենակիցներ ուներնք, օրերով անօթի մնացող պատուաւոր ընտանիքներ ունինք, առանց խնամքի հիւանդներ ունինք։ Հապա ի՞նչ պիտի ըլլայ այս 550 ընտանիք հայ-

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԴԷՊԻ ԵՐԿԻՆՔ

16.000 ՄԵԹՐ ԲԱՐՁՐՈՒԹԵԱՄԲ

Ակէ առաջ «Ծառաջ»ի մէջ խօսեցանք Պրուսէլի համալսարանի բնագիտական աշխատանոցի տնօրէն փրոֆ. Փիքարի շինած խոշոր օդապարիկի մասին, որուն միջոցաւ յիշեալ գիտնականը ծրագրած էր վերել մը կատարել, չափելու համար օդի բարձր խաւերուն մէջ լոյսի ճառագայթումը եւ զանազան ճառագայթներու իոնականութիւնը՝ օդին էլեկտրականութեան ազդեցութեան տակ։

Մայիսի վերջերը փրոֆ. Փիքար գործադրեց իր յանդուգն ծրագիրը, օգնականին՝ փրոֆ. Քիփիքրուի հետ միասին նստելով այդ նպատակով ճանապարհէն պատրաստել տուած օդապարիկին մէջ, 16,000 մեթր բարձր իր գիտական հետազօտութիւնները։

Առաջին անգամն է որ կարելի կ'ըլլայ օդապարիկով այնքան բարձրութեան հասնիլ։ 30 տարի առաջ, երկու Գերմանացիներ յաջողեցան 10,800 մեթր բարձանալ օդապարիկով։ Երկու տարի առաջ անգլիացի օդանաւորդ Կրէյ 12,000 մեթր բարձրացաւ, բայց թթուածինի խողովակը պայթելով շնչահեղձ եղաւ։

Ճանք քանի մը ճանրամասնութիւններ վերելքիուեվայրէջքի մասին։

Մայիս 25ին, առտուան ժամը 7ին, Գերմանիոյ Աուկսպուրկ քաղաքին մէջ օդապարիկը վեր բարձրացաւ նպաստաւոր պայմաններու մէջ եւ հետաքրքիրներու խուռն բազմութեան մը ներկայութեան։

Փրոֆ. Փիքար վերելքի համար ընտրած էր Աուկսպուրկ քաղաքը, որ կը գտնուի Եւրոպայի կեդրոնական ցամաքամասին վրայ, հեռու ծովերէն։

Օդը պայծառ էր ու հանդարտ. ժամը 7.45ին, օդապարիկը արդէն հասած էր 16,000 մեթր բարձրութեան մը։ Հո՛ն մթնոլորտին արտաքին ճնշումը եղած է 76 միլիմեթր, այսինքն մօտաւորապէս 1-10 մըթնոլորտ, օդին մէջին բարեխառնութիւնը 60 աստիճան ղերոյէն վար, իսկ օդապարիկին վերելքի մէջին արագութիւնը մօտաւորապէս 15 մեթր մէկ երկվայրկեանի մէջ։

Անցողակի ըսենք թէ ո՛ր չափով որ օդին մէջ բարձրանանք, ա՛յն չափով օդը կը նօսրանայ եւ թըթուածինի քանակը կը պակսի, որով օդին բարձր խաւերուն մէջ շնչել կարենալու համար, փրոֆ. Փիքար իր հետ առած էր բաւարար քանակութեամբ թթուածին։

Բարձր խաւերու օդին հանդարտութեան եւ ղիմադրական ուժին նուազութեան պատճառով, Փիքար կը կարծէ թէ այդ խաւերուն մէջ կարելի պիտի ըլլայ աւելի դիւրին ու արագ ճամբորդել, բնականաբար թթուածինի առատ պաշարով։

Երբ օդապարիկը սկսած է օդի բարձր խաւերուն մէջ սաւառնիլ, պահ մը սուլումի նմանող ձայն մը լսելի եղած է, ինչ որ հաւանաբար արդիւնք էր կաղի արտահոսման։ Փրոֆ. Փիքար, առանց կորնչելու իր պաղարիւնը, անմիջապէս վազելինով օծուն բամպակի կտորով մը խցած է բացուած ճեղքը։

Ուրիշ մէջադէպ մըն ալ, որ կրնար ծանրակշիռ հետեւանք ունենալ։ Մանրադիր գործիքը կոտրելով, իր պարունակած սնդիկը թափած է խցիկին յատակը, ինչ որ վտանգաւոր է, նկատի առնելով որ սնդիկը ալիւմինիոմը մաշեցնելու եւ ծակելու յատկութիւն ունի, բարեբախտաբար փրոֆէսէօրը այդ վտանգն ալ նախատեսած էր, ալիւմինիոմէ շինած իր խցիկին ներքնակողմը ջնարակել տուած ըլլալով։

Մթնոլորտային անակնկալ խանգարումներու պատճառով, օդանաւորները մեծ ուշադրութեան կ'արժանացնեն վայրէջքի ատեն։ Օդապարիկը իր վերելքի ուժէն շատ բան կորնսնցուցած ըլլալով, հովը քշած տարած է զայն դէպի հիւսիս, երկրէն 4000 մեթր բարձրութեան մը վրայ, սաւառնելով Օրթլերի բարձրաբերձ լեռնաշղթային վերեւ, որ կը գտնուի աւստրեւիտալական սահմանագլուխին վրայ, եւ վայրէջքի համար ամենալուրջ վտանգ մը կը ներկայացնէ։ Այնպէս որ, երբ օդապարիկը սկսած է ուղղուիլ դէպի Քոկէլի ընդարձակ լեռնաշրջանը, որ ամբողջութեամբ ձիւնով, ծածկուած է Փրոֆ. Փիքար առանց ժամանակ կորնչելու ձեռնարկած է վայրէջքի գործողութեան եւ յաջողած է հանդարտօրէն ու առանց որեւէ արկածի գետին իջնել։ Սակայն այդ ձիւնապատ ու ամայի տափաստաններուն վրայ, որեւէ մարդկային հետք կամ բնակութիւն գոյութիւն չունի, եւ օրը տարաժամած ըլլալով, Փրոֆ. Փիքար ու իր ընկերը ստիպուած են օդապարիկին գնացքն ու խցիկին մէջ անցընել գիշերը, փոխնիփոխ պահակ սպասելով։

Յաջորդ առտու արշալոյսին անոնք զուրս ելան իրենց խցիկէն, ու երբ ամենամեծ դժուարութիւններով վար կ'իջնէին այդ ձիւնապատ լեռնաշղթէն, հանդիպեցան զատարար խումբի մը, որ իրենց օգնութեան փութացած էր։ Ըլլեւ փրկուած էին։

Ճանդուքն օդանաւորդները շաբաթէ մը ի վեր վերադարձած են Պրիւքսէլ, ուր փառաչեղ ու խանդավառ ընդունելութիւն մը եղաւ իրենց։

Փրոֆ. Փիքար տակաւին ճամուլին չէ հաղորդած իր կատարած փորձերուն արդիւնքը, հակառակ իրեն եղած նիւթական խիստ նպաստաւոր պայմաններուն։ Սակայն այդ ձիւնապատ

...ան պիտութեանց ճիւղերուն։ Ք...տոյ ...ռնելով ցիւրիխի բաղմարուեստեան ...արարանը, ստացած է ճարտարա... ...էտի վկայական եւ տնօրէն կար... ...ած նոյն հաստատութեան բնա... ...ական տարրալուծարանին։ 1922ին ...իւքսելի ազատ համալսարանի ...ուքութիւնը պիներ պաշտօնի կո... ...ած է, եւ այդ թուականէն ի վեր ...ատնձնած է համալսարանի փոր... ...ական բնագիտութեան դասա... ...ութիւնները, միեւնոյն ատեն ...արելով բնալուծարանին աշխա... ...թիւնները։

ՉՐԱԶԵՑԱ ՏՒՐՈՍԿԻ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԱՅՓՔԱՐԸ ԶԷՋՈՒՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Բաւական չեղաւ երկու օր տե... ...ղ տիքինկը սպառնական բանա... ...ներ խմբագրելու համար Հ. Ց. ...ակցութեան դէմ։ Տ. Հախումե... ...ան, որ թատերգութիւն ալ կը գրէ, ...րդ. Հայաստան»ի մէջ յօդուա... ...ի կը գանգատի, որ Երեւանի ...եհասպետները տակաւին ճշդած ...իրենց պիրքը։ «Չնայած բազ... ...իւ ելոյթների, չնայած ոմանց ...ղրուած ճառերին, կարելի՞ է ...ղեօք ասել թէ մեր ամբողջ ին... ...ելիգենցիան, մասնաւորապէս մեր ...ղը արուեստագէտները լիովին գի... ...ակցած են մեր օրերի մարտական ...նդիրները։

Պէտք է պարզէ ի պարզ ասել, ...եր ինտելիգենցիայի զգալի մա... ...ի մէջ այդ կարեւոր գիտակցու... ...իւնը դեռեւս լրիւ չափով չկայ, որ ...ի քաղաքական գիրքորոշումը դեռ ...ամենայնի յստակ չէ։ Եթէ ...ղրդային ինտելիգենցիայի լաւա... ...ն եւ առաջաւոր մասը վաղուց ...ղէն այրել է իրեն անցեալին ...պող բոլոր կամուրջները, ին... ...ելիգենցիայի այդ խաւից զատ ...ն նաեւ զգալի մի խաւ, որը դեռ ...չեւ այսօր շարունակում է պահ... ...անելիր անորոշ դիրքերը՝ լաւա... ...ն դէպքում բռնելով լսյալութեան ...նապարհը»։

Հախումեան կը գտնգատի, որ ...եան «սոսկ դեկլարատիվ» ելոյթ... ...ի կ'ընեն Երեւանի չէզոք արուես... ...ագէտները, բայց երբ հրաւէր կ'ըլ... ...անալու կոմունիստ կուսակցու... ...ան եւ իշխանութեան կոչին, կը ...ասխանեն թէ «աշխարհայեացքի ...ոխութիւնը, աշխարհազգացման ...իմ մէկ անգամից եւ դիւրաւ... ...ամբ կատարուող մի պրոցես չէ»։ ...պասեցէք, կ'ըսեն անոնք։ Հա... ...ասեան այս պատասխանը կը մեկ... ...անէ եւ կ'ըսէ թէ «Քաջգնաւ... ...ած է»։ Այս մարդիկը, կ'աւելցնէ, ...ղունին Հայաստանի խորհրդայ... ...ցումը պարզ այն պատճառով, որ ...իկա «շահաւէտ» է հայ ժողո... ...ուրդին համար, ուրիշ մեկոչ իշխա... ...իւն պիտի կրնար աւելի «բա... ...ք» բերել հայ ժողովուրդին։ Եւ ...ետ բարի օրերը, սպասել այս... ...ն չէզոք։ Ո՛չ, կը պատասխանէ ...ումեան, եւ կը հրաւիրէ Երեւանի ...ուեստագէտները որ դուրս գան ...րդութենէ, եւ որոշեն իրենց քա... ...ական դիրքն ու դիմագիծը։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ ԿԸ ԾԱԽԵՆ ՕԽԱՅՈՎ

Վարշաւիոյ «Քուրքեր կոձիէննի» թերթը կը գրէ.— Զափաղանց պաշ... ...տամունքը զոր կայսերական Թուր... ...քիան ցոյց կուտար ձեռագրերու եւ մանաւանդ Սուլթանին կառա... ...վարութեան վերաբերեալ վաւերա... ...թուղթերուն, տեղ տուած է ամէնէն բացարձակ արհամարհանքին այս մասին։

Եւ որովհետեւ զարերու ընթաց... ...քին, այս թուղթերը դիզուած են լեռ... ...ներու բարձրութեամբ, արդի իշխա... ...նութիւնները որոշեցին զանոնք ծա... ...խել քիլոյով։

Այս հին թուղթերէն բեռ մը բռնեց Պուլկարիոյ ճամբան, հոն ենթարկուելու համար բախտին այ... ...լանդակ խաղերուն։ Այսպէս գէշ կապուած ծրարէ մը, մէկ քանի թուղթեր թռան ու վակոնէն դուրս թափեցան։ Ալլահին կամքով այս թուղթերէն հատ մը ձեռքն իսկաւ գիւղացիի մը, որ պայն օգտագործեց ուտելիք փաթթելու համար։

Իր ճաշը լրացնելէ վերջ, գիւ... ...ղացին թուղթը ձգեց կայարանի մը մէջ։ Ալլահին կամքը կրկին միջա... ...մտեց եւ այս հին խղճտ թուղթը ուշադրութիւնը գրաւեց պատմագէ... ...տի մը որ հասկցած ըլլալով այս գիւտին կարեւորութիւնը, չէր կրնար հաւատալ իր աչքերուն։ 17րդ դա... ...րէն ծագած պատմական վաւերա... ...թուղթ մըն էր։

Գիտնականն անմիջապէս դիմեց Էնկիւրիի կառավարութեան եւ այդ կերպով շատ հետաքրքրական բաներ իմացաւ։ Պուլկարիոյ ճախսած թուղ... ...թերուն մէջ, 16րդ դարու փաստա... ...թուղթեր կային, Սուլթան Սիւլէյ... ...ման Քանունիի օրերէն ծագած, ե... ...զական փաստաթուղթեր ամբողջ աշ... ...խարհի մէջ, պատմական շատ մեծ կարեւորութեամբ։ Այդ փաստաթուղ... ...թերը կը բովանդակէին 1529ի Վիէն... ...նայի պաշարման մասնակցող թուրք բանակի մանրամասն նկարագրու... ...թիւնը, ինչպէս նաեւ տեղեկութիւն... ...ներ այս քաղաքին երկրորդ պա... ...շարման մասին, դեկավարութեամբ Քարա Մուսթաֆայի, որ պարտու... ...թեան մասնուեցաւ Էհմաստանի թա... ...գաւորին Ժան Սոպիէսկիի կողմէ։

Այս գիւտը յուզման մատնեց Էն... ...կիւրիի կառավարութիւնը։ Բազմա... ...թիւ բարձր պաշտօնատարներ կ'եր... ...թեւեկեն Պոլսոյ եւ Սոֆիայի միջեւ, փրկելու համար այս պատմական գանձերը։ Այսուհանդերձ կը թուի թէ այս թուղթերուն մեծ մասը փճացած են, որովհետեւ արդէն ծախուած են Սոֆիայի նպարավաճառներուն։

Իսկ անոնք որ այդ թուղթերը գնած եւ զգացած են թէ որոշ կա... ...րեւորութիւն կը ներկայացնեն, իրրեւ փութկոտութիւն ցոյց չեն տար պա... ...նոնք վերադարձնելու։

150ՆՈՑՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԵՐԸ

Կիւմիւլճինայէն կը գրեն Թուրք Թերթերու.—

Տեղեկութիւններ կը հասնին թէ արեւմտեան Թրակիոյ զանազան քա... ...ղաքներու մէջ վերջերս կարգ մը զաւճանական արարքներ եւ գոր... ...ծունէութիւններ երեան եկած են։ Կը լսենք թէ 5-6 ամիս առաջ Պրուսայէն եկած բախտախնդիր մը Պոլսէն անցեր Պուլկարիա գացեր է հոն յեղափոխականներու հետ յարաբերութեան մտեր, յետոյ Ռումանիա անցեր, Սելանիկ, Աթէնք, Միտիլի ու Կիւմիւլճինէ քաղաքները գտնուող զաւճաններուն հետ յարաբերութիւն հաստատեր է։

Կիւմիւլճինէ եկածօրերը 150նոցներէն Պրուսայի նախկին կուսակալ Ազիզ Նուրիի եւ նախկին կուսակալներէն Կիւմիւլճինէցի Իսմայիլ Հազգըի հետ տեսնուեր, կարգ մը ուրիշ զաւճաններու հետ յարաբերութիւն ունեցեր եւ զանազան գումարումներ ըրեր են։

Ակռ վերջ յիշեալը, Ազիզ Նուրիի հետ, օթօմոպիլով Իպքէյէ գացեր ու հոն տեսնուեր է 150նոցներէ հազարապետ Զօհրուր Իսմայիլ Հազգը եւ նախկին Շէյխ իւլ Իսլամ Մուսթաֆա Սապրիի հետ։ Այս տեսակցութեան մէջ որոշուած է Թրակիա եւ Պուլկարիա գտնուող գաղթականներու՝ Սուրիա եւ Էրտեբ փոխադրութեան համար սուրիական կառավարութենէն օժանդակութիւն խնդրել։ Սուրիայէ հարցում եղած է ասոնց թիւին եւ ինքնութեան մասին եւ տեսրակ մը պատրաստուելով Զերքեզ Էմհէմին եղբօրը Թէվֆիքի հետ Էրտեբ ղրկուած են։

Միւս կողմէ Կիւմիւլճինայի 150նոցներէ շատերու մասնակցած գաղտնի նիստերու մէջ «Անատոլուի վերագրաւման եւ ազատութեան պաշտպանութեան միութիւն» անուանով գաղտնի ընկերութեան մը կազմութեան վրայ կը խօսուի։ Այս միութիւնը Թուրքիոյ մէջ ալ գաղտնի գործունէութիւն ունենալով անհետաւոտ, անիսրձ եւ տգէտ մասսան խաբելու նպատակ ունի։

Յետպատերազմեան կողմէ Փիլիպէի մէջ արաբական տառերով հրատարակուող «Ազդ Սէօզ» թերթը տարածելու համար ջանքեր կ'ըլլան։

Վերջերս կարգ մը տեղացիներ, Մէքքէէ վերադարձող Պուլկարիոյ Թուրքերու հետ միանալով, իրենց մէջ 7—8000 տրախմի հաւաքած եւ այս կազմակերպութեան յայտկացուցած են։ Անդավուրի հրոսախումբին գործակցող եւ Կիւմիւլճինէի մէջ սրճեփ Քէօթահիացի Մէհմէտի սրճարանին մէջ հաւաքուող փախտականներ, այս նոր կազմակերպութենէն ոյժ առնելով, Թուրք հանրապետութեան դէմ խօսած են։ Արեւմտեան Թրակիացի երկու լուսամիտ եւ ազգասէր Թուրք երիտասարդներ գաւազաններով ներս մտեր եւ սրճարանին մէջ գտնուողները դուռնէն դուրս հաներ են։ Թրակիոյ երիտասարդները մտերս այդ դաւաճանները երկրէն պիտի սրբեն դուրս հանեն։

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՍԹԱՓԻ՛ՆՔ, ԱՅԼԱՊԷՍ ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԵՆՔ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Մինչդեռ ֆըրանսահայ ուրիշ գաղութները, օրը օրին, կ'աշխատին քայլ մը յառաջ անցնիլ, երբ տասնեակ հազարներ փարսախով հեռու, Հարաւային Ամերիկայի խլեակներն անգամ, բացի կրթական եւ հանրային գործերը կանոնաւորելէ «Արմենիա»ն կը հրատարակեն, Լա Սիոթան, որ բաղդատաբար գոհացուցիչ վիճակ ունի, խոր քունով մը կը մրափէ։ Գործազրկութեան շրջանին ուրիշ գաղութներ ծանր տագնապներ անցուցին, իսկ Լա Սիոթան իր թիւին վրայ աւելցուց քանի մը տասնեակներ, որոնք տեղս գալով գործազրկութեան շրջանին, անմիջապէս գործի անցան եւ այժմ իրենց օրապահիկը կը հայթայթեն։ Բանի մը իրողութիւններ.—

1. Անտարբերութիւնը գաղութիս մէջ, այն աստիճանի է հասեր, որ իրենց հայկական ծագումը ցոյց տալու համար, տարին մէկ անգամ իսկ որեւէ շարժուձեւ չենք կրնար ընել։

2. Զանգեզուրի աղէտը, որ կարծես թէ հիւսիսային բնակիչ է պատահեր եւ ոչ թէ մեր այնքան թանկագին արիւններով ձեռք բերուած հայրենիքին մէջ, երբեք չազդեց քարացած սիրտերու վրայ։

3. Նոյն վերաբերմունքը, նաեւ Մակեդոնիոյ լեռներուն եւ ձորերուն մէջ, իրենց սեւ օրը լացող որբերու ողբերգութեան հանդէպ։

Արդար լինելու համար պէտք է ըսել թէ կան անհատներ, որ կ'ուզեն այս անտարբերութեան լուծը թօթափել, բայց անոնց ալ ընդհանուր կապն է որ կը պակսի։ Իրրեւ հետեւանք այս տխուր իրողութեանց, մատաղ սերունդը արդէն ձուլման տակէ։ Եւ հարիւրի մօտ երախաներ դրեթէ մոռցած են իրենց մայրենի լեզուն, եւ միայն քանի մը երախաներ որ կը յաճախեն երեկոյեան դասի, նախկին վարժուհւոյ Ահա կը մօտենայ արձակուրդը, բայց այստեղ դպրոցի եւ կրթական այլ հաստատութեանց վերաբացման մասին խօսիլն անգամ մեղք է, եւ այդ ուղղութեամբ մասը մատին զարնող չկայ։ Առանց ատոր արդէն խառնակիչներու կողմէ մթնոլորտը թունաւորուած է։ Այս գաղութը, ոչ թէ մանկապարտէզ, այլ կարգին դպրոց մը կրնայ պահել, եթէ բաղդատութեան դնենք Սուրիոյ եւ Յունաստանի կէս կուշտ, կէս անօթի հայրենակիցներու վիճակին հետ։

Այս պատմութեան առջեւ, կազդուրիչ է տեսնել որ Մարսէյլի շրջանը դպրոցական ցանցով մը պատած է, եւ ամէն քայլափոխիդ հայկական շրջանակներու մէջ կը լսես հայ մանուկներու հայերէն ճըվճըվոցը եւ երգն ու խանդը։

Մարսէյլի առաջնորդարանը հարեւանցի կը նայի մեր վրայ, թէեւ ամբողջ մանրամասնութեամբ, տեղեակ է անց ու դարձին։ Այստեղ պատասխանատուութեան խոշոր բաժին ունին մեր կուսակցութիւնները։ Պարզ այցելութիւններէ անդամ զրկուած ենք։

Բաւական խոշոր թիւ մը կը կազմէ այստեղի երիտասարդութիւնը. բոլորն ալ կայտառ եւ քաջառողջ. բայց ոչ մի ընդհանուր կապ. եւ ոչ Հ. Մ. Ը. Մ. եւ ոչ էլ Փութպոլի խումբ ունինք, որովհետեւ այդ գետնի վրայ որ եւ է փորձ չէ եղած։

Այս կէտին վրայ Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ. Միութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք։ Առանց դուրսի օգնութեան եւ բարոյական աղդեցութեան տեղական ուժերով ոչինչ կարելի է ընել։ Մէկ երկու շաբաթ առաջ քանի մը անգամներ, ժողով ունեցանք ազգային գետնի վրայ ձեռնարկ մը կատարելու։ Այս համայնակուլ վտանգին դէմ. բայց «Ա. ժա՛ն, ինչի՞ս պէտք քոմէջտեղ եկաւ եւ ցրուեցանք, առանց որեւէ եզրակացութեան։

Մէջտեղն է պատմութեան անցած Լեհաստանի եւ Թրանսիլվանիոյ, մեզմէ քանի մը հարիւր տարի առաջ գաղթած Հայերու ընդհանուր պատկերը։ Լա Սիոթայի գաղութն ալ ամէնէն առաջինն է, որ բռնած է կորստեան ճամբան։

Գաղութը փրկելու համար, գործին պէտք է լծուին ոչ միայն Մարսէյլի Ազգ. վարչութիւնը, այլ կուսակցութիւնները, իրենց հրապարակային բանախօսութիւններով։ Գոնէ տարին քանի մը անգամ այցելութեամբ։ Եւ եթէ մենք ալ բախտ ունենանք քանի մը անգամ լսելու, տեսնելու ազգային գործիչներ, եւ մեզմով հետաքրքրուողներ, ապահովաբար կ'ունենանք մեր զրադարանը եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մանուածիւղը, այլ մանաւանդ սկաուտներն ու գայլուկները։

ԱՆՑՈՐԴ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԸ

Մուրատ-Ռափայէլեան նախկին «աշակերտներու» Միութեան վերջին մարտ-ապրիլ «Տեղեկատու»ի թիւին մէջ, մեծ կսկիծով կը կարդանք որ տակաւին Փարիզի միութիւնը չէ կրցած հասկացողութեան գետին մը գտնել Միլանի Մուրատ-Ռափայէլեան նախկին «Սաներու» միութեան հետ, եւ ա՛յսօր Եւրոպայի մէջ գոյութիւն ունին, իրարու անհաշտ երկու միութիւններ։

«Տեղեկատու»ի սոյն թիւէն կ'իմանանք որ այդ երկու միութիւններու անմիաբանութիւնը կը կայանայ գլխաւորաբար երկու կէտերու մէջ։ Միլան կը պնդէ թէ ամէն Մուրատ-Ռափայէլեան նախկին սան, որ բարերարներու կտակով ուսում է ստացած, երբ օր մը, իր այդ ուսման շնորհիւ դիրքի տէր դառնայ, պարտաւորուի ինքնաբերաբար, ազգին սնուցիչէն առած դրամը, վերադարձնել ամբողջ ջութիւնով նոյն սնուցիչին, որպէսզի այդ դումարով ուրիշ աղքատ եւ կարող հայ երիտասարդ մը կարենայ բարձրագոյն ուսումը շարունակել։

Երկրորդ կէտն է, նոյնպէս «Տեղեկատու»ին, Մուրատեան վարժարաններու վրայ հսկողութիւն մը Միութեան կողմէ, ուսումնական մակարդակը, եւ հայրենի ուսումը փափաքուած գետնի մը վրայ պահելու համար։

Մինչդեռ Փարիզի Միութիւնը անպատեհ կը գտնէ այս երկու տեսակէտները մտցնել Միութեան կանոնագիր-ծրագրին մէջ։

Երբ խնդիրը այս կերպով կը ներկայացուի, բնական է որ ամէն ոք Միլանի Մ. Ռ. Սաներու Միութեան իրաւունք տայ, եւ իրաւցնէ եթէ Մ. Ռ.ի որ եւ է նախկին աշակերտ բարոյապէս պարտական է, ազգին վերադարձնել իրեն տրուած եւ կամ ծախսուած դրամը, Միլանի Նախկին Սաներու Միութեան անդամները «կրկնապէս պարտաղրուած» են այդ հաստատումը կատարելու, ո՛չ միայն բարոյապէս, ա՛յլ եւ նիւթապէս։

Որովհետեւ Միլանի Մ. Ռ. Նախկին Սաներու Միութեան անդամներուն մեծամասնութիւնը դաւճանած են, իրենց բարերարներուն նպատակին եւ փափաքին իսկ, եւ հետեւաբար ազգին դէմ։ Այդ պարոնները իրենց ուսումը ձրիօրէն ստանալէ վերջ, երբ դարձած են մէյմէկ բժիշկ, հոդապէտ, երկրաչափ եւն, փոխանակ վերադառնալու երկիր, լուսաւորելու տգէտ ժողովուրդը, օգնելու անոր իրենց ձեռք անցուցած արուեստով, մնացած են Իտալիա, մըտածելու միայն իրենց անձը եւ հանճատարար հարուստ դիրքերու հասնելու։

Կը կրկնենք, ամէն Մ. Ռ. նախկին աշակերտ որ ձրիօրէն զարգացնալով, այդ զարգացումին շնորհիւ որոշ դիրքի եւ հարստութեան տէր է դարձած, պարտաւոր է վերադարձնել իրեն տրուած գումարը։

Բալաչաղեաց[illegible]
րանքներէ յետոյ Թրանսա ապաստանած նախկին Մ. Ռ. աշակերտները, անիրաւութիւն է։

Իբր նախկին Մ. Ռ.ի աշակերտ մը եւ բարերարեալ մը, կը խնդրեմ իմ նախկին Միլանի ընկերներէս, վերջ տալ վէճին եւ ընդհ. համերաշխութեան համար ժեստ մը ընել, յօդուտ Միացեալ Մ. Ռ. Ն. Ա. Միութեան զարգացման։

Ա. Շիրական

10.000 ՓԻԼՈՄԵԹՐ ՕԴԻՆ ՄԷՋ

Թրանսացի երկու օդանաւորդներ Տօրէ եւ Լը Պրի աշխարհի հեռաւորութեան մրցանիշը կոտրեցին փակ շրջապատի մէջ։ Անցեալ օր դիշերուան ժամը 11.30ին Մարիանի վրայէն իրենց անցքի պահուն կտրած էին մօտ 10,010 քիլոմեթր ճամբայ։

Կարդացէք և Տարածեցէք ԾԱՌԱՋ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ՉԻՆ ԵԻ ՄԵՄ

(Քրտական դէպքեր)

Բ.

Չինի քեռայրը, նախարար Պոթանի մէջ, կը կառավարէր ամբողջ գիւղը։ Մարդիկ եւ անասունները կ'ապրէին բացարձակ ազատութեան եւ ապահովութիւն։

Երբ Մեմ հասաւ Պոթան երկիրը, հասաւ եղնոջի մը, զոր բռնեց։ Կ'ուզէր դրկել պայն, բայց վրայ հասաւ նախարարը եւ ըսաւ իրեն.

— Ո՞վ ես դուն, որ կը համարձակիս սրսալ եղնոջիս։ Գիտե՞ս, թէ երկրիս մէջ ոչ ոքի թոյլ կուտամ հաստ հասցնել կենդանիներուն։ Ինչ կ'ուզես հոգին առնել այս խեղճ կենդանիին։

Մեմ ազատ արձակեց իր որսը։ Պայն նախարարը, որ չափազանց արհեցած էր, լարեց իր աղեղը եւ պատրաստ սպաննել Մեմը։ Մեմ կրցաւ խուսափիլ նետէն եւ ըսաւ.

— Ի՞նչ կ'ընես։ Մինչ կ'ուզես *որ մեսաս չհասցուի վիթին* (gazelle), *միւս կողմէ կը փորձես* սպաննել մարդկային էակ մը, զոր Աստուած է ստեղծած։

Նախարարը, բարկութեան նոպայի մը մէջ, երկրորդ նետ մըն ալ արձակեց, սակայն Մեմ զարճեալ խուսափեցաւ։ Այս փորձը կրկնուեցաւ երեք անգամ, բայց չորրորդին՝ Մեմ մէկ հարուածով ուշաթափ գետին տապալեց նախարարը։ Յետոյ Մեմ խնամք տարաւ, որ նախարարը վերստանայ իր գիտակցութիւնը, մտածելով որ պատասխանատուութեան պիտի կանչուի Աստուծոյ առջեւ, եթէ մարդ մը սպաննէր։ Յամրաբար նախարարը գոհաւ իր գիտակցութիւնը։ Երբ կրցաւ ոտքի կանգնիլ, ըսաւ.

— Ես անարդար եղայ հանդէպ քեզի։ Կը խնդրեմ որ ներես։ Եւ ես պատուոյ խօսք կուտամ, որ այսուհետեւ քու անձնուէր բարեկամդ պիտի ըլլամ։

Յետոյ բաժնուեցան իրարմէ եւ իւրաքանչիւրը գնաց իր ճամբան։

Գ.

Այդ շրջանին, Պոթանի մէջ կ'ապրէրվհուկ մը, որ աղջիկ մըունէր Չին անունով, իշխանին քրոջը պէս։ Վհուկը կը ծառայէր Պոթանի իշխանին, այնպէս որ յաջողած էր մեծ ազդեցութիւն մը գործել անոր միտքին վրայ։

Արդ, այս վհուկը իր կախարդագիտութեամբ իմացաւ որ Մեմ եւ Չին սաստիկ սիրահարած էին իրարու եւ Մեմ կը ճամբորդէր գտնելու համար Չինը։ Գիտէր որ քառասուն օրէն Մեմ պիտի հասնէր Պոթան։ Ուստի խորհեցաւ իշխանին քրոջը տեղն անցընելով՝ իր աղջիկը ամուսնացնել Մեմի հետ։ Որպէս զի ժամանումի թուականը չմոռնայ, քառասուն գառնուկ պահեց եւ ամէն օր գառնուկ մը մորթեց։ Վերջին գառնուկը մորթած օրը, աղջիկը ղրկեց գետին եղերքը, որպէս զի սպասէ Մեմի։ Երբ Մեմ երեւցաւ, աղջիկը պոռաց հեռուէն.

— Բարիլո՛յս, Մեմ։

Մեմ, բոլորովին շփոթած, չէր հասկնար թէ ի՞նչպէս այս աղջիկը գիտէր իր անունը։ Պահ մը շուարած մնաց, եւ կասկածեցաւ որ կը գտնուի վհուկի մը առջեւ։ Յետոյ այսպէս խօսեցաւ երկուքը.

— Ի՞նչպէս գիտէք իմ անունս։

— Ես ձեր նշանածն եմ, Չինը։

— Ընդհակառակն, ես կը կարծեմ թէ դուք վհուկ մըն էք։ Ի՞նչ ընելու եկաք իմ ճամբուս վրայ։

— Ո՛չ, ես Չինն եմ, այն աղջիկը, որ գիշեր մը ծոցդ էր պառկած։ Մեր մտահնիները փոխանակեցինք, չէ՞ք յիշեր։

— Եթէ իրաւցնէս այն աղջիկն էք, ցոյց տուէք մտահնին, զոր ձեզի տուի։

— Մինչեւ երէկ հատ էր, բայց երբ այս առտու արթնցայ, տեսայ որ կորսուած է։

Մեմ թէեւ շատ զարմացած էր, որ այս աղջիկը գիտէր բոլոր մանրամասնութիւնները, բայց համոզուած էր, որ իր երազին մէջ տեսածը չէր ան։ Եւ աւելցուց.

— Մոռցէք այդ սէրը։ Ես կը ճանչնամ այն աղջիկը, զոր կը փնտռեմ։ Ան ձեզի չի նմանիր երբեք։

— Քանի որ կը յամառիք պիտ ձերժել, թող այդպէս ըլլայ։ Միայն թէ խօսք տուէք ինծի, որ, երբ ձեր փնտռած Չինը գտնէք, պիտ ալ ձեր տունը պիտի տանիք իրրեւ աղախին։ Ապա թէ ոչ, ամէն բան պիտի ընեմ արգելք ըլլալու համար ձեզի։

— Կ'ընդունիմ ձեր առաջարկը։

Դ.

Մեմ ձգեց իր ձին, որ ազատօրէն առաջնորդէ զինք ա՛ւր որ ուզէ, որոշած ըլլալով զարնել այն դրան, որուն առջեւ կանգ պիտի առնէր ան։ Չին կանգ առաւ պալատի մը առջեւ, որ ապարանքն էր նախարարին։

Մեմ գետին ցատկեց եւ պալատ մտաւ։ Ծառաները զայն ընդունեցին եւ առաջնորդեցին հիւրասրահ։ Նախարարն ալ իսկոյն ճանչցաւ երիտասարդը, բայց չուզեց իր կնոջ եւ իր երկու եղբայրներուն առջեւ խօսիլ այն մինչդեռին մասին, որ պատահած էր առաւօտուն իրենց երկուքին միջեւ։ Շուտով խոր հաճակրանք մը ծնաւ այս չորս երիտասարդ սիրտերուն մէջ։ Մեմ ասոնց յայտնեց իր ճամբորդութեան նպատակը, առանց երբեք Չինի անունը տալու։ Երեք եղբայրները, հիւրընկալութենէ ետք, խոստացան նաեւ օժանդակութիւն եւ պաշտպանութիւն։ Յաջորդ առաւօտ, Մեմ եւ երեք եղբայրները պոռոտի գացին։ Չին եւս գնաց անոնց ետեւէն, ընկերակցութեամբ իր նաժիշտներուն։

Պոռոտի ընթացքին, Մեմ տեսաւ Չինը, զոր իսկոյն ճանչցաւ եւ, դառնալով կրտսեր եղբօրը, հարցուց.

— Ո՞վ է այս հրաշալի պարիկը որ կը շրջագայի։

— Չինն է, ձեզիբէ-Պոթանի թագուհին, քոյրը մեր իշխանին։

Մեմ խնդրեց որ բերեն իր ձին։ Երբ ձին բերին, նետուեցաւ վրան եւ սուրաց դէպի ակը, ուր կ'երթար Չին։ Երբ հասաւ, ձիէն ցատկեց վար եւ ըսաւ Չինի.

(Շար.)

հութիւնը եւ հրովարտակներու կիրարկումը ցոյց տալով ընդդէմ բանուորկան շահերու։

Ընդդիմադիրները միշտ կը պնդեն խորհրդարանի գումարման անհրաժեշտութեան վրայ։

Ներքին դժուարութիւններու վրայ բարդուած են նաեւ արտաքին դժուարութիւններ։ Գերմանիոյ միջազգային քաղաքականութիւնը սկսած է տալ իր պտուղները։ Պետական դրամատան վարչական խորհուրդը որոշեց զեղչի պաշտօնական սակը բարձրացնել 5էն հարիւրին 7ի։

Այս որոշումը որ տրուած է մասնաւորաբար աւելի դժուար դարձնելու համար օտար դրամներու գնումը, հաւանութեանը արժանացած է քաղաքական եւ տնտեսական շրջանակներու։

Գերման կառավարութիւնը խորհրդակցութեան համար Պերլին հրաւիրած է Փարիզի, Հռոմի եւ Ուաշինկթընի իր դեսպանները, անոնց հետ ճշդելու համար հատուցմանց հարցին շուրջ կառավարութեան ընելիք կարգ մը դիմումները՝ համաձայնական պետութեանց։

⁂ Հողագործական Լիկային պատուիրակներու յանձնախումբը, բողոքի բանաձեւ մը քուէարկեց ընդդէմ երեւմտական հրովարտակներունեկառավարութեան։Բանաձեւը կը յայտնէ նաեւ թէ գերման ժողովուրդին ղեկավարութիւնը պէտք է յանձնուի վճռական մարդոց, որոնք կարենան կորովի քայլեր առնել՝ երկիրը փրկելու համար անել կացութենէն։

⁂ Էսսէնի ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ կատարեց համայնավարներու ակումբին մէջ։ 12 անձեր ձերբակալուեցան դաւադրութեան մեղադրանքով եւ բազմաթիւ փաստաթուղթեր գրաւուեցան։

Բուռն վիճեր յոյն խորհրդարանին մէջ

Յոյն Երեսփ· Ժողովին մէջ, մամուլի նոր օրինագիծի երկրորդ ընթերցման առթիւ, բուռն ու յուզումնալից վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան կառավարութեան եւ ընդդիմադիրներու միջեւ։

Ամէնէն առաջ խօսք առաւ նախարարապետ Պ· Վէնիզէլոս, որ պաշտպանեց օրինագիծը։ Ընդդիմադիրները այնքան աղմկեցին որ նախագահն ստիպուեցաւ ընդհատել նիստը։ Ընդդիմադիրներու մէկ առաջարկը քուէի դրուելով մերժուեցաւ, ասոր վրայ անոնք հեռացան սրահէն իբր բողոքի ցոյց։

Հինգ-վեց հարիւր հոգի խեղդուած

Սէն-Նազէրի ափերէն հինգ մղոն հեռու ծովային մեծ աղէտ մը սուգի մատնեց բազմաթիւ ընտանիքներ։ Կիրակի առտու 5.600 անձեր, բոլորն ալ աշխատաւորներ Նանթի շրջանէն, իրենց վարձած շոգենաւով նաւագնացութեան ելեր էին։ Կէս օրէն վերջ ժամը 3ին, կը վերադառնային, երբ բուռն փոթորիկ մը պայթեցաւ։ Կ'ենթադրուի թէ հովին ուժգնութեան դէմ պատսպարուելու համար, բոլորն ալ խուժեցին նաւուն մէկ կողմը, երբ մեծ ալիք մը շրջեց նաւը ու բոլորը մէկ ծովը թափեց։

Աղէտը նշմարուած ըլլալով ծովեզրէն, անմիջապէս երկու կոտ էր որ ազատարարներուն գործը չափազանց դժուարութեան կը մատնուէր։ Օգնութեան նաւերը Սէն Նազէր վերադարձան գիշերը, ժամը 11ին, 5-600 հոգիէն իրենց հետ բերելով միայն 8 ողջեր եւ 5 դիակներ։

Համայնավարները կը կռուին Ռուպէի մէջ

Մեր նախորդ թիւով, կարգ մը մանրամասնութիւններ տուեր էինք Ռուպէի մէջ, համայնավարներու կողմէ կազմակերպած ցոյցերու մասին, որոնք յանգեր էին փողոցային կռիւներու։

Կռիւները շարունակուեցան յաջորդն օրն ալ։ Մութը կոխելուն տեղական իշխանութիւնները յարմար դատեր էին վճռական գործողութիւններու դիմել ընդդէմ համայնավարներուն, յաջորդ օրը, լուսաբացին եւ այդ մասին ալ խորհրդակցութիւններ կատարեր էին։

Այս զինադուլէն օգտուելով, համայնավարները հաւաքեր էին իրենց ուժերը եւ նոր պատրաստութիւններ տեսեր։ Սակայն, անոնց բնակած թաղը այնքան հանդարտ էր որ, պահ մը կարծուեր էր թէ կրքերը խաղաղած են եւ այլեւս որեւէ միջադէպ չպիտի պատահի։ Սակայն, երեկոյեան դէմ փոքր խումբեր սկսան կազմուիլ փողոցներու անկիւնը, խումբերը հետզհետէ սկսան իրարու միանալ ու թափօր կազմել, մինչեւ որ կ'երեւի, իբր շարժման ազդանշան, փողը հնչեց — սուլիչ մը — ու յեղափոխական թափօրը կարգով, առաջնորդութեամբ կարմիր դրօշիմբորկտոր մը լաթ էր ձողի մը կապուած սկսաւ շարժիլ մինչեւ որ հանդիպեցաւ ոստիկաններու ընդդիմութեան եւ կռիւն սկսաւ։

Ոստիկանները կարճ եւ ուժեղ յարձակումով մը, ցրուեցին ամբոխը, որ արագօրէն սկսաւ նահանջել դէպի իր թաղը, ճամբուն վրայ կոտրելով ապակիներ, օդային կազի լապտերներ եւայլն։ Իրենց թաղին մօտ, ցուցարարները յաջողեցան պատնէշ մը կանգնել զանազան առարկաներով, ինքնաշարժ մը որ իրենցը չէր, աթոռներ, սեղաններ եւն., ամէն տեսակ առարկայ վերջապէս, որ կրնար արգիլել ոստիկաններու անցքը։ Իսկ կէս գիշերուան մօտ, կրակի տուին պատնէշը։ Սակայնհեշէջ խումբը մարելէ յետոյ կրակը, թոյլ տուաւ որ ոստիկան-զօրքերը նոր գրոհով մը՝ իրենց տուները մղեն ցուցարարները։

Թաղը պաշարուած է ձիաւոր ոստիկաններու կողմէ։

Միջազգային պարտքերը

Համաձայնական պետութիւնները Ամերիկայի վճարեցին իրենց պատերազմական պարտքերու հաշուէն 3 միլիառ ֆրանք։

Պատերազմական պարտքերու հարցը լրջօրէն կը մտահոգէ Ամերիկայի քաղաքական եւ ելեւմտական շրջանակները, որոնք ցարդ այս հարցը դուրս կը նկատէին հանրային հարցերու շրջանակէն։ Կը վարանին հրապարակաւ քննութեան ենթարկել պատերազմական պարտքերու հարցը, որովհետեւ ամերիկեան ժողովուրդը կը նկատէ թէ, երբ արտասահմանի մէջ այնքան եռանդով կը փափաքին ջնջուած տեսնել պատերազմական պարտքերը, այդ արդէն կը փաստէ թէ նման քայլ մը պիտի ըլլայ ի վնաս Ամերիկայի շահերուն։

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

«THE SEVA VOICE» MONOPOLE

MANUFACTURE GÉNÉRALE DES MACHINES PARLANTES FRANCO - SUISSE

SEVA

La Grande marque qui s'impose dans le monde

«PRODUITS SUISSE» produits de qualité, phono moderne faisant meuble et portatif completera l'élégance de votre interieure

SEVA

APPAREIL DÉPOSÉE

REGISTERED TRADE MARK

EN VENTE CHEZ LES BONS REVENDEURS et GRANDS MAGASINS

AGENT PARTOUT LA MARQUE MONDIALE

DÉPOSITAIRE GÉNÉRAL.— PARIS - SUISSE - LONDRES - AMSTERDAM ET SUD - AMÉRIQUE

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՊԷՔՈՆԻ Մասիս խումբի ժողովը այսօր Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։

ԳԱԻԱՆ

ԼԻՈՆԻ կայծակ խումբի ժողովը վաղը չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին Հ. Յ. Դ. նոր Ակումբին մէջ, 206 Rue Dugueselin:

ԼԻՈՆԻ Համազասպ խումբի ժողովը այսօր Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Ակումբին մէջ։

ԼԻՈՆԻ Կուկունեան խումբի ժողովը վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Նիկողոսեանի ճաշարանը։ Ներկայանալ անդամատետրով։ Օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Ա. Ե. Հ. Կ. Խ. ՓԱՐԻԶԻ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ»

Մասնաճիւղին տարեկան

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ցուլիս 12ին կիրակի օր։ կը խնդրուի նկատի առնել

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՌԷՆԻ

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ

(Վէպ՝ ռուսական մեծ յեղափոխութիւնից)

Դիմել՝ M. Altounian, 17 rue Ampère, Cachan (Seine)France

ՊՈԼՍԷՆ ՆՈՐ ՄԻԱՅՆ ՀԱՍԱԻ

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ

Պատմական նոր մէկ վէպը՝ (Մարիամ Մագթաղինացիի կեանքէն)

ՌԱՊՊԻ

Խորհրդանկարուած ՄԵԼՔՈՆ ՔԷՊԱՊՃԵԱՆԷ

Գին՝ 15 ֆր. Դիմելմիմիայնհեղինակին՝208bisRue Lafayette,Paris (10)

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան,ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Չափաւոր գին։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կարնեցի Քէրովբէ Տէր-Ներսէսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Լեւոն Տէր-Ներսէսեանը (30 տարեկան), որ 1915ի եղերնէն մինչեւ 1923 կը գտնուէր Մարտին։ Կը կարծուի թէ Հալէպ անցած է։ Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Frères Der-Nerssesian 38Rue Lepic, Paris։ Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

«ՆՈՐ ԵՐԳԵՐ»

ԱՐԱՅ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Լոյս տեսան Ա. Բ. Գ. եւ Դ. շարքերը, հետեւեալ կազմով.

Ա. շարք.— Գիշերային օրօր, հիասթափում։

Բ. շարք.— Ես որ մեռնիմ։ հովուերգութիւն, սիրերգ։

Գ. շարք.— Հիւղը, աշուղական, գարունն եկաւ։

Դ. շարք.—Երազ, պանդուխտի ծառը, գիւղիս ճամբան։

Երգերու խօսքերը առնուած են հայ քնարական բանաստեղծութենէն։ Գին 15 ֆր. իւրաքանչիւր շարք ստանալու համար դիմել հեղինակին, 23 Rue del'Amiral Mouchez, Paris (13e)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պաշտօնական մարմիններու ուղղուած ամէն տեսակ աղերսագրերու խմբագրութիւն, հարկային, ապահովագրական, Ֆրանսա մուտքի արտօնութեան, ինքնութեան թուղթերու կանոնաւորման եւ նաթիւրալիզասիօնի օրէնքներու վերաբերեալ խորհուրդներ։ Ամուսնական ձեւակերպութեանց արագ հետապնդում 15 օրուան մէջ։

ԴԻՄԵԼ՝ Խ. ՔԷՊԱՊՃԵԱՆի ամէն օր ժամը 10—12, 20 rue de Bezons à Courbevoie (Seine). Tél. Défense 0—39։

Կ'ուզուի ժէրսէ - ռոպի վարժ coupeuse մը (ձեւող), լաւ վճարում։ Դիմել Պ. Օննիկ Սերոբեանի, 2 Cours de Gommerce St. André des Arts. Մէթրօ Օտէոն։

Դուլ, որ վարակուած էք հեղձախտով, լայնաթոքութիւնով, ցնցղատապով, գացէք MONT - DORE (Auvergne) որ օժտուած է 40 եզական սրահներով դեղաշնչութեան համար (inhalation).

Մանր. դիմել Cie. de Mont-Dore, 10 Rue Auber, Paris (9).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտայլ Ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։

Թոքախտաւորներու համարpneumothoraxի գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։

Զղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ։

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀՐԱՒԷՐ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Այցելեցէք Exposition Colonialeի մէջ, Stand Palestineի կից, Café Maure. զարեջրատունը,ուր կը նուագէ ԹԱՌԻՍԹ ԺՕՐԺ եւ կ'երգէ Տիկին ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ մինչեւ կէս գիշեր։

Exposition մէջ միակ հայկական ժամադրավայրը։

ԿԱԶԻ ՕՃԱԽՆԵՐՈՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ԳԷՈՐԳ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

71 rue Longue des Capucins

71, Բիւ Լօնկ տէ Քաբիւսէն, ՄԱՐՍԷՅԼ

կը ծախենք, կը շինենք, կը նորոգենք եւ կը փոխանակենք կազի օճախներ նպաստաւոր պայմաններով

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ

ՈՒՆԻՆՔ ՍՈՒՐՃԻ ԵՒ ՄՍԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ

ՅԱՌԱՋ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵԻՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Հ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.256

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
17
ՅՈՒՆԻՍ
1931
17 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1597 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԲԱՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

"ԻՍԼԱՄ,,ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ "ՎԱԹԱՆ,,

Թուրքիոյ ներքին փոփոխութեանց ամենախորը կը սկսի 1908էն, երբ Իթթիհատը նախ զգուշութեամբ, յետոյ յայտնապէս, հրապարակաւ սկսաւ ներարկել «վաթան»ի գաղափարը՝ նուրբ երիտասարդութեան եւ ամբոխին:

Մինչեւ Օսմ. Սահմանադրութիւնը՝ «Ժէօն Թիւրք»երուն գլխաւոր հոգն էր փրկել կայսրութիւնը:

Անոնց համար գաղտնիք չէր կայսրութեան ճակատագիրը: Անոր մէջտեղ դրին «Օսմանցիական» բանաձեւը, իբրեւ շանարգել օտար միջամտութեան: Բայց, 1909էն իսկ, Սելանիկի մէջ, անոնք դրած էին հիմը Թրքական նոր հանգանակին, որ պիտի յանգէր քէմալապետութեան:

Հաժիտեան ժենտիրութեան տակ սահմռկած ուսանողութիւնը գունդագունդ ապարէզ կ'իջնէր Իթթիհատի քաղցրանուշ ակնարկին տակ: «Վաթան պիզիմ ճանըմըզ, ֆէտա օլսուն գանըմըզ»: (Հայրենիքը մեր հոգին է. Թող մատա՛ղ ըլլայ մեր արիւնը):

«Թիւրք Օճաղը»ները արագօրէն կը խմորէին, կը թրծէին նուրբ մտաւորականութիւնն ու երիտասարդութիւնը: «Թիւրք Իւրտ»ը (Թրքական Բոյն) սերունդ մը կը շաղուէր Թուրքզգային գրականութեամբ: «Թուրան»ը որ աւելի հինէն եւ հեռուներէն կուգար, կը խառնուէր «վաթան»ին հետ: Մէկը այն կու տար միւսին: Մէկը բաղադրեալ, միւսը պարզ,—երկու դաղափարները իրար կը լրացնէին:

Եւ, ամէն անգամ որ վտանգ մը ծագէր արտաքին ճակատի վրայ, նշանախօսքերը աւելի կը գունաւորուէին: Կ'արտասանուէին աւելի բարձրաձայն: «Չարպ իսթէրուզ»ի յորձանքէն ծնաւ այսօրուան վարիչ սերունդը:

1912ին, Էրզրումի բանաստեղծ-վալին, Մէհմէտ Էմին պէյ, ան-գործ ըրած էր Թարգմանել տալ Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան Ճանապարհին»ը: Թարգմանիչը՝ կուսակալութեան Թարգմանն էր,—հասարակ լեզուագէտ մը: Բայց վալին գոհ էր:

— «Հոգ չէ, ես ոգին կը հասկնամ: Մենք այս տեսակ գրականութիւն չունինք: Կ'ուզեմ ոգին առնել եւ այդ ճիւղը մշակել մեր մէջ ալ»:

Եւ բազմազան Մէհմէտ Էմիններ գլուխ-գլխի տուած, աշխին հայրենասիրութեան, ցեղային ինքնաճանաչման գաղափարը: Ազգային գիտակցութեան եւ մեծութեան հունտերը ցանեցին նորերուն եւ ամբոխին մէջ:

«Իսլամ»ը պետական աշխարհավարութեան վարիչ սկզբունքն ալլալով հանդերձ, աստիճանաբար տեղի կուտար «վաթան»ի գաղափարին առջեւ: Եւ եթէ Իթթիհատը «ճիհատ» հրատարակեց, Մեծ Պատերազմի ընթացքին, այդ պարզապէս ռազմական երկիրը, ոչ ալ ժողովուրդը: Ինչպէս որ մենք, եթէ կովկասի երկիրը, ոչ ալ ժողովուրդը: Ինչպէս որ մենք, եթէ կովկասեան արիւնը մը կայ փոխուած Թրքական ճակատին վրայ: Մանաւանդ այս ճակատին վրայ: Թէեւ այդ փոփոխութիւնները օգուտ չունին մեզի համար:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՈՒՂԻՂ ՃԱՄԲԱՆ

«Նոր Օր» (12 յունիս), անդրադառնալով յունահայ գաղթականութեան մէկ մասը այլուր փոխադրելու նպատակով Ժընեւի մէջ կատարուած աշխատանքներուն կը գրէ՝

— «Պէտք է վերջ տալ միանգամ ընդ միշտ Հայերը ուրիշ երկիր փոխադրելու քաղաքականութեան: Պէտք է մէկ անգամէն յայտարարել Թէ Հայերը կը նախընտրեն յունաստանի մէջ մնալ եւ դառնալ հելլէն քաղաքացի: Այս վճռական յայտարարութենէն յետոյ, պէտք է աշխատանք տանիլ Ժընեւի մէջ, որպէսզի օրակարգէն յունուի յունահայ գաղթականներու խնդիրը ու անմիջապէս յարաբերութիւն սկսուի հելլէն պաշտօնական շրջանակներու հետ Հայերու վերջնական զետեղման համար: Միշտ կարելիութիւն կայ փոխադրութիւն կնքելու Հայերու անունով: Ընգամ մը՝ որ հելլէն կառավարութիւնը համոզուի գոյացնէ Հայերու տեղափոխութեան անկարելիութեան, ապահովաբար մեր զետեղման մասին առաջին մտածողը ինք պիտի ըլլայ: Ժընեւի դուռը միշտ բաց է եւ փոխադրութեան մը կարելիութիւնը աւելի քան հաւանական:

Բարեգործականի նախագահ Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան, որ անձնական բարեկամն է Պ. Վենիզելոսին, ո՞ր օրուան կը սպասէ Այս մասին չենք ուզեր աւելի արտայայտուիլ, միայն կ'ուզենք հասկցնել Թէ յունահայ տագնապը ի նպաստ մեզի լուծելու կարելիութիւններ շատ կան, եթէ միայն՝ գիտնանք ուղիղ ճամբան գտնել:

Ազգ. կեդր. վարչութեան՝ այս ուղղութեամբ տարած աշխատանքը չի կրնար արդիւնաւորուիլ, այնքան ժամանակ որ փարիզի ու Ժընեւի մէջ հայ կազմակերպութիւնները տարբեր քաղաքականութիւն որդեգրած, կը խաչածեւեն ԱԹԷՆքի աշխատանքները:

ԱԹԷՆք, փարիզ ու Ժընեւ պէտք է միատեսակ քաղաքականութիւն որդեգրեն, իրարու հետ գործակցելով եւ զիրար լրացնելով»:

ՀԵՂԵՂ ԷՆԿԻՒՐԻԻ ՄԷՋ

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն Թէ անընդհատ տեղացող անձրեւներուն հետեւանքով, Պէնտ Ցէրէսին յորդած եւ իր ճամբուն վրայ գտնուած բանջարանոցներն ու տուներուն առաջին յարկերը ողողած է: Բանջարանոցները վնասուած են, 2—300 տուներ պարպուած են եւ բազմաթիւ գաղթականներու տնակներ ջուրին տակ մնացած են: Մասամբ ջրաթաղ եղած է նաեւ Աքչէօփրիի ժօտերը գտնուած գործարանը:

Կ'ըսուի Թէ 30 հոգի խեղդուած են, բայց այս մասին պաշտօնական լուր մը չկայ:

ԱՆԳԼԻԱՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Անգլիական վերջին վիճաձակագրութեան մը համաձայն, Անգլիոյ տնտեսականեւ ճարտարուեստական տագնապը նըւարուեստական տագնապը նըւազն ցոյց չիտար բարելաւման, բացի ինքնաշարժով, նաւով եւ օդանաւով փոխադրութեան գործէն որ ընդհակառակն, բարելաւում ցոյց կուտայ: Բայց, բաղդատմամբ անցեալ մայիսի, եւ նոյնիսկ 1931ի առաջին ամիսներուն, արտաճումները եւ նեբածումները նուազած են նշանակելի կերպով:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Գերմանիոյ վարչապետը Պրիւնինկ կը շարունակէ բանակցութիւնները կուսակցութեանց պետերուն հետ, բացի համայնավարներէն: Այս բանակցութիւններու ելքէն կախում պիտի ունենայ կառավարութեան դիրքը:

Սէնտիքաններու կողմէ ներկայացող պատուիրակութեանմը Պրիւնինկ յայտարարեց Թէ կառավարութիւնը նպատակ չունի նոր հրովարտակներ եւս ժղակելու, բայց հրատարակուած հրովարտակներու գործունէութիւնն անհրաժեշտ է, փրկելու համար երկիրը ելեւմտական ծանր կացութենէն ու խոստացաւ ջանք չխնայել ուտեստի գիները նուազեցնելու համար, նկատի առնելով օրավարձքերու վրայ կատարուած գեղչը:

Պրիւնինկ տեսակցութիւն մըն ալ ունեցաւ ընկերվարական պետերուն հետ, որոնց յայտնեց Թէ պիտի ընդդիմանայ խորհրդարանի կամ ելեւմուտքի խորհրդարանական յանձնախումբի գումարման, Թէ խորհրդարանի գումարումը պահանջող որոշման մը հետեւանքը պիտի ըլլայ դահլիճին հրաժարումը:

Քաղաքական շրջանակները նուազ լաւատես են եւ կը կարծեն Թէ ընկերվարականները պիտի պնդեն կարգ մը բարեփոխումներու մասին իրենց ներկայացուցած պահանջներուն վրայ:

Ազգայնական պետերը կը շարունակեն պնդել Թէ ներկայ դահլիճը ամբողջովին պէտք է փոփոխութիւն կրէ: Ասոնք, կը հաւանին մասնակցիլ կառավարութեան, պայմանաւ որ նախարարական կազմին մէջ մտնեն անձնաւորութիւններ, որոնք ոչ մէկ կապ ունենան մարքսիստ տարրերու հետ:

Թուրքիոյ խնայողութիւնները

Թուրքիոյ խնայողական ձիգերուն մասին հետեւեալ նոր տեղեկութիւնները կը տրուին էնկիւրիէն.

Կը հասկցուի որ երեսփոխաններուն չախչախիչ մեծամասնութիւնը դէմ է պաշտօնեայ բաց ձգելուն: կառավարութիւնն ալ սկզբունքով կողմնակից չէ այս բանին, բայց եւ այնպէս կազմին մէջ կրճատում ընելու:

Պետական պիւտճէէն պաշտօնեաներուն տրուած ամսականը 70 միլիոն ոսկի է: Նկատելով որ կառավարութիւնը 931ի պիւտճէէն պաշտօնեաներու բաժնին մէջ 100ին 15 խնայողութիւն ընելու որոշում տուած է, այս 70 միլիոն ոսկիէն տասնուկէս միլիոն ոսկիի չափ պէտք է իջեցնել: Թափուր պաշտօններուն համար նոր մարդ չառնելով մէկտեղ, հազիւ մէկ երկու միլիոն խնայողութիւն եղած կ'ըլլայ, մինչդեռ դեռ 8-8ուկէս միլիոն ոսկի խնայել պէտք է:

Միւս կողմէ տուրքի օրէնքներուն մէջ կատարուելիք փոփոխութիւններուն հետեւանքով, պիւտճէին հասոյթի բաժնէն 8-9 միլիոն ոսկիի չափ գումար մը պիտի պակսի: Այս կերպով, 16-17 միլիոն ոսկիի համար հասոյթ պէտք է գտնել:

Ժողովի շրջանակներուն մէջ կացութիւնը կը գնահատեն Թէեւ, բայց միեւնոյն ատեն յարմար չեն տեսներ որ այս նեղ ժամանակներուն մէջ պաշտօնեաները հանուին: Այս պատճառով, ի հարկին պաշտօնեաներու թոշակներէն գեղչ մը ընելու գաղափարը առաջ կը քշուի:

Պիւտճէի յանձնաժողովը կ'առաջարկէ որ հանգստեան կոչուածները դուրս հանուին անկախ պիւտճէներէն, եւ ժամանակները բացառութիւն ըլլալով, հինգ տարի նոր պաշտօնեայ չառնուի ու գատրօններուն մէջ 100ին 25 կրճատում ըլլայ:

Միջադէպ յոյն խորհրդարանին մէջ

Մամուլի օրինագծին վիճաբանութեան պահուն, յոյն խորհրդարանին մէջ ծանր միջադէպեր պատահեցան նախարարապետ Վենիզելոսի եւ ընդդիմադիր պետ Քաֆանտարիսի միջեւ, որոնք զիրար ստախօս անուանեցին եւ իրարու ծանր ակնարկութիւններ ըրին:

Վենիզելոս նամակով մը դիմեց խորհրդարանի նախագահին, պահանջելով պատուոյ ատեանի մը կազմութիւնը: Քաֆանտարիս ընդունեց, բայց կարգ մը դժուարութիւններ հանելով: Ատեանը պիտի կազմուի ընդդիմադիր կուսակցութեանց պետերէն եւ նախագահութեամբ խորհրդարանի նախագահ Սոֆուլիսի:

Միւս կողմէ Քաֆանտարիս նամակ մը ուղղելով Պ. Սոֆուլիսին, կ'ըսէ Թէ համաձայն է պատուոյ ատեանի կազմութեան, պայմանով որ, ատեանը քննէ ամբողջ խնդիրը եւ ճշդէ Թէ որքան օրինական է ու պատուաբեր խորհրդարանի համար պիտի կազմել ժամնաւոր խօսակցութիւն մը եւ Թէ որքան ճիշդ է այդ խօսակցութեան էութեան մասին եղած վերագրումը:

Ատեանը եւ Պ. Սոֆուլիս գտած են որ, Պ. Քաֆանտարիսի կողմէ այսպիսի պայմաններ դրուիլը կը դժուարացնէ իրենց գործը: Ասոր համար ալ հրաժարած են իրենց յանձնուած պաշտօնէն:

Կուսակցութիւններն Եգիպտոսի մէջ

Եգիպտական «Ահրամ» Թերթը կը գրէ Թէ նախարարութիւնը շուտով պիտի ձեռնարկէ գործադրութեանը կուսակցութեանց մասին 1925ին ժղակուած օրէնքին, որ Թագաւորին կողմէ ստորագրուած ըլլալով հանդերձ, չէր հրատարակուած պաշտօնաթերթին մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ
ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

Պ. Թաչիկ Հայրապետեան (La Tour d'Aigue) Vaucluse նահանգ	100.—
Յունիս 16ի գումարը	4738.35
Ընդհ. գումար	4838.35

ՀՆԳԱՄԵԱՅ ՏՐԱԳԻՐԸ ԵՒ ԿԻՆԵՐԸ

Մոսկուայէն տրուած տեղեկութեանց համաձայն, ինգամեայ ծրագրի գործադրութիւնը աւելի եւս ապահովելու համար, խորհրդային իշխանութիւնները ձեռնարկած են 1,5 միլիոն կիներ աշխատցնելու գանգան գործարաններու մէջ: կիները պիտի կատարեն այն աշխատանքները, որոնք ցարդ յատկացուած էին այրերուն:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՇՈՒՐՋ

Ֆրանսայի հանրապետութեան նոր նախագահը Պ. Ֆումէր, երեկ առաջին անգամ ըլլալով նախագահեց նախարարաց խորհուրդին:

Այս նիստի ընթացքին, Պ. Ֆումէր կարդաց իր պատգամագիրը ուղղուած խորհրդարանին, նախարարները յետոյ քննեցին քաղաքական կացութիւնը եւ ընթացիկ հարցերը:

Ինչպէս գրեր էինք, հանրապետութեան նորընտիր նախագահը վերահաստատեր էր նախկին դահլիճը, որուն մէջ Պ. Պրիանի սերկայութիւնը իբր արտաքին նախարար, կը շարունակէ տեղի տալ դժգոհութիւններու կարգ մը շրջանակներու վերաբարկսսը սորկայազուած ըս:

ԻԶՄԻՐԻ ԴԷՊՔԸ
ԴԱՏԱՐԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Եղեռնագատ առեանին առջեւ սկսաւ դատը «Սօն Փօսթաէի որ կ'ամբաստանուի իբրեւ Թրքութիւնը անարգող: Թերթին պատասխանատու տնօրէն Սէլիմ Բաղըզ նախապէս ձերբակալուած էր, բայց յետոյ երաշխաւորութեամբ ազատ արձակուեցաւ:

Դատին պատճառը՝ Իզմիրի «Հըմէթ» Թերթէն արտատպուած յօդուած մը կ'ըսի Թէ յօդուածը անարգական է Թրքութեան համար: Մանաւանդ որ «Սօն Փօսթա» իր կողմէ խորհրդածութիւններ աւելցուցած է արտատպուած գրութեան վրայ: Ու պահանջեց ամբաստանեալը պատժել օրէնքին 158 եւ 159րդ յօդուածներուն համաձայն: Դատարանը ի վերջոյ խորհրդակցեցաւ եւ նկատելով որ յօդուածը անարգական չէ, անպարտ արձակեց Սէլիմ Բաղըզը:

Յետոյ խօսք առաւ ընդհ. դատախազ ճէվիլ պէյ եւ ըսաւ Թէ յօդուածը անարգական է Թրքութեան համար: Մանաւանդ որ «Սօն Փօսթա» իր կողմէ խորհրդածութիւններ աւելցուցած է արտատպուած գրութեան վրայ: Ու պահանջեց ամբաստանեալը պատժել օրէնքին 158 եւ 159րդ յօդուածներուն համաձայն: Դատարանը ի վերջոյ խորհրդակցեցաւ եւ նկատելով որ յօդուածը անարգական չէ, անպարտ արձակեց Սէլիմ Բաղըզը:

Սէլիմ Բաղըզ այս առթիւ հետեւեալ քացատրութիւնները տուաւ դատարանին առջեւ.

— Այս գրութեան մէջ ոչինչ կայ անարգական կառավարութեան հասցէ: Դէպքը ծանօթ է: Միայն ըսած Թէ ժողովուրդին արգելք ըլլալ ուզողները պատժուած են Իզմիրի դատարանին կողմէ, իսկ այս յօդուածին հեղինակը անպարտ արձակուած է:

Յետոյ խօսք առաւ ընդհ. դատախազ ճէվիլ պէյ եւ ըսաւ Թէ յօդուածը անարգական է Թրքութեան համար: Մանաւանդ որ «Սօն Փօսթա» իր կողմէ խորհրդածութիւններ աւելցուցած է արտատպուած գրութեան վրայ: Ու պահանջեց ամբաստանեալը պատժել օրէնքին 158 եւ 159րդ յօդուածներուն համաձայն: Դատարանը ի վերջոյ խորհրդակցեցաւ եւ նկատելով որ յօդուածը անարգական չէ, անպարտ արձակեց Սէլիմ Բաղըզը:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՂԵՍՏԻՆԷՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՎԱՆՔԷՆ ՆԵՐՍ

ՆՈՐ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 4 Յունիս.— Պատրիարքին ընտրութեան մասին այնքան անհամբերութեամբ սպասուած հրահանգը՝ Լոնտոնէն Գաղթային նախարարութենէն եկած ըլլալով, Յունիս 3ին ժարզպանի աւագ քարտուղարութիւնը հաղորդեց տեղապահ Նշանեան եպիսկոպոսին։ Միեւնոյն ատեն յանձնարարուած է շուտով կատարել ընտրութիւնը վանքին միաբանութեան քուէներով։ Տեղապահը իր ստացած հրահանգը նոյն օրը իսկոյն Տնօրէն Ժողովին տարած՝ եւ խորհրդակցութեան նիւթ դարձնելով, որոշած են, յունիս 8ին Միաբանական Ընդհ. Ժողով դուժարել, ուր Միաբանութիւնը պիտի զբաղի թեկնածուներու հնգեանուն ցանկի քուէարկութիւնով։ Այնուհետեւ է որ այդ ցանկին վրայէն գաղտնի քուէարկութեամբ պիտի կատարուի պատրիարքին ընտրութիւնը, զոր պիտի վաւերացնէ Մեծն Բրիտանիոյ Թագաւոր-կայսրը, առանձին հրովարտակով մը։

Ի հարկէ այս բոլորը շատ գեղեցիկ պիտի ըլլար, եթէ Թոյլատրուէր ազգին մասնակցութեան անժխտելի իրաւունքը եւ ընտրեալը իրեն հետ ունենար նաեւ ամբողջ ազգին ձայնը։ Վերջի վերջոյ հայ ազգին կը պատկանէր հաստատութիւնը եւ դարերու ընթացքին Հայոց վանք անունով ակրտած էին զայն։ Սակայն չեղաւ այդ ժէկը, որովհետեւ այսօրուան Միաբանութենէն քանի մը տարի առաջ չէ ընծայած, երրորդ անգամ ըլլալով Տիրան եւ Սիսոն վրդ.ներու բերնով սպառնաց Միաբանական ընդհ. ժողովին մինչեւ յունիս 6 տեղի չունենալու պարագային, իրենք իրենց գլխուն գուրարել ժողովը, հակառակ օրէնքին բացորոշ տրամադրութեանց։

Տիրող հոգեբանութեան քաջ ծանօթ ըլլալով եւ երեւոյթները դէպի դատելով, կրնանք ըսել թէ Երուսաղէմի ապագայ պատրիարքութեան հաւանական ընտրելին Եգիպտոսի առաջնորդ Թորգոմ Արքեպս.ը պիտի ըլլայ։ Անոր համակրողներու թիւը այսօր 30ը կ'անցնի։

Ընտրութեան մասնակցելու իրաւունք ունեցող միաբաններուն թիւն է.—

4 եպիսկոպոս, մէջն ըլլալով տեղապահը։ Մէկը Պոլիս կը գտնուի պաշտօնով.

1 Ծ. վարդապետ.

31 վարդապետները, բոլորն ալ ժողովուրդ հովուելու աստիճանով, որոնցմէ վեցը արտասահման մեկնած են, բոլորն ալ անխտիր օրուան վարիչներէն դժգոհ եւ քէն պահած։

12 սարկաւագներ, որոնք քահանայութեան կ'ուսանին Ժառանգաւորաց վարժարանին մէջ. գումարը 48։

Եօթը նուազեցնենք Երուսաղէմէն բացակայ ըլլալնուպատճառով քուէարկութեան չկրնալ մասնակցելուն համար, կ'ունենանք քառասունեւմէկ ընտրող։ Պատկերը մէջտեղն է եւ հետեւաբար եղրակացութիւնները ա-ւելորդ կը գտնենք։

Կը սիրենք յուսալ թէ ապագայ պատրիարքը ով որ ալ ընտրուի, չպիտի ժոռնայ Միաբանութեան գործած այս աննեղելի սխալը — ազգին ժամանակցութեան կորուստը — դարժանել, քանի որ բաց դուռ մը կայ տակաւին,

Գ. ԴԻՄԱԿ

Յ. Գ.— Վերջին պահուն իմացայ որ ընտրելիներու հինգանուն ցանկին մէջ միաբանութեան կողմէ արծանագրելի հաւանական թեկնածուները պիտի ըլլան.—

Թորգոմ արքեպսկ. Գուշակեան, Մեսրոպ արքեպսկ. Մադիստրոս, Զաւէն արքեպսկ. Եդիսեան, Մեսրոպ եպսկ. Նշանեան եւ Սմբատ եպսկ. Գազազեան։

ՉԱՆՉՆԱՆՔ ՄԵՐ ԹՇՆԱՄԻՆ

Քանի որ մեր պաշտպանողական կռիւի յաջող վախճանին համար, ճատնանշուած շարք մը պարագաներէն մէկն ալ թշնամին լաւ ճանչնալու խնդիրն է, փորձենք ճանչնալ զայն։

Թշնամի որ կ'ըսենք, անմիջապէս մեր մտքը կուգայ Թուրքը, Թրքութիւնը։

Այս մէկ անգամին հանգիստ Թուղնք Թուրքը եւ փնտուենք ու գտնենք մեր ցեղային դոյամարտին արդելք ուրիշ թշնամի, թշնամիներ։ Ներկայ պայմաններու տակ աւելի վտանգաւոր։

Այդ թշնամին, յամրաբար գործող եւ տեւաբար աւերող սակայն, մեր այսօրուան եօթը ծովերուն վրայ ցրուած ըլլալու փաստն է։

Խարպինէն Քալիֆորնիա, Քալիֆորնիայէն Արժանթին ու Փարիզ եւ ասկից էնդելէ եւ Ռաշտ չորս ցամաքամասերը ընդգրկող մեր անհուն ճակատը ներքնապէս կը տկարացնէ մեզ եւ կը զօրացնէ թշնամին։

Ցեղային պաշտպանողական կռիւը, լաւ է ըսել գոյամարտը, առանց փողի թմբուկի, առանց սուլիի, թնդանօթի եւ լուռ պատերազմ է։

Պատերազմական գործողութեանց մէջ, մանաւանդ անհատապար կռիւի ընթացքին, տկար կողմին համար ճակատի անսահման ընդարձակութիւնը պարզապէս կործանարար է, ընդհակառակն փոքրիկ, սեղմ ու նեղոյժ ճակատը փրկարար։

Տկար կողմը, կռիւի ձեռնարկելէ առաջ, հնար եղածին չափ ու գերադոյն զգոյողութեամբ պիտի մանրացնէ, փոքրացնէ, սեղմէ, պրկէ իր ճակատը։ Ամէն հնարք պիտի փորձէ, ամէն զոհաբերութեան պատրաստ, կամ պիտի ըլլայ գոյութեան կռիւը իր խարիսխին վրայ ընդունելու համար-սրճած ըլլենց խարիսխին վրայ։ Նոյն Ռիֆկիները բերէք Հնդկաստ, վառոդոյն կուռողները պիտի ըլլան։ Պօէրները հրաշալի կռուող են հաբաւ. Ափրիկէի մէջ, փոխադրեցէք զանոնք Խաղաղականի եզերքը,— անմիջապէս դասալիք պիտի ըլլան։

Ցեղերը ցեղ են իրենց պատմական բեղմնաւոր միջավայրին մէջ։ Իրենց միջավայրէն դուրս պարզապէս մարդ են, եւ ընդհանուր մարդոց համար հասարակաց միջավայրի մը մէջ, սեփական միջավայրի յատուկ մասնայատկութիւնները կը մեղմանան (աստիճանաբար կորսուելու համար) եւ ընդհանուր հասարակաց միջավայրի յատուկ մասնայատկութեանց իւրացումով, նոր տիպարներ յառաջ կուգան, որոնք նուազագոյն չափով վաղնջական միջավայրը վրայ կուտան, առաւելագոյն չափով նոր միջավայրի կերպարանքը ցոյց տալու համար։ Այս բնական ու գիտական օրէնքին ղեմ գործելը վեր է մարդկային ուժերէն։ Ասիկա գոյութեան կռիւի պարտադրած կենսաբանական մէկ խոր երեւոյթն է նըմանողութեան, յարմարեցումի օրէնքն է, մաթեմաթիքօրէն ապացուցուած։

Այսպէսով հարց կը ծագի, ցեղային հաւաքական գոյամարտի համար, անհրաժեշտագոյն խնդիրը ոչ միայն կռուի դիմադրական ճակատի տեղումութիւնը, կլորութիւնն է, այլ այդ տեղ ու կլոր ճակատի պատճական միջավայրի մէջ կամ ծոփիկ յարդարումն է։

Լայնածաւալ, անջափելի ճակատ մը, պատմական միջավայրէն անհունապէս հեռու, յաճախ տրամադծօրէն հակառակ անոր,— ահա այն տարածուն, գլխու պոյտ տուող խորքը, որուն վրայ տեղի պիտի ունենայ, կամ այսպէս կամ այնպէս տեղի կ'ունենայ մեր ազգային ինքնապաշտպանութեան կռիւը։

Հաշուեցէք մեր ուժը, հաղար անգամ չափեցէք մեր դրական կարողութիւնները, դումարեցէք, հանեցէք, բաժնեցէք, բազմապատկեցէք մեր բացասական կարողութիւնները, նոր միջավայրի պարտադրած կենսաբանական անառարկելի յարմարեցման պէտքերը. չպիտի կրնաք այս կռիւի, այս տարրալուծող պայքարի տակէն դուրս գալ։ Եւ պարտութիւնը, տեղի տալու, «ի վերջոյ յարմարեցումի» ստուգութիւնը սպառնացայտ ցցուած է։ Այդ ստուգութիւնը ի յառաջագունէ կար արդէն, կայ մթնոլորտին մէջ, մեր արիւնին մէջ, մեր ողնաժուժին մէջ։ Ծարմարեցման այդ օրէնքն է որ չորս հազար տարուան ընթացքին, բաբաթիւ օժանդակ պղտակներու ամենօրեայ ներգործութեամբ արեւելեան միջավայրի մէջ Արմէններու հրաշալի ազգը կերտեց, թրծեց, ոգեղինացուց։ Արեւելեան այդ միջավայրին հեռացումէն, մեր խարխսէն խոյս առլով, հին ժամանակներու համրաբար, նոր ժամանակներու ճեպընթաց նորոգութեամբ Արմէններէն պիտի վերակերտէ հազար տիպի նոր «Արմէնօիտներ»։ Որոնք այսօրուընէ կորած են մեր հայրենիքին, մեր մշակոյթին, մեր անցեալին ու գալիքին համար։

Ահա թշնամին, բնական անխուսափելի եւ ահաւոր։

Մեղմե՛նք ճակատը, կլորցնե՛նք։

Պատմական միջավայրի — սեփական խարիսխի — էականութիւնը անտարակուսելի է։ Վէճի առնպէս անտարակուսելի է, ճիշդ եւ որոշ մեր միջավայրը, հայրենիքը։

Կսկծալի է որ այդ հայրենիքը մեր ձեռքը չէ, լքեալ գոյք է։ Հակառակ Մանտելշթամի կուռ ու սուր եւ ճնշիչ տրամաբանութեան ու գիտութեան, միջազգային բոլոր օրէնքները ցարդ կաղմակերպուած աւազակութիւնները պաշտպանելու կը ծառայեն։ Եթէ անողոք եղանք ղէպի միջազգային օրենսդիտութիւնը, հարկ եւ արդար է որ մենք մեղի հանդէպ ալ տանք տուրքը։ Մեր ալ ներքին լուիկ համոզումով օրէնքները, աւազակութիւնները, պատրալանը պաշտպանելու համար։

Այլապէս, եթէ մեր համոզումն ու խղճմտանքը արդարութեան մասին, տարբեր ըլլային աշխարհի աշխարհիկ համոզումէն ու խղճմտանքէն մենք կատարուած իրողութիւնները չէինք հաստատեր, Պիղատոսի պէս մեր ձեռքը լուալով ու մեղքը մեղաւորի վրայ նետելով։

Քանի որ առայժմ եւ ո՛վ գիտէ մինչեւ երբ, աշխարհի անօրինութիւնը մեր ալ վաւերացումը ստացեր է, մենք ստիպուած ենք փոխել մեր գնացքին ուղղութիւնը։

Նոյնպէս անտարակուսելի է, ճիշդ եւ որոշ մեր միջավայրը, հայրենիքը։

Կարելի է որ այդ հայրենիքը մեր ձեռքը չէ, լքեալ գոյք է։ Հակառակ Մանտելշթամի կուռ ու սուր եւ ճնշիչ տրամաբանութեան ու գիտութեան, միջազգային բոլոր օրէնքները ցարդ կաղմակերպուած աւազակութիւնները պաշտպանելու կը ծառայեն։ Եթէ անողոք եղանք ղէպի միջազգային օրենսդիտութիւնը, հարկ եւ արդար է որ մենք մեղի հանդէպ ալ տանք տուրքը։ Մեր ալ ներքին լուիկ համոզումով օրէնքները, աւազակութիւնները, պատրալանը պաշտպանելու համար։

Այլապէս, եթէ մեր համոզումն ու խղճմտանքը արդարութեան մասին, տարբեր ըլլային աշխարհի աշխարհիկ համոզումէն ու խղճմտանքէն մենք կատարուած իրողութիւնները չէինք հաստատեր, Պիղատոսի պէս մեր ձեռքը լուալով ու մեղքը մեղաւորի վրայ նետելով։

Քանի որ առայժմ եւ ո՛վ գիտէ մինչեւ երբ, աշխարհի անօրինութիւնը մեր ալ վաւերացումը ստացեր է, մենք ստիպուած ենք փոխել մեր գնացքին ուղղութիւնը։

Նոյնպէս անտարակուսելի է, ճիշդ եւ որոշ մեր միջավայրը, հայրենիքը։

Կսկծալի է որ այդ հայրենիքը մեր ձեռքը չէ, լքեալ գոյք է։ Հակառակ Մանտելշթամի կուռ ու սուր եւ ճնշիչ տրամաբանութեան ու գիտութեան, միջազգային բոլոր օրէնքները ցարդ կաղմակերպուած աւազակութիւնները պաշտպանելու կը ծառայեն։ Եթէ անողոք եղանք ղէպի միջազգային օրենսդիտութիւնը, հարկ եւ արդար է որ մենք մեղի հանդէպ ալ տանք տուրքը։ Մեր ալ ներքին լուիկ համոզումով օրէնքները, աւազակութիւնները, պատրալանը պաշտպանելու համար։

ԵՐԱՖԵՇՏԱԿԱՆ

"ՆՈՐ ԵՐԳԵՐ,,

(Գ.—Դ. ԵՐՋԱՆ)

Երաժիշտ Արայ Պարթեւեան հրատարակեց իր «Նոր Երգեր»ու Գ. եւ Դ. շարքերը երկու գեղարուեստական պրակներով։ Նորադոյն երաժիշտին ինքնատիպ երգերու թիւը կը հասնի տասներկուքի։

Հեղինակը իր յառաջաբանին մէջ պայծառօրէն կը բացատրէ թէ ի՞նչ է իր ուղղութիւնը։ Հայ քնարական ոճի մը զարգացումը։ Եւ այդ ճիւղին կիրարկուելին համար ընդգրկած է կառուցուածքի մասնաւոր ձեւ մը, որ կը տարբերի ցարդ մեր գիտցած գեղջուկ ձեւերու ոճէն։

Այս պատճառաւ իսկ «Նոր Երգեր»ը կաշկանդուած չեն մասնաւորաբար իբր հայկական ընդունուած մեղմամաղձոտ եւ քիչ մըն ալ միօրինակ եղանակաւորումի մը ճնշումին տակ, այլ ուղղակի երաժշտական արտայայտութիւնը ըլլալով բանաստեղծութեամբ արտայայտուած խօսքերուն՝ անոնց իմաստին հետ կ'ընդարձակուին, կ'ըմբռնուին եւ կը կրեն շեշտի եւ չափաբերութեան այլազան փոփոխութիւններ։ Առաւելութիւններ՝ որոնք կը նպաստեն ստեղծելու յուզումներ եւ պատկերներ, ինչ որ մեծագոյն առաւելութիւնները կը կազմեն Պարթեւեանի երգերուն։

Գեղջուկ երգերը ամէն ազգի մէջ մշակուած եւ միշտ ընդունելութիւն գտած են։ Բայց օտար ազգերը չեն գոհացած միայն իրենց տոհմիկ երաժշտութեան նախնական մշակոյթով։ Տոհմիկ երգերը ուղղակի արտագրութիւն են տգէտ բայց բանաստեղծ հոգիով զիւղացիներու։ Քաղաքացի երաժիշտները գիտուն երաժշտութեամբ չանացած են զարգացնել իրենց ցեղային երաժշտութիւնը եւ արտադրել նոր ու տարբեր խորքեր, որոնց մէջ քիչ բան կը մնայ յաճախ գեղջուկ նախնական «մօթիֆ»ներէն։

Հայկական իրականութեան մէջ, այս գետնին վրայ աշխատող քիչերը միայն ունեցած ենք, օրինակ՝ Սպենդիարեան, Մելիքեան եւ ուրիշներ։ Իսկ վերջերս յայտնութիւն մը եղաւ Պարթեւեանը՝ որուն երաժշտութիւնը քիչ մըն ալ աւելի առաջ կ'երթայ։

Արդարեւ, եթէ Մելիքեանի վերջին գործերը ժանաւանդ քիչ մը արեւելք կը բուրեն, Պարթեւեանի մէջ այդ արեւելեան շեշտը երբեք չի կայանար այն մէկ ու կէս թօնի ժանաւոր ելեւէջներուն մէջ։ Օրինակ՝ «Մանուկն ու Ջուրը», կամ «Ծիլ ծիլ ա՛», այլ շատ տարբեր թօնելու ընտրութիւնով որոնք են Դրիգորեան ձայնաշարերը որոնք կուտան շատ միամիտ եւ զորավարի գոյն մը, ժանաւանդ չորրորդ աստիճանի ձայնաշարը որ յաճախադէպ է Պարթեւեանի երգերուն մէջ։

Ոմանք այս «Նոր երգեր»ու հանդէպ այն կարծիքն ունին թէ անոնք հայկական չեն թնաւ, եւ եւրոպական գոյնով ո եւ է գործ են։ Պիտի ըսենք որ անոնք խորքով առաւելապէս հայկական են, բայց ոչ այն հայկականը որուն մեր ականջները վարժուած են «Կռունկ», «Հով արէք»ով եւլլն.։ «Նոր երգեր»ու հայկականութիւնը պէտք է փնտռել երգի ու ամբողջութեան մէջ, եւ ամէն բանէ աւելի ուշ դնել թէ անոնք աստիճանի յարմար են յարմար կեց խօսքերու հետ։ Այս դետնին վրայ Պարթեւեան խնդիր մը ունի։ Նոյն խօսքերուն հետ կ'ընդարձակուին, կ'ըմբռնուին եւ կը կրեն շեշտի եւ չափաբերութեան այլազան փոփոխութիւններ։ Առաւելութիւններ՝ որոնք կը նպաստեն ստեղծելու յուզումներ եւ պատկերներ, ինչ որ մեծագոյն առաւելութիւնները կը կազմեն Պարթեւեանի երգերուն։

Գեղջուկ երգերը ամէն ազգի մէջ մշակուած եւ միշտ ընդունելութիւն գտած են։ Բայց օտար ազգերը չեն գոհացած միայն իրենց տոհմիկ երաժշտութեան նախնական մշակոյթով։ Տոհմիկ երգերը ուղղակի արտագրութիւն են տգէտ բայց բանաստեղծ հոգիով զիւղացիներու։ Քաղաքացի երաժիշտները գիտուն երաժշտութեամբ չանացած են զարգացնել իրենց ցեղային երաժշտութիւնը եւ արտադրել նոր ու տարբեր խորքեր, որոնց մէջ քիչ բան կը մնայ յաճախ գեղջուկ նախնական «մօթիֆ»ներէն։

Հայկական իրականութեան մէջ, այս գետնին վրայ աշխատող քիչերը միայն ունեցած ենք, օրինակ՝ Սպենդիարեան, Մելիքեան եւ ուրիշներ։ Իսկ վերջերս յայտնութիւն մը եղաւ Պարթեւեանը՝ որուն երաժշտութիւնը քիչ մըն ալ աւելի առաջ կ'երթայ։

Արդարեւ, եթէ Մելիքեանի վերջին գործերը ժանաւանդ քիչ մը արեւելք կը բուրեն, Պարթեւեանի մէջ այդ արեւելեան շեշտը երբեք չի կայանար այն մէկ ու կէս թօնի ժանաւոր ելեւէջներուն մէջ։ Օրինակ՝ «Մանուկն ու Ջուրը», կամ «Ծիլ ծիլ ա՛», այլ շատ տարբեր թօնելու ընտրութիւնով որոնք են Դրիգորեան ձայնաշարերը որոնք կուտան շատ միամիտ եւ զորավարի գոյն մը, ժանաւանդ չորրորդ աստիճանի ձայնաշարը որ յաճախադէպ է Պարթեւեանի երգերուն մէջ։

*Ոմանք այս «Նոր երգեր»ու հանդէպ այն կարծիքն ունին թէ անոնք հայկական չեն թնաւ, եւ եւրոպական գոյնով ո եւ է գործ են։ Պիտի ըսենք որ անոնք խորքով առաւելապէս հայկական են, բայց ոչ այն հայկականը որուն մեր ականջները վարժուած են «Կռունկ», «Հով արէք»ով եւլլն.։ «Նոր երգեր»ու հայկականութիւնը պէտք է փնտռել երգի ու ամբողջութեան մէջ, եւ ամէն բանէ աւելի ուշ դնել թէ անոնք աստիճանի յարմար են յարմար կեց խօսքերու հետ։ Այս գ

երաժշտական բարդ կտոր-ները եւ կը տիրէ սահուն եւ ինքնաբուխ մեղեդիի մը բո-լոր առանձնութիւնը։ Իր անու-նին կրկնապէս յարմար ուրիշ գործ մըն ալ։ Ինչպէս որ նախկին թագաւոր Շերիֆ Հիւսէյինի, որ մէկ օր առաջ մեռած էր Անդրյորդանանի մայրաքաղաքին մէջ, ուր եկած ու հաստատուած էր իր զաւկին Էմիր Ապտուլլահի ծօտ վեր-ջին օրերը անցնելու համար։

Առաւօտէն՝ շատ կանուխ ե-րուսաղէմի ամբողջ խալաեները շարժ-ման մէջ էին. արտակարգ եռուզեռ մը կար։ Եաֆայէն, Հայֆայէն ա-տենը մէկ մը անհամար օթոներ մէշտ խալամ երեւելիներ կը փոխադրէին հոս. ընդհակայ զինուերն ու զինուա-քաղաքները մարդէշէր Ջնայած՝ երու-սաղէմ թափած էին երուսաղէմի իոլաեներուն գրեթէ բոլոր կրպակ-ները փակուած էին։ Մինչեւ կէս օր երուսաղէմի հին քաղաքամասին պարիսպներուն արեւելեան մասին շուրջ ծավածանալ բազմութիւնը անհամբեր Ամմանէն զագաղին երու-սաղէմ բերուելուն կը սպասէր։

Կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2ին հա-զիւ ժամանեց քաղաք եւ առաջին հանդիսակաց պարիսպին առջեւ ինքնաշարժէն վար առնուելով ու-սամբարձ եւ խորհրդաւոր լռութեան մէջ ծավածալ բազմութեան մէջտե-ղէն առաջնորդուեցաւ Դամասկոսի դուռնէն շլոտակ Սողոմոնի տաճարը, եւ պատշաճ արարողութիւններէ ու զանազաններու կողմէ խօսուած զամ-բանականներէն յետոյ, մարմինը ամփոփուեցաւ հնդիկ պարագլուխ Մէհմէտ Ալիի զամբարանին դիմացը՝ ուրիշ զամբարանի մը մէջ։

Ամմանէն երուսաղէմ իրեն ու-ղեկցած էին իր 4 զաւակները, Թէյ-սալ, Ալիի, Ալտուլլահ եւ փոքրը, նաեւ 100է աւելի ինքնաշարժներով Ամմանի եւ շրջանի մեծամեծները։ Անդրյորդանանի վիճուրական նուա-գախումբը, Ամմանէն մինչեւ հոս նուագելով ընկերացած է թափօրին։

Հոս ներկայ գտնուած են Անգ-լիացի բոլոր պաշտօնեաները եւ պինուորները մինչ բարեւի շարուած դադաղի անցքին երկու կողմերը, օ-տար պետութիւններու ներկայացու-ցիչները մէկ մէկ ծաղկեպսակով ներկայ գտնուեցան։

Հայոց կողմէ հարուստ թարմ վարդերով եւ գոյնզգոյն ծաղիկներով պսակ մը դնելու համար դադաղին վրայ, ներկայ գտնուեցան Ազաւնու-նի եպս. Ճանսըղեան եւ Վրթանէս-եան վրդապետները, վանքին զոյգ բարապաններով։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԸ

Է. Բ. Ը. Մ. քանըհինգամեակին եւ հանգուցեալ Պ. Պօղոս Նուպար փաշայի յիշատակին նուիրուած հանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի օր Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ։

Այս կրկնակի տօնակատարու-թիւններու առթիւ, մեր ժամուլի եւ հանրային կազմակերպութիւններու երեւան բերած բարեկամ տրամադրու-թիւնները նպաստեցին որ սրահը մեծ բազմութեամբ լեցուէր, ժողովրդական բոլոր խաւերէն։

Փարիզի մէջ գոյութիւն ունեցող ազգային բոլոր կազմակերպութիւն-ներու հրաւիրուած ներկայացուցիչ-ներու հետ, ներկայ էին օտարներէն Ֆրանսայի ծովային պաշտօնատար-ներէն Պ. Տիւֆուռ, զերապայծառ, կապիէն, Փարիզի եղիպտական դես-պան Ֆախրի փաշա, ծերակուտական Ճարքիզ տը Մարկըրի, Պ. Պ. Մաք-լէռ, Մէյեէ, Կերհարտ, Հայր Մարիէս եւայլն։

Է. Ց. Դաշնակցութեան Բիւրոյին կողմէ ներկայ էր ընկ. Վ. Փափա-զեան, Եւրոպայի կեդր. Կոմիտէին կողմէ՝ ընկեր Լ. Գեւոնեան, Է. Հ. Պատուիրակութեան կողմէ Պ. Ահա-րոնեան եւ Պ. Ա. Խատիսեան, «Ծրօ-շակ»ի կողմէ Ս. Վրացեան, Ա. Ե. Է. կ. Խաչի կեդր. Վարչութեան կողմէ Տիկին Շ. Միսաքեան, ընկեր Մ. Վարանդեան, «Ճառաջ»ի խմբա-գրութեան կողմէ ընկեր Ս. Թաթուլ եւայլն։

Բեմը տեղ բռնած էին Բարեգոր-ծականի Կեդր. Վարչութեան անդամ-ները, Հոգեւոր պետերը եւ Միու-թեան հին ու նոր գործիչները։ Կար-գապահութեան կը հսկէին Է. Մ. Ը. Մ.ի արիները։

Փոխան ազգային դրօշի, Միու-թեան ընդհանուր խորհրդանիշը շըր-ջանակուած էր միայն ֆրանսական դրօշով, իսկ Դպրոցասէրի քաղաքա-դէտ տիկինները Պօղոս Նուպար փաշայի նկարը գեղեցիկ ասեղնա-գործութեամբ մը զետեղեր էին նոյն-պէս ֆրանսական դրօշի մը մէջտեղ։

Այս մտածուած քայլերէն եաք անբնական չէր անշուշտ, որ հան-դէսը սկսեր առանց ազգային քայ-լերգի։

Հանդէսի առաջին մասը նուիր-ուած Պ. Պօղոս Նուպարի յիշատա-կին մեծարանքի էր դիմաւոր-բարար ֆրանսերէն ճառերով։

Նախագահ Ներկայուցական Պ. Անդրէ Օնորայի բացման խօսքէն եաք, Պ. Պ. Սինապեան, Զօպանեան եւ Լ. Կիւմիւշկէրտան կարդացին մէկ-մէկ ֆրանսերէն ճառ, ներկա-յացնելով Միութեան հանգուցեալ նախագահի կեանքն ու գործը։ Նոյնը կրկնեց Պ. Մալէզեան, հայերէն լեզուով։

Առհասարակ այսպիսի առիթնե-րու մէջ անխմաստ են երկարապա-տում ճառերը։ Այն ալ օտար լեզուով։

Այս մասին մէջ Սէն-Ժերվեյի երգչախումբի երգերը Պ. Պ. Ալեք-սանեանի եւ Բօլ Լը Ֆլէմի ղեկա-վարութեամբ, ինչպէս նաեւ Պ. Մաք-սուտեանի ֆրանսերէն արտասանու-թիւնը հաճելիզանազանութիւններ ե-ղան տիրող միջոցեան մէջ։

Պ. Պօղոս Նուպարի նուիրուած ուղերձներ ըրին հայ որբերու, ու-սանողներու, կամաւորներու եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներու ներկայա-ցուցիչները, շեշտելով անոր հայրե-նասիրութիւնը եւ առատաձեռն օգ-նութիւնը։

Ցարգանքի հանդէսը վերջացաւ ծրագրուած ժամուն եւ յետոյ տեղի ունեցաւ բուն յոբելեանը։

Պ. Դ. Կիւլէնկեանի բացակա-յութեան պատճառով, Պ. Գ. Նորա-տունկեան հաղիւ լսելի ձայնով ար-տասանեց իր բացման խօսքը։ Գրա-ւոր բազմաթիւ ուղերձներէն կար-դացուեցան Էջմիածնի Հոգեւոր Դե-բատոյն Խորհուրդի կոնդակէն որոշ հատուածներ։ Ժրնեւէն Ե. Ազթօն պէյի ուղերձը, որուն հետ հեռա-գրով կը հաղորդէր 40,000 ֆրանքի նուէր մը։

Պ. Մալէզեանը այս մասին էր վերապահած իր ընդարձակ ճառը, անշուշտ զգալով տիրող ամապա-րանքն ու յոգնութիւնը։ Վարիչ-պատուիրակը զարձաւ օրուան կեդ-րոնական ճառախօսը։ Իր յարգանքի խօսքերէն եաք, ուղղուած Միու-թեան հիմնադիրներուն-գործիչներուն եւ բարերարներուն, քիչ մը չափէն աւելի փառաբանեց Միութեան գոր-ծունէութիւնն եւ զերը վերջին քա-ղերհինգամեակի ընթացքին։ Անդրա-դառնալով ներկայ գործունէութեան, իրենց կեդրոնական գործը նկատեց Հայաստանի մէջ Նուպարաշէնի շի-նութիւնը եւ ուրիշ ձեռնարկներ։ Այս բոլորէն եաք որոշուած է ֆ-րանճնապէս զարկ տալ զաղթահայ շրջաններու գործունէութեան։

Արդէն իսկ պատրաստուած է գործունէութեան ընդհանուր ծրա-գիր մը, զոր պիտի չանան իրակա-նացնել իրենց կարողութեան չափով եւ մաս առ մաս։

Առանճնապէս ուժ պիտի տան Սուրիոյ մէջ զաղթականութեան տե-ղաւորման գործին, որ անկասկած օգտակար եւ ազգօգուտ աշխատանք մըն է։ Ի վերջոյ յոյս յայտնեց թէ այս ժողովուրդը հնարաւորութիւն պիտի տայ որ Միութիւնը գործնակա-նացնէ իր ծրագիրները. եւ մաս-նաւորաբար Նուպարաշէնի շինու-թիւնը, որով եւ Միութիւնն ալ իր կարգին հնարաւորութիւն պիտի ու-նենայ «Ճունատանէն եւ Պուլկա-րիայէն հազարաւոր զաղթականներ փոխադրել Հայաստան»։

Ճնշող օդին եւ մթնոլորտը վե-րակենդանացուց մեր շնորհալի երգ-չուհին Օր. Հայկանուշ Թորոսեանը, թովիչ երգերով։ Մափերը անշուշտ կ'արտայայտէին ոչ միայն երգչու-հիին արժէքը, այլ եւ ժողովուրդին սէրը իր երգերուն հանդէպ։

Այս երգերէն եաք, յաջորդաբար ուղերձներ կարդացին յարանուանու-թեանց պետերը։

Այս մասին մէջ եւս իրենց հա-ճելի մասնակցութիւնը բերին երգ-չախումբը իք հայ և օտար խմբերգ-ներով եւ Տիկին Սըկոն-Վէպերը, Վարուժանէն՝ թարգմանուած կտոր մը արտասանելով։

Հանդէսը վերջացաւ ժամը եօթ-նէն քիչ պակաս։ Ժողովուրդին մեծ մասը արդէն մեկնած էր։

*** Այս առթիւ դիտել տանք թէ աններելի է եւ վնասակար որեւէ ակնարկ՝ այսպիսի հանդիսութեանց մէջ։ Պ. Մալէզեանը հաւանաբար խանդավառուած իր ճարտասանական ընդունակութենէն, մոռցաւ իր օրուան պարտաւորութիւնները եւ ըրաւ կո-պիա ակնարկներ, որու մասին ինքը ամէնէն քիչ խօսելու իրաւունք ունի։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅՁԱԶԻ ՆԱԽԿԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ԹԱՂՈՒՄԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 5 յունիս (Սեփ. Թղթ).— Երէկ, յունիս 4, կէսօրէ վերջ, ժամը 2-4 տեղի ունեցաւ թաղման հանդիսութիւնը Հիճազի նախկին թագաւոր Շերիֆ Հիւսէյինի, որ մէկ օր առաջ մեռած էր Անդրյորդանանի մայրաքաղաքին մէջ, ուր եկած ու հաստատուած էր իր զաւկին Էմիր Ապտուլլահի ծօտ վեր-ջին օրերը անցնելու համար։

Առաւօտէն՝ շատ կանուխ ե-րուսաղէմի ամբողջ խալաեները շարժ-ման մէջ էին. արտակարգ եռուզեռ մը կար։ Եաֆայէն, Հայֆայէն ա-տենը մէկ մը անհամար օթոներ մէշտ խալամ երեւելիներ կը փոխադրէին հոս. ընդհակայ զինուերն ու զինուա-քաղաքները մարդէշէր Ջնայած՝ երու-սաղէմ թափած էին երուսաղէմի իոլաեներուն գրեթէ բոլոր կրպակ-ները փակուած էին։ Մինչեւ կէս օր երուսաղէմի հին քաղաքամասին պարիսպներուն արեւելեան մասին շուրջ ծավածանալ բազմութիւնը անհամբեր Ամմանէն զագաղին երու-սաղէմ բերուելուն կը սպասէր։

Կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2ին հա-զիւ ժամանեց քաղաք եւ առաջին հանդիսակաց պարիսպին առջեւ ինքնաշարժէն վար առնուելով ու-սամբարձ եւ խորհրդաւոր լռութեան մէջ ծավածալ բազմութեան մէջտե-ղէն առաջնորդուեցաւ Դամասկոսի դուռնէն շլոտակ Սողոմոնի տաճարը, եւ պատշաճ արարողութիւններէ ու զանազաններու կողմէ խօսուած զամ-բանականներէն յետոյ, մարմինը ամփոփուեցաւ հնդիկ պարագլուխ Մէհմէտ Ալիի զամբարանին դիմացը՝ ուրիշ զամբարանի մը մէջ։

Ամմանէն երուսաղէմ իրեն ու-ղեկցած էին իր 4 զաւակները, Թէյ-սալ, Ալիի, Ալտուլլահ եւ փոքրը, նաեւ 100է աւելի ինքնաշարժներով Ամմանի եւ շրջանի մեծամեծները։ Անդրյորդանանի վիճուրական նուա-գախումբը, Ամմանէն մինչեւ հոս նուագելով ընկերացած է թափօրին։

Հոս ներկայ գտնուած են Անգ-լիացի բոլոր պաշտօնեաները եւ պինուորները մինչ բարեւի շարուած դադաղի անցքին երկու կողմերը, օ-տար պետութիւններու ներկայացու-ցիչները մէկ մէկ ծաղկեպսակով ներկայ գտնուեցան։

Հայոց կողմէ հարուստ թարմ վարդերով եւ գոյնզգոյն ծաղիկներով պսակ մը դնելու համար դադաղին վրայ, ներկայ գտնուեցան Ազաւնու-նի եպս. Ճանսըղեան եւ Վրթանէս-եան վրդապետները, վանքին զոյգ բարապաններով։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԸ

Է. Բ. Ը. Մ. քանըհինգամեակին եւ հանգուցեալ Պ. Պօղոս Նուպար փաշայի յիշատակին նուիրուած հանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի օր Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ։

Այս կրկնակի տօնակատարու-թիւններու առթիւ, մեր ժամուլի եւ հանրային կազմակերպութիւններու երեւան բերած բարեկամ տրամադրու-թիւնները նպաստեցին որ սրահը մեծ բազմութեամբ լեցուէր, ժողովրդական բոլոր խաւերէն։

Փարիզի մէջ գոյութիւն ունեցող ազգային բոլոր կազմակերպութիւն-ներու հրաւիրուած ներկայացուցիչ-ներու հետ, ներկայ էին օտարներէն Ֆրանսայի ծովային պաշտօնատար-ներէն Պ. Տիւֆուռ, զերապայծառ, կապիէն, Փարիզի եղիպտական դես-պան Ֆախրի փաշա, ծերակուտական Ճարքիզ տը Մարկըրի, Պ. Պ. Մաք-լէռ, Մէյեէ, Կերհարտ, Հայր Մարիէս եւայլն։

Բեմը տեղ բռնած էին Բարեգոր-ծականի Կեդր. Վարչութեան անդամ-ները, Հոգեւոր պետերը եւ Միու-թեան հին ու նոր գործիչները։ Կար-գապահութեան կը հսկէին Է. Մ. Ը. Մ.ի արիները։

Փոխան ազգային դրօշի, Միու-թեան ընդհանուր խորհրդանիշը շըր-ջանակուած էր միայն ֆրանսական դրօշով, իսկ Դպրոցասէրի քաղաքա-դէտ տիկինները Պօղոս Նուպար փաշայի նկարը գեղեցիկ ասեղնա-գործութեամբ մը զետեղեր էին նոյն-պէս ֆրանսական դրօշի մը մէջտեղ։

Այս մտածուած քայլերէն եաք անբնական չէր անշուշտ, որ հան-դէսը սկսեր առանց ազգային քայ-լերգի։

Հանդէսի առաջին մասը նուիր-ուած Պ. Պօղոս Նուպարի յիշատա-կին մեծարանքի էր դիմաւոր-բարար ֆրանսերէն ճառերով։

Նախագահ Ներկայուցական Պ. Անդրէ Օնորայի բացման խօսքէն եաք, Պ. Պ. Սինապեան, Զօպանեան եւ Լ. Կիւմիւշկէրտան կարդացին մէկ-մէկ ֆրանսերէն ճառ, ներկա-յացնելով Միութեան հանգուցեալ նախագահի կեանքն ու գործը։ Նոյնը կրկնեց Պ. Մալէզեան, հայերէն լեզուով։

Առհասարակ այսպիսի առիթնե-րու մէջ անխմաստ են երկարապա-տում ճառերը։ Այն ալ օտար լեզուով։

Այս մասին մէջ Սէն-Ժերվեյի երգչախումբի երգերը Պ. Պ. Ալեք-սանեանի եւ Բօլ Լը Ֆլէմի ղեկա-վարութեամբ, ինչպէս նաեւ Պ. Մաք-սուտեանի ֆրանսերէն արտասանու-թիւնը հաճելիզանազանութիւններ ե-ղան տիրող միջոցեան մէջ։

Պ. Պօղոս Նուպարի նուիրուած ուղերձներ ըրին հայ որբերու, ու-սանողներու, կամաւորներու եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներու ներկայա-ցուցիչները, շեշտելով անոր հայրե-նասիրութիւնը եւ առատաձեռն օգ-նութիւնը։

Ցարգանքի հանդէսը վերջացաւ ծրագրուած ժամուն եւ յետոյ տեղի ունեցաւ բուն յոբելեանը։

Պ. Դ. Կիւլէնկեանի բացակա-յութեան պատճառով, Պ. Գ. Նորա-տունկեան հաղիւ լսելի ձայնով ար-տասանեց իր բացման խօսքը։ Գրա-ւոր բազմաթիւ ուղերձներէն կար-դացուեցան Էջմիածնի Հոգեւոր Դե-բատոյն Խորհուրդի կոնդակէն որոշ հատուածներ։ Ժրնեւէն Ե. Ազթօն պէյի ուղերձը, որուն հետ հեռա-գրով կը հաղորդէր 40,000 ֆրանքի նուէր մը։

Պ. Մալէզեանը այս մասին էր վերապահած իր ընդարձակ ճառը, անշուշտ զգալով տիրող ամապա-րանքն ու յոգնութիւնը։ Վարիչ-պատուիրակը զարձաւ օրուան կեդ-րոնական ճառախօսը։ Իր յարգանքի խօսքերէն եաք, ուղղուած Միու-թեան հիմնադիրներուն-գործիչներուն եւ բարերարներուն, քիչ մը չափէն աւելի փառաբանեց Միութեան գոր-ծունէութիւնն եւ զերը վերջին քա-ղերհինգամեակի ընթացքին։ Անդրա-դառնալով ներկայ գործունէութեան, իրենց կեդրոնական գործը նկատեց Հայաստանի մէջ Նուպարաշէնի շի-նութիւնը եւ ուրիշ ձեռնարկներ։ Այս բոլորէն եաք որոշուած է ֆ-րանճնապէս զարկ տալ զաղթահայ շրջաններու գործունէութեան։

Արդէն իսկ պատրաստուած է գործունէութեան ընդհանուր ծրա-գիր մը, զոր պիտի չանան իրակա-նացնել իրենց կարողութեան չափով եւ մաս առ մաս։

Առանճնապէս ուժ պիտի տան Սուրիոյ մէջ զաղթականութեան տե-ղաւորման գործին, որ անկասկած օգտակար եւ ազգօգուտ աշխատանք մըն է։ Ի վերջոյ յոյս յայտնեց թէ այս ժողովուրդը հնարաւորութիւն պիտի տայ որ Միութիւնը գործնակա-նացնէ իր ծրագիրները. եւ մաս-նաւորաբար Նուպարաշէնի շինու-թիւնը, որով եւ Միութիւնն ալ իր կարգին հնարաւորութիւն պիտի ու-նենայ «Ճունատանէն եւ Պուլկա-րիայէն հազարաւոր զաղթականներ փոխադրել Հայաստան»։

Ճնշող օդին եւ մթնոլորտը վե-րակենդանացուց մեր շնորհալի երգ-չուհին Օր. Հայկանուշ Թորոսեանը, թովիչ երգերով։ Մափերը անշուշտ կ'արտայայտէին ոչ միայն երգչու-հիին արժէքը, այլ եւ ժողովուրդին սէրը իր երգերուն հանդէպ։

Այս երգերէն եաք, յաջորդաբար ուղերձներ կարդացին յարանուանու-թեանց պետերը։

Այս մասին մէջ եւս իրենց հա-ճելի մասնակցութիւնը բերին երգ-չախումբը իք հայ և օտար խմբերգ-ներով եւ Տիկին Սըկոն-Վէպերը, Վարուժանէն՝ թարգմանուած կտոր մը արտասանելով։

Հանդէսը վերջացաւ ժամը եօթ-նէն քիչ պակաս։ Ժողովուրդին մեծ մասը արդէն մեկնած էր։

*** Այս առթիւ դիտել տանք թէ աններելի է եւ վնասակար որեւէ ակնարկ՝ այսպիսի հանդիսութեանց մէջ։ Պ. Մալէզեանը հաւանաբար խանդավառուած իր ճարտասանական ընդունակութենէն, մոռցաւ իր օրուան պարտաւորութիւնները եւ ըրաւ կո-պիա ակնարկներ, որու մասին ինքը ամէնէն քիչ խօսելու իրաւունք ունի։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅՁԱԶԻ ՆԱԽԿԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ԹԱՂՈՒՄԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 5 յունիս (Սեփ. Թղթ).— Երէկ, յունիս 4, կէսօրէ վերջ, ժամը 2-4 տեղի ունեցաւ թաղման հանդիսութիւնը Հիճազի նախկին թագաւոր Շերիֆ Հիւսէյինի, որ մէկ օր առաջ մեռած էր Անդրյորդանանի մայրաքաղաքին մէջ, ուր եկած ու հաստատուած էր իր զաւկին Էմիր Ապտուլլահի ծօտ վեր-ջին օրերը անցնելու համար։

Առաւօտէն՝ շատ կանուխ ե-րուսաղէմի ամբողջ խալաեները շարժ-ման մէջ էին. արտակարգ եռուզեռ մը կար։ Եաֆայէն, Հայֆայէն ա-տենը մէկ մը անհամար օթոներ մէշտ խալամ երեւելիներ կը փոխադրէին հոս. ընդհակայ զինուերն ու զինուա-քաղաքները մարդէշէր Ջնայած՝ երու-սաղէմ թափած էին երուսաղէմի իոլաեներուն գրեթէ բոլոր կրպակ-ները փակուած էին։ Մինչեւ կէս օր երուսաղէմի հին քաղաքամասին պարիսպներուն արեւելեան մասին շուրջ ծավածանալ բազմութիւնը անհամբեր Ամմանէն զագաղին երու-սաղէմ բերուելուն կը սպասէր։

Կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2ին հա-զիւ ժամանեց քաղաք եւ առաջին հանդիսակաց պարիսպին առջեւ ինքնաշարժէն վար առնուելով ու-սամբարձ եւ խորհրդաւոր լռութեան մէջ ծավածալ բազմութեան մէջտե-ղէն առաջնորդուեցաւ Դամասկոսի դուռնէն շլոտակ Սողոմոնի տաճարը, եւ պատշաճ արարողութիւններէ ու զանազաններու կողմէ խօսուած զամ-բանականներէն յետոյ, մարմինը ամփոփուեցաւ հնդիկ պարագլուխ Մէհմէտ Ալիի զամբարանին դիմացը՝ ուրիշ զամբարանի մը մէջ։

Ամմանէն երուսաղէմ իրեն ու-ղեկցած էին իր 4 զաւակները, Թէյ-սալ, Ալիի, Ալտուլլահ եւ փոքրը, նաեւ 100է աւելի ինքնաշարժներով Ամմանի եւ շրջանի մեծամեծները։ Անդրյորդանանի վիճուրական նուա-գախումբը, Ամմանէն մինչեւ հոս նուագելով ընկերացած է թափօրին։

Հոս ներկայ գտնուած են Անգ-լիացի բոլոր պաշտօնեաները եւ պինուորները մինչ բարեւի շարուած դադաղի անցքին երկու կողմերը, օ-տար պետութիւններու ներկայացու-ցիչները մէկ մէկ ծաղկեպսակով ներկայ գտնուեցան։

Հայոց կողմէ հարուստ թարմ վարդերով եւ գոյնզգոյն ծաղիկներով պսակ մը դնելու համար դադաղին վրայ, ներկայ գտնուեցան Ազաւնու-նի եպս. Ճանսըղեան եւ Վրթանէս-եան վրդապետները, վանքին զոյգ բարապաններով։

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, 14 Յունիս.—

Մայիս 28ի տօնին առթիւ Հ. Ց. Դ. Կոմիտէն, անցեալ կիրակի, կազմակերպած էր դաշտահանդէս մը Մալիսարի անտառին մէջ։

Շաբաթ օրուան անձրեւոտ օդին պատճառաւ, շշուկներ շրջան ըրած էին թէ յետաձգուած է հանդէսը։

Բայց ահա, կիրակի առտու ժամը 9էն առաջ, ինքնաշարժի տէր Հայեր, սկսած էին ժողովուրդ փոխադրել։

Մասնաւոր վարձուած գնացքի վեց վակոններն ալ ծայրէ ծայր լեցուած էին։

Կէս օրէն առաջ արդէն կոկիկ բազմութիւն մը ներկայ էր հանդիսավայրը։

Ժամը 1ուկէսին «Մեր Հայրենիք»ով ազգանշանը տրուեցաւ, եւ ընկեր Շահան Հանդէսը բացուած յայտարարելով, օրուան տօնին նշանակութիւնը պարզեց հակիրճ կերպով։

Մէջ ընդ մէջ եղան խմբերգներ, նուագ, մեներգ, արտասանութիւններ մեծերու եւ փոքրերու կողմէ, որտառուչ տեսարան մը պարզելով, կանաչախիտ անտառին խորը։

Բանախօսեցին Պ. Նիկօլ եւ ընկ. Ազգին։

Պ. Նիկօլ Մայիս 28ի արժէքը վեր հանեց կուռ արտայայտութեամբ մը եւ ներկաները յուզեց պահ մը։

Ընկ. Ազգին շեշտեց Հ. Ց. Դաշնակցութեան կատարած դերը. եւ յիշեց անուններ որոնք այդ երջանիկ օրը կերտելու համար ճակատագրական պայքարին ղեկավարները հանդիսացած էին իրենց կեանքի գնով։

Երկու բանախօսներն ալ ժամանակին՝ հայը հայ պահելու համար բոլորիս պարտականութիւնները, որով միայն Մայիս 28 իր արժանի բարձրութեան վրայ, կը մնայ», ըսին, «այս օտար ափերուն վրայ»։

«Այս տօնը ամբողջ հայ ժողովուրդինն է, ուրեմն առանց դասակարգային խտրութեան, բոլորը պէտք է որ իւրացնեն անոր խոր իմաստը եւ միահամուռ ձգտին անոր իրականացման»։

Շրջ. Կոմիտէին կողմէ ընկերը մը խօսք առնելով ըսաւ. «Դեռ տարիներ առաջ Հ. Ց. Դ. մարմինները ամէն տեղ գրեթէ Ապրիլ 24ի սգատօնին նախաձեռնարկ կ'ընէին, մէկ միլիոնէ աւելի թանկագին զոհերու յիշատակը անարգած չըլլալու ժամանակութեամբ։

«Այլեւս կրնանք պատմ մը արդար ինքնագովութեամբ մեր գոհունակութիւնը յայտնելու, որ բոլորիս պատկանող այդ պարտականութեան ժառանգը, իր ժառանգորդը (հայ ժողովուրդը) գտած է։

«Մայիս 28ն ալ իր անկախ եւ միացեալ Հայաստանի մեծ նշանակութեամբ պէտք է բոլորին ըլլայ։ Այդ հաւատքով կը մարտնչինք մենք եւ վստահ ենք թէ պիտի հասնինք բաղձացած հանգրուանը, հոգ չէ թէ արիւնոտ ճամբաներով։»

Հ. Մ. Ը. Մ.ը ինքնաբերաբար իր մասնակցութիւնը բերած էր եւ հետաքրքրութեամբ դիտուեցան իր խաղերը։

Երկաթուղիի կայարանը անտառի կշտին ըլլալով, ժամը 8ի առեներները նոր հուզեր մը սկսաւ. ամէն կողմէ խանդավառող խմբերգներ եւ ուրախ բացագանչութիւններ։

Հիմակուընէ իսկ ցանկութիւններ կը յայտնուին նման դաշտահանդէսներ սարքելու։

Զգօն

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ· Գրեց՝ *Մալխաս*։ Մեծադիր շքեղ հատոր մը որ կենդանի լեզուով մը կը ներկայացնէ մեր ազատագրական պատմութենէն զանազան դէպքեր ու դէմքեր սկսելով 1896էն, 510 էջ եւ 80 նկար։ Գինն 3 տոլար։ Հասցէ A. Malkas P, O· Box 97 Astor Sta, Boston. Mass·

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՈՆԸ (3)

ՉԻՆ ԵՒ ՄԵՄ

(Քրտական հէքեաթ)

— Չին, ես անցայ 12,000 գիւ-ղերէ գտնելու համար քեզ։ Եթէ դու իմ Չինս, ցոյց տուր ծառանիդ։ Չին, որ պահ մը վարանած էր եւ չէր ճանչցած Մեմը, այլեւս կաս-կած չունէր, ուստի ցոյց տուաւ ծառանին։ Մեմ եւս ցոյց տուաւ ծառանին։ Նստան քովքովի, ազ-ուրին եղերքը։ Սկսան խօսակցիլ եւ ծանց փոխադարձ սէրը յայտնել իրարու։

Նախարարը եւ իր եղբայրները, զանոնք կը դիտէին հեռուէն, շատ զարմացած էին թէ ի՛նչպէս այդքան ներմուծութիւն ունին օտարականն ու անոնք կրտսերը, որ կը սիրէր եւ կ'երազէր ամուսնանալ Չինի հետ, ցոյց որ նախանձը սաստիկ կը խածա-նէ իր սիրտը։

Չին խորհուրդ տուաւ Մեմի, որ տանի իր եղբօր ծառայութեան մէջ, իբրեւ սենեկապետ, որպէսզի չաճա-խակի առիթներ ունենան իրար տես-նելու։ Մեմ խօստացաւ հետեւիլ այդ խորհուրդին։ Բաժնուելէ առաջ, Չին իր սիրականին տուաւ ոսկեշար ճանեակ մը եւ հեռացան։

Երբ Մեմ նախարարին ծօտ վե-րադարձաւ, իրեն հարցուցին թէ ի՛նչպէս յաջողած էր ժամերով խօ-սիլ Չինի հետ։ Մեմ ցոյց տուաւ ոսկեշար ճանեակը եւ ըսաւ թէ կը սիրէ զայն։ Հաստատուեցաւ այլեւս կրտսեր եղբօր կասկածը։ Եւ իր հոգ-ւոյն խորը ծագեցաւ վէճ մը մէկ կողմէ սիրոյ եւ միւս կողմէ ազ-գասիրական սրբազան պարտա-ւորութիւններուն ու պատուոյ խօս-քին միջեւ։ Ի վերջոյ այդ պարտա-ւորութիւններն էին, որ յաղթանակը տարին, եւ այդ մասին իր որոշումը տալով, ըսաւ.

— Մեմ, այսուհետեւ Չինը քոյր մըն է ինծի համար։ Դուն իմ հիւրս ես եւ ես քեզի խոստացած եմ իմ պաշտպանութիւնս։ Իմ ամբողջ հա-րստութիւնս ու ազդեցութիւնս կը դնեմ տրամադրութեանդ տակ, որպէս զի ապահովեմ քու երջանկութիւնդ։

Այն ատեն նախարարը աւելցուց։

— Ի՞նչ կ'արժէ հարստութիւնը։ Մենք պատրաստ ենք զոհելու մեր կեանքը, ապահովելու համար իր եր-ջանկութիւնը։

Այնուհետեւ Մեմը իրենց եղբայրը նկատեցին անոնք։

Յաջորդ օրը, Մեմը ներկայա-ցուցին իշխանին, եւ նախարարը յաջողեցաւ զայն պալատին սենեկա-պետ անուանել տալ։

Ե.

Երբ վհուկը տեսաւ որ չյաջողե-ցաւ ծրագիրը իր աղջկան ամուս-նութեան մասին, սեւ զաւ մը լարեց Մեմի դէմ։

Կը մտածէր, որ կորսնցնելու ժա-մանակ չկայ, որովհետեւ Մեմ իբրեւ իշխանին սենեկապետը, ամէն օր աւելի ազդեցութիւն պիտի գործէր Ուստի իշխանին լուր տուաւ թէ Մեմ սիրահարն է Չինի։

Քանի մը օր յետոյ, երբ վհուկը կրկնեց այս խօսքերը, իշխանը ա-պացոյց ուզեց։ Եւ վհուկը պատաս-խանեց·

— Ո՛վ իմ իշխանս, եթէ կ'ու-զէք հաստատել թէ ճիշտ է ինչ որ ըսի, այն ատեն Մեմի ընէք, երբ մեկնի ըլլաք, թէ սիրահարած էք աղջկան մը, որ սեւ աչքեր ունի, և այդ աղջիկը իր քոյրն է։ Դուք պի-տի տեսնէք, որ, քաջալերուած, Մեմ պիտի խոստովանի իր սէրը Չինի համար։

Իշխանը հետեւեցաւ այս խոր-հուրդին։ Եւ օր մը, երբ Մեմ իր ծօտն էր, ըսաւ.

— Քիչ մըն ալ խօսինք մեր սի-րած աղջկան մասին։

Եւ յետոյ այսպէս խօսեցան ի-րարու.

— Ես կը սիրեմ գեղանի աղջիկ մը, որ սեւ աչքեր ունի և նուրբ հա-սակ։ Ան կը բնակի հեռաւոր երկիր մը, հիւսիսի կողմը։

— Ո՛վ իմ իշխանս, ես ալ սի-րահարած եմ աղջկան մը, որ աղ-քատիկ հովուհուի մըն է։

— Իմ սիրականս աղնուական ծագում ունի, չափազանց գեղեցիկ է ու կը բնակի Ալանի երկիրը։

— Ո՛վ իմ իշխանս, իմ սիրա-կանս շատ թշուառ է, որովհետեւ իր հայրը մուրացիկ մըն էր։

— Իմ սիրականս, սեւորակ աչ-քերով, մարգարիտ է Ալանի երկրին եւ քոյրն է Մեմ Ալանի։

— Ո՛վ իշխանս, իմ սիրականս սլացիկ հասակ մը ունի եւ երկնքի աստղերուն պէս փարփառ է։ Իր մա-զերը ոսկիի գոյն ունին։ Անիկա սուլթանն է Ճէզլերէ-Պոթանի, քոյրը իշխանին...

Բոլոր ներկաները, վրդովուած այս խօսքերէն, որ կը վիրաւորէին իշ-խանին պատիւը, ոտքի կանգնեցան եւ քաշեցին սուրերը, եւ իշխանին պարզ մէկ նշանին կը սպասէին՝ յարձակելու համար Մեմի վրայ։ Մեմ ալ իր կարգին ոտքի կանգնեցաւ եւ ձեռքը դրաւ իր սուրին վրայ։ Այս պահուն էր, որ նախարարը եւ իր եղբայրները սրահ մտան եւ տեսնելով միջադէպը, կանգնեցան Մեմի եւ պալատականներուն միջեւ։ Եւ ըսին.

— Ո՛վ իշխան, դուն ես մեր տէրը, քու հրամաններդ նուիրական են մեզի համար, եթէ նոյնիսկ ա-նարդար ըլլան։ Մենք կը հնազան-դինք. բայց չենք քօղլ տար, որ այս մարդիկը

ՅՈՒՆԻՍ 30ԻՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ

«ՅԱՌԱՋ»Ի 1931 ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Շատ մը բաժանորդներ վճարած չըլլալով իրենց բաժնեգինները, կը հրաւիրենք շուտով փակել իրենց հաշիւները, որպէսզի չստիպուինք համապատասխան կարգադրութիւններ ընել։

Նկատի ունենալով տնտեսական տագնապը, մեր կողմէ ընծայած ենք ամէն դիւրութիւն։ կարգը մերն է սպասելու քիչ մը աւելի արագ եւ կանոնաւոր գործառնութիւն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Նախարարութիւնը ոչ մէկ փոփոխութիւն պիտիմտցնէայս օրէնքին մէջ։ Պիտի գոհանայ միայն զայն հրատարակելով պաշտօնաթերթին մէջ, որպէսզի գործադրութեան դրուի։

Ինչպէս ծանօթ է, այս օրէնքը կը տրամադրէ լուծել բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները։ Ասկէ զատ, սեղմումներ կը դնէ հետագային կազմուելիք կուսակցութեանց համար, արգիլելով քաղաքականութեամբ զբաղիլ առանց կառավարութեան արտօնութեան։

∴ Վաֆտ կուսակցութեան թերթերէն «Մըսըր» վերջնապէս փակուեցաւ կառավարութեան հրամանով։ Այնպէս որ ներկայիս, Վաֆտը մէկ թերթ միայն կ'ունենայ։

Երկու օր առաջ, Գահիրէի մէջ գումարուած վաֆտական հաւաքոյթ մը որոշեց թելադրել ժողովուրդին որ պոյքոթ յայտարարէ «կառավարութեան խորհրդարանին» դէմ եւ խորհրդարանի բացման օրը, այս շաբաթ, իբր բողոքի ցոյց, բոլոր խանութներն ու գրասենեակները փակէ։

Վաֆտի պետերը որոշեր էին քաղաքական նպատակներով պտոյտի ելլել Մէնուֆիա նահանգին մէջ, ինքնաշարժներով։ Կառավարութիւնը որոշած ըլլալով արգիլել այս գրգռութիւնները, երկաթ թելերով փակեց բոլոր անցքերը։ Գլխաւոր ճամբաներուն վրայ, պահակախումբեր դրուած են։

Բացում ռումէն Խորհրդարանին

Երկուշաբթի օր, Պուքրէշի մէջ բացումը կատարուեցաւ ռումէն խորհրդարանին։ Բացման ճառ մը կարդաց Կարոլ թագաւորը որ կոչ ուղղեց բոլոր կուսակցութեանց գործակցելու, երկիրը փրկելու համար դժուարութիւններէ։ Յիշելէ յետոյ տնտեսական այն օրէնքները, որոնք ստիպողաբար պիտի ենթարկուին Խորհրդարանի հաւանութեան, բացման ճառը կը հաստատէ թէ Ռումանիա լաւ յարաբերութիւններ կը մշակէ դաշնակիցներուն հետ եւ կը փափաքի ամրացնել միջազգային համերաշխութիւնը։

Ընդդիմադիր շրջանակները թագաւորին գործակցութեան հրաւէրը կը նկատեն պարզ ձեւակերպութիւն մը, փարատելու համար ընդդիմադիրներու դէմ մղուած պայքարին հետեւանքով առաջ եկած յոռի տպաւորութիւնը՝ մանաւանդ արտասահմանի մէջ։

Բոլոր ընդդիմադիր կուսակցութիւնները. մտադրած են բուռն պայքար մը մղել կառավարութեան դէմ։

Պիրմանիոյ խռովութիւնները

Նիօնկ-Լըպէնի բանտին մէջ արգելափակուած բազմաթիւ պիրմանացի ըմբոստներ յաջողեցան փախուստ տալ եւ զէնք ու փամփուշտ հայթայթելով՝ պաշարեցին ոստիկաններու պահականոցը։ Անգլիական զօրախումբ մը որ կառախումբով Ռանկունէն կ'երթար Մանտալէյ, կանգ առաւ Լըպէնի կայարանը եւ փրկելէ յետոյ ոստիկաններու պահականոցը, շարունակեց ճամբան դէպի Վերին-Պիրմանիա։

Ռանկունի վերաքննիչ ատեանը վերահաստատեց 15 ըմբոստներու դէմ տրուած մահավճիռը եւ մերժեց բեկանել աքսորի 55 վճիռներ։

Սէն - Նազէրի աղէտը

Երէկ հաղորդեր էինք կարգ մը մանրամասնութիւններ Սէն-Նազէրի ծովային աղէտին մասին, որուն զոհ գացեր էին կը կարծուէր, 5 - 600 անձեր։ Զոհերու թիւը կը ճշդուի հետզհետէ։ Աղէտին պահուն նաւուն մէջ կային 474 անձեր, որոնցմէ ինչպէս ըսեր էինք, հազիւ մէկ քանի հոգիներ յաջողեր էին փրկուիլ, երկու ժամ անընդհատ հոսերական պայքար մղելէ վերջ, ալիքներուն դէմ։ Նաւագնացութենէ վերադարձին, նաւը ստիպուեր էր մաքառիլ բուռն փոթորիկին դէմ, ու ճամբորդները հիւանդացած, պատսպարուելու համար ալիքներուն դէմ, որոնք կը ծեծէին նաւուն մէկ կողը, ապաստաներ էին մէկկողմ։

Հովու ուժգին հոսանք մը յանկարծ ինքնիր վրայ դարձուցեր էր նաւը, ճամբորդները շրջած նաւուն տակ, ջուրերուն մէջ կորսուեր էին խումբով։ Անոնք որ յաջողեցան փրկուիլ, զարհուրանքի պատմութիւններ ունին։ Մէկը յաջողեր էը իր կնոջ մէջքէն բռնած անընդհատ մէկ ժամ մաքառիլ ալիքներուն դէմ, երբ ուրիշ ծովամոյն մը՝ խելայեղ՝ փրկուելու համար, փարեր էր ոտքին։ Մարդը այս անգամ ստիպուեր էր կռուիլ անոր դէմ, որ օգնութիւն կը պաղատէր ու այս կռուի ընթացքին չկրցաւ բռնել կինը որ խեղդուեցաւ։ Ինքը... սակայն փրկուեցաւ։ Ուրիշ մը, 3 ժամ անընդհատ կռուեցաւ ալիքներուն դէմ, սակայն տեսաւ իր մօրը, երկու քոյրերուն եւ նշանածին մահը։

Ֆրանսացիներ դէպի Ռուսիա

Ֆրանսացի առեւտրականներու եւ ճարտարագործներու ուսումնասիրական յանձնախումբ մը մեկնեցաւ Մոսկուա։ Այս յանձախումբին նպատակն է տեղին վրայ կատարել կարգ մը քննութիւններ, ստուգելու համար թէ ի՞նչ կարելիութիւններ կան վերահաստատելու Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ առեւտրական յարաբերութիւնները։

Վատիկանի պատասխանը Իտալիոյ

Վատիկան Իտալիոյ ծանուցագրին իր պատասխանը յանձնեց արտաքին նախարարութեան։

Պաշտօնական շրջանակներ կը յայտնեն թէ տակաւին չեն կրնար Վատիկանի պատասխանին մասին մանրամասնութիւններ տալ, ինչպէս նաեւ հետեւանքներուն մասին, այն պատճառով որ ներկայիս կը քննուի արտաքին նախարարին կողմէ։

Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է սակայն թէ Վատիկանի այս պատասխանը չի ծառայեր կացութիւնն աւելի եւս ծանրացնելու, ինչպէս կը կարծուէր։

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ *Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին* Salle Biothérapeutique, 131 Rue Cambronne, Métro, Vaugirard.

Ռէնի «Գնդակահարուածներու» մասին

կը խօսի՝ Ս. ՔՕՉԱՐԵԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

Հովանաւորութեամբ փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան

Յունիս 27, կիրակի, ժամը 3ին Միւթիւալիթէի սրահին մէջ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի Պատ. Միութեան կողմէ

իր հիմնարկութեան տարելիցին առթիւ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին

Այս կիր. ժամը 2.30ին Տէսինահայութեան ծանօթ պաղ աղբիւրին քով

Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՌՕՆԷ

Կը ներկայացուի «ԵՐԿՈՒ ԱՆՎԱՐՏԻՆԵՐ»

Կը մասնակցի ԿՈՄԻՏԱՍ երկսեռ երգչախումբը

Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւայլն ճոխ պիւֆէ

Կարելի է ճաշը միասին բերել

Անձրեւի պարագային հանդէսը կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի

Մուտքը ազատ է

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի «Փօրթ տ'Իթալի»ի մասնաճիւղին կողմէ

Ի նպաստ դպրոցական սրահի մը շինութեան

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Maison de le Mutualitéի մէջ

24 Rue Si. Victor, Métro Maubert Mutualité կամ Cardinal Lemaine

Մասնաճիւղին Թատերական խումբը կը ներկայացնէ

ՓԱՐՈՍԻՆ ՊԱՀԱՊԱՆԸ և ՎԱՐՁՈՒԱԾ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐԸ (զաւեշտ)

Մուտք 3 ֆրանք

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԻԹԱԼԻԻ Աղբիւր - Սերոբ խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 32 Ave. des Gobelins.

ԱՆԻԷՌ, Պուա Քոլոնպի Ջէյթուն կոմիտէի դասախօսական ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.45ին Ave. d'Argenteuil, Փլաս Քոմէթի սրահը։ Կը խօսի Ընկ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Քրտական յեղափոխութիւնը եւ մեր դիրքը»։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները։

ԳԱՌԱՌ

ԼԻՈՆԻ կայծակ խումբի ժողովը այսօր չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին Հ. Յ. Դ. նոր Ակումբին մէջ, 206 Rue Dugueselin։

ԼԻՈՆԻ Կուկունեան խումբի ժողովը այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Նիկողոսեանի ճաշարանը։ Ներկայանալ անդամատետրով։ Օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԻՈՆԻ Պատ. միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, 206 Rue Duguesclin գրադարանի սրահը։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Մարսէյլ, Ա. Գ.— 100։
Փարիզ, Ե. Պ.— 70։
Վիէն, Եագ.— 35։
Մարսէյլ, Գործ.— 893։
Երուսաղէմ, Գործ.— 4 անգլ.,
Վալանս, Գործ.— 421.30։
Փարիզ, Իսկ.— 30։
Լը Ման, Ս. Մ.— 35։
Լիոն, Թադ.— 50։
Պէլֆոռ, Տօզ.— 15։
Սէն Շամոն, Գործ.— 165.35։
Նիս, Պ. Պ.— 93։
Շալոմոն, Ա.— 35։

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

Վարձու է ընակութեան կամ որեւէ գործի յարմար սենեակ մը խոհանոցով միասին։ Ջուր, կազ, տարեկան վարձք՝ 3000 ֆր. դիմել Պ. Թ. Պօղոսեանի, 49 Rue Dombasle, մէթրօ՝ Convention.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կարնեցի Քէրովբէ Տէր-Ներսէսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Լեւոն Տէր-Ներսէսեանը (30 տարեկան), որ 1915ի եղերնէն մինչեւ 1923 կը գտնուէր Մարտին։ Կը կարծուի թէ Հալէպ անցած է։ Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Frères Der-Nerssesian 38Rue Lepic, Paris։ *Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։*

— Կը փնտռեմ հայրս Թէմէնցի (կէմէրէկ) Արթին Մովսէսեան որ 1915ին հայ կամաւորներու հետ աքսորուած է Ուզուն Եայլա եւ ուր մնացած է մինչեւ 1917։ Կը փնտռեմ նաեւ մայրս Ֆիլոր Մովսէսեան եւ եղբայրս Եղիազար որոնք մինչեւ 1919 կը գտնուէին Ուզուն Եայլա (Ազիզիէի մօտ)։ Իմացնել Երուանդ Մովսէսեանի, 17 Rue de Grand Madir La Ciotat, (B. du Rhône), France.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

123 Bld. Sépastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.։ Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—3 եւ կիրակիառաւօտները։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պաշտօնական մարմիններու ուղղուած ամէն տեսակ աղերսագրերու խմբագրութիւն, հարկային, ապահովագրական, Ֆրանսա մուտքի արտօնութեան, ինքնութեան թուղթերու կանոնաւորման եւ նաթիւրալիզասիօնի օրէնքներու վերաբերեալ խորհուրդներ։ Ամուսնական ձեւակերպութեանց արագ հետապնդում 15 օրուան մէջ։

ԴԻՄԵԼ՝ Խ. ՔԷՊԱՊՃԵԱՆի ամէն օր ժամը 10—12, 20 rue de Bezons à Courbevoie (Seine). Tél. Défense 0—39։

MONDE

Միջազգային մեծ շաբաթաթերթ՝ գրական, գեղարուեստական, գիտական եւ ընկերային տեղեկութեանց

Կը հրատարակուի ամէն ուրբաթ։ Գին 1.50 ֆրանք, տարեկան բաժնեգին 50 ֆր., վեցամսեայ՝ 25 ֆրանք (Ֆրանսայի համար)։

Հասցէ.— Administration de Monde», 50 Rue Etienne Marcel, Paris (2e).

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀՐԱՒԷՐ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Այցելեցէք Exposition Colonialeի *մէջ*, Stand Palestineի *կից*, Café Maure. *գարեջրատունը, ուր կը նուագէ ԹԱՌԻՍԹ ԺՕՐԺ եւ կ'երգէ Տիկին ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ մինչեւ կէս գիշեր։*

Exposition *մէջ միակ հայկական ժամադրավայրը։*

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Չափաւոր գին։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն *Քոէփ տը Շինի։* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ։ Ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ ԵՒ ՎԱՐՁՔԷ ԱԶԱՏԻԼ

Ամենադիւրին եւ նպաստաւոր պայմաններով, Պէքոնի մէջ Սէն Լազարի կայարանէն 8 վայրկեան, ելեքտրական գնացքով, ժամը 10 թրէն, երթեւեկ 0.90 սանթիմ օրական, 2, 3 եւ 4 սենեակով ափարթըմաններ, ամենավերջին Confortով, *ամառ ձմեռ տաք եւ պաղ ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ, կեդրոնական ջերմութիւն եւ վերելակ* (ascenseur)։ *50 հազարէն 100 հազար ֆրանք —միայն մէկ քառորդը կանխիկ, մէկ քառորդը մէկուկէս երկու տարիէն, իսկ մնացեալ կէսը 5, 10 կամ 15 տարիէն վճարելի, ըստ կամս, պետական տոկոսի սակով, հարիւրին 7։ Դիմել* Archambault et Delacourt, 14 Rue de la Pépinière, *կառ Սէն Լազարի մօտ։ Ամէն հինգշաբթի ժամը 4էն 6 հայ թարգման մը պիտի տայ պէտք եղած բոլոր բացատրութիւնները։*

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. Փարիզ (3) Մէթրօ՝ République

Թէլիֆօն՝ Archive 50—61

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ (ՊԱԼԵՆՑ)

51 Rue Monsieur - le - Prince, PARIS (VIe)

Հեռաձայն՝ Danton 88—65 Մէթրօ՝ Odéon

Դրատանս մէջ կան հայերէն եւ ֆրանսերէն ամէն տեսակ գրքեր, գրական, գիտական, դպրոցական, թատերական, առողջապահական, լեզուաբանական (բառարաններ, զրուցատրութիւն), ինչպէս նաեւ երաժշտական կտորներ (Կոմիտաս վրդ.ի, Հայաստանի երաժիշտներու, Սինանեանի, Սրուանձտեանցի, Պարթեւեանի, եւայլն։)

Գաւառէն եւ արտասահմանէն ստացուած ապսպրանքները կը կատարուին արագ եւ խղճամիտ կերպով։ Գործառնութիւնները միշտ կանխիկ դրամով։

Կը գնենք եւ կը փոխանակենք հին կամ գործածուած գիրքեր։ Օրը օրին կը ստանանք նոր հրատարակութիւնները, Հայաստանէն եւ գաղութներէն։

Վարձու կը տրուին վիպական գրքեր

շաբաթը միայն 3 ֆրանքով (ամիսը 10 ֆր.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ

ՈՒՆԻՆՔ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ, ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՆՔ ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԳՈՐԾԵՐ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՅՈՒՆԻՍ 1931
18 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1598 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՓՈՔՐՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տասը օր առաջ, ստիպողական թղթատարով, ստացանք մամուլի տակ դրուած թերթի մը կտորը: Կոչ մը՝ Զանգեզուրի աղէտեալներուն համար: Տակն ալ՝ շարք մը ստորագրութիւններ եւ հասցէներ:

Ո՛ր եւ է նամակ չկար, բայց հասկցանք իմաստը: Կ՛ուզէին որ մենք ալ արտատպենք այդ կոչը, որ երեւցաւ Խ. Հայաստանի «բարեկամ» թերթին մէջ:

Կոչէն կ՛իմանանք որ Հանգանակիչ Յանձնախումբ մը կազմուած է, նախաձեռնութեամբ Հօկի, Բարեգործականի եւ Փարիզի Տիկնանց Միութեան, դրամ, դեղ եւ հանդերձեղէն հաւաքելու համար: Ստորագրած են 25 ծանօթ եւ անծանօթ անուններ: Մեծ մասով բարի մարդիկ, որ կ՛ուզեն օգտակար ըլլալ «երկրի աշխատաւոր ժողովուրդին», թէեւ հեռաւոր կապ անգամ չունին անոր հետ:

Ինչպէս ձեռնարկող կազմակերպութիւնները, այդ անուններն ալ կը կազմեն հատընտիր հաւաքածոյ մը: Մասնաւոր ուշադրութիւն ընծայուած է, որպէս զի յանձնախումբին մէջ չմտնեն «Թշնամի» տարրեր եւ օրկաններ: Լուր անգամ տրուած չէ Դաշնակցութեան, կամ հեռուէն-մօտէն Դաշնակցական համարուած ո՛ր եւ է հաստատութեան:

Այնինչ Բարեգործականը, որ քաղաքագիտութեան մըրցանիշը շատոնց կոտրած է, պարտք սեպած էր իր արծաթեայ յոբելեանին առթիւ առանձին հրաւէրներ ուղղել Հ. Յ. Դաշնակցութեան «պատ. վարչութեան», Հ. Հ. Պատուիրակութեան, Գաղթ. Գրասենեակին, Արեւմտ. Եւրոպայի Կարմիր Խաչին, «Յառաջ»ի խմբագրութեան եւն.:

Կը հարցնենք հիմա —

Քանի որ մեզ նկատի չէք առներ Հայաստանի օգնութեան գործին մէջ, եւ դուք ձեր գլխուն յանձնախումբեր կը կազմէք, հասցէներ կ՛որոշէք, ձեռնարկներ կը կատարէք, — ինչո՞ւ այդպէս գաղտագողի, ձեր կոչերը կ՛ուղարկէք նաեւ «Յառաջ»ի, որպէսզի արտատպէ:

Քանի՝ որ պէտք չունիք Թշնամի «Դաշնակցութեան», ինչո՞ւ անհրաժեշտ կը գտնէք նոյնքան «Թշնամի» Յառաջին բաղեհաճութիւնը:

Երկու օր առաջ, դարձեալ նոյն անճարակ հնարամտութեամբ, մեզի ղրկեր էին հրապարակային բանախօսութեան մը տպագիր յայտարարութիւնը: Դարձեալ առանց նամակի: Եւ նոյնքան հատընտիր կազմակերպութեամբ: Յատկապէս մաղելով նախագահը, որ ասպարէզէն շատոնց քաշուած գրագէտ մըն է, եւ երեք բանախօսները, որոնց մէկը հռչակաւոր Անխուսափելին է, իսկ երկուքը՝ Հայաստան գացած եւ վերադարձած երկու ողորմելի մունետիկներ:

Կը հարցնենք նորէն,— ինչո՞ւ կը սպասէք որ «Յառաջ»ը նայրայեղութեան տանի վեհանձնութիւնը, եւ տեղ տայ ձեր սմսեղուկ խաղերուն, երբ դուք այս գետնին վրայ իսկ, եղբայրական աջակցութեան գործին մէջ անգամ քաղաքականութիւն կը խաղաք: Արեւելեան գարշելի քաղաքականութիւն մը, որուն դժբախտաբար մեղսակից են անմեղ մարդիկ:

Մեղսակից՝ անոր համար որ, կրնային երկու խօսք ըսել այս գռեհիկ խտրականութեան առթիւ եւ չեն ըսած: Կամ ըսած են եւ չեն կրցած արժեցնել:

Հօկը թող իր տեղը մնայ: Իսկ Փարիզի Տիկնանցը եւ «անխտրական» Բարեգործականը ի՞նչպէս իրենք իրենց թոյլ կուտան իրենց անունը կապել այս ձախաւեր աչկապուկին: Այն ալ չափազանց նուիրական գործի մը մէջ, ուր հաւատաքննութիւնը հոմանիշ է առնուազն անբարեկրթութեան:

Եգիպտոսի մէջ, նոյն աղէտին առթիւ, Յանձնախումբեր կը կազմուին իսկապէս համազգային գետնի վրայ,— մասնակցութեամբ ազգ. իշխանութեանց, յարանուանութեանց, քաղաքական կուսակցութեանց, Դաշնակցական համարուած Կարմիր Խաչին: Կոչը կը հրատարակուի բոլոր ազգային օրկաններու եւ հոսանքներու ներկայացուցիչներուն ստորագրութեամբ: Կատարեալ համերաշխութիւն եւ գործակցութիւն:

Այստեղ, Փարիզի մէջ, որ առաջնորդող աստղի յաւակնութիւններ ունի, մարդիկ չեն կրնար վեր մնալ փոքրոգութիւններէ, եւ գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար կը լղրճեն եղբայրական օգնութեան գործը:

Կ՛ուզեն անտեսել մեզ եւ մեզի հետ կապուած բազմազան կենդանի ուժեր,— եւ միեւնոյն ատեն օգտուիլ «Յառաջ»էն:

Կ՛ուզեն յաւերժացնել քինախնդրութիւնն ու հաւատաքննութիւնը, նոյն իսկ լեռնակուտակ աւերակներու եւ դիակներու առջեւ, ինչպէս ըրին Ապրիլեան սգահանդէսին առթիւ: Առանց ո՛ր եւ է սարսուռ զգալու մէկ միլիոնի ջարդուփշուր ոսկորներէն:

... Պզտիկ խնդիր է, բայց որքա՛ն պերճախօս՝ ժամանակակից բարքերու տեսակէտէն:

Ամբողջ փաղանգ մը, — Հայաստան մնացած գրոց-բրոց սերունդի մը վերջին մնացորդները կը հալածուին, կ՛անարգուին, կը խաչուին ափ մը շոշորթներու կողմէ:

Այս մարդիկը ձայն չեն հաներ:

Էջմիածինը դարձեր է արշակաւան: Աւելի ճիշդ՝ համառուսական Չեկային մէկ մասնաճիւղը:

Խո՛ր քուն մտած են այս մարդիկը:

Բայց երբ կարգը կուգայ օգնութեան ձեռնարկ մը կատարելու, շարմաղը բռնած՝ քաղաքականութիւն կը խաղան:

Եւ տակաւին կ՛ըսեն թէ «հանրային կարծիք» ունինք...

Շ.

ԴԵՌ ՉԵՆ ՄՈՌՑԱԾ ԶՈՒԱՐՃԱՆԱԼ...

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Պոլսոյ Ազգ. Ընդհ. Ժողովը իր Զ. նիստը գումարեց անցեալ ուրբաթ օր, Մատենադարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ 47 երեսփոխաններու:

Ընթացիկ մէկ քանի հարցերու լուծումէն յետոյ, ժողովը հետաքրքրութեամբ եւ հաճոյքով լսեց Տոքթ. Ն. Թիւլեանը, որ կ՛առաջարկէր խնամատարական եւ բարեգործական հոգաբարձութիւններուն մէջ կին անդամներ առնել, նկատի ունենալով որ անոնց դերը շատ օգտակար եւ գրեթէ անհրաժեշտ է ներկայ շրջանին:

Այս առաջարկը սկզբունքային կարեւոր հարցէն զատ, տեղի տուաւ սրամիտ ակնարկութիւններու եւ պահ մը զուարթ մթնոլորա մը ստեղծուեցաւ սրահներուն մէջ:

Ատենապետը յայտարարեց թէ Տեսուչ Խորհուրդներու եւ հոգաբարձութեան անդամներու ընտրութեան մասին, Սահմանադրութիւնը սեռ չի ճշդեր, հետեւաբար օրինական տեսակէտ չկայ այս հարցին մէջ եւ պէտք է թողուլ Քաղաք. Ժողովին գնահատման:

Այս տեսակէտին դէմ արտայայտուեցան խօսք առնող երեսփոխաններէն ոմանց, դիտել տալով թէ Սահմանադրութեան պատրաստութեան միջոցին միայն այրերը նկատի առնուած են իբր ընտրող եւ ընտրելի:

Պ. Կ. Խաչատուրեան յայտարարեց թէ փաստ գտած է Կանոնագրին մէջ եւ կարդաց գտնուած հատուածը որ կ՛ըսէր թէ Տեսուչ Խորհուրդը կը կազմուի «աշխարհական» անդամներով: Այս գիւտը ընդհանուր ծիծաղ առաջ բերաւ, մասնաւորաբար կղերական երեսփոխաններուն մօտ, որոնք աշխարհական չեն եւ ուրեմն կիներու կարգին կը գտնուին ըստ Պ. Կոպեռնիկ Խաչատուրեանի մեկնաբանութեան...:

Ի վերջոյ, ատենապետը քուէի դրաւ երկու առաջարկները, Քաղաք. Ժողովին գնահատութեան յանձնել կամ մերժել իբր հակառակ Սահմանադրութեան: Մեծամասնութեամբ մերժուեցաւ:

Օրակարգի երկրորդ խնդիրն էր, Քաղաք. Ժողովի համարատուուութեան մասին Իրաւասութեան Դիւանին պատրաստած տեղեկագիրը, որ կարդացուեցաւ:

Տեղեկագիրը առաւել կամ նուազ խստութեամբ դիտողութիւններ կ՛ընէ Վարչութեան զանազան գործերու մասին ու իր կողմէ նկատուած զանցառութիւնները ցոյց կուտար:

Գլխաւոր դիտողութիւններն էին.— Գաւառի Հայերու վիճակին մասին Քաղաք. Ժողովը կրնար աւելի տեղեկութիւններ առնել եւ հետաքրքրուիլ անոնցմով, քանի որ երթեւեկի ազատութիւն տրուած է: Թաղերու եկեղեցապատկան կալուածներու խնդիրները բոլորովին թողուած են Տեղական Խորհուրդներուն, եւ դժուարութիւններ ելած են ընդհանուր ուղեգիծ մը չգտնուելուն հետեւանքով:

Կը գնահատուէր կտակները իրենց նպատակին ծառայեցնելու համար եղած ջանքերը, բայց դիտողութիւն կ՛ըլլար որ նպաստընկալ համալսարանական ուսանողները մրցումով չեն ընտրուած եւ ազգային հաստատութիւններու մէջ ծառայելու յանձնառագիր չէ առնուած անոնցմէ:

Տեղեկագիրը կարեւորութեամբ կը շեշտէր որ Ազգ. Ընդհ. Ժողովը այս նստաշրջանին պէտք է ճշդէ իր դիրքը կաթողիկոսական ընտրութեան պատուիրակութեան հարցերուն մասին:

Սանասարեան խանի եւ գերեզմանատան դատերուն մասին եզրակացութիւն մը չունի տեղեկագիրը, նկատելով որ պէտք է դատավարութեան հետեւանքին սպասել: Միայն թէ կը ծանրանայ գերեզմանատան խնդրին վրայ, ըսելով թէ Վարչութիւնը յապաղած է Թափուին դիմելու իր ձեռնարկին մէջ, հակառակ անոր որ կրնար նախապէս դիմել եւ սեփականութեան թուղթը ստացած ըլլալ:

Տեղեկագրին եզրակացութիւնն էր.— Քաղաք. Ժողովի ընդհանուր գործունէութիւնը թոյլ եւ կորովէ զուրկ, ընտրական ու գերեզմանատան խնդիրներուն մէջ ալ քննադատելի:

Վարչութիւնը իր պատասխանը պիտի տայ յաջորդ նիստին:

ԼԱՑԻ ՊԱՏԻՆ ՀԱՐՑԸ

Անցեալ օր հաղորդեր էինք Լացի Պատին մասին կազմուած յատուկ յանձնախումբին գլխաւոր որոշումները: Այս մասին հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդուիՆերուսաղեմէն.

Պաղեստինիկառավարութիւնը մասնաւոր թիւ մը հրատարակեց պաշտօնաթերթի, որ կը պարունակէ Լացի պատի մասին Լոնտոնի արքայական խորհուրդին որոշումը, հիմնուած միջազգային քննիչ յանձնախումբի տեղեկագրին շուրջ:

Պաշտօնաթերթը այս փաստաթուղթէն ետք, կը հրատարակէ բրիտ. Մարզպանին մէկ յայտարարութիւնը խորհուրդին որոշումներուն գործադրութեան վերաբերեալ:

Արքայական խորհուրդը որոշած է որ իսլամները Լացի պատին եւ պատին դէմի մայթին սեփականատէրն են, բայց Հրեաները իրաւունք ունին աղօթելու կամ պաշտամունք կատարելու այս մայթին վրայ: Անոնք իրաւունք ունին հագնելու իրենց աղօթքի զգեստները, որոշեալ ժամերուն ծածկոցներ բերելու, աղօթագիրքեր, սեղան մը ծիսական լամբերով, կաշիէ սնտուկ մը՝ թալմուտը պարունակող, ուրիշ սնտուկ մը առաջինը պահելու համար, լական մը եւ թակոյկ մը ջուր:

Իսլամները Հրեաներու աղօթքի ժամերուն պէտք է ետ կենան ամէն արարողութիւններէ: Անոնք պէտք չէ որ եւ է շէնք շինեն կամ քակեն, Հրեաներու մուտքը չդժուարացնելու համար:

Արգիլուած է ամէն ցոյց կամ քաղաքական հաւաքոյթ Լացի Պատին մօտերը: Ամէն օրինազանցութիւն կը պատժուի մէկ տարիբանտարկութեամբ կամ 50 ոսկի տուգանքով:

Այս որոշումներու հրատարակութիւնը չգոհացուց ոչ Հրեաները, ոչ ալ իսլամները:

Առաջինները՝ անբաւական կը գտնեն զիջումները, վերջինները՝ չափազանց: Իսլամները կը յայտարարեն թէ պիտի չհպատակին այս որոշումներուն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԵՐՄԱՆ ԴԱՀԼԻՃԸ ԱՄՐԱՑԱՒ

Շնորհիւ ընկերվարականներու օժանդակութեան եւ նոր զիջումներուն, Գերմանիոյ ներքին քաղաքական տագնապը կարելի է առ այժմ փարատած նկատել եւ Պրիւնինկի դիրքն ալ ամրացած:

Խորհրդարանի երէցներու յանձնախումբը որուն քուէէն կախուած էր Պրիւնինկի բախտը, երկու նիստ գումարեց եւ իր քուէարկութեամբ նուիրագործեց Պրիւնինկի յաղթանակը ընդդիմադիր տարրերուն դէմ: Իր առաջին նիստին մէջ, յանձնախումբը մերժեց աջերու եւ համայնավարներու բանաձեւերը, որոնցմով կ՛առաջարկուէր խորհրդարանի անմիջական գումարումը:

Յանձնախումբի այս նիստին մէջ, ընկերվարական ներկայացուցիչները դէմ քուէարկեցին խորհրդարանի գումարման, ուրեմն բոլորովին փոխելով իրենց նախկին ընթացքը: Սակայն, կը պնդէին իրենց երկրորդ տեսակէտին վրայ, թէ ելմտական յանձնախումբը պէտք է անմիջապէս նիստի հրաւիրուի, կարգ մը բարեփոխումներ մտցնելու համար հրովարտակ - օրէնքներուն մէջ:

Յանձնախումբը իր երկրորդ նիստին նկատի պիտի առնէր ընկերվարականներու այս պահանջը: Մինչ այդ սակայն, ընկերվարականները քննելով երկրին քաղաքական եւ տնտեսական-ելմտական կացութիւնը, որոշեր էին արդէն չպնդել իրենց այս տեսակէտին վրայ: Երբ յանձնախումբը ժողովի նստաւ, սեղանի վրայ կը մնար միայն համայնավարներու նոյնիմաստ բանաձեւը որ մերժուեցաւ:

Ընկերվարականները յայտարարութիւն մը ըրին թէ հրաժարեցան ելեւմտական յանձնախումբի անմիջական գումարման իրենց պահանջէն, անոր համար որ վարչապետը իրենց յայտնեց թէ հրովարտակներու կիրարկման մէջ՝ կարգ մը խիստ տրամադրութիւններ կարելի պիտի ըլլայ վերաքննել: Այս նպատակով ալ, Պրիւնինկ ընդունած է շարունակել բանակցութիւնները ընկերվարականներուն հետ, պայմանաւ որ հրովարտակներու հրատարակման եւ գործադրութեան տուն տուող բուն նպատակը՝ խնդրոյ առարկայ չդառնայ: Աւելի յետոյ, եթէ պէտք ըլլայ, նկատի պիտի առնուի նաեւ ելեւմտական յանձնախումբին գումարման անհրաժեշտութիւնը:

Պաղեստինի հոգատարութիւնը

Ազգերու Դաշնակցութեան հոգատարութեանց յանձնախումբը լսեց Անգլիոյ գաղթային փոխ-նախարին զեկոյցը Պաղեստինի հոգատարութեան մասին: Փոխ-նախարարը յայտարարեց թէ հակառակ տնտեսական տագնապին որ կը նեղէ նաեւ Պաղեստինը, երկիրը ներկայիս հանդարտած է: Յետոյ կարգ մը ծանօթութիւններ տուաւ ոստիկանական կազմակերպութեան եւ երկրագործութեան զարգացման, հողերու բաշխման եւ ներգաղթի վերաբերեալ գործերու մասին: Յիշեց նաեւ հոգատար պետութեան ջանքերը փարատելու համար մթնոլորտը որ ստեղծուած էր Սպիտակ Գրքի հրատարակման հետեւանքով:

Պարզեց նաեւ հոգատար պետութեան կատարած գործը Պաղեստինի եւ Անդրյորդանանի մէջ: Գրեթէ ամէն տեղ հանրօգուտ կարեւոր շինութիւններու ձեռնարկուած է. հաստատուած է երկրագործական վարժարան մը: Համաշխարհային երկրագործական տագնապը անդրադարձած ըլլալով նաեւ Պաղեստինի վրայ, Անգլիա մտադրած է ուժ տալ երկրագործութեան եւ հողային բաշխում կատարել գաղթականներուն: Այս նպատակով ալ 2,5 միլիոն անգլ. ոսկիի փոխառութիւն մը հրապարակ պիտի հանէ:

Յառաջիկայ զինաթափութեան համար

Ամերիկա, իր սպառազինման ընդհ. պատկերը մանրամասնօրէն ներկայացնող վիճակացոյց մը յանձնեց Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարութեան, խնդրելով որ անոր պատճէնները ուղարկուին պետութեանց: Իր այս տեղեկագիրը հրապարակելով, կը գրէ «Տէյլի Թէլէկրաֆ» Ամերիկա ուզեց ցոյց տալ թէ ոչ միայն կը ջանայ իրօք նուազեցնել իր սպառազինումները, այլ նաեւ կը փափաքի այդ կերպով միջազգային պարտքերու նուազեցման ծրագրին նպաստել: Իր զինուորական ուժերու լիակատար տեղեկագիրը հրատարակելով, Ամերիկա ուզեց նաեւ աշխարհի ուշադրութիւնը հրաւիրել պահեստի ուժերուն վրայ, զորս կը նկատէ եւրոպական բանակներու էական տարրը:

Ամերիկա կը կարծէ թէ պահեստի ուժերու մասին լիակատար տեղեկութիւններ հրատարակելով, բոլոր ազգերը նպաստած պիտի ըլլան զինաթափութեան:

∴ Հակառակ որ ցարդ, պատերազմական ուժերու մասին որեւէ տեղեկութիւն չափազանց գաղտնի կը պահուէր, Ճափոնի պատերազմական նախարարութիւնն եւս հրահանգեց հրապարակել քանի մը թիւեր երկրին ուժերուն մասին: Այս տեղեկութիւնները պիտի հաղորդուին Ազգերու Դաշնակցութեան, զինաթափութեան յառաջիկայ համագումարին համար:

Համաձայն այս տեղեկութեանց, ճափոնական բանակը կը բաղկանայ 231,000 անձերէ, սպայ եւ զինուոր. այս ուժին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ գ. էջ)

ԹՈՒՌԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԷՆ ՎԵՐՋ

ԵԼՈՅԹ ՄԸ ԵՒ ԻՐ ԴԱՍԸ

Նախորդ երկու յօդուածներով ջանացինք ամփոփ ներկայացնել ազգային պաշտպանութեան մասին ընկերվարական մեծամասնութեան ըմբռնումը եւ փոքրամասնութեան դժգոհութիւնը։ Յիշեցինք ընկերվարական ծերակուտականներու եւ երեսփոխ. խմբակի մը հրապարակային յայտարարութիւնը ընդդէմ մեծամասնութեան բանաձեւին եւ կամ նոյնն է ըսել, Համագումարի որոշումին։

Դժգոհները կ'ըսեն.— Ինչպէս երէկ, նոյնպէս վաղը՝ մեզ պիտի գտնեն կանգնած — առանց անկարգապահական անօգուտ արարքներու — ընդդէմ քաղաքականութեան մը որուն համամիտ չենք»։

Նման ելոյթ մը հայ կուսակցական կեանքի մէջ, անմիջապէս պիտի թարգմանուէր իբր պառակտում ու հաւանաբար, պիտի ենթարկուէր կարգապահական խստութիւններու։

Բայց, իսկապէս ժողովրդավար քաղաքական միտքը պէ՞տք է հանդուրժէ թէ ոչ նման շեղումներու, որոնք ընդհ. ուղղութեան վրայ՝ բեկում մը կ'արձանագրեն ու կրնան մինչեւ իսկ զայն մատնել ամլութեան, կամ վարանումներու յոռի հետեւանքին եւ կամ նահանջի՝ վերաքննութեան պարտադրութեամբ։

Պրպտենք եւ տանք հետեւեալ հարցումը.— Որ եւ է կուսակցական իրաւունք ունի՞ նման ելոյթի մը։

Պատասխանը այս հարցման հակասութիւն մըն է.— Կուսակցական կարգապահութեամբ՝ ո՛չ։ Խղճով՝ այո՛։ Համաձայն սակայն, հարցին կարեւորութեան։

Տարիներու գործունէութեամբ, ներքին օրէնքներով ու աւանդութիւններով ամրացած կուսակցութեան մը համար, կարգապահութիւնը օրէնք է ու փոքրամասնութեան կը պարտադրէ մեծամասնութեան կամքը իբրեւ որոշում, ուղեղիծ, գործադրելի հրահանգ։

Ո՛ր եւ է կուսակցութիւն որքա՛ն ալ հիմնուած ըլլայ ժողովրդավար սկզբունքներու վրայ, չունի ուրիշ աւելի կատարեալ միջոց անդամներու կամքը երեւան բերելու քան անոնց քուէն, որ իբր թելադրութիւններու կամ ներքին, հասուն խորհրդածութեանց արտայայտութիւն՝ արդիւնք մը կը պարտադրէ բոլորին։ Մէկը պիտի ենթարկուի երկուքին։ Զայն բազմոց...

Ըսինք՝ կարգապահութիւնը օրէնք է, բայց էական, մեծ տարբերութիւններով անշուշտ։ Կարգապահութիւնը՝ պարտադրութեան իր ուժը կը քաղէ կուսակիցներու ազատ, կամաւոր ու գիտակից ենթարկումէն, հպատակելու խոստումէն։

Անհատն այստեղ ինքն է որ իրեն կը պարտադրէ կամք մը որ կրնայ իրը չըլլալ, կրնայ նոյնիսկ ըլլալ բոլորովին հակառակ իր ըմբռնումին։ Արտաքին բռնութիւն բարոյական թէ նիւթական չկայ։

Կուսակցական մեծամասնութեան ու փոքրամասնութեան յարաբերութիւնը որ ճշդուած է կարգապահականն այս ըմբռնումով, չի խախտիր անշուշտ, մինչեւ ներկայանայ խղճի պարագայ մը։

«Խղճի պարագայ»։ Ահա բացատրութիւն մը որ ինքնին բաւական առաձգական է եւ կրնայ տարբերիլ անձէ անձ, համաձայն խառնուածքի կրթութեան։

Բայց միջին ու հասուն կուսակցականին համար, խղճի պարագայ մէկ առթիւ միայն իրաւունք ունի ներկայանալու։ Երբ տրուած որոշում մը՝ կուսակցութեան արմատն է որ կը փորէ, հիմնովին փոխելով անոր դիմագիծը, երբ բուն իսկ «հաւատամք»ն է, կուսակցութեան գոյութեան իրաւունքը որ կ'ենթարկուի քուէի խաղերուն։

Մարդը՝ իր ուժերը տրամադրած է նպատակի իր, հեռաւոր թէեւ, բայց իրագործելի։ Այս է իր հաւատքը։ Ընդունած է է ենթարկուիլ անոր տանող ճամբուն վրայ տրուած նահանջի եւ յառաջխաղացման կամ սպասման հրամաններուն։ Բայց կը մերժէ լքում եւ ուրացում։ Կարգապահութիւնը հոս կը նահանջէ խղճի ազատութեան առջեւ ու տեղը կուտայ ըմբոստացման իրաւունքին։

Այս կարգէն են հիմնական սկզբունքի, ծրագրայինհարցերը։

Այս կերպ ըմբռնուած կարգապահութիւնը իր ամբողջ ուժգնութեամբ — առանց գրգռելու խղճի վարանումներ — կրնայ գործել ամէն անգամ որ տրուած որոշումները կը շօշափեն երկրորդական հարցեր ու ուշացնելով կամ փութացնելով մէկտեղ հիմնական նպատակին հետապնդումն ու իրականացումը, իրենց երկրորդական կարեւորութեամբ, ո՛չ կուսակցութեան հիմը կը խախտեն, ո՛չ ալ անոր դիմագիծը կը փոխեն։

Հակառակ պարագային՝ կարգապահութիւնը ո՛չ մէկ դրական իմաստ պիտի ներկայացնէր ու պիտի դադրէր այլազան խառնուածքի, կրթութեան ու միջավայրի անհատներու միջեւ կատարելէ շաղախի դերը։

Կան սակայն բացառիկ պարագաներ,ուր գործելակերպի վերաբերեալ որոշումներ իրենց հաւանական կամ արդէն տեսանելի հետեւանքներով, կրնան զուգակշռել ծրագրային հիմնական սկզբունքը՝ ու կուսակցականին մէջ արթնցնել խղճի պարագայ մը։

Պարզ է թէ որեւէ սկզբունք բեղմնաւորուելու եւ կեանքի մէջ արժատ նետելու համար, կը փնտռէ իր յամարագոյն ուղեգիծը։

Այդ ուղեգիծէն շեղում մը մինչեւ անգամ մեծամասնութեան որոշումով՝ առանց նոյն իսկ դպելու էական սկզբունքին, չի՞ փոխեր կուսակցութեան դիմագիծը ու չի՞ ծառայէր անձայն թաղելու հիմնական ծրագիրը, որուն նախ՝ կուսակցականը տրամադրեր է իր մտածումն ու զգացումը։

Եւ այդ պարագային՝ մեծամասնութեան որոշումը իբր կարգապահական պարտադրութիւն, իրաւունք ունի՞ բռնանալու անհատին խղճին վրայ, կրնա՞յ արգիլել անոր պոռթկումները կազմակերպութենէն ներս կամ դուրսը։

Կարգապահութիւնը որ գրեթէ միշտ՝ մեծամասնութեան ձեռքին մէջ՝ կարեւոր զէնք մը պիտի դառնայ նման առիթներով՝ պիտի ըսէ այո՛, յանուն կուսակցութեան շահերուն։

Ըմբոստացած խիղճը որ իր դաւանանքը պիտի նկատէ վեր՝ մնացեալ բոլոր նկատումներէն, պիտի պնդէ ո՛չ։

Եւ անշուշտ, իրաւունքը իրն է, նոյն իսկ եթէ պարտուի։

Ժողովրդավար սկզբունքներու վրայ հիմնուածքաղաքական կազմակերպութիւն մը՝ չի կըրնար վախ զգալ ներքին պոռթկումներէ՝ որոնք մինչեւ իսկ, երբեմն գոնէ, անհրաժեշտ են իբր սթափումի, և արթնութեան ազդանշաններ։

Այս կարգէն է Ռընօտէլի, Պօնքուռի եւ ընկերներու ելոյթը։ Մ. Ե.

ՅՈՅՑԵՐ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Հալէպի մէջ, կառավարութիւնը ուզեր էր ներածման վրայ տուրք հաստատել, սակայն ժողովուրդին չկամութեան վրայ ստիպուեր էր հրաժարիլ իր այս մտադրութենէն։ Բացը գոցելու համար այս անգամ սակայն նոր տուրքեր ուզեց հաստատել, ինչ որ տեղի տուաւ ժողովրդային դժգոհութեան և ցոյցերու։

Ժողովուրդը իբր բողոքի ցոյց, փակեց խանութները, իսկ փռապաններն աշխատեցան ոստիկաններու հսկողութեան տակ։ Որեւէ միջադէպ չէ պատահած։

"ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔ,,

(Հ. ՅԱԿՈԲ Ծ. ՎՐԴ. ՔՕՍԵԱՆ)

1925ին, Վիեննայի Մխիթարեան տպարանէն լոյս տեսած է վերոյիշեալ երկասիրութիւնը, որ կը բաղկանայ երկու հատորէ։ Առաջինը կը ներկայացնէ «Կարին քաղաքը, տեղագրութիւն, պատմութիւն եւ սովորութիւն» (27 պատկերներով, 496 էջ)։ Երկրորդը՝«Կարնոյ գիւղերը, տեղագրութիւն, պատմութիւն եւ սովորութիւններ» (16 պատկեր 184 էջ)։

Ահա լուրջ, թոյլ տուէք որ ըսեմ, նուիրական աշխատութիւն մը, որու մասին յաճախ փորձուած եմ արտայայտուիլ եւ սակայն ձեռնհասութեան պակասն է որ զիս արգիլած է։ Մարսիլիոյ Հայրենակցականին կոչը պատճառ թող ըլլայ սակայն ծանօթացնելու համար այդ պատկառելի աշխատութիւնը որ կը կրէ Մխիթարեան հրատարակութիւններու բոլոր յատկանիշերը. բանասիրական բծախնդրութիւն, բարեխիղճ տեղեկատուութիւն եւ տպագրական խընամք։

Գերազանցապէս բանասիրական ձեռնարկ մը լինելով հանդերձ, իր արժէքը իր նիւթէն, բնոյթէն աւելի բարձր, ժողովրդական լայն խաւերու մէջ արձագանգ գտնելու արժանի գիրք մըն է։ Ցամաք արձանագրութիւններու, չոր տեղեկութիւններու հաւաքածոյ մը չէ միայն, այլ երբեմն ապրող քաղաքի մը, նահանգի մը բաբախուն պատկերը, անոր յարաշարժ դէմքը։

Թոյլ տուէք որ ակնթարթ մը, գլուխս մխրճեմ սա շնչող էջերուն մէջ...։ Ծառի մը ճիւղերուն նման անոնք կը սրսփան հոգիիս շուրջ, կը կը գգուեն զգայարանքներս... Հայրենիքիս բոյրը կը բարձրանայ բառերու մէջէն...։ Ահա համայնապատկերը, ահա ձիւնածածուկ զանգակատունը, ու գերեզմաննոցը որուն դամբանաքարերուն վրայ մեր մանկութիւնը հասունցաւ...։ Անգամ մը եւս կարդանք սա հարազատօրէն բերուած արձանագրութիւնները շիրմաքարերուն, անունները ննջեցեալներուն,որոնք մեզի հեգել ու կարդալ սորվեցուցին...։ Քաղաք, որուն պատկերը կը մնայ անաղարտ, հոգիներուն հորիզոնին վրայ, որուն մտածումը դառն է սակայն այսօր մոխիրի նման...։

* * *

Այս գրքին պատրաստութիւնը, ինչպէս կ'իմանանք յառաջաբանէն, պատմութիւն մը ունի, աննախընթաց ու եղերական շրջանի մը մէջ կրկնուած, հասունցած գիրք մըն է եղած։ Մեռելի մը ետեւէն ոգեկոչուած դամբանականի, կենսագրականի տըպաւորութիւն կը գործէ եւյլն.։

Հեղինակը, Հ. Յ. Քօսեան, 1909-1914ի տարիներու ընթացքին կըրթական պաշտօնով Կարին գտնուած է. հնօրեայ քաղաքը հետաքրքրութիւնը շարժած է Մխիթարեան Հօր, որ անոր պատմութիւնը, անցեալը եւ ներկան ուսումնասիրելու յառաջադրութեամբ, սկսած է պրպտել օտար թէ հայ հեղինակներու տեղեկագրութիւնները, ձեռագիրներ եւ քարաքանդակ արձանագրութիւններ. այդ վաւերագիրներու զուգընթաց ան, նոյնքան խղճմտօրէն հետազօտած է անգիր վաւերաթուղթը, ժողովուրդին կեանքը, բարքն ու վարքը, ծերունիներու վկայութիւնները։ Իբրեւ լրացուցիչ մաս, ան փութացած է ճամբորդել Կարնոյ դաշտը, այցելել հայաբնակ քսանեւհինգի մօտ գիւղեր,ամէն տեղ քրքրելով քարերն ու մարդիկ, հաւաքելով նօթեր ու նկարներ, հանելով նոյն իսկ ուշագրաւ եկեղեցիներու յատակագիծը։ Վերահաս կորուստի մը նախազգացումը կարծէք առաջնորդած ըլլար մեղուաջան Հայրը փճացումէ փրկելու համար ամէն ինչ որ կար փորագրուած ու արձանագրուած նահապետական աշխարհի մը որմերուն վրայ։

1914ի պատերազմը յանկարծակիի կը բերէ հետախոյզ Հայրը, մինչ ան կը պատրաստուէր աւելի ընդլայնելու իր քննութեան դաշտը Թորթումի ուղղութեամբ։

1914-1915, մինչեւ տարագրութիւն, Հ. Յ. Քօսեանի միակ մտահոգութիւնը եղած է իր նօթերը փրկել պատահական գրաւումէ մը։ Ու երբ 1915ի վերջերը Մխիթարեան Միաբաններու հետ միասին իրեն ալ թոյլտուութիւն կ'ըլլայ հեռանալու քաղաքէն, ինք կը ստիպուի նօթագրեալ թուղթերը իրարու փակցնել, խաւաքարտի երեւոյթը տալ ու այս ձեւով կասկածէ զերծ, հասցնել մինչեւ Պոլիս...։

Ահա ճակատագրական դէպքերէն փրկուած այդ նօթերն են որ տուած են «Բարձր Հայք»ի երկու հատորները։ Զանոնք թղթատելէ վերջ անհաւատալի կը թուի թէ կրնայ ընդմիշտ մեռած ըլլալ դարեւոր քաղաք մը, ուր կ'ապրէր կենսունակ մէկ մասը մեր ժողովուրդին, որքա՜ն հարուստ իր անցեալով, իր ծրագիրներով։ Այս գիրքին ընթերցումը, ափսո՜ս, անգամ մը եւս խորհիլ պիտի տայ մեզ թէ նիւթական աւերներու կարգին, նոյնքան անփոխարինելի է բարոյական կորուստը անշօշափելի արժէքներու, որոնք կը կազմեն ապրող ժողովուրդի մը ներքին դրամագլուխը։

* * *

«Բարձր Հայք»ի կրկնահատոր բովանդակութիւնը ճոխ է եւ այլազան։Հ. Քօսեան ունեցած է բանասէրի հոտառութիւն եւ համբերութիւն։Ոչինչ զանց առած է ոչ անցեալէն, ոչ ներկայէն։ Եթէ Կարինը կանգուն եղած ըլլար, չեմ կարծեր որ կարելի պիտի ըլլար այս գրքին վրայ նոր վաւերագիր մը աւելցնել. իր գտած աղբիւրները ցամքեցուցեր է գրեթէ, կրնանք ըսել։

Նիւթի մասին «ցանկ»ը արդէն լիուլի գաղափար մը կուտայ։ Կը մատնանշեմ առաջին հատորէն քանի մը գլուխ միայն, ցուցնելու համար թէ ինչ լայն ծրագրի մը համաձայն յղացուած է այդ գործը։

Կարնոյ աշխարհագրական դիրքին ուսումնասիրութեամբ կը սկսի առաջին հատորը։ Կ'ուսումնասիրէ հնագոյն Կարինը, իր պատմութիւնը ու իր գրուած գիրքը. կ'անցնի նորագոյն Կարինին, քաղաքի տեղագրութիւնը եւ բնակչութիւնը ներկայացնելէ յետոյ, կը յիշատակէ քաղաքին անցեալ կեանքին կարգ մը դրուագները, երկրաշարժները,դաղթականութիւնները եւայլն։

Այնուհետեւ ուրուագծելէ յետոյ հայ ազգաբնակչութեան հանրային հաստատութիւնները, եկեղեցիներ, վարժարաններ, թերթեր եւ հանրային գործի նուիրուած հին եւ նոր դէմքեր, կուտայ նաեւ հայ ժողովուրդի բարքերուն ու սովորութիւններու մասին ամփոփ նկարագրութիւն մը։

Երկրորդ հատորը նուիրուած է Կարնոյ դաշտին եւ գիւղական կեանքին։ Հոն կը գտնէք 25ի մօտ հայաբնակ գիւղերու մասին տեղագրական, ազգագրական նօթեր, ու այն բոլոր արձանագրութիւնները զորս հեղինակը հաւաքած է իր թափառումներուն ընթացքին։ Որքա՜ն անուններ որոնց իւրաքանչիւրը Կարինցիներու սրտին մէջ հեռաւոր զգայութիւններ արթնցնելու կարող է. Օձնին, Դունիկը, Աղտաձորը, Քարուորը, Տիարիգոմ, Հինձք, Մուտուրկա, Իլիճէ եւ այնքան ուրիշներ, ուր այսօր քար քարի վրայ մնացած չէ։

Երկու հատորներն ալ զարդարուած են յաջող եւ արտայայտիչ լուսանկարներով։

* * *

Անշուշտ հեղինակէ մը իրաւունք չունինք սպասելու ինչ որ որոշած են չտալ։ Տեղագրական հետազօտութիւն մըն է գիրքը եւ հաւատարիմ, ամբողջական մէկ հաւաքածոն Կարնոյ մէջ և շուրջը գոյութիւն ունեցող ամէն կարգի արձանագրութիւններու։ Հում նիւթի, ուսումնասիրական ատաղձի անսպառ պաշար մը ամբարուած է այդ էջերուն մէջ։ Ստուար այդ երկասիրութիւնը պէտք է նկատել ու գնահատել իբրեւ այդ։ Հետեւաբար կրնան խաբուիլ անոնք որ այդ գրքին մէջ պիտի ուզեն փնտռել Կարնոյ հայ համայնքի կեանքին, վերջին կէս դարու պատմութեան, ընկերային խմորումներու մասին մանրամասն տեղեկութիւններ, Կարնոյ հանրային կեանքի զարգացման փուլերը, որոշ դրուագներ եւ դէպքեր այդ գրքի ծրագրէն դուրս կը մնան։ Հ. Քօսեան, հաւատարիմ իր բանահաւաքի դերին, զգուշացած է վտանգաւոր ակօսի մը մէջ մխրճուելէ։

Պարագայ մը թերեւս անըմբռնելի մնայ սովորական ընթերցողին։ Հ. Քօսեան ճիշդ յիսուն էջ յատկացուցած է Կարնոյ Հայոց գերեզմանատան տապանագրութիւններուն։ Անընկճելի յարատեւութեամբ միառմի ընդօրինակած եւ դասաւորած է ամբողջութեամբ բոլոր տապանագրութիւնները։ Անուններու եւ թուականներու շարայարութիւն մըն է այդ ցանկը, ուր ոեւէ Կարնեցի պիտի գտնէ իրեն այնքան ծանօթ, մերձաւոր անուններ։ Բանասիրութեան անհաղորդ ընթերցողին միշտ ալ խընդրական պիտի մնայ թէ ինչո՞ւ լայն տեղ մը յատկացնել անուանացանկի մը որ մեծ լուսաբանութիւն մը չպիտի բերէ քաղաքի մը պատմութեան։ Հ. Քօսեանի այդ բծախնդրութիւնը, զգացական շարժառիթներէ անկախաբար, կարելի է բացատրել բանասէրի իր հոգեբանութեամբ։ Իմացական բոլոր կիրքերու մէջէն բանասիրութիւնը երբեմն ընդունակ է մոլեռանդութեան մը վերագրուելու։ Իւրաքանչիւր վաւերագիր, գրուած կամ քանդակուած անուն կամ թուական, անկախ իր պատմական կարեւորութենէն, կը նկատուի ինքնաբաւ արժէք մը, անցեալէն մասունք մը։

Այս հարեւանցի խորհրդածութիւններս ամենաղոյզն չափով այդ գրքին կարեւորութիւնը, արժէքը անտեսելու հանգամանք չունին։ Մէկն է այն գրքերէն զորս կարելի չէ դատել մեր գրական ընթացիկ չափանիշերով։ Պարզապէս յարգանք կը պարտադրէ ան, ինչպէս անցեալէն մեզի թողուած որեւէ նշխար։

Ննջեցեալ քաղաքի մը յիշատակը պահուած է հոն երկիւղածութեամբ։ Բանասէրներու գրադարանին մէջ անշուշտ իր տեղը պիտի ունենայ այն, բայց Կարնեցիի մը համար կը ներկայանայ գրքէ վեր բան մը,— ընտանիքէն մնացած աւանդ մը պարզապէս։

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍԵԼԱՆԻԿԷՆ

ԵՐԵՔ ՏՕՆԵՐ

Հ. Կ. Խաչի Քսանամեակը.— Աշխատասէր ու համեստ Հայ Կարմիր Խաչը, որ մեղուաջան աշխատանքով ժողովուրդին մէջ ու անոր հետ կը հասնի բազմաղան կարիքներու, տօնեց իր գոյութրան քսանամեակը, սինէմա «Էթնիքոն»ի սրահին մէջ։ Ներկայ էր մեծ բազմութիւն մը, ժողովուրդի բոլոր խաւերէն։

Հանդէսին կը նախագահէր բժիշկ Ա. Աբրահամեան, որ բացումը կատարեց, թուելով Հայ Կ. Խաչերու դերը եւ անոր բազմապիսի օգտակարութիւնները։ Եղան պատշաճ արտասանութիւններ, նուագ եւ խմբերգներ Ատափազարի Հայրենակցականի երգչախումբին կողմէ։ Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս ընկ. Կարօ Գէորգեան։

Ընկերը, լարուած հետաքրքրութեան մէջ պահեց իր ունկնդիրները, բացատրեց Հայ Կ. Խաչին ծնունդը եւ զարգացումը։ Մանրամասնութեանց մէջ մտաւ ներկայ գործունէութեան եւ ապագայ առաջադրութիւններու մասին. եւ իրաւամբ գտաւ որ, Հայ Կարմիր Խաչը միակ հայ կազմակերպութիւնն է հայ իրականութեան մէջ, որ առիթ կու տայ հայ կնոջ իր ընդունակութիւնները օգտագործելու, հանրային կեանքին վարժուելու եւ իր մասնակցութիւնը բերելու օգտաշատ ձեռնարկներու։ Յստակօրէն ցուցուց հայ կնոջ պարտականութիւնները Կարմիր Խաչերէ ներս, վեր հանելով այս գեղեցիկ կազմակերպութեան կատարած փրկարար դերը եւ կոչ ընելով, առաւելապէս հայ իգական սեռին, բոլորուիլ այս սրտի մօտիկ կազմակերպութեան շուրջ, որ քսան տարուան պատմութիւն մը ձգած իր ետին, կը քալէ մեծ յոյսերով դէպի նոր քսանամեակներ։

Հանդէսին Բ. մասը անցաւ Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկանները»ով, որ ներկայացուեցաւ յաջողապէս սիրողներու խումբի մը կողմէ։

Նախագահին կողմէ կարդացուեցաւ Կ. Խաչի մասնաճիւղին գործունէութեան շուրջ պատրաստուած տեղեկագիրը, ուրկէ ժողովուրդը շատ գոհ մնաց։

Հ. Բ. Ը. Միութեան Արծաթեայ Յոբելեանը.— Հ. Բ. Ը. Միութեան քսանըհինգամեայ արծաթեայ յոբելեանը կատարուեցաւ դարձեալ «Էթնիքոն» սինէմային սրահը, ներկայութեամբ հրաւիրեալներու եւ ժողովուրդին խուռն բազմութեամբ։

Բեմը զարդարուած էր հայկական եւ յունական դրօշներով եւ Պօղոս Նուպար փաշայի կենդանագրով։ Պայմանագրական քայլերգներէն վերջ, Պ. Յ. Ալօճեան հանդէսը բացաւ։ Պատուելի Ֆարաճեան գրաւոր ուղերձ մը կարդաց, դրուատիքն ընելով Բարեգործականի հիմնադիր փաշային։ Յիշեց զանազան դրուագներ եւ բարերարին կեանքէն։

Ազգ. եւ Կիւլպէնկեան վարժարաններու աշակերտութեանց կողմէ արտասանութիւններ եղան։ Առանձնապէս գեղեցիկ էին Ազգ. վարժարանի աշակերտներու պարերը։ Օր. Մառի Աշուղեան անգամ մը եւս դիւթեց ներկաները, երգելով հայ եւ օտար կտորներ։ Ի վերջոյ, օրուան բանախօս Պ. Թ. Պոյաճեան բեմ գալով, նախ ներկայացուց Հ. Բ. Ը. Մ.ի կատարած դերը, որ օրհնութեան պէս կ'իջնէ ըսաւ, բոլոր անոնց վրայ, որոնք պէտք ունեցած են անոր օժանդակութեան։ Բաղդատականն ըրաւ հրէական «Ալիանս Իզրայէլիթ»ի եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան ու գտաւ որ, գրեթէ իրենց լայն գիծերուն մէջ երկու Միութիւններն ալ նոյն ծրագրով կ'ընթանան։ Ապա ջանալով պատասխանել կարգ մը հրապարակային քննադատութեանց, Պ. բանախօսը աւելցուց, «Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութիւնը կտակարարը ըլլալով բարեգործ ազգայիններու կտակին, կարող չէ իրեն առջեւ գծուած սահմաններէն դուրս գալ, ու միայն կարելին կ'ընէ հայ ժողովուրդի ցաւերը դարմանելու գործին մէջ»։ Ու աւելի ոգեւորուելով, «Ժողովուրդը պէտք է տայ որ պահանջէ, այս ժողովուրդին ի՞նչ տուին անոնք,որոնք Բարեգործականէն կը պահանջեն աւելի ընդարձակ գործ»։ Ապուշ հարցում մը, որուն տեղը քսանըհինգամեայ յոբելեանին հանդիսավայրը չէր։ Եւ բանախօսն ալ զգալով, անդրադարձաւ իր խօսքերուն վրայ, ու ի վերջոյ, կոչ ուղղեց ժողովուրդին ուժ տալ Հ. Բ. Ը. Մ.ի, որպէսզի ան կարենայ հասնիլ այս ժողովուրդի ծով կարիքներուն։

Մայիս 28ը.— Յունիս 7ի կիրակին, Սելանիկցիներու ծանօթ «Խորթիաճիտըս»ի ընդարձակ պարտէզները լեցուած էին Հայերու հոծ բազմութեամբ։ Սելանիկի Հ. Յ. Դ. կոմիտէին կազմակերպած Անկախութեան 13րդ տարեդարձը տօնելու եկած էր բազմութիւնը։

Պարտէզին գլխաւոր մուտքի դրան վրայ կը ծածանէին յունական եւ հայկական դրօշները։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներէն երկու խմբակներ պահակ կը սպասէին, մուտքի դրան առջեւ, մինչ ժրաջան օրիորդներ, ներս մտնողներուն կուրծքերը կը զարդարէին հայկական եռագոյններով։ Պարտէզի կեդրոնական մասին մէջ կը բարձրանար կոկիկ բեմ մը, դրօշներով, ծաղիկներով եւ կանանչներով զարդարուած։

Հանդէսը կը սկսի յունական քայլերգով ու «Մեր Հայրենիք»ով, զոր բոլոր ժողովուրդը կ'ունկնդրէ յոտնկայս։

Նախագահ ընկ. Ռ. Գալֆայեան

ջի շնչառով կը բացատրէ [illegible] 28ի խմասոր. կ'ըսէ թէ, ան [illegible]ն է տէրիներու արիւնոտ [illegible]ին եւ Սարտարապատներու [illegible]ով յաղթանակին։ Ու ապա [illegible] հաւաքով կը ներշնչէ ժո[illegible]ղովրդին յաղթելով որ տեւական [illegible]ւթեան հիմնումը չուշանայ։ Ընթերցիա Գալէնճեն Պ. Ա. Էօ[illegible]ման տպատուիրչ ուղերձ մը ըրաւ [illegible] 28ի ձօնուած։ Արտասանու[illegible]ներ ըրին Պ. Մ. Եօղուրթճեան [illegible]նէրը) եւ Պ. Գ. Անմահունի։ [illegible]. Ս. Աճարոնեանի զուարթ մե[illegible]ութիւնը ժպիտ մը փռեց դէմ[illegible]ւթիւնը վրայ, յետոյ բեմ հրա[illegible]եցաւ ընկ. Կարօ Գէորգ[illegible]

Ընկերը բացատրեց թէ, ինչո՛ւ [illegible] տարի աւելի մեծ բազմու[illegible]ով Մայիս 28ի անկախութեան [illegible]ուն կը պիտենք։ «Ո՛րքան կը [illegible]անք անկախութեան հիմնումի [illegible]ականէն, այնքան աւելի կարօ[illegible]ու տանջանքով կը փարինք [illegible], եւ ո՛րքան երկար կը շա[illegible]ակուի մեր թափառականի [illegible]քը, այնքան աւելի անհանգիստ [illegible]կախութեան կը բաղձանք։ «Ան[illegible]ի պայքարներ պէտք եղան որ[illegible]ի հասնինք մինչեւ Մայիս 28ի [illegible]քական նշանաբանին, ու հա[illegible]նք պահ մը, քանի մը տարիներ [illegible]ակեցինք ազատութեան քաղց[illegible]քիւնը։ Մենք այժմ կը նմանինք [illegible]ացած այն մարդուն, որ տեսեր [illegible]յրը բաց աչքերով, ու յետոյ [illegible]ապրն է իջեր աչքերուն։ Մենք [illegible]նեսեր ենք անկախութեան բա[illegible]ները, ու այսօր զանիօրէն կը [illegible]նք անոր կորուստը»։ Կ'անցնինք [illegible]ու ընկերը, պիտի անցնին այս [illegible]ական վիճակները, եւ մենք [illegible]ացած հոգեկան հայրենիքին, [illegible]նք դէպի շօշափելի հայրե[illegible], եւ որքան լաւ պատրաստուինք [illegible]քան ամուր պիտի ըլլայ անոր [illegible]ը, մենք պիտի բռնենք անկա[illegible]թեան պարիկը, որ այսօր փա[illegible]է մեզմէ, պիտի բռնենք ու [illegible] Թող պիտի չտանք. մենք [illegible]ս ընտելացած ենք անոր։

Ներկայացուցիչը վախճա[illegible]նդէսին պաշտօնական մասէն [illegible] պարերը եւ խրախճանութիւն[illegible] տեւեցին մինչեւ ուշ գիշեր։

ՎԱՀԱԳՆ

Տարածեցէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

ՅՈՒՆԻՍ 30ԻՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ

«ՅԱՌԱՋ»Ի 1931 ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Նատ մը բաժանորդներ վճարած չըլլալով իրենց բաժնեգին[illegible]ը, կը հրաւիրենք շուտով փակել իրենց հաշիւները, որպէսզի [illegible]պուինք համապատասխան կարգադրութիւններ ընել։

Նկատի ունենալով տնտեսական տագնապը, մեր կողմէ ընծա[illegible] ենք ամէն դիւրութիւն, կարգը մերն է սպասելու քիչ մը [illegible]ալի արագ եւ կանոնաւոր գործառնութիւն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

«ՄԱՅԻՍ 28»Ը ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ, (Սեփ. թղթ.).— Անցեալ *կիրակի* Salle Ortelli*ի* ընդարձակ սրահին մէջ տօնուեցաւ Մայիս 28ը, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. շրջ. կոմիտէին։

Բեմին երկու կողմը կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական դրօշակները։ Խորը, եռագոյն վրան գոյրին վրայ Անկախութեան հիմնադիրներէն Արամը, պետական դիմանկարով։

Բացումը կատարուեցաւ «Մեր հայրենիք»ով (նուագ)։ Նախագահ ընկ. Վ. Շէհրէրեան բացատրեց տօնին նշանակութիւնը, «մեր պատմութեան ընթացքին, Արարատեան աշխարհի մէջ չորրորդ անգամն է որ անկախութիւն ունեցանք, չհաշուելով Կիլիկիոյ Ռուբինեանց հարստութիւնը։ Երջանիներ, որոնց իւրաքանչիւրը իր հերոսական պատմութիւնը ունի, վերջին անկախութիւնը սակայն, աւելի սուղ արժեց մեզի»։

Ցաջող արտասանութիւններ ըրին ընկերներ Գ. Գէորգեան, Ա. Գասպարեան, Ց. Երամեան, Պ. Ժ. Պէրպէրեան։ Ցուզիչ էին մանաւանդ արտասանութիւնները փոքրիկներ Գ. Պաղտասարեանի («Հայրենիք»)Խաչիկ Զիլինկիրեանի եւ Օր. Ա. Քէպէպճեանի («Հայ դրօշակին») որ անվերջ ծափեր խլեց ներկաներէն։

Ընկեր Գ. Շէհրէրեանի «Կռունկ»ը (մեներգ) արթնցուց կարօտի յիշատակներ։ Ընկերը երգեց նաեւ Թումանեանի «Անոյշ»էն կտորներ։

Մէջընդմէջ կը նուագէին ազգային գեղեցիկ կտորներ Տիկին Պ. Գասպարեան (մանտոլին) Պ. Մ. Անահեան (ջութակ). ընկ. Ա. Գասպարեան (ջութակ)։

Գեղարուեստական բաժնէն վերջ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, ընկ. Ա. Աբօեան։

«Մայիս 28ի տօնին առթիւ իմ ասելիք խօսքը ցանկալի է ինձ սկսել Մուսոլինիիմի արտայայտութեամբ— Լաւ է մի ժամ ապրել առիւծի կեանքով, քան հարիւր տարի ոչխարի կեանքով»։ Վերլուծելով այս խօսքը, ընկերը ըսաւ.— «Առիւծը տէրն է իր կեանքին, նա գիտէ թէ օրուայ տապին որ սաղարթախիտ ծառի ստուերում եւ կամ որ ծաղկապատ սարի լանջին, զուլալ աղբիւրի եզերքին իր հանգիստը պիտի առնի։ Ոչ մի կաշկանդում չունի նրա կեանքը, նա ինքնիշխան է։ Ոչխարի կեանքի ղեկավարութիւնը յանձնուած է հովիւին եւ իր օգնական շներին։ Հովիւ սրինգով փարախ է մտնում ոչխարի հօտը եւ հովիւ սրինգով գնում արածելու։ Շատ քիչ անգամ հօտէն բաժնուող հովիւի նշանի վրայ, շները զանոնք դէպի հօտ կը մօտեցնեն։ Ոչխարի մասին եղած հոգածութիւնն էլ պարզ է, իր բրդի, կաթի եւ մսի համար է։ Բոլոր ազգերի մտահոգութիւնն է իրանց համար առիւծի կեանք ապահովել, անկախ ապրել։ Մայիս 28ը այն օրից է երբ հայ ժողովուրդը թօթափեց ոչխարի կեանքի պայմանները, խորտակեց դարերի ստրկական շղթաները, հիմնեց իր հարազատ պետութիւնը եւ տէր դարձաւ իր կեանքի ինքնօրէն տնօրէնութեան»։

Ընկեր նախագահը իր փակման խօսքի ընթացքին հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել յիշատակը ծանօթ եւ անծանօթ նահատակներուն, որոնք զիտակցօրէն եւ խիզախ նահատակուեցան պարտականութեան ճամբուն վրայ եւ որոնց ծով արիւնով պատրաստուած շաղախներ որ կերտեց «Մայիս 28»ի մեծ շէնքը...»։

Նուագախումբի «Բամ Փորոտա»նով վերջացաւ հանդէսը։

Հ. Անդրունի

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՊՈԼԻՆ, 14 յունիս.— Վերջերս այստեղի անգործութեան մասին շատ գրուեցաւ։ Այս վիճակը կը շարունակուի նոյն թափով։ Ո՛չ մէկ նշոյլ կ'երեւի գործերու բացուելու տեսակէտէն։ Ունինք 15-20 բոլորովին անգործներ, որ օր մը հոս, օր մը հոն օրական մը շահելու համար ամէն դուռ կը զարնեն։

Վերջերս, անգործներու յատկացուած նպաստէն Հայերուն ալ օգտուելու մասին դիմումներ եղան, բայց տեւէ արդիւնք դեռ կարելի չեղաւ ձեռք ձգել։

Այս հարցը առաջին անգամ ըլլալով Տոքթ. Լօքն էր որ հրապարակ դրաւ մեր ընկերներէն մէկուն առաջարկով։ Ու իր Պոլէնի նահանգային ժողովի անդամի հանդամանքով հարցը տարաւ նահանգիս կեդրոնը՝ Ավինեոն։ Եւ շնորհիւ իրեն, այս խնդիրը քուէարկուեցաւ ի նպաստ Հայերուն։ Այնպէս որ գործը Ավինեոնէն ելած ըլլալով, դեռ կը սպասուի Փարիզի վաւերացումին ու գործադրութեան...։

Սպանիացիներն ալ չեն օգտուիր այս նպաստէն, եւ իրենց կառավարութեան կ'իյնայ ծարը խորհիլ։

Հայերու մասին այս որոշումը տրուած առեն նկատի ունեցած են մէկ բան։

Իրաւական եւ աշխարհագրական հօրէն, այսօր հայկական կառավարութեան մը չգոյութիւնը։

Հակասական է, որ մինչ վաճանագրութիւնը եւ իր ներկայացուցիչը Մոսկուա կը կանչէ, բացատրութիւն պահանջելու համար։

Իւան ներկայացուցիչը վախճանով Մոսկուայի կառավարութեան պատիժէն, Պոլսոյ Ֆրանս. հիւպատոսարանը դիմելով անցագիր մը կ'առնէ եւ ուղղակի Փարիզ կը փախի։ Թէեւ տնօրէնին այս փախուստը գաղտնի կը պահուի, սակայն անոր Ֆրանս. անցագիր մը առած ըլլալը որոշ է։ Ակէ գատ, լուր առնուած է նաեւ որ Պոլսոյ ռուս առեւտր. ներկայացուցչութեան ուրիշ երեք պաշտօնեաներ եւս նոյն ձեւով փախած են։

Ռուսերուն այս կերպ պայմանագրութիւններ կնքելուն միակ նպատակն է առեւտրական հաւասարակշռութիւնը խանգարել։ Անոնք Եգիպտոսէն 5 միլիոնի բամպակ ծախու առած եւ դարձեալ եգիպտական հրապարակին վրայ աւելի պակաս գինով նոյն այդ բամպակը ծախած են։

Մեր ստացած ստոյգ տեղեկութեանց համաձայն, Պոլսոյ ռուս ներկայացուցչութիւնը կարգ մը միջնորդներու միջոցաւ ծախու հանած է Պոլսոյ ռուսական հիւպատոսարանը եւ զոյգ հիւանդանոցները։

Նոյնիսկ կ'ըսուի թէ Տըլէօն առնուն հրեայ միջնորդ մը սակարկութեան մէջ է սոյն շէնքերը գնելու, ի հաշիւ հրեայ համայնքին, որ կը փափաքի հիւանդանոցի վերածել զանոնք։ Շահակից շրջանակներուն մէջ գաղտնիք մը կը նկատուի թէ ինչո՞ւ Ռուսերը կ'ուզեն ծախել այս շէնքերը։

Միւս կողմէ կը տեղեկանանք նաեւ որ այժմ Ռուսերը սկսած են Սեւ ծովու եզերքներէն դէպի Անատոլուի ներսերը ապրանք տեղաշնել։ Այս պատճառաւ, վերջին օրու ընթացքին Պոլսոյ մանիֆաթուրայի հրապարակը մեծ տագնապի մը մատնուած է։ Անատոլու կը մերժէ ընդունիլ նոյնիսկ նախապէս տուած իր ապսպրանքները, որովհետեւ Ռուսերը խիստ ժան գինով ամէն տեսակ ապրանք կը հայթայթեն։ Ժողովուրդը «եաղմա» կ'ընէ գանազան վայրերու մէջ անհաւատալիօրէն աժան ծախուած ապրանքները։

Այս կարգէն յիշենք— 15 դրշ.ի մետաքսէ գուլպաներ, 7 դրշ.ի տպաւորոյներ (պասմա), 15 դրշ.ի պաթիսքաներ եւլն։ Այսպէս, միւս բոլոր վաճառականներուն ձեռքը գտնուած ապրանքը ՃՀացած է եւ հրաշքի մը կը սպասուի գանոնք ծախելու համար։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՅԱՑՏԱՐԱՐՈՒԱԻԻՆ

ԼԻՈՆ, 12 յունիս.— Լիոնահայութեան ծանօթ է որ տարիներու պայքարներէն յետոյ, հնարաւոր եղած է ստեղծել Ազգ. կեդր. Վարչութիւն, Լիոնի եւ Շրջակայից հայութեան բոլոր հոսանքներէն եւ չէզոք հասարակութեան համագործակցութեամբ։ Ազգ. կեդր. Վարչութիւնը գործի սկսած է 1931 ապրիլ 12էն սկսեալ եւ ստացած է կառավարութեան վաւերացումը։

Ազգ. կեդր. Վարչութեան կազմին է.—

Պ. Պ. Աբրահամեան Մաժաս ատենապետ, Հաճի Պօղոսեան Բարունակ՝ փոխ ատենապետ, Տէօքժէճեան Յովհաննէս՝ ատենադպիր, Մոմճեան Գրիգոր՝ գանձապետ։ Խորհրդականներ՝ Պ. Պ. Փաշաեան Մովսէս, Սէժէրճեան Պօղոս, Աղարեկեան Բարեկէն, Կէվիկեան Յակոբ, Թաթարեան Հաժբարձում։

Կը տեղեկացնենք յարգոյ հասարակութեան, որ Լիոնի Ս. Աստուածածնին եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւներ են կարգուած Տ. Խորէն քհնյ. Եսկիճեան եւ Տ. Վարդան քհնյ. Ժամկոչեան։

Միայն յիշեալ հոգեւոր հովիւներուն պիտի դիմեն բոլորը՝ պահք, մկրտութեան, թաղումի եւ այլնի համար որոնց պատասխանատուութիւնը միայն կը ստանձնէ Ազգ. կեդր. Վարչութիւնը։

Ցառաջիկայ 21 յունիս 1931 կիրակի առաւօտ պիտի պատարագէ Տ. Վարդան քհնյ. Ժամկոչեան։

(Կնիք)

*
* *

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՑ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ

Հայ Գաղթականաց կեդր. Յանձնաժողովը պատիւ ունի յայտնելու մեր հայրենակիցներուն թէ Փարիզի Հայ Եկեղեցիին վարչութեան բարեհաճ յօժարութեամբ, յառաջիկայ յունիս 22է սկսեալ իր պաշտօնատեղին պիտի ունենայ այսուհետեւ եւ իր գործառնութիւնները պիտի կատարէ եկեղեցիին խորհրդարանին սենեակներէն մէկուն մէջ։

Հայ Գաղթականաց կեդր. Յանձնաժողովին հետ հաստատուած է, ֆրանսական կառավարութեան որոշումով, Գաղթականաց Գրասենեակ մը որ մասնաւորապէս պիտի զբաղի գաղթականներու իրաւական դրութեան վերաբերեալ վկայականներու (ծննդեան, ամուրիութեան, ամուսնութեան, մահուան, ազգութեան, ժառանգութեան, բարի վարքի եւայլն) յանձնաձումով, ինչպէս եւ պիտի *տայ,* certificat de coutume, թարգմանութիւններու վաւերացում եւայլն։

Թէ՛ Գաղթականաց Յանձնաժողովին ընդհանուր քարտուղարը եւ թէ՛ գաղթականական գրասենեակին վարիչը առ այժմ ամէն երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ առաւօտները ժամը 10էն 12 պիտի գտնուին իրենց պաշտօնատեղին 15 Ժան Կուժօն փողոց։

Դիմումը ընողներէն կը խնդրուի որ իրենց բոլոր վաւերաթղթերը ձիաւսին բերեն։

Նոյն Գաղթականաց Յանձնաժողովի վերաբերեալ բոլոր թղթակցութիւնները ուղղել Secrétaire Général de Comité Central des Réfugiés Arméniens, 15 Rue Jean-Goujon, Paris (8e).

փարիզ 13 յունիս 1931

(Կնիք)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՈՆԸ (4)

ՉԻՆ ԵՒ ՄԵՄ

(Քրտական հէքեաթ)

Ջ.

Վհուկը, տեսնելով որ ձախողե[illegible] իր առաջին դաւը, փորձեց ու[illegible] մը։ Իշխանը մղեց որսի ելլելու։ [illegible]ւսար որսի պահուն սպաննել [illegible]ը պատահական գնդակով մը։

Սակայն Չին, կասկածելով վհու[illegible] աղտոտ մեքենայութիւններէն, [illegible]րեց Մեմէն, որպէսզի չերթայ [illegible]։ Մեմ, հնազանդելով իր սիրա[illegible]ին ցանկութեան, պատրաստուեցաւ անհանգիստ է։

Չին, առիթէն օգտուելով, եկաւ [illegible]ի մօտ։ Սակայն կէս ժամ յետոյ [illegible] տեղատարափ անձրեւ մը։ [illegible]ան ու իր հետեւորդները ստիպ[illegible]ցան պալատ վերադառնալ։ Երկու [illegible]ահարները, իրենց դժգոհութիւնն [illegible]ութեան մէջ, նշմարած իսկ [illegible]ն թէ օդը փոխուած էր։ Երբ [illegible]ան ու իր հետեւորդները պալատ հասան, Չին տակաւին Մեմի մօտն էր։ Այլեւս ժամանակ չկար իր առանձնասենեակը քաշուելու։ Մեմ նստաւ սեղանին մէկ անկիւնը եւ իր պարեգօտով ծածկեց Չինը։

Մեմ, ցոյց չտալու համար Չինը, չկրցաւ ոտքի ելլել՝ երբ ներս մտաւ իշխանը։ Բայց իշխանը չնշմարեց այդ պարագան։ Վհուկը, որ այդ տեղ կը գտնուէր պատահմամբ, տեսաւ եւ իշխանին ուշադրութիւնը հրաւիրեց, աւելցնելով որ Մեմ դիտմամբ կ'ուզէ վիրաւորել իշխանը։

Ճշդելու համար, իշխանը դուրս ելաւ սրահէն եւ, քանի մը վայրկեան յետոյ, նորէն ներս մտաւ, բայց տեսաւ որ Մեմ, ոչ իր դուրս ելլելու, ոչ ալ ներս մտնելու պահուն, ոտքի չէլլեր։ Զարմանից բարկացած, իշխանը կը խորհէր թէ ի՛նչպէս պատժէ։ Նախարարը, նշմարելով կացութեան ծանրութիւնը եւ հաւատացած ըլլալով Մեմի պատրուակին, մօտեցաւ եւ հարցուց.

— Մեմ, չե՞ս կրնար ճիգ մը ընել եւ ոտքի կանգնիլ։

Մեմ, պատասխանի փոխարէն, ցոյց տուաւ իր պարեգօտին տակ Չինի ոսկեգոյն մազերը։ Նախարարը հասկցաւ որ անհրաժեշտ էր իշխանին եւ հետեւորդներուն ուշադրութիւնը դարձնել այլուր, եթէ չէր ուզեր Չինի ու Մեմի կորուստը։ Անմիջապէս որոշումը տուաւ։ Վազեց իր ապարանքը, որ մօտ էր, եւ ըսաւ կնոջը.

— Ա՛ռ Բուրանը եւ զաւակդ, եւ դո՛ւրս ելիր պալատէն։

Յետոյ կրակ ձգեց իր ապարանքին մէջ, ու մարդ ղրկեց իշխանին, լուր տալու համար թէ հրդեհ կայ, որպէսզի օգնութեան հասնի։ Իշխանն ու բոլոր հետեւորդները վազեցին նախարարին ապարանքը։ Սրահին մէջ մնացին մեայն Չինն ու Մեմը, ինչպէս նաեւ վհուկը, որ տեղէն չէր շարժած։ Այն ատեն Չին, դուրս ելլելով Մեմի պարեգօտին տակէն, ըսաւ.

— Վհուկը յարգանք չունի մարդոց աւտիճաններուն մասին։

Եւ քաշուեցաւ իր յարկաբաժինը։

Նախարարին ապարանքը այրեցաւ ամբողջովին։ Եւ երբ իշխանն ու հետեւորդները վերադարձան, Մեմ, կեղծելով թէ ոտքի ելլելու կարողութիւն չունի, դժուարաւ կանգնեցաւ՝ երբ իշխանը ներս մտաւ։

Իշխանը համոզում դոյացնելով թէ անհանգստութեան պատճառով էր, որ Մեմ ոտքի չէր ելած, ինչպէս սովորութիւն էր, հանդարտեցաւ եւ վհուկին ծրագիրը այս անգամ ալ ձախողեցաւ։

Երբ բոլոր պալատականները հաւաքուեցան, ամէնքը յաւակցութիւն յայտնեցին այն մեծ կորուստին համար, որ նախարարը կրած էր հրդեհին պատճառով։ Մեմ, որ հասկցած էր թէ ինչո՛ւ եւ ի՛նչպէս պատահած էր այս աղէտը, առիթէն օգտուեցաւ եւ ըսաւ.

— Ո՛վ իմ իշխանս, կ'առաջարկեմ որ բոլոր պղնձական պալատականներդ մէկ մէկ նուէր ընեն նախարարիդ, որպէսզի ան կարենայ վերաշինել իր ապարանքը։

Եւ Մեմ խօսքէն գործի անցնելով, բերել տուաւ երկու սկուտեղ, որ լեցուած էր ոսկիով, եւ նուիրեց նախարարին։ Բոլորն ալ զարմացած էին տեսնելով Մեմի վեհանձնութիւնը։ Շնորհիւ մրցակցութեան ոգիին, նուէրները այնքան առատ դիզուեցան, որ յաջորդ օրն իսկ նախարարը որոշեց սկսիլ իր ապարանքին վերաշինութիւնը։

Է.

Վհուկը, հասկնալով որ քանի նախարարը պալատին մէջ գտնուի՝ չպիտի կարենայ յաջողցնել իր ծրագիրը եւ ձնասել Մեմի, թելադրեց իշխանին, որ նախարարը ղրկէ պետութեան հեռաւոր գաւառները, գանձելու համար յետնեալ տուրքերը եւ ստանալիք վարձատրութեամ շրջակել նիւթական կացութիւնը։ Իշխանը անմիջապէս հաւանութիւն յայտնեց այս թելադրութեան, զոր հաղորդեց իր նախարարին։ Նախարարը, առանց կասկածելու թէ ի՛նչ նպատակով դինք կը հեռացնեն, ընդունեց եւ մեկնեցաւ։

Այս մեկնումէն քանի մը շաբաթ յետոյ, վհուկը ուղեց անգամ մըն ալ փորձել Մեմի կորուստը եւ առաջարկեց իշխանին, որ ճատրակ խաղալու հրաւիրէ Մեմը, այն պայմանով որ եթէ խաղը շահի՝ պիտի ստանայ Չինի ձեռքը, եթէ կորսնցնէ խաղը՝ պիտի տայ իր գլուխը։

Իշխանը, միշտ վհուկին ազդեցութեան տակ, հրաւիրեց Մեմը եւ խաղին պայմանները հաղորդեց անոր։ Մեմ հաւանեցաւ եւ սկսան խաղալ։

Չինի յարկաբաժիններէն մէկուն պատուհանը կը նայէր խաղասրահին մէջ։ Այդ պատուհանէն Չին սովորութիւն ունէր դիտելու անցած դարձածը։ Այդ խաղի պահուն ալ Չին իր սովորութեան համաձայն նստած էր պատուհանին առջեւ եւ կը դիտէրՄեմի խաղալը իր եղբօր հետ։

Մեմ, որ նստած էր կռնակը իրեն դարձուցած, չէր գիտեր թէ իշխանուհի Չին կը գտնուի պատուհանին առջեւ։

(Եար.)

վրայ պէտք է աւելցնել 2210 ոստիկաններ եւ Գորէայի, Ֆորմոզայի եւ Մանչուրիոյ մէջ գտնուող ուժերը, մօտ 21,000 հոգի։ Ճափոն ունի 623 զինուորական օդանաւ։ Սակայն մտադիր է մօտ ատենէն աւելցնել օդանաւերու ուժը։

Աւստրիոյ դահլիճը հրաժարած

Աւստրիոյ դահլիճը հրաժարեցաւ, քաղաքական եւ ելմտական շրջանակներու մէջ ստեղծելով կատարեալ իրարանցում մը։ Դահլիճին հրաժարումը կը նախատեսուէր արդէն ներքին նախարարին հրաժարումովը, որուն տուն տուած էին ելեւմտական հարցեր։ Ներքին նախարարը համամիտ չէր որ կառավարութիւնը երաշխաւորէ Քրէտիտանսթալթ դրամատան բոլոր պարտքերը։

Հանրապետութեան նախագահը ընդունեց դահլիճին հրաժարականը եւ անմիջապէս սկսաւ խորհրդակցութեանց խորհրդարանի նախագահներուն եւ կուսակցութեանց պետերուն հետ։

Անգլեւխորհրդային բանակցութիւնները

Անգլիոյ արտաքին նախարարը Հէնտրոսը, Խորհրդարանին յայտնեց թէ խորհրդային կառավարութեան ներկայացուցիչները անգլեւռուս բանակցութեանց յանձնախումբին յանձնած են Անգլիոյ պահանջներուն մասին տրուած յիշատակագրին պատասխանը։ Յանձնախումբը պիտի հաւաքուի շաբթու մէջ, քննելու համար այս պատասխանը։

Իտալացի մասնագէտներ դէպի Ռուսիա

Ֆաշիստ ճարտարարուեստական ընդհ. Դաշնակցութեան հովանաւորութեամբ՝ իտալացի ճարտարագէտներու խմբակ մը մեկնեցաւ դէպի Մոսկուա։ Խմբակին մէջ կը գտնուին մեքենայի եւ ելեկտրական ու երկրագործական գործիքներու ամէնէն մեծ գործարաններու պետերն ու մասնագէտները, ինչպէս նաեւ դրամատէրներ եւ նախարարութեան մը ներկայացուցիչը։

Թուրքիոյ խնայողութիւնները

Խալք կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակը իր նիստին մէջ քննեց պիւտճէի խնայողութեան խնդիրը։ Ելմտական գործավար Ապտիւլ Հալիք երկար բացատրութիւններ տուաւ, պաշտպանելով կառավարութեան տեսակէտը, որ է պաշտօնեաներուն մէկ մասը դուրս հանել, եւ ո՛չ թէ բոլորին ամսականները գեղչել։ Գործավարը ըսաւ թէ պաշտօնեաներու ամսականներուն գլուխը օրէ օր կ՛աւելնայ, եւ հետեւեալ թիւերը յիշեց.—

1926ին, պաշտօնեաներու ամսականը 54 միլիոն ոսկի էր։ Ասոր 46 միլիոնը վճարուեցաւ, իսկ մնացեալը խնայուեցաւ։ 1927ին, ամսականներու գլուխը 56 միլիոնի բարձրացաւ եւ 50 միլիոն ոսկի վճարուեցաւ։ 1928ին 58 միլիոն եղաւ, 1929ին 59, իսկ 1930ին՝ 65 միլիոն ոսկի։

Այս կացութեան առջեւ, կառավարութիւնը որոշեց խնայողութիւն ընել եւ գործավարութեանց յանձնարարել ճշդել անհրաժեշտ պաշտօնեաներուն թիւը։ Եւ այս առթիւ տրուեցան կարգ մը որոշումներ։

Ելմտական գործավարը եզրակացուց թէ կառավարութիւնը կողմնակից չէ ամսականներու գեղչուելուն, որովհետեւ պիւտճէն ծանրաբեռնողը փոքր պաշտօնեաներն են։

Գործավարէն յետոյ խօսք առին բազմաթիւ երեսփոխաններ եւ զանազան կարծիքներ յայտնեցին, որոնց ամփոփումը սա է.— Ա. Պաշտօնեաներուն թիւը շատ է, բայց ժամանակի ընթացքին պակսեցնելու է։ Բ. 30 տարի ծառայողներուն հանգստեան կոչուիլը ո եւ է շահ չապահովեր։ Գ. Եթէ մասնաւոր պիւտճէներով կառավարուած հաստատութիւններէն պաշտօնեաներ հանուին, ասոնք պէտք է օրականով աշխատցնել, փոխանակ այն գործին կանչելու հանգստեան կոչուածները։

Ելմտական գործավարին պատասխանէն յետոյ, որոշուեցաւ պիւտճէն եղածին պէս քննել։

Ինչպէս կ՛երեւի, պիւտճէն չի փոխուիր, այլ միայնհանգստեան չպիտի կոչուին 30 տարի ծառայողները։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԻԹԱԼԻԻ Աղբիւր - Սերոբ խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 32 Ave. des Gobelins.

ՊԻՅԵԱՆՔՈՒՌի Զաւարեան խումբի դասախօսական ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, 186 Ave. Verdun, Իսի լէ Մուլինօ։ Ներկայ կ՛ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները։

ԱՆԻԷՌ, Պուա Քոլոնպի Զէյթուն կոմիտէի դասախօսական ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.45ին Ave. d'Argenteuil, Փլաս Քոմէթի սրահը։ Կը խօսի ընկ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Քրտական յեղափոխութիւնը եւ մեր դիրքը»։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները։

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Ռազմիկ խումբի ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. Պուճիկեանի բնակարանը, 63 Բիւ տիւ Փարք։

ՍԱՐՍԷԼ-Առնուվիլի ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ «Հրայր» խումբի ընկերները այս Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին ընկ. Երանեանի աշխատանոցը, 11 rue des Bauves. Կրնան ներկայ ըլլալ նաեւ «Ռազմիկ»ի ընկերները։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ՛ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Պատ. միութեան ընդհ. ժողովը այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, 206 Rue Duguesclin գրադարանի սրահը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 63 Բիւ տը լա Բէփիւպլիք։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՎԻԷՆԻ Քրիստափոր խումբի ժողովը այս իրիկուն ժամը 8ին խաժակ Ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լիոն, Գործ.— 1000 Ֆր.։
Մարթիկ, Օ. Ք.— 35։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕԻ Պատ. Միութեան ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, 186 Ave. Verdun, Իսի-լէ-Մուլինօ։

ՊԻՅԵԱՆՔՈՒՌ-Իսի լէ-Մուլինօի Կարմիր Խաչի ժողովը այս Կիրակի ժամը 4ին 186 Ave. Verdun, Իսի լէ Մուլինօ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Իսի լէ Մուլինօի սկաուտական մասնաճիւղի ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին, թիթեղի գործարանին դիմաց 284 թիւ Ֆէրմ Մուլինօ։ Կը խնդրուի ծնողքներէ ներկայ գտնուիլ այս ժողովին։ Ներկայ կ՛ըլլայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը։

ՏԱՐՕՆ Տուրուբերանի Հայր. միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 3ին, 131 rue Fbg. du Temple, մէթրօ Պէլվիլ։ Կը խնդրուի անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր հայրենակիցներէ ներկայ գտնուիլ։

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հայ Ակումբին մէջ, 1 Bld. Carnot, Ալֆորվիլ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՓԱՐԻԶԻ եւ արուարձաններուն մէջ բնակող Սուրիոյ եւ Լիբանանի հպատակ բոլոր Հայերը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը ճիշդ 2.30ին Փլաս Սէն Միշէլի թիւ 10 Պիւրօ Թապայի վերնայարկը։

Օրակարգ.— Նոր վարչութեան ընտրութիւն, ծրագրի եւ կանոնագրի վաւերացում, կարեւոր խորհրդակցութիւններ եւ եւ զեկոյց։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Օր. Բաբայեանի եւ իր աշակերտուհիներուն կողմէ այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 5ին, 93 Bld. St. Michel, Փարիզ (5)։

ՀՐԱՒԷՐ

Կէյվէյի եւ Շրջանի Հայր. Միութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզ եւ շրջակաները բնակող Կէյվէցի, Գուրտպէլէնցի, Գէնճըլար էջմէցի եւ Մինա գիւղցի արձանագրուած եւ ոչ-արձանագրուած բոլոր հայրենակիցները այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին Պ. Ղեւոնդ Չափարեանի ճաշարանին մէջ, 36 Rue Polonceau, Մէթրօ Պարպէս։ Կարեւոր օրակարգ։ Ֆրանսայի գաւառներու եւ արտասահմանի հայրենակիցներէն կը խնդրուի Միութեան անուան իրենց թղթակցութիւնները դրկել S. Kapamadjianի (coiffeur) 55 Bld. Rodin, Issy-les-Moulineaux, Seine, France.

ՓԱՐԻԶԻ Ուրֆայի Հայր. Միութեան ընտանեկան հաւաքոյթը այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Քլամառի անտառին մէջ, Ֆօնթէն Սէնթ Մարիի աղբիւրին մօտ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— *Կարնեցի Քէրովբէ Տէր-Ներսէսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Լեւոն Տէր-Ներսէսեանը (30 տարեկան), որ 1915ի եղերնէն մինչեւ 1923 կը գտնուէր Մարտին։ Կը կարծուի թէ Հալէպ անցած է։ Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Frères Der-Nerssesian 38Rue Lepic, Paris։ Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։*

— Կը փնտռեմ հայրս Թէմէնցի (կէմէրէկ) Արթին Մովսէսեան որ 1915ին հայ կամաւորներու հետ աքսորուած է Ուզուն Եայլա եւ ուր մնացած է մինչեւ 1917։ Կը փնտռեմ նաեւ մայրս Ֆիլոր Մովսէսեան եւ եղբայրս Եղիազար որոնք մինչեւ 1919 կը գտնուէին Ուզուն Եայլա (Ազիզիէի մօտ)։ Իմացնել Երուանդ Մովսէսեանի, 17 Rue de Grand Madir La Ciotat, (B. du Rhône) France.

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի Պատ. Միութեան կողմէ իր հիմնարկութեան տարելիցին առթիւ
Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին
Այս կիր. ժամը 2.30ին Տէսինահայութեան ծանօթ պաղ աղբիւրին քով
Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՌՕՆԷ
Կը ներկայացուի «ԵՐԿՈՒ ԱՆՎԱՐՏԻՆԵՐ»
Կը մասնակցի ԿՈՄԻՏԱՍ երկսեռ երգչախումբը
Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւայլն Ճոխ պիւֆէ
Կարելի է ճաշը միասին բերել
Անձրեւի պարագային հանդէսը կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի
Մուտքը ազատ է

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle Biothérapeutique, 131 Rue Cambronne, Métro, Vaugirard.
Ռէնի «Գնդակահարուածներու» մասին
Կը խօսի՝ Ս. ՔՕՉԱՐԵԱՆ

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի «Փօրթ տ՛Իթալի»ի մասնաճիւղին կողմէ
Ի նպաստ դպրոցական սրահի մը շինութեան
Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Maison de la Mutualitéի մէջ 24 Rue St. Victor, Métro Maubert-Mutualité կամ Cardinal Lemaine
Մասնաճիւղին թատերական խումբը կը ներկայացնէ
ՓԱՐՈՍԻՆ ՊԱՀԱՊԱՆԸ և ՎԱՐՁՈՒԱԾ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐԸ (զաւեշտ)
Մուտք 3 Ֆրանք

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ

Սանուց միութեան տարեկան դաշտահանդէսը Օգոստոս 2ին, Կիրակի, Վարժարանի պարտէզին մէջ։
Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

Նկատի ունենալ Կիլիկիա Հայր. միութեան
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՅՈՒԼԻՍ 19ԻՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՌԷՆԻ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ

(Վէպ՝ ռուսական մեծ յեղափոխութիւնից)
Դիմել՝ M. Altounian, 17 rue Ampère, Cachan (Seine) France
Ֆրանսա եւ գաղութներ 20 Ֆր. ուրիշ երկիրներ 1 տոլար։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Place des Fêtesի մէթրոյին դիմացի լրագրավաճառին խանութը

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։
Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ՛էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀՐԱՒԷՐ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Այցելեցէք Exposition Colonialeի *մէջ*, Stand Palestineի *կից*, Café Maure. *զարեջրատունը, ուր կը նուագէ ԹԱՌԻՍԹ ԺՕՐԺ եւ կ՛երգէ Տիկին ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ մինչեւ կէս գիշեր։*
Exposition *մէջ միակ հայկական ժամադրավայրը։*

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտայլ Ֆրանս. առողջապահ. Նախարարութենէն
Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։
Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։*
Թոքախտաւորներու համար pneumothorax*ի գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։*
Զղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ։
Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար։
Assurance Socialeի *պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։*
Դարմանատան ատամնաբոյժը կ՛ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։
Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ՛այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։
Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42
Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Չափաւոր գին։
Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

Columbia
Agence exclusive
POLYDOR
REGISTERED TRADE MARK
H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85
1931ի Հայերէն, լունարէն եւ թուրքերէն ամենավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 Ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 Ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître*ի* Courant continu*ն, գին՝ 478 Ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուածները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։*

Վարձու է ընակութեան կամ որեւէ գործի յարմար սենեակ մը խոհանոցով միասին, ջուր, կազ, տարեկան վարձք՝ 3000 Ֆր. դիմել Պ. Թ. Պօղոսեանի, 49 Rue Dombasle, մէթրօ՝ Convention.

Կ՛ուզուի ժէրսէ - ռոպի վարժ coupeuse մը (ձեւող), լաւ վճարում։ Դիմել Պ. Օննիկ Սերոբեանի, 2 Cours de Gommerce St. André des Arts. Մէթրօ Օտէոն։

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՐԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 19 ՅՈՒՆԻՍ 1931
19 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1599 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵՐԿԱԹԵԱՅ ԿՐՈՒՆԿԸ

Այս միջոցին ծանրագոյն տագնապը կ'անցընեն Գերմանիան Աւստրիան:

Տագնապ մը, որ մեծապէս կ'ազդէ ամբողջ Եւրոպայի քաղաքական եւ տնտեսական կացութեան վրայ: Տագնապ մը ընդունակ՝ զարհուրելի ցնցումներ յառաջ բերելու:

Այն օրէն ի վեր որ Լա Հէի Գերագոյն Ատեանին յանձնուեցաւ աւստրեւգերման համաձայնութեան խնդիրը, դժգոհները մէն միջոցի կը դիմեն, այդ ծրագիրը վիժեցնելու համար: Ամէն աւելի շահագրգռուած պետութիւնը, Ֆրանսա, շարժման մէջ դրած է իր դիւանագիտական եւ սեղանաւորական ուժերը, որպէս զի չծնած մեռնի «Անշլուս»ը: (Միացում Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ):

Միւս կողմէ, Գերմանիան ոչ միայն չի կրնար պարտկել իր ներքին ջղաձգութիւնները, այլ եւ կարելին կը փորձէ, յաղթականներուն ուշադրութիւնը գրաւելու եւ նոր զիջումներ կորելու համար:

Չէքրսի (Անգլիա) տեսակցութենէն ի վեր, Գերմանիոյ ղեկիչները կ'օգտագործեն ամէն առիթ: Գաղտնիք չէ որ երկրը իսկապէս մատնուած է անելի մը: Պաշտօնապէս 4—5 միլիոն կը հաշուեն գործազուրկներուն թիւը. բայց բուն իրականութիւնը շատ աւելի սեւ է, քան կ'ենթադրուի: Ազգայնականները եւ միապետականները կը շահագործեն այս կացութիւնը, բոլոր դաշնագիրները պատռելու համար: Իսկ համայնավարները իրենց գերագոյն խաղը կը փորձեն, որպէս զի Գերմանիան կարմրի եւ հետեւաբար ամբողջ աշխարհ բռնկի: Մոսուա չարաչար յուսախաբ եղաւ 1923ին, յեղափոխութեան սմսաթիւն իսկ նախատեսելով, եւ հիմա չուզեր փախցնել առիթը:

Արդարեւ, կարելի՞ էր երեւակայել աւելի թանկագին պատեհութիւն:

Հինգ միլիոն անգործներու բանակէն զատ, ուրիշ միլիոնաւոր դժգոհներ եւ ըմբոստներ կան Գերմանիոյ բոլոր քաղաքներուն մէջ: Եւ Մոսկուան միլիոններ կը թափէ, մանաւանդ այս օրերս, խնամութիւն կը հաստատէ բոլոր յետաձգական ուժերուն հետ, ճգնելով ժամ առաջ ողջունել «Մեծ Ամուսոտ»ը:

Ինչ կը վերաբերի Աւստրիոյ, թէեւ սահմանափակ, բայց ... աւելի ծանր է կացութիւնը:

Բուն իսկ Աւստրիոյ գոյութեան խնդիրն է որ կը քրքրուի այս միջոցին: Նախկին կայսրութեան մէկ տասներորդը միայն ներկայացնէ այսօրուան Աւստրիան: Զրկուած՝ ամէնէն ...ուստ հողամասերէն եւ ծովէն, վերածուած՝ վեց միլիոն ...ակչութեան, այս պետութիւնը կանգուն կը մնայ շնորհիւ ...գերու Դաշնակցութեան աջակցութեան: Ուրիշ խօսքով, իր ...նքը կախում ունի դրամատիրական պետութեանց քմա...ճոյքէն: Ինկած է անոնց երկաթեայ կրունկին տակ: Ուզեն ...ապրեցնեն, ուզեն կը խեղդեն:

Այս իրողութիւնը ճիշդ է մանաւանդ այսօրուան համար: ...բեւ վրէժ, փոխատու եւ շահակից պետութիւնները բռնած ...ճամբայ մը որ ուրիշ ելք չունի, — Աւստրիա՝, կամ կը ...տես, կը քանդես կապերը հարեւան Գերմանիոյ հետ, կը ...ուիս տնտեսական կամ քաղաքական համաձայնութիւնն... «Անշլուս»էն եւ միւս բոլոր ծրագիրներէն: Եւ կամ, պատ...ստ է կախաղանը:

Եւ իսկապէս, առնուազն սնանկութիւն կը սպառնայ ...ստրիոյ:

Դահլիճը հրաժարած է արդէն, եւ շահակիցներէն Փարիզը ...ք բռնած, — մինչեւ իսկ ձայն կ'ուզէ ունենալ նախարարու ընտրութեան մէջ: Թելադրութիւններ, խրատներ, անուղ...կի սպառնալիքներ:

Ահա թէ ի'նչպէս խոշոր ձուկերը կը սպառնան կլանել ...քրերը:

Թէեւ պայքարը կը մղուի տնտեսական գետնի վրայ, բայց ...ականին մէջ, պարզապէս քաղաքական է: Ազդեցութեան եւ ...ցակցութեան պայքար:

Մնաց որ, այսօրուան պետութիւնները եւ անոնց քաղաքական կեանքը ամէն բանէ առաջ կախում ունին տնտեսական ...դակներէ: Ըսենք բուն բառը, — մասնաւորապէս Եւրոպայի ...տին վրայ, չկայ քաղաքական անկախութիւն առանց տնտեսականի:

Նոյն լուծին տակ ինկած է նաեւ Եուկոսլավիան, որ ահա ...ք տարիէ ի վեր կը կառավարուի ամուր թաթով մը, կեդրոնձիգ իշխանապետութեամբ, որպէս զի չկազմալուծուի: Որպէս ...չկորսնցնէ ըմբոստ Խրուաթիան: Այստեղ ալ՝ բուն զսպա...կը բռնած են դրամատիրական պետութիւնները: Տարբեր չէ ...ումանիոյ պարագան ալ:

Ուրեմն, Եւրոպան կը գտնուի նոյնքան մռայլ հեռանկարի ...առջեւ, որքան 1914ին: Եւ աստիճան մը աւելի ծանր, քանի ...անտոյգ է ելքը, իսկ բազմազան են խռովութեան աղբիւրները:

Երկաթէ կրունկն է որ կը կառավարէ աշխարհը, եւ կ'ուզէ ...խախտ պահել յաղթութեան դաշնագիրները: Իսկ պարտեալ...ը, փորքրերը կրճտելով իրենց ակռաները, հետզհետէ կեր ...դառնան դրամատիրական աշխարհակալութեան, եւ կամ ...ձադաշտ՝ համաշխարհային յեղափոխութեան: Շ.

ԲՈՒՌՆ ԿՌԻԻՆԵՐ ԱՐԱՐԱՏԻ ՇՈՒՐՋ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՀԱՐԻՒՐ ՍՊԱՆԵԱԼ ԵՒ ՎԻՐԱՒՈՐ

Մասնաւոր աղբիւրէ մը կը գրեն մեզի (6 յունիս).—

Արարատի լանջերում տարածւած են ջալալցի քուրդ ցեղի վրանները: Նրանք Պարսկաստանի ֆրդերի մէջ ամենից վարժ եւ ճարպիկ կռւողներն են:

Մարտ ամսից սկսւել են դրանց եւ Թուրք զօրքերի միջեւ ընդհարումներ. ֆրդերը տեսնելով Թուրք զօրքի բազմութիւնը, հրոսակային կռիւ են մղում դրանց դէմ, որպէսզի Թշնամուն յոգնեցնեն եւ յուսահատեցնեն:

Մայիս ամսին ֆրդերը տեսնելով որ Պարսիկներն էլ Թուրքերին ճանապարհ են տալիս որպէսզի գան եւ իրանց շրջապատեն, կը սկսին յարձակիլ Պարսից սահմանապահ զօրքի վրայ: Երկու կողմից տեղի կ'ունենան լուրջ ընդհարումներ: Կան մի քանի հարիւր սպանւածներ եւ վիրաւորներ:

Յունիս 4ին Պարսիկները յայտարարեցին որ Արարատի ֆրդերին յաղթել են ջալալցի ցեղը ցրել են:

Ականատեսի պատմելով, ֆրդերը գիշերը յարձակում են Պարսից բանակի վրայ, պաշար, ռազմամթերք խլում են եւ նորից քաշւում դէպի լեռը:

Ֆրդերի գործը շատ դժւարացաւ: Այժմ մնացել են երկու կրակի մէջ. դեռ չհաշւած խորհրդային Ռուսիան:

150,000 տրախմի Սելանիկի վարժարանին

Սելանիկի ազգ. իշխանութիւնը ասկէ առաջ, ընդհ. կուսակալ Պ. Կօնաթասի միջոցով, խնդրանք ներկայացուցած էր կեդրոնի կառավարութեան, որպէս զի 300 հազար տրախմիի նպաստ մը յատկացնէ տեղւոյն ազգ. վարժարաններուն, որոնք նիւթական անձկութեան մէջ կը գտնուին:

Կառավարութիւնը հաւանած է 150,000 տրախմիի (մօտ 4000 թրքական ոսկի) գումար մը յատկացնել Սելանիկի հայ համայնքի կրթական կարիքներուն:

Այժմ նոր դիմումներ կ'ըլլան, որպէսզի կառավարութեան սահմանած այս գումարին վրայ 50էն 100 հազար տրախմի եւս աւելցուի:

ՄԱՄՈՒԼ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՊԱԳԱՆ

Պէյրութի «Ազդակ»ը դիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ, Մուսուլի քարիւղի համաձայնութեան առթիւ (28 Մայիս).

— «*Սուրիա եւ Լիբանան այլ եւս բոլորովին կ'ազատին տնտեսական տագնապի սպառնալիքներէն, որովհետեւ օտար դրամագլուխը կ'ողողէ ամբողջ հրապարակը: Հազարաւոր տեղացի աշխատաւորներ պիտի օգտուին այդ դրամագլուխէն եւ տեղական արհեստն ու ճարտարարուեստը պիտի զարգանան լաւագոյն պայմաններու տակ: Երկաթուղային ընդարձակ ցանցը որ պիտի երկարի Թրիփօլիէն մինչեւ Ապու Քէմալ, Իրագի սահմանը, օրհնաբեր օգտակարութիւններ պիտի պարգեւէ երկրագործ ժողովուրդին:*

Բացի քարիւղի ճամբու շինութեան ձեռնարկէն, տնտեսական ուրիշ կարեւոր ծրագիրներ մշակուած են ի նպաստ հովանաւորեալ երկիրներու: Առաջինը Հօմս—Տէր-Զօր երկաթուղագիծն է, որուն շինութեան ծրագիրը պատրաստուած եւ վաւերացուած է եւ որ գործադրութեան պիտի պիտի դրուի մօտ ատենէն, երբ վերջանան սուրիական ընտրութիւնները, իսկ երկրորդը Տրիպոլիս—Նաքուրա գիծն է, որ նմանապէս վաւերացուած է եւ տարիներէ ի վեր կը գտնուի քննութեան տակ:

Չպիտի խօսինք տնտեսական այլ ծրագիրներու մասին, որոնք քննութեան ներքեւ կը գտնուին եւ մօտ ատենէն պիտի վերջանան. օրինակ՝ բատիօ կայանի հաստատումը, նաւահանգիստի ընկերութեան ընդարձակ ծրագիրները եւայլն:

Սուրիան եւ Լիբանանը տնտեսական շատ փայլուն շրջանի մը նախամուտին վրայ կը գտնուին եւ ապահովաբար հեռու չէ այնօրը երբ լայն հորիզոններ բացուին այս ժողովուրդին առջեւ:»

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

Չ. Ռ. Մ. Մարսէյլի մասնաճիւղէն (ի հաշիւ վիճակահանութեան տոմսերու)	1000.—
Յունիս 17ի գումարը	4838,35
Ընդհ. գումար	5838.35

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Երուսաղէմէն հեռագիր մը կը յայտնէ թէ կարգ մը համայնավարներ դատապարտուած են 2 տարի բանտարկութեան, մահմէտականներու մէկ տօնին առթիւ, հակապեկան թռուցիկներ բաժնած ըլլալու մեղադրանքով:

Այս վերջին ամիսներու ընթացքին, համայնավարները մեծ գործունէութեան մը լծուած են Պաղեստինի կարեւոր քաղաքներուն մէջ: Մասնաւորաբար, անոնց գլխաւոր նպատակն է ժողովուրդը գրգռել հոգատար պետութեան դէմ: Իսկ տեղական իշխանութիւնները իրենց կարգին, ամէն խստութեան դիմելու կը պատրաստուին, առաջքն առնելու համար նոր գրգռութեանց:

Կ'ըսուի թէ յառաջիկայ չորեքշաբթի, 1929ի դէպքերու հետեւանքով մահուան դատապարտուած երեք Արաբներու տարեդարձին առթիւ, համայնավարները դրդած են ժողովուրդը որ ընդհ. գործադուլ յայտարարէ:

ՀՆԴԻԿ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Տէլհիի Հնդիկ իշխաններու խորհուրդին նախկին նախագարը Փաթիալայի մահարաճան, Սիմլայի մէջ հրատարակեց յայտարարութիւն մը, որով կը լայտնէ թէ ի՞նչ պատճառներով դէմ է ամբողջ Հնդկաստանի դաշնակցութեան գաղափարին:

Մահարաճան կը յայտնէ թէ Հնդկաստանի դաշնակցութեան գաղափարը Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ ընդունած էր ժամանակաւոր կերպով, իսկ այժմ կը մերժէ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՐԳՈՄ ԱՐՔԵՊ. ԳՈՒՇԱԿԵԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

Երուսաղէմի պատրիարքական տեղապահ Նշանեան եպ.ի կողմէ Փարիզի Հայոց հոգեւոր հովիւին ուղղուած հեռագիր մը կը յայտնէ թէ Եգիպտոսի առաջնորդ Թորգոմ Արքեպ. Գուշակեան ընտրուած է Պատրիարք Երուսաղէմի:

Ինչպէս կը յիշեն «Յառաջ»ի ընթերցողները, քանի մը օր առաջ Երուսաղէմէն դրկուած թղթակցութիւն մը կարգ մը մանրամասնութիւններ կուտար Երուսաղէմի պատրիարքական ընտրութեան մասին: Անգլիոյ գաղթային նախարարութեան կողմէ, Պաղեստինիմարզպանութեան աւագ-քարտուղարութիւնը տեղապահ Նշանեանի հաղորդելով պատրիարքական ընտրութեան հրահանգը, յանձնարարեր էր շուտով կատարել ընտրութիւնը միաբանութեան քուէներով: Միաբանութիւնը պատրաստեր էր հնգանուն ցանկ մը, որուն վրայէն է որ ընտրուած է Թորգոմ Արքեպ.: Այս ընտրութիւնն արդէն հաւանական կը նկատէր մեր թղթակիցը:

Քրտ. խլրտում պարսիկ սահմանին վրայ

Էրզրում հրատարակուող «Վարլրք» թերթին տեղեկութեանց համաձայն, Թուրքիայէն Պարսկաստան անցնող Քիւրտերը միշտ խլրտումներ կ'ընեն այնտեղ եւ այս պատճառով ընդհարումները անպակաս են: Պարսիկները այս աւազակախումբերուն վրայ թնդանօթի եւ գնդացիրի կրակ բանալու ստիպուեր են:

Յիշեալ թերթին Պայազիտի թղթակիցը կը գրէ.— Մեր սահմանին մօտ, պարսկական հողին վրայէն թնդանօթի եւ գնդացիրի ձայները առտուընէ ի վեր կը լսուին: Պարսկաստանէն եկող ճամբորդ մը կը տեղեկացնէ թէ Պարսիկները սկսած են հրոսախումբերը ոչնչացնել:

«Շատ ստոյգ աղբիւրէ ստացած տեղեկութիւններուս համաձայն, Պարսկաստան գտնուած հրոսակները պարսիկ հողին վրայ Աքկէօլ փախած ու այնտեղ ապաստանած են: Այս հրոսակները նախապէս Աքկէօլ կը գտնուէին:

«Մեր սահմանին վրայ ձեռք առնուած միջոցներուն շնորհիւ, ոչ մէկ աւազակ կրցած է թուրք հողը անցնիլ եւ ոչ իսկ այս տեսակ փորձ եղած է»:

Կարգը եկաւ Յոյներուն

Ասկէ առաջ գրած էինք թէ Պոլսոյ յոյն համայնքը դատ բացած է Քաղաքապետութեան դէմ, նկատելով որ ան փորձած է գրաւել Գատրգիւղի իրենց գերեզմանատունը, իբրեւ անտէր ու լքեալ:

Յոյն համայնքին դատը սկսաւ անցեալ շաբաթ: Գերեզմանատան հողին վրայ կան նաեւ 17 խանութներ, որոնք հասոյթ կը բերեն: Յոյները կը պնդեն թէ իրենք ունին օրինական բոլոր փաստաթուղթերը:

Դատարանը դատը յետաձգեց, քննութիւն կատարելու համար:

Թուրքիոյ կրթական տեսչութիւնները

Խնայողութեան պատճառաւ կրթական վերատեսչութիւններու ջնջումը վերջնական հանգամանք ստացած է: Վերատեսուչներուն մէկ մասը պաշտօնի պիտի կոչուի նոր կազմուելիք 12 ընդհ. քննչութիւններու մէջ: Այս քննիչները լայն իրաւասութիւն պիտի ունենան:

Կրթ. վերատեսուչներուն ունեցած իրաւասութեանց մէկ մասը փոխանցուած է կուսակալներուն: Վերատեսչութեանց պաշտօնեաներուն մէկ մասը պիտի հանուի, միւսն ալ ուրիշ պաշտօններու պիտի կոչուի:

Աւստրիոյ նախարարական տագնապը

Ինչպէս գրեր էինք, աւստրիական կառավարութեան հաւաքական հրաժարման տուն տուաւ ներքին նախարարին հրաժարումը, որուն պատճառ դարձեր էր ելեւմտական հարցերու շուրջ կարգ մը տարակարծութիւններ: Ներքին նախարարը դէմ էր որ կառավարութիւնը երաշխաւորէ Քրէտիթ Անշթալթ վարկային հաստատութեան արտաքին պարտքերը: Միւս կողմէ կը նկատէր նաեւ որ աւստրիական խորհրդարանին քուէարկած օրէնքը որ կառավարութեան կը թոյլատրէր երաշխաւորութիւններ տրամադրել, միայն մէկ իմաստ կրնայ ունենալ, — Աւստրիոյ տնտեսական կեանքին ապահովել նոր աղբիւրներ:

Անմիջապէս որ դահլիճը իր հրաժարականը ներկայացուց, Հանրապետութեան նախագահը սկսաւ խորհրդակցութեանց զանազան հոսանքներու պետերուն հետ ու կրկին նախորդ վարչապետին, Պ. Էնտէռի առաջարկեց նոր դահլիճին կազմութիւնը: Այս վերջինը նկատելով որ Աւստրիոյ ներկայ կացութեան արտակարգ դժուարութիւնները չեն կրնար լուծում գտնել խորհրդարանական աշխատանքի սովորական եղանակներովը, առաջարկն ընդունելէ առաջ, դրաւ հետեւեալ պայմանները.— Խորհրդարանը պէտք է կառավարութեան տայ արտակարգ իրաւասութիւններ, որոշ շրջանի մը համար, որպէս զի կարելի ըլլայ ապագային հաւասարակշռել ելեւմուտքը, եւ Քրէտիթ Անշթալթ հաստատութեան վերաբերեալ հարցերուն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. Էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՆԵՂՈՍԻ ԱՓԵՐԷՆ

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Համագործակցութիւն Զանգեզուրի աղէտին շուրջ.— Մայիս 28ի տօնակատարութիւնները.

Գահիրէի Թեմական Ժողովի որոշման համաձայն, երեք յարանուանութեանց, քաղաքական կուսակցութեանց, Բարեգործականի, Հ. Կ. Խաչի եւ «Այծեմնիկ» Միութեան ներկայացուցիչները Գահիրէի Առաջնորդարանին մէջ նիստ գումարելով, իրենց մէջէն ընտրեցին գործադիր հանգանակիչ յանձնաժողով մը, որ հանգանակութիւն պիտի կատարէ ի նպաստ Զանգեզուրի աղէտեալներուն:

Զարմանալի ժողովուրդ ենք. անպայման աղէտ մը պէտք է պատահի, որպէսզի համագործակցութեան պահանջը զգալի դառնայ եւ քով քովի գանք բնութեան կամ մեր թշնամիներու գործած չարիքներուն դէմ դարման մը մտածելու:

Վերջին տասնամեակի ընթացքին ի ձայն փողոյ եւ թմբկի, հազար անգամ գրուեցաւ ու շեշտուեցաւ համագաղթային մարմին մը կազմելու անհրաժեշտութիւնը, բայց կարելի չեղաւ այդ գեղեցիկ նպատակը իրագործել: Երբ բոլոր հոսանքները աղէտի մը տռթիւ կրնան պահ մը մոռնալ իրարու հանդէպ սնուցած ոխն ու քէնը եւ սեղանի մը շուրջ հաւաքուելով, աղէտի մը դարմանը մտածել, միթէ՞ գաղթահայութեան սպառնացող չարիքները նուազ վտանգաւոր աղէտներ են, որ այդ հարցերուն շուրջ չեն կրնար գործակցիլ ու դարմաններ մտածել:

Բոլոր գաղութներու ազգային իշխանութիւնները իրենք նախաձեռնարկ ըլլալու են համագաղթային համագումարի մը կազմութեան: Գուցէ այպիսով կարելի ըլլայ իրականացնել տարիներու բաղձանքը:

*** Այս տարի ալ, ինչպէս միշտ, թէ Գահիրէի եւ թէ Աղեքսանդրիոյ մէջ, մեծ շուքով տօնուեցաւ Մայիս 28ի անկախութեան 13րդ տարեդարձը: Գահիրէի մէջ անկախութեան տարեդարձը տօնուեցաւ մայիս 30ին, «Տօլի Փալաս» սինէմայի ընդարձակ ու շքեղ սրահին մէջ, որ քաղաքին ամէնէն ընդարձակ սրահներէն մէկն է: Աւելի քան 1200 անձեր փութացեր էին ներկայ ըլլալ: Հանդէսը կազմակերպած էր Հ. Ց. Դ. Գահիրէի կոմիտէն: Կազմակերպիչ յանձնաժողովը, հանդէսին համազգային բնոյթ մը տալու համար, հրաւէր ուղղուած էր ազգ. իշխանութեան, Հայ Ժողովրդային Միութեան, դպրոցներու տնօրէնութեանց եւ զանազան միութիւններու վարչութիւններուն:

Բացի ազգային իշխանութենէն՝ իրենց մասնակցութիւնը բերած էին բոլոր միութիւնները, պատուիրակներ դրկելով: Հայ Ժողովրդային Միութիւնը ոչ միայն իր պատուիրակները դրկած էր հանդէսին, այլեւ իր կողմէ հանդէսին բանախօս նշանակած էր Փրոֆ. Ց. Թ. Գայաեանը:

Անկախութեան տօնին կը նախագահէր ընկ. Հ. Օհանջանեան, որ որոշեալ ժամուն կը բանայ հանդէսը, ամփոփ բառերով ներկայացնելով օրուան նշանակութիւնը: Յետոյ կը հրաւիրէ ներկաները յոտնկայս յարգել յիշատակը անկախութեան գաղափարին համար զոհուած մեր բիւրաւոր նահատակներուն:

Օրուան բանախօսներն էին ընկ. Գ. Մխիթարեան եւ փրոֆ. Գայաեան, որոնց երկուքն ալ ոգեւորուած ճառեր խօսեցան օրուան նշանակութեան եւ հայութեան անսասան հաւատքին շուրջը: Երկու բանախօսներն ալ արժանացան ջերմ ծափերու:

Գեղարուեստական բաժինն ալ անցաւ շատ յաջող:

Կէս գիշերէն յետոյ ժամը 1.30ին ժողովուրդը ակամայ բաժնուեցաւ սրահէն:

Հակառակ տարիներու անբարոյացուցիչ պայքարին, մեր հակառակորդները չկրցան իրենց նպատակին հասնիլ: Անկախութեան գաղափարը խոր արմատ ձգած է արդէն ժողովուրդի սրտին մէջ եւ ան՝ որ երէկ հարիւրներով կուգար իր յարգանքը մատուցանելու Մայիս 28ի գաղափարին, այսօր հազարներով եւ նոյն իսկ վճարումով կը մասնակցի:

Հետեւեալ օրը, մայիս 31ին, Աղեքսանդրիոյ մէջ եւս տօնուեցաւ անկախութեան 13րդ տարեդարձը, նախագահութեամբ դարձեալ ընկ. Հ. Օհանջանեանի: Հոս արդէն տօնակատարութիւնը իրապէս համազգային բնոյթ կը ստանայ: Դաշնակցական բանախօսներու շարքին (ընկերներ Վ. Նաւասարդեան եւ Տոքթ. Ն. Պաղտիկեան) կը խօսին նաեւ չէզոքներէն փաստաբան Պ. Սալըրեան, առաջնորդական փոխանորդ Մամբրէ Ծ. Վ. Սիրունեան եւ հայ կաթողիկէ հասարակութենէն Հ. Յովսէփ վրդ. Սարուխանեան: Առանց նկատի առնելու որ երկար պիտի ըլլայ թղթակցութիւնս, եւ «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը պիտի բողոքէ, հոս գրի կ'առնեմ Սարուխանեան վարդ.ի գեղեցիկ ճառէն մաս մը:

— «Մինչեւ հոգիիս խորը յուզուած եմ. այս գեղեցիկ ու խանդավառ ոգեւորութեան մէջ ոյժ չունիմ խօսելու, կարծես ընդհատուած է շունչս ու պապանծած լեզուս:

«Հոս ըսին թէ իրենք Մամիկոնեանք են. հոգիիս խորէն կ'ողջունեմ գիրենք ու կ'ըսեմ. —Դուք եթէ Մամիկոնեանք էք, մենք ալ Ղեւոնդեանք ենք (բուռն ծափեր): Սակայն ըլլանք սիրով: Որովհետեւ միայն սերը կը փշրէ սուրը: Եթէ հայ կղերը սիրոյ առաքեալի իր պաշտօնը կատարէ եւ միութի՛ւնը ամբողջացնէ հայ սրտերուն մէջ, այն ատեն մեր սուրը կ'ըլլայ հատու:

«Մայիս 28ը թող մեզ բաժան բաժան չգտնէ: Մասիսի տեսիլքը թող սէր եւ միութիւն մտցնէ մեր հոգիներուն մէջ: Եթէ մենք գիտնանք սիրել, կրնանք նաեւ մեռնիլ եւ մեռնելով յաղթել:

«Ինչպէս դարերու մէջէն Հայաստանի չորս գետերը չցամքեցան, որովհետեւ անոնց ակունքը հայ երկրին սրտէն կը բխէր, այնպէս ալ մեր հաւատքը չի խախտիր, եթէ սէրը չհեռանայ մեզմէ: Զսարսափինք արիւնէն: Միթէ՞ մեր մեծ վարդապետը առանց արիւն թափելու զրաւեց սիրտերը: Գաղափարը իր յաղթանակին համար արիւն կը պահանջէ մեզմէ, տա՛նք այդ արիւնը, սակայն ձեռք ձեռքի, հաւաքաբար ու ազգովին, որպէսզի կարենանք մեր սուրը ուղղել մեր բուն թշնամիին դէմ»:

Վարդապետին այս խանդավառ խօսքերը ելեկտրականացուցին սրահը, ծափերը տեւեցին մէկ քանի վայրկեան, եւ նոյն ոգեւորութեամբ կրկնուեցան երբ Մամբրէ վարդապետը կը խօսէր:

Կան տակաւին մեր մէջ մարդիկ, որոնք ծաղրանքի նիւթ կը դարձնեն Մայիս 28ը եւ «ինքնախաբէութեան տօն» կը կոչեն զայն: Որովհետեւ, ինչպէս ըսաւ ընկեր Պաղտիկեան, անոնց համար անկախութեան արեւը ո՛չ միայն մարած է հայրենիքի հորիզոնին վրայ, այլ մարած է նաեւ իրենց հոգիներուն խորը: Մեր ժողովուրդի անջիղ ու անհաւատ պարտեալներն են անոնք, պարտուած ներսէն ու դուրսէն:

Այս ոգեւորիչ ճառերէն դուրս, մէջընդմէջ եղան երգեր ու արտասանութիւններ եւ նուագ, որոնք ամէնքն ալ անցան շատ յաջող: Ներկայացուեցաւ նաեւ Ս. Պարթեւեանի «Զայնը հնչեց» թատերախաղէն մէկ արար, դեկավարութեամբ եգիպտահայ սիրուած դերասաններ՝ Տէր և Տիկին Օ. Վոլթէրի:

Հանդէսը որ սկսած էր ժամը 4ին (կ. վ.), վերջացաւ գիշերուան ժամը 9ին, ոգեւորուած մթնոլորտի մը մէջ:

ԵԳԻՊՏԱՑԻ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ԿԱՏՂԻ...

Խորհրդային Թերթերը կը գրեն թէ կատաղութեան համաճարակ մը սկսած է բռնել ամբողջ Մոսկուան: կատղածներու թիւը այն քան մեծ է որ մասնաւոր սուրհանդակ դրկուեցաւ Պերլին եւ Փարիզ շիճուկ ուզելու ստիպողաբար:

ԽՕՍԻՆՔ ԴԷՄ ԱՌ ԴԷՄ

Գ.— ԱԲՈՎԵԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Աբովեանի ոճին բնախօսութիւնը.— Կը յիշեմ կարգ մը հեղինակներու գործերը. մէկը կ'ուսումնասիրէ bromureին ազդեցութիւնը Ֆլօպէրի վէպին վրայ (L'Education sentimentale), ուրիշ մը կը քննէ յարաբերութիւնը որ կայ Վաթոյի հիւծախտին եւ արուեստին միջեւ, երրորդ մը կը բացատրէ հռչակաւոր արուեստագէտի մը մելամաղձութիւնը իր լեարդի հիւանդութեամբ, նախանձը՝ շագանակագեղձի տկարութեամբ, վերջապէս հեղինակներ, որ ցոյց կուտան զուգահեռ գիծեր արուեստագէտներու կենսաբնախօսական ու ստեղծագործական տարրերուն մէջ, ու կը յիշեն Շոփէնը, Պաշքիրցէֆը, տ'Անունցիոն, Թուրկենէֆը, Կուռմոնը, Նիցչէն, Մոփասանը, Հայնէն, Պօտլէրը, Տոսթոյեւսկին, Շաթոպրիանը, եւ ուրիշնե՛ր, ուրիշնե՛ր:

Մեր մէջ սովորութիւն չէ գիտութեամբ բացատրել երեւոյթները: Մենք պատմական դէպքերու կը կապենք ամէն բան: Եւ պրծաւ գնաց: Այդպէս ալ Աբովեանի պարագան: Դէպի Դորպատ ճամբորդութեան մը պատմութիւնը միջոց դարձաւ շատերուն համար կամ բանալի բացատրելու Աբովեանի բոլո՛ր արտայայտութիւնները:

Այսուհանդերձ մեր մէջ ալ եղան հարեւանցի ակնարկներ, որ Աբովեանի մէջ տեսան հիւանդութիւն մը՝ բացատրելու համար անոր գրականութեան կամ ոճին բնախօսութիւնը:

Այսպէս, Հ. Սիմէոն Երեմեան կը գրէ.— «Մելամաղձոտ սիրահար մըն է եղած, եւ այնքան հրատապ, եւ այնքան եռուզեռ յուզումներով կը յայտնուի այդ սէրը, որ պահ մը հիւանդութիւն ալ կը նկատուի, քանի որ ան մինչեւ անձնասպանութեան ալ յօժարութիւն ցոյց կուտայ»:

Ուրիշ հեղինակ մը կը գրէ.— «Երկուքն ալ (Նարեկացի եւ Աբովեան) յիմարութեան մօտեցող յուզման մը մէջ գրած են, երկուքն ալ տեսակ մը ցնորազգացութեան մէջ երկնած են իրենց գործը»:

Ա. Կարինեան, իր մէկ ուսումնասիրութեան մէջ, «էքստազային գործիչ» կ'անուանէ Աբովեանը:

Արդ, կոյր պէտք է ըլլալ չտեսնելու համար Աբովեանի հիւանդ նկարագրին ազդեցութիւնը իր գրականութեան մէջ: Վասնզի իր ամէնէն խոշոր թերութիւնները կուգան հիւանդութենէն, զոր ներկայացուցինք: Եւ ատոնք թերութիւններ են, որ մեծապէս կը վնասեն գործին, այնքան որ այլեւս Աբովեան ոչ «չափոց» կարելի է համարել, ոչ ալ մեծութիւն:

Ըսինք թէ Աբովեան մատնուած էր գերյուզական ջլախտի մը: Ահա այդ գերյուզականութիւնը (hyperémotivité) քակեց այն բոլոր կապանքները, որ անհրաժեշտ են յաճախ պահելու համար իր հաւասարակշռութիւնը եւ իր արտադրած գործին միութիւնը: Աբովեան ոչ մէկ հակակշիռ ցոյց տուաւ իր յուզման վարարուն գետին վրայ: Աբովեան չի վարեր իր յուզումը, այլ թոյլ կուտայ որ յուզումը վարէ զինք: Ներանձնական կամ ենթագիտակցական գրականութեան մը ի խնդիր՝ սա զառանցական տագնապներու ենթարկուած արուեստագէտներն իսկ, մինչեւ հին ջերմեռանդ միսթիքները իրենց խորասոյզ ներշնչման մէջ, դարձեալ թելով մը կապուած են իրականութեան: Նարեկացին, որ խելակորոյս եւ զգայաթափ կը թապլտկի իր երեւակայութեան կայծկլտուն մշուշին մէջ, կը պահէ չափի եւ միութեան գիտակցութիւնը.— Իր «ողբ»երը բոլորն ալ կը մատնեն վարպետի խղճմտութիւն, քանդակագործի կանոնագիտութիւն եւ արուեստագէտի հակակշիռ: Աբովեան, երբ տագնապի մէջ կ'իյնայ, կը մոռնայ այլեւս ինքզինք, կը մոռնայ... վէպը, զոր կը գրէ: Կարդացէք հետեւեալ փոքրիկ հատուածը, եւ դիտեցէք ոստումները նիւթէնիւթ, տեսէք թէ ի՛նչպէս յուզումը կը ճորճորայ, կը վէտվէտի.—

— Օրհնեցէք Ռսի ոտը, ջան ջանի տվէք, իրար սիրեցէք, դուք էն աշխարհքի ծնունդն էք, էն ազգի զաւակը՝ որ աշխար ամենայն զարմացրել են ու կզարմացնեն: Դո՛ւք, դուք իրար պահեցէք, ինչպէս ձեր նախնիքը, դուք իրար Թասիբ քաշեցէք, ձեր նախնիքը միտք բերէք, ձեր հողն ու ազգը պաշտեցէք, ես ետ եմ դառնում, էլի իմ պատմութիւնն անեմ, բայց աչքս ճամփի ա, ականջս ձէնի՝ ձեր ջանին դուրբան՝ չթողուք, որ ես մուրազը հետս գերեզմանս տանեմ ու հողումն մարմինս քրքրվի, երկնքումը հոգիս տանջվի, երբ իմանամ՝ թէ ձեր սէրը պակսել ա, ձեր բարեկամութիւնը ցամաքել: Գնա՛նք երեւանու բերդը, օր մթնում ա, խաւարը բռնում, աչքերս սեւանում, սիրտս տրորվում ու ինչ տեղ որ ծնել եմ, է՛ն հողն էլ ա աչքիս փուշ դառել, սրտիս դանակ: Ղուշն իր բունը սիրում ա, ես իմ հողը ատում, փնովում, չունքի լսած ու տեսած բաներս կրակ են դառել, սիրտս էրում, փոթորում, չունքի երեւանու բերդի հողի ու ջրի շատ փայը՝ հէ՛նց բռնիր՝ Հայի արընով ա շաղախած, ի՞նչպէս անեմ, ո՞ր ջուրն ընկնեմ, որ սիրտս հովանայ, ես մեռնեմ, պրծնեմ ու էս դարդերը ինձ սաղ սաղ չուտեն, չսպանեն»:

Այս մէկ հատուածն իսկ բաւական է բացատրելու անհաւասարակշռութիւնը ոճին մէջ: Երբեմն յուզո՛ւմը կը խեղդէ ոճը, երբեմն ո՛ճը կը տիրապետէ յուզումին: Յաճախ փոքրիկ հատուածի մը մէջ իսկ կը հակասէ ինքզինք, ինչպէս վերը: Կամ յիշատակ մը կը պատմէ իր անձնական կեանքէն, յետոյ կ'անցնի պատմական սովորական դէպքերուարձանագրութեան, քիչ ետքը կը շարունակէ վէպը, բայց կը մոռնայ եւ խրատ կուտայ ընթերցողին: Ու երբ պատահեցաւ որ յուզումը խոր է, ինչպէս կը պատահի ողբասացութեան պահուն, ա՛լ կը գրէ ու կը գրէ՛, էջե՛ր, էջե՛ր, էջե՛ր: Երբեմն իր հերոսները կը խօսին այնքան երկար, որ ճառ կը կարծէք: Թէ՛ այդ ճառերուն եւ թէ՛ այդ ողբերուն մէջ՝ նշանակալից է միօրինակութիւնը, որ կը մատնէ ինքնամոռացութիւնը և յուզման միսթիք նոպան:

Դ.— ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կուռք մը դարձած էր Աբովեան: «Ազգասիրութեան անօթ», «ռուսահայ վերածնութեան գործիչներից առաջինը», «ռուսահայ գրագէտներուն ամէնէն առաջնակարգ մեծ դէմքը» եւ իր վէպը «իր տեսակին մէջ իր նմանը շատ քիչ ունի՝ ամէն ազգի, ամէն ժամանակի գրականութիւններուն մէջ»: Եւ եղաւ նաեւ «չափոց»:

Անվերապահ այս գնահատութեան պատճառով, Աբովեան տիրապետեց Կովկասի մեր գրագէտներուն վրայ: Քերթեցէք արեւելահայ մեր բոլոր գրագէտներուն մորթը, եւ տակէն պիտի երեւի Աբովեանի ոսկորը:

Ատեն էր ցոյց տալու Աբովեանի թերութիւնները, որպէսզի երեւան գայ իրական դիմագիծը: Պէտք էր ըսել այլ եւս թէ Աբովեանի գործը «ուսկի՛ց ուր» կը պահէ իր արժէքը այս մեր դարուն, որպէսզի գրագէտները իրարմով չափելու ատեն անիրաւութիւններ չգործուին:

Մեր այս ուսումնասիրութիւնը կ'ամփոփենք հետեւեալ կէտերուն մէջ, իբրեւ եզրակացութիւն.—

1.— Աբովեանի հայրենասիրութիւնը չի կրնար «չափոց» կամ օրինակ ծառայել մեզի: Անհաւասարակշիռ էր ան եւ իր ռուսասիրութիւնը, մանաւանդ ծանօթ պատճառներով Ներսէս Աշտարակեցիի հեռացումէն յետոյ, կարելի չէ արդարացնել: Կարբեցի սիրուած կամ սիրուելիք կաթողիկոս մը չէր, բայց եթէ չէր սիրեր Աբովեանը, պատճառը միայն այն չէր, որ Աբովեան համակիր էր Աշտարակեցիի կամ լքած էր կրօնական ասպարէզը, այլ նաեւ այն որ Աբովեան շատ ռուսասէր էր կամ «էքստազային գործիչ», որմէ վախցաւ նոյն իսկ Ներսէս Աշտարակեցին, ինչպէս կ'ըսէ Ա. Կարինեան:

2.— Իր գրականութեան մէջ կեղծ ռոմանթիզմի շունչ մը կայ որ կուգայ հիւանդութենէն, névrose émotive ունէր: Մասնաւորաբար humourը, որ այնքան առատ է իր մէջ, թշնամի է ռոմանթիզմին: Բայց թէ բանաստեղծ էր հոգիով, կարելի չէ ուրանալ:

3.— Իր գրականութիւնը շատ քիչ ազդուած է եւրոպականէն, մասնաւորաբար գերմանական ռոմանթիզմէն: Ճիշդ է թէ գերմանացի եւ ռուս քնարերգակներու հայրենասիրական բանաստեղծութիւնները ձգած են իրենց դրոշմը, բայց Աբովեան գրականութեան մէջ աշակերտն է Նարեկացիի եւ հայ ժողովրդական երգերուն: Մնաց որ Աբովեան չէ ուզած գեղարուեստական գրականութիւն ընել, այլ միայն կրթել ու դաստիարակել հայ ժողովուրդը: Դարձեալ Նարեկացին է, որ դասական որոշ յատկանիշեր տուած է Աբովեանի: (Իր հերոսներուն երկար ճառերը որքան արդիւնք են անզուսպ յուզումի, նոյնքան դասական սովորութեան մը: Բաղդատեցէք դասական հեղինակներու տրամախօսութիւններուն հետ): Այդ դասականութիւնը կը տեսնուի Աբովեանի հետեւեալ բանաստեղծութիւններուն մէջ. Աղերս առ մուսայն ի դէմս Հայաստանեայց, կարօտութիւն նախնի վայելչութեանց հայրենեաց իմոց, Մուտ Հայկայ ի Հայաստան եւ արհաւիրք երեւակայութեանն նորա ի ժամ պատերազմին, ցազատութիւն Հայաստանեայց, ցխուր տեսարան սգոյն եւ սգազգեաց Հայաստանի առ նահատակութիւն սրբոց վարդանանց, եւայլն:

Միւս կողմէ, հայ ժողովրդական երգերուն մօտեցած է պարզապէս իբրեւ ազգագիր: Արդարեւ, իր գործը ազգագրութիւն է առաւելապէս եւ, երկար ատեն իբրեւ այդպիսին է ընդունուած: Պերճ Պոօշեան գրականութիւն ընել սկսաւ 1858ին, ոգեւորուելով վէրք Հայաստանիէն: Եւ ինչպէս իր մէկ վէպին յառաջաբանին մէջ կը գրէ, ուզեց շարունակե՛լ վէրք Հայաստանին, տալով անոր նման ազգագրական վէպեր:

4.— Լեզուի հարցին մասին չխօսեցանք, որովհետեւ շատ հեռուները պիտի երթայինք: Ոմանք Աբովեանը կը համարեն արեւելահայ աշխարհաբարին հիմնադիրը (Լ. Մանուէլեան Գրիգոր Վանցեան, Կարապետ Կուսիկեան): Սխա՛լ թերեւս համբաւն աւելցնելու համար Աբովեանի: Բայց Մ. Յարութիւնեան գործ ամսագրին մէջ (թիւ 6—7) կը քննադատէ այդ կարծիքը: Առ այժմ յիշենք միայն Յ. Ալամդարեանի ոտանաւորը, գրուած 1813ին, ցերկու ձեռին երկու մոմ, կէսը գրաբար, կէսը աշխարհաբար: Կարդալ նաեւ Լէօի ուսումնասիրութիւնը Մեսրոպ Թաղիաթեանցի մասին: Ըսենք նաեւ թէ Ներսիսեան վարժարանի դասախօսութիւններն ալ, ինչպէս կը պատմէ Աբովեան, կը կատարուէին աշխարհիկ լեզուով: Արդէն Աբովեանի լեզուն «ազգագրական լեզու» է, գաւառաբարբառ մը՝ որ մեծ մասամբ հիւսուած է օտար բառերով: Շատ քիչ անգամ է մաքուր գրած: Իր գրաբարն իսկ ռամկական է:

Սխալ է այն կարծիքը թէ Աբովեան սիրուած չէր աշխարհաբար գրելուն պատճառով: Ղ. Աղայեանցի հնարած պատմութիւնն է այդ: Քանի մը դար առաջ Շնորհալի աշխարհաբար բազմաթիւ քերթուածներ գրած էր, ո՞վ ի՞նչ ըսաւ:

Փրոֆ. Ագոնց, երբ ռոմանթիզմի պատմութիւնը կ'ընէ, կը խօսի նաեւ մեր աշխարհաբարին մասին: Այդ առթիւ, իր կարծիքը, թէ Մխիթար Աբբայ 1724ին կազմած աշխարհաբար քերականութիւնով եթէ ճիշ ընէր՝ կրնար կանխարգիլել արեւելահայ բարբառին երեւումը, վիճելի է: Արեւմտահայ աշխարհաբարը, թէեւ շատ կանուխ կազմուեցաւ, «Կիլիկեան արքունիքում» իրաւունքներ ստացաւ եւ հայերէն հին բժշկարաններու լեզուն դարձաւ, չէր կրնար արգելք հանդիսանալ: (Աշխարհաբարի պատմութիւնը հետաքրքրական հարց մըն է, Մ. Յարութիւնեանի ուսումնասիրութիւնը եւ Յ. Մարթաեանի դասախօսութիւնը նախաքայլեր են այդ ուղղութեամբ: Վերջերս Ա. Աբեղեանն ալ «Հայրենիքի» մէջ սկսաւ յօդուածաշարք մը աշխարհաբարի հեռուէն հեռու պատմութեան մասին):

Վերջապէս, օրաթերթի մէջ չենք կրնար շատ բարակը փնտռել եւ երկար գրել: Իմ յօդուածաշարքիս այս գլուխով ես ուզեցի հաստատել թէ Աբովեան բանաստեղծի խմոր ունէր, բայց մեծութիւն չէր, թերութիւններ շատ կային, ազդեցութիւնները զինք կը խեղդէին, եւ երբեք ռոմանթիք մը չէր. այլ միայն նախառոմանթիք մը:

Յաջորդ գլուխով՝ ի՞նչ է դասականութիւնը, նախառոմանթիզմը եւ ռոմանթիզմը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԿԵՑՑԷ՝ «ԱՆԽՏՐԱԿԱՆԸ»

ՔՈՆՍԹԱՆՑԱ, 9 Յունիս (Սեփ. Թղթակ.)— Յունիս 7 կիրակի օր յունական «Էլպիս» որահին մէջ տեղի ունեցաւ Բարեգործականի քսանըհինգամեակը:

Տօնակատարութիւնը փոխանակ գաղութիս հայ հասարակութեան բոլոր խաւերը այդ Միութեան կապելու, ընդհակառակն, գէշ արդիւնք տուաւ, շատ տխուր եւ անվայել ընթացքով մը:

Մասնաճիւղին վարչութիւնը հանդէսի թուականէն մօտ 20 օր առաջ, մասնաւոր գրութիւններով հրաւիրած էր բոլոր կուսակցութիւնները, միութիւնները որպէս զի իրենց լայն մասնակցութիւնը բերեն հանդէսին, Ի միջի այլոց հրաւիրուած էր «Կոմիտաս» երգչախումբը եւ անմիջապէս իրենց մէջ որոշում գոյացած էր թէ «Կոմիտաս»ը չորս կտոր երգով պիտի մասնակցի հանդէսին եւ երգերը իրենց անուններով տպագրուած էին հանդէսի յայտագրին մէջ:

Խումբը 15 օր շարունակ իր 50 հոգինոց կազմով փորձեր կատարած եւ պատրաստած էր երգերը: Հանդէսէն ճիշդ մէկ օր առաջ, մասնաճիւղի նախագահ Պ. Գ. Յակոբեան կ'ազդարարէ երգչախումբին թէ «Վարչութիւնս որոշում կայացուցած է որ «Մեր Հայրենիք» երգը չպիտի երգուի, որքան որ նախապէս մեր յայտագրին մէջ գրած եւ ձեզ ալ թելադրած էինք, հիմակ մեր յայտագիրը փոխուած է, միւսները կրնաք երգել:»

Ու հետեւեալ կէտերը կը ներկայացնէ իբրեւ պատճառ.

1.— Այդ երգին մէջ «եռագոյն դրօշակի» խօսքը:

2.— Այդ երգին մէջ «մեր հայրենիք թշուառ անտէր» գրուած է:

3.— «Այդ երգը որոշ հոսանքի մը պաշտօնական երգն է»:

4.— «Այդ երգը երգուած պահուն, կարգ մը մարդիկ ոտքի պիտի ելլեն, մաս մըն ալ չպիտի ելլեն»:

Բոլոր բանակցութիւնները չկրցան փոխել Բարեգործականի վարչութեան տեսակէտը եւ երգչախումբը չմասնակցեցաւ հանդէսին:

Այս տխուր միջադէպը շատ երկար ու դառն խորհրդածութիւններու նիւթ կրնայ դառնալ: Այսպէս ուրեմն, Բարեգործականի մասնաճիւղին վարչութեան անդամները իրենց զառամեալ եւ միայն թուրքերէն արտայայտուող նախագահին դրդումով, իրենց նախկին որոշումը

ՉԻՆՎԱԾ ՊԱՐՈՒՆ

(Վերապատմություն)

Մեզ չուռ նաև շատ էր, ու ամեն ինչ ուրախացնում էր մանկությունից։ Ամառը, երբ ես ու Ժենյան ամբողջ օրերով ծառերի վրա էինք, մանավանդ որ մեզ հետ միշտ Ժենյայի ավագ քույրը՝ Ռոզան էր լինում, որ մեզանից մեծ էր, ու ինչ որ բան գիտեր, ինչ որ բան կարող էր անել, ինչ որ բան կարող էր ասել, ինչ որ բան կարող էր հորինել։ Ռոզան ինձ համար ամենահետաքրքիր էակն էր աշխարհում։ Ես նրան ամեն ինչ էի պատմում, ինչ որ ինձ հետ պատահում էր, ինչ որ ես մտածում էի, ինչ որ ես ուզում էի անել։ Ռոզան ինձ համար ամենամեծ ընկերն էր։ Ես նրան ամեն ինչ էի պատմում, ինչ որ ինձ հետ պատահում էր, ինչ որ ես մտածում էի, ինչ որ ես ուզում էի անել։ Ռոզան ինձ համար ամենամեծ ընկերն էր։

Ես ու Ռոզան ծառերի վրա էինք, ու ես նրան պատմում էի, որ ես ուզում եմ ինչ-որ բան անել, որ ես ուզում եմ ինչ-որ բան հորինել, որ ես ուզում եմ ինչ-որ բան ասել։ Ռոզան ինձ համար ամենամեծ ընկերն էր։ Ես նրան ամեն ինչ էի պատմում, ինչ որ ինձ հետ պատահում էր, ինչ որ ես մտածում էի, ինչ որ ես ուզում էի անել։ Ռոզան ինձ համար ամենամեծ ընկերն էր։

— Ռոզա, ես ուզում եմ ինչ-որ բան անել, որ ես ուզում եմ ինչ-որ բան հորինել, որ ես ուզում եմ ինչ-որ բան ասել։

— Ի՞նչ ես ուզում, որ անես։

— Չգիտեմ, ես ուզում եմ ինչ-որ բան անել, որ ես ուզում եմ ինչ-որ բան հորինել, որ ես ուզում եմ ինչ-որ բան ասել։

Ռոզան մտածեց։

— Գիտեմ, ես ուզում եմ, որ դու ինչ-որ բան անես, որ ես ուզում եմ ինչ-որ բան հորինել, որ ես ուզում եմ ինչ-որ բան ասել։

Ես ուրախացա։

— Ռոզա, դու ինձ շատ լավ ես հասկանում։

Ռոզան ինձ նայեց ու ասաց.

—

յարմար լուծում մը գտնել: Խորհրդարանական յանձնախումբ մը պիտի օժանդակէ կառավարութեան՝ արտակարգ իրաւասութիւններու կիրարկման համար:

Պ. Ինտէռի ուրիշ մէկ պայմանն է կարգ մը անձնաւորութիւններու մուտքը դահլիճին մէջ: Արդէն բանակցութեան սկսած է կուսակցութեանց եւ զանազան անձնաւորութեանց հետ, գիտնալու համարթէ պիտի կրնա՞յ այս պայմանները ընդունիլ տալ: Դահլիճը կազմելու առաջարկը պիտի ընդունի, բանակցութիւններէն վերջ, եթէ յաջող ելքի մը յանգին:

Աւստրիոյ քաղաքական շրջանակները չեն ուզեր որ եւ է գուշակութիւն փորձել տագնապին ելքին մասին. որովհետեւ մօտէն ծանօթ են դժուարութեանց որոնք պիտի ուշացնեն ելքը: Ներկայ խորհրդարանի կազմը՝ թուլ չի տար կեդրոնական կառավարութեան մը կազմութիւնը: Խորհրդարանը գրեթէ հաւասար երկու մասերու բաժնուած է աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութեան եւ Քրէտիթ Անշթալթ հաստատութեան վերաբերեալ հարցերուն շուրջ:

Հիճազի երկաթուղիին շուրջ

Երուսաղէմէն տրուած լուրերու համաձայն, Մահմետականներու պաշտպանութեան Կոմիտէն, մահմետականներուն ուղղուած յայտարարարութիւն մը հրատարակեց՝ Հիճազ-Դամասկոս երկաթուղիին մասին:

Կոմիտէն կը յայտնէ թէ մտադրած է բողոքել Ազգերու Դաշնակցութեան եւ Լա Հէյի Միջազգային Իրաւարարութեան Ատեանին՝ ընդդէմ երկաթուղիի վարչութեան մէջ, ոչ-իսլամ տարրերու մուտքին եւ պահանջելու որ Պաղեստինի, Սուրիոյ եւ Հիճազի մահմետականներէն կազմուած յանձնախումբ մը ամբողջովին հակակշռէ եւ հսկողութեան տակ առնէ երկաթուղիի վարչութիւնը, քանի որ երկաթուղին առաւելապէս պիտի ծառայէ Մէքքէ երթեւեկող մահմետական ուխտաւորներու փոխադրութեան:

"ՄԱՅԻՍ 28,,Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին
Կը խօսի՝ Ընկ. ՕՀԱՆ ԿԱՐՕ
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ԿԱՐՏԱՆ

Այս Կիրակի ժամը 2.30ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ
Կը խօսի՝ Ընկ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻՋ

ԻԹԱԼԻԻ Աղբիւր - Սերոբ խումբի ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 32 Ave. des Gobelins.

ՊԻՅԵԱՆԲՈՒՌի Զաւարեան խումբի դասախօսական ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, 186 Ave. Verdun, Իսի լէ Մուլինօ: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ԱՆԻԷՌ, Պուա Քոլոնպի Զէյթուն կոմիտէի դասախօսական ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.45ին Ave. d'Argenteuil, Փլաս Քոմէթի սրահը: Կը խօսի ընկ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ: Նիւթ՝ «Քրտական յեղափոխութիւնը եւ մեր դիրքը»: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Ռազմիկ խումբի ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. Պուճիկեանի բնակարանը, 63 Բիւ տիւ Փարք:

ՍԱՐՍԷԼ-Առնուվիլի ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ «Հրայր» խումբի ընկերները վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին ընկ. Երանեանի աշխատանոցը, 11 rue des Bauves. Կրնան ներկայ ըլլալ նաեւ «Ռազմիկ»ի ընկերները: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ԳԱԻԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. միութեան ընդհ. ժողովը վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 63 Բիւ տը լա Բէփիւպլիք: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊՕՄՕՆ Սէն Ժուլիէնի (Մարսէյլ) Զաւարեան խումբի ժողովը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն, զեկոյց ներկայացուցչական ժողովի:

ՊԷԼՖՈՐԻ Վազգէն խումբի ժողովը այս Կիրակի ժամը 3ին ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕԻ Պատ. Միութեան ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, 186 Ave. Verdun, Իսի-լէ-Մուլինօ:

ՊԻՅԵԱՆԲՈՒՌ-Իսի լէ-Մուլինօի Կարմիր Խաչի ժողովը այս Կիրակի ժամը 4ին 186 Ave. Verdun, Իսի լէ Մուլինօ:

ՏԱՐՕՆ Տուրուբերանի Հայր. միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 3ին, 131 rue Fbg. du Temple, մէթրօ Պէլվիլ: Կը խնդրուի անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր հայրենակիցներէ ներկայ գտնուիլ:

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հայ Ակումբին մէջ, 1 Bld. Carnot, Ալֆորվիլ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՓԱՐԻԶԻ եւ արուարձաններուն մէջ բնակող Սուրիոյ եւ Լիբանանի հպատակ բոլոր Հայերը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը ճիշդ 2.30ին Փլաս Սէն Միշէլի Թիւ 10 Պիւրօ Թապայի վերնայարկը:

Օրակարգ.— Նոր վարչութեան ընտրութիւն, ծրագրի եւ կանոնագրի վաւերացում, կարեւոր խորհրդակցութիւններ եւ եւ զեկոյց:

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ ժամը 4ին ծանօթ հաւաքատեղին: Այս նոյն օրակարգով երկրորդ ժողովն ըլլալով, ներկաներուն թիւը օրինական պիտի համարուի:

Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

«Հայաստան»ի սաներ, ժընեւ.— Նամակը ստացանք առանց չէքի:

ՍՏԱՑԱՆՔ ՖՐԱՆՔ

Լիոն, Թէրգ.— 35:
Փարիզ, Իսկ.— 30:

Մալեէմէզեան, Թագւորեան, Փէրչէմեան, Երէցեան ընտանիքները ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն իրենց սիրելի մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ

ԱՂԱՒՆԻ ՄԱԼԵԷՄԷՋԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ Չորեքշաբթի օր Colombes, 27 Rue Maurice - Berteaux.

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ վաղը Շաբաթ (Յունիս 20) ժամը 11ին Հայոց եկեղեցին, 15 Rue Jean Goujon, ուր փոխադրուած է հանգուցեալին մարմինը, եւ թաղումը պիտի կատարուի Colombesի գերեզմանատան մէջ:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Օր. Բաբայեանի եւ իր աշակերտուհիներուն կողմէ այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 5ին, 93 Bld. St. Michel, Փարիզ (5):

ՀՐԱՒԷՐ

Կէյվէյի եւ Շրջանի Հայր. Միութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզ եւ շրջակաները բնակող Կէյվէցի, Գուրտպէլէնցի, Գէնճրլար Էջմէցի եւ Մինա գիւղցի արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած բոլոր հայրենակիցները այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին Պ. Ղեւոնդ Չափարեանի ճաշարանին մէջ, 36 Rue Polonceau, Մէթրօ Պարպէս: Կարեւոր օրակարգ: Ֆրանսայի գաւառներու եւ արտասահմանի հայրենակիցներէն կը խնդրուի Միութեան անուան իրենց թղթակցութիւնները դրկել S. Kapamadjianի (coiffeur) 55 Bld. Rodin, Issy-les-Moulineaux, Seine, France.

ՓԱՐԻԶԻ Ուրֆայի Հայր. Միութեան ընտանեկան հաւաքոյթը այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Քլամառի անտառին մէջ, ֆօնթէն Սէնթ Մարիի աղբիւրին մօտ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կարնեցի Քէրովբէ Տէր-Ներսէսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Լեւոն Տէր-Ներսէսեանը (30 տարեկան), որ 1915ի եղերնէն մինչեւ 1923 կը գտնուէր Մարտին: Կը կարծուի թէ Հալէպ անցած է: Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Frères Der-Nerssesian 38Rue Lepic, Paris: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռեմ հայրս Թէմէնցի (Կէմէրէկ) Արթին Մովսէսեան որ 1915ին հայ կամաւորներու հետ աքսորուած է Ուզուն Եայլա եւ ուր մնացած է մինչեւ 1917: Կը փնտռեմ նաեւ մայրս Ֆիլոր Մովսէսեան եւ եղբայրս Եղիազար որոնք մինչեւ 1919 կը գտնուէին Ուզուն Եայլա (Ազիզիէի մօտ): Իմացնել Երուանդ Մովսէսեանի, 17 Rue de Grand Madir La Ciotat, (B. du Rhône) France.

Կ'ուզուին ժէռսէ կարող գործաւորուհիներ: Դիմել Anti-Comi, 20 Rue Richer, Մէթրօ՝ Cadet.

ԲԺՇԿ. եւ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
10 Rue Beaugrenelle, Paris (15)
Մէթրօ՝ Beaugrenelle
Միզանցքի, փրոսթաթի, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ ֆրանկախտ: Ամէն օր ժ. 10—12 եւ 3-9: կիր. եւ տօն օրեր 10-12:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

123 Bld. Sébastobol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.: Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ կիրակիառաւօտները:

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի Պատ. Միութեան կողմէ
իր հիմնարկութեան տարելիցին առթիւ
Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին
Այս կիր. ժամը 2.30ին Տէսինահայութեան ծանօթ պաղ աղբիւրին քով
Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՌՕՆԷ
Կը ներկայացուի «ԵՐԿՈՒ ԱՆՎԱՐՏԻՆԵՐ»
Կը մասնակցի ԿՈՄԻՏԱՍ երկսեռ երգչախումբը
Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւայլն ճոխ պիւֆէ
Կարելի է ճաշը միասին բերել
Անձրեւի պարագային հանդէսը կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի
Մուտքը ազատ է

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
Կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի «Փօրթ տ'Իթալի»ի մասնաճիւղին կողմէ
Ի նպաստ դպրոցական սրահի մը շինութեան
Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Maison de la Mutualitéի մէջ
24 Rue St. Victor, Métro Maubert-Mutualité կամ Cardinal Lemaine
Մասնաճիւղին թատերական խումբը կը ներկայացնէ
ՓԱՐՈՍԻՆ ՊԱՀԱՊԱՆԸ և ՎԱՐՁՈՒԱԾ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐԸ (զաւեշտ)
Մուտք 3 ֆրանք

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ
ՏԷՍԻՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ
ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ ՅՈՒԼԻՍ 12ԻՆ
Նաւասարդեան խաղեր, ֆութպօլի եւ հեծելանիւի մրցում
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ
Place des Fêtesի մէթրոյին դիմացի լրագրավաճառին խանութը

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ
Պատմական նոր մէկ վէպը՝ (Մարիամ Մագթաղինացիի կեանքէն)
ՌԱՊՊԻ
Խորհրդանկարուած ՄԵԼՔՈՆ ՔԷՊԱՊՃԵԱՆԷ
Գին՝ 15 Ֆր. Դիմել միմիայն հեղինակին՝ 208bis Rue Lafayette, Paris (10)

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:
Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀՐԱՒԷՐ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԵՐՈՒՆ
Այցելեցէք Exposition Colonialeի մէջ, Stand Palestineի կից, Café Maure. գարեջրատունը, ուր կը նուագէ ԹԱՌԻՍԹ ԺՕՐԺ եւ կ'երգէ Տիկին ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ մինչեւ կէս գիշեր:
Exposition մէջ միակ հայկական ժամադրավայրը:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՆԵՐԸ
1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172
Կը գոհացնեն ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները, դիւրամատչելի պայմաններով:
Հագուստեղէններ եւ ճերմակեղէններ, նուրբ ձեռագործի աշխատանքներ, օժիտի պատրաստութիւն: Վարիչ խնամակալուհին այցելութիւններ կ'ընդունի երեքշաբթի օրերը:
Օգտուեցէք առիթէն:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Նախկին բժշկապետ Մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու
Պատուոյ մէտայլ Ֆրանս. առողջապահ. Նախարարութենէն
Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50. (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:
Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:
Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):
Զղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ:
Դարմանանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:
Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:
Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:
Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:
Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42
Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ
Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն: Չափաւոր գին:
Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ALIMENTATION TURENNE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
112 Rue de Turenne. Փարիզ (3) Մէթրօ՝ République
Թէլիֆօն՝ Archive 50—61
Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

Կ'ուզուի ժէրսէ - ռոպի վարժ coupeuse մը (ձեւող), լաւ վճարում: Դիմել Պ. Օննիկ Սերոբեանի, 2 Cours de Commerce St. André des Arts. Մէթրօ Օտէոն:

Վարձու է ընակութեան կամ որեւէ գործի յարմար սենեակ մը խոհանոցով միասին, ջուր, կազ, տարեկան վարձք՝ 3000 ֆր. Դիմել Պ. Թ. Պօղոսեանի, 49 Rue Dombasle, մէթրօ՝ Convention.

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շ.	40 շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ
20
ՅՈՒՆԻՍ
1931

20 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1600 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԴԱՆԱՅԵԱՆ ԿԱՐԱՍԸ

Վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին, քէմալապետութեան վարիչները բաւական քրտնեցան, 1931ի ելմտացոյցը հաստարակշռելու համար.

Ի՛նչ խօսք որ, Թուրքիոյ բոլոր ելմտացոյցները — համիտեան, իթթիհատական թէ քէմալական — միշտ հաւասարակշռուած են Թուղթի վրայ, իսկ իրականին մէջ փակուած են արտաք պարտքի վրայ բարդելով։

1922ի յաղթանակին ազդեցութեան տակ, Մ. Քէմալ շատ մարակը չնայեցաւ, եւ տարուէ տարի ուռեցուց ելմտացոյցը, որ 52 միլիոն ոսկիէն (1921-1922) բարձրացաւ 220 միլիոնի (1929-1930) եւ յետոյ 226 միլիոնի։

Երկու տարի առաջ, արդէն ցնդած էին վարդագոյն յոյսերը։ Ոչ Հանրային Պարտքին տոկոսները կրնային վճարել, ոչ ալ ուրիշ հանել զանազան հանրօգուտ շինութիւններ։ Եւ հաստատեցաւ խնայողութեան օրէնքը, ներածումները կարելի չափ նուազեցնելու համար։

Իսկ այս տարի արդէն կը գտնուին ճշմարիտ անելի մը առջեւ։ Ընդդիմադիր կուսակցութեան զաւեշտէն յետոյ, որ օգնեց երեւան հանելու կացութեան ողբերգութիւնը, Մ. Քէմալ ինքն ալ աչքովը տեսաւ եւ ականջովը լսեց ժողովուրդին գլուխառութիւնը։

Անցեալ ապրիլէն ի վեր կը չափեն, կը ձեւեն, եւ արդէն 1931—32ի ելմտացոյցը իջեցուցած են 189 միլիոն 780,000 ոսկիի։ Բայց այդ իսկ անտանելի կը համարուի։

Ի՞նչ ընել։ Գլուխներ կան որոնց չեն ուզեր դպչիլ,— օրինակ՝ ազգային պաշտպանութեան կազմակերպութիւնը՝ իր ազմագան ճիւղերով։ Եւ եկան յանդգնեցան պետական պաշտօնեաները կամ անոնց ոռճիկները կրճատելու գիւտին։

Շաբաթներ տեւեց այս ծրագրին քննութիւնը, ճշմարիտ տատդողի մը մատնելով պետական պաշտօնեաները, որոնց ամբանքը Ալլահը միայն գիտէ։ Երեսփոխանները, որոնք եամուտի ծանօթ եւ անծանօթ աղբիւրներ ունին, «ազգասիրաբար» հրաժարեցան իրենց Թոշակի մէկ մասէն, 800,000 ոսկիի խնայողութիւն մը ապահովելով, եւ փական պաշտօնեաներու օձիքին։ «Յալը»ի խորհրդարանական խմբակցութիւնը, իսկանին մէջ՝ բուն խորհրդարանը, օրերով խաղաց մեծ ու պտիկ Թուանշաններու հետ։ Գուժարեց, հանեց, հաշուեց եւ ներջապէս գտաւ ելք մը — կրճատել պաշտօնէութիւնը։

Համաձայն ելմտական գործավարութեան կազմած վիճակագրութեան, պետական պաշտօնեաներու Թոշակը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ.— 1926ին ոռճիկներու գումարն էր 54 միլիոն ոսկի, որուն 46 միլիոնը վճարուած, իսկ մնացեալը չնայուած։ 1927ին գումարը բարձրացած էր 56 միլիոնի, որուն 50 միլիոնը վճարուած, իսկ մնացեալը խնայուած։ 1928ին դարձեալ 56 միլիոն, որուն 52 միլիոնը վճարուած, իսկ 1929ին՝ 56 միլիոն, որուն 54 միլիոնը վճարուած։ 1930ին գումարը հասած էր 65 միլիոնի։

Կառավարութիւնն ալ սկզբունքով կ'ընդունի կրճատումը։ Այց, անկարելի կը գտնէ ո՛ր եւ է կրճատում՝ ներքին գործավարութեան, ոստիկան-զինուորներու կազմակերպութեան, Թղթատարական հաղորդակցութեան, ապահովութեան տեսչութեան եւ առողջապահական վարչութեան մէջ։

Կրճատումները պիտի կատարուին 1. արտաքին գործավարութեան, 2. ազգային տնտեսութեան պաշտօնատան, 3. ելմտական գործավարութեան (500 հոգի)։ 4. Ծխախոտի մենաշնորհին (5—600 հոգի)։ 5. Մենաշնորհի վարչութեան մէջ։

Այս կարգադրութիւններով, կառավարութիւնը կը յուսայ 59 միլիոն ոսկիի իջեցնել պաշտօնեաներու Թոշակը, որ 65 միլիոն 500,000 ոսկի էր 1930ին։ Ուրեմն խնայողութիւն՝ 6 միլիոն 400,000 ոսկի։

Առանց հաշուելու ծրագրուած խնայողութիւնները եւ կենալով 189 միլիոն ոսկիի նախահաշիւին վրայ, կը տեսնենք որ քէմալապետութիւնը նորէն առիւծի բաժինը վերապահած է ազգային պաշտպանութեան. համագումար 74,700,000 ոսկի, որուն 46,700,000ը բանակին, 8,870,000ը նաւատորմին եւ 1,840,000ը օդանաւային ուժերու համար։

Երկրորդ խոշոր գլուխը կը կազմեն հանրօգուտ շինութիւնները, համագումար 26,800,000 ոսկի։ Թէեւ, խնայողական պատճառներով, պիտի յետաձգուին շատ մը ձեռնարկներ, նոյնիսկ երկաթուղիներ։ Իսկ հանրային կրթութեան յատկացուած է 6.700,000 ոսկի։

Ուշագրաւ պարագայ մը,— առանձին վարկ չկայ գաղթականներու տեղաւորման համար։ Թերեւս նախատեսած են ներքին գործավարութեան ելմտացոյցին մէջ, որ ինքնին մեծ գումար չէ,— 4,135,615 ոսկի։ Տարի մը նախատեսուած էր մէկ միլիոն ոսկի, որ ոչ իսկ ճամբու ծախք է։

Աչքի առջեւ ունենալով ներքին՝ քաղաքական եւ տնտեսական կացութիւնը, կարելի է վստահաբար ըսել Թէ երկար ժամանակի համար մէկդի դրուած է ներգաղթի կամ գաղթականներու տեղաւորման խնդիրը, գոնէ «արեւելեան նահանգներ»ուն մէջ, ուր քար քարի վրայ չէ մնացած։ Եւ չպիտի մնայ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՎԵՐՋԱՊԷՍ

«Արեւ», եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթը, երկու խմբագրականներով կը ձագկէ «ազատ եկեղեցական եղբայրութեան» արարքները, ծանօթ կոչին առթիւ։

Հատուած մը առաջին խմբագրականէն, որ խորագրուած է «ի՞նչ կ'ուզեն էջմիածինէն» (19 յունիս).

Ի՞նչ են, ո՞վ են այդ մարդիկը։ Ի՞նչ է իրենց նպատակը։ Ի՞նչ են այն միջոցները զոր կը գործածեն այդ նպատակին համար։ Այս հարցումներուն անօգուտ չէ անդամ մը եւս անդրադառնալ՝ հիմա որ կաթողիկոսը վախճանած ըլլալով, անոնք կը փորձեն օգտուիլ կրօնքի եւ եկեղեցիի վերաբերմամբ իշխանութեանց սնուցած յատնի հակակրութենէն եւ դեր մը խաղալ, պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալ։

Այդ մարդիկը առենօք Բենիկ վարդապետ եւ Մելեան քահանայ կը կոչուէին։ Առաջինը իբրեւ բեմբասաց կը գովուէր.բայց իբրեւ եկեղեցական կը պարսաւուէր նոյնիսկ իր հիացողներէն՝ ասկէ քսան տարի առաջ արդէն։ Այդ թուականէն ասդին բարւոքած չէր իր համբաւը՝ քանի որ իր տարեկից եւ իրմէ երիտասարդ վարդապետները եպիսկոպոսացան ու ինք մնաց միշտ վարդապետ։ Զենք սխալիր խորհելով՝ Թէ այս ծայրայեղ պահպանողական (Սուքիաս եւ պիսկոպոսի հետեւորդ) եկեղեցականին գլխաւոր շարժառիթը վրէժխնդրութիւնն է, եւ ոչ Թէ եկեղեցւոյ մասին նախանձայուզութիւնը կամ իր խորհրդային դաւանանքը։

Երկրորդը՝ Մելեան, Մշակական մըն է, վերջին կաթողիկոսական ընտրութեան ժամանակ միայն բաժնուած «Մշակ»էն։ Կ'ըսուէր Թէ դրամասէր է, բայց ատկէ աւելի, իր վրայ կ'երեւէր խոշոր ինքնահաւանութիւն մը՝ զոր իրեն կուտար բաւական իր խելացի եւ գործունեայ քահանայի բացառիկ դիրքը, շրջուած «Մշակ»ի միջոցաւ։ Պարզ քահանայութիւնը կը Թուէր նեղ գալ իրեն ու միշտ կը փնտռէր քաղաքական դեր մը խաղալ՝ ուղեւորութիւններ եւ գաղտնի կամ յայտնի պաշտօններ վարելով։ Երբ բոլշեւիզմը Հայաստան մտաւ, Մելեան տեսաւ որ ոչինչ կրնար ընել այլեւս իբրեւ պարզ քահանայ։ Եկեղեցական բարեկարգութիւնը իր մշակական քահանայի հինմադրոյն էր, գայն սաստկացնելով եւ գործի վերածելով՝ կրնար Լուրին երեսը ւմնալ, փոխանակ ուրիշ քահանաներու պէս Լուրէն քշուելով տարուելու։

Այս խումբին կը պակսէր եպիսկոպոս մը, յորմէհետէ միւսը (Աշոտ եպիսկոպոս) մեռաւ տանջահար։ Արսէն վարդապետ Ղազանճեան, նոր եպիսկոպոսացած, լրացուց այդ պակասը եւ զարմանալի չէ եթէ «Ազատ Եկեղեցականները» անոր վրայ դրած ըլլան իրենց յոյսը իբրեւ ապագայ կաթողիկոս»

ԿՈՒԻՆԵՐ ԵՐՈՒՕԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Երուսաղէմէն տրուած լուրերու համաձայն, անգլիական ոստիկանութիւնն ստիպուեցաւ բռնի միջոցներու դիմելու ընդդէմ հրեայ անգործներու, որոնք կը փորձէին համոզել արաբ գործատէր մը որ Հրեաներու ալ գործ տայ։ 5 Հրեաներ վերաուղարկուեցան՝ ոստիկաններու յարձակման հետեւանքով եւ ուրիշ 12 Հրեաներ ալ ձերբակալուեցան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թրխական նոր կուսակցութիւն ?

Իզմիրէն տրուած տեղեկութեան մը համաձայն, նախկին Օսմ. երեսփ.ժողովի մէջ Մաղնիսայի երեսփոխան եղող Նուման զատէ Իպրահիմ, որ ներկայիս երկրագործութիւն կ'ընէ Թիրէի մէջ, «երկրագործներու Միութիւն» անուն նախկին միութիւնը կենդանացնելու միտք ունի, կուսակցութեան վերածելու համար գայն։

Երկրագործներու միութիւն» ծնունդ առած էր իթթիհատի շրջանին եւ չէր կրցած զարգանալ, իթթիհատականներու ճնշումին ետեւանքով, մուսթաֆա պէյ, որ այս միութեան ընդհ. քարտուղարն էր, ետեւեալ յայտարարութիւն ըրած է «ենի ասըր»ի Թղթակցին.

— Նախ «երկրագործներու միութիւն»ը պիտի կազմեմ, ընկերներուս հետ պիտի խորհրդակցիմ։ Այս առթիւ կարեւորութիւն կուտամ մասնաւորաբար մեր նախկին նախագահ Համտուլլահ Էմինի փաշայի աջակցութեան եւ ղեկավարութեան։

«Ինչ կը վերաբերի կազմուելիք բանուորա-գիւղացիական կուսակցութեան, ասոր հեղինակները կ'ուզեն ապաւինիլ երկրագործի շուքին, եւ օգտուելով անոր մեծամասնութենէն, բանուորական դիկտատորութիւն հաստատել երկրին մէջ։

«Լէնինի կուսակցութիւնն ալ նոյն ձեւով սկսաւ, բայց մուրճը շուտով տիրապետեց արօրին։

«Թուրք երկրագործը չի կրնար ընդունիլ բանուորական դիկտատորութիւնը, մէկ ամիսէն ոչ-քաղաքական երկրագործական միութիւն մը պիտի հաստատեմ Թիրէի մէջ, եւ վեց ամիսէն ընդհ. ժողով պիտի գումարեմ, ընդհ. ժողովը պիտի քննէ երկրագործական միութեանց քաղաքական կուսակցութեան վերածուիլը։ Երկու շաբաթէն յայտագիր պիտի տամ»։

Սուրիական սահմանին վրայ

Ֆէվզի փաշային կը հաղորդեն Թէ Սուրիոյ Էրտէնի շրջականերէն Ալի Հօքարի 20 հոգինոց հրոսախումբը, սահմանը անցնելով, Այնթապի եւ շրջականերուն մէջ աւազակութիւն ընելէ վերջ, Փազարճըգ գաւառակին մէջ Նասրիի գիւղը մտած են։ Գիւղին մուխթարը աւազակներուն ձեռքէն ազատելով փազարճըգ փախած եւ ոստիկան — զինուորներու հրամատարին լուր տուած է։

Փազարճըգէն ղրկուած 18 հոգինոց ոստիկան-զինուորներու ջոկատը Քէօրօղլու Գալէսի մօտերը ընդհարում մը ունեցած է աւազակներուն հետ, որոնք ի վերջոյ փախած են։

Յաջորդ օրը, գիշեր առեն, աւազակները Մալաթիա—Ֆէվզի փաշա երկաթուղիին վրայ, Մարաշ գացող ինքնաշարժ մը կեցուցած են։ Ինքնաշարժին մէջ կը գտնուէր իր կնոջ հետ կէօլպալտարի շինութեանց յանձնառու սուրիացի Պ. վալթէր Զիմմէրմանը որուն մահուան սպառնալիք ըրած են աւազակները եւ առած են ժամը գտնուած 1500 ոսկին, կնոջ ոսկի մանեակը եւ ուրիշ գոհարեղէններ։

Ոստիկան զինուորները հետապնդումի ելած են։

Վհեմիզելոս Քափքաճօղլուի վիճակը

Գրեր էինք Թէ ժամուլի օրինագծին վիճաբանութեան առթիւ, յոյն խորհրդարանին մէջ վարչապետը Վենիզելոս եւ ընդդիմադիր պետերէն Քաֆանտարիս զիրար անուանարկեր էին եւ այս առթիւ առաջարկուեր էր կազմել պատուոյատեան մը։ Ատեանը նիստ գումարեց եւ որոշելէ վերջ Վենիզելոս-Քաֆանտարիս միջադէպը քննել ոչ Թէ իբր դատաւորներ, այլ իբր քաղաքական ժարդիկ, ստորագրեց փրոթոքոլ մը, որուն մէջ կասկածի չենթարկեր Պ. Վենիզելոսի ճշմարտախօսութիւնը, ոչ ալ կասկած կը յայտնէ Պ. Քաֆանտարիսի բարեմտութեան մասին, որով ժխտեց ծանօթ խօսակցութեան գոյութիւնը իր ու Պ. Վենիզելոսի միջեւ եւ վերջացած կը նկատէ Վենիզելոս-Քաֆանտարիս միջադէպը։

Պ. Վենիզելոս յայտարարեց օրագրողներուն Թէ գոհացուցիչ կը գտնէ պատուոյ ատեանին վճիռը, որովհետեւ, ի յառաջագունէ յայտարարած էր Թէ պիտի ընդունի արձակուած որեւէ որոշում։ Սակայն Պ. Քաֆանտարիս չուզեց որեւէ յայտարարութիւն ընել, պատուոյ ատեանին վճռին մասին։ Ըսաւ միայն Թէ ասկէ վերջ, ինքզինքը ազատ կը զգայ իր յարմար դատած եղանակով արտայայտուելու այս խնդրոյն շուրջ։

Վերապահութեամբ կը հաղորդուի սակայն հետեւեալը.—

Պ. Քաֆանտարիս բարձրաստիճան զինուորականէ մը ուզած է Թավէրնիէի վենատարտի օրինագիրքը, ըսելով որ պատուոյ ատեանին վճիռը զինք չի գոհացներ։

Պ. Քաֆանտարիս իր բարեկամներուն ըսած է որ իրապէս ուզած է այդ գիրքը. բայց ոչ Թէ մենամարտի համար, այլ ծանօթանալու պատուոյ ատեաններու կազմութեան պայմաններուն, որոնք կան այդ օրինագրքին մէջ։

Ալպանիոյ գահին շուրջ

Պելկրատէն «Տէյլի Էքսբրէս»ի կը հեռագրեն Թէ Թէեւ կը հերքուի Ալպանիոյ Զոկու Թագաւորին սպանութեան լուրը, որ տարածուեր էր երկու օր առաջ, սակայն Պելկրատի մէջ կը հաւաստեն Թէ ծանրօրէն հիւանդ է։ Կը հաւաստուի նաեւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԱԻԱԶԱԿԱՊԵՏ ՄԸ

Սելանիկի ոստիկանութիւնը, երկարատեւ փնտռտուքներէ վերջ, երեւան հանեց գողերու երկու խումբեր, որոնք զանազան խանութներ եւ տուներ կողոպտած են վերջերս։ Խումբերէն մէկը կը ղեկավարուէր յովակիմ Շամբարձումեան անունով Հայու մը կողմէ, որ իրեն գործակից ունէր երկրի եւ փեթրօ անունով երկու յոյներ եւ վասիլաքի անունով կին մը։ Ասոնք քանի մը օր առաջ կողոպտած են փանայօթ սիտիրօփուլոսի տունը եւ գողցած 7000 տրխ. արժէքով զանազան իրեր։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՎԵՐՋԱՑՈՒՄԻՑ, ՀԱԼԷՊ ՍԿՍԱԻ

Պէյրութի մէջ ելեկտրականութեան եւ հանրակառքի ընկերութեան դէմ յայտարարուած պոյքոթը որ կը շարունակուէր երեք ամիսէ ի վեր, վերջացաւ Սուրիոյ հանրապետութեան նախագահի եւ ֆրանսական Մարզպանին միջամտութեամբ, եւ դիներու վրայ որոշ նուազումով։

Մէկ շաբաթէ ի վեր հանրակառքերը կ'երթեւեկէին Պէյրութի մէջ, սակայն պարապ։ Բացի պաշտօնեաներէն եւ անոնց ընտանիքներէն ոչ ոք կը նստի անոնց մէջ։ Պոյքոթի կոմիտէն դժգոհ է գոյացած համաձայնութենէն եւ ժողովուրդին կը թելադրէ շարունակել պոյքոթը։

Պոյքոթի կարգը եկաւ այս անգամ Հալէպի։ Գրեր էինք Թէ նոր տուրքերուն դէմ բողոքելու համար ժողովուրդը խաղաղ ցոյցեր կազմակերպած է։ Ասկից զատ ինքնաշարժի վարիչներն ալ գործադուլ յայտարարած են՝ տուրքերուն դէմ բողոքելու համար։ Նոր կարգադրութեան համաձայն, ինքնաշարժի վարիչները պարտաւոր են տարեկան մօտ 1000 սուրիական ոսկի տուրք վճարել։

Հալէպի ժողովուրդը, փակելէ յետոյ խանութները, հանրագրութիւն մը պատրաստած է, պահանջելով քաղաքապետական խորհուրդի հրաժարումը։

ՀՆԳԱՄԵԱՅ ԾՐԱԳԻՐԸ ՅԱՋՈՂՑՆԵԼՐԻ ՀԱՄԱՐ

Գերմանական բազմաթիւ օ-

Մոսկուայի եւ Լէնինկրատի իրենց Թղթակիցներուն տեղեկագրութիւնները Թէ հաճախաւարութիւնը հետզհետէ կը մեծենայ զրամատիրական եղանակներուն։ Մինչեւ հիմա, ճարտարարուեստի հնգամեայ ծրագրին մէջ արտադրութեան գիները նկատի չէին առնուեր։ Հիմա սակայն սկսած են զբաղիլ անով եւ ելեւմտական նոր նործավարին ազդեցութեան տակ ելեւմուտքի բարելաւման պայքար մը ծայր տուած է, յաջողցնելու համար հնգամեայ ծրագիրը։

Վարկի դրութիւնը քիչ քիչ պիտի վերակազմուի եւ ամէն չանք պիտի Թափուի որպէսզի աշխատանքը աւելիարդիւնաւոր դառնայ։

ՅՈՅՑԵՐ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Պուտափէշթի եւ Սոֆիայի մէջ սկսուած ցոյցերը դաշնադրերու վերաքննութեան պահանջով, տարածուած են նաեւ գաւառները։

Ֆիլիպէի մէջ մեծ միթինկ մը գումարուեցաւ պահանջելու համար նէօյիի դաշնագրին վերաքննութիւնը։

Սոֆիայի Մետրոպոլիտը նախ պատարագեց եւ յետոյ, պուլկար սպայակոյտէն գնդապետի մը հետ, ներկայ եղաւ միթինկին։ Յետոյ Թափօր մը կազմուեցաւ, առաջնորդութեամբ պուլկարական 45րդ զօրաբաժնի նուագախումբին։

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ ԵՒ ԴՈՒՐՍ

ՏԵՒԱԿԱՆ ՎՏԱՆԳԸ

Վերջին երկու ամիսներուն, վրդովիչ իրողութիւններ կը տեղեկագրեն խորհրդային թերթերը։

Զանգեզուրի աղէտէն անմիջապէս ետք, կը թուի թէ ստորերկրեայ տարրերու աղմուկէն, ցնցուեր են նոյնպէս այս անգամ երկրի վարիչները, իրական իշխանաւորները։

Այս կրկնակի աղէտաւոր ցնցումներէն երեւան կուգան նոր վտանգներ, նոր փորձանքներ, մէկը միւսէն վնասակար, մէկը միւսէն անդարմանալի։

— «Անգլօ Ֆրանսական իմպերիալիզմի գործակալները տենդագին առաջ են տանում հակախորհրդային դաւերն ու իմպերիալիստական ինտերվենցիայի պատրաստութիւնները, Մերձ-Արեւելեան չափազանց կարեւոր ու պատասխանատու Թատերաբեմի վրայ։»

Այլ խօսքով, «պատերազմ»է որ կը պատրաստուի խորհրդային երկիրներու եւ առաջին առիթով Հայաստանի դէմ, դրամատիրական վերոյիշեալ երկիրներու կողմէն։

Բայց ասոնք միայն չեն Հայաստանի դէմ թշնամական դիրք ընդունողները, ու թող «խորհրդային Հայաստանի բանուորներին եւ աշխատաւորներին առանձին զարմանք չի պատճառի այն հանգամանքը, որ հակախորհրդային դաւերի կենդրոնում, անգլիական հետախոյզների եւ գաղութային զօրամասերի սպաների անմիջական ղեկավարութեամբ, առաջնակարգ դերերով հանդէս են գալիս նաեւ... դաշնակցականները»,

Սովորական հեռագրալուր մը չէ այս պատմութիւնը, եւ ոչ ալ պատահական թղթակցութիւն։ «Խորհ. Հայաստան»ի մայիս 4ի առաջին էջին վրայ փռուած է, Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի առաջին քարտուղարին երկարապատում զեկոյցը, մեր երկրի գլխին հրահրուած փոթորիկներու մասին։

Խորհրդային երկիրներու իրական վարիչները կը հանդիսանան կեդրոնական կոմիտէներու քարտուղարները։ Ուրեմն, առանձնապէս կարեւոր պէտք է նկատել Հայաստանի այդ պաշտօնատարի յայտարութիւնները։

Փորձենք քիչ մը աւելի հանգամանօրէն ծանօթանալ այս տարօրինակ պատմութեան հետ։

Նոր չէ, որ Խորհրդային երկիրներու մէջ կը խօսուի ու կը որուի արտաքին պատերազմի մասին։ Այս կամ այն քաղաքական դէմքի (արտասահմանեան) մէկ արտայայտութիւնը, խօսքը համաշխարհային քաղաքական-տնտեսական հարցերու մասին, խորհրդային աշխարհին մէջ կը բացատրուի իբրեւ պատերազմական ձեռնարկներ։

Հետարբքրականը այս տեսակ պատմութիւններու մէջ այն է սակայն, որ գրեթէ միշտ ալ խորհրդային վարիչները իրենց դէմ կազմակերպուած արտաքին ուժերու մէջ կարեւոր տեղ կուտան ո՛չ մեր «իմպերիալիստական» երկիրներուն, այլ եւ Դաշնակցութեան եւ միւս ընդդիմադիր կուսակցութիւններուն։

Այս նոր պատմութիւնը սակայն կը մատնանշէ նոր խմբակցութիւն մը, որուն մէջ «Դաշնակները ռուս միապետականների եւ քուրդ շէյխերի հետ ձեռք ձեռքի տուած հակախորհրդային ինդերվենցիայի դիրքեր են պատրաստում»։

Պէյրութի «Էլ Ահրամ» թերթէն առնուած այս նշանաւոր առասպելը որ ժամանակին հրաատարակուեցաւ մեր թերթին մէջ ալ, կը ներկայանայ իբրեւ միակ եւ գլխաւոր աղբիւրը մեր համայնավար վարիչներուն։

Ծիծաղելի պիտի ըլլար անշուշտ ըստ էութեան հերքել այս ամէնը, որոնք իբրեւ իրականութիւն հրամցուած են Հայաստանի ժողովրդին, քանի որ հոս արտասահմանի մէջ մեր հակառակորդներն անգամ ժամանակին խոստովանեցան այդ պատմութեան բացարձակ անլրջութիւնը։

Հայաստանի կարմիր ասպետները, եւ մասնաւորաբար Կեդրոնական կոմիտէի քարտուղարը անտարակոյս ծանօթ են «ինտերվենցիայի»ի այսառասպելին բոլոր մանրամասնութիւններուն։

Ծանօթ են նոյնպէս քրտական շարժման իրական շարժառիթներուն, ինչպէս եւ Դաշնակցութեան դիրքին՝ հանդէպ քրտական շարժման։

Եւ վերջապէս գիտեն առանձնապէս մէկ բացարձակ իրողութիւն ալ,— այն որ քրտական շարժումը չէ ուղղուան ու չի կրնար ալ ուղղուիր խորհրդային երկիրներու դէմ։

Այս բոլորէն ետք, սակայն մենք կը տեսնենք թէ մեր երկրին վարիչները իրենց ցոյց տուած վտանգը կը կապեն քրտական շարժման հետ։ Այդ կապակցութեամբ անոնք իրենր դէմ կազմուած կը նկատեն ո՛չ միայն Քիւրտերը, այլեւ անոնց հետ «գործակցող» Դաշնակցութիւնը։

Եթէ այսքանն որոշ չափով բացատրուի իրենց այս կոյր ատելութեամբ, որով կ'առաջնորդուին Դաշնակցութեան եւ քրտական շարժման հանդէպ, քիչ մը դժուար է պաղարիւնութեամբ բացատրել սակայն քանի մը բոլորովին կողմնակի անուններու կապակցութիւնը։

Հայ համայնավարները գիտեն ո՛չ միայն Պ. Պօղոս Նուպարի ունեցած դիրքը Դաշնակցութեան հանդէպ, այլ եւ ծանօթ են վերջապէս որ այս մարդը մեռած է մէկ տարի առաջ, իսկ տարիներով անկողին գամուած էր։ Ո՞ւրկէ է որ ուրեմն այս անունն ալ կը կապեն իրենց թշնամի քաղաքական խմբակցութեան հետ։

Այս մէկ հատիկ իրողութիւնը բաւական է ցոյց տալու որ հայ համայնավարներու ուղածը ուրիշ բան է։ Անոնք ահազանգ հնչեցնելով երկրին սպառնացող արտաքին վտանգի մասին, չեն քաշուիր ոեւէ ստորնութենէ։ Ռուս միապետական Կիրիլ-Պօղոս Նուպարի հետ կը մօտիկցնեն Դաշնակցութեան ու այս բոլորը քրտութեան, գոյց տալու համար հակախորհրդային միացեալ ուժերու համախմբումը։ Ու ինչպէս միշտ, չեն մոռնար ղեկավարութիւնը յանձնել «անգլեւֆրանսական իմպերիալիզմին»։

Այս բոլորը ձախաւեր խաղեր են։ Իսկ բուն շարժառիթները պէտք է քննել առանձին։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏԻՆ ԴԷՄ

Ֆրանսական կառավարութիւնը մշակեց եւ խորհրդարանին ներկայացուց օրինագիծ մը, որուն տրամադրութիւնները տնտեսապէս կ'արգիլեն ֆրանսական առեւտուրը դժուարութեան մատնող կարգ մը նիւթերու մեծաքանակ ներածումը։

Այս օրինագիծը հիմնուած է 1930ին, առեւտրական նախարարութեան կողմէ հրատարակուած հրովարտակին վրայ, որ կը կանոնադրէր ռուսական ցորենի մուտքը Ֆրանսայի մէջ։

Նոր օրինագիծը նկատի ունեցած է նաեւ Ռուսիայէն Ֆրանսա զրկուած ապրանքները։

Անգլիա եւս սկսած է նման ձեռնարկներ կատարել։ Նախորդ օր, խորհրդարանը 129ի դէմ 164 ձայնով և առաջին ընթերցումով վաւերացուց յատուկ օրինագիծ մը որ կը ձգտի վերջ տալ ռուսական վաճառամարտին։

Օրինագծին հեղինակը բացատրեց թէ պէտք է արգիլել կամ սահմանափակել բոլոր այն ներածումները, որոնց դէմ անգլիական արտադրութիւնը չի կրնար մրցիլ՝ առանց առանց աւելցնելու աշխատանքի ժամերը կամ կրճատելու օրավարձքերը։

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

«Les Nouvelles Littéraires»ի մէջ Փիէռ Տօմենիք կը գրէ Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ վրայ գրուած երկու գիրքերու մասին.— մէկը Petit Manuel de la Russie, հեղինակ՝ տը Մոնզի, միւսը՝ Ֆոն Միքուշի՝ «Մուսթաֆա Քէմալ»ը, որուն մասին գրուեցաւ արդէն այս էջերուն մէջ։

— Առաջինը այն գիրքերուն, որոնց մասին պիտի խօսինք այսօր, կը պարտինք Անաթօլ տը Մոնզիի աշխոյժ գրչին, քաղաքական դէմք, փորձագէտ, գաղափարներու մեծ քրքրիչ մը։ Միւսը՝ գերմանական ուսումնասիրութիւն մըն է Մուսթաֆա Քէմալի՝ թուրք մենատէրին վրայ։ Գերմանացի հեղինակը, ուզեր է միեւնոյն ատեն, իր հերոսին լիակատար կենսագրութեան հետ, տալ նաեւ 1880էն 1931ի Թուրքիոյ իսկական պատմութիւնը։ «Ժողովուրդի մը յարութիւնը» կը գրէ իբր իր գրքին երկրորդ խորագիր։ Կը կարծեմ թէ այս երեք փոքր բառերով Ֆոն Միքուշ կը փոքրացնէ իր հոյակապ նիւթը։ Հարցը կը դառնայ բոլորովին ուրիշ բանի քան թէ յարութեանը վրայ ժողովուրդի մը, որ չպիտի կրնար շատ շահագրգռելմեզ. քանի որ երբեք չէ համարուած քաղաքակրթիչ մեծ ժողովուրդներէն մէկը։

— Արեւմտեան մշակոյթը կը գրէ իր ուսումնասիրութեան վերջը դարձած է միջազգային մշակոյթը, Արեւելքի վերանորոգիչը, միջազգային ազգայնականը. եթէ կարելի ըլլայ զայն կոչել այսպէս, մէկն է այն մշակոյթներէն, որոնք սահմանագիծը քաշեցին երկու շրջաններու միջեւ։ Ասոր մէջ կը կայանայ իր առաքելութեան խոր իմաստը։ Արեւելքըորգոյութեան իր պայքարին մէջ, առաւ Արեւելքի քաղաքակրթութեան դէնքերը. եւ կը շարունակէ այդպէս ընել — ինքզինքը ազատեց Արեւմուտքէն։ Այս իրողութիւնը նշմարելի է Թուրքերու մէջ՝ Արեւելքի յառաջապահները։ Թուրքիոյ արեւմտացման նպատակն եղաւ անոր ձերբազատումը Արեւմուտքէն։ Նոր մայրաքաղաքը հաստատուեցաւ աւելի դէպի Արեւելքը, Ասիոյ աւելի խորը։

Այս խօսքերով չէ որ բոլոր լուրջ դիտողները կ'արտայայտուին նոր Ռուսիոյ մասին։ Բոլորը մայրաքաղաքի փոփոխութեան մէջ նշեցին ոչ թէ վերադարձ դէպի գաղափարներ, եղանակներ, այլ դէպի այն կացութիւնը որ գոյութիւն ունէր Մեծն Պետրոսէն առաջ։ Ալֆրէտ Ֆապր Լիւս Ռուսիոյ մէջ կը տեսնէ «Մեծ երկիր մը որ Եւրոպայէն կը հեռանայ, ինչպէս կղզի մը որ կ'անջատուի, հատուածի կը վերածուի, այնքան ընդարձակ որ ցամաքամաս մը պիտի կազմէ»։ Իսկ Լիւք Տիւրթէն զայն կ'անուանէ «Միւս Եւրոպան», ինչ որ կը նշանակէ զայն դուրս ձգել Արեւմուտքէն։ Նոյն ճակատագիրներն ունին Թուրքիան եւ Ռուսիան։

1908էն 1923ի Թուրքիան կ'անջատուի Եւրոպայէն, որուն կապուած կը մնայ կտոր մը հողով եւ իր մայրաքաղաքը կը մխրճէ ասիական հողերուն վրայ։ Ռուսիա կը կորսնցնէ Լեհաստանը, Պալթեան երկիրները Ֆինլանտան, Պեսարապիան, գրեթէ Պալթեան ծովու ամբողջ ճակատը, իսկ փոխարէն կ'արթնցնէ Վոլկայի եւ Խրիմի թաթարական հանրապետութիւնները, դաշնակցութեան տնտեսութեան մէջ՝ Սիպերիոյ կուտայ վիթխարի կարեւորութիւն մը, մինչ Ստալին, որ երբեք չէ հեռացած Ռուսիայէն (ինչպէս Քէմալ որ հաղիւ թէ դուրս ելած է Թուրքիայէն) կը պատասխանէ ճափոնցի լրագրողի մը—«Ես ասիացի եմ»։

Ահա, մեծ բառը ըսուած է։ Որովհետեւ, այս բառը որ հեռու է Խորհրդ. Միութիւնը կազմող 32 հանրապետութեանց քաղաքացիներուն անհաճոյ ըլլալէ, կ'ոգեւորէ Ճափոնցիները եւ կը բոցավառէ Թուրքերը։

* *

Այսօր իրողութիւնները կը փոխուին։ Դեղին Ասիան մէկ կողմէն, հնդկական Ասիան՝ միւս կողմէն. Խորհրդ. Միութիւնը եւ Թուրքիան արդէն ոտքի են։ Վաղը կարգը պիտի գայ արաբական աշխարհին, մալէզներուն, իրանական աշխարհին։ Երէկուան այս բոլոր ստրուկները կը գտնեն իրենց Սպարտակոսը։ Ճափոնի մէջ Մէյճիի շրջանին մարդերն են։ Չինաստանի մէջ՝ Սուն-Եաթ-Սէնն է, որ արդէն գրաւած է խորանները։ Հնդկաստանի մէջ Կանտին է։ Ռուսիոյ մէջ Լէնինը։ Թուրքիոյ մէջ՝ Մուսթաֆա Քէմալը։ Բացայայտօրէն ասիական ոգի մը գրաւած է Լէնինկրատը, կը տիրապետէ Պոլսոյ մէջ։ Ամբողջ ութ ամիս նուաճեց Հունգարիան, իր ալիքներով ծեծեց Վարշաւիոյ արուարձանները։ Քիչ մնաց որ նուաճէր նաեւ Պերլինը։ Գիտենք թէ այս բոլոր մարդկային համայնքները որ ըմբոստացած են արեւմտեան տէրերուն դէմ կամ արդէն ազատագրուած են, հաճոյք չեն զգար քաղաքակրթութենէն զոր արեւմտեան կը կոչենք։ Երբեմն յանգէտս անոնց մէջ կը բանին Ասիոյ փափաքները, յոյսերը։ Քիչ վերը խօսքն ըրի Սպարտակոսի որուն անունը շահագործեց Լիպքնեխտ 1919-20ին։

Բայց, իրականութեան մէջ, բաղդատութիւն մը կը պարտադրուի թրակիացի սուսերամարտիկի ըմբոստացուցած եւ զինած հռովմէական ստրուկ զանգուածներուն եւ այն բնիկ զանգուածներուն միջեւ, որոնք 19րդ դարու վերջերը եւ անոնցմէ շատերն ալ մինչեւ այսօր, էին եւ են Եւրոպացիներու ստրուկները։ Ինչպէս Հնդկաստանի, Մալէզիոյ պարագան։ Չինաստանի պարագան 1911ի յեղափոխութենէն առաջ, Թուրքիոյ պարագան 1919էն առաջ։ Ռուսիոյ պարագան մինչեւ 1917, որովհետեւ, մինչեւ 1917 ռուսական դրամատուններն ու ճարտարարուեստը մեծ մասամբ արեւմուտքի դրամատէրներուն ձեռքն էին։

Մէկը երկու գրքերէն որոնց մասին կը խօսինք կը լուսաբանէ Թուրքիոյ պարագան, միւսը Ռուսիոյ պարագան։ Բայց չտարուինք մէկ կամ միւս պարագայով, այն անձնաւորութիւններով որոնք անշուշտ անհաւասարօրէն ուժեղ են, բայց երկուքն ալ շահեկան, Լէնին եւ Մ. Քէմալ։

Երթանք աւելի հեռուն։ Հարցը նկատի առնենք տը Մոնզիի, Ֆոն Միքուշի կամ Ռօմէն Ռօլանի գրքերէն անդին. ստիպուած պիտի ըլլանք եզրակացնելու թէ վերջին վաթսուն տարիները, միաժամանակ յատկանշուած են անիշխանականութեամբ մը եւ եւրոպայի յարաճուն տկարացումով եւ Ասիոյ ըմբոստացումով։

Նախ՝ նախաբան մը. ճափոնական յեղափոխութիւնը, բայց շատ հեռաւոր աղաղակ մը, կատարելապէս անհասկնալի մնացած նախաբան մը։ Եւ յանկարծ շանթի հինգ հարուածներ.— Ռուսեւճափոնական պատերազմը, չինական յեղափոխութիւնը, ռուսական յեղափոխութիւնը, թրք., հնդկական յեղափոխութիւնը։

Եւ անշուշտ, երկու գրքերու փութկոտ ընթերցումով կարելի է յաւակնիլ թէ՝ ռուսական եւ թրքական երկու յեղափոխութիւնները երկու ազատական, խորհրդարանական եւ ուրեմն արեւմտեան յեղափոխութիւններ են։ Մինչեւ մէկ աստիճան, ճիշդ է։ 1905էն 1917 Ռուսիոյ մէջ բարենորոգմանց շարժումը ազատական է եւ դարձած է դէպի Արեւմուտք. 1908էն 1919, Թուրքիոյ մէջ՝ Իթթիհատի ձեռքով՝ բարենորոգումները ազատական են եւ դարձած դէպի Արեւմուտք։ Բայց երկու պարագաներուն, արագօրէն Ասիոյ ազդեցութիւնը վրայ կը հասնի։ Երկու մայրաքաղաքները կը փոխադրուին Եւրոպայէն դուրս, գոնէ Եւրոպայի ազդեցութեան սահմաններէն դուրս։ Եւ Էնվէրի նման Քէրէնսկիի անյայտացումէն յետոյ, յաղթանակը կը տանին անոնք որ բացէ ի բաց կ'ուրանան այս ազատականութիւնն ու ռամկավարութիւնը, որոնցմով կ'ապրի Եւրոպա 200 տարիէ ի վեր, կը յաջողին անոնք որ իբր դիկտատոր, այս բոլորը կ'առնեն իրենց ոտքերուն տակ։

Իրաւունք ունենան կամ ոչ, հող չէ հարցը։ Քաղաքականութեան մէջ, ինչպէս գիտութեան մէջ, պէտք է նկատի ունենալ ինչ որ կայ։ Երբ երեւոյթ մը մեկուսացած է, կարելի է խօսքն ընել ազգային իրողութեան մը, և երբեմն ալ՝ մարդու մը ազդեցութեան. բայց, երբ երկու կամ երեք տասնեակ տարիներու շրջանին մէջ այսքան կարեւոր դէպքեր երեւան կուգան, պէտք է ըսել թէ աշխարհը կերպով մը դէպի այն կողմ կը հակի և թէ այն մեծ մարդերը որոնց խօսքը կ'ընենք, կրցած են արագացնել, ուղղել և հետեւաբար ղեկավարել շարժումը՝ մինչեւ որոշ կէտ մը, բայց թէ հոն կայ յեղաշրջում մը որ կը գլէ զիրենք. անոնք եթէ ուզէին ալ չպիտի կրնային ընդդիմանալ անոր, որովհետեւ բնական էր։ Եւ նոյնիսկ պիտի եզրակացնենք թէ այս մարդերը մեծ են, որովհետեւ դէպքերու ուժն ու ընթացքը ըմբռնելով, օգտագործած են ժողովուրդին խոր բնազդները, ինչպէս մեքենայ մը որուն ուժը հանճարեղ մարդոց գործը չէ, բայց հանճարեղ մարդիկ կրնան զայն օգտագործել։

ԽՈՆԱՐՀ ՁԱՅՆԵՐ

"ՍՏԱՀԱԿՆԵՐ,,

Այս գռեհիկ բառը գրի առաւ ռամկավար «Պայքար»ը, Մակեդոնիոյ մեր արի տղոց տագնապին առթիւ։

Հրապարակագիր մը ի՛նչ խիղճ պէտք է ունեցած ըլլայ, 150,000նոց մեր որբերու բանակը անարգելու համար այդպիսի ածականներով, իբրեւ «շահատակութեանց» հերոսներ, անգամ անարժան Հայաստանի հողը տեսնելու...

Ցաճախ եմ լսեր մեր բախտազուրկ այլ ճակատաբաց այդ սերունդին հանդէպ անարգանքի խօսքեր, իբրեւ անկիրթ, անոպայ, տգէտ, բուռն՝ իրենց բոլոր արարքներուն մէջ։ Եւ ամէն անգամ ալ ընդվզեր եմ այդ անիրաւ վերաբերումին համար։

Կրնան մեր այդ տղաքը ըլլալ նուազ բարեկիրթ, քիչ մը բուռն իրենց արտայայտութեանց մէջ եւ ըմբոստ ամէն կարգի անիրաւութեան, ճնշումի դէմ։ Բայց երբ մարդ, մանաւանդ հրապարակագիր եւ հանրային կարծիք վարելու կոչուած մարդ մը, երեւոյթներ վեր կ'առնէ, ոչ միայն պարտաւոր է բացատրել զանոնք, այլ և դիտել անկողմնակալ եւ ըսել ոչ միայն թերիները, այլ և անոնց պատճառները եւ տեսնել առաւելութիւնները։ «Պայքար»ի խմբագիրը այդ կարգի խղճահարութիւններ չունի։

Մեր պարտքն է ըսել սեւին սեւ, ճերմակին ճերմակ և մանաւանդ սա մեր Ապրիլեան Սանեռուն ճակտէն սրբել ասոր-անոր նետած մուրը։

Շատ ըսուած է թէ ի՛նչեր են անցուցած մեր որբերը, այնպէս, հարեւանցի, իբրեւ վէպի նիւթ կարծես։ Բայց այդ կրկնողներէն ոչ մէկը ապրած է ծանօթ սարսափներէն մէկն ու մէկը։ Դիւրին է ըսել ու անցնիլ, անապատներոն եկեր են, թուրք՝ եւ արաբ հարէմներէն հաւաքուեր են, իրենց աչքերով տեսեր են իրենց հօր եւ մօր ջարդը, իրենց քոյրերուն դէմ եղած անլուր վայրագութիւնները։ Դիւրին է մանաւանդ մեղադրել որ բարքեր են իւրացուցեր այդ կեանքէն ու դարձեր են կարծր, ըմբոստ, դիւրագրգիռ եւ թերակիրթ։

Այդ ըսողները, վստահ եմ որ չեն իսկ անդրադարձած իրենց քնքուշ զաւակներուն եւ չեն ալ տեսած թէ ի՛նչ են դարձեր անոնք, ստնտուներով մեծնալէ, մասնաւոր վառժուհիներով դաստիարակուելէ եւ իրենց հօր ու մօր գուրգուրանքը եւ խնամքը չարաչար վայելելէ վերջ։ Անոնց ներելի է մէկ մէկ անպէտ, փուճ, անոպայ մարդ դառնալ, խաղամոլ զեղխ եւ շուայտ. անօգուտ՝ իրենց ազգին, ընտանիքին կամ իրենց իսկ անձին։ Անոնք ճակատաբաց կրնան ուրանալ նոյն իսկ իրենց ազգը եւ հայ անունը։ Իսկ մեր որբերը, որոնք իրենց արիւնով են պահեր հայ անունը, որոնք անլուր չարչարանքներով են կերտեր իրենց բարոյականը, նկարագիրը, կամքը, իրենց ծնողքներուն արիւնով են թրջեր ամբողջ Հայաստան աշխարհը, կ'ըլլան անարժան Հայաստան իսկ մըտնելու, որովհետեւ ո՛հ, որովհետեւ լսեցէ՛ք, օր մը մէկը, 150,000էն մէկը ձեռք է վերցուցեր մտաւորականի մը...

Եւ դուք բոլորդ, բոլորդ որ կը քննադատէք, կը մեղադրէք եւ անլուր ածականներով կը նախատէք մեր ժողովուրդին վաղուան յոյսը, նոր երիտասարդութեան մէկ ստուար մասը, անդրադարձէք մօտաւոր անցեալին եւ ըսէք թէ ի՛նչ ըրիք այդ տղոց համար, որպէս զի բարեկիրթ ըլլան, — ձեր բառով։ Անոնց կերած պատառ մը հացը հազար անգամ իրենց երեսին տուիք. ոչ միայն իրենց մանկութեան օրերուն, այլ եւ հիմա։ Եւ ուզեցիք որ միշտ ճիտը ծուռ, խոնարհ, գիշեր-ցերեկ աղօթեն ձեր արեւշատութեան համար։

Ի՛նչքան ազնիւ էք...

Բարեբախտաբար որբերը գտեր են իրենց ճամբան։ Անոնք աշխատող, անկախ բազուկներ են։ Մեծ մասը ընտանիք եւ զաւակներ ունին, հանրային կեանքին կը մասնակցին, գիտեն իրենց քրտինքէն բաժին հանել իրենց տառապող եղբայրներուն։ Անոնք մարդ են դարձած արդէն։ Տեսէք իրենք են որ ամէնէն առաջ օգնութեան կը հասնին Մակեդոնիոյ իրենց եղբայրներուն, որոնք ժամանակաւոր տագնապի մը մատնուած են այժմ։ Անոնք ձեր տղոց պէս չեն ուրանար իրենց Հայ ըլլալը, կը պարծենան իրենց անունով եւ ծագումով։ Նկարագրի հիմնական գիծերը ունին արդէն։ Կամաց կամաց կը մեղմանայ անոնց քիչ մը բուռն բնաւորութիւնն ալ երբ ընտանեկան քաղցրութիւնը ճանչնան։

Ստահա՞կ... Ի՛նչ իրական ստահակներ կան ձեր բոլորտիքը, նոյն իսկ դիրքերու հասած։ Կատարեալ «խուժան», որ Հայաստան կը խաղայ իբրեւ զուարճալիք, բայց հայրենիքի արիւնազանգ հողն անգամ շատ կը տեսնէ 1915ի անտոր մնացորդներուն համար...։

ԱՐՇԱԼՈՅՍ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՐԾԱԹԵԼԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Բարեգործականի 25ամեայ գործունէութեան արծաթեայ յոբելեանը տօնուեցաւ այստեղ ալ։

Խօսելով միայն Մարսէյլի մասին, անմիջապէս կրնամ ըսել թէ յուսախաբ եղայ եւ ինձ պէս հարիւրաւորներ։ Կը կարծէի թէ այս հանդիսաւոր տօնին հրաւիրուած կ'ըլլան մեծ ու պզտիկ բոլոր կազմակերպութիւնները, ազգային վարչութիւնը իր կազմով, առաջնորդը, քահանաները եւ լարանուանութեանց ներկայացուցիչները, վերջապէս հին գաղութի երեւելիները։ Կը սպասէինք որ բեմը զարդարուած ըլլար հայկական եւ ֆրանսական դրօշներով։ Կը սպասէինք որ իր քսանըհինգամեակի հանդէսին բացումը կատարուէր «Մեր Հայրենիք»ով եւ դեռ կ'ակնկալէինք շատ մը բաներ։ Սակայն թողունք այդ բոլորը եւ ջանանք տալ հանդէսին իրական պատկերը։

Վիէօ-Փօոէն հանրակառքով տասնըհինգ վայրկեան հեռու «Անտուժ»ի բարձրաւանդակին վրայ, վիլլայի մը ընդարձակ պարտէզին մէջ տեղի ունեցաւ տօնակատարութիւնը։

Բեմը վիլլայի ներքին դրան առջեւ պատրաստուած պզտիկ ամպիոն մըն էր, որուն վրայ փռուած էր կապերտ մը։ Վրան դրուած էր Պօղոս Նուպարի կենդանագիրը, շրջանակի մէջ

ՉԱՐԴԱՐ ԱՐՇԱՎԻՐ

(Ֆետիսովի ճշգրտած)

— Ահա՛, ընկե՛ր, ինչո՞ւ ես ինձ ստիպում, որ ես ամեն բան պատմեմ քեզ։ Ես ինչ գիտեի, որ դու ինձ չես հավատալու։ Ես ինչ գիտեի, որ դու ինձ չես հարցնելու, թե ինչպես ես ես ինձ հավատացրի, որ ես ինձ հավատացրի, որ ես ինձ հավատացրի, որ

թէ Զօկուի մահը պիտի ստեղծէ վտանգաւոր կացութիւն մը Պալքաններու մէջ։ Կ'ըսուի թէ Իտալացիներուն նպատակն է Զօկուի յաջորդ նշանակել Մոնթէնէկրոյի Միշէլ իշխանը որ խնամական կապեր ունի Սերպիոյ նախկին արքայական գերդաստանին հետ։ Միեւնոյն ատեն, Իտալացիները մտադիր են նաեւ մայրաքաղաքը Թիրանայէն փոխադրել Շքոտրա։

Այս մտադրութիւնները կը վրդովեն Մոնթէնէկրօն եւ անկարելի կը դարձնեն Սպանիոյ եւ Եուկօսլաւիոյ միջեւ մերձեցման ամէն փորձ։ Խռովութիւններու ընթացքին, Իտալիա պիտի օգտագործէ Թիրանայի դաշնագրով իրեն տրուած իրաւունքները, զօրամասեր հանելու համար Ալպանիա եւ այդ պարագային, կասկածելի է որ իր զօրախումբերը պարպէ։

Կը յիշուի թէ իտալական կառավարութիւնը վերջերս Ալպանիոյ առաջարկած էր 200 միլիոն լիռի անտոկոս փոխատուութիւն մը, պայմանաւ որ 10,000 իտալացի ընտանիքներ երթան հաստատուին Ալպանիա, երկրին ամէնէն բարեբեր շրջանին մէջ, դէպի հարաւ, եւ հոն կազմեն կէս-ինքնավար գաղութ մը։ Այս ծրագիրը կ'ըսեն, պիտի ուժեղացնէ Իտալիոյ դիրքը Ալպանիոյ մէջ եւ այս երկիրը որուն անկախութիւնը երաշխաւորուած է դաշնագրերով բոլոր մեծ պետութեանց կողմէ, պիտի դարձնէ Իտալիոյ գործողութեանց խարիսխը ընդդէմ Եուկօսլաւիոյ, այն պարագային որ պատերազմ ծագի։

Աւստրիոյ տագնապը

Էնտէռ որուն յանձնուած էր Աւստրիոյ դահլիճին վերակազմութիւնը, մերժեց իրեն յանձնուած պաշտօնը, որովհետեւ պայմանները զոր ներկայացուցած էր, անընդունելի նկատուեցան զանազան հոսանքներու կողմէ։

Հանրապետութեան նախագահը կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները։

Նկատի ունենալով ելեւմտական ծանր տագնապը որուն ենթարկուած է Աւստրիա, ելեւմտական եւ ճարտարարուեստական շրջանակները, անհրաժեշտ կը նկատեն դահլիճին արագ կազմութիւնը։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԻԹԱԼԻԻ Աղբիւր - Սերոբ խումբի ժողովը այսօրՇաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 32 Ave. des Gobelins.

ՊԻՅԵԱՆԲՈՒՌի Զաւարեան խումբի դասախօսական ժողովը վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, 186 Ave. Verdun, Իսի լէ Մուլինօ։ Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները։

ՍԱՐՍԷԼ Առնուվիլի ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ «Հրայր» խումբի ընկերները այսօրՇաբաթ գիշեր ժամը 9ին ընկ. Երանեանի աշխատանոցը, 11 rue des Bauves. Կրնան ներկայ ըլլալ նաեւ «Ռազմիկ»ի ընկերները։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

ՀՐԱԶԴԱՆ խումբի ժողովը վաղը կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 4.30ին, 32 Ave. des Gobelins, սրճարանի վերնայարկը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԳԱՒԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. միութեան ընդհ. ժողովը այսօրշաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 63 Բիւ տը լա Բէփիւպլիք։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՊՕՄՕՆ Սէն Ժուլիէնի (Մարսէյլ) Զաւարեան խումբի ժողովը վաղը Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն, զեկոյց ներկայացուցչական ժողովի։

ՊԷԼՖՈՐԻ Վազգէն խումբի ժողովը վաղը Կիրակի ժամը 3ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՊԻՅԵԱՆԲՈՒՌ-Իսի լէ-Մուլինօի Կարմիր Խաչի ժողովը վաղը Կիրակի ժամը 4ին 186 Ave. Verdun, Իսի լէ Մուլինօ։

ՏԱՐՕՆ Տուրուբերանի Հայր. միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի ժամը 3ին, 131 rue Fbg. du Temple, մէթրօ Պէլվիլ։ Կը խնդրուի անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր հայրենակիցներէ ներկայ գտնուիլ։

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այսօրՇաբաթիրիկուն ժամը 8ին, Հայ Ակումբին մէջ, 1 Bld. Carnot, Ալֆորվիլ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՓԱՐԻԶԻ եւ արուարձաններուն մէջ բնակող Սուրիոյ եւ Լիբանանի հպատակ բոլոր Հայերը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին վաղը կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը ճիշդ 2.30ին փաս Սէն Միշէլի Թիւ 10 Պիւրօ Թապայի վերնայարկը։

Օրակարգ.— Նոր վարչութեան ընտրութիւն, ծրագրի եւ կանոնագրի վաւերացում, կարեւոր խորհրդակցութիւններ եւ եւ զեկոյց։

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այսօրՇաբաթ ժամը 4ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Այս նոյն օրակարգով երկրորդ ժողովն ըլլալով, ներկաներուն թիւը օրինական պիտի համարուի։

Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԼԻՈՆԻ Զարսանճագի Հայր. Միութեան մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները, վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 60 Բիւ Բապլէի սրճարանը։

ՓԱՐԻԶԻ Ուրֆայի Հայր. Միութեան ընտանեկան հաւաքոյթը վաղը կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Քլամառի անտառին մէջ, ֆօնթէն Սէնթ Մարիի աղբիւրին մօտ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕԻ Պատ. Միութեան ժողովը վաղը կիրակի ժամը 2ին, 186 Ave. Verdun, Իսի-լէ-Մուլինօ։

ՎԱՐՁՈՒ Է փավիյեօն մը՝ 3 սենեակ, խոհանոց, արհեստանոց, 200 մէթր պարտէզ, վարձք 4800 ֆր., հանրակառքի կայարանը կը գտնուի շէնքին առջեւ։ Մանրամասնութեանց համար դիմել Հ. ԱԲԷԼԵԱՆԻ, 226 Rue Lafayette, Մէթրօ Louis Blanc, հեռ. Nord 89-06. 95-79.

ԾԱԽՈՒ Է Stand մը Exposition Colonialeի Parc d'Attractionի մէջ, լայնք՝ 6.50 ք. մէթր խորութիւն, 3.50 ք. մէթր։ Instalationը եւ վարձքը միասին 20,000 ֆր.։ Դիմել՝ Հ. ԱԲԷԼԵԱՆԻ, 226 Rue Lafayette. Մէթրօ Louis-Blanc, հեռաձայն Nord 89—06, 95—79.

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

"ՄԱՅԻՍ 28,,Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ
Վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին
Կը խօսի՝ ԸՆԿ. ՕՀԱՆ ԿԱՐՕ
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ԿԱՐՏԱՆ
Վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին, Պիվէռի Հ.Յ.Դ. Տան մէջ
Կը խօսի՝ ԸՆԿ. Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի Պատ. Միութեան կողմէ
իր հիմնարկութեան տարելիցին առթիւ
Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին
վաղըկիր. ժամը 2.30ին Տէսինահայութեան ծանօթ պաղ աղբիւրին քով
Կը խօսի՝ ԸՆԿ. Ա. ԳԱՌՕՆԷ
Կը ներկայացուի «ԵՐԿՈՒ ԱՆՎԱՐՏԻՆԵՐ»
կը մասնակցի ԿՈՄԻՏԱՍ երկսեռ երգչախումբը
երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւայլն ճոխ պիւֆէ
կարելի է ճաշը միասին բերել
Ա՝ ձրեւի պարագային հանդէսը կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի
Մուտքը ազատ է

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի «փօրթ տ'իթալի»ի մասնաճիւղին կողմէ
Ի նպաստ դպրոցական սրահի մը շինութեան
Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Maison de la Mutualitéի մէջ
24 Rue Si. Victor, Métro Maubert-Mutualité կամ Cardinal Lemaine
Մասնաճիւղին Թատերական խումբը կը ներկայացնէ
ՓԱՐՈՍԻՆ ՊԱՀԱՊԱՆԸ և ՎԱՐՁՈՒԱԾ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐԸ (զաւեշտ)
Մուտք 3 ֆրանք

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ *այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին* Salle Biothérapeutique, 131 Rue Cambronne, Métro: Vaugirard.
Ռէնի «Գնդակահարուածներու» մասին
կը խօսի՝ Ս. ՔՕՉԱՐԵԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

Հովանաւորութեամբ փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան
Յունիս 27, կիրակի, ժամը 3ին Միւթիւալիթէի սրահին մէջ
Տոմսեր՝ 30, 25, 15, 10, 7 եւ 5 ֆրանք

ՅՈՒՆԻՍ 25ԻՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ
"ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ,, ՀԱՏՈՐ ԹԻԻ 3
ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ
(ՄԵՈՅ ԳԵՂԱՄ)
ՏԱՐՕՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

Ֆրանսա, գաղութներ եւ պալքաններ 30 ֆրանք, մնացեալ երկիրներ 1 տոլար 50:
Դիմել՝ L. Kévonianի, 235 Fbg. St. Martin. Paris (10)
ԾԱՆՕԹ.— Նպաստաւոր է բաժանորդագրուիլ Ն. Գ. Բ.ի հրատարակութեանց ամբողջ շարքին (12 հատոր) որ կ'արժէ միայն 200 ֆրանք Ֆրանսա, գաղութներ, պալքաններ եւ 10 տոլար ուրիշ երկիրներ։

ՀՐԱՒԷՐ

Կէյվէյի եւ Շրջանի Հայր. Միութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ փարիզ եւ շրջակաները բնակող կէյվէցի, Գուրտպէլէնցի, Գէնճլար էջմէցի եւ Մինա գիւղցի արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած բոլոր հայրենակիցները վաղը կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին Պ. Ղեւոնդ Չափարեանի ճաշարանին մէջ, 36 Rue Polonceau, Մէթրօ Պարպէս։ Կարեւոր օրակարգ։ Ֆրանսայի գաւառներու եւ արտասահմանի հայրենակիցներէն կը խնդրուի Միութեան անուան իրենց թղթակցութիւնները ղրկել S. Kapamadjianի (coiffeur) 55 Bld. Rodin, Issy-les-Moulineaux, Seine, France.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կարնեցի Քէրովբէ Տէր-Ներսէսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Լեւոն Տէր-Ներսէսեանը (30 տարեկան), որ 1915ի եղերնէն մինչեւ 1923 կը գտնուէր Մարտին։ Կը կարծուի թէ Հալէպ անցած է։ Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Frères Der-Nerssesian 38Rue Lepic, Paris։ *Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։*

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆԲ ՖՐԱՆԲ
Մարսէյլ, Գործ.— 914.60:
կարգադրեցինք
Պէլֆոռ, Ե. Տ.— 35:
Տէսին, Ս. Տ.— 100։

Վարձու է բնակութեան կամ որեւէ գործի յարմար սենեակ մը խոհանոցով միասին, ջուր, կազ, տարեկան վարձք՝ 3000 ֆր. դիմել Պ. Թ. Պօղոսեանի, 49 Rue Dombasle, մէթրօ՝ Convention.

ԾԱԽՈՒ Է
ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

Անակնկալ մեկնումի պատճառաւ ծախու է սափրիչի խանութ մը, հայկական կեդրոն, 2 զօրանոցներու դիմաց, խիստ յարմար գին, 6 տարի bail *եւ վերանորոգելի, լաւ կահաւորուած, 3 աթոռ, 9 աչք, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, վարձք ամիսը 300 ֆր.։ Մանրամասնութեանց համար դիմել* Guiragossian, Coiffeur, 32 Bld. Vauban, Valence. (Drôme).

Կ'ուզուին *վարժ գրաշարներ, անձամբ դիմել՝ 194,* Faubg. Saint Martin *(Փարիզ) Լեւոն Փափազեանի, ժամը 12—14 եւ 19—21։*

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:
Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀՐԱՒԷՐ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Այցելեցէք Exposition Colonialeի *մէջ,* Stand Palestineի *կից,* Café Maure. *զարեջրատունը, ուր կը նուագէ ԹԱՌԻՍԹ ԺՕՐԺ եւ կ'երգէ Տիկին ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ մինչեւ կէս գիշեր։*
Exposition *մէջ միակ հայկական ժամադրավայրը։*

ԿԱԶԻ ՕՃԱԽՆԵՐՈՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ
ԳԷՈՐԳ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

71 rue Longue des Capucins
71, Բիւ Լօնկ տէ Քաբիւսէն, ՄԱՐՍԷՅԼ

կը ծախենք, կը շինենք, կը նորոգենք եւ կը փոխանակենք կազի օճախներ նպաստաւոր պայմաններով

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ
ՈՒՆԻՆՔ ՍՈՒՐՃԻ ԵՒ ՄՍԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ

ԴԻՄԵԼ՝
Վ. Ս. ԹԷՄՈՒՐՃԵԱՆԻ
ԻՐԱՒԱԲԱՆ՝ ՎԿԱՅԵԱԼ ԷՔՍԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ
ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ՝ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
76, RUE BERNARD-DU-BOIS, 76 MARSEILLE
Ժամը 11—12 եւ 5—7. ձրի խորհրդակցութիւն կառավարական բոլոր գործերու համար։

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Չափաւոր գին։
Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89
Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ
Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն *Քռէփ տը Շինի։* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ։ Ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։
Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

Կ'ուզուին *ժէռսէ կարող գործաւորուհիներ։ Դիմել* Anti-Comi, 20 Rue Richer, *Մէթրօ՝* Cadet.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

123 Bld. Sébastobol, փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.։ կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ կիրակիառաւօտները։

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

Կ'ուզուի *ժէրսէ - ռոպի վարժ* coupeuse մը (ձեւող), լաւ վճարում։ Դիմել Պ. Օննիկ Սերոբեանի, 2 Cours de Gommerce St. André des Arts. Մէթրօ Օտէոն։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պաշտօնական մարմիններու ուղղուած ամէն տեսակ աղերսագրերու խմբագրութիւն, հարկային, ապահովագրական, Ֆրանսա մուտքի արտօնութեան, ինքնութեան թուղթերու կանոնաւորման եւ նաթիւրալիզասիօնի օրէնքներու վերաբերեալ խորհուրդներ։ Ամուսնական ձեւակերպութեանց արագ հետապնդում 15 օրուան մէջ։
ԴԻՄԵԼ՝ Խ. ՔԷՊԱՊՃԵԱՆի ամէն օր ժամը 10—12, 20 rue de Bezons à Courbevoie (Seine) Tél. Défense 0—39։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITION
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Ե. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 21 ՅՈՒՆԻՍ 1931
21 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1601 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ ՀԱՄԱՐ

Բուն բառը Վարպետն է. բայց ժողովուրդը ճանչցաւ զայն իբրեւ Վարդապետ, որ տարիներ ու տարիներ պատարագեց՝ Արուեստին համար: Սպասաւորեց երգին ու երաժշտութեան, այնքան երկիւղածութեամբ եւ յարատեւութեամբ:

Չկա՛յ Վարդապետը՝ ահա տասը տարիէ ի վեր: Կայ ու չկայ: Ողջ՝ մարմնով, կորսուած՝ մտքով:

Ան որ, բեմին վրայ կանգնած, ամբողջ բազմութիւններ կը փոթորկէր երգելով ու երգել տալով, ան որ գոյն, կերպարանք, խորութիւն կուտար Հայ Երգին,— կը սարսափի այսօր Հայու տեսքէն: Հայերէն բառէն իսկ:

Ու եթէ փորձէք մօտենալ ու խօսիլ, իր պատսպարանին մէջ, երես դարձնելով ձեզի, երեսը պատին դարձուցած, կը կենայ անշարժ: Կը սպասէ այդպէս ժամերով, որպէսզի հեռանաք...

Ահա Կոմիտաս վարդապետը՝ այսօր: Տասը տարիէ ի վեր:

Հազար գիտելիք եւ գուրգուրանք՝ չկրցան վերահաստատել փախստական Լոյսը, որ հազիւ երբեմն, քանի մը տարին անգամ մը, կը պլպլայ: Պայծառաաեսութեան վայրկեաններ, որ ասուպի պէս կուգան ու կ՛անցնին:

Երկու-երեք տարի առաջ, մենք էինք որ արձանագրեցինք այդպիսի երեւոյթ մը: Վարդապետը խօսած էր ճիշդ քառասունեւհինգ վայրկեան, զարմանալի կանոնաւորութեամբ: Եւ յայտնելով գոհար միտքեր: Վեց ամիս առաջ, դարձեալ մենք հրատարակեցինք կարճատեւ խօսակցութիւն մը: Եւ մտքի կայծեր:

— «Ան որ տուն ունի, հայրենիք կը շինէ. ան որ հայրենիք ունի, ազատ է եւ կը ստեղծագործէ: Ստեղծագործութիւնը արուեստ է...»:

Եւ դեռ մարգարէաշունչ աղաղակ մը: Զայն մը՝ գերեզմանէն — թէեւ սարսուռ կը հոսեցնէ այս բառը:

Երիտասարդ խօսակիցը հազիւ ըսած կ՛ըլլայ. «Ազգը փճանալու վրայ է օտար հոգերու վրայ»: Եւ ահա Վարդապետն է որ կը սփոփէ.

— «Դուք մի վախնաք այդ փճացումէն: Եթէ ամբողջը փճանալ, գէթ անոր մէջէն պիտի գտնուի հատ մը որ կայծի մը պէս պիտի բոցավառէ բոլոր միւսները: Ինչպէս ցորենի հատիկը հողին մէջ կը մեռնի, բայց անոր մահով կեանք կ՛առնեն մէկէ աւելի հատիկներ, այնպէս ալ ազգի մը մէկ զաւակը զայն դարձեալ կը կենդանացնէ եւ կը փրկէ թէ՛ ազգը եւ թէ՛ անոր արուեստը»:

Ու վերջապէս իր տեսութիւնները՝ երաժշտութեան մասին.

— «Ազգային երաժշտութիւնը ազգի մը մեծութեան չափանիշն է. երաժշտութիւնը որքան մեծ է, ազգն ալ նոյնքան մեծ: Հայ գեղջուկն ալ ունէր իր երգը եւ կ՛երգէր իր տան մէջ: Մարդ իր տան մէջ ինքզինքը ազատ կը զգայ եւ ազատութիւնը կը ստեղծագործէ: Գեղջուկը կարդալ չի գիտեր, բայց երգել գիտէ. նա կ՛երգէ իր գիւղը, իր հողը, իր տունը եւ իր հայրենիքը... («Յառաջ», 1931 Յունուար 25 եւ 27)։

×

Ինչո՞ւ կը խռովենք այս դժբախտ մարդուն հոգին, այսպէս հրապարակաւ, խառնելով մեր ամենօրեայ ժխորին:

Կոմիտասեան Խնամատար Յանձնաժողովը վարդապետին ծննդեան 60ամեակին առթիւ, սարքած է մեծ համերգ մը, յառաջիկայ կիրակի, 28 յունիս, մասնակցութեամբ զանազան միութիւններու եւ արուեստագէտներու: Նպատակը՝ թեթեւցնել Վարդապետին պատսպարման հոգերը, եւ միջոցներ ճարել անոր անտիպ գործերուն հրատարակութեան համար:

Յիշե՛լ Վարդապետը եւ օգնել անոր գործերուն հրատարակութեան, կը նշանակէ ապացուցանել մեր գիտակցութիւնը՝ մեր ազգային արժէքներու մասին:

Տարիներ եւ տարիներ, խանդավառուեցանք Վարպետին մշակած երգերով ու եղանակներով:

Տարիներ եւ տարիներ, անոր փառքը, անոր շնորհիւ մեր ժողովուրդին, հայ շինականին ու բանաստեղծին փառքը արձանագրեցինք ամէն ուր որ հասանք:

Եւ այսօր, այս լպրծուն պողոտաներուն վրայ, կամ Յունաստանի եւ Սուրիոյ գաղթակայաններուն մէջ, ու մինչեւ Հարաւ. Ամերիկայի տափաստանները, կամ հեռաւոր Սիպերիոյ խորերը, Վարդապետին երգերն են որ, ուրիշներու հետ, ձայն կուտան ու կ՛առնեն: Կը խանդավառեն, կը յուզեն, կը ծաղկեցնեն միամիտ ծիծաղը մեր հայրենի կալերուն եւ երդիքներուն:

Եթէ ճիշդ է որ «ազգային երաժշտութիւնը ազգի մը մեծութեան չափանիշն է», ապա ամէնէն առաջ մեզի կ՛իյնայ ապացուցանել թէ կ՛ըմբռնենք այդ մեծութիւնը եւ կը գուրգուրանք անոր վրայ:

Փարիզը առաջին անգամ չէ որ պիտի վայելէ Կոմիտասեան համերգ մը, հանդիսաւոր կազմակերպութեամբ:

Բայց, առաջին անգամ է որ, այս հոծ գաղութը պատեհութիւն կ՛ունենայ ե՛ւ իր մեծարանքը յայտնելու տարաբախտ Վարդապետին ե՛ւ արժեցնելու, յաւերժացնելու անոր ստեղծագործութիւնը:

Երեւանի եւ Թիֆլիսի մէջ, արդէն տօնեցին Կոմիտասի վաթսունամեակը, մեծ հանդիսաւորութեամբ:

Անշուշտ որ Փարիզը պիտի ուզէր եթէ ոչ գերազանցել, գոնէ հաւասարիլ:

Մանաւանդ որ, գտնուելով օտար ափերու վրայ, տասն անգամ աւելի կարօտը կը զգանք հայրենի երգին ու շունչին, եւ հպարտութիւնը ազգային արժէքներու: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Օտար բժիշկները Ֆրանսայի մէջ

Ֆրանսայի ծերակուտական յատուկ յանձնախումբը լսեց տեղեկագիրը որ պատրաստուածէր Ֆրանսայի մէջ՝ օտար բժիշկներու իրաւունքներուն մասին: Յանձնախումբը կարգ մը կէտեր ճշդեց. բժշկութիւն կարենալ ընելու համար Ֆրանսայի մէջ, պէտք է ըլլալ ֆրանսական հպատակ, կամ Ֆրանսայի ենթարկուած կամ պաշտպանութեան յանձնուած երկրէ մը:

Օտար երկրորդական վարժարաններու վկայականները, ընդունելի չպիտի ըլլան այս ճիւղին մէջ կարենալ մտնելու համար: Ասկից վերջ որեւէ օտարական չպիտի կրնայ ընդունուիլ Ֆրանսայի բժշկական համալսարանը, եթէ չունի ֆրանսական երկրորդական քննութեան վկայական:

Մասնաւոր տրամադրութիւններ նկատի առնուած են այն ուսանողներուն համար որոնք ներկայիս կը գտնուին Ֆրանսա եւ կը շարունակեն իրենց ուսումը:

Անգլիոյ անգործութեան տագնապը

Անգլիական կառավարութիւնը խորհրդարանէն պիտի պահանջէ 25 միլիոն ոսկիի նոր վարկ մը, անգործութեան նպաստի սնտուկին համար:

Եթէ այս առաջարկը ընդունուի, անգործութեան նպաստի սնտուկին պարտքը պիտի բարձրանայ 95 միլիոնէն 115 միլիոնի:

Կառավարութիւնը կը յայտնէ թէ մտադիր է 6 ամսուան շրջանի մը համար, յաւելում մը կատարելու այն նպաստընկալներուն համար, որոնք իրաւունք չունին նպաստի սնտուկէն օգտուելու:

Եգիպտոսի մամուլի նոր օրէնքը

Մամուլի նոր օրինագիծ մը որուն նպատակն է նուազեցնել օրաթերթերու թիւը, ներկայացուեցաւ թագաւորին հաւանութեան:

Համաձայն նոր օրինագծին, թերթերու գլուխը պէտք է գտնուին որակեալ խմբագրապետներ:

Արաբերէն լեզուով հրատարակուող թերթերուն խմբագրապետները պէտք է ծագումով եգիպտացի ըլլան եւ 25 տարեկանը անցուցած: Ասոնք չեն կրնար խորհրդարանի անդամ ընտրուիլ:

Շաբաթը երեք օր միայն լոյս տեսնող թերթերը պիտի տան 300 ոսկիի երաշխաւորագին մը. մնացեալ թերթերը կամ հանդէսները 150 ոսկի:

Մամուլի այս նոր օրէնքը գործադրութեան պիտի դրուի հրատարակութեան թուականէն երկու ամիս վերջ:

Անգլիոյ նախարարները Պերլին կ՛երթան

Ինչպէս կը յիշուի, Գերմանիոյ վարչապետին եւ արտաքին նախարարութեան Լոնտոն այցելութեան ընթացքին, Անգլիոյ վարչապետն ու Արտաքին նախարարը ընդունած էին Պերլին այցելելու համար՝ իրենց ուղղուած հրաւէրը:

Կը հաստատուի թէ Մաքտոնալտի եւ Հէնտրբսընի ճամբորդութիւնը դէպի Պերլին նշանակուած է յուլիս 17ին: Հոն պիտի մնան հաւանաբար 4 օր:

Պերլինի քաղաքական շրջանակները գոհունակութեամբ կ՛արձանագրեն այս լուրը, որովհետեւ կը կարծէին թէայսայցելութենէն եւս պէտք չէ սպասել արտակարգ դէպքեր. այլ միայն առիթ տուած պիտի ըլլայ Պերլինի մէջ շարունակելու Լոնտոնի մէջ սկսուած բարեկամական խօսակցութիւնները, երկու երկիրները եւ Եւրոպան շահագրգռող հարցերու շուրջ:

⁂ Գլխաւոր մայրաքաղաքներու գերման դեսպանները մեկնեցան Պերլին կառավարութեան հրաւէրով խորհրդակցելու համար այն դիմումներուն մասին, զոր գերման կառավարութիւնը մտադրած է կատարել դաշնակից պետութեանց: Խորհրդակցութեան գլխաւոր նիւթը պիտի ըլլայ Եընկի ծրագիրը:

Յարձակում խմբագրի մը վրայ

Հետեւեալ տեղեկութիւնը կ՛արտատպենք Պէյրութի «Լիբանան» թերթէն (3 յունիս) որուն ճակատը, իբր խմբագիր, կը փայլի խայտառակ անուն մը, Մ. Աղազարեան,— ոճրագործ եւ մատնիչ.

—«Անցեալ երկուշաբթի առաւօտ, ժամը 7ին, խմբագրութեանս կը ներկայանայ Դաշնակ Պատանեկան Միութեան եւ Զ. Ո. Մ.ի անդամ, Պէյրութ հրատարակուող «Ազդակ» թերթի գրաշար Բաբգէն անուն 18 տարեկան երիտասարդ մը՝ եւ կը յայտնէ թէ իր քեռայրը կ՛ուզէ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունենալ թերթիս Պատ. Տնօրէնին հետ, թերթին տրուելիք ծանուցման մը խնդրով: Հակառակ տրուած մերժողական պատասխանին, երիտասարդը քանի մը ժամ կը սպասէ տպարանի նրբանցքին մէջ, եւ երբ Պ. Տնօրէնը շուկայ կ՛ելլէ՝ կը հետեւի անոր, եւ Պապ-Իտրիսի մօտ, փողոցի մը վրայ, կռնակէն կը հարուածէ երկաթ գաւազանով մը: Մօտիկ վաճառատուններէն կը հասնին, եւ կը ձերբակալեն վարձկան չարագործը:*

Թերթիս տնօրէնը ստացած է ծանր վէրքեր: Չարագործը բանտարկուեցաւ:

Յարձակման պատճառը եղած է մեր 30 մայիս, շաբաթ օրուան խմբագրականը, ինչ որ խոստովանած է ստահակ որբը:

Ֆրանքեւռուս բանակցութիւնները

Գրեր էինք թէ բոլշեւիկեան պատուիրակութիւն մը եկած է Փարիզ, Ֆրանսական կառավարութեան ներկայացուցիչներուն հետ ուսումնասիրելու համար Ռուսիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ առեւտրական յարաբերութեանց հաստատման հարցը: Այս առթիւ գերմանական թերթ մը «Կերմանիա» կը հրատարակէ յօդուած մը. որ կոչուած է աղմուկ հանելու: Յօդուածը կը վերագրուի Մոսկուայի գերման դեսպանին, որ ներկայիս կը գտնուի Պերլին: Յօդուածագիրը կը յայտարարէ թէ Ռուսիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութեան մը հետեւանքով, Ռուսիա Գերմանիոյ հանդէպ ստանձնած է յանձնառութիւններ, որոնք ո՛չ միայն մեծ չափով կը նուազեցնեն ֆրանքեւռուս բանակցութեանց տարողութիւնը, այլ նաեւ ամբողջովին աւելորդ կը դարձնեն զանոնք:

«Կերմանիա» թերթը կը յայտնէ թէ Ռուսերը իմաց տուած են Գերմանիոյ թէ բանակցութիւններ պիտի կատարեն Ֆրանսայի, համաձայն իրենց յանձնառութեան: Բոլշեւիկեան իշխանութիւնները յանձն առած են նաեւ ո՛չ մէկ ձեռնարկ կատարել որ նպաստէ «Ֆրանսայի եւ Լեհաստանի հովանաւորութեան տակ, արեւելեան Լոքարնոյի մը կազմութեան:

Իբր թէ խորհրդային իշխանութիւնները ամբողջովին համակերպած են Գերմանիոյ պահանջներուն:

Հայ երիտասարդ մը անձնասպան

Վիէնէն մեզ կը տեղեկացնեն թէ հայ երիտասարդ մը, Լեւոն Բլթոյեան անձնասպան եղած է Քոմէլի մէջ (Իզէր) ուր կը գտնուէր մէկ քանի օրէ ի վեր, իր եղբօրը մօտ: Դժբախտ երիտասարդը ատրճանակը պարպած է ականջին, բայց մէկ ժամ լետոյ միայն աւանդած է հոգին: Մինչ այդ, ոստիկանութիւնը կրցած է զինքը հարցաքննել: Անձնասպանութեան պատճառները կը մնան անծանօթ,

Բլթոյեան, 27 տարու կայտառ երիտասարդ մը, Խարբերդի Բազմաշէն գիւղէն էր:

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Թրքական «Միլլիյէթ»ի տուած տեղեկութեանց համաձայն գերեզմանատուններու հրահանգը գործավարներու խորհուրդէն ելած ըլլալով, ի մօտոյ քաղաքապետութեան պիտի հաղորդուի: Այս նոր հրահանգով, այն գերեզմանատունները որոնց համար փոքրամասնութիւնները կը պնդեն թէ սեփականութեան իրաւունք ունին, առանց դատի քաղաքապետութեան պիտի փոխանցուին:

⁂ «Վագրթ»ի տեղեկութեանց համաձայն, այս հրահանգը պետական խորհուրդէն ելած եւ յանձնուած է գործավարներու խորհուրդին նկատառման: Անկէ ելլելէ ու հաղորդուելէ վերջն է որ գործադրութեան պիտի դրուի, «Վագրթ»ի այս տեղեկութեան մէջ դատի խօսք չկայ, այլ ըսուած է միայն որ հասարակութիւններու պատկանող «լքեալ» գերեզմանատուններն ալ թաղապետութեան պիտի անցնին:

Իսկ «Եըլմազ» կը գրէ թէ Թուրքերու եւ փոքրամասնութեանց գերեզմանատուններու վարչութիւնը տեղական թաղապետութիւններու կ՛անցնին: Հետեւաբար, նոր կանոնագիրը գալէն վերջ, տակաւին չառնուած գերեզմանատուններ թաղապետութիւններու պիտի փոխանցուին:

«Ձիւմհուրիէթ» եւս կ՛ըսէ թէ բոլոր գերեզմանատուններ, առանց բացառութեան, քաղաքապետութեան պիտի անցնին եւ ասոնց կարգին կը գտնուին Բանկալթիի Հայոց գերեզմանատունն ալ:

Այս առթիւ պոլսահայ թերթ մը կուտայ հետեւեալ բացատրութիւնները.— Գործավարներու խորհուրդին այս հրահանգը անտարակոյս չկրնար հակասել Ազգ. ժողովէն ընդունուած գերեզմանատուններու օրէնքին որ միայն վագֆ եւ բառին բուն իմաստով լքեալ գերեզմանատուններու քաղաքապետութեան փոխանցումը կը տրամադրէ: Հրահանգը կրնայ ըսած ըլլալ ուրեմն թէ այդ կարգի վագֆ եւ բոլորովին լքեալ գերեզմանատուններ, առանց դատի տեղի տալու, քաղաքապետութեան կը փոխանցուին. իսկ միւլք եւ ոչ լքեալ գերեզմանատուններ բացառութիւն կը կազմեն:

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՉԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

«Հայաստան»ի Սաներ՝ ժընեւ	500.—
Վառնայի ազգ. վարժարանի աշարկերտներէն	350.—
Գումար	850.—
Յունիս 16ի գումարը	2140,—
Ընդհ. գումար՝	2990.—

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Յունիս 13ին, պաշտօնապէս արձանագրուած և նպաստընկալ անգործներու թիւն էր 38,580, որոնց 9011ը կիներ, Այս թուականէն մէկ շաբաթ առաջ, վիճակագրութիւնը ցոյց կուտար 39,475 անգործ, ուրեմն մէկ շաբաթէն միւսը 895ի նուազում մը:

Անցեալ տարի ճիշդ այդ շրջանին, անգործներու ընդհանուր թիւն էր միմիայն 1102 հոգի:

Փարիզ, միշտ կը շարունակէ մնալ գլուխը՝ իր 14,266 անգործներով: Սէնի մնացեալ շրջանները կը ներկայացնեն 14,620 անգործ: Ամբողջ նահանգին մէջ, նուազում՝ 645 հոգիի:

Յունիս 8էն 13 Ֆրանսա մտած են 1279 օտար աշխատաւորներ: Մեկնած են իրենց երկիրները՝ 878 օտարականներ:

ԱԻՍՏՐԻԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Աւստրիոյ նախորդ վարչապետին ձախողութենէն վերջ, հանրապետութեան նախագահը դահլիճին կազմութիւնը յանձնեց գերապայծառ Ջայփէլի, որ ընդունեց եւ անմիջապէս բանակցութեան մտաւ քաղաքական կուսակցութեանց հետ: Ցոյս կայ որ պիտի կարենայ յաջողիլ եւ կազմել համերաշխական դահլիճ մը, ուր բոլոր հոսանքները պիտի ունենան իրենց ներկայացուցիչները:

Սակայն ընկերվարականները կը յայտարարեն թէ չեն կրնար գործակցիլ Շէյփէլի որ անցեալ նոյեմբերին, ի նպաստ էնտէռի դահլիճին ուժ տուաւորկազմուի հակարնկերվարական մեծամասնութիւն մը:

⁂ Վարկային մեծ հաստատութիւններու հետ բանակցութիւնները կը շարունակուին, ճշդելու համար միջազգային օժանդակութեան այն պայմանները որոնք պիտի առաջարկուին, փրկելու համար Աւստրիոյ ելեւմտական կացութիւնը:

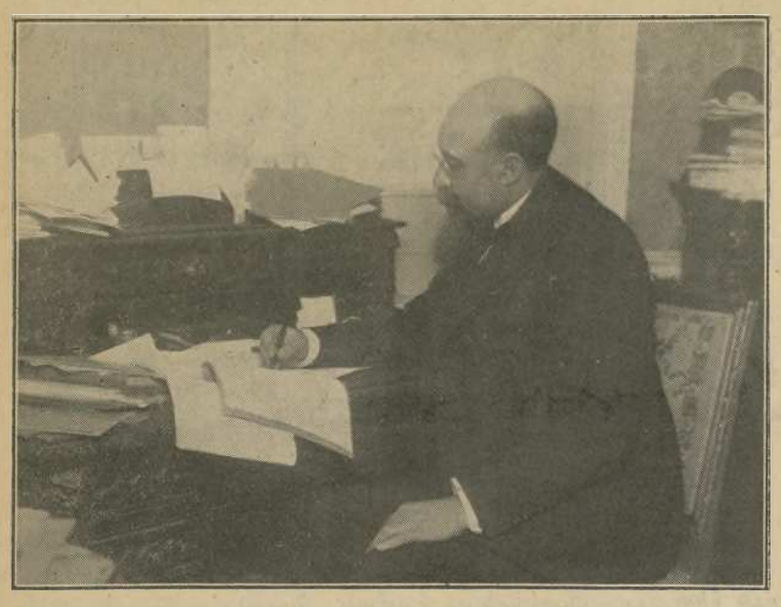

ՓՐՈՖ. ՆԻԿՈԼԱ ԵՈՐԿԱ

ՈՒՍՈՒՑՉԱՊԵՏ ՊՈՒՔՐԷՇԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ (այժմ վարչապետ Ռումանիոյ) իր ծննդեան յոբելեանին առթիւ, որուն տօները սկսած են արդէն եւ պիտի շարունակուին հաւանաբար մինչեւ դեկտեմբեր:

ՄԵՐ ՀԱՅԱՍԷՐՆԵՐԸ եւ ՓՐՈՖ. ԵՈՐԿԱ

Մեր վաստակաւոր ուսուցիչները, մեծ խանդավառութեամբ մեզի կը պատմէին «Հայասէր» քաղաքական գործիչներու դիմումներուն եւ յայտարարութիւններուն առթիւ մեր Դատին շուրջ: Եւ մեր երեւակայութիւնն արդար հպարտութեամբ կը լեցուէր անոնց հռչակաւոր անուններուն հանդէպ: Ու կ'ըսէինք «Լա՛ւ դատերը լաւ պաշտպաններ կ'ունենան»:

Անցան այդ յափշտակութեան օրերը, մեր կեանքը տակն ու վրայ եղաւ, շա՛տ մը արիւնոտ ակօսներ քաշուեցան մեր մարմնին վրայ, դէպքերը գահավէժ արագութեամբ եկան ու անցան: «Հայասէրներ» փնտռեցինք, գոց ըրած անուններ շշնջացինք, հրապարակին վրայ մարդ չտեսանք...: Պարզուեցաւ որ մեր պատմութիւնը, մեր արցունքը, մեր գաղթը, մեր դարաւոր քաղաքական երազը դիւանագիտական ստոր սակարկութեան երաշխիքներ են եղեր:

Արտակարգօրէն սիրալիր էին մեր բարեկամները, երբ մեր դատին մէջ մթերք կար իրենց համար յաղթանակներ ապահովելու:

Մեր ականջները ուռած էին անոնց մեծ անուններէն եւ մեր սրբտերն ալ փեռեկտուած անոնց գործերէն:

Մեր ղեկավարներն անգամ տարուած էին տիրող յորձանքէն: Եւ երբ յանդգնէինք հակառակ բան մը ըսելու, ուժգնութեամբ կը պայթէր մեր դլխուն.— «Գլէմանսօ՛ն ըսաւ, Պէրար յայտարարեց»...

Միայն այսօր, երկար տարիներու ողբերգական դէպքերէն յետոյ, մօտէն շօշափեցինք անոնց գործերը եւ համոզուեցանք... Ուր «մարդը» գործեց, քաղաքական գործիչը լռեց: Ուր քաղաքական գործիչը խօսեցաւ, մարդը լռեց:

Տակաւին մինչեւ այսօր, հայկական ճակատին վրայ ո՛չ մէկ փոփոխութիւն կայ: Հին անունները հին հմայքն ունին թուղթին վրայ, բայց անոնց գործը չկայ: Ովքեր սիրեր են մեզ՝ մեր փրոփականտով, մեր միջոցով շա՛տ են հեռացեր մեզմէ, իսկ ովքեր եկեր են ինքնաբերաբար՝ մեր պատմութեան ու մագաղաթներուն միջոցով, դարձեր են «անխախտ» եւ «բիւրեղացած» հայասէրներ:

Ես չեմ հաւատար, «հայասէր» տիտղոսով անարդարօրէն սոնքացողներուն: Մեզ բարեկամներ են պէտք մեր դժբախտութեան պահուն, եւ ոչ հանդիստ ու լայն օրերուն: Գուցէ շատ խիստ ըլլայ մեր դատավճիռը: Գուցէ կը սխալինք որոշ անհատներու հանդէպ, սակայն անհերքելի փաստերը կան ու կը մնան եւ մեր սիրտերն ալ շատ ու շատ են այրած:

Փրոֆ. Եորկան երբեք չենք շփոթած այդպիսիներուն հետ: Մենք փորձուեցանք, այժմ շատ լաւ կը ճանչնանք մեր բարեկամներուն մէջ իսկական բարեկամը: Փրոֆ. Եորկան բիւրեղացած, ազնիւ անուն մըն է Փիէր Քիյեառներու, Լեփսիւսներու, Քրաֆթ Պոնարներու և ուրիշ մեծ անուններուն քով, հոգիով հայ, անունով օտար:

Կարծեմ երկու տարի առաջ էր որ Փրոֆ. Եորկան Փարիզ եկաւ: Սորպոնի վարչութիւնը հրաւիրած էր զինք քանի մը դասախօսութիւններ կարդալու: Նիւթը Կիլիկեան Հայաստանն էր:

Դեռ չեմ մոռնար պրոնզէ դէմքով, լայն ու խոհուն ճակատով, հայկական սեւ աչքերով, փարթամ մօրուքով ու պաղարիւն շարժումներով մեծ գիտնականը, որ ընտիր ու խառն հասարակութեան առջեւ, զրքերու փոշիներէն, դարերու խորերէն մեթոտիկ կերպով կը հանէր մեր ցեղին առաքինութիւններն ու գործերը, յոյսերն ու երազները: Մենք բան չէինք սորվեցուցած իրեն, մենք իրմէն կը սորվէինք, մենք իրմէն կը լուսաբանուէինք: Անոր ձայնն ու շեշտը ա՛յն չէր, ինչ որ մենք կը լսէինք «յանձնարարուած» բերաններէն: Ջերմութիւն մը կար, անսասան համոզում մը, անոր իւրաքանչիւր խօսքին մէջ, որ կ'արդարացնէր «Յուսաբեր»ի միջոցով մեր ժողովրդին ուղղած Հաւատոյ Հանգանակը.

— «Անազատ ազգերէն առաջինը որ պէտք է ազատագրուի իր շղթաներէն—հայ ազգն է, այն բոլորին համար որ ան տուած է մարդկային քաղաքակրթութեան, ամենահին դարերէն մինչեւ այսօր»:

Ամենամբիծ և աննենգ զգացումներով մենք կը մասնակցինք հեռուէն մեծ գիտնականին, մեծ քաղաքական գործիչին և մեծ հայասէրին 60ամեայ ծննդեան յոբելեանին:

Մենք անխախտ հաւատքով կը դիտենք մեր ապագան և մեր փշոտ ճամբան կը շարունակենք կռթնած հաղուագիւտ բարեկամներու ջերմ աջակցութեան, բարեկամներ, որ լքում չճանչցան անգամ անլոյս ու անյոյս օրերուն:

Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԷՋԵՐ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ, ՄՈՆԿՈԼՆԵՐՈՒ ԵՒ ԵԳԻՊՏԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Գրեց՝ ՆԻՔՈԼԱ ԵՈՐԿԱ

(Կիլիկեան Հայաստանի պատմութեան նուիրուած իր երկին մէջ «Brève Histoire de la Petite Arménie, էջ 125 - 135», ռումէն վարչապետը, որուն յոբելեանը պիտի տօնուի մօտերս, կը խօսի այն պատերազմներուն մասին զորս Հայաստան ստիպուեցաւ մղել ԺԳ. դարուն, խառնուելով Մոնկոլներու, Թուրքերու եւ Եգիպտացիներու միջեւ մղուած ճակատագրական կռիւներուն, եւ այն դերին մասին՝ զորս Հայաստան ունեցաւ նոյն դարու խաչակրութեանց մէջ, նոյն իսկ պահ մը փորձուելով Մոնկոլները քրիստոնեայ դարձնելու երազէն):

Հեթում (Ա.) արդէն ստիպուած էր հասնիլ Մոնկոլներու օգնութեան՝ Արեւելքի մէջ ծագող այս նոր ահաւոր ուժին, դեռ հեթանոս, բայց արդէն կասկածուած թէ քրիստոնեայ դառնալու ձգտումներ ունի, Մոնկոլներուն՝ որոնք, աշխարհագրական նկատումներով կ'ուղղուէին դէպի Միջերկրականի այն եղերքները, որոնց մեծ մասը կը պատկանէր եգիպտական Սուտանին, Սուրիոյ տիրոջ: Սուտանը կը գտնէր ուրեմն տեսակ մը բնական թշնամի Մոնկոլներուն, այս նոր Պարսիկներուն մէջ, Ճինկիզ Խանի այս յաջորդներուն, որոնց աղեղնակիրները 1235ին արդէն զրաւեր էին Անին եւ նուաճած Վրաստանը:

1249 - 1251 Սմբատ Գոնտսթապլ առաջին առաքելութիւնը կատարեց հեթանոս այս արքունիքին մօտ, Մանկուի իշխանութեան ատեն: 1254ին Հեթում ինքն իսկ գնաց ստանալու համար հաւաստման վկայագիր մը, որ «եասաք» կը կոչուէր:

Այնուամենայնիւ Եգիպտացիները ետ չկեցան իրենց ծրագիրներէն: «Հայաստանի Դուռներուն» կամ Տէրպէսաքի ճակատամարտին մէջ (24 օգոստոս 1266) պարտուեցան թագաւորին երկու որդիքը, -- Թորոս կորաւ, իսկ Լեւոն գերի տարուեցաւ: Սիսի նոր մայրաքաղաքը այրեցաւ մինչեւ դամբարանները թագաւորներուն:

Խանի պատասխանը եղաւ Հալէպը գրաւել եւ Հայոց թագաւորը ինքն իսկ գոհունակութիւնը ունեցաւ «Սալատինի քաղաքը» կարենալ աւերելու: Բայց եգիպտական նոր արշաւանք մը վերջացաւ դէպի Կազա նահանջով: Ապաղայ, մօնկօլը, որոշապէս մերժեց շարունակելու իր աջակցութիւնը, եւ Հեթում ինք կնքեց իր հաշտութիւնը եւ կրցաւ ի գին մեծ զոհողութեան փրկել իր զաւակը:

Թագաւորը ոչ իսկ քաջալերուեցաւ արեւմուտքէն, եւ նուիրակը՝ զրկուած Պապէն՝ նոյնիսկ մերժեց թագաւորին ընծաները, խուսափելով որեւէ վիճաբանութենէ կաթողիկոսի պատուիրակին՝ Մխիթար գիտնականին հետ, մինչեւ որ միացման բոլոր պայմանները չընդունուէին:

Այս տխուր պարագաներուն մէջ, է որ Հեթում, Մարալի յաղթականը իր օրերը աւարտեց, 1270ին, իբրեւ Մակար վանական:

Լեւոն Գ. իր միակ վերապրող որդին, անմիջապէս օծուեցաւ Տարսոնի մէջ, —Սիսը դեռ աւերակ ըլլալով,— 1271 յունուար 13ին:

* * *

Երեսունըհինգ տարու՝ նոր թագաւորը ողորմած, զթասիրտ եւ համեստ իշխան մը եղաւ, հիմնադիր դպրոցներու, բայց իր իշխանութիւնն ալ լեցուն պիտի ըլլար՝ ինչպէս իր նախորդին իշխանութեան վերջին շրջանը՝ Մոնկոլներու եւ Եգիպտացիներու միջեւ այն մեծ պայքարով, որուն ստացած համեմատութիւնները կ'անցնէին այն դերը զոր կիլիկեան Հայաստանը կը խաղար եւ կրնար ինքզինքին վերագրել: Ան կարծեց, ինչպէս Հեթում, թէ զինք փրկելու համար էր որ պատերազմի վերսկսած էր Ապաղայի Թաթարներուն եւ Սուտանի մարդոց միջեւ 1277ին: Խանը ընծայած էր իբրեւ թէ, իր քրիստոնեայ հարկատուին, «Թուրքիոյ թագաւորութիւնը» զոր ան ողջմտութիւնը ունեցած էր մերժելու:

Հայերը մասնակցեցան Հոմսի ճակատամարտին (1282 հոկտ. 30) որ վերջացաւ Սուտանի յաղթանակով եւ Մոնկոլներու ու իրենց դաշնակիցներուն աղետալի նահանջով: Այս փորձութենէն առաջ ու վերջը — իր իշխանութեան օրով էր որ նաեւ այրեցաւ Տարսոնի Ս. Սոփիա եկեղեցին,— Լեւոն գործածական ֆրանսերէնը պահպանեց իր (լատիներէն) պաշտօնաթուղթերուն մէջ:

Իբրեւ հետեւանք իր բոլոր ջանքերուն, 1285 մայիս 7ի դաշնագիրը, կը հարկադրէր Լեւոնը վճարելու տարեկան 500 000 դրամի տուրք մը, 25 ձիէ, 25 ջորիէ եւ 10,000 ձեռնապանէ բաղկացած նուէրի մը հետ մէկտեղ: Պիտի վերադարձնէր գերիները, պիտի ընէր վնասներու հատուցում: Եւ նոյնիսկ այն պարագային երբ թագաւորը վերադարձնէր քրիստոնեայ մկրտուած գերիները՝ Սուտանպիտի պահէր զանոնք որ իսլամութիւնը ընդունած էին:

Լեւոն Գ. մեռաւ 1289 յունուար 8ին: Ան թողուց աղջիկներ, որոնցմէ *Զապէլ ամուսնացաւ* Amaury deTyr*ի հետ, Ռիթա ամուսնացաւ* Անտրոնիկ Փալէօլօկի տղուն հետ, եւ Թէոփանոյ որ կինը եղաւ Եպիրոսի *ինքնակալին*՝ Jean Ange*ի*:

Բայց հանգուցեալ թագաւորին որդիքը չկրցան համաձայնիլ, եւ նոր աղէտ մը աւելցաւ հոգեվարք թագաւորութեան վրայ արդէն ճնշող աղէտներուն:

Հեթում Բ., որ կրօնական միաբանութեան մը մէջ մտած էր, իշխանութիւնը թողուց իր Թորոս եղբօր՝ տարի մը յետոյ վերադառնալով (1292-1294): Սակայն վերստին մտաւ Մամեստիայի վանքը, եւ հոնկէ կրկին վերադարձաւ՝ զահը պահանջնելու համար: Փոխակերպուած Եղբայր Ժանի,— լատինական ազդեցութիւնը կրնա՞ր աւելի եւս յայտնուիլ,— Թորոսի հետ մեկնեցաւ Պոլիս, ուր Ռիթա կայսերական դեր կը խաղար: Երբ վերադարձան վեց ամիս յետոյ, իրենց սեփական եղբայրը, Սմբատ (Միականին), մերժեց զանոնք ընդունիլ: Եւ ինքն իսկ օծուեցաւ հանդիսաւորապէս:

Կիպրոսի ճամբով երկու իշխանները վերադարձան բիւզանդական մայրաքաղաքը: Որովհետեւ անոնց մտադրութիւնն էր երթալ իրենց մոնկոլ տիրոջ, Ղալանի մօտ: Սմբատ կանխեց զանոնք, շահելով Խանին աջակցութիւնը, որուն մէկ ազգականուհիին հետ պսակուեցաւ: Նման պարագայ մը պատահած էր ԺԳ. դարուն՝ երբ Սմբատ Գոնտստապլ իր զաւակը Թաթար անուանած էր:

Հեթում եւ Թորոս բանտարկուեցան Մոնկոլ արքունիքին մօտ, եւ որովհետեւ իրենց մէկ ուրիշ եղբայրը, Կոստանդին, զէնք բարձրացուցած էր, եղբայրներէն մէկը կուրցուցին, միւսը սպաննեցին: Կոստանդին ինքն ալ վտարուեցաւ, եւ Հեթում, կէս մը կոյր, որ նախ մերժած էր ստանձնել իշխանութիւնը, եւ քանիցս լքած էր զայն, համակերպեցաւ ընդունիլ, իբրեւ խնամակալ, տեսակ մը արքայական իրական դիրք, ճիշդ այն շրջանին ուր կրնար ինքզինք կոչել «հաւատարիմ Յիսուսի Քրիստոսի, շնորհիւ եւ ողորմութեամբն Աստուծոյ, թագաւոր ամենայն Հայոց»:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ. Բ. Ը. Մ.ի Արծաթեայ Յոբելեանին մասնակցելու հրաւիրուած էր Սէն - Ժէրվէի «մեծ երգչախումբը», կազմակերպիչներու բացատրութեամբ, ինչ որ շատ խանդավառ տպաւորութիւն չգործեց ներկաներուն վրայ, և շատերու յուսախաբութեան պատճառ եղաւ:

Սէն - Ժէրվէի երգչախումբը կը բաղկանայ 80 հոգիէ, որոնց 30ը միայն կրցած էր հրաւիրել կազմակերպիչ յանձնախումբը, այն ալ դժուարահաճ պայմաններով, եւ որոնք հազիւ հաւանած էին երկու փորձ կատարել Պ. Ալիքսանեանի ղեկավարութեամբ: Այնպէս որ, այդ խմբակը չէր Սէն - Ժէրվէի «մեծ երգչախումբը եւ մասնակցողներուն թիւը հետզհետէ իջաւ 19ի, հանդէսի երկարութեան պատճառաւ, երբ նշմարեցինք Սորպոնի ընդարձակ սրահին մէջ միայն կրկու «պաս»երու ներկայութիւնը: Մինչդեռ նկատի առնելով հայկական հնչումներու դժուարութիւնը, այս կազմը աւելի պէտք էր մարզուէր, իսկ անկարելիին առջեւ պէտք էր ընտրել հայկական խումբ մը: Հոն՝ բացի Ալիքսանեանի մեղեդիէն, մասնաւորաբար «Ձիգ դու քաշէ»ն եւ «Շողեր ջան»ը անցաւ թոյլ:

Արհեստով երգիչները լաւագոյն տարրեր են, եւ միեւնոյն ատեն անտանելի՝ զոհողութեան տեսակէտով:

* * *

Կալի երգը զոր Օր. Թորոսեան երգեց իր երգահանդէսին սրինգի ընկերակցութեամբ, տեղի տուած էր հակասութիւններու: Մինչեւ իսկ «Յառաջ»ի մէջ քննադատութիւն մը սրբապղծութիւն նկատած էր սրինգի յաւելուածական մասը, — «թէ այսպէսով՝ հայ երգը օտարներու առջեւ ծաղր ու ծանակ եղած էր, թէ սրինգի անտեղի եւ ծանրաբեռնող variationները քար ու քանդ ըրած էին վարդապետին դաշնաւորած կալի երգը, եւ թէ այս վերջինը երգչախումբի համար դաշնաւորած ըլլալով՝ ոեւէ փոփոխութիւն մտցնել՝ ուրիշ բան չէր, բայց երգին մարտիրոսացո՛ւմը, սրբապղծութիւ՛ն...»:

Իբր հետեւութիւն այս կարծիքներուն՝ Օր. Թորոսեան կրկնեց սոյն գործը կիրակիի հանդէսին, ուր աւելի սոսկալի սրբապղծութիւն գոր-

ՄԱՃԱՌ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄԻՐ ՓԱԿԵՂՈՎ ԱՂՋՆԱԿԸ

Փոքրիկ կարմիր փակեղը, — Առակին պարզամիտ աղջնակը, որ կարմիր փակեղ դրած էր իր գլխուն, — անտառ գնաց մեծ մայրիկը տեսնելու: Անոր կը տանէր հրաշալի պակցամատ մը եւ ամանով կարագ: Փոքրիկ կարմիր փակեղը, իր վեշտասնամեայ կլորութեամբ, վար կ'իջնէր արդէն արահետէն: Եւ մանկական երգիկ մը կը մրմռար բարակ ու չյղկուած ձայնով, որ հասուն աղջիկներուն ականջին գոհարի ձայն կը թուի:

Անտառին ասպետը, ծերուկ գայլ մը, նշմարեց այս հրաշալի աղջիկը եւ երիտասարդական ցանկութիւն մը արթնցաւ իր մէջ: Ուստի կաղն ի կաղ հետեւեցաւ անոր.

— Ա՛խ, անկողնէն իջած ատենը ի՛նչ աղուոր ոտնաբարձ մը կրնամ ըլլալ ես իրեն, մտածեց գայլը քնարերգական ներշնչումով մը:

Յետոյ համարձակութիւն առաւ և մօտեցաւ փոքրիկ կարմիր փակեղին:

— Ո՞ւր այսպէս, դաշտի ծաղկուկ, պարզուկ պարզուկ ու մինակուկ:

— Մեծ մայրիկիս քովը, չէի՞ր գիտեր ատիկա, ըսաւ կարմիր փակեղը միամիտի անկեղծութեամբ:

Գայլը գաղափար մը յղացաւ: Շատ լաւ կը ճանչնար փոքրիկ կարմիր փակեղին մեծ մայրիկը դեռ այն ատեն՝ երբ ան ճերմակ գիշերներ կ'անցընէր առանց երբեք ճերմակ մազ մը ունենալու: Ուստի եւ տեւի թաթերը կռնակը նետեց եւ, փոքրիկ կարմիր փակեղէն առաջ անցնելով, կարճ ճամբով մը հասաւ պառաւին խրճիթը եւ դրան զարկաւ:

— Պտըտիկդ կուգայ կոր ...քեզ տեսնելու... փոքրիկ կարմիր փակեղդ: Անտառին մէջ իրեն հանդիպեցայ: Ուտելիք բան է հա՛...

Պառաւը խելացի կնիկ մըն էր: Կարճ սակարկութիւնով մը, փոքրիկ կարմիր փակեղը ծախեց ծերուկ գայլին: Յետոյ ձդեց տունը եւ հեռացաւ, մտածելով որ սիրահարները իրար աւելի լաւ կը հասկնան, երբ պառաւները բացակայ են: Այսպէս էր որ փոքրիկ կարմիր փակեղը, փոխանակ մեծ մայրիկին կողմէ ողջագուրուելու, ընդունուեցաւ գայլին կողմէ: Երկուքին միջեւ սկսաւ սիրահարներու անխուսափելի խօսակցութիւնները չարաճճի:

— Ինչո՞ւ շատ երկար են ակռաներդ, հարցուց փոքրիկ կարմիր փակեղը:

— Որպէսզի կրծե՛մ քեզ, անուշի՛կս:

— Ինչո՞ւ սուր են եղունգներդ:

— Որպէսզի լաւ սեղմեմ քեզ իմ կուրծքիս:

— Ազէկ, բայց իմ մորթս բարակ է եւ քնքուշ: Եթէ կ'ուզես զիս սեղմել կուրծքիդ, նախ կտրէ՛ եղունգներդ:

Այս խօսքին վրայ, գայլը վազեց վարսավիրային մօտ եւ շտկել տըւաւ եղունգները ամենայն գեղեցկութեամբ: Այսպէս իր եղունգները այլեւս չէին խոցեր, եւ այնքան վարդագոյն էին, որքան դրամատունի մը գրագիրին եղունգները:

— Օ՛հ, հիմա ի՛նչ լաւ են եղունգներդ: Բայց սա ակռանե՞րդ...: Ի՞նչպէս կ'ուզես որ համբուրես իմ պզտիկ պտըլիկ բերանիկս սա քու խոշոր ակռաներովդ:

Այն ատեն գայլը վազեց ատամնաբոյժին մօտ, որ ձեռքը խօթեց բերանը, քերեց, խարտոցեց եւ յղկեց ակռաները: Ոսկի անցուց վրան եւ գեղեցկացուց: Վերջապէս այնքան «քաղաքակրթեց» ակռաները, որ խեղճ գայլը ալ բան մը ուտելու անկարող դարձած էր:

— Օ՛հ, հիմա ի՛նչ լաւ են դարձեր ակռաներդ ալ: Բայց սա դո՛ւնչըդ..., սա քու մսոտ ու սիրահար դունչդ շա՛տ մազոտ է: Արդէն ամբողջ մարմինդ ծածկուած է աւելորդ մազերով, կ'երեւայ որ շատ քիչ անգամ կ'ածիլուիս:

Այս խօսքին վրայ, գայլը վազեց սափրիչին մօտ, որ օճառով պատեց անոր ամբողջ մարմինը, ածիլեց բոլոր մազերը: Գայլը ոռնաց սատանայի մը պէս, բայց հերոսաբար հանդուրժեց ցաւին:

— Այս ամէնը կ'ընեմ սիրականիս համար, կ'ըսէր երազի մէջ թաղուած:

Այսպէս վարդ դարձած էր մարմինը, ճիշդ խոզի ձագի մը պէս, զոր նուէր կուտան կաղանդին:

— Օ՛հ, մրմնջեց փոքրիկ կարմիր փակեղը, հիմա ի՛նչ աղուոր ես, ի՛նչ աղուոր: Այսուհետեւ նախանձոտիմ պիտի քեզի, որովհետեւ անբարոյ կիները կրնան քեզ գլխէ հանել եւ դուն զիս կը լքես այստեղ տունկի մը պէս: Ա՛խ, ա՛խ, ես ի՛նչ դժբախտ եմ, ի՛նչ դժբախտ...

Եւ սկսաւ լալ հեծկլտալ:

Գայլը խենթեցաւ ուրախութենէն եւ ուռեցաւ հպարտութենէն: Ուրեմն այս վեշտասնամեայ աղջնակը կը նախանձոտի արդէն, իրե՛ն համար...: Հետզհետէ կ'ուռէր ու կը փքէր, այլեւս խոզի ձագի նման չէր, այլ միայն մե՛ծ խոզի նման էր:

— Մի վախնար դուն, իմ շաքարիս կտորիկը, դուն իմ աղա՛ղա՛ւնիս, իմ հօփալի ձագուկս..., — կը սրնգահարէր գայլը իր բիւրեղ ձայնով, — ես քեզ չեմ լքեր երբե՛ք, երբե՛ք...:

— Երդում ըրէ՛:

— Կ՝երդնում...

Փոքրիկ կարմիր փակեղը խնդալով ըսաւ.

— Հ՛ա, այստեղ դիւրի՛ն է երդում ընելը:

— Ո՞ւր կ'ուզես որ երդում ընեմ:

— Երդում ըրէ քաղաքապետարանին մէջ, պաշտօնեային առջեւ, որ ամուսնութիւնը կ'արձանագրէ:

Այն ատեն գայլը վազեց քաղաքապետարան, հետն առնելով փոքրիկ կարմիր փակեղը: Աղջիկն ալ իրեն երդում ըրաւ: Ո՞վ վկայ էր, գիտէ՞ք, գիտէ՞ք: — Երկու... կաղամբ:

— Հիմա սիրտս հանդարտեցաւ, ըսաւ փոքրիկ կարմիր փակեղը:

Եւ դարձան իրենց բոյնը, իրենց անուշիկ օջախը, արքայօրէն ընելու

...ուեցաւ սակայն Տիրան Ալէքսան-
...նի կողմէ։

Այս վերջինը հայկական կրօնա-
...ան ճեղեղի մը նուագել տուաւ
...or anglaise*, այսինքն՝ (սրբա-
...ությիւնը շեշտելու համար, ը-
...նդհանրապէս) խնապա զուրնա ով, Մինչ-
...նք) խնապա զուրնա ով, Մինչ-
...ա այս երգը յարմար է լսել ու
...րդ այսպէս եղած է՝ զալրի մը
...ապատ ձայնով։ Մարտիրո՜ս երգ...։

Քանի որ կալի երգի մը մէջ
...ղեղի ընկերակցութիւն մը անտեղի
...ձներ ալ իրաւունք չունի՞ներ
...ծելու թէ այս ճեղեղին ծաղր ու
...անակ եղաւ։

Բայց երաժշտական սկզբունքներ
...ան, որոնք տեսակ մը հակակշիռ
...ճառային զործի մը խմբագրու-
...ան եւ արտայայտումի ձեւին
...ը։

Ու այդ՝ նախ ըսենք որ կոմի-
...ս վարդապետի օգտագործած
...ջուկ «մոթիֆ»ները իր սեփա-
...ութիւնները չեն, եւ ամէն հե-
...նակ իրաւունք ունի իր յարմար
...ած ձեւով զանոնք դաշնաւո-
...ելու։

Դաշնաւորումի ձեւին մէջ խըն-
...իր է գիտնալ թէ սրինգի ճասնակ-
...ութիւնը անտեղի՞ է թէ տեղին։
...այց պարզ խորհրդածութիւն մը
...ասկան է անդրադառնալու համար
...ր սրինգը երբեք ճանրաբեռնող
...ոյիք մը չէ, որ հայ գիւղացին
...ւանաբար կալի երգը երգած ա-
...ան ձերթ ընդ ձերթ փայտեայ սը-
...ինգով մը կ'ընկերանար անոր, ար-
...ի խոկ, և պղտւոր դաշնակի ըն-
...երակցութիւն մը ընդհակառակն,
...ատեղի է իրեն համար, և այս բո-
...րէն դուրս դաշտային երգի մը
...ամար, եթէ սրինգին ընկերակցու-
...իւնը անտեղի նկատուի, երաժիշտ-
...երուն կը մնայ զայն երկու կողո
...նել նեառել ու երկրի վրայ գոյու-
...իւն թող չունենայ այդ սրբապիղծ
...գիքը։

Իսկ ունկնդիրները որ երկրորդ
...ամ լսեցին կալի երգը, կրնան
...ջնց հաշտուն անդրադառնալ թէ
...ինչ ծաղր ու ծանա՞կ եղած էր
...ասրներուն առջեւ։

Նոյն խորհրդածութիւնն ունինք
...ջքն ծով ի ծով» մեղեդիին Ալիք-
...անեան դաշնաւորման մասին։ Երգը
...ղր անկէղ»ով նուագուելու ամէն
...առելութիւն ունի, որով անոր լաւ
...ատայայտումին համար իսկ հեղի-
...նակը կ'ընտրէ իր գործիքը։

Վերջացնելէ առաջ, ըսենք որ
...ղր կրօնական մեղեդիներն ու գեղ-
...ական երգերը օգտագործելու իրա-
...ունք ունին հեղինակները իրենց
...ակցած ձեւով դաշնաւորելով զա-
...նք։

Արուեստի մշակումը չափ ու սահ-
...ան չունի։ Երաժիշտին ճաշակն ու
...ողանդը կրնան տանիլ զայն հե-
...ու, որքան որ կարենան եւ գիտնան
...ամելի ընծայել զայն։

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

ԱՆՎԷՐՍԻ ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՐԻՒՍԷԼ.—Անվէրսի Տիկնանց Միութիւնը իր վերջին ընդհ.ժողովին մէջ գաղտնի քուէարկութեամբ նոյ-
...ութեամբ վերընտրած է նախորդ
...արչութեան անդամուհիները, հե-
...տեւեալ կազմով.—

Տիկ. Մ. Իփէքճեան, նախագա-
...ուհի, Օր. Մ. Գովան, քարտուղա-
...ուհի, Տիկ. Պ. Վրոյր, Գանձապա-
...ուհի, Տիկ. Ե. Թոզաթլեան եւ Տիկ.
Օ. Մալաթեան խորհրդականներ։

Նկատի առնելով այն միութեան
...առնդուն ու աղգանուէր գործու-
...նէութիւնը, կ'արժէ համառօտիւ
...ներկայացնել վերջին տարեշրջանին
մէջ կատարուած աշխատանքները։

Ցեղասպի ու անցորդ չքաւոր գաղթականներու եւ գործազուրկ գործաւորներու համար Միութիւնը տրամադրած է 18,000 ֆրանքի նպաստ մը։

Պրնէնի որբանոցին եւ Փարիզի Դալրոցասէր Տիկնանց Միութեան՝ 7500։

Հայերէն լեզուի դասախօսութիւնները կանոնաւորապէս շարունակուած են, եւ այդ նպատակով ծախք եղած է 5600 ֆրանք։ Միեւնոյն ատեն քաջալերելու համար հայերէն լեզուի ուսանողներուն ջանքերը, պարզեւաւոր մրցանդէս մը կազմակերպուած է տարեվերջին։

Հայաստանի վերջին երկրաշարժէն աղէտեալներուն յատկացուցած է 4000 ֆրանք, եւ այդ գումարով գնած է ձերմակեղէններ եւ պղեստեղէններ։ Դաղութի անդամներէն հաւաքած է նաեւ գործածուած հագուստներ, կօշիկներ եւն.,

800 ֆրանքի գումար մը ղրկած է Մանէյնի թոքախտաւորներու հիւանդանոցին, եւ երկու հակ զգեստ Սուրիոյ հայ գաղթականներուն։

Միութիւնը, գոհացում տալու համար գաղութի եկեղեցասէր հայրենակիցներու բաղձանքին, մեծ տարողութեամբ մը հանդէս մը կազմակերպած է Անվերսի Հայ գաղթականներուն օգտին։ Ներկայացուած է Ալ. Դիւմայի «Կարմիր Տիկնոջ Ողբերգութիւնը», որ մեծ յաջողութիւն մը եղաւ։ Ներկայացման ընթացքին, Տիկ. Մ. Իփէքճեան, Տիկ. Ե. Թոզաթլեան եւ Տիկ. Օ. Մալաթեան ներկայացուցին հայ կանանց տարազներ։ Ներկայացման ընդմիջման միջոց

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

Հովանաւորութեամբ փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան
Յունիս 28, կիրակի, ժամը 3ին Միւթիւալիթէի սրահին մէջ
Մէթրօ՝ Մօպէռ-Միւթիւալիթէ

Տոմսերը կը ծախուին՝ Պ. Ա. Հարենց, 192 Rue Armand Silvastre, Becons - les - Bruyeres, Seine, Գրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 Rue Mousieur le Prince, (6), ճաշարան Հաճեան եւ ընկ., 3 rue de la Chaussée d'Antin (9), ճաշարան Ֆլորիա, 61 Rue Monsieur le Prince (6e), ճաշարան Լիլա 24, Rue St. Lazar (9e), Նպարավաճառատուն Մէրիտիօնալ 8, Rue de Chateaudun (9e), Նպարավաճառատուն Արթինեան 26 28, Rue Lesage (20e), Սափրիչ Ստեփանեան եղբ. 8, Rue Domat (5e) et 23, Bld. du Port Royal (13). եւ հանդէսին օրը կիշէն։

Տոմսեր՝ 30, 25, 15, 10, 7 եւ 5 ֆրանք

ՅՈՒՆԻՍ 25ԻՆ — ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

"ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ,, ՀԱՏՈՐ ԹԻՒ 3
ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ
(ՄԵՈՅ ԳԵՂԱՄ)

ՏԱՐՕՆԻ ԱԾԽԱՐՀ

Ֆրանսա, գաղութներ եւ պալքաններ 30 ֆրանք, մնացեալ երկիրներ 1 տոլար 50:

Դիմել՝ L. Kévonianի, 235 Fbg. St. Martin. Paris (10)

ԾԱՆՕԹ.— Նպաստաւոր է բաժանորդագրուիլ Ն. Գ. Բ.ի հրատարակութեանց ամբողջ շարքին (12 հատոր) որ կ'արժէ միայն 200 ֆրանք Ֆրանսա, Գաղութներ, Պալքաններ եւ 10 տոլար ուրիշ երկիրներ:

ՍԱՊՈՒՆՋԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ

39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05 91

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։

Ցաճախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար մեծ խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենավերջին սիսթէմի գերմանական մեքենայով անարատ եւ թարմ սուրճ։

Ապրանքներուն ամենալաւր՝ անմրցելի գիներով:

69 rue d'Angoulème, Paris (11)
Tél. Ménilmontant 76—71

Autobus: AY, BC
Métro: Couronnes ou Parmentier

Տոկուն, ճաշակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած մեր արհեստանոցին մէջ: կիր. մինչեւ կէսօր բաց է:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պաշտօնական մարմիններու ուղղուած ամէն տեսակ աղերսագրերու խմբագրութիւն, հարկային, ապահովագրական, Ֆրանսա մուտքի արտօնութեան, ինքնութեան թուղթերու կանոնաւորման եւ նաթիւրալիզասիօնի օրէնքներու վերաբերեալ խորհուրդներ։ Ամուսնական ձեւակերպութեանց արագ հետապնդում 15 օրուան մէջ։

ԴԻՄԵԼ՝ Խ. ՔԷՊԱՊՃԵԱՆի ամէն օր ժամը 10—12, 20 rue de Bezons à Courbevoie (Seine). Tél. Défense 0—39։

ԾԱԽՈՒ Է
ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

Անակնկալ մեկնումի պատճառաւ ծախու է սափրիչի խանութ մը, հայկական կեդրոն, 2 զօրանոցներու դիմաց, խիստ յարմար գին, 6 տարի bail *եւ վերանորոգելի, լաւ կահաւորուած, 3 աթոռ, 9 աչք, Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, վարձք ամիսը 300 ֆր.։ Մանրամասնութեանց համար դիմել* Guiragossian, Coiffeur, 32 Bld. Vauban, Valence, (Drôme).

Կ'ուզուին *վարժ գրաշարներ, անձամբ դիմել՝ 194,* Faubg. Saint Martin *(Փարիզ) Լեւոն Փափազեանի, ժամը 12—14 եւ 19—21։*

Վարձու է ընակութեան կամ որեւէ գործի յարմար սենեակ մը խոհանոցով միասին։ Ջուր, կազ, տարեկան վարձք՝ 3000 ֆր. դիմել Պ. Թ. Պօղոսեանի, 49 Rue Dombasle, մէթրօ՝ Convention.

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

123 Bld. Sébastobol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.։ կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ կիրակիառաւօտները։

Կ'ուզուին LINGERIE DELUXEի գործաւորուհիներ իրենց տուներուն մէջ աշխատող, ներկայանալ ձեռագործի նմոյշներով, rue de Convention 155 bis, Avakiantz, երկուշաբթի օրերը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ: Թէլ. Vaugirard 30-10։

Electrophone Thomson-Houston
Brillant répertoire de disques

BRASSERIE HAROLA

3 Rue la Vieuville
Place des Abbesses
Métro: Abbesses, Tél. Marc. 39-88

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀՆԵՐ

Պարահանդէսի, հացկերոյթի, երեկոյթներու եւայլնի համար։
Մասնաւոր գին Հայերու

Գուշակուհի

ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ԶԷՆԻ

կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու։ Ամէն օր (Կիր.ն ալ մէջը) ժ. 3—7, բացի Եշ.է։ 62 RUE DE LA ROCHEFOUCAULD *բակին խորը, Բ. յարկ, աջ կողմ.* MÉTROPIGALLE.

Կ'ուզուին *ժէռսէ կարող գործաւորուհիներ։ Դիմել* Anti-Comi, 20 Rue Richer, *Մէթրօ՝* Cadet.

Դուք, *որ վարակուած էք հեղձախտով, լայնաթոքութիւնով, ցնցղատապով, գացէք* MONT - DORE (Auvergne) *որ օժտուած է 40 եզական սրահներով դեղաշնչութեան համար* (inhalation).

Մանր. դիմել Cie. de Mont-Dore, 10 Rue Auber, Paris (9).

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

POLYCLINIQUE MÉDICO-CHIRUGICALE

MÉTRO PIGALLE — 62, RUE DE LA ROCHEFOUCAULD — TÉL. TRINITÉ 43-13

ԱՄԵՆԱԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾԵԱԼ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

Հայ, Ֆրանսացի, գերմանացի, աւստրիացի եւ ռուս մասնագէտներու խորհրդակցութեամբ
Ք. ճառագայթներով ախտաքննութիւն, Radioscopie, գեր-մանիշակագոյն, յետ - կարմրագոյն ճառագայթներով դարմանում, diathermie եւ ելեկտրական ամէն կերպ բուժում։

ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ ԾՆՆԴԱՄԻՋԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ

Հիւանդութեանց արագ եւ արմատական դարմանում գիտական ամենավերջին եղանակաւ

Ծանօթ մանկաբարձ-բժիշկ **ՏՕՔԹ. ԹԱԳԻՈՐ** որպէս մասնագէտ ներքին եւ տղայոց հիւանդութեանց կայցելէ նաեւ հիւանդներու։ Ընդունելութեան ժամեր 10—12 եւ 2—8, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12 եւ 2—4

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԾԱԽՈՒ հողաբաժիններ 250 քառ. մէթրէն սկսեալ, փարիզէն 10 - 30 վայրկեան հեռու։ Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, փողոցները շինուած: Գին՝ սկսեալ 24 ֆր.էն, ամսավճարով եւ 5 - 7 տարի պայմանաժամ: Պայմանագրութիւնը ստորագրելէն անմիջապէս վերջը, հողաբաժնին տէրն էք։ Հողաբաժինները տեսնել փափաքողներուն ձրիաբար կը տրամադրուին մեր ինքնաշարժերը: Տուներ կը շինուին նպաստաւոր պայմաններով։ Ունինք նոյնպէս վիլլաներ, բնակարաններ՝ ապառիկ գնելու եւ վարձելու, փարիզ եւ շրջականները։ Ապահովագրութիւն կեանքի, գոյքի, ինքնաշարժի, հրդեհի, գողութեանց եւայլն։ Տուներ եւ ամէն տեսակ fonds de commerceներու վրայ գրաւականով փոխառութիւններ։ Դիմել՝

ՏԱՐԱՍՈՎ ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Գրասենեակը, 18 Rue Chaussé d'Antin, Métro Opéra եւ Chaussée d'Antin, ամէն օր ժամը *9—12* առաւօտները եւ *2—7* կէսօրէ վերջ, կիրակի եւ տօն օրեր ժամը *10—1*: Հեռախօս Provence *78—02*։

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀՐԱՒԷՐ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Այցելեցէք Exposition Colonialeի *մէջ,* Stand Palestineի *կից,* Café Maure. *գարեջրատունը, ուր կը նուագէ ԹԱՌԻՍԹ ԺՕՐԺ եւ կ'երգէ Տիկին ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ մինչեւ կէս գիշեր։*

Exposition *մէջ միակ հայկական ժամադրավայրը։*

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, Ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Չափաւոր գին։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. Փարիզ (3) — Մէթրօ՝ République

Թէլիֆօն՝ Archive 50—61

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

CORDONNERIE « AKAP »

Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) — Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Քռէփ տը Շինի։* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ։ Ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

PHARMACIE COMMERCIAL

de la Place Clichy — 6 Place Clichy, Paris (9)

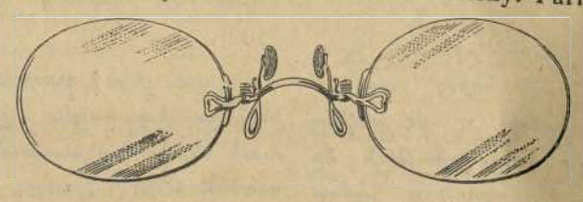

Ուր պիտի գտնէք ակնոցներու ճոխ մթերք, աչքի քննութիւնը կը կատարուի ձրի Պ. Գ. ՄԵԼԻՔԵԱՆի կողմէ, վկայեալ Պեռլինէն։

PHOTO — ACOUSTIQUE — OPTIQUE
Métro et Nord Sud Place Clichy — Tél. Cent. 65—18

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart Մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J. JB.
Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւններ ցատուկ յարկաբաժին *Վեներական* եւ *Մորթի հիւանդութեանց* ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *Ոսկորի,* Ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ: Ինչպէս նաեւ Assurances Socialesի հիւանդներ։ Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտայլ Ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50. (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։*

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի *գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։*

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ։

Դարմանանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի *պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։*

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) — Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ՎԱՐՁՈՒ Է փավիյեօն մը՝ 3 սենեակ, խոհանոց, արհեստանոց, 200 մէթր պարտէզ, վարձք 4800 ֆր., հանրակառքի կայարանը կը գտնուի շէնքին առջեւ: Մանրամասնութեանց համար դիմել Հ. ԱԲԷԼԵԱՆԻ, 226 Rue Lafayette, Մէթրօ Louis Blanc, հեռ. Nord 89-06. 95-79.

ԾԱԽՈՒ Է Stand մը Exposition Colonialeի Parc d'Attractionի մէջ, լայնք՝ 6.50 ք. մէթր խորութիւն, 3.50 ք. մէթր: Instalationը եւ վարձքը միասին 20,000 ֆր.։ Դիմել՝ Հ. ԱԲԷԼԵԱՆԻ, 226 Rue Lafayette. Մէթրօ Louis-Blanc, հեռաձայն Nord 89 - 06, 95—79.

Columbia — Agence exclusive — POLYDOR — REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, լունարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են, նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maîtreի Courant continuն, *գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուածները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։*

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՐԱՁ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒՆԻՍ 1931
23 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1602 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Միշտ մեկուսի դիրք մը բռնելով, բայց միշտ ալ իր գեղեցիկութիւնը շեշտելու, իր կամքը պարտադրելու ձգտումով, ամերիկեան կառավարութիւնը ահա մէջտեղ կը նետէ նոր անակնկալ մը:

Ինչպէս պիտի կարդաք լուրերու բաժնին մէջ, նախագահ Հուվըր առաջարկած է մէկ տարի յետաձգել պատերազմական պարտքերու վճարումը, 1931 յուլիս 1էն մինչեւ 1932 յուլիս 1ի բացառութիւն կը համարուին միայն անհատական առնեցքները:

Այս առաջարկը պէտք է վաւերացուի Միաց. Նահանգներու խորհրդարանէն: Բայց Պ. Հուվըր արդէն խորհուրդ հարցուցած է երկու խոշոր կուսակցութեանց կարեւոր դէմքերուն, ինչպէս եւ Պ. Պ. Տօրսի եւ Երնկի, որոնք հեղինակներն են գերմանական հատուցումներու բարդ ծրագրին:

Եւ որովհետեւ ամերիկեան խորհրդարանի նստաշրջանը կը բացուի դեկտեմբեր 15ին, շատեր կը զարմանան թէ ի՛նչպէս պիտի գործադրուի նոր առաջարկը: Այնքան ալ հաւանական չի կատուիր արտակարգ նստաշրջանի մը գումարումը:

Ի՛նչ խօսք որ, ամերիկեան անակնկալը մեծ տպաւորութիւն գործեց Եւրոպայի վրայ: Իսկ լուրջ մտահոգութեան մատնած է մասնաւորապէս Ֆրանսան: Գալով Գերմանիոյ, անշուշտ անհամբեր կը սպասէր այս քաղցը անակնկալին, որ կրնայ դուռ բանալ պատերազմական պարտքերը բոլորովին մեջելու, ժամանակի ընթացքին:

Ինչո՞ւ դժգոհ են Ֆրանսայի մէջ.—

Նախ, բարոյական տեսակէտով, ամերիկեան առաջարկը քանը հարուած մըն է դաշնագիրներու և պայմանագրութեանց նուիրականութեան դէմ: Կը խախտէ անոնց արժէքը, ճեղքեր կը բանայ: Մինչեւ անգամ կրնայ ճամբան հարթել ֆրաքննութեան համար, որուն այնքան կը ցանկայ պարտքած Գերմանիան:

Միեւնոյն ատեն, առաջարկը մէջտեղ դրուած ըլլալով Զէյրսի տեսակցութենէն քանի մը շաբաթ յետոյ, Փարիզի մէջ կը կասկածին թէ կապ մը կայ այդ խօսակցութեան և ամերիկեան ձեռնարկին միջեւ:

Մանաւանդ որ, այս միջոցին Եւրոպա կը գտնուին Մ. Նահանգներու նախարարներէն երկուքը, իսկ Անգլիոյ վարչապետն ու արտաքին նախարարը կը պատրաստուին փոխադարձ այցելութեան երթալ Գերմանիա:

Երկրորդ, Ամերիկեան առաջարկը վերի վայր կը շրջէ Ֆրանսայի հաշիւները:

Փարիզի մէջ խորապէս կը ցաւին որ Պ. Հուվըր իր առաջարկը մէջտեղ նետած է առանց խորհրդակցելու շահակից պետութեանց հետ: Պարզապէս ինքնագլուխ:

Յետոյ, տրուած որոշումը դէմ կը համարեն նոյն իսկ Երնկի ծրագրին, զոր Ամերիկացիները իրենք պատրաստած են:

Իսկ ամէնէն հիմնականը,— եթէ դրուած առաջարկը գործադրուի, Գերմանիան շունչ պիտի քաշէ, մինչ Ֆրանսա ծանր տագնապի մը պիտի մատնուի, իր ելմտացոյցը կազմած ըլլալով ստանալիք հատուցումներուն վրայ:

Աջակողմեան թերթ մը կը հաշուէ.— Գերմանիա կ՛ազատի ոչ միայն հատուցումներու տարեվճարին պայմանական մասէն, 1,618,000,000 մառք, այլ եւ անպայման վճարելի մասէն (612 միլիոն մարք), որուն 500 միլիոնը, այսինքն երեք միլիառ Ֆրանք արձանագրուած են Ֆրանսայի ելմտացոյցին մէջ: Ուրիշ հաշիւներ ալ ընելով, փարիզեան թերթը դիտել կուտայ թէ Ֆրանսա իրականին մէջ բան մը չի շահիր, մէկ տարի յետաձգելով իր պարտքերուն վճարումը (Անգլիոյ և Ամերիկայի): Ճիշդ է որ, կ՛ըսէ, Ամերիկան վեց միլիոն տոլար կը կորսնցնէ վճարումներու յետաձգումով եւ մենք ալ կը կորսնցնենք երեք միլիոն:«Բայց,Ամերիկայի վեց միլիոնը կը կազմեն պատերազմական ծախքեր, զորս մենք կը հատուցանենք վճարելով մեր հանրային պարտքին յետնեալ մասերը. մինչդեռ մեր երեք միլիոնը կը ներկայացնեն աւերեալ գաւառներուն մէջ ծախսուած գումարներ»:

Փարիզ կ՛ուզէ որ միջազգային կանոնաւոր խորհրդակցութիւն մը կատարուի այս հարցին քննութեան համար, ամէնէն առաջ հրաւիրելով շահակից պետութիւնները: Մանաւանդ որ, Հուվըր իր առաջարկին մէջ կը յիշէ նաեւ զինաթափութեան խնդիրը:

Մինչեւ հիմա Մ. Նահանգները վերապահ դիրք մը բռնած էին այս հարցին առթիւ. իսկ այսօր տեսակ մը նախաձեռնութիւն կը ստանձնեն, ինչ որ կրկնապէս կը մտատանջէ Ֆրանսան:

Ո՛ր ուղղութեամբ ալ դատենք, այս բոլոր ձեռնարկները աւելի եւ աւելի կը շեշտեն միջազգային կացութեան անորոշութիւնը:

Եւ հակառակ բոլոր չկամութեանց, անուղղակի ճանապարհներով, բայց հետզհետէ աւելի շեշտուած եղանակով կը յուզուի դաշնագիրներու վերաքննութեան եւ պատերազմական պարտքերու խնդիրը:

Պատերազմը շատոնց վերջացած է, բայց պատերազմէն աւելի ահաւոր մղձաւանջ մը կը սպառնայ կազմալուծել պետութեանց ներքին կեանքը:

Բոլորն ալ կ՛ըմբռնեն այս կացութիւնը, եւ ի զուր կը թաւալին միջին ճամբաներու վրայ, որոնց մէկն է ամերիկեան ձեռնարկը:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԵԹԷ ՈՒՋԷԻՆ ԼՍԵԼ

«Արեւ», Եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթը, եօթը խմբագրական գրի առած է, Բարեգործականի Արծաթեայ Յոբելեանին առթիւ: Ակներեւ յուսախաբութիւն մը աչքի կը զարնէ նոր ուղեգծին առթիւ: Հատուած մը՝ վերջին խմբագրականէն (20 մայիս).

— «Անհիրաժեշտ չէ որ մի առ մի ներկայացնենք, կամ մինչեւ իսկ թուենք երեսունըմէկն ալ: Եթէ անոնք դրուած են ցոյց տալու համար թէ չկայ պէտք մը որ վրիպի յանուն միութեան մտածողներու ուշադրութենէն, կրնանք առնուազն նոյնքան մըն ալ մեր կողմէ յիշել. իսկ եթէ ըլլալիք գործերու մասին է խօսքը՝ թէ՛ նախագահը, թէ՛ կեդր. վարչ. ժողովը եւ թէ վարիչ-պատուիրակը կը շեշտեն որ «յանձնառութիւն» չեն անոնք, որ զանոնք ամփոփած են «այս կարեւոր գլուխին մէջ, ժողովուրդին սրտցաւ ուշադրութեան յանձնելու մտահոգութեամբ եւ գէթ ամէնէն ստիպողական ձեռնարկները մաս առ մաս իրականացնելու ակնկալութեամբ, եթէ բնականաբար համապատասխան նիւթական միջոցներ տրամադրուին մեզի»,որ, վերջապէս «պէտք է միայն եւ միայն մեր ամբողջ յոյսը դնենք հայ ժողովուրդին գիտակցութեան եւ պարտաճանաչութեան վրայ, մեր անդամներուն եւ բարեկամներուն յօժարակամ օժանդակութեան վրայ, քանի որ անոնցմէ եւ եթ կախեալ է գործադրութիւնը այն գեղեցիկ ձեռնարկներուն զոր կուգանք, կատարեալ վստահութեամբ, ներկայացնել իրենց լուրջ եւ սրտցաւ ուշադրութեան, որպէս առաջարկ եւ ոչ թէ խոստում»: Այսչափ զգուշաւորութիւն օգնութեան մարզին մէջ դրուած նիւթերուն վերաբերմամբ՝ չենք վարանիր ըսելու թէ կը ջնջէ անոնց հոն զետեղուվին գործնական արժէքը: Այս չէր որուն կը սպասէինք մենք եւ մեզի հետ միութեան բարեկամ ժողովուրդը՝ Յոբելեանի նախօրին բարեգործականի յառաջիկայ գործունէութեան մէկ նախագիծը փափաքելով տեսնել: Այս առատութիւնը ոչ ոք պիտի գոհացնէ. ընդհակառակն՝ ակնկալուածին հակառակ տպաւորութիւնը պիտի թողու ան. ո՛րքան աւելի լաւ պիտի ըլլար՝ եթէ կեդր. վարչ. ժողովը ըսէր, օրինակի համար, թէ մշակոյթի ճիւղին մէջ կ՛առաջադրէ սկսիլ քանի մը որոշ ձեռնարկներ իւրաքանչիւրը այսքան տարեկան գումարով, որուն այսքանը ինք կրնայ տալ իր պիւտճէէն եւ մնացեալին համար կ՛սպասէ բարեսէրներուօժանդակութեան: Նոյնը ուրիշ անմիջական կարեւորութիւն ներկայացնող ֆիզիքական պահպանման պէտքերու վերաբերմամբ»:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԽԱՆԻ ԴԱՏԸ

Յունիս 16ին, նախադատ ատեանին առջեւ շարունակուեցաւ Սանասարեան խանին դադը: Պատրիարքարանի կողմէ ներկայ էին Նէճաթի պէյ եւ Պ. Լեւոն Ջիվէր:

Նախորդ նիստին տրուած որոշման համաձայն, Պատրիարքարանի փաստաբանները ներկայացուցին յուշագիր մը, Սանասարեանի վարձքերը եւ վարչութիւնը ապահով ձեռքի մը յանձնուելու մասին: կուսակալութեան փաստաբանները պայմանաժամ ուզեցին, այս յուշագրին գրաւոր պատասխան տալու համար:

Միւս կողմէ, կուսակալութեան ներկայացուցիչները յուշագիր մը տուին դատին էութեան մասին: Պատրիարքարանի փաստաբաններն ալ այս գիրին պիտի պատասխանեն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՌԱԳՈՅՆԸ ԽԱՓԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՌԱՄԿԱՎԱՐԻ ՄԸ ՈՒՇԱԳՐԱՒ ԽՕՍՔԵՐԸ

«Հորիզոն» կը գրէ.— Առայժմ առանց որեւէ մեկնութեան, այս էջերուն մէջ կ՛արձանագրենք հետեւեալ ուշագրաւ յայտարարութիւնը, զոր ըրած է կիրակի առաւօտ, (14 յունիս) Թաղականութեան խորհրդարանին մէջ, ռամկավար շէֆիկ մը՝ ուսուցիչ Ստեփան Ստեփանեանը, հոն ներկայ գտնուող Պ. Պ. Յակոբ Վարժապետեանի, Վարդան Տ. Զաքարեանի, Գէորգ Փափազեանի եւ ուրիշներու առջեւ:

— Հելլէն կառավարութիւնը, ըսած է լաւատեղեակ Ստեփանեանը, կը զբաղի Հայկական Եռագոյնի խնդրով եւ մօտ ատենէն պիտի արգիլէ Յունաստանի մէջ անոր պարզումը: Պիտի արգիլէ նաեւ յոտնկայս ունկնդրութիւնը հայկական քայլերգին (Սեր հայրենիք կամ բամ փորոտան):

Վառեակը դեռ կճեպէն չելած, անոր փետուրներուն գոյնը գիտցող ռամկավար շէֆիկին այս տարօրինակ խօսքերը, զարմանք պատճառած են լսողներուն, որոնցմէ Պ. Յակոբ Վարժապետեան ըսած է որ, կառավարութիւնը, ոչ մէկ շահ ունի մեր Եռագոյնին պարզումը կամ ազգ. երգի յոտնկայս ունկնդրութիւնը արգիլելուն մէջ: «Իսկ եթէ պատահի այդպիսի բան մը, աւելցուցած է ան, առաջինը ե՛ս պիտի ըլլամ յայտարարող թէ ռամկավարներու դրդումը կայ ասոր մէջ»:

Մենք, առայժմ ոչ մէկ մեկնութիւն կուտանք ռամկավար շէֆիկին այս ուշագրաւ յայտարարութեան:Այլ, ինչպէս ըսինք, կ՛արձանագրենք միայն եւ կ՛անցնինք...

Ամերիկա եւ Միջազգային պարտքերը

Միացեալ-Նահանգներու նախագահը Հուվըր առաջարկ մը ներկայացուց պետութեանց, մէկ տարի յետաձգելու համար կառավարութեանց պատերազմական պարտքերու վճարումը:

Ամերիկայի առաջարկը ի նկատի ունեցած է պատերազմական հատուցմանց պարտքերը, պատերազմէն վերջ՝ պատերազմի բացերը գոցելու համար կատարուած պարտքերը— մայր գումար եւ տոկոս: Այս առաջարկէն դուրս կը մնան պետութեանց կողմէ անհատներու հանդէպ կնքուած պարտքերը:

Ամերիկեան Քոնկրէսին վաւերացման ենթարկելու պայմանով, ամերիկեան կառավարութիւնը պիտի յետաձգէ օտար պետութեանց պարտքերու այն վճարումները, որոնք պէտք է որ կատարուին ելեւմտական տարուան ընթացքին. այսինքն յուլիս 1էն սկսեալ: Սակայն, պայման է որ բոլոր պետութիւնները որդեգրեն այս առաջարկը: Ֆրանսայի ելեւմտական նախարարը արդէն սկսած է քննել ամերիկեան առաջարկը եւ Գերմանիոյ ելեւմտական ներկայ կացութիւնը:

Գերմանիա արդէն յայտնեց ամերիկեան կառավարութեան թէ կ՛ընդունի Հուվըրի առաջարկը, որ լաւատեսութեամբ եւ ուրախութեամբ լեցուցած է գերմանական շրջանակները: Գերման թերթերը մեծ տառերով կը ծանուցանեն լուրը թէ Ամերիկա օգնութեան կը փութայ մահամերձ Եւրոպայի, թէ Ամերիկա կը միջամտէ փրկելու համար Գերմանիան եւն.:

Այս առաջարկը Գերմանիոյ բեռը կը թեթեւցնէ 1500 միլիոն մարք գումարով մը:

Գերման թերթերը կը շեշտեն նաեւ թէ այս մէկ տարուան զինադուլը չարգիլեր պարտքերու վերաքննութեան հնարաւորութիւնը: Այս տեսակէտէն, վերաքննութեան հեռանկարը չէ մարած:

Իսկ Լոնտոնի մէջ, Հուվըրի առաջարկը խոր տպաւորութիւն թողուց քաղաքական եւ ելեւմտական շրջանակներուն վրայ:

Լոյտ Ճորճ որ շատ գոհ մնացած է այս առաջարկէն, յայտնեց թէ արդէն 10 տարի առաջ, առաջարկած էր բոլորովին ջնջել միջդաշնակցային պարտքերը:

Անգլիոյ վարչապետը վաղուան համար հրաւիրեց նախարարական խորհուրդ, քննելու համար ամերիկեան առաջարկը:

1931-32ի ընթացքին, Անգլիա Ամերիկայի պիտի վճարէր 33 միլիոն ոսկի, իսկ դաշնակիցներէն պիտի ստանար 17 միլիոն 75,0000 ոսկի եւ Գերմանիայէն 16 միլիոն 300,000 ոսկի:

Նոր կուսակցութիւն մը Թուրքիոյ մէջ

Գրեր էինք թէ բանուորա-գիւղացիական նոր կուսակցութիւն մը պիտի կազմուի, եւ այս առթիւ «Ճիւմհուրիէթ» գրեց թէ այդ կազմակերպութիւնը համայնավարական գոյն պիտի ունենայ, իսկ իբրեւ հիմնադիր յիշեց նաեւ «Եարըն»ի խմբագրապետ Արիֆ Օրուճ պէյը:

Նոր կուսակցութիւնը կազմուած է արդէն Պոլսոյ մէջ եւ կուսակալութեան յանձնածէօրինական յայտագիրը: Կուսակալութիւնը ոստիկանութեան յանձնած էյայտագիրը,հարկ եղած քննութիւնը կատարելու համար:

Ռուսիոյ զինուոր. պատրաստութիւնները

Խորհրդային կառավարութիւնը Մոսկուայի եւ Լէնինկրատի մօտերը բացած է զինուորական պատրաստութեան կայաններ, ուր զինուորական մարզանք պիտի տեսնեն քաղաքային

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԵՐՃ ԹԱՇՃԵԱՆ

Մարսէյլէն հասած հեռագրէ մը խորին ցաւով կ՛իմանանք մահը Պ. Պերճ Թաշճեանի, որ բաւական ատենէ ի վեր հիւանդ էր: Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, ժամը 4ին, Մարսէյլի Հայոց եկեղեցին:

Ողբացեալ երիտասարդը Ֆրանսա գալէն ի վեր կը զբաղէր առեւտրական գործով: Հանրային կեանքի մէջ իր ամէնէն եռանդուն գործունէութիւնն ունեցած է Զինադաղարի շրջանին, իբրեւ գաղթականի վարիչ, ուսուցիչ եւ Խնամատարութեան պաշտօնեալ: Իբրեւ Դաշնակցական ալ ունեցած է գնահատելի աշխատանք: Մարսէյլ հաստատուելէն ի վեր, քիչ մը մեկուսացած կ՛ապրէր, առանց, սակայն, իր մասնակցութիւնը զլանալու հանրօգուտ գործերու: Եղած է անդամ Մարսէյլի Ազգ. Վարչութեան եւ Ուսումն. Խորհուրդին, ինչպէս և երեսփոխան:

Մեր ցաւակցութիւնները՝ իր ծնողքին, եղբօրը՝ ընկ. Շաւարշ Թաշճեանին եւ պարագաներուն:

ՔԱՐԻԻՂԻ ԽՈՂՈՎԱԿԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ ԿԸ ՍԿՍԻՆ

Լիբանանի եւ Սուրիոյ կառավարութիւններուն հետ համաձայնութիւնը ստորագրելէն վերջ, Իրաքի քարիւղի ընկերութիւնը սկսած է գործի եւ աշխատանքներու կազմակերպութեան, անմիջապէս գործի ձեռնարկելու համար: Պէյրութի մէջ բացած է առանձին գրասենեակ մը, որուն տնօրէնութիւնը կը վարեն անգլիացի մը եւ ֆրանսացի մը:

Ընկերութիւնը վարձած է կարգ մը խանութներ եւ շէնքեր, իբրեւ կառատուն եւ մթերանոց գործածելու համար: Ընկերութեան Պէյրութի խորհրդականն է Բէուֆ պէյ Զատրճի, որ Իրաքի թրքական դեսպանն էր:

Սկսուած է արդէն աշխատաւորներու արձանագրութեան: Կը կարծուի որ շատ մօտ օրէն աշխատանքները պիտի սկսին: Երեք խումբ երկրաչափներ եւ բանուորներ զրկուած են Թէտմուր, Ապու Քէմալ եւ Տրիպոլի:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԼՔԵԱԼ ԳՈՅՔԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

Էնկիւրիի մէջ ներկայիս բանակցութիւններ կ՛ըլլան սիւրիացիներու եւ Լիբանանցիներու Թուրքիոյ մէջ գտնուող կալուածներուն շուրջ եւ փոխադարձաբար:

«Հաքիմիյէթը Միլլիէ» Թուրք Թերթը, այս բանակցութեանց օրակարգերը հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ.

1. Սուրիա եւ Լիբանան գտնուող Թրք. կալուածները:

2. Սուրիացիներու եւ Լիբանանցիներու Թուրքիա գտնուող կալուածները, անոնք Սուրիա գտնուին թէ Սուրիա:

3. 1919էն առաջ Սուրիա գտնուող հայերուն կալուածները, որոնք Թուրքիոյ դէմ մրդուած ապստամբական շարժումներուն մասնակցած չեն.

Ինչպէս գիտեն մեր ընթերցողները ասկէ առաջ քանիցս տեղի ունեցած բանակցութիւնները խզման դատապարտուած էին, պարզ այն պատճառով որ Թիւրքերը չէին ուզեր բանակցութեան նիւթ դարձնել հայկական կալուածները, մինչ Ֆրանսական պատուիրակները կը մնային անյողդողդ:

Հաւաստի աղբիւրէ կը տեղեկանանք որ Ֆրանս. պատուիրակը լիազօրութիւն ստացած է մինչեւ վերջ պաշտպանելու հայապատկան կալուածներու պարագան:

PRIMUM VIVERE !

Կը շարժի, կը թաւալի կեանքը։

Ու ընդհանրապէս ամէն ասպարէզի մէջ կը բարեփոխուին աշխատանքի մեթոտները, կ'արդիանան գործիքները։

Եւ առաւելապէս մեր ասպարէզին, ուսուցչութեան մէջ։

Ուսուցչութի՞ւն։ Կ'երեւակեմ քմծիծաղը՝ ոմանց շրթունքին. ուսերու քամահրանքը։ Ասպարէզ, ուսուցչութի՞ւնը... մեր մէջ միտքերը տակաւին այդ ծալքը առած չեն, տակաւին հաշտուած չեն այդ տարրական, նուազագոյն համոզումին հետ։

Բայց այո՛, անտարակոյս։

Եւ մէկը ամէնէն պատասխանատու եւ փափուկ ասպարէզներէն, փայտի, քարի, մետաղի, ադամանդի վրայ չէ որ կ'աշխատի ուսուցիչը։ Որքան ալ թանկագին, որքան ալ խեռ ըլլան տարրերը, վերջապէս նիւթական արժէքներ են եւ վերջի վերջոյ կը ճկին, կ'ենթարկուին աշխատաւորին կամքին։

Բայց մանուկին մարմի՞նը. եւ անոր մի՞տքը. բայց մանաւանդ անոր հոգի՞ն։ Ի՞նչ չափանիշներով կարելի է գնահատել այդ արժէքները։ Հարց տուէք հօր մը, մօր մը թէ ինչ աննիւթական, անփոխարինելի գանձ մը կը ներկայացնէ մանուկ մը, նոյն իսկ ամենայետինը...

Եւ սակայն ապերախտ նիւթ, մանուկի մը մարմինը կամ հոգին, որ յաճախ իր ներքին դաժան տրամաբանութիւնը, կը ճանչնայ միայն ու կը խուսափի մեր մատներէն։ Հակառակ այնքան աղնիւ ներշնչումներու, ան, մանուկը թեք մակարդակի մը միայն կը հետեւի շատ անգամ։

Ինչո՞ւ զարմանալ ուրեմն, որ երբեմն ուսուցչութիւնը փոխանակ դրական գործ տեսնելու, ստիպուած է բաւականանալ բացասական ճիգով մը։ Այսինքն պայքար մղել մանուկներու առհաւութեան դէմ. պահպանել գէթ բարոյական statu quo՝։

Այսուհանդերձ ոչ ոք այնքան լաւատես է, — եւ պարտաւոր է ըլլալ — որքան ուսուցիչ մը։ Ան համոզուած է որ բոլոր կարելիութիւնները, — լաւագոյնները և յոռեգոյնները — ու բոլոր սաղմերը, — եւ ցորե՛նը, եւ որոմը, — կրկին մանուկի, պատանիի խորն են։

Ինչ որ կ'անտեսենք մանկութենէն, ապագայէն կը պակսի։ Ինչ որ կարելի կ'ըլլայ տալ անոր, կը փոխանցուի հասարակաց դրամագլուխին։

* * *

Ահա այս տօնական մտածումներով է որ ես ալ ուրիշներու կարգին ջանացի օգտուիլ մանկավարժական փորձաշրջանէ մը, որ բացուած էր Հօմի մօտ, Վանտօմ քաղաքի մէջ։

Նահանգային կրթական քննիչի նախաձեռնութեամբ, յունիս 4—5 զոյգ օրերուն Վանտօմ հաւաքուած էին հորիւրէ աւելի ֆրանսացի տեղացի ուսուցիչ-ուսուցչուհիներ։ Այդ հաւաքոյթին նպատակն էր հետեւիլ մարմնակրթանքի նորագոյն մեթոտներուն։ Այս առթիւ եղան— ինչպէս սովորական է — բանախօսութիւններ, շարժանկարային ցուցադրութիւններ եւ ինչ որ ամենէն կենդանի թելադրութիւնն է, փորձառական տիպար դասեր մասնագէտ ուսուցիչի մը կողմէ։

Վանտօմին կրթական քննիչ Մ. Ֆարօնի բացումի քանի մը խօսքերը նոյնքան պատշաճօրէն կրնային ուղղուիլ ծնողքներու, որքան կրթական մշակներու։

Մ. Ֆարօն «կուտէն հասած» պաշտօնեայմընէորուն խօսքերը փորձառութեան կշիռն ունին։

Կը բաւականանամ իր խորհրդածութիւններէն առնելով քանի մը մէջբերումներ։

— «Ուսուցիչները եւ ծնողները պէտք չէ մոռնան որ ֆիզիքական կրթութիւնը մարզանքի դաշտին վրայ, մարզանքի պահուն մէջ սահմանափակուած չէ. առողջապահութիւնը մեր ամէն օրուան մնայուն եւ տեւական մտահոգութիւնը պէտք է ըլլայ. տղուն ամէկ մէկ շարժումը, ամէն մէկ կեցուածքը, ամէն մէկ աշխատանքը կ'ազդէ իր մարմնին վրայ։ Տան, դասարանին մէջ է որ ծնողները կամ ուսուցիչները աչալուրջ հսկելու են տղոց շարժումներուն, նստուածքին, կեցուածքին, աշխատելու ձեւերուն վրայ։ Ֆիզիքական կրթութիւնը այսպէս կըսկսի, այդ տարրական հսկողութեամբ որ այնքան էական է, եթէ ոչ աւելի, որքան մարզանքի դասը։»

Յետոյ չմոռնանք շնչառութեան կարեւորութիւնը մարմնակրթանքի մէջ։ Ապրիլը կը նշանակէ այրիլ — այսինքն շնչել։ Իրողութիւնը այս է որ շնչել չենք գիտեր քաղաքակիրթ մարդու շնչառութիւնը անբաւական է, կան որ կը շնչեն ուսերով, կան որ կը շնչեն փորով։ Քիչեր միայն որ գիտեն շնչել լիաթոք ու ամբողջական կուրծքով։ Ամէնքս,ամէնքս առանց բացառութեան պէտքունինք շնչելու արուեստը իւրացնելու. մաքուր օդ, խոր շնչառութիւն, կուրծքի մարզանք, ահա ֆիզիքական կրթութեան յառաջաբանը եւ վերջաբանը նոյնքան կարեւոր մեծերուն որքան փոքրերուն»։

(Դիտել տա՞նք նաեւ որ գիրնալու հիւանդութեան դէմ պայքարի լաւագոյն զէնքը շնչառական մարզանքն է.կը գիրնան անոնք որ ներքին անբաւական այրում եւ սպառում ունին. թող վարժուին շնչել եւ խոր։ Շնչել ու մաքուր, առատ օդը պիտի երթայ հալեցնելու իրենց մարմնին աւելորդ ճարպերը։

Ուրիշ կարեւոր կէտ մը ֆիզիքական խաղերու եւ ճիգերու պատշաճեցումն է մանուկներու աճումին հետ։ Ուժերէն վեր աշխատանք մը կամ խաղ մը կրնայ կասեցնել անոնց մարմինի աճումը։ Ֆրանսացի դաշտաբնակ ազգաբնակչութիւնը՝ եթէ հակառակ իր բացօթեայ կեանքին, ազազուն, վտիտ կը մնայ, պատճառը այն դաշտային աշխատանքներն են որ շատ կանուխ կը պարտադրուին երեխաներուն։

Ու ֆիզիքական կրթութիւնը ոչ տարիք կը ճանչնայ, ոչ զբաղումտարէցները այնքան որքան դեռատիները իրենց ինքնայատուկ մարզանքը անտեսելու չեն, ֆիզիքական կրթութեամբ կարելի է սրբագրել ասպարէզի յատուկ մարմնական խեղաթիւրումներ, թեքումներ ու յապաղել ծերութեան ժամը։

* * *

Փորձաշրջանի այս երկու օրերու ընթացքին, առիթ ունեցայ նաեւ մօտէն դիտելու մարմնակրթանքի այն մեթոտը որ կը կոչուի «ֆրանսական ազատ մեթոտ»։

Հայ ուսուցիչներու եւ քիչ թէ շատ ամէն մտաւորականի ծանօթ է ֆիզիքական կրթութեան «շուետական մեթոտը»։

Շուէտական մարզանքը շարժումներու կանոնաւոր լարուած է.և պիրկ դրութիւն մըն է, որ կ'ենթադրէ կամքի եւ մտածումի լարում. շուէտական մարզանքը օգտակար է այն չափով, որչափով որ անոր մէջ կը դնենք համոզում, հետեւողականութիւն ու բարի կամեցողութիւն։ Այդ պատճառով շուէտականը չի պատշաճիր մանուկներու եւ պատանիներու հոգեբանութեան, որ ամէն շարժումի ետին հաճելի շահախնդրութիւն մը կը փնտռէ։

Այդ, ֆրանսական մարզանքի դրութիւնը հիմնուած է առաւելապէս կեանքի ընթացիկ շարժումներուն, զբաղումներուն, աշխատանքներուն եւ խաղերուն վրայ։ Ասիկա պարզապէս կ'ընդօրինակէ կեանքը, կը հետեւի անոր մշտայօդ եւ յարաշարժ ելեւէջին։

Ֆրանսականմարմնակրթանքըմեկնակէտ ունի այսպէս ապրող մարդուն հիմնական շարժումները, քալել, վազել, մագլցիլ, փոխադրել, նետել, ցատկել, դիմադրել եւ պայքարիլ — այդ շարժումները կը կիրարկէ, կ'օգտագործէ իրենց այլազանութեամբ ու թափով, ամէն շարժում տանելով մինչեւ իր օգտակար սահմանները։

Ատկէ զատ ֆրանսական մարմնակրթանքը բոլոր այդ շարժումները կը կրկնէ եւ համադրէ խաղերու եւ հաճելի փորձերու ձեւով կը կրկնէ, եթէ կարելի է ըսել, կը կապկէ, mime կ'ընէ, մարդկային աշխատանքի եւ զգացումներու բոլոր եղանակները։

Ֆրանսական մարմնակրթանքը ֆիզիքական լարումին կը միացնէ հոգեբանական թափը, հաճոյքը, — պարզ է որ ան աւելի համապատասխանէ մանուկին եւ պատանիի ապրումներուն, ներքին պահանջներուն։

Ես քանիցս առիթ ունեցայ ներկայ ըլլալու այսպէս ֆրանսական մարմնակրթանքի դասերու։ Ոչ մէկ տրակոնական խստութիւն, ոչ իսկ լակոնիկ հրամաններ, այլ սիստեմաթիկ եւ յարատեւ շարժումներու շարք մը, որոնք տղուն կը ներկայանան խաղի, զբօսանքի մը ձեւով։

Հնարաւոր չէ անշուշտ հոս, այս էջերուն մէջ աւելի մանրամասնութիւններ տալ տալ, ներկայացնել տիպար դասի մը բոլոր փուլերը եւ հնարաւորութիւնները։

Բայց ջերմապէս պիտի յանձնարարեմ մեր մարզական կազմակերպութիւններուն, ուսուցիչներուն եւ ծնողներուն, մօտէն հետաքրքրուիլ ֆրանսական մարմնակրթանքի մեթոտներով։

Հոն պիտի գտնեն շատ օգտակար թելադրութիւններ ապահովաբար։

Ու պիտի ամրապնդուին սա հիմնական համոզումին մէջ թէ մարզանքի նպատակը մկաններու եւ դնդերներու կրթութենէն առաջ, կենսական օրկաններու, սրտի, թոքի, ջղային դրութեան ներդաշնակ զարգացումին ձգտելու է։

Մանուկի մը, ինչպէս նաեւ չափահասի մը ուժը եւ առողջութիւնը համեմատական չէ միայն մկաններու զօրութեան հետ. այլ առաւելապէս ներքին օրկաններու տոկութեան, ներդաշնակութեան հետ։

* * *

Ահա թէ ինչո՞ւ արդի կրթութիւնը, իր բոլոր որոնումներով միշտ կը դիմէ կեանքին։

Զարգացնելու համար տղուն մարմինը կամ հոգին, անոր հնարաւորութիւն տալու է լայնօրէն, ուժգնօրէն ապրելու։

Ապրիլ կեանքը, գործօն եւ շարժուն կեանքը։

Շարժումը, գործօն կեանքն է որ կը հրահրէ դատողութիւնը, կը ծաղկեցնէ գաղափարները, զգացումները, կ'ամբողջացնէ եւ կ'արիացնէ մարմինը։

Հիները կ'ըսէին,-- սորվինք, մշակե՛նք մեր ընդունակութիւնները, ճանչնանք մենք մեզ, որպէսզի կարենանք ապրիլ։

Այսօր այդ վարկածը շրջուած է. կ'ըսենք. «նախ ապրի՛նք, ապրելով միայն կրնանք սորվիլ, մշակել մեզ, ճանչնալ սահմանը մեր ընդունակութիւններուն։

Արդի վարժարանը կը գործէ այդ ուղղութեամբ։ Կրթական բոլոր առաջադրութիւնները կը ձգտին մէկ նպատակի. ճոխացնել եւ զօրացնել մանուկի կեանքը։

Primum vivere.

Ահա ժամանակի կարգախօսը։

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

ԷՋԵՐ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ, ՄՈՆԿՈԼՆԵՐՈՒ ԵՒ ԵԳԻՊՏԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մոնկոլներու արշաւանքը ի նորոյ կը շեշտուէր Եգիպտացիներուն դէմ։ Խանը, Ղազան, կը խոստանար, 1302ին, Պաղեստինը վերադարձնել Քրիստոնեաներուն. գոնէ այսպէս կը հաւաստեն հայկական աղբիւրները։ Չմեռը անցուց Եփրատի վրայ։ Հեթում թագաւորը արդէն ընդառաջ եկած էր իրեն, ինչպէս նաեւ Տիւրոսի թագաւորը, եւ Տաճարական ու Ասպնջական Մեծ Ասպետները։ Բայց, անգամ մը եւս, Թաթարները կանգ առին։ Յաջորդ տարին, 1303ին, Հոմս գրաւուեցաւ եւ կոտորուեցան իր բընակիչները։ Կռիւ տեղի կ'ունենար նաեւ Դամասկոսի մօտ, բայց նախկին Եղբայրը, այժմ թագաւոր, մխիթարուած էր կռիւին մէջ կարեւոր մաս մը ստանձնած ըլլալուն համար։ Նոյն իսկ կրցաւ Երուսաղէմ մտնել իբրեւ ազատարար, իբրեւ տեսակ մը Հերակլ կամ Կօտֆրուա տը Պույեօն։ Սուրբ Քաղաքը ի նորոյ տեսաւ Եկեղեցւոյ մեծ յաղթանակները. պատարագ մատուցուեցաւ քրիստոնեայ թագաւորի մը ներկայութեան։ Ուխտագնացութիւն կատարեց Սուրբ Վայրերը եւ բարձրացաւ Գողգոթա։

Նոյն ատեն, երթալով Ղազանի մօտ, Հեթում ստացաւ 1000 մոնկոլ, եւ դրամ երկրորդ հազարի մը համար։ Սմբատ կը խօսի հայկական յառաջխաղացութեան մը մասին, 10,000 մարդով, մինչեւ Գահիրէի մօտերը։ Սակայն նահանջը Եփրատի վրայ աղետալի եղաւ Մոնկոլներու համար։ Ղազան, որուն ի նորոյ ներկայացաւ խանդավառ թագաւորը, իբր թէ արցունք է թափեր, բայց չշարժեցաւ, եւ թունաւորուեցաւ ի վերջոյ իրեններէն։

Այդ միջոցին, 1301ին իսկ, Հայերը արդէն երեւցած էին Թօրթոս կղզին։

Տիւլորիէ կը ներկայացնէ, արաբ Ապուլ-Ֆարաճ քրոնիկագրին համաձայն, մանրամասնութեամբ, պատմութիւններն այս հայկական իրական խաչակրութեան, որուն նախաձեռնութիւնը, հերոսական խանդավառութիւնը եւ կրօնական մոլեռանդութիւնը կը պատկանին խորգ հագած այս նախկին թագաւորին, որ, մոռցած իր թագաւորութեան շահերը, ուրիշ բանի չէր խորհեր՝ բայց եթէ Սուրբ Երկրի ազատագրութեանը։ Ինքն էր որ շարժման մէջ դրաւ Մոնկոլներու ծանր «թօման»ները, իրական աղեղնաւորներ, որոնք իբրեւ թէ կը խաբուէին տղայական ռազմահնարքներէն «Թուրք»երուն՝ որոնք Սուտանի զօրքերն էին։

Այս ճնշիչ, յուսահատական միջամտութիւններուն վրայ էր որ Խանը՝ յաջորդը պարսիկ հին արքաներուն, համակերպեցաւ ստանձնել, Գահիրէի այս «Հռոմէացիներուն» դէմ, դեր մը որ չկար իր հորդային աւանդութեանց եւ բնական նպատակներուն մէջ։ Ղազանի մահէն յետոյ, Մոնկոլներու քաղաքականութիւնը պիտի փոխուէր սակայն, եւ Հեթում, ամփոփուած իր սեփական ուժերուն մէջ, պիտի գոհանար ետ մղելով Եգիպտացիներու վրէժխնդիր արշաւանքները՝ զորս ինքը գրգռած էր։ 1305ին անցողական յաջողութիւն մը պիտի ունենար միայն Լայաձձօի մէջ։

Պապը, այս միջոցին, այնքան կապուած կը զգար ինքզինք Հայաստանի ճակատագրին, որ թղթակցութիւն կը պահէր Սեւ Լերան վանականներուն հետ, Սարակինոսներէն վտարուած, իրենց պետին հետ՝ որ Ճենովա ճամբորդեց եւ հոն կանգնեց մէկը այն եկեղեցիներէն որոնք իբրեւ կեդրոն կը ծառայէին իրենց հայրենիքէն վտարուած Հայոց սփիւռքին։

Ըսինք արդէն թէ Հեթում խանդավառ դրդիչը կը թուի խաչակրութեան՝ որ յետոյ Կիպրոս փոխադրուեցաւ։ Իր ընտանիքին մէջ, արդէն, միեւնոյն ձգտումները կային դէպի կրօնական իտէալը։ Իր եղբայրը Պօտուէն, որ դարձաւ Յովհաննէս եպիոկոպոս, վեհապետին նուիրեց երգ մը ուր զայն կը ներկայացնէ «իբր քաջ հովիւ մը որ իր անձը կը զոհէ իր ազգին կարիքներուն համար», եւ երգեց, ուրիշ երգի մը մէջ, Մարիամ կոյսը, առանց հաշուելու քերթուածները զորս ձօնեց իր քեռաղջկան Եւփիմէին, եւ անոր Պալեան, Յովհաննէս եւ Մարգրիտ զաւակներուն։ Այս «մեծ վարդապետը» կը ներկայացնէ ան միեւնոյն երգին ինչ որ անխոնջ իշխանը՝ Անհաւատներու հալածանքին մէջ։

Այդ շրջանին, արդէն, մեծ տրամադրութիւն կար խաչակրութեան։ Մոնկոլներուն հետ կամ առանց անոնց՝ ամէն ինչ պիտի թելադրուէր Արեւելքի մէջ անոր գաղափարէն։

Արդէն, Լեւոն Գ.ի որդիներուն միջեւ վէճերու միջոցին, խաչակիրներ իրենք զիրենք դրած էին Հայոց թագաւորին հրամաններուն տակ, ինչպէս Othes de Granson, Անգլիոյ Եդուարդ իշխանին նախկին մարտակիցը եւ Կիպրոսի ուրիշ ասպետները։ Վրաստանի թագաւորը ինքն իսկ պատրաստ էր հետեւելու Ղազան Խանին, որ հակառակ իր մարմնական ճղճիմութեան ու տգեղութեանը, կ'երազէր Պաղտատի նուաճման։ 1298-1299 երկու քրիստոնեայ թագաւորները մասնակցեցան Մոնկոլներու Հոմսի փոխ-վրէժին։

Haython de Gorigos (Հեթում, Տէր Կոռիկոսի), քարոզիչ խաչակրութեան, թոռ Հեթում Ա.ի, ամուսնացած էր Isabelle d'Ybelinի հետ դուստր նոյն Հեթումի աղջկան Մարիին։ Ան պահ մը ապաստան փնտռեց Փիսքօփի, Կիպրոս կղզիին մէջ։ Իր գրութիւնները իր բերնով իսկ թելադրուած, ֆրանսերէն, Թուլ քաղաքէն Նիքօլ Ֆալքօնի, լատիներէնի թարգմանուած, եւ անկէ յետոյ դարձեալ ֆրանսերէնի փոխադրուած Jean le Longի կողմէ, կը ներկայացնեն այն բոլոր զուր յոյսերը, բոլոր երեւակայական լաւատեսութիւնը զոր Հայաստան ունէր այդ շրջանին։ Haython կը հաւաստէ թէ երբեմն, Հեթում, իր թագաւորը, համարձակած էր խնդրելու Խանէն՝ քրիստոնեայ դառնալ, խաղաղութիւն ապահովելով բոլոր քրիստոնեաներուն, զերծ կացուցանելով տուրքերէ եւ անոնց վերադարձնելով Սուրբ Երկիրը, ինչպէս նաեւ անշուշտ այն բոլորը զոր թագաւորը մինչեւ այն ատեն կորսնցուցած էր։

Արդէն մեր կասկածը ըսինք այս առաջարկին վաւերականութեանը մասին։ Ամէն պարագայի մէջ Թաթարներու աջակցութիւնը պէտք էր ապահովուէր նոյն իսկ նոր խաչակրութեանց համար։

Խաչակրութեան այս քարոզիչը կ'ըսէ թէ Եգիպտացիք շատ ճարտար էին քաղաքներ գրաւելու մէջ, բայց Աղեքսանդրիայէն զատ ուրիշ տեղ ամրութիւններ չունէին. անոնք ենթակայ էին Նուպիացիներու արշաւանքին, եւ Լիբանանի քրիստոնեաներն ալ կրնային Սուրիոյ վրայ յարձակիլ։ Այնպէս որ կարելի էր սկսիլ «փոքր անցքով» մը, որ իր խարիսխը պիտի ունենար Կիպրոս կղզիին մէջ՝ յետոյ անցնելու համար, աւելի նպաստաւոր օրերու, ուրեմն Ս. Միքայէլի տօնէն յետոյ՝ Թօրթօսէն դէպի Հայաստան։

Այնքան յուսախաբութիւններէ յետոյ՝ Թաթարներու զօրաւոր աջակցութիւնը ապահովուած կը թուէր։ Ղազանի յաջորդը, Քարպէնտահ, իբրեւ թէ քրիստոնեայ մօրմէ մըն էր՝ որ զայն մկրտած էր Նիկողոս անունով։ Այս «Երոք» խաթունը՝ կը պահպանէր իր մատուռը եւ կը պահէր քահանայ մը՝ եթէ պէտք ենք հաւատալ ծրագիրներու այս հեղինակին։

Այս կարծիքները ներկայացուցան այն պահուն, ուր Հայաստանի պատուիրակները կ'այցելէին Անգլիոյ թագաւորին, անցնելով Ֆրանսա, Փուաթիէ, 1307-1308, Պապին ուր Haython կը ներկայացնէր նաեւ իր իշխանը, Տիւրոսի տէրը, խնամակալ Կիպրոսի, ըմբոստացած իր թագաւորին դէմ։ Այս կարծիքները որոշ ազդեցութիւն մը գործեցին յաջորդ խաչակրութեան փորձերուն վրայ։

Հայաստան, այդ պահուն, կը վերսկսէր իր առեւտրական յարաբերութեանց Արեւմուտքի հետ, — Վենետիկ, Ճենովա, Փիզա, Քաթալօներ։ Այս շրջանի տէրը, Ժաք տ'Արակօն, նոյն իսկ առաքելութիւններ ղրկեց Հայաստան, եւ Սմբատի օրերէն սկսեալ՝ երկիցս հայ դեսպաններ ընդունած էր։ Նոյն իսկ հարց եղաւ Ժաքի աղջկան եւ Օշին թագաւորին ամուսնութիւնը։ Մոնփէլիէէն Հայաստան այցելուներ կուգային արդէն։

Այն խռովութեանց մէջ զորս յառաջ բերին Մոնկոլները եւ Եգիպտացիները, եւ այն պատերազմներու միջոցին՝ որոնք մղուեցան Մոնկոլները տէր դարձնելուհամար Սուրիոյ, Լեւոն Դ. որդի Մարգարիտ տը Լուսինեանի, ձեռնասուն Haythonի, տարուան մը թագաւորութենէ յետոյ եղերական մահ մը գտաւ։ Խեղդուեցաւ Պիլարդու մոնկոլ զօրավարէն՝ իր հօրեղբօր ծերունի Հեթումի հետ մէկտեղ, Անազարբայի առջեւ, 1307 նոյեմբեր 17ին։ Այս առթիւ 40 ուրիշ պետեր ալ կորան։ Եւ ուշացած պատիժը՝ զոր մարդասպանը կրեց Խանի հրամանով՝ չկրցաւ անհետացնել զարհուրանքը դաշնակից ազգի մը պետերուն դէմ գործուած եղեռնին։

Օշին, Լեւոն Գ.ի մէկ ուրիշ որդին, 1308ին արքայական ժառանգութիւնը ստացաւ։ Ան ալ շատերուն բարեկամ թագաւոր մը եղաւ, և որ յաջորդաբար ամուսնացաւ Amaury de Tyrի քրոջ Ագնէսի եւ Անժուի տան պատկանող ֆրանսացի իշխանուհիի մը Ժանն տը Թարանթի հետ (Յովհաննա Տարենտայ)։ Օշինի քոյրը, Զապէլ, կինը եղաւ Ամաւրիի եւ սպաննուեցաւ իր երկու զաւակներուն՝ Հանրիի եւ Հիւգի հետ, Կոռիկոսի Օշինէն. միւս երկու զաւակները՝ Պօհէմօնտ եւ Ժան՝ Հռոդոս քաշուեցան։

Amaury de Tyrի ըմբոստութիւնը Կիպրոսի մէջ Հայոց համար ալ կարեւոր հետեւանքներ ունեցաւ։ Կիպրոսի թագաւորը, Հանրի, արգելափակուեցաւ Լամբրոն, յետոյ Բարձրբերդ, եւ ենթակայ եղաւ շատ դէշ թշնամանքներու։

Արդէն Սմբատի օրով, Կիպրոսի սենեկալը եւ իր տոհմակիցը, Boudouin d'Ybelin. արգելափակուեր էին Տարսոնի դղեակին մէջ։ Կիպրոսցի քրոնիկագիրները կը պահպանեն յիշատակը այս բիրտ անգթութեան, եւ Իտալացին որ յետոյ այս պատմութիւնը թարգմանեց, կը ներկայացնէ «Հայաստանի իշխանները որ լաւ կը վարուին իրենց հիւրերուն եւ դրացիներուն հետ», մինչդեռ «ներսը, լեցուն են չարութիւնով, խաբկանքով, անօրէնութեամբ եւ մատնութեամբ»։

NICHOLAS YORGA

ՇՐՋԱՆԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ

(Տեղեկագիր Մարսէյլի Ազգ. Կեդր. Վարչութեան 1929 Դեկտեմբերէն — 1931 Մարտ)

Ա.

ՄԱՐՍԷՅԼ, 28 Մարտ.— Նախորդ վարչութիւնը, թէեւ 1929ի Սեպտ.ին հրաժարած եւ պաշտօնէ քաշուած էր, բայց երեք ամիս յետոյ միայն կարելի եղաւ կազմել ներկայ առժամեայ վարչութիւնը, որ իր անդրանիկ նիստը գումարեց 17 դեկտ. 1929ին։

Այն պայմանները — շրջաններու թէ կեդրոնի մէջ պառակտում, կոիւ եւն. — որոնք ազգ. վարչութեան կազմութիւնը երեք ամիս յետաձգուելուն պատճառ եղած էին, նոյն պայմանները դարձեալ նկատի առնուելով։ Նախորդ Երեսփ. ժողովը, ներկայ վարչութիւնս առժամեայ կերպով ընտրեց, որոշելով միեւնոյն ատեն, թեմական երեսփ. ժողովի շրջանը, որ չորս տարի որոշուած էր եւ դեռ մէկ տարի ունէր լրացնելու —բացառաբար բաւ համարել, և երեսփոխաններու նոր ընտրութիւն կատարել շուտով, վերջ տալու համար գաղութիս մէջ եղած տարակարծութեանց։

Ուրախ ենք որ վերջապէս, թէեւ շա՛տ ուշ, այժմ նոր թեմական Երեսփ. Ժողովին առջեւ ենք եւ որուն կուտանք մեր 14 ամսուան գործունէութեան զեկուցումը եւ միեւնոյն ատեն հրաժարականը։

Վարչութեանս կազմը.—Վար-

ւթիւնս կը բաղկանար եօթը անդամներէ, հինգը կեդրոնէն եւ երկուքը շրջաններէն, (Ս. Լու, եւ Պ. Օտտօ). Շրջանները այս կերպ վարչութեան գործակից դարձնելով, կը յուսայինք անոնց կեդրոնի հետ փոխ-յարաբերութիւնը աւելի կը սերտացնայ եւ կանոնաւոր կապ կը պահուի։

Դժբախտաբար սակայն, շրջանի մեր երկու անդամները իրենց զբաղումներուն եւ տեղի հեռաւորութեան պատճառով, քանի մը ամիս միայն ցանցառ կերպով մասնակցեցան ժողովներուն եւ յետոյ բացակայեցան ընդմիշտ։ Մնացած հինգ անդամները տարին ուրեմն գործը մինչեւ շուրջ չորս ամիս առաջ, երբ անոնցմէ ալ Պ. Ս. Գրաճեանի քաղաքէն հեռանալուն, եւ Պ. Ղ.Զաւրաքճեանի նախիւանդութեան եւ յետոյ ալ ցաւալի ժահուան պատճառով, վարչութիւնս մնաց երեք անդամով։ Բայց հակառակ իր այս կազմալոյծ վիճակին եւ իր կամքին, Վարչութիւնս ակամայ մնաց պաշտօնի վրայ եւ ընթացք տուաւ գործերուն, քանի որ թեմական Երեսփ. ժողովը տակաւին գոյութիւն առած չէր. եւ նոր Վարչութեան մը ծնունդ տուղ ուրիշ որեւէ միջոց չկար։

Վարչութեան գործունէութիւնը պէտք է բաժնել երեք մասերու.—

1.— Ազգային տեղական ընթացիկ խնդիրներ եւ շրջաններու կազմակերպման ու փոխյարաբերութեան խնդիր։

2.— Կեդրոններու եւ շրջաններու ազգային կրթական գործ։

3.— Նիւթական ժառանգութիւն։

Ա.— Ազգային տեղական խնդիրները.— Վարչութիւնս իր վիճակի է յայտնելու, որ իր շրջանին վերաբերեալ բոլոր հարցերուն աշխատած է եւ կրցած իր կարողութեան սահմանին մէջ յոհացուիլ տալ։ Ու ընթացիկ բոլոր խնդիրներուն հասնելէ վերջ, իրեն եղած դիմումները ընդ առաջ երթալով, ան ինքնին զբաղած է նաեւ հեռաւեալ հարցերով։

Ա. Ահարոնեանի, իբրեւ ազգային մեծ գրագէտի, յոբելեանին տաժար, կազմած է առանձին յանձնաժողով մը եւ գործը յանձնած անոր։

Թուրքիայէն 1929ին Սուրիա քշուած հայ նոր տարագիրներու օգնութեան հասնելու գործը, Հայ Կարմիր Խաչին յանձնած է հովանաւորելովդայն եւ ձեռք բերուած է պատուաբեր արդիւնք. հասցնելով 7 - 8000 ֆրանքի նպաստ մը եւ 12 հակ հագուստեղէն։

Ֆրանսայի ողողեալ նահանգներու պատուհասուած ժողովուրդին, Մարսէյլի հայ գաղութին անունով կազմուած է դարձեալ առանձին ժարմին եւ հանգանակութեան ձեռնարկութեամբ, ձեռք բերուած է նոյնպէս պաղութիւս համար պատուաբեր արդիւնք։ Մօտ 14,000 ֆրանք ժողովրդային հանգանակութիւն եւ 50 մահճակալ իր կազմածներով ազգայինի մը կողմէ։

Բ. Շրջաններու հետ մեր փոխյարաբերութիւնը, եւ անոնց կազմակերպութեան խնդիրը.— Շրջաններու հետ մեր փոխ-յարաբերութիւնները եղած են բնականոն, հետապնդուած ըլլալով մեր կողմէ միշտ հաշտարար եւ խաղաղասիրական ոգի։ Ոչ մէկ շրջանի հետ անհամակրողութիւն չենք ունեցած։ Ընդհակառակն՝ Ս. Ժիւլիէն.Պօլսոնը, որ երեք տարի անընդհատ մեզ զբաղեցուց իր անհաշտ եւ ըմբոստ ընթացքով, ան եւս շնորհիւ նոյն թաղի բանիմաց ազգայիններու եւ առաջնորդ Պալաքեան Եպիսկոպոսի ներողամիտ վերաբերութեան, այսօր առաջնորդարանին կապուած է, միւս թաղերուն նման ընդունելով եւ ճանչնալով կեդրոնի հեղինակութիւնն ու իրաւասու հանգամանքը։

Մեր շրջանները բոլորն ալ կազմակերպուած են, եւ կատարելապէս ինքնաբաւ։ Աւէնքն ալ լծուած են շինարար աշխատանքի։ Իրենց մասուռին եւ կրթական գործին կապուած են սերտօրէն եւ գուգուրանքով։ Միայն Լա.Սիօթալի շրջանը, այս տարի իր դպրոցը չկրցաւ բանալ, տեղացի կարգ մը անհատներու անբարեացակամութեան եւ խառնակչութեան պատճառով։ Վարչութիւնը քանիցս իր անդամները ղրկելով հոն, վերստին կազմակերպել եւ սակայն առայժմ կարելի չեղաւ։

Շ.— կեդրոնի եւ շրջանները ազգային կրթական գործը.—

Կեդրոն (Մարսէյլ - քաղաքը). — 1929—1930 տարեշրջանին, ինչպէս յայտնեցինք վարչութիւնս հազիւ, 1929ի դեկտեմբերի կիսուն կազմուեցաւ, մինչդեռ դպրոցներու վերաբացման շրջանը կը սկսէր երեք ամիս առաջ՝ սեպտեմբերին։ Հոս պէտք է գնահատանքով յայտնել որ այդ շրջանին՝ երբ Վարչութիւնը կազմակերպուած էր, եւ միայն նախկին վարչութեան ատենապետն էր որ ակամայ կը պահէր վարչութեան անունը, առաջնորդ հօր եւ տնօրէն Պ. Աբօյեանին հետ հաւախորհուրդ կը բանան ժանկապարտէզը, եւ նախակրթարանը։ Առաջինը՝ ժանկապարտէզ, 3 Rue Eclipse, նախկին տեղը, իսկ երկրորդը՝ նախակրթարան, rue Eclipseէն փոխադրելով եկեղեցւոյ շէնքին մէջ։ Նախակրթարանի փոխադրութիւնը, անոր հաւար, որ մանկապարտէզի շէնքին տէրը չէր արտօներ իր շէնքը իրրեւ դպրոց գործածելու եւ կը սպառնար օրէնքի ժիջոցով շէնքը բոլորովին մեր ձեռքէն առնել։

Մանկապարտէզը՝ 1929 — 1930.— Նախորդ տարուան կանոնաւորութեամբ տարուած է գործը։ Աշակերտներու թիւը զգալի յաւելում ունեցած է հասնելով 250ի։ Նախորդ շրջանի մանկապարտիզպանուհիներու կազմը պահուած է անփոփոխ։

Նախակրթարան 1929 — 30. — Հակառակ որ նախապէս 75 աշակերտներ արձանագրուած են. ասոնցմէ միայն 30 - 35ը դպրոց յաճախած են, տեղի հեռաւորութեան միակ պատճառով։

Մինչեւ վարչութեանս կազմութիւնը Պ. Աբօյեան՝ մինչ կը զբաղեցուցած է աշակերտները։ Վարչութիւնս քննելով դրութիւնը. Յունուար 1ին 1930ի ուսուցչական պաշտօնի կանչեց նաեւ Պ. Արամ ճէվիզը իսկ փետրուար 1ին ալ Պ. Վ. Գույումճանը՝ իբրեւ ֆրանսերէնի ուսուցիչ՝ այցելու հանգամանքով։

Այս շրջանի սկիզբին՝ պաշտօնի կանչուած է նաեւ ֆրանսացի ուսուցիչ մը իբրեւ տնօրէն մեր ազգ. վարժարաններուն։ Ինչպէս ուրիշ անգամ ըսուած է, տեղական օրէնքով, ոչ մէկ օտար համայնք իրաւունք ունի դպրոց բանալու, բացի այն պարմանէն որ ֆրանսացի վկայեալ ուսուցիչ մը ստանձնէ տեսչութիւնն ու պատասխանատուութիւնը։ Եւ սակայն, տարիներէ ի վեր թէ՛ հոս եւ թէ շրջանները, մենք միշտ ալ օգտուելով տեղական իշխանութեան բարեացակամ վերաբերումէն, օրէնքի այս տրամադրութիւնը չէինք կիրարկած, պարզապէս մեր պիտճէի անբաւարարութեան հետեւանքով։ Բայց ահա 1929ի տարեշրջանի սկիզբին, Inspecteur d'Académieին վճռական պահանջներուն վրայ, կեդրոնի եւ շրջաններու 1500է աւելի հայ մանուկներու ազգային դաստիարակութեան գործը. որուն մենք բոլորս մեր ամբողջ ուշադրութիւնը սեւեռած ենք, պատահականութեան զոհ չտալու համար, Վարչութիւնս պատասխանատու տեսչութեան հրաւիրած է հանգստեան կոչուած Ֆրանսացի ուսուցիչ մը Mr. Raymoncont 400 ֆրանք ամսականով, որ՝ իշխանութեան ներկայանալով, մեր նախակրթարանը իրրեւ օրինական հիմնարկութիւն ճանչցնել եւ արձանագրել տուաւ, ու արուարձաններու մանկապարտէզներուն ալ պատասխանատուութիւնը ինք ստանձնեց։ Mr. Raymondont շաբաթական մէկ պահ Ֆրանսերէնով կը պարապէր մեր նախակրթարանի աշակերտներուն հետ ու շրջաններն ալ այցելած եւ քննութիւններ կատարած է վարչութեանս ատենապետին հետ. եւ անոնց Ֆրանսերէնի ուսուցումը գտած է գոհացուցիչ ու նոյն ուղղութեամբ ալ տեղեկագիր տուած կրթական ընդհանուր քննիչին։

Դժբախտաբար սակայն, այս 1930.31ի տարեշրջանին կեդրոնի կրթական գործը մեծապէս վտանգուեցաւ։ Այս տարի իր կեդրոնը ոչ միայն նախակրթարան այլ եւ մանկապարտէզ չկրցաւ ունենալ։

Կեդրոնի համար այս անպատեհաբեր վիճակին անշուշտ կարելի էր չենթարկուիլ, բայց եղաւ այն որ մէկ կը խուսափէինք։ Այս վիճակին պատասխանատուն Վարչութի՞ւնն է թէ սուրիշներ, այդ չէ որ պիտի ճըշդենք.այլ միայն կ'ուզենք ըսել, որ այս դրութեան պէտք էր եւ կարելի էր առաջքն առնել, եթէ հարկ եղած նախանձախնդրութեան հետ հետաքրքրութիւն եւ զոհողութիւն չպակսէր կեդրոնի մէջ։ (1)

ԳԵՐՄԱՆ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՀԱՆԴԷՊ

Գերման ընկերվարականներու համագումարը որ Լայփցիկի մէջ գումարուեցաւ, կարեւորութեամբ զբաղեցաւ բոլշեւիկեան հարցով։

Համագումարին նախագահը Ուէլս իր բացման խօսքով բուռն քննադատութիւններ ուղղեց բոլշեւիկ իշխանութեան հասցէին։ Ըստ Ուէլսի, Ռուսիոյ արդի քաղաքական կացութիւնը կը յատկանշուի հողի համար գիւղացիներու մղած պայքարովը՝ ընդդէմ համայնավարներուն.

— Ցայտնի է թէ ըսաւ, Ուէլս, 1918ին Խորհուրդները կը ներկայանային իբրեւ զանգուածներու կամքին գործիքները։ Բայց 1931ը 1918ը չէ։ Ներկայիս Խորհուրդներու ազդեցութիւնը ոչինչ է, ինչպէս քաղաքներու մէջ՝ գործարանային կոմիտէներուն եւ Սէնոիքաներուն։ Ռուսիոյ մէջ իշխանութիւնը պաշտօնակալութեան ձեռքն է։ Պաշտօնակալութիւնն է որ կը տիրապետէ բանուորութեան եւ գիւղացիութեան վրայ։ Բանուորական կառավարութիւնը այլեւս առարկայ մըն է պիւրաշատ մանուկներուն համար։

Ակնկիզ պէտք չկայ անհրաժեշտօրէն եղրակացնելու թէ ընկերվարական պետերը, զաւեշտ կը խաղան, երբ ընկերվարութեան մասին կը խօսին։ Բայց Ռուսիոյ դէպքերը կը վաստեն թէ Քարլ Մարքս իրաւունք ունէր երբ կ'ըսէր.— Աշխատաւորութեան ազատագրումը իր իսկ գործը կրնայ ըլլալ»։ Ընկերվարական տնտեսութիւնը ենթադրել կուտայ Ռուսիայինէն աւելի բարձր ընկերային զարգացման աստիճան մը։ Այս տեսակէտէն, Ռուսիա ետ է մնացած եւ ահա թէ ինչու աշխատաւորութիւնը հասուն չէ։

Անշուշտ, Ռուսիա ըստ երեւոյթին, բանուորական պետութիւն մըն է, բայց, իրականութեան մէջ, երկար ատենէ ի վեր դադրած է այդպէս ըլլալէ։ (Աւելի ճիշդ չսիտի՞ ըլլար ըսել ռուս ընկերվարականներուն հետ, թէ երբեք չէ եղած բանուորական պետութիւն մը)։

Մարտական համայնավարութիւնը որ դոյութիւն ունէր 1921էն առաջ, անհետացած է։ Ռուսիոյ մէջ կը տիրապետէ ազգային ոգին, որ ամէն ինչէ առաջ կը փնտռէ ազգային ինքնիշխանութիւն։ Ռուսիոյ մէջ կը տիրապետէ ազգային ոգին, որ ամէն ինչէ առաջ կը փնտռէ ազգային ինքնիշխանութիւն։ Ռուսիոյ մէջ կը տիրապետէ ազգային ոգին, որ ամէն ինչէ առաջ կը փնտռէ ազգային ինքնիշխանութիւն։

բնակչութիւնը եւ մանաւանդ գործաւորները, ամրան ընթացքին։

Բոլշեւիկեան թերթ մը կը հաւաստէ թէ պատերազմի ընթացքին, Ռուսիա իր տրամադրութեան տակ պիտի կրնայ ունենալ 10 միլիոննոց կազմուպատրաստ բանակ մը եւ կը թելադրէ բանուորական զանգուածներուն որ պատրաստուին զինուորական ծառայութեան։

Օգոստոս 1ը կարմիր օր

Գ. Միջազգայինի գործադիրը կոչ մը ուղղեց Եւրոպայի, Ասիոյ, Ամերիկայի համայնավար կուսակցութեանց, հրաւիրելով զանոնք որ Օգոստոս 1ին, իբր համաշխարհային պատերազմի յայտարարութեան տարեդարձ, ցոյցեր կազմակերպեն ընդդէմ դրամատիրական կարգերու եւ պետութեանց։

Գործադիրը կը հրահանգէ նկատի չառնել ոստիկանական հրամանները, որովհետեւ 1931ը պէտք է վճռական տարի մը ըլլայ ամբողջ աշխարհի մէջ համայնավարական յեղափոխութեան համար։

Իտալեւռուս գործակցութիւնը

Գրեր էինք թէ իտալական պատուիրակութիւն մը բաղկացած մասնագէտներէ, ճարտարագէտներէ եւ դրամատէրներէ, մեկնած է Մոսկուա կարգ մը ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար։ Այս առթիւ, «Իզվեստիա» բոլշեւիկեան թերթը կը գրէ թէ Իտալիոյ եւ Խորհ. Միութեան առեւտրական յարաբերութիւնները աւելի պիտի սերտանան եւ թէ Ռուսիա իր ճարտարարուեստական զարգացման համար, պէտք պիտի ունենայ Իտալացիներու արուեստագիտական փորձառութեան։

Պայքար խորհրդային վաճառամարտին դէմ

Պերլինի ամերիկեան նախկին դեսպանը Կէրարտ, մշակած է ծրագիր մը որ կը ձգտի պաշտպանել Միացեալ-Նահանգներու տնտեսութիւնը եւ հարուածել խորհրդային վաճառամարտը։ Այս ծրագիրը արդէն հաւանութեան արժանացած է 600 կազմակերպութիւններու։ Կէրարտ կը շեշտէ թէ Միացեալ-Նահանգները կը գտնուին պատմութեան ամենէն մեծ տագնապներէն մէկուն առջեւ.

— Այս երկիրը կ'ըսէ ունի 6 միլիոն անգործ։ Ագարակապանները չեն կրնար իրենց բերքը ծախել շահաւոր գիներով։ Ռուսիա Ամերիկայէն խլեց իր ցորենի եւ քարիւղի շուկաները եւ պիտի խլէ նաեւ բամպակի շուկաները։ Ռուսիա ուրիշ շատ ապրանքներ եւս ինչպէս լուցկի, փայտ, ածուխ աւելի ցած գիներով կը ծախէ քան Ամերիկա։

«Պէտք է ուրեմն, կ'եզրակացնէ, կռուիլ ռուսական վտանգին դէմ, հաւաքական ծրագրով մը եւ հաւաքական ղեկավարութեամբ ուր իրենց ներկայացուցիչներն ունենան բոլոր ճիւղերու կազմակերպութիւնները։

Պուլկարիոյ ընտրութիւնները

Կիրակի օր, Պուլկարիոյ մէջ սկսան խորհրդարանական ընտրութիւնները։ 15 քաղաքան խմբակցութիւններ ներկայացուցին իրենց թեկնածուները։ Կառավարականները շատ դրժուարին պայմաններու մէջ է որ կը գործեն։ Գլխաւոր քաղաքներու մէջ, կռիւներ տեղի ունեցան։

Այս կռիւներէն մէկուն ընթացքին սպաննուեցաւ երկրապործական պետերէն Պէրկերէֆ։ Ուրիշ երկրագործական երկու պետեր Թապաքով եւ Փավլօֆ խոշտանգուեցան Ռատոմիրի մէջ։ Իսկ Փրիսլավի մէջ նախկին պատերազմական նախարարը Սավոֆ ձերբակալուեցաւ։

Այսօր առնուած տեղեկութեանց համաձայն, թէեւ արդիւնքները տակաւին վճռական չեն, սակայն ընդդէմ կառավարական կուսակցութեան են։ Այս արդիւնքը կը բացատրուի Պուլկարիոյ տնտեսական տագնապով և մանաւանդ վերջերս, արմտիքի գիներուն անկումով, որխոր դժգոհութիւն պատճառած է ընտրողներուն։

Միւս կողմը, կառավարական կուսակցութիւնը որ 7 տարիէ ի վեր իշխանութեան գլուխն է, ստիպուած է զօրեղ ընդդիմադիրներու դէմ պայքարիլ։ Սօֆիայի մէջ, քուէարկութեան փակումէն յետոյ, սպաննուեցաւ Մակեդոնիացի մը եւ վիրաւորուեցաւ անոր ընկերացող մէկը։

Աւստրիոյ դահլիճին կազմութիւնը

Նախորդ վարչապետ Էնտէռէն վերջ, գերապայծառ Զայփէլ եւս ձախողեցաւ դահլիճը կազմելու իր յանձնառութեան մէջ, որուն վրայ. նոյն գործը յանձնուեցաւ Պուրէշի որ կազմեց իր դահլիճը։ Հին դահլիճն է սակայն որ միայն վարչապետին եւ ելեւմտական նախարարին փոփոխութեամբ, կը կազմէ նորը։

Բացում եգիպտական խորհրդարանին

Առանց միջադէպի, Ֆուատ թագաւոր բացումը կատարեց եգիպտական խորհրդարանին։ Իր բացման ճառին մէջ, թագաւորը յիշելէ վերջ ներկայ կառավարութեան թափած ջանքերը, բաղձանք յայտնեց ամրացած տեսնելու Եգիպտոսի եւ օտար պետութեանց յարաբերութիւնները։ Շեշտեց մասնաւորաբար անգլեւեգիպտական համաձայնութեան անհրաժեշտութիւնը, որ երկու երկիրներու շահերը պահպանելով, Եգիպտոսի պիտի ապահովէ թէ անկախութիւն եւ թէ փոխադարձ երաշխիքի եւ գործակցութեան օգուտները։

Հայրենիք ամսագրի այս տարուան յունիսի թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Ա. Ահարոնեան՝ Ծիծեռնակի բոյնը։ Ա. Աճէմեան՝ Ես կը ղրկեմ քեզի ընծայ։ Տարագիր՝ Մարի Ալմոյեան։ Մ. Մանուկեան՝ Գիւղի կարօտ։ Համաստեղ՝ Սպիտակ ձիաւորը։ Ուխտաւոր՝ Սեպտեմբերի իրիկուն։ Ռէն՝ Որբերը։ Արմէն անոյշ՝ Թափուր է հոգիս։ Արսէն Երկաթ՝ Եգիպտոս։ Ա. Տիգրանեան-Ահարոնեան՝ Բանաստեղծութիւններ։ Շրջիկ՝ Հ. Ասատուր։ Վ. Սօֆեան՝ Տուէք...։ Խ. Զաւէն՝ Կեանքիս մատաղ գարունքին։ Փրոֆ. Ն. Աղոնց՝ Վասիլ Հայազն։ Ա. Զամալեան՝ Ընկերվարական ծրագիրների փոփոխութիւններ։ Ռուբէն՝ Արաբական աշխարհի մէջ։ Անդրանիկի յուշերը։ Տիգրան՝ Շատախի ինքնապաշտպանութիւնը։ Կարէն՝ Արեւմտահայ գաղութ մը կովկասի մէջ։ Ա. Աբեղեան՝ Հայագիտութիւնը անցեալում եւ ներկայում։ Ա. Աթան՝ Հայ կեանքը (ամսական տեսութիւն)։ Ա. Խոնդկարեան՝ Գրախօսական Մալխասի «Ապրումներ»ու մասին։ Ֆ.՝ Ամերիկահայ կեանք (ամսական տեսութիւն)։

POLYCLINIQUE MÉDICO-CHIRUGICALE

MÉTRO PIGALLE — 62, RUE DE LA ROCHEFOUCAULD — TÉL. TRINITÉ 43-13

ԱՄԵՆԱԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾԵԱԼ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

Հայ, Ֆրանսացի, գերմանացի, աւստրիացի եւ ռուս մասնագէտներու խորհրդակցութեամբ

Ք. Ճառագայթներով ախտաքննութիւն, Radioscopie, գեր-մանիշակագոյն, յետ - կարմրագոյն ճառագայթներով դարմանում, diathermie եւ ելեկտրական ամէն կերպ բուժում։

ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ ԾՆՆԴԱՄԻՋԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ

Հիւանդութեանց արագ եւ արմատական դարմանում գիտական ամենավերջին եղանակաւ

Ծանօթ մանկաբարձ-բժիշկ **ՏՕՔԹ. ԹԱԳԻՈՐ** որպէս մասնագէտ ներքին եւ տղայոց հիւանդութեանց կայցելէ նաեւ հիւանդներու։ Ընդունելութեան ժամեր 10—12 եւ 2—8, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12 եւ 2—4

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

Հովանաւորութեամբ փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան

Յունիս 28, կիրակի, ժամը 3ին Միւթիւալիթէի սրահին մէջ

Մէթրօ՝ Մօպէռ-Միւթիւալիթէ

Տոմսերը կը ծախուին՝ Պ. Ա. Հարենց, 192 Rue Armand Silvastre, Becons - les - Bruyeres, Seine, Գրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 Rue Monsieur le Prince, (6), ճաշարան Հաճեան եւ ընկ., 3 rue de la Chaussée d'Antin (9), ճաշարան Ֆլորիա, 61 Rue Monsieur le Prince (6e), ճաշարան Լիլա 24, Rue St. Lazar (9e), Նպարավաճառատուն Մէրիտիօնալ 8, Rue de Chateaudun (9e), Նպարավաճառատուն Արթինեան 26 28, Rue Lesage (20e), Սափրիչ Ստեփանեան եղբ. 8, Rue Domat (5e) et 23, Bld. du Port Royal (13). եւ հանդէսին օրը կիշէն։

Տոմսեր՝ 30, 25, 15, 10, 7 եւ 5 ֆրանք

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ (ՊԱԼԵՆՑ)

51 Rue Monsieur - le - Prince, PARIS (VIe)

Հեռաձայն՝ Danton 88—65 — Մէթրօ՝ Odéon

Գրատանս մէջ կան հայերէն եւ ֆրանսերէն ամէն տեսակ գրքեր, գրական, գիտական, դպրոցական, թատերական, առողջապահական, լեզուաբանական (բառարաններ, զրուցատրութիւն), ինչպէս նաեւ երաժշտական կտորներ (Կոմիտաս վրդ.ի, Հայաստանի երաժիշտներու, Սինանեանի, Սրուանձտեանցի, Պարթեւեանի, եւայլն։)

Գաւառէն եւ արտասահմանէն ստացուած ապսպրանքները կը կատարուին արագ եւ խղճամիտ կերպով։ Գործառնութիւնները միշտ կանխիկ դրամով։

Կը գնենք եւ կը փոխանակենք հին կամ գործածուած գիրքեր։ Օրը օրին կը ստանանք նոր հրատարակութիւնները, Հայաստանէն եւ գաղութներէն։

Վարձու կը տրուին վիպական գրքեր

շաբաթը միայն 3 ֆրանքով (ամիսը 10 ֆր.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ՀԱՄԱՌՕՏ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ

ՈՒՆԻՆՔ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ, ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՆՔ ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԳՈՐԾԵՐ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ ՖՐԱՆՔ

Պոլէն, Զիւմ.— 70։

Լիսն, Մար. Եղբ.— 670։

Նիս, Տիկ. Վ.— 140։

Մոնթրէօյլ, Փաթ.— 35։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ հայրս Թէքմէնցի (կէմէրէկի շրջան) Արթին Մովսէսեան որ 1915ին հայ կամաւորներու հետ աքսորուած է Ուզուն Եայլա ուր մնացած է մինչեւ 1917։ Կը փնտռեմ նաեւ մայրս Ֆիլոր եւ եղբայրս Նազար Մովսէսեան որոնք աքսորուած են Ուզուն Եայլա եւ մինչեւ 1919 կը գտնուէին Ազիզիէի մօտ։ Իմացնել Երուանդ Մովսէսեանի, Rue de Grand Madir, La Ciotat, B. du Rhône), France.

— Կը փնտռուին Թոքատի Գրիգորիոս գիւղէն Ոսկեան եւ Խաչիկ Չոլաքեաններ։ Ժամանակին Յունաստանի որբանոցին մէջ կը գտնուէին. կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուին Ֆրանսա։ Ասոնց մօտիկ ազգականներ կը գտնուին Թոքատ։ Ասոնց մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Պ. Միսաք Տէրտէրեանի 27 Bld. Garibaldi, Issy les-Moulineaux, Seine. France.

— *Թաւրիզէն Պ. Գեղամ Աղիկեան կը փնտռէ Սալմաստցի Տիրան Սալմաստեան։ Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Ֆրանսա։ Իմացնել՝* Saboundjian *եղբայրներ 39* Rue de Trévise. Paris (9).

— Օր. Գոհար Քէսկինեան կը փնտռէ իր եղբայրը Զէյթունի կէպէն գիւղացի Մինաս Քէսքինեան, հօր անուն՝ Խաչիկ, մօր անուն՝ Մարիամ։ 7 տարի առաջ Մինաս իր քրոջ հետ կը գտնուէր անգլիական որբանոցը։ Իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել վերապատուելի Ղազարոսեանի, 7 Rue Papère, Marseille

VILLIERS - LE - BELի ՄԷՋ

Վարձու են կայարանինմօտ, լուսաւոր եւ փողոցի վրայ, ոչ կահաւորուած երկու սենեակներ առանձին մուտքով եւ փոքրիկ պարտէզով։ Տարեկանվարձք՝ 1800 ֆրանք։ Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Isabelle, 35 Bld. de Strasbourg, Paris, Հեռաձայն՝ Provence 75-93.

ԾԱԽՈՒ Է ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻՔԷՆ

Անակնկալ մեկնումի պատճառաւ ծախու է սափրիչի խանութ մը, հայկական կեդրոն, 2 զօրանոցներու դիմաց, խիստ յարմար գին, 6 տարի bail *եւ վերանորոգելի, լաւ կահաւորուած, 3 աթոռ, 9 աչք, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, վարձք ամիսը 300 ֆր.։ Մանրամասնութեանց համար դիմել* Guiragossian, Coiffeur, 32 Bld. Vauban, Valence, (Drôme).

Կ'ուզուին *վարժ գրաշարներ, անձամբ դիմել՝ 194,* Faubg. Saint Martin *(Փարիզ) Լեւոն Փափազեանի, ժամը 12--14 եւ 19—21։*

Վարձու է ընակութեան կամ որեւէ գործի յարմար սենեակ մը խոհանոցով միասին։ Ջուր, կազ, տարեկան վարձք՝ 3000 ֆր. դիմել Պ. Թ. Պօղոսեանի, 49 Rue Dombasle, մէթրօ՝ Convention.

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀՐԱՒԷՐ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Այցելեցէք Exposition Coloniale*ի մէջ,* Stand Palestine*ի կից,* Café Maure. *գարեջրատունը, ուր կը նուագէ ԹԱՌԻՍԹ ԺՕՐԺ եւ կ'երգէ Տիկին ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ մինչեւ կէս գիշեր։*

Exposition *մէջ միակ հայկական ժամադրավայրը։*

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Չափաւոր գին։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

ԿԱԶԻ ՕՃԱԽՆԵՐՈՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ԳԷՈՐԳ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

71 rue Longue des Capucins

71, Բիւ Լօնկ տէ Քաբիւսէն, ՄԱՐՍԷՅԼ

կը ծախենք, կը շինենք, կը նորոգենք եւ կը փոխանակենք կազի օճախներ նպաստաւոր պայմաններով

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ

ՈՒՆԻՆՔ ՍՈՒՐՃԻ ԵՒ ՄՍԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու պատուոյ մէտայլ Ֆրանս. առողջապահ. Նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։*

Թոքախտաւորներու համար pneumothorax*ի գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։*

Զղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ։

Դարմանանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Sociale*ի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։*

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) — Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ՅԱՌԱՋ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
24
ՅՈՒՆԻՍ
1931

24 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1603

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱԶԳԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ...

Հազա՛ր խորհեցէք ճակատները սեղմելու, ընդհարման կէտերը պակսեցնելու մասին։

Ջո՛ւր աշխատանք։ Ամէն բանի մէջ, միեւնոյն գործին համար, պիտի ունենանք միշտ քանի մը օրկան։

Ամէն բանի մէջ՝ «դուք ձեզի, մենք մեզի»։ Մեր ժամը, ձեր ժամը։ Մեր հոգաբարձութիւնը, ձեր հոգաբարձութիւնը։ Քանի մը տեսակ «ազգ» միեւնոյն ազգին մէջ։ «Ազգ» «ազգի» ղէմ։

Մեր բախտակից Ռուսերը ունին մէկ Մշակոյթի օր։ Մենք՝ առնուազն երկու տեսակ, միայն փարիզը հաշուելով։ Անոնք միեւնոյն օրը կը սգան իրենց դժբախտութիւնները։ Մենք՝ Ապրիլ 11ի մասին անգամ «ազգ»երու բաժնուած ենք։ Անոնք ունին խոշոր կազմակերպութիւններ։ Մենք՝ Հայր. Միութիւններն անգամ վերածեր ենք տասնորդական կոտորակներու։ Իւրաքանչիւրին ծննդավայրը Հայր. Միութիւն մըն է ինքն իր մէջ։ «Մեր քաղաքը, մեր գիւղը, մեր արտը»։

Եւ այսպէս ազգի-ազգի բաժանուինք, կամ «ազգ»երու բաժնուած՝ նոյն իսկ այն գործերուն մէջ որ կապ ունին օտար իշխանութեանց հետ։

Ռուսերը ունին մէկ հաստատութիւն — գրասենեակ — իրենց տարագիրներուն համար։

Մենք ունինք երկու հատ, եւ հաւանաբար կ'ունենանք երրորդն ալ։ Կամ ունինք արդէն, եթէ «Հօկ»ն ալ առանձին ազգ հաշուենք։

Կ'արժէ կանգ առնել այս գետնին վրայ։

Տասերկու տարիէ ի վեր, Հ. Հ. Պատուիրակութեան կցուած է գրասենեակ մը՝ գաղթականներու իրաւական-անհատական գործերուն համար։ Նախապէս հիւպատոսարան, երբ կառավարութիւն ունէինք։ Ցետոյ կրճատուած իրաւասութիւններով, բայց միակը որ ճանչցուած էր իբրեւ օրինական։ 1928ին այդ գրասենեակը կրկնապէս նուիրագործուեցաւ ֆրանսական կառավարութեան կողմէ՝ իբրեւ «Office des Réfugiés».

Ռուսկովսկին, որմէ Լոզանի [illegible] իրենց Պատուիրակութիւնը, վրձնելով ապաքաղաքական օդանի մը, «Գաղթ. կեդր. Յանձնաժողով», խառնեցին, յանդուգն կերպով մը անդուրեկան մարդու մը։ Ռամկավարները կը ներե՞ն հանգիստ կենալ։ Եւ ահա առտու մը իմացանք թէ իրենց Փարիզի գրասենեակին մէկ մասնաճիւղը երկարեր են մինչեւ Մարսէյլ, փաստաբանի մը գրասենեակին մէջ։ Եւ եթէ ինք սխալիր, հատ մըն ալ բացեր են Լիոնի մէջ։

Եւ հիմա ֆրանսական կառավարութիւնը իր այդքին առջեւ ունի երկու գրասենեակներ՝ միեւնոյն գործերուն համար։ Երկու ներկայացուցիչներ՝ ժընէվի (Նանսէնեան) ժողովներուն։ Երկու կնիք՝ զանազան վկայականներու համար։ Երկու ազգ, յանուն Հայոց ազգի...

Պիտի հարցնէք հիմա — կարելի չէ՞ համաձայնիլ, իրար հասկնալ գոնէ այս կէտին վրայ, եւ միացնել գրասենեակները։ Ունենալ մէկ եւ միեւնոյն կեդրոնական գրասենեակը, շփոթութենէ ազատելու համար թէ՝ տեղական իշխանութիւնները, եւ թէ սա դժբախտ գաղթականները որոնք չեն գիտեր ո՛ր դուռը զարնեն։

Պատասխան,—կարելի է, եթէ միայն ուզեն։ Որքան գիտենք ձեռնարկներ ալ կատարուած են Հ. Հ. Պատուիրակութեան գրասենեակին կողմէ, եւ տեղի ունեցած են մեղրածոր խօսակցութիւններ։

Իսկ արդի՞ւնքը— կարդացիք «Յառաջ»ի մէջ։ Ռամկավարներու գրասենեակը, որ մինչեւ հիմա կը գտնուէր «Մասիս» տպարանին մէկ անկիւնը, փոխադրուած է ժամուն բակը։ Ուրեմն, կը գտնուի «ընդ-հովանեաւ Ս. Յովհաննու Մկրտչի»։ Ինչ որ ոչ միայն մասնաւոր հո՛վ մը կուտայ նոր գրասենեակին, այլեւ կը խորացնէ անջրպետը, կը ստեղծէ երկիշխանութիւն։ Եւ կը յաւերժացնէ շփոթութիւնը։

Իսկ եթէ առտու մը փորձանք պատահի երկու գրասենեակներուն ալ, 12 տարեկանին եւ նորածինին,— յանցաւորը մենք չենք՝ այլ՝ օտարը...

Յաճախ ըսած ենք թէ գաղութներու կեանքը, սա չափազանց լայն, սանձարձակ ազատութիւնը ոչ միայն երեւան հանեց, այլ եւ աւելի շեշտեց մեր բոլոր բացասական յատկութիւնները։

Օրինակները՝ հազարներով կարելի է հաշուել։ Իսկ այս վերջինը՝ ամէնէն պերճախօսն է, քանի որ տեղի կ'ունենայ հասուն, մազ-մօրուք ճերմկցուցած մարդոց միջոցաւ։

Տեսակ մը «ազգասիրութիւն», որ տխուր ծաղր մըն է ազգին ցաւերուն հանդէպ։

Խանութպանութիւն մը, որ իսկապէս աղայական է, եթէ ոչ հայկական։

Ի՛նչ կասկած որ «ազգ»երնիս կը յառաջդիմէ։

... Եւ դուն, ժողովուրդ, սպասէ որ համերաշխինք։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՊՐԻ՛Ք, ԱՊՐԻ՛Ք

Նիւ Եորքի մէջ կը հրատարակուի հայատառ շաբաթաթերթ մը, «բանուոր», որուն ճակատը կը կարդանք «օրկան՝ միացեալ նահանգաց կոմունիստ կուսակցեան»։

Յունիս 13ի թիւին մէջ կ'երեւայ Սուրիայէն գրուած թղթակցութիւն մը՝ գլուխ-գործոց մը՝ շողոքորթութեան, քանի մը հատուածներ.

— «Քանի մը արիւնարբու դաշնակ լիտրներ իրար մէջ կը համաձայնին եւ կառավարութեան կը դիմեն, որ հայ գաղթականները կամ քարաշէն տուներ չինեն եւ կամ քաղաքէն կէս ժամ հեռու նահար գետի միւս ափը փոխադրուին։

Այս լիտրները գործիք են Թրաւվայի ընկերութեան ձեռքը որը որպէս թէ օրէնքով սեփականատէրն է այն հողամասին, որու վրայ գաղթականները կը բնակէին վրաններու տակ։

Հայ բանւորները, որոնք օրականն տասը ժամ արիւն քրտինքի մէջ կ'աշխատին, հազիւ չոր հաց մը ճարելու համար, հասկցան լիտրներու կալուածատէրերու հետ լարած թակարդը։ Ուր քովի եկանք, մէջն ըլլալով նաեւ ես, եւ որոշեցինք դիմադրել ոստիկանութեան։

Օգոստոս 25ին եկան զօրքերով [illegible] բայց տեղի չտուինք։ Վերջապէս յաջողեցանք յետաձգել տալ վրանները փլելու դաշնակ-իմպերիալիստական ծրագիրը։

Բանւորութիւնը հետզհետէ կը ճանչնայ դաշնակն ու ռամկավարը եւ հնչակեան մարքսիզմը եւ երես կը դարձնէ անոնցմէ։

Առոր գլխաւոր ապացոյցը, օր աւուր Սուրիոյ կոմկուսի շարքերը խտացնող հայ աշխատաւորներն են։ Սուրիոյ հայ բանւորները հիասթափած են «ասպետական» Ֆրանսայի «վեճահոգի» իմպերիալիզմէն եւ այժմ Սուրիոյ բանւորութեան յառաջամարտիկ Սուրիոյ Կոմկուսի ղեկավարութեամբ կը կռուին ֆրանսական իմպերիալիզմէ եւ անոր հայ սպասարկուներուն դէմ եւ պիտի կռուին մինչեւ որ իմպերիալիզմը չքանայ եւ բանւորագիւղացիական սովետը իրականութիւն դառնայ Սուրիոյ մէջ։»

ՆՈՐԷՆ ՀԱԿԱՀԱՅ ԱՌԱՍՊԵԼ ՄԸ

Պէյրութի Ազդակը կը գրէ.—

Քանի մը օրերէ ի վեր նաճար սրճարանը սկսած էր գործածել ելեկտրական լոյսը։ Պոյքոթի կոմիտէն Թուրքիկները ցրուելով հրաւիրեց ժողովուրդը որ գայն պոյքոթաժի ենթարկէ։

Կիրակի իրիկուն անոր վրայ անճանօթներու կողմէ վառօդ եւ գէշ ֆոտերով կազեր պարունակող պայթուցիկներ նետուեցան։

Այս առթիւ *լ'Օրիան* կը գրէ որ այս պայթուցիկները նետողներուն մէջ նշմարուած են բազմաթիւ Հայեր? եւ մարդիկ որ Ռուսերու կը նմանին։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԵՒ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Թէեւ պաշտօնապէս Պէյրութի մէջ պոյքոթը վերջացած է, սակայն հանրակառքերը պարապ կը շրջին, ժողովուրդը կը շարունակէ ցոյց տալ իր դժգոհութիւնը հանդէպ գոյացած հաշտաձայնութեան։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց կարգ մը մարդիկ, որոնք ժողովուրդը կը դրգռէին որ չնստի հանրակառք։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ցուսահատական հարիւր Հայ որբեր

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԱՄԱՐ

Սելանիկի «Հորիզոն»ը կը գրէ.

—Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Սելանիկի Մասնաճիւղը փարիզի իր կեդրոնէն ստացած է հեռագիր մը, որով, 15-18 տարեկան հարիւր երկրագործ որբեր կ'ուզուին Ֆրանսայի համար։ Այս որբերը ճամբայ պէտք է հանուին յառաջիկայ յուլիսի 10ին։

Կ'իմանանք որ, Հ. Բ. Ը. Մ. ժասնաճիւղի վարչութիւնը հեռագրած է անմիջապէս կեդրոնին, որ 15.18 տարեկան որբեր գրեթէ չկան, իսկ 18-20 տարեկան որբերէն կարելի է ղրկել ուզուած համրանքով։

Միւս կողմէն, մասնաճիւղի վարչութիւնը պիտի որոշէ թէ՝ ի՛նչ ձեւով կարելի է կատարել ուզուած երիտասարդներու ընտրութիւնը։

Եռուսաղէմի պատրիարքական ընտրութիւնը

Թորգոմ Եպ.ի ընտրութեան լուրը արդէն հաղորդեր էինք ա-տենին։ Այս առթիւ Երուսաղէմի մեր Թղթակիցը կը հաղորդէ հետեւեալ մանրամասնութիւնները, 16 յունիս Թուականով.

—Երէկ արդէն վերջին ժողովը գումարուած էր Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ քուէարկելու իրաւունք ունեցող 40 միաբաններու ներկայութեան։ Միաբանական շարքին մէջ ընդունուելու մասին Թորգով արքեպսկ.էն ընդունուած ուխտագիր-նաւակը կարդալէ ետք վաւերացուեցաւ միաձայնութեամբ, որմէ յետոյ ժողովը ընտրելեաց ինգանուն ցանկին պատրաստութեան ձեռնարկեց։ Ընտրուած էին Թորգոմ արքեպսկ. 38 քուէով, Մկրտիչ եպսկ. 19, ցարութիւն վրդ. 16, Սմբատ եպսկ. 13, Ներսէս վրդ. 10։ Ցեղապաշ Նշանեան եպսկ. Թէեւ իր թեկնածութիւնը վերցուցած էր, շահեցաւ 7 քուէ։ Ըստ օրինի ինգանուն ցանկին վրայէն քուն պատրիարքին ընտրութիւնը 24 ժամ յետոյ տեղի պիտի ունենար դահլիճին մէջ, 41 քուէարկողներու ներկայութեամբ։ Քուէարկութիւնը տեղի ունեցաւ խաղաղ մթնոլորտի մէջ։ Արդիւնքը պարզուեցաւ շուտով, Թորգոմ արքեպսկ. Գուշակեան 34 քուէով պատրիարք ընտրուած էր։ Կէս ժամ յետոյ ժողովը ցրուեցաւ եւ եկեղեցւոյ զանգերը ղօղանջել սկսան, լուրը հաղորդելու համար նաեւ հանրութեան։ Մնացեալ 7 քուէներէն 5 սպիտակ եւ 2 քուէ ալ տեղապահին յատկացուցած էին։

Հուվըրի առաջարկէն յետոյ

Միջազգային տուրքերու վճարման մէկ տարի յետաձգումը որ առաջարկուեր էր Միացեալ-Նահանգներու նախագահին, Հուվըրի կողմէ, կը շարունակէ զբաղեցնել Եւրոպայի հանրային կարծիքը եւ պաշտօնական շրջանակները։

Ինչպէս գրեր էինք, Ֆրանսայի ելեւմտական նախարարը խոր քննութեան մը ենթարկեց ամերիկեան առաջարկը, մասնաւորաբար գնահատելու համար առաջարկուած զոհողութեան չափը։ Նախարարը յետոյ իր քննութեան արդիւնքը հաղորդեց հանրապետութեան նախագահին եւ վարչապետին։ Ստեղծուած կացութիւնը իր կարգին քննեց նաեւ արտաքին նախարարը Պ. Պրիան։ Հարցը կ'ուսումնասիրուի ներկայիս նախարարաց խորհուրդին կողմէ։

Ֆրանսայի քաղաքական շրջանակները զանազան մեկնութիւններ կուտան ամերիկեան առաջարկին եւ կը ջանան անոր հետեւանքները ճշդել։ Հարցապնդման երկու առաջարկներ ներկայացուած են արդէն խորհրդարանին։

Խորհրդարանական շրջանակները մեծ կարեւորութեամբ կը նային այս առաջարկին եւ զայն կը նկատեն անակնկալ հետեւանքներով յղի դէպք մը, մանաւանդ որ անգլիական կառավարութիւնն եւս տաք ընդունելութիւն մը ըրած է։

Գերմանիոյ մէջ կը շարունակեն մեծ յոյսեր կապել առաջարկին։ Գերման մամուլը Հուվըրի այս ձեռնարկը կը նկատէ դիւանագիտական մեծ յաղթանակ մը Պրիւնինկի դահլիճի համար եւ Անգլիոյ, Գերմանիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ մերձեցման արտայայտութիւն մը։

Պերլինի քաղաքական շրջանակները կը կարծեն թէ հատուցման մէկ տարուան դադարը կարելի պիտի ըլլայ օգտագործել ի նպաստ երկնկի ծրագրին արմատական վերաքննութեան։

Հուվըրի առաջարկը անակնկալ մը չեղաւ իտալական կառավարութեան համար, որովհետեւ նախօրօք լուր ունեցեր էր դեսպանին միջոցով։ Այս առթիւ, կարծիքներու փոխանակութիւն տեղի ունեցած է Պերլինի, Փարիզի, Լոնտոնի դեսպաններուն եւ Հռոմի միջեւ ու արտաքին նախարարը սկսած է քննել հարցը։

Պուլկարիոյ ընտրութիւնները

Պուլկարիոյ ընտրութիւնները վերջացան։ Թէեւ անոնց արդիւնքը հազիւ կարելի պիտի ըլլայ ստուգել եւ յայտարարել 15 օրուան մէջ, սակայն արդէն, բացայայտ է թէ կառա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ-ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ցտացած ենք հետեւեալ գումարները.—

Պ. վահրամ խաչերեսեան	
Aulnay s)Bois	25.—
Ցունիս 19ի գումարը	5838.35
Ընդհ. գումար	5863.35

*
**

ՋԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Թ. Այվազեան, Լիոն	15.—
Ե. Յովհաննէսեան	10.—
Տիկ. Մառի Ակոնեան	15.—
Ա. Պիպէռեան	10.—
	50.—
Ցունիս 21ի գումարը	2990.—
Ընդհ. գումար՝	3040.—

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ցուրք կառավարութիւնը որոշած է եօթուկէս միլիոն ոսկիի խնայողութիւն ընել։

Երկար խորհրդակցութիւններէ յետոյ, այս խնայողութեան վեց միլիոն ոսկին ապահովուած է դեռ պայմանագրութեան չենթարկուած կարգ մը յանձնառութիւններու յատկացուած վարկերը ջնջելով։ Մնացեալ մէկուկէս միլիոն ոսկիին համար ալ որոշուած է ժաս մը խնայողութենէ 400 հազր ասկեր ասկանը 200 ոսկիի իջեցնել եւ, դեսպանները բացառութիւն ըլլալով, բոլոր պաշտօնական ինքնաշարժները վերցնել։ Սկզ գատ, կից պիւտճէներ ունեցող պաշտօնատուններու մէջ ամսականները պիտի զեղչուին։

Գործավարներու ամսականներուն զեղչի մասին տրուած որոշումը իսկոյն սկսած է գործադրութեան դրուիլ։ Այս կերպով, տարին 85 հազար ոսկիի չափ խնայողութիւն պիտի ըլլայ։

Մինչեւ հիմա, վարչապետը՝ երեսփոխանի ամսականէն զատ, ամիսը եօթ հարիւր, գործավարներն ալ չորս հարիւր ոսկի կը ստանային, երբ գործավարներու Թորիւրդին այս որոշումը Ազգ. Ժողովին մէջ վաւերացուի, ասոնցմէ իւրաքանչիւրը, վարչապետն ալ մէջը ըլլալով, ամիսը 550 ոսկի պիտի ստանան իբր երեսփոխանի եւ գործավարի Թոշակ։

Այս պարագային, վարչապետութեան խորհրդականը վարչապետէն 50 ոսկի աւելի, միւս գործավարութիւններու խորհրդականներն ալ անոնցմէ 50 ոսկի պակաս Թոշակ ունեցած պիտի ըլլան։

∴ Թալքի խորհրդարանական հատուածը նիստ գումարած եւ զբաղած է պիւտճէի խնայողութեան խնդրով, կիւմիւշխանէի երեսփոխան Հասան Ֆէհմի խօսած է գործավարներու Թոշակներու կրճատումին եւ ինքնաշարժներուն ջնջումին մասին եւ տրուած որոշումը ուղիղ չէ գըտած, աւելցնելով Թէ այս որոշումը ներկայիս ի գործու եղող օրէնքին դէմ է։ Ուրիշ բազմաԹիւ երեսփոխաններ ալ այս մասին կարծիք յայտնած են։

Ի վերջոյ, մերժուած է գործավարներու Թորիւրդին որոշումը, այն հիման վրայ Թէ փոխադրութեան միջոցն ու պաշտօնին Թոշակը կը վերաբերին եղած ծառայութեանց եւ ոչ Թէ անձերուն։

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ ԵՒ ԴՈՒՐՍ

"ԻՆՏԵՐՎԵՆՑԻԱ„Ի ԱՌԱՍՊԵԼԸ

Դաշնակցութեան կողմէն «հակախորհրդային ինտերվենցիայի դիրքեր պատրաստել»ու անհեթեթ առասպելը, պէտք է իր պատճառները ունենայ։ Չէ՞ որ «բացառիկ բարեմասնութիւններով օժտուած Հայաստանի ղեկավարները» և մասնաւորաբար իր «պատուական և կարող երիտասարդ» կեդրոնական դէմքը (Կ. Կ.ի քարտուղարը) յիմարներ չեն վերջապէս մէջտեղ նետելու համար կեղծ պատմութիւն մը։

Ի՞նչպէս հասնիլ ոակայն այս պատճառներու լուսաբանութեան։

«Խ. Հայաստան»ի յետագայ թիւերու նոր նշանախօքերն ու որոշումները կը պարզեն գաղտնիքը իր բացարձակ ծալքերուն մէջ։

Հայ համայնավարը, հակառակ իր միահեծան տիրապետութեան, անհանգիստ է շարունակ։ Ան մտահոգ իր կացութեան պահպանման խնդրով, շարունակաբար կը տեսնէ թշնամիներ, սպառնական ու անընկճելի, իր շուրջը և իր մէջ։

Ո՞վ է այս թշնամին և ի՞նչպէս մնացեր է տակաւին սպառնական «ամենայաղթող» համայնավար ուժին դէմ։

— Ո՛չ ոք, կը պատասխանէ շարունակ հայ համայնավարը, երբ պէտք ըլլայ փաստելու իր ուժի մասին։

Սակայն այս պնդումներուն հակառակ, նոյն այդ պարոնները կը խօսին արդէն, ոչ միայն արտաքին, այլ և ներքին թշնամիներու մասին։

Կը թուի թէ կարեւորը «ներքին» թշնամին է։ Ու ճիշդ այս տարրին դէմ են ուղղուած ո՛չ միայն համայնավար պայքարի բոլոր ծանօթ զէնքերը, այլ և այս պայքարին արդիւնաւորման համար է պատրաստուած «ինտերվենցիայի» վրան-բաց խայտառակութիւնը։

[illegible] Ապրիլ 22 թուակիր կուսակցական որոշումը և խմբագրական յօդուածը կը հիմնաւորեն մեր տեսակէտը։

— «Կապիտալիզմի վերջին լուրջ պատուարը մեր երկրում՝ կուլակութիւնը ցոյց է տալիս սօցիալիստական յարձակմանը կատաղի դիմադրութիւն։ Այս պայմաններում է, որ աշխուժանում են բոլոր տեսակի հակայեղափոխական իտիոլոգիեաները, հանդէս է գալիս կոնդրատեվականութիւնն իր ինտերվենցիոնիստական դաւերով ու ոտնձգութիւններով։»

Պաշտօնական զեկոյցը բնորոշելով ներքին «թշնամիների դէմքը» չուշանար կապ հաստատել անոնց և Դաշնակցութեան մէջ.

— «... Հայաստանի կոնդրատեվականների այս խմբակի ամբողջ դիրքաւորումը սերտօրէն զուգորդւում է հայ բուրժուազիայի մարտական կուսակցութեան՝ Դաշնակցութեան վարած ինտերվենցիոնիստական քաղաքականութեանը եւ այդ տեսակէտից մեր պայմաններում կոնդրատեվականները միաժամանակ հանդիսանում են դաշնակցութեան փաստական ագենտները —նրա հակայեղափոխական ծրագրերի ջատագովերն ու կիրառողները։»

Այս եւ նախորդ արտայայտութիւններէն կը պարզուի ասանվիճելի իրողութիւնը թէ Հայաստանի վարիչներուն համար հերթական խնդիր է դարձած «մաքրել» երկիրը «վտանգաւոր եւ վնասակար» տարրերէն, բացառաբար մտաւորական դասէն։ Բայց ի՞նչպէս եւ ի՞նչ պատրուակներով։ Որովհետեւ անբարեյոյս դարձած այս մարդիկը, վերջին հաշուով բոլորն ալ արժէքաւոր, գիտնական եւ մտաւորական այն գործիչներն են, որոնք խորհրդային իշխանութեան կազմութեան օրերուն ի սպաս դրեր են իրենց ուժերը նոր կարգերու տեւականացման։

Պէտք էին ուժեղ եւ հիմնաւոր պատճառներ, ուրեմն դատապարտելու համար, այս նոր թշնամիները, ծածկելու համար իրենց բուն նպատակը։

Հոս է որ իմաստ կ'առնէ «ինտերվենցիայի» առասպելը։ Ահաբեկչական եւ խուճապային մթնոլորտ ստեղծելու համար ամէնէն ընթացիկ միջոցը մեր երկրին մէջ արտաքին վտանգի ահազանգն է։

«Էլ Ահրար»ը իր հրատարակութեամբ մէջտեղ դրաւ արտաքին վտանգը, անոր կազմակերպութեան մէջ միացնելով Դաշնակցութիւնը, ռուս միապետութիւնը, «քրտական շէյխերը» եւ վերջապէս հայ ազգայնականութիւնը Պ. Պօղոս Նուպարի հետ եւ այս բոլորը հովանաւորուած «անգլեւֆրանսական իմպերիալիզմէն։»

Արտաքին այս դասաւորումէն ետք կը մնար անոր արտայայտութիւնները, հետքերը գտնել բուն իսկ Հայաստանի մէջ։

Մ'ենք տեսանք արդէն այն կապը որ գտած է Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան գերագոյն մարմինը արտաքին՝ «ինտերվենցիոնիստների» եւ ներքին «կոնդրատեվականների» մէջ։ Իսկ աւելի յետոյ այս ուժերէն մասնաւորուեցաւ Դաշնակցութիւնը, որ գործելով երկրէն դուրս, Հայաստանի մէջ ալ ունի եղեր իր «լրտեսներ»ը յանձինս Կամսարականի, Աւտալբեկեանի, Քոչարեանի եւ բազմաթիւ անուններու, որոնք օրը օրին հրատարակուած են մեր թերթին մէջ։

Այսքանը արդէն բաւական էր բաց կռիւը յայտարարելու։

Կուսակցութեան ղեկավար մարմինները մոռցած արտաքին վտանգը, շարունակաբար հրահրեցին կռուիլ «կոնդրատեվականութեան» դէմ «արմատախիլ անել» անոնց ամենատաքննութեան տմարդի ու զզուելի գործողութիւնը։ Հրատարակուած մտաւորականներու կենսագրութեան անցեալը դարձա քննութեան նիւթ։

Իւրաքանչիւրին համապատասխան մեղադրական մը գտնել դժուար չէր ի հարկէ։

Չափազանց ուշագրաւ է այս տեսակէտէն այն իրողութիւնը թէ մարդիկ չվարանեցան Աւտալբէկեան մը քշել հրապարակէն, իբրեւ վտանգաւոր տարր անոր համար միայն, որ այս պարոնը 1926ին հողային հարցին նուիրուած իր մէկ աշխատութեան մէջ վճռականօրէն չէ ջատագոված համայնավար ներկայ ընթացիկ տեսակէտը։

Այլ խօսքով, այն ժամանակ երբ իրենք համայնավարներն իսկ տակաւին պարզ եւ վերջնական բանաձեւ մը չունէին հողային հարցին շուրջ ու կը վիճէին զանազան ուղղութիւններով, մահացու մեղք է գործած Աղդալբէկեանը ճիշդ իրենց օրինակով աշխատանք կատարած ըլլալու համար։

Հետաքրքրական են նաեւ Պ. Քաջազնունիի դէմ գործածուած փաստերը։

Խորհրդային Հայաստանի 10ամեակի առթիւ իր մէկ անտիպ յօդուածով Քաջազնունին կը գրէր ի միջի այլոց.

«Երբ մտածում եմ, թէ Միութեան գրոհ տւող այլազան ուժերի շարքերից մէկում կարող է գտնուել նաեւ մի հայ մարդ, սիրտս լցւում է անհուն ցաւով ու զայրութով»։

Որովհետեւ Պ. Քաջազնունին համոզուած է թէ հոն Հայաստանի մէջ «հայրենիք են ստեղծում, պետութիւն կառուցում»։ Եւ հետեւաբար ստեղծող ու կառուցող այս իշխանութեան դէմ, Հայը բնականաբար չպէտք է թշնամիի դիրքերու մէջ գտնուի։

Պ. Քաջազնունին իր այս հիմնական տեսակէտէն ելլելով, ճիշդ է որ այնքան ալ մեծ կարեւորութիւն չընծայեր ինտերվենցիայի առասպելի մէջ Դաշնակցութեան վերագրուած դերին, եւ ճիշդ այս պատճառով ալ կը դատապարտուի ան որ «ըստ էութեան դեռ չի այրել իրեն Դաշնակցութեան հետ կապող կամուրջները»։ Ո՛չ միայն այսքան այլեւ այն, որ Պ. Քաջազնունին ջանացեր է.

«փաստօրէն քօղարկելու Դաշնակցութեան ինտերվինցիոնիստական դէմքը»։

Այս կարգի անհեթեթ փաստարկութիւններն են ահա հայ մտաւորական գործիչներու դէմ սկսած հալածանքին։

Ճշմարտութիւնը սակայն այն է թէ այսօր աւելի քան երբեւէ հայ համայնավարները կ'ըմբռնեն իրենց անկարողութիւնը, անզօրութիւնը վարելու համար երկրի ճակատագիրը։ Օրէ օր աճող վտանգաւոր տրամադրութիւնները, որպէս հետեւանք իրենց անշնորհք ղեկավարութեան, պէտք է խեղդել ու ծածկել։

Եւ վերջապէս, միշտ իրենց տգիտութիւնը ծածկելու, և իրենց նախորդներու (համայնավար) ապիկարութիւնը փաստելու մարմաջով տարուած, պէտք էր մաքրել իրենց շրջապատը բոլոր «անհարազատ» տարրերէն։

Այս բոլորին համար պէտք էր ահաբեկել ժողովուրդը, պէտք էր սրել տրամադրութիւնները։

Դաշնակցութեան շուրջ եղած աղմուկը այս միակ նպատակի ծառայող գլխաւոր դրդապատճառն է միայն։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ՇՐՋԱՆԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ

(Տեղեկագիր Մարսէյլի Ազգ. Կեդր. Վարչութեան 1929 Դեկտեմբերէն — 1931 Մարտ)

Բ.

Կարգ մը ըսի-ըսաւներու եւ թիւրիմացութեանց վերջ տալու համար, կ'արժէ հոս կանգ առնել եւ տալ քանի մը գլխաւոր գիծերով այն պատճառները, որոնք մեր դպրոցին եւ մանկապարտէզին այս տարի գոց մնալուն յանգեցան։

Մանկապարտէզի սրահը թիւ 3 Էքլիփս փողոց, ուր փոխադրուած էր նաեւ մեր նախակրթարանը 1928-1929ին, շէնքի տիրոջ կողմէ, 1929ի մարտին, Զատկուան արձակուրդին բացուած եւ գոյքերը փողոց նետուած են, չուզելով որ իր շէնքը դպրոցի վերածուի։ Նոյն շրջանի Վարչութեան ջանքերով կարելի եղած էր շէնքին վերստին տիրանալ. եւ տիրոջ այս հակաօրինական արարքին դէմ դատ բանալ։ Երկար դատավարութենէ վերջ, յաջողեցան այս դատը շահիլ եւ 18,000 ֆրանք ալ նիւթական հատուցում ստանալ, որ հաշուեկցեցանք շէնքի վարձքին փոխարէն մեր ունեցած պարտքին։ Այս հատուցման հետ, պարտադրուեցաւ մեզ սակայն, անցեալ տարուան 1930 յուլիսէն.վերջը — երբ վարձքի մօտ 3 տարուան պայմանաժամն ալ կը լրանար — շէնքը յանձնել իր տիրոջ։

Այս կերպով ուրեմն, Վարչութեանս կանխաւ յայտնի էր, այսօրուան առանց շէնքի մնալու ցաւալի պատկերը։ Ու այդ մտահոգութեամբ տարուած, մեր բոլոր կարելին փորձեցինք շէնք մը ճարելու համար։

Առաջնորդ հայրը եւս, Վարչութեան հետ եւ անկից աւելի մտահոգ դպրոցի շէնք մը ունենալու մասին, իր հեղինակութեամբ. անցեալ տարուան նոյեմբերի ընթացքին, օգտուելով Պ. Ներսէս Կիւլպէնկեանի Մարսէյլ գտնուելու առիթէն. կրբաստուսը առնել դպրոցի շէնքի մը գնման համար։ Այս գեղեցիկ պատեհութենէն քաջալերուած ու մտահոգ վաղուան անորոշ վիճակէն. ամէն հետապնդում կատարեցինք դպրոցի շէնք մը գնելու կամ վարձելու համար։

Առաջնորդ հայրն էր դարձեալ, որ 17 մայիս 1930ի մեր նիստին յայտնեց թէ «ռիւ աը լա Ֆարի» մէջ շէնք մը գտած է ծախու 160 հազար ֆրանքի։ Այս շէնքին համար երկար խորհրդակցութիւններ եւ բանակցութիւններ եղած են, շէնքի գնման յանձնախումբին Պ. Պ. Յ. Սելեանի, Հայկազն Գույումճեանի և Յովհ. Սահաթճեանի հետ։ Այս ամբողջ բանակցութիւններէն եւ մեր փորձերէն այն եզրակացութեան եկաւ Վարչութիւնս որ իր առժամեայ ըլլալու հանգամանքը, ինչպէս նաեւ այս գործին Թեմական երեսփոխաններու ընտրութեանց զուգադիպելու պարագան, Վարչութեանս հեղինակութիւնը առարկելի կը դարձնէր... Վարչութիւնս կը գտնէր որ թեմական ընտրողական յանձնախումբը գոնէ, իր աշխատանքները այնպէս մը պէտք է դասաւորէ եւ փութացնէ որ դպրոցներու վերաբացումէն առաջ կարելիի ըլլայ Թեմական նոր Երեսփ. Ժողով գումարել եւ ընտրել Վարչութիւնը, որ ուրեմն հնարաւորութիւն եւ ժամանակ ունենար պէտք եղած աշխատանքը կատարել դպրոցներու վերաբացումին համար։ Այս մտածումով մեր 18յունիս թուակիր նամակով, խնդրեցինք ընտրողական յանձնախումբէն որ ընտրութեանց թուականը՝ 24 օգոստոսը մէկ ամիսով կանխէ, եւ նշանակէ 27 յուլիս։ Ընտրողական յանձնախումբը 24 յունիս թուականով արդարացի գտնելով հանդերձ Վարչութեան առաջարկը, կը յայտնէր որ հակառակ իր կամքին չի կրնարփութացնել ընտրութեանց թուականը, քանի որ նախապէս երկամսեայ պայմանաժամ տրուած է։

Օգոստոս 19ին, դարձեալ վարչութիւնս մտահոգ դպրոցներու անորոշ եւ դժբախտ ճակատագրով, յառաջիկայ շրջանի համար, գոնէ նախապատրաստական աշխատանքթեամբ, ծանօթ ազգայիններու հետ երկու խորհրդակցական նիստ ունեցաւ եւ որոշուեցաւ մինչեւ կեդրոնի մէջ յարմար շէնքի մը գտնուիլը առժամաբար թէ՛ մանկապարտէզը եւ թէ՛ նախակրթարանը բանալ եկեղեցւոյ շէնքին մէջ։ Այս ուղղութեամբ ալ թերթերու մէջ թէ առանձին, յայտարարութիւն կատարուեցաւ։ Եւ սակայն մանկապարտէզի համար ոչ իսկ մէկ՝ իսկ նախակրթարանի համար ալ միայն 12 տղաք արձանագրուած էին, պարզապէս տեղի հեռաւորութեան պատճառով։

Մեր հայ մանուկները՝ որոնք անցեալ տարիներուն մեր դպրոցները կուգային մեծ մասով, փողոցները մնացած էին որովհետեւ ֆրանսական վարժարանները լեցուած՝ տեղ չըլլալուն պատճառով, չէին ընդունուած։

Հոկտեմբեր 14ին, վարչութիւնս խորհրդակցութեան հրաւիրեց այս անգամ, մինչ այդ կեդրոնէն ընտրուած 18 նոր երեսփոխանները որոնց պարզեց այն ցաւալի կացութիւնը որուն մատնուած են մեր ամբողջիս գուրգուրանքին ու հոգածութեան յանձնուած մատաղ սերունդը։ Այս ժողովը կանգ առաւ Տօմինիքէն փողոց34թիւ շէնքին և որոշեց այս շէնքը ձեռք բերելու միջոցներու մասին խորհիլ։ Ծանօթ է մնացածը։ Այսինքն այն որ այդ շէնքի գնման համար, վարչութիւնս Մարսէյլի մէջ գոյութիւն ունեցող բոլոր Հայրենակցական Միութիւններն ու ծանօթ սրտցաւ ազգայինները խորհրդակցական խառն ժողովի մը հրաւիրելով, այդ ժողովին մէջ, կազմեց դպրոցի շէնքի գնման համար հանգանակիչ յանձնախումբ մը։ Ուրախ ենք յայտարարելու որ մեծ եռանդով կ'աշխատի հանգանակութիւնը յաջողցնելու, ու կրկնապէս ուրախ ենք յայտարարելու որ, ի մասնաւորի բոլոր Հայրենակցական Միութիւններն ալ անխտիր գործին փարած են, եւ վստահ ենք, որ ծանօթ բարեսէր ազգայիններու կողմէ. կանխաւ խոստացուած գումարներուն հետ· հանգանակիչի ձեռք բերած արդիւնքով այդ շէնքին կը տիրանայ Մարսէյլի հայ գաղութը, եւ կեդրոնը եւս կ'ունենայ իր մանկապարտէզ-նախակրթարանի սեփական շէնքը, եւ քաղաքի 6—700 հայ մատաղ սերունդը եւս կը փրկուի այլասերման անմիջական վտանգէն։

ԽՄԲ.— Ինչպէս խորագիրէն ալ կ'երեւայ, տեղեկագրին Թուականն է 18 մարտ, հետեւաբար նկատի չունի անկէ յետոյ յառաջ եկած նոր կացութիւնը՝ այս եւ ուրիշ հարցերու մասին։

* * *

Շրջաններու կրթական գործը.— *1929 930 եւ 930.931* երկու շրջան. հակառակ կեդրոնի այս տխուր պատկերի, պէտք է, ի պատիւ շրջաններուն, գնահատանքով յայտնենք որ բոլորն ալ տարուէ տարի կը բարգաւաճին եւ կը յառաջդիմեն։ Շրջաններու երէկի պանկապարտէզները՝ այսօր արդէն իրենց նախակրթարանի բաժանմունքներն ալ ունին եւ կը կատարեն փրկարար դեր, փեթակի մեղուներու նման մեր մատաղ սերունդը կը վժժայ այդ շէնքերէն ներս, որոնք նեղ կուգան այժմ եւ պզտիկ, օր աւուր աւելցող պզտիկներուն որոնք օրն ի բուն կ'երգե՛ն, կը սորվի՛ն հայերէն կը բարբառին։

1. Սէն Լու.— *Այժմ աշակերտներու թիւը հասած է 230ի, Մատուռ-դպրոցը՝ անցեալ տարի իր քով աւելցուած դասարանով դարձեալ նեղ գալուն, այժմ մատրան կից նոր հողի վրայ դասարաններ՝ շինելու ձեռնարկած է թաղականութիւնը։*

2. Պուլվար Օտտօ.— *Միակ շրջանն է որ տակաւին չկրցաւ իր «սեփական» մատուռ-մանկապարտէզը ունենալ։ Չորս տարի է կը մնայ նոյն վարձուած շէնքինմէջ, որ* [illegible] *աշակերտ ունի, որոնք խճողուած են իրարու վրայ։*

3. Ս. Մարկրիթ.— *Ունի 85 աշակերտ։ Անցեալ տարի միայն մանկապարտէզ էր, այս տարի ունի նախակրթարանի բաժանմունք։*

4. Քամփայնը Ֆոէգ.— *Ունի 75 աշակերտ։*

5. Ս. Անթուան.— (*Քան Փէրիէ*).— *Ունի 170 աշակերտ։ Ծրագրած էր նոր դասարան աւելցնել մատրան կից։ Պատրաստի խնայած բաւարար գումար ալ ունէր։ Բայց իր թաղերէն Ասլանպէկցիները հեռաւորութիւննին պատճառելով, եւ քիչ մըն ալ հայկական բարի նախանձէ մղուած, այս հոկտեմբերին (1930) անմիջապէս կանգնեցին իրենց սեփական մանկապարտէզ մը, որով Ս. Անթուանի թաղականութիւնը նոր դասարանի շինութենէն հրաժարեցաւ առ այժմ։*

6. Ս. Անթուան, Camp Boulevard.— *Ասլանպէկցիներու թաղն է. ինչպէս ըսինք* Camp Périerէն *զատուելով, այս տարի շինեցին իրենց մանկապարտէզը։ Ունին 40 աշակերտ։*

7. Ս. Աթուան, La Viste.— *Ս. Անթուանի այս թաղն ալ, հետեւելով Ասլանպէկցիներու օրինակին շինեցին սեփական մանկապարտէզ մը, ունի 35 աշակերտ։*

8. St. Julien Beaumont.— *Իրենց նախկին վարձու շէնքին մէջ — որ կը ծառայէ իբրեւ մատուռ-մանկապարտէզ— ունին 80 աշակերտ։*

Պարտք կը զգանք գնահատանքով յիշել հոս որ, ինչպէս միւս արուարձաններու մատուռ-մանկապարտէզներու շինութեանց, Ս. Անթուանի այս երկու թաղերու նոր մանկապարտէզներու շինութեան ալ Առաջնորդ Հայրը մեծապէս սատար հանդիսացած է, անձամբ ներկայ եղած է հիմնարկութեանց ու նիւթապէս ալ օժանդակած՝ իւրաքանչիւրին 1000ական ֆրանք վճարել տալով ծանօթ 70,000 ֆրանք գումարէն։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆ... ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

Le Mois պարբերաթերթէն կը թարգմանենք հետեւեալ յօդուածը, որուն խորագիրն է «Գրականութեան կոլեկտիվացումը Ռուսիոյ մէջ»։

— Երբ կը թղթատենք Ռուսիոյ գրական թերթերն ու պարբերականները, կը տեսնենք, որ մեծ փոփոխութիւն մը տեղի ունցցած է այս վերջին տարիներուն սովետական դպրութեանց մէջ։ Ռուսիոյ մէջ ստեղծուած բազմաթիւ ճակատներէն մէկը, մասնաւորաբար գրական ճակատը, մտահոգութիւն կը ներշնչէ կոմունիստ ղեկավարներուն։ Գրողները շատ «ետ են մնացած» երկրին ընկերվարականացման եւ վերանորոգութեան ճամբուն վրայ։ Պէտք եղած չափով չեն լծուած հնգամեայ ծրագրին։ Վերջնապէս չեն թօթափած անհատական ստեղծագործութեան հին աւանդութիւնները։ Սովետ քննադատ մը, վերջերս, առաջարկեց հիմնել տեսակ մը «գրական գործարան», որ «հաւաքական» վէպեր եւ բանաստեղծութիւններ պիտի յօրինէր։ Արտադրուելիք գործը պիտի բաժնէին կարգ մը մասնագէտներու միջեւ։ Ոմանք պիտի յօրինէին տրամախօսութիւնները, ուրիշներ՝ բնանկարները, եւյլն.։ Անշուշտ, այս ծրագիրը կարելի չէ լուրջ համարել, այսուհանդերձ կը յատկանշէ «ճարտարարուեստական» միտքը, որ կը տիրէ ռուս ժամանակակից ամբողջ գրականութեան։

Օրուան հարցն է «կոլեկտիվացնել» գրականութիւնը (հաւաքականօրէն ստեղծել)։ Կ'ուզեն գրականութիւնը վերածել ճարտարարուեստացման ճշմարիտ գործիքի մը։ ՌԱՊՊ (Պրոլետար Գրողներու Ընկերութիւն) կը յայտարարէ անխնայ կռիւ անհատ գրողին դէմ, որ կ'ուզէ աշխատիլ ինքն իր սենեակին մէջ, փոքր-քաղքենի վիպագիրին դէմ, որ կ'ուզէ պահպանել իր արուեստա[illegible]ութիւնը։

Գործին գլխաւոր յատկանիշը այլ եւս չի կայանար գրական արժէքին մէջ, երեւակայութիւնը, տաղանդը կարեւորութիւն չունին։ Գրողները ներկայիս կը կազմեն առաջամարտ խումբեր, որոնք պարտաւոր են պատրաստ կենալ անմիջապէս մեկնելու համար պէպի որ եւ է «ճակատ», այնտեղ կատարելու քարոզիչի եւ հրահանգիչի դեր։ Գրականութեան, ինչպէս ուրիշ ճարտարարուեստներու մէջ, կը պահանջուի հսկայ ճիգ, արագ կշռոյթ, երկպատիկ կամ եռապատիկ «արդիւնք»։

«Ուղեկից»ները (Բաբէլ, Զամիատին, Ֆէդին, Ա. Տոլստոյ) իրենց տեղը կուտան վերջնեկ գրողներուն, որոնք, տաղանդէ զուրկ, մեծ եռանդ եւ անսահման ինքնավստահութիւն ցոյց կուտան։ Սովետական գրողի այս նոր տիպարը չափազանց հետաքրքրական է։ Գործունեայ, կուսակցութեան նուիրեալ, կամակոր, ան չի սիրեր երկարաշունչ գործերը, որոնք կը պահանջեն խոր մտածում եւ անսպառ աշխատանք։ Ան կը նախընտրէ կրակոտ եւ յաջող լրաքաղը, «էսքիս»ներ, «սքէչ»ներ, վիճաբանական յօդուածներ։ Ռուս քննադատ մը, Զինովի Լվովսկի, կը յիշատակէ բանաստեղծ Սելվինսկիի խօսքերը, (այս բանաստեղծին կուտայ «Գրականութեան Սթալինը» անունը).—

«Երբ նկատի առնենք այն հսկայ գործը, որուն լծուած է մեր երկիրը, սովետական գրականութիւնը շատ ետ մնացածէ։ Այս տեղ-քայլը նեղացուցիչ է մանաւանդ այն պահուն, երբ դասակարգային կռիւը ահաւոր համեմատութիւններ կ'առնէ։ Այդ ահաւոր կռիւին աճումը, թէ քաղաքներու եւ թէ գիւղերու մէջ ընկերային դիրքերու շրջումը, վերաշինութեան շրջանի մասնաւոր պայմաններ, այս բոլորը կը պահանջեն գրականութենէն, որ վերջապէս թօթվուի, վերջապէս դաշնակցի իրերու նոր կացութեան հետ, ու ցետուի ամբողջական ընկերվարութեան նոր ճամբաներուն

ՅՈՒՆԻՍ 30ԻՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ

«ՅԱՌԱՋ»Ի 1931 ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Շատ մը բաժանորդներ վճարած չըլլալով իրենց բաժնեգինները, կը հրաւիրենք շուտով փակել իրենց հաշիւները, որպէսզի ստիպուինք համապատասխան կարգադրութիւններ ընել։

Նկատի ունենալով տնտեսական տագնապը, մեր կողմէ ընծայած ենք ամէն դիւրութիւն։ կարգը մերն է սպասելու քիչ մը աւելի արագ եւ կանոնաւոր գործառնութիւն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԸ ԻՍՍԻ-ԼԷ-ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

ԻՍՍԻ լԷ ՄՈՒԼԻՆՕ, 21 Յունուար.— *Կիրակի, Իսսի-լէ-Մուլինոյի մէջ խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ, կազմելու համար Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղ մը։*

Ներկայ էին բաւական թուով հայուհիներ եւ երիտասարդներ։ Ընտրուեցաւ առժամեայ յանձնախումբ մը հետեւեալ տիկիններէն եւ օրիորդներէն։ Տիկիններ Արշալոյս Կարմիրմօրուքեան, Մարգարիտ Պօյաճեան, Օրիորդներ Աննա Պարսամեան, Շնորհիկ Զագուկեան եւ Մ. Գալուստեան։ Խորհրդական նշանակուեցան Հրաչ Հանտալեան եւ Գալուստ Սաղըրեան։

Յանձնախումբը յարաբերութեան պիտի մտնէ Կարմիր Խաչի կեդրոնին հետ եւ միանգամայն տեղին վրայ աշխատանքներ պիտի կատարէ, յառաջիկայ հաւաքոյթի մը հրաւիրելու համար աւելի մեծ թուով հայուհիներ։

Նկատի առնելով Կարմիր Խաչի օգտակար նպատակները, մեծ յոյս ունինք որ Իսսի-լէ-Մուլինոյի հայուհիները պիտի փութան բոլորուիլ անոր շուրջ, իրենց կարելի ջանքերը տրամադրելու համար այլասերման ղէմ պայքարին եւ մանուկներու պաշտպանութեան գործին։

Իրօք, Իսսի-Մուլինոյի եւ շրջակայքի հայութեան ստուարացումով, Կարմիր Խաչի տեղական մասնաճիւղի կազմութիւնը այլեւս անհրաժեշտութիւն մը դարձած է։

Թղթակից

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

«ՊԼՃԻՆԿՕ»Ի ՄԱՕԻՆ

ՈՒՌՈՒԳՎԱՅԻ, 5 յունուար.— *Զեր թերթի մայիս 9ի, 1565 թիւին մէջ նամակ-բողոք մը որ հրատարակուած էր «Պլճինկօ»ի առթիւ, որու տակ կային նաեւ մեր ստորագրութիւնները։*

Այսու կուզանք յայտնել որ մեր ստորագրութիւնները հոն գրուած են հակառակ մեր կամքին եւ գրաւոր բողոքին։ Մենք ստորագրած ենք թուղթ մը՝ ներկայացուած յանձնախումբի անդամներէն մէկուն կողմէ, ուրու անունը կը խնայենք։ Թուղթ մը զոր կարդացած չենք՝ վստահելով այդ անձնաւորութեան։ Յետոյ միայն յայտնած են մեզի «Հայրենիք»ի խմբագրութենէն, այդ նամակին բովանդակութիւնը, ինչպէս նաեւ անպատշաճ ոճն ու լեզուն։

Այսու կը յայտարարենք.

1. Որ անթոյլատրելի է մէկու մը ստորագրութիւնը օգտագործել բոլորովին տարբեր նպատակներու համար, իսկ բոլորէն վերջը նորէն տպագրութեան յանձնելը աւելի դատապարտելի է։

2. Որ մենք երբեք չենք բաժներ այն տեսակէտը թէ երաժշտական Յանձնախումբի անդամները ինայուն են եւ կրնան շարունակել իրենց դոյութիւնը՝ իրենց դերը կատարելէն վերջ։

3. Որ Յանձնախումբի անդամները ոչ իրաւունք ունին եւ ոչ ալ պատասխանութիւն ունին դատական ժիջոցներու դիմելու այս կամ այն հեղինակին իրաւունքները պաշտպանելու համար։

4. Եւ, ի վերջոյ, այդ մրցանակը փորձ մըն էր բոլորիս համար՝ յետագային ըլլալիք նման մրցանակներ դնելու աւելի մշակուած, աւելի կանոնաւոր եւ աւելի հաստատուն հիմերու վրայ։

Յարգանքներով՝ Սիրարփի Միքայէլեան, Արաքսի Յոտապաշեան, Սիւզան Գ. Էլմասկան

ԽՄԲ.— Այս վէճը փակուած է մեզի համար։

* * *

ՔԱՀԱՆԱՅ Կ'ՕՒԶՈՒԻ

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՕ. 28 *մայիս.* — Մոնթեվիտէօի մէջ 3000ի մօտ հայ գաղութ մը կայ։ Ունի Գաղթ. Ընդ. Միութիւն մը, հոգաբարձութիւն մը։

Ընթեալ տարի շէնք մը գնուեցաւ, որ վերածուեցաւ եկեղեցիի։ Այս տարի ունեցանք անդրանիկ մանկապարտէզ-դպրոցը։

Քահանայութեան պաշտօնը կը վարէր Երուսաղէմի նախկին Միաբաններէն Ներսէս վրդ. Տօլապճեան, Մարաշցի։ Մինչեւ յաջորդին գալը առժամապէս կը հովուէ ժողովուրդը։

Ստիպողական պէտք կայ, իր պաշտօնին գիտակ եւ կարող քահանայի մը, որ ունենայ նաեւ քարոզելու ձիրք։

Փափաքողները, թող հաճին իրենց պայմանները ներկայացնել Հայ Գաղթ. Ընդ. Միութեան որուն հասցէն է,— Unioin general Armenia Calle Chile 233 Willa del cerro Montevideo Uruguay:

Ի պիմաց Մոնթեվիտէօյի հոգաբարձութեան Վ. աւետարանչի

Ս. ԲԷիգեան, *աւետարանչ* Յ. Ա-ՃարոՆեան։

Յ. Գ.— կը խնդրուի միւս հայ թերթերէն արտատպել այս յայտարարութիւնը։

ԴԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ՍԷՎՐԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԸ

Բացառիկ երեւոյթ մըն է՝ որ երկու շաբաթէ ի վեր կը յայտնուի Սէվրի Մխիթարեան Հայրերու հիւրընկալ սրահներուն մէջ, երեւոյթ մը՝ որուն վրայ ծանրանալ աւելորդ չեմ նկատեր, թէեւ անցեալները այս սիւնակներուն վրայ կարճ ակնարկ մը եղած էր։

Աւրդարեւ քաղաքական եւ նշանակելի է 51 հայ արուեստագէտներու միեւնոյն յարկին տակ համախմբուիլը։

Անոնք կը ճանչնան մեր մտաւորական եւ ժանաւանդ արուեստագէտ տարրը, ասոնք միայն կրնան ըմբռնել ներկայ հանգրաշխ համախմբուիլին բովանդակ արժէքը։

Յաջուիլին օրը խուռն բազմութիւն մը խճողած էր երեք սրահները, պահ մը անշարժութեան դատապարտելով դիտողները։

Եւ այդ շահագրգռութիւնը արդարացի էր, նկատելով այն խոշոր ոյժերը՝ որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերած են յուցահանդէսին։

Որոշ եւ հասկնալի ժտանդութեամբ, անկարող եմ մօտենալ գործերուն քննադատական մասին, բայց չեմկրնար հասարակութեան ուշադրութիւնը չհրաւիրել Պ. Պ. Շահինի տպաւորիչ Eau forte*ներուն, Ադամեանի երկու գունագեղ ընտանեկան դէմքերուն, Օր. Ազարեանի վոսփորեան հայկիչ տեսարաններուն, Տիկ. Բաբաեան Քուպօնէլի խորհրդաւորապէս մշուշապատ կտաւներուն, Օր. Գալըպճեանի ձանօթ եւ արժէքաւոր* Geneviève de Bralant*ի որ անցեալ տարի* 2րդ Second Grand Prix *ստացած է, Օր. Թամիրեանցի Ժոնթէկնպլօի լուսաւոր տեսարաններուն, Տ. Կարապետեանի ծաղիկներուն, Կիւրճեանի մէկ պռոնզին «La musique», Պ. Շիշմանեանի արեւոտ նկարներու, Պ. Զ. Գալֆաեանի շատ ուշագրաւ եւ գունագեղ «azalées»-ներու և յաջող երեք տեսարաններու, Պ. Շահնազարի արդէն ծանօթ և շատ ուշագրաւ «բակի մը ներսը», Պ. Մ. Խաչատուրեանի երկու պարսկական շատ հետաքրքրական ընդօրինակութիւններուն, Պ. Պաքալեանի պոլսական տեսարանին, Պ. Հ. Գազանճեանի իտալական տեսարաններուն, Պ. Նալբանդեանի շատ զգայնիկ «affliction»ին, Պ. Սամուէլեանի «Nature morte»ին, Պ. Նաբօշնիքովի 12 ըրանկերուն եւ դեռ մի քանի արժէքաւոր նկարիչներու գործերուն վրայ։*

Յուցահանդէսը որ պիտի բացուի այ մինչեւ 5 յուլիս, կը պարունակէ նաեւ զարդեղէններ, ինչպէս Պ. Մելիք-Մինասեանցի հետաքրքրականժամացոյցները, Օրիորդներ Մ. Մինասեանցներու ձեռագործ գրքի կողքերը, Պ. Կանաչեանի շատ սիրուն յախճապակեայ ամանները, Պ. Մուրատոֆի յաղող պզտիկ «Faune»ը Ա. Պալճեանի արձանիկները եւայլն։ Թիւրիմացութիւնները հարթելու համար, լրշենք որ կազմակերպող մարմինը կը բաղկանայ հետեւեալներէ.—

Օրիորդներ Ռ. Ազարեան, Վ. Թամիրեանց, Պ. Պ. Շահնազար, Գալֆաեան Զ. Ալեանաք Հ., Ռ. Շիշմանեան եւ Մելիք-Մինասեանցներ։

Հ. Ալեանաք

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

«ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՄԸ ՄԱՐՏԻՐՈՍՈՒԹԻՒՆԸ»

Լ'ԷՔՕ ան ՓՐՈՎԱՆՍ.—

— Մօրքուր, գիտե՞ս սինէմա կայ այս կիրակի, հայկական սինէմա։ Մեր գաղթականութեան, աքսորի վիճակը պիտի ցուցադրեն, բոլորդ ալ անպատճառ պիտի գաք, այնպէս չէ՞, կ'ըսեմ Էքսի գիւղերը բնակող Խարբերդցի տարիքոտ կնոջ մը։

— Չէ՛ որդի, չէ՛, կը պատասխանէ, մեր սգաւոր սրտին սինէման էր պակաս. ես աչքերուս արդէն շատ բաներ տեսած եմ, քամիներ, տեսարաններ, չախչախուած դաշտեր, բռնաբարուած կոյսեր, իրանը մարմինէն անջատուած գոհեր։ Իմ մարմինիս վրայ անգամ դեռ կապոյտ կը մնան մտրակներու և երկաթներու վերքերը։ Մենք կատարեալ ղժոխք ապրեցանք ու հրաշքով ազատուեցանք, ի՞նչպէս երթամ անգամ մըն ալ տեսնելու այդ զարհուրելի տանջանքներն ու կոտորածները։

...Ու մօրքուրը ծանուցուած ժամէն ալ առաջ, ուխտագնացութեան պէս հետիոտն եկած, կը սպասէր սինէմային դուռը։

Խղճա՛մ հանդիստ չեղաւ, որդի՛, ինծի այնպէս երեւցաւ որ եթէ չը գամ, իմ փիղան, արցան չահիլներս իրենց դերեզմանէն անէծք պիտի կարդան իրենց սեւաւոր մօրկան։ Մէյ մըն ալ եկայ որ այս երեխէք ալ տեսնան իրենց ծնողաց չարչարանքը ու երբ մեծնան, չմոռնան...,

Ու այսպէս, արարողութիւնով մը հաղորդուելու նման, երկուղած ու կարգապահ, էքսի ու շրջակայքի հայութեան գրեթէ բոլորը գունդ առ գունդ կը լեցնէին «Փամիլիա» սինէմային սրահը։

Հակառակ երկու—երեք օրուան կարճ ժամանակամիջոցի պրոպագանտին, եկած էին նաեւ բաւական թիւով Ֆրանսացիներ ու զարմանքով կը հարցնէին «իրօք այս բոլոր անգործութիւնները տեղի ունեցա՞ծ են»։

— Մէկ գիւղի պատմութիւն են ասոնք մխայն, հապա եթէ բոլոր հրեշագործութիւնները կարելի ըլլար միայն ցուցադրել, *որքա՛ն պիտի* ազդուէիք։

Ներկայացումէն առաջ եկած էր նաեւ թուրք ուսանող մը, որ խոստովանեցաւ թէ քաղաքական պետարանը եւ սինէմայի տիրոջ մօտ, ապարդիւն դիմումներէ վերջ, թէ ցուցադրութիւնը արգիլելու համար, եկեր էր երաշխիքներ տալու մեզի թէ թուրք նոր սերունդը կ'այլանէ իր հայրերուն ընթացքը, եւ համերաշխութեան ոգիով պիտի մեծնանք, հետեւաբար այս ներկայացումէն վերջ, մենք ամօթ պիտի զգանք մեր ֆրանսացի դասընկերներուն մօտ, որոնք չարղարար պիտի կոչեն մեզ...։ «Թղճմտանքի ձայնե՞ր»։

— Այդ աւելի լաւ փաստ, ըսուեցաւ իրեն, որ դուք ալ օժանդակէք մեզի այս փիլմի ցուցադրութեան համար, որպէս զի ձեզմէ վերջ գալիք սերունդն ալ ամօթով չմնայ քաղաքակիրթ մարդկութեան առջեւ։

Մե՛ղք որ պրոպագանտի տեսակէտով այս կարեւոր ազդակն անգամ ազգային մարմիններու կողմէ պատրաստուած ծրագրի մը համաձայն չիրագործուիր։

Էքս ցուցադրութեան նախաձեռնարկը եղած էր Պ. Արշակ Թորոսեան եւ իր աշակցութիւնը բերած էր Էքսի «Ցառաջդիմասէր» Միութիւնը. արթո՛ւն պահակը ազգային ոգիի արծարծման։

Ներկաները մեկնեցան չափազանց յուզուած եւ վշտահար։ Գ.Պ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.

ՏԷՕՒՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Տէսէնի մասնաճիւղը յուլիս 14ի արձակուրդի առթիւ կը կազմակերպէ յուլիս 12ին կիրակի օր, շրջանիս հայ խումբերու ուռանց խտրութեան բոլոր հայ անհատ մարզիկներու միջեւ մարզաւոն մը։ Այս առթիւ փափաքելի է որ նոյն օրը մեր բոլոր աթլէթ ընկերները երեւան գան, ցոյց տալու համար իրենց ընդունակութիւնները։ Նոյն օրուան արդիւնքները չէ որ մեզ պիտի հրճուեցնեն, այլ միայն կորիզն է որ պիտի հրուի յաջորդ տարիներուն համար։

Գունդ նետելու յայտնի ախոյեան Պ. Փիրայր Խաիկեանն ալ նոյն օրը սկաւառակի ազգային մրցանիշը կոտրելու փորձ պիտի ընէ ու միեւնոյն ժամանակ գունդ պիտի նետէ, բարձրացնելու համար ազգային մրցանիշը որ իրն է։ Նոյն օրուան խաղերը վարելու համար Փարիզէն հրաւիրուած է մարզական յանձնախումբի անդամներէն մէկը։

F. F. A.ի *Լիոնի Լիկէն ալ* երկու դատաւորներ պիտի հսկեն։ Ողիմպիականէն առաջ ու յետոյ պիտի ըլլան չորս քոյր մասնաճիւղերու միջեւ բաժակի մրցում փութալու։ Ու առաւօտուն ժամը 10ին ալ հեծելանաւի մրցում մը 50 քիլոմեթրի վրայ, միայն հայ երիտասարդներու մասնակցութեամբ։ Միւս մրցումները առանձին յայտարարով։

Իւրաքանչիւր մարզիկ կրնայ մասնակցիլ միայն 4 խաղերու։ Դուրսէն եկող մարզիկներու ճամբու ծախքը չի հոգացուիր։ Ամէն մարզիկ պարտի ունենալ իր կարճ տափատն ու համազգեստը։

Մասնակցող խումբերը պարին մինչեւ յուլիս 7 ներկայացնել խաղացողներու ցանկը։ Աւելի մանրամասնութեանց տեղեկանալու համար գրաւոր դիմել հետեւեալ հասցէին.— M. Taniélian 15 Pierre Fritte Dècines (Isère).

Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԸ ԻՍՍԻ-ԼԷ-ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

ԻՍՍԻ լԷ ՄՈՒԼԻՆՕ, 21 Յունուար.— *Կիրակի, Իսսի-լէ-Մուլինոյի մէջ խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ, կազմելու համար Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղ մը։*

Ներկայ էին բաւական թուով հայուհիներ եւ երիտասարդներ։ Ընտրուեցաւ առժամեայ յանձնախումբ մը հետեւեալ տիկիններէն եւ օրիորդներէն։ Տիկիններ Արշալոյս Կարմիրմօրուքեան, Մարգարիտ Պօյաճեան, Օրիորդներ Աննա Պարսամեան, Շնորհիկ Զագուկեան եւ Մ. Գալուստեան։ Խորհրդական նշանակուեցան Հրաչ Հանտալեան եւ Գալուստ Սաղըրեան։

Յանձնախումբը յարաբերութեան պիտի մտնէ Կարմիր Խաչի կեդրոնին հետ եւ միանգամայն տեղին վրայ աշխատանքներ պիտի կատարէ, յառաջիկայ հաւաքոյթի մը հրաւիրելու համար աւելի մեծ թուով հայուհիներ։

Նկատի առնելով Կարմիր Խաչի օգտակար նպատակները, մեծ յոյս ունինք որ Իսսի-լէ-Մուլինոյի հայուհիները պիտի փութան բոլորուիլ անոր շուրջ, իրենց կարելի ջանքերը տրամադրելու համար այլասերման դէմ պայքարին եւ մանուկներու պաշտպանութեան գործին։

Իրօք, Իսսի-Մուլինոյի եւ շրջակայքի հայութեան ստուարացումով, Կարմիր Խաչի տեղական մասնաճիւղի կազմութիւնը այլեւս անհրաժեշտութիւն մը դարձած է։

Թղթակից

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

«ՊԼՃԻՆԿՕ»Ի ՄԱՕԻՆ

ՈՒՌՈՒԳՎԱՅԻ, 5 յունուար.— *Զեր թերթի մայիս 9ի, 1565 թիւին մէջ նամակ-բողոք մը որ հրատարակուած էր «Պլճինկօ»ի առթիւ, որու տակ կային նաեւ մեր ստորագրութիւնները։*

Այսու կուզանք յայտնել որ մեր ստորագրութիւնները հոն գրուած են հակառակ մեր կամքին եւ գրաւոր բողոքին։ Մենք ստորագրած ենք թուղթ մը՝ ներկայացուած յանձնախումբի անդամներէն մէկուն կողմէ, ուրու անունը կը խնայենք։ Թուղթ մը զոր կարդացած չենք՝ վստահելով այդ անձնաւորութեան։ Յետոյ միայն յայտնած են մեզի «Հայրենիք»ի խմբագրութենէն, այդ նամակին բովանդակութիւնը, ինչպէս նաեւ անպատշաճ ոճն ու լեզուն։

Այսու կը յայտարարենք.

1. Որ անթոյլատրելի է մէկու մը ստորագրութիւնը օգտագործել բոլորովին տարբեր նպատակներու համար, իսկ բոլորէն վերջը նորէն տպագրութեան յանձնելը աւելի դատապարտելի է։

2. Որ մենք երբեք չենք բաժներ այն տեսակէտը թէ երաժշտական Յանձնախումբի անդամները ինայուն են եւ կրնան շարունակել իրենց դոյութիւնը՝ իրենց դերը կատարելէն վերջ։

3. Որ Յանձնախումբի անդամները ոչ իրաւունք ունին եւ ոչ ալ պատասխանութիւն ունին դատական ժիջոցներու դիմելու այս կամ այն հեղինակին իրաւունքները պաշտպանելու համար։

4. Եւ, ի վերջոյ, այդ մրցանակը փորձ մըն էր բոլորիս համար՝ յետագային ըլլալիք նման մրցանակներ դնելու աւելի մշակուած, աւելի կանոնաւոր եւ աւելի հաստատուն հիմերու վրայ։

Յարգանքներով՝ Սիրարփի Միքայէլեան, Արաքսի Յոտապաշեան, Սիւզան Գ. Էլմասկան

ԽՄԲ.— Այս վէճը փակուած է մեզի համար։

* * *

ՔԱՀԱՆԱՅ Կ'ՕՒԶՈՒԻ

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՕ. 28 *մայիս.* — Մոնթեվիտէօի մէջ 3000ի մօտ հայ գաղութ մը կայ։ Ունի Գաղթ. Ընդ. Միութիւն մը, հոգաբարձութիւն մը։

Ընթեալ տարի շէնք մը գնուեցաւ, որ վերածուեցաւ եկեղեցիի։ Այս տարի ունեցանք անդրանիկ մանկապարտէզ-դպրոցը։

Քահանայութեան պաշտօնը կը վարէր Երուսաղէմի նախկին Միաբաններէն Ներսէս վրդ. Տօլապճեան, Մարաշցի։ Մինչեւ յաջորդին գալը առժամապէս կը հովուէ ժողովուրդը։

Ստիպողական պէտք կայ, իր պաշտօնին գիտակ եւ կարող քահանայի մը, որ ունենայ նաեւ քարոզելու ձիրք։

Փափաքողները, թող հաճին իրենց պայմանները ներկայացնել Հայ Գաղթ. Ընդ. Միութեան որուն հասցէն է,— Unioin general Armenia Calle Chile 233 Willa del cerro Montevideo Uruguay:

Ի պիմաց Մոնթեվիտէօյի հոգաբարձութեան Վ. աւետարանչի

Ս. ԲԷիգեան, *աւետարանչ* Յ. Ա-ՃարոՆեան։

Յ. Գ.— կը խնդրուի միւս հայ թերթերէն արտատպել այս յայտարարութիւնը։

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ

— Մեզ ձերբակալեց,— ուզած էր սկսել առաջինը...

— Ատկէ առաջ՝ ըսեմ որ,— ընդմիջեց երկրորդը...

— Պատճառ մը չկար մեզի ձերբակալելու,— վրայ բերաւ հեղինակաւորը։

Աղաբէկովը ընդմիջելով կանաւորներին՝ ասաց.

— Մէկ-մէկ խօսեցէ՛ք։

Ու գաղթականները իրենց խօսքը դիմեցին հեղինակաւորին։

— Կը հարցնէք, թէ մեզի ինչո՞ւ ձերբակալեցին,— սկսեց հեղինակաւորը, մերթ ընկերներին ու մերթ Աղաբէկովին նայելով,— պզտիկ մը պատահած է։ Ան չորս-հինգ օր առաջ՝ շուկային մէջ կեցած կը խօսէինք մեր բախտին վրայ։ Երիտասարդ հայ մը մօտեցաւ մեզի. ձեռքի վրայ մանրուկ կը ծախէր։ Մեզի առաջարկեց բան մը գնելու. հաճեցանք։ Ան ալ մեզ հետ խօսակցութեան բռնուեցաւ։ Ըսաւ թէ ինք ալ հայ է, գաղթական մըն է. թո՛ղ հացի մը դրամ վաստկի։ Խօսքը խորացաւ։ Ան ըսաւ, թէ առուծախով սանկ կերպով մը կ'ապրի, բայց սա խառնակութիւնները գործը կ'աւրեն։ Ատոր վրայ խօսքերնիս դարձաւ մեր ջարդերուն վրայ, սա թուրքերուն գազանութիւններուն վրայ. Ռուսերուն մասին խօսեցանք, բոլշեւիկութիւնը մէջտեղ ընկաւ, Հայաստանի մասին աւելի-պակաս բաներ մը ըսաւ։ Մենք ատոր չհաւանեցանք, ան ալ մեր բսածներուն չհաւանեցաւ...

— Հայաստանի մասին ի՞նչ ասաց,— հարցուց Աղաբէկովը։

— Հայաստանի մասին ըսաւ, թէ Հայաստանը հակայեղափոխական կառավարութեան ձեռքը կը դտնուի եւ թուրքերը կը ջարդէ։ Մենք ալ ըսինք, թէ ազէկ կ'ընէ. վասն զի թուրքերը մեզի շատ ջարդած են։ Անիկա, փոխանակ մեզի համակարծիք ըլլալու, մեզի հակայեղափոխական կը յայտարարէ երեսուն տարի սուրբ դրօշակին ծառայած եմ, մազերս ճերմկկեր են յեղափոխական դրօշներուն մէջ, դուն հիմա ինձ յեղափոխութի՞ւն կը սովրեցնես։ Անիկա իր կարճ խելքով մեզի կը հաւատչ, թէ այն յեղափոխութիւնը, զոր մենք կ'ընէինք Տաճկահայաստանի մէջ, տարբեր է. այս յեղափոխութիւնը աղքատին եւ հարուստին յեղափոխութիւնն է։ Մենք ալ կ'ըսէինք, թէ մէյ մը սա մեր ժողովուրդը ազատենք տաճկին դերութենէն եւ ապա աղքատին ու հարուստին հարցը մէջտեղ նետենք։ Փառք Աստուծոյ, հարուստներ չունինք քի՛։ Մանթաշով մը ունէինք, ան ալ Ռուսաստան կը գտնուէր։ Լսած նուա նայելով՝ ան ալ բարեգործութիւն կ'ընէր, ազգին հատար եկեղեցիներ կը շինէր, դպրոցներ կը բանար, ատոր անոր ձեռք կը մեկնէր. ատ ալ ազգային գործ մըն է։ Ատ ալ չըններ նէ՛, մէկ մարդուն համար ազգ մը չի կրնար յեղափոխութիւն ընել։

— Է՛ բոլշեւիկներուն մասին ի՞նչ էր խօսուած, — հարցրեց Աղաբէկովը, առանց դէմքի գծերը փոխելու։

— Բոլշեւիկութիւնը, կ'ըսէր, ազգին չի նայիր, ան բոլորին հաւասար կը նայի. մենք ատոր հակառակը գիտենք. լսած ենք, թէ բոլշեւիկ հայ մը, ռուս գինուորներուն գլուխն անցած եւ խմբապետ Համազասպին հետ միացած՝ թուրքերուն դէմ կը կռւէր եւ գանոնք կը ջարդէր։ Եթէ ատանկ չէ նէ՛, հայ մը, որ բոլշեւիկ կը դառնայ եւ թուրքին ու հայուն մէջ խտրութիւն չի դներ, անիկա պարզապէս ազգին դաւաճանն է։ Անանկ չէ՞ մի,— հարցրեց գաղթականը շեշտակի նայելով Աղաբէկովի աչքերի մէջ, նրա հաւանութիւնն առնելու անխախտ հաւատքով։

Սակայն, երիտասարդը. անթարթ աչքերով՝ հարցրեց.

— Յետոյ էլ ի՞նչ խօսեցիք։

— Ալ ի՞նչ խօսեցանք,—հարցրեց հեղինակաւոր գաղթականը խօսքը ուղղելով իր ընկերներին։

— Պարոնին անձին վրայ խօսք ըրինք յիշեցրեց առաջին գաղթականը, որ մինչեւ այդ հիացմունքով լսում էր ընկերոջը։

— Շիտակ է, ձեր անձին վրայ ալ խօսք ըրինք,— շարունակեց հեղինակաւորը,— ընթնք թէ պարոն Աղապէկովն ալ պոլշեւիկ մըն է, բայց ազգին համար կը գործէ, վասնզի էջմիածնեցի ըլլալնիդ գիտէինք։ Ա՛խ, ապրէինք թէ՛, մէյ մը ձեզ հետ էջմիածին աղուոր պտոյտ մը ընէինք։ Կաթողիկոսին, հարկաւ, շատ առիթներով տեսած կ'ըլլաք։ Ան հիմա ծերացած ըլլալու է։ Անանկ չէ՞, պարոն Աղապէկով։ Սակայն ան խրիմեանին չի հասնիր։ Կ'ըսեն, ռուսասէր մըն է. ատ ալ քաղաքականութիւն է, քաղաքականութիւն մը, որ դուք ալ կը վարէք եւ ազէկ կ'ընէք։ Հայ մը պէտք է որ պոլշեւիկ ալ ըլլայ։ Դենիկենցի ալ ըլլայ. սա Յոյներուն պէս քաղաքականութիւն վարելու է, վասնզի կը կորչինք, ա՛խպար, կը կորչինք եթէ ատանկ չընենք, ափ մը ժողովուրդ ենք։ Թէեւ ռուսէն ալ խէր մը չկայ մեզի եա՛ եթէ ռուսը ուզէր նէ՛, մէկ օրուան մէջ կը գրաւէր Տրապիզոնը եւ կ'ազատէր քրիստոնեայ ժողովուրդ մը. ատ ալ չըրին։ Ատ ամէնը կ'ըսեն, ռուս նշանաւոր զօրավարներուն գործն է. զօրքը ետ ու առաջ կը տանին տանքի թէ չեն կրնար տաճկին յաղթել։ Մէջերնին Լօրիս-Մելիքով մը կամ Շոլկովնիկով մը չկար քի, հայուն արիւնը գլուխնին զարնէր ու մէկ հուճուժով ազատէր տաճկաց Հայաստանը, ինչպէս ըրին Ղարսի կռիւներուն ատեն։ Հաւատացէ՛ք, պարոն Աղապէկով, խոշերնիս կուգար, երբ կը լսէինք, թէ ռուս զօրականներ կը ջարդէք, ատիկա ալ դաշնակցական գործ մըն է, ազգային գործ մը։ Դաշնակցականները մէկ-մէկ կը զարնէին, դուք խումբերով կը ջարդէք։ անոնց գործը դուք կը շարունակէք։

(Շար.) Ինն

վարականները պարտուած են եւ ընդդիմադիրները չյուսացուած յաղթանակ մը ապահոված են ընտրութիւններուն մէջ։ Ցարդ 229 ընտրական շրջանակներու քուէհամարը կատարուած է։ Այս թիւին մէջ՝ ընդդիմադիրներն արդէն շահած են 147, կառավարական 65ին դէմ եւ համայնավարները՝ 7։

Կը նախատեսուի թէ կառավարականները հազիւ պիտի կրնան ունենալ 85 աթոռ, ընդդիմադիրներու 160ին դէմ։ Իսկ համայնավարները՝ 15։ Ընկերվարականները, որոնք կորովի կերպով պաշտպաներ էին ընտրական բարենորոգումները, առաջին զոհն եղան անոր, կորսնցնելով իրենց բոլոր աթոռները։ Մակեդոնացիները 8 աթոռ ունին։

Կառավարական մամուլը այս պարտութիւնը կը բացատրէ տիրող տնտեսական տագնապով։ Այս ընտրութիւնները անհրաժեշտ կը դարձնեն Լիափչէֆի դահլիճին անկումը։ Կը թուի թէ ընդդիմադիրներու ամէնէն ծանօթ դէմքը Մալինոֆ, կոչուած է ստանձնելու նախարարութեան ղեկը։

Վենիզելոս-Քաֆանտարիս միջադէպէն վերջ

Պ. Քաֆանտարիսի կուսակցութիւնը (յառաջդիմական) նիստ գումարելով, դարձեալ զբաղած է վերջին միջադէպին քննութիւնով։

Երեք ժամ տեւող խորհրդակցութենէն յետոյ, կուսակցութիւնը որոշած է իր անդամները քաշել Երեսփ. Ժողովէն եւ Ծերակոյտէն։ Կը կարծուի թէ իրեն պիտի հետեւի նաեւ Պ. Զավիցիանոսի կուսակցութիւնը, որուն հետ կը գործակցէր Պ. Քաֆանտարիս։

Այս շաբթուան ընթացքին նիստ պիտի գումարեն Հանրապետական միութիւնը եւ ժողովրդական կուսակցութիւնը իրենց դիրքը ճշդելու համար։

Յառաջդիմասէր (Քաֆանտարիս) կուսակցութեան որոշումէն յետոյ, քաղաքական կացութիւնը փոփոխութիւն կրած չէ։ Կառավարական շրջանակները մեծ կարեւորութիւն չեն տար այս որոշումին, դիտել տալով թէ անոր ուժը ըլլայ Խորհրդարանին, ըլլայ Ծերակոյտին մէջ մեծ արժէք չի ներկայացներ։

Փարիզի Խորհ. Առեւտր. ներկայացուցիչը կը մերժէ Մոսկուա երթալ

Փարիզի Խորհրդային Առեւտրական ներկայացուցչութեան տնօրէնը Տովկալեւսկի որ մօտիկ ազգականն է Փարիզի խորհրդային դեսպանին, շնորհազուրկ եղաւ, մերժած ըլլալով ընթացք տալ Մոսկուա մեկնելու իր ստացած հրամանին, ինչպէս այնքան ուրիշներ։

Տովկալեւսկի, ինչպէս կը յիշուի, պաշտօնով Փարիզ փոխադրուելէ առաջ, բարձր դիրքեր գրաւած էր թէ խորհրդային կառավարական վարչութեանց եւ թէ համայնավար կուսակցութեան մէջ։

Տովկալեւսկի, անխոհեմութիւնն ունեցեր էր Համպուրկի եւ Պերլինի մէջ քննադատելու խորհրդային կառավարութեան ներկայ քաղաքականութիւնը եւ մասնաւորաբար ռուսական ցորենի արտածումը։

Իրողութիւնը հաղորդագրուած ըլլալով Մոսկուայի Զեկային, ան հրաւէր ստացաւ վերադառնալու Ռուսիա և բացատրութիւններ տալու... ինչ որ մերժեց եւ պաշտօնազուրկ եղաւ...։

Տովկալեւսկի արդէն մտած է Փարիզի խորհրդային դեսպանատան նախկին խորհրդականին, համբաւաւոր Պեսետովսկիի կազմած հակաբոլշեւիկեան խմբակին մէջ։

Ռուսեւգերման դաշնագրին նորոգումը

Գրեր էինք նախապէս թէ ռուսեւգերման դաշնագիրը որ կնքուեր էր 1926ին, պիտի նորոգուի եւ երկարաձգուի անպայման ժամանակով։ Այս մասին, հետեւեալ նոր մանրամասնութիւնները կը տրուին։ Երկար ամիսներէ ի վեր, երկու կառավարութեանց միջեւ բանակցութիւններ կը կատարուին եւ այս առիթը օգտագործուեցաւ, խորապէս ուսումնասիրելու համար ռուսեւգերման յարաբերութեանց հարցը։

Բանակցութիւնները վերջացած են եւ 1926ի դաշնագրին երկարաձգումը պիտի ստորագրուի յառաջիկայ շաբթու։ Նոր փոփոխութիւն չէ մտցուած անոր մէջ։ Աւելցուած է միայն այն պարագան որ կողմերէն մէկը կրնայ զայն դրժել մէկ տարի առաջ տրուած ազդարարութեամբ մը։

Գերմանիոյ քաղաքական շրջանակները հետաքրքրութեամբ կը հետեւին Փարիզի մէջ տեղի ունեցող ֆրանքեւռուս բանակցութիւններուն առանց սակայն վրդովելու։ «Գերմանիա» թերթը դիտել կուտայ թէ այս բանակցութիւններու ընթացքին խօսք չի դառնար Լեհաստանի մասին եւ հետեւաբար վախ չկայ որ անոնք յանգին «Արեւելեան Լոքարնօ»ի մը կազմութեան։

Միւս կողմէ, գերմանական ուրիշ կարեւոր թերթ մը եւս կը շեշտէ թէ խորհրդային քաղաքականութիւնը չէ փոխուած եւ բնաւ տրամադիր ըլլալ չի թուիր ծառայելու ֆրանսական քաղաքականութեան հիմնական մտքերուն, որոնց համաձայն, ամբողջ միջազգային քաղաքականութիւնը պէտք է ապահովէ Վէրսայլի դաշնագրին տրամադրութեանց տեւականացումը։

Մահ Արման Ֆալիէռի, նախկին նախագահ Ֆրանսայի հանրապետութեան

Իր գիւղին Մէզէնի մէջ, ուր քաշուած կ'ապրէր երկար ատենէ ի վեր, մեռաւ 90 տարեկանին՝ Պ. Արման Ֆալիէռ, Ֆրանսայի հանրապետութեան նախկին նախագահներէն։ Խորապէս հանրապետական, երիտասարդ տարիքէն մտած էր քաղաքական կեանքի մէջ, իր ամբողջ ուժը տրամադրելով հանրապետական կարգերու պահպանման եւ պաշտպանութեան։

Օրէնսգիտութիւն ուսանելէ վերջ, կ'ընտրուի երեսփոխան ու ատկէ ասդին կը վարէ քաղաքական լեցուն կեանք մը։ Քանիցս նախարար եւ վարչապետ, նախագահ Ծերակոյտին, 1906ին կ'ընտրուի նախագահ Հանրապետութեան 449 ձայնով ընդդէմ հանրապետութեան արդի նախագահին Պ. Տումէրի որ շահեր էր 371 ձայն։ Իր նախագահական շրջանը վերջացաւ 1913ին որմէ վերջ քաշուեցաւ քաղաքական կեանքէ։

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԵՒՐ. ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷՆ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ

Անիէռ-Պուա-Քոլոնպիբոյոր խումբերը այս Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Place Cométe պիւրօ Թապայի վերնայարկը։

Ամէն մէկ ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Բացակայութիւնները նկատի կ'առնուին։

Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

Հովանաւորութեամբ Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան

Յունիս 28, կիրակի, ժամը 3ին Միւթիւալիթէի սրահին մէջ

Մէթրօ՝ Մօպէռ-Միւթիւալիթէ

Յայտագիրը կազմուած է ամբողջապէս Կոմիտաս Վարդապետի դաշնակած կամ հեղինակած գործերով։

Կը մասնակցի՝ Կոմիտաս եւ Սիփան խումբերու միացմամբ կազմուած ութսուն հոգինոց երկսեռ մեծ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Պ. Նշան Սերգօեանի եւ Սաքօ Յակոբեանի։

Օրիորդներ Մ. Բաբայեան, Հ. Թորոսեան, Ի. Պիւլպիւլեան, Պ. Պ. Սերգօեան եւ Նաւասարդեան կը մեներգեն, ընկերակցութեամբ դաշնակահարուհի Օր. Ղազարոսեանի, Տիկ. Շ. Լալուա-Բաբայեան դաշնակի վրայ կը նուագէ հայկական պարերգներ։

Համերգին հասոյթը պիտի յատկացուի Կոմիտաս վրդ.ի խնամատարութեան եւ բազմերախտ վարպետին անտիպ երկերու հրատարակութեան գործին շարունակման։

Տոմսեր՝ 30, 25, 15, 10, 7 եւ 5 ֆրանք

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

RESTAURANT HADJIAN

4 Rue Chaussée d'Antin, Paris

Կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ Յուլիս 1էն սկսեալ հարիւրին 30—40պիտի զեղչէ իր անուանի ճաշերուն գիները։

Columbia

Agence exclusive

POLYDOR

REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maîtreի Courant continuն, գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուածները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։

ՀՐԱՒԷՐ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Այցելեցէք Exposition Colonialeի մէջ, Stand Palestineի կից, Café Maure. գարեջրատունը, ուր կը նուագէ ԹԱՌԻՍԹ ԺՕՐԺ եւ կ'երգէ Տիկին ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ մինչեւ կէս գիշեր։

Exposition մէջ միակ հայկական ժամադրավայրը։

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Չափաւոր գին։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. Փարիզ (3) Մէթրօ՝ République

Թէլիֆօն՝ Archive 50—61

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն Քռէփ տը Շինի։ Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ։ Ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Չ. Ո. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամներըվաղըՀինգշաբթիերեկոյ ժամը 8ին 181, Cours Lafayette, Café de la Careի ներքնասրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ մէջ գտնուող երիտասարդները կը հրաւիրուին կարեւոր խորհրդակցութեան մը այս շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Պանեէօի մանկապարտէզին մէջ, 24, Rue Roger.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ ՖՐԱՆՔ

Փարիզ, Գ. Կ.— 140։
Լիոն, Թ. Ա.— 35։
Պերլին, Ե.— 200։
Մօպէօժ, Պար.— 140։
Քերքիւք, Բժ. Ա.— 30։
Լէ Վան, Թ. Պ.— 35։
Տէսին, Զ. Ռ.— 70։
Սէն Թ'Էթիէն, Գործ.— 314։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ հայրս Թէքմէնցի (կէմէրէկի շրջան) Արթին Մովսէսեան որ 1915ին հայ կամաւորներու հետ աքսորուած է Ուզուն Եայլա ուր մնացած է մինչեւ 1917։ Կը փնտռեմ նաեւ մայրս Ֆիլոր եւ եղբայրս Նազար Մովսէսեան որոնք աքսորուած են Ուզուն Եայլա եւ մինչեւ 1919 կը գտնուէին Ազիզիէի մօտ։ Իմացնել Երուանդ Մովսէսեանի, Rue de Grand Madir, La Ciotat, B. du Rhône), France.

— Կը փնտռուին Թոքատի Գրիգորիոս գիւղէն Ոսկեան եւ Խաչիկ Չոլաքեաններ։ Ժամանակին Յունաստանի որբանոցին մէջ կը գտնուէին. Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուին Ֆրանսա։ Ասոնց մօտիկ ազգականներ կը գտնուին Թոքատ։ Ասոնց մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Պ. Միսաք Տէրտէրեանի 27 Bld. Garibaldi, Issy les-Moulineaux, Seine. France.

— Թաւրիզէն Պ. Գեղամ Աղիկեան կը փնտռէ Սալմաստցի Տիրան Սալմաստեան։ Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Ֆրանսա։ Իմացնել՝ Saboundjian եղբայրներ 39 Rue de Trévise. Paris (9).

— Օր. Գոհար Քէսկինեան կը փնտռէ իր եղբայրը Զէյթունի կէպէն գիւղացի Մինաս Քէսքինեան, հօր անուն՝ Խաչիկ, մօր անուն՝ Մարիամ։ 7 տարի առաջ Մինաս իր քրոջ հետ կը գտնուէր անգլիական որբանոցը։ Իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել վերապատուելի Ղազարոսեանի, 7 Rue Papère, Marseille

— Պ. Մանուկ Ալթունեան կը փնտռէ իր եղբայրը Հայկ Ալթունեան, հօր անուն Աբրահամ, մօր անուն՝ Նախտէ։ Տարագրութեան միջոցին հայրը մեռած է Համամի (Սուրիա) մէջ։ 1915 Սեպտեմբերին յետին թշուառութեան պատճառաւ մայրը կը ստիպուի յանձնել իր երկու զաւակները՝ Հայկ (9 տարեկան) եւ Վահրամ Ռաքքայի մէջ Էնազէ ցեղին պատկանող Արաբներու։ Վահրամ ազատած է եւ այժմ կը գտնուի Լիոն, Հայկ Ալթունեան որ այժմ 25 տարեկան է, կը գտնուի տակաւին Էնազի Արաբներուն մօտ։ Կը խնդրուի իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն իմացնել իր եղբօր Մանուկ Ալթունեանի, 14 Rue Marbeuf, Paris.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել։ Մանուկ Ալթունեան պատրաստ էստանձնելու իր եղբօր բոլոր ծախքերը, հոգ տանիլ իր կրթութեան եւ ստեղծել հանգստաւէտ պայմաններ։

ՆԱՅԻՐԻ ԱՇԽԱՐՀ

պատկերազարդ ամսաթերթ խմբագրութեամբ Ս. Թորոսեանի

Գրական կտորներ, ծաղրանկարներ, նկարներ Հայաստանի եւ գաղութահայ կեանքէ, զուարճալիք, սինէմայի ու թատրոնի բաժիսներ եւայլն։ Բաժանորդագրութիւն՝ Ֆրանսա եւ գաղութներ 18ֆր., ուրիշ երկիրներ 1տոլ։

Հասքէ՝ «Nairi Achkhar», 5 Rue des Gobelins, Paris (13).

Երկրորդ Թիւը լոյս կը տեսնէ յունիս 27ին։

Վարձու է կահաւորուած սենեակ մը Place Pigalleի մօտ, կարասիները գնելու պայմանաւ տարեկան վարձք 1200 ֆրանք։ Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Մանրամասնութեանց համար գրել Փափազեանի, 41 Rue St. Denis, Asnières, Seine.

VILLIERS - LE - BELի ՄԷՋ

Վարձու են կայարանինմօտ, լուսաւոր եւ փողոցի վրայ, ոչ կահաւորուած երկու սենեակներ առանձին մուտքով եւ փոքրիկ պարտէզով։ Տարեկանվարձք՝ 1800 ֆրանք։ Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Isabelle, 35 Bld. de Strasbourg, Paris, Հեռաձայն՝ Provence 75-93.

Վարձու է ընակութեան կամ որեւէ գործի յարմար սենեակ մը խոհանոցով միասին։ Ջուր, կազ, տարեկան վարձք՝ 3000 ֆր. դիմել Պ. Թ. Պօղոսեանի, 49 Rue Dombasle, մէթրօ՝ Convention.

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պաշտօնական մարմիններու ուղղուած ամէն տեսակ աղերսագրերու խմբագրութիւն, հարկային, ապահովագրական, Ֆրանսա մուտքի արտօնութեան, ինքնութեան թուղթերու կանոնաւորման եւ նաթիւրալիզասիօնի օրէնքներու վերաբերեալ խորհուրդներ։ Ամուսնական ձեւակերպութեանց արագ հետապնդում 15 օրուան մէջ։

ԴԻՄԵԼ՝ Խ. ՔԷՊԱՊՃԵԱՆի ամէն օր ժամը 10—12, 20 rue de Bezons à Courbevoie (Seine). Tél. Défense 0—39։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

123 Bld. Sébastobol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.։ Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ կիրակիառաւօտները։

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՐԱՏ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒՆԻՍ 1931
25 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1604 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

"ԱՌՏՈՒՆ ՔԱՆԻ ՄԸ ՁԻԱՒՈՐՆԵՐ...,,

Անսպա՛ռ հանք մըն է «Խորհրդային Հայաստան»ը: Առ հասարակ խորհրդահայ մամուլը: Բայց մանաւանդ այս մէկը:

Ժամանակի խնդիր է կարդալ ծայրէ ծայր և ափերով գոհարներ բռնել: Ժամանակի խնդիր՝ ոչ միայն խառնիճաղանճ, տգիտափա՛ռ լեզուին համար, այլ եւ չափազանց մանր տառերուն պատճառով:

Թերթին ամէն մէկ թիւը անսպառ նիւթ կը հայթայթէ... Թղթակցութեան եւ թարգմանութեան: Քանի որ, իր վիճակին մէջ, անմատչելի է բոլորին: Մինչեւ իսկ Երեւանի գրոց-բրոց երկրպագուներուն: Երկու աշխատակիցներ օրը օրին կը հետեւին եւ չեն կրնար հասնիլ: Չեն կրնար սպառել: Ա՛լ դիւրին է երեւակայել թէ ի՛նչպէս կը կարդան ու կը հասկնան բանուոր Աւօն եւ բանուորուհի Մարօն...:

×

Այս միջոցին օրակարգի հրատապ, «հարուածային» հարցն է՝ Հայաստանի մտաւորականութեան հաւատաքննութիւնը:

«Թոկից փախած» աշակերտներ իրենց դիմացն առեր են ալեւոր գիտնականներ, մասնագէտներ, ակադեմականներ ու արուեստագէտներ, եւ «Հաւատով խոստովանիմ» արտասանել կուտան խեղկատակ լրջութեամբ մը: Կը քրքրեն անոնց անցեալը, հրատարակութիւն մը, դիպուածով արտասանուած խօսք մը, եւ կը գամեն խաչափայտին: Վա՛յ դիմադրողին կամ ձեռնպահին: Քաջազնունին Դաշնակցութեան կատաղի թշնամիներուն ձեռքով կը քաւէ իր հին մեղքը, «Դաշնակցութիւնը անելիք չունի»: Հրաչեայ Աճառեանը տակաւին չի կրնար ըմբռնել թէ լենինեան «դիալեկտիկա»ն ի՛նչ գործ ունի իր մասնագիտութեան՝ լեզուագիտութեան մէջ: Մանուկ Աբեղեանը տաճկցուց հայերէն ուղղագրութիւնը, եւ նորէն չկրցաւ հաճելի դառնալ օրուան տէրերուն...:

Եւ ահա նոր պատմութիւն:

Շարունակելով հաւատաքննութիւնը, քրքրելով, պրպտելով, «Խ. Հայաստան»ի մէկ աշխատակիցը պատերազմ կը յայտարարէ երեք վարժապետներու դէմ, որոնք «հակայեղափոխական» դասագիրքեր շարադրած են:

Այդ գիրքերը արդէն կը գործածուին դպրոցներու մէջ, իբրեւ պետական հրատարակութիւն:

«Խ. Հայաստան»ի աշխատակիցը փրփուր կը տեղայ երեք վարժապետներու գլխուն, իրարու ետեւէ շարելով ահարկո՛ւ, աններելի մեղքեր:

Վարժապետներէն Մ. Դուրգարեան կը մեղադրուի որ իր դասագրքին՝ «Կոլտնտեսական Պատանի»ի մէջ «ոչ մի տող չի յատկացրել նոյեմբերեան յեղափոխութեան»: Յօդուածի մը մէջ, «Խորհրդային Հայաստանի Տասը տարին», վարժապետը իբրեւ եզրակացութիւն գրած է.

— «Խաղաղ կեանք, շինարարութիւն, տրակտոր, կոլտնտեսութիւն, կօօպերացիա, սոցիալիստական դաստիարակութիւն,— Ահա սրանցով է զբաղուած Հայաստանի աշխատաւոր գիւղացին»:

Եւ քննադատն է որ կը շանթահարէ, աննման լրջութեամբ.

— «Ինչո՞վ է տարբերւում այս իմաստակութիւնը Քաջազնունու նացիոնալիստական կոնցեպցիայից (ազգայնական ըմբռնում): Ոչնչով եւ ոչ մի բառով... Ամէն մի ռէակցիոն (յետադիմական) պրոֆէսոր, ինտերվենցիայի (միջամտութեան) վտանգն «անտեսող» ամէն նացիոնալիստ տասը ձեռքով կը ստորագրի խորհ. Հայաստանի տասը տարուայ այս բուրժուա—նացիոնալիստական գնահատութեան տակ»: («Խ. Հ.» 11 յունիս):

Նոյնքան մահացու մեղքի մը մէջ բռնուած է ուրիշ վարժապետ մը, Հ. Հայրապետեան: Այս թշուառն ալ «անտեսել է... Նոյեմբերեան յեղափոխութիւնը» իր դասագրքին, «Նոր Գիւղ»ի մէջ:

«Ինչպէս խորհրդային դարձաւ մեր գիւղը» գլուխին տակ, անխելք վարժապետը գրի առած է հետեւեալ պատմութիւնը.

— «Առաւօտը մի քանի ձիաւորներ եւ ռուս զինուորներ եկան: Ամբողջ գիւղը հաւաքւեց եւ էտ եկած մարդիկ բարձր-բարձր խօսեցին. եւ իմացայ որ հիմա մեր գիւղը «բայլշեւիկ է»: (էջ 32):

Ի՞նչ ըսի՞ր: Բերա՛նդ չորնա:

— «Յեղափոխական, ժողովրդական ապստամբութիւնների գռեհիկ եւ կիսադաշնակցական պատկերացումն է այս, որ կարող էր տպւել մեր սահմաններից դուրս, բայց ոչ թէ Լուսժողկոմատի կողմից հաստատուած դասագրքերում:»

Այսպէս նաեւ երրորդ վարժապետի մասին:

Եւ իբրեւ եզրակացութիւն, «Խ. Հայաստան»ի խմբագրութիւնն ալ միանալով իր աչալո՛ւրջ քննադատին, հրապարակաւ կը պահանջէ «Խուդոյեանի, Դուրգարեանի, Հայրապետեանի նման «մեթոդիստներին» եւ դասագիրք կազմողներին ի սպառ հեռացնել դպրոցականների դաստիարակութեան գործից»:

Ի հարկէ՛, ի հարկէ՛: Ի՞նչպէս կարելի է թոյլատրել այսպիսի խայտառակութիւններ:

Ի՞նչպէս կարելի է գրել— Առտու մը ձիաւորներ եւ ռուս զինուորներ եկան... եւ իմացանք որ մեր գիւղը բոլշեւիկ է»:

Ոչ միայն երեք վարժապետները պէտք վառել, այլև անոնց գրած եւ տպած դասագիրքերը: «Լուսժողկոմատ»ն ալ միասին...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԿԱՆԽԱՀԱՄ ԷՐ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

Աթէնքի «Նոր Օր»ը դիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ, Թուրքիոյ նախկին թղթատարական նախարար Ոսկան պէյ Մարտիկեանի մէկ ակնարկին առթիւ (19 յունիս).

— «Բոլորս գիտենք թէ հայ յեղափոխութեան առաջին օրերունինչ վիճակ կը ներվայացնէր ցաճկահայաստանը: Թրքական բարբարոսութիւնը հասած էր իր ծայրագոյն աստիճանին, չկար ոչ պատուի, ոչ սեփականութեան եւ ոչ ալ կեանքի ապահովութիւն: Երկու միլիոն ժողովուրդ դարձած էր ստրուկ, պէյերու եւ աշիրէթներու քմահաճոյքին առարկայ: Անոր հետ կը վարուէին բարբարոսօրէն, անխնայ կը հարուածէին, կը կեղեքէին, կը ջարդէին:

Այս անտանելի պայմաններուն մէջ հասակ նետեց յեղափոխութեան առաջին սերունդը՝ որ արիւնի դէմ արիւն պահանջելու յանդուգն նշանաբանը մէջտեղ նետեց՝ համոզուած որ հարուածի փոխադարձութիւնը միայն կրնար զգաստացնել վայրենաբարոյ թշնամին:

Հայ յեղափոխութիւնը հրապարակ իջաւ ճիշդ ժամանակին, աւելի ճիշդ դէպքերը եւ պայմանները փութացուցին անոր ծնունդը, անկախ հայութեան կամքէն ու տրամաբանութենէն:

Կրնայի՞նք յեղափոխական պոռթկումը զսպել եւ սպասել քանի մը տասնեակ տարիներ: Կրնայի՞նք աւելի երկար կրել կեղեքումներու ու բարբարոսութիւններու անարգանքն ու ամօթը կամ սեղմել մեր ակռաները՝ ի տես ահաւոր խժդժութիւններու եւ զարհուրելի ջարդերու: Մեր ժողովուրդին ցեղային կազմաւորումը թոյլատու չէր երկար սպասումներու: Ազատութեան տենչը բնական զգացում է հայ ժողովուրդին մէջ: Եւ ընդունինք բոլորս ալ որ այդ տենչը անդիմադրելի է եւ որեւէ ուժ՛ անզօր անոր պոռթկումը զսպելու:

Մեր յեղափոխութեան ձախողանքին պատճառը յեղափոխութեան կանխահաս ըլլալը կամ ժողովուրդին պատրաստուած չըլլալը չէր, այլ ազգովին անոր փարած չըլլալու տկարութիւնը, որ մեծագոյն աղէտը եղաւ հայութեան համար:»

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՆԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Անգլիական Խորհրդարանը լսեց աշխատանքի նախարարին բացատրութիւնները, անգործութեան սնտուկին համար 25 միլիոն ոսկի նոր վարկի մը մասին: Սնտուկին պահեստը կը սպառի յուլիս8ին, մինչպահանջուած 25 միլիոնով, կարելի պիտի ըլլայ տոկալ մինչեւ յունուար, եթէ անգործներու թիւը 2,5 միլիոնը չանցնի:

Կառավարութեան առաջարկը ընդունուեցաւ բուռն վէճերէ յետոյ:

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՄԱՐԹԻ Կ՛ԱՐՏԱՔՍՈՒԻ

Պարչելոնայի (Սպանիա) քաղաքային կառավարիչը որոշեց իր իրաւասութեան սահմաններէն վտարել ֆրանսացի հաւայնավար ծանօթ երեսփոխան Մարթին:

Պատճառն այն է որ Մարթիի վրայ հսկելու պաշտօն ունեցող ոստիկանները՝ սպառնալիքներու ենթարկուած են՝ երեսփոխանին բարեկամներուն կողմէն,

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՀՈՒՎԸՐԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

ՖՐԱՆՍԱ Կ՛ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԷ ՀԱՐՑԸ

Ֆրանսայի նախարարական խորհուրդը քննեց Միացեալ-Նահանգներու նախագահին Հուվըրի առաջարկը պարտքերու յետաձգման մասին: Արտաքին նախարարը Պ. Պրիան պարզեց թէ ի՛նչ պայմաններու տակ այս առաջարկը ներկայացուած է Ֆրանսական կառավարութեան: Ելեւմտական նախարարը իր կարգին պարզեց այս առաջարկին հետեւանքները՝ Ֆրանսայի ելեւմուտքին տեսակէտէն:

Պաշտօնական շրջանակները լռութիւն կը պահեն Ֆրանսայի տալիք պատասխանին մասին: Կը կարծուի սակայն թէ նկատի առնելով որ ամերիկեան կառավարութեան առաջարկը կը ձգտի մեղմացնել համաշխարհային տագնապը եւ օգնութեան հասնիլ Գերմանիոյ, Ֆրանսական կառավարութիւնը սկզբունքով համամիտ պիտի ըլլայ անոր եւ տրամադրութիւն պիտի յայտնէ օժանդակելու նախագահ Հուվըրի ճիգերուն: Պիտի առարկէ սակայն թէ հատուցման մէկ տարի յետաձգումը պէտք չէ որեւէ կերպով վնասէ Երնկի ծրագրին տրամադրութիւններուն, քանի այդ ծրագիրը, բոլոր պետութեանց կողմէ ճանչցուած եւ ստորագրուած է իբրեւ հատուցման վերջնական կարգադրութիւն:

∴ Ֆրանսայի խորհրդարանական շրջանակները մեծ հետաքրքրութիւն եւ նոյնիսկ վրդովում ցոյց կուտան հանդէպ այս առաջարկին: Արդէն հարցապնդման 9 խնդրանքներ դրուած են սեղանի վրայ հետեւեալ հարցերուն շուրջ.— ի՞նչ դիրք պիտի բռնէ կառավարութիւնը ամերիկեան առաջարկին մասին.— Առաջարկը՝ Ֆրանսայի տնտեսական կացութեան տեսակէտէն.— Կառավարութիւնը ի՞նչ միջոցներ կը խորհիՀուվըրի առաջարկը մտցնելու համար Եւրոպայի տնտեսական վերակազմութեան ծրագրին մէջ.— Կառավարութիւնը պիտի օգտագործէ՞ այս առաջարկը, որդեգրելու համար զինաթափութեան գործօն քաղաքականութիւն մը,— ի՞նչ պատասխան պիտի տրուի Հուվըրի (Լէոն Պլում) եւայլն:

∴ Զրոյց կը շրջէր թէ նախ քան ամերիկեան առաջարկին հրապարակումը, ամերիկեան դրամատուն մը 300 միլիոն տոլարի վարկ է բացած Գերմանիոյ: Այս լուրը այժմ կը հերքուի: Սակայն ուրիշ աղբիւրէ կը հաստատուի թէ Ամերիկայի վարկային հաստատութիւնները ունին նման մտադրութիւն մը:

Ամերիկայի ելեւմտական նախարարը անթելով կարգ մը բացատրութիւններ տուաւ, յայտնեց թէ ի՞նչ պատճառներու բերումով նախագահ Հուվըր բանաձեւեց եւ հրապարակեց այս առաջարկը եւ թէ Հուվըր տրամադիր չէ ընդունելու որեւէ փոփոխութիւն իր առաջարկին մէջ՝ ըլլայ պետութեանց, ըլլայ ամերիկեան Քոնկրէսին անդամներուն կողմէ:

Ամերիկայի կառավարական շրջանակները կը յայտնեն թէ եւրոպական պետութիւնները պէտք է Հուվըրի առաջարկը ընդունին առանց ձգձգումներու, եթէ կ՛ուզեն որ ան տայ սպասուած արդիւնքը: Եւ այդ առթիւ, որեւէ բանակցութիւն ալ կատարելու չեն: Ամբողջ առաջարկը նոյնութեամբ ընդունելու են առանց վերապահութեան, պայմանի կամ փոփոխութեան առաջարկներու:

Պուլկարիոյ ընտրութիւնները

Պուլկարիոյ վարչապետը Լիափչէֆ հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ հեռագրական գործակալութեան մը ներկայացուցչին.

— Անձնապէս ջանացած եմ միշտ մեղմացնել կուսակցութեանց կռիւները: Ներկայ դահլիճին գլխաւոր պարտականութիւնն էր ընտրութիւնները կատարել տալ, ինչ որ կատարուեցաւ ազատօրէն եւ կանոնաւորութեամբ: Հակառակ ընդդիմադիրներու գրգռութեանց, իշխանութիւնները պահեցին իրենց հանդարտութիւնն ու պաղարիւնը:

«Ընդդիմադիրները, ընտրութեանց մէջ յաջողելու համար, 4 կուսակցութիւն միացուցին եւ շահեցան 150 աթոռ: Այս թիւին կէսը կը պատկանի երկրագործականներուն, իսկ մնացեալը արմատականներուն եւ ժողովրդականներուն: Կը մնայ 124 աթոռ որոնք բաժնուած են զանազան հոսանքներու միջև:

Անմիջապէս որ ընտրութեանց արդիւնքը յայտնուեցաւ, Լիափչէֆ նիստի հրաւիրեց նախարարները: Կացութիւնը քննելէ յետոյ, որոշուեցաւ հաւաքական հրաժարական ներկայացնել:

Անգլեւխորհրդային դաշինք

Խորհրդային Միութեան արտաքին գործավարը Լիտվինոֆ մտադրած է Պերլինի մէջ հանդիպում մը ունենալ Անգլիոյ վարչապետին հետ, երբ այս վերջինը յառաջիկայ ամսու հոն մեկնի, փոխադարձելու համար գերման նախարարներու Լոնտոն այցելութիւնը:

Լիտվինոֆ իր այս հանդիպման ընթացքին պիտի առաջարկէ ոչ-յարձակման դաշինք մը կնքել Անգլիոյ հետ, նման անոր որուն մասին բանակցութիւններ կը կատարուին ներկայիս Ֆրանսայի հետ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՆՊԱՍՏԸ ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Բարեգործականի կեդր. վարչութեան վերջին զեկոյցէն.—

Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ շրջանի զաղթականներուն եւ որբերուն թշուառ վիճակին անդրադառնալով, Կեդր. Ժողովը հաճոյքով տեղեկացաւ թէ, բացի ատոնցմէ քանի մը հարիւրը նուպարաշէն փոխադրելու ծրագրէն որուն համար կը սպասուի Հայաստանի կառավարութեան արտօնութեան, Միութեան կողմէ կատարուած դիմումներուն շնորհիւ, կարելիութիւններ կը ստեղծուին նաեւ մաս մը հողագործ որբերու Ֆրանսա եւ զաղթական ընտանիքներու ալ Սուրիա փոխադրումին համար:

Բաց աստի, որոշուեցաւ գէթ առժամապէս դոլզն օգնութիւն մը փութացնել այդ շրջաններու ամէնէն աւելի կարօտեալներուն, եւ առ այդ երեք ամսուան յանձնառութեամբ, ազնուաբար ամսավճար նուիրատուութիւններ ըրին Պ. Գ. Կիւլպէնկեան՝ 10,000, Տիգրան Խան Քէլէկեան 2000 եւ Պ. Պ. Էսմէրեան 1000 ֆրանք, այն ակնկալութեամբ որ ուրիշ բարեսէր ազգայիններ եւս նոյն կարեկցութեան զգացումով կը հետեւին իրենց օրինակին:

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱԼԷՊԻ ՑՈՅՑԻՆ ՄԱՍԻՆ

ՀԱԼԷՊ, 16 յունիս, (Սեփ. թղթ.)— Անցած շաբաթ յունիս 7էն12, քաղաքին մէջ բոլոր խանութները փակ էին: Կառավարութիւնը կարգ մը նոր տուրքեր դրած էր ժողովուրդին վրայ, որ շատ ծանր գտնելով զանոնք ընդդիմացաւ: Իբրեւ հետեւանք հինգ օր ամբողջ շուկան գոց մնաց: Եթէ քանի մը օր եւս տեւէր այս կացութիւնը, հանդիսատես պիտի ըլլայինք տգեղ միջադէպերու, սակայն կառավարութիւնը, վերջապէս երկար բանակցութիւններէ յետոյ, հաւանեցաւ վերցնել դրած տուրքերը, եւ ժողովուրդը վերաբացաւ խանութները:

Այս հինգ օրուան միջոցին գրեթէ ոչ մէկ անկանոնութիւն տեղի ունեցաւ, որ խանգարէր քաղաքիս անդորրութիւնը, բացի Քասթ էլ-Հարամի շուկային մէջ ծագած միջադէպէն, ուր ոստիկանները վիրաւորած են երկու փռապաններ, որոնք անսաստեր էին տրուած հրամանին, փուռը բանալու համար: Կ՛ըսուի, թէ նոր տուրքերը յետաձգուած են յառաջիկայ ելմտական տարուան: Հինգ օրուան կրաւորական դիմադրութեան ընթացքին, ժողովուրդը շատ նեղուեցաւ ուտեստեղէնի կողմէ, Կարգ մը խանութպաններ գաղտնի կը վաճառէին իրենց ապրանքները, կրկնապատիկ եւ եռապատիկ գիներով,

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

"ԴՐՕՇԱԿ"Ի

Թիւ 6 (1931 յունիս), հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Այսպէս է դրուած է խնդիրը (Խմբ.).— Մայիսեան ապըստամբութեան հետեւանքները՝ Կ. Սասունի.— Գժանոցի զառանցանքներ՝ Ս. Վ.— Խորհրդային արդիւնաբերութեան առաջամարտիկը՝ Աշոտ Աբծրունի.— Սոցիալիզմ են կառուցում: Սեւ Քարեցի Սաքօի ինքնակենսագրութիւնը: Հայաստանում: Հր. Փարիզեան: Քառասուն տարուան Դրօշակների բովանդակութիւնը:

Գին 2 Ֆր. 50: Հասցէ՝ Mlle S. Agopian, 5 Rue des Gobelins:

ՕՏԱՐ ԳՈՐԾԱՒՈՐՆԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Աշխատաւորը մանաւանդ իր երկրէն դուրս, կը նմանի առարկայի մը, որուն օգուտը ուղիղ կը համեմատի գործածութեան պէտքին։ Օգտակար է երբ պէտք կայ։ Կը դառնայ անպէտ և նոյնիսկ վնասակար, երբ իր բազուկին ուժը կը ներկայացնէ ընդդէմ տեղացիին։

Ֆրանսա այս տեսակէտէն պէտք է հաստատել թէ ամէնէն նպաստաւոր հողը ներկայացուցած է օտար աշխատանքին, շնորհիւ տնտեսական բարգաւաճ պայմաններուն։ Ու նոյն իսկ տագնապի այս օրերուն, օտարականներու հանդէպ եղած է նուազ խիստ, քան ուրիշ ո եւ է երկիր, ցոյց տուած է աւելի բարեհաճ տրամադրութիւններ, քան ո եւ է ուրիշ պետութիւն։ Այսուհանդերձ ներկայ պայմանները չէին կրնար անշուշտ սեղանի վրայ չբերել օտար գործաւորներու հարցը։ Ազգային երկիրը՝ որքան ալ ուղէ բարեմտութեամբ և արդարութեամբ կարգադրել օտար աշխատանքի հարցը իր սահմաններուն մէջ, կուգայ պահ մը, ուր ստիպուած է նախընտրութեան ճամբէն քալել։

Այսպէս էր որ Ֆրանսա եւս հարցը ենթարկեց քննութեան հետեւեալ առաջադրութիւններով.— Մէկ կողմէն նախ աշխատանքը ապահովել իր բնիկներուն. միւս կողմէ տնտեսական տագնապի հարուածները մեղմել այն օտարականներուն համար, որ երկար ատենէ ի վեր հաստատուած Ֆրանսա, իրենց աշխատանքի ուժը տրամադրած են երկրին արտադրութեան եւ սահմանափակել օտարական նոր աշխատաւորներու մուտքը Ֆրանսա։

Ֆրանսա մէկն եղած է այն երկիրներէն որոնք ամէնէն աւելի կը համրեն օտար աշխատաւորներ՝ արտադրութեան բոլոր ճիւղերուն մէջ։

Ահա այս մասին քանի մը տեղեկութիւններ։ Պատերազմէն առաջ կը գրէ Ֆրանսացի յօդուածագիր մը, միջին թիւով Ֆրանսայի մէջ կը բնակէին կէս միլիոն օտար աշխատաւորներ։ Պատերազմէն յետոյ, մինչեւ անցեալ տարի այս թիւը բարձրացաւ 1,800,000ի։ Պատերազմէն առաջ օտարները Ֆրանսա կը մտնէին ազատօրէն։ Իսկ պատերազմէն յետոյ, զանազան երկիրներու մէջ ստեղծուած տնտեսական վատ կացութիւնը, եւ Ֆրանսայի մէջ՝ աշխատանքի նպաստաւոր պայմանները պատճառ դարձան որ օտարականները հոն խուժեն խմբովին, ինչ որ անհրաժեշտ դարձուց կանոնադրութեան ենթարկել անոնց մուտքը՝ համաձայն երկրագործութեան եւ ճարտարարուեստի պէտքերուն։

Այսպէս ալ եղած է։

Աշխատանքի եւ արտադրութեան նպաստաւոր տարիներուն, Ֆրանսա մտնող օտար աշխատաւորներու թիւը տարեկան եղած է մինչեւ 100,000։ Իսկ տագնապի տարիներուն նուազած. այսպէս 26,000՝ 1921ին. 18000 1927ին։ Նոյն այն տարիներուն, Ֆրանսայէն իրենց հայրենիքը մեկնող օտարականներու թիւը բնականաբար աւելի շատ է եղած։ 1921ի տագնապին՝ Ֆրանսայէն մեկնած են 63000. 1927ին՝ 90000 օտարականներ։

Իսկ ներկայ տագնապը որ իր համաշխարհային հանգամանքով աւելի յամառ է եւ կը կարօտի աւելի խոր դարմաններու, պարտադրած է կառավարութիւնը որ աւելի ուշադրութեամբ հետեւի օտարականներու երթեւեկի շարժման եւ ատոր համար ալ կազմակերպած է յատուկ սպասարկութիւն մը, որուն գլուխը կը գտնուի աշխատանքի փոխ-նախարարը։

Օտարականներու Ֆրանսա մուտքին սահմանափակումը ուրեմն, դարձած է անհրաժեշտութիւն։

Մասնաւորաբար չափազանց սահմանափակուած է մուտքը այն օտարականներուն, որոնք կուգան հեռաւոր երկիրներէ, եւ որոնց հայրենիք վերադարձը կարգ մը դժուարութիւններու դուռ կը բանայ։

Նոյնպէս, այն օտարականները, որոնք առանց յատուկ արտօնութեան, Ֆրանսա մտնելէ վերջ, կը փորձեն միջոցը գտնել հոս հաստատուելու եւ գործ ճարելու այն տեսակ միջոցներով, որոնք կիրարկուող օրէնքներուն եւ կանոնադրութեանց դէմ կը նկատուին զանցառութիւն։

Ֆրանսա ցարդ, կը թուէր այն միակ ու բախտաւոր երկիրը որ չէր ենթարկուած տնտեսական տագնապի հետեւանքներուն։ Այս խայծէն հրմայուելով, շատ էր թիւն անոնց, որոնք Ֆրանսա կը մտնէին առանց անհրաժեշտ արտօնութեան, աշխատելու մտադրութեամբ։ Շատեր են որ գիտեն ձախորդ հետեւանքները այս անկանոն կացութեան եւ անկէ բխող դժուարութիւններուն։ Այս կերպ Ֆրանսա մտնողներուն թիւը շատցաւ 1930ի ընթացքին մանաւանդ, ինչ որ յայտնի եղաւ ինքնութեան թուղթերու կանոնաւորման համար տրուած խնդրագրերէն։ 1927ին նման խնդրագրերու թիւն էր 19,000, 1928ին 21,000, 1929ին 40,000, իսկ 1930ին աւելի քան 80,000։

Ու բնական է թէ անոնք որ աշխատելու մտադրութեամբ կը մտնեն Ֆրանսա, աւելի կը նախընտրեն կեդրոն քաղաքները, ու մասնաւորապէս Փարիզը, որ արդէն խճողուած է։

1921էն 1926, հինգ տարուան ընթացքին, Փարիզի օտար բնակչութեան թիւը բարձրացած է 169,527էն 293,442ի, մինչ նոյն շրջանին, Փարիզի Ֆրանսացի բնակչութեան թիւը կը նուազէր 158,958ով։ Այդ թուականէն ասդին, ոստիկանութիւնը հաստատած է օտարականներու 100,000ի՝ նոր յաւելում մը։

Արդ, այս կացութեան հանդէպ, ահա թէ ի՞նչ կը խորհրդածէ Ֆրանսացի յօդուածագիրը.— Նման արշաւ մը չի կրնար հանդուրժելի ըլլալ։ Ֆրանսա որքան ալ Թոյլատու ըլլայ, չի կրնար ընդունիլ որ, խուսափելով կանոնադրական պարտաւորութիւններէն, առողջապահական քննութիւններէն, իրենց իսկ կամքով, օտարականները գան եւ խճողեն բազմամարդ կեդրոնները եւ կազմալուծեն աշխատանքի շուկան։ Սկզբունքով, մերժուած է կանոնաւորել կացութիւնը այն օտարականներուն, որոնք խարդախ միջոցներով մեր երկիրը մտած են։

Եւ կանոնադրութեան այս տրամադրութիւնները խստօրէն կիրարկելու համար, աշխատաւոր գլուխ մինչեւ 3000 Ֆրանք տուգանքի կը դատապարտուին այն գործատէրերը, որոնք կ՚աշխատցնեն նման օտարականներ։

Ատկից զատ, օտարականներու մուտքը արգիլելու կամ սահմանափակելու համար, Ֆրանսական կառավարութիւնը մասնաւոր միջոցներ ձեռք առած է նաեւ օտար երկիրներու մէջ եւ իր սահմանագլուխներուն վրայ։

Ու նաեւ, օտար աշխատաւորներու սպասարկութիւնը մասնաւոր միջոցներ եւս որդեգրած է պաշտպանելու համար այն արհեստները, որոնք ամենէն աւելի ենթարկուած են անգործութեան հետեւանքներուն։ Այսպէս, օտար նաւագածուներու մուտքը բոլորովին արգիլուած է։

Օտար ճարտարագէտները գործի համար այն ատեն միայն կրնան մտնել Ֆրանսա, երբ ճարտարագէտներու սէնտիքան հաւանութիւն յայտնէ։ Միւս կողմէ, գործատէրերը 10 առ հարիւր համեմատութեամբ միայն կրնան օտարներ բանեցնել իրենց արհեստանոցներուն մէջ։ Պէտք է ըսել սակայն թէ օրէնքով նման արգելք մը կամ սահմանափակում մը չկայ։ Աւելի, բարոյական ճնշման մը ենթարկուելով է որ գործատէրերը, յանուն ազգային շահերու պաշտպանութեան ընդունած են նման թելադրութիւն մը եւ կը կիրարկեն։

Մ. Ա.

ՇՐՋԱՆԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ

(Տեղեկագիր Մարսէյլի Ազգ. Կեդր. Վարչութեան 1929 Դեկտեմբերէն — 1931 Մարտ)

(Գ. եւ վերջին մաս)

Առկախ մնացած խնդիրներ. — Վարչութիւնս, իր գործունէութեան ընթացքին երկու կարեւոր խնդիրներ նկատի ունեցած է կարգադրել. բայց անոնցմէ մէկը չէ կրցած յաջողցնել առ այժմ, իսկ միւսին չէ մօտեցած, նախ կանխահաս նկատելով ու յետոյ ալ՝ թեմական նոր երեսփոխանական ժողովի վերաքննութեան կամ վերամշակման ենթարկել անհրաժեշտ նկատելով։

Այս խնդիրներէն առաջինը մեր հայրենակիցներու քաղաքական ամուսնութիւն կատարելու առթիւ կրած մեծագումար՝ 350-500, երբեմն նոյնիսկ 600 Ֆրանքի ծախքի պարագան է, որ կարելի է խնայել տալ եւ իջեցնել մինչեւ 100 Ֆրանքի, եթէ կարելի ըլլայ Առաջնորդարանիս տուած վկայականները Mairieի կողմէ ընդունել տալ։ Ու այս կարելի է, քանի որ կարգ մը շրջաններ — գաւառները մասնաւորաբար — արդէն կ՚ընդունին, կը ճանչնան եւ այդ շրջաններու մէջ ուրեմն մեծապէս կ՚օգտուին մերինները։

Միայն Մարսէյլի մէջ տարեկան մօտ 300 ամուսնութիւն տեղի կ՚ունենայ, որոնց համար պատկառելի գումար մը կը մսխուի թարգմանի, avouéի սրմսարի եւն.ի համար ազգայիններու կողմէ։

Այս մասին վարչութեանս ատենապետը ներկայացած է Maireին եւ խօսած ու կարգ մը բացատրութիւններ տուած, բայց չէ յաջողած. կը կարծենք սակայն եւ վստահ ենք որ նոր եւ աւելի ուժեղ դիմումով մը կը յաջողուի մեզ այս եւ մեր հայրենակիցներուն մեծ խնայողութիւն մը կ՚ըլլայ։

Երկրորդ խնդիրը կը պատկանի առաջնորդարանի պիւտճէի մատակարարման կամ հայթայթումին։

Համաձայն շրջանիս թեմական կանոնագրի տրամադրութեան, այն շրջանները որոնք իրենց մատուռը եւ մնայուն հոգեւոր հովիւը ունին, իրենց թաղեցիներու բոլոր մկրտութեանց, պսակներու եւն.ի համար գանձուած եկեղեցական բոլոր իրաւունքները իրենք կը ստանան, որուն փոխարէն իրենք ալ իբրեւ առաջնորդարանի տուրք պարտաւոր են, իրենց զուտ եկեղեցական հասոյթներուն հարիւրին 20ը վճարել կեդրոնին։

Կանոնագրի այս տրամադրութեան համաձայն բոլոր շրջաններն ալ իրենց կազմակերպութեան առաջին օրէն իրենց հասոյթները, ապահոված են, եւ սակայն առաջնորդարանս հազիւ կրցած է անոնց պսակներու հասոյթին հարիւրին 20ը գանձել. այն ալ, անոր համար որ ամուսնացողները պարտաւոր են առաջնորդարանէն հրամանագիր ստանալ. որով ամուսնացողները նախ մեզ կը դիմեն այդ պահուն. վճարումնին ալ մեզ կ՚ընեն, որմէ վար կը դրուի հարիւրին 25ը եւ մնացածը հարիւրին 75ը կը վերադարձուի ա՚յն շրջանին՝ որուն թաղեցին է պսակուողը։ Ասկից դուրսմնացած միւս բոլոր հասոյթներէն ցարդ ոչինչ գանձած է։

Այսպէս ուրեմն, թէեւ ուրախութեամբ յայտնեցինք որ շրջանները ինքնաբաւ դարձած են, ու ստացած հայրենի գիւղաքաղաքներու պատկերը, իրենց 1000ի հասնող աշակերտներով, 18 ուսուցիչ - ուսուցչուհիներով, իրենց 4 քահանաներով, ու անոնցմէ ոմանք նոյնիսկ խնայողութիւն ալ ըրած, եւ սակայն այս ամէնը եղած են առաջնորդարանի կռնակէն։ Որովհետեւ, նախապէս անոնց բոլոր հասոյթները կեդրոնին կը պատկանէր եւ մեր սնտուկը կը մընար ու մեր պիւտճէին մաս կը կազմէր։ Այժմ սակայն շրջանները կազմակերպուելով եւ բաժնուելով, կեդրոնի հասոյթներն ալ նոյն համեմատութեամբ բաժնուեցան, կոտորակուեցան։ Այս պարագան ա՚յնքան չպիտի ազդեր կեդրոնիս, եթէ գոնէ շրջաններն ալ, կանոնագրով իրենց սահմանուած տուրքը վճարէին մեզ։ Այս՝ չեն ըրած, կամ ընել չէ տրուած, իրենց կազմակերպման նոր շրջանի մէջ ըլլալու հանգամանքը նկատի առնուելով ցարդ, բայց կը կարծենք նոյնպէս, որ կեդրոնը չի կրնար մինչեւ վերջ տոկալ այս դրութեան, եւ կեդրոնի ժողովրդեան հասոյթներով միայն տանիլ Առաջնորդարանի պիւտճէն, որ կը պատկանի բոլոր շրջանին։ Շրջանները զարգացած են ի՛ վնաս կեդրոնին, եւ կեդրոնը ուզած է տոկալ այդ զրկանքին յօդուտ շրջաններուն, զրկելով նոյնիսկ իր պաշտօնեաները. Առաջնորդէն մինչեւ տնտեսը։ Ժամանակ է սակայն, որ խորհուի այս մասին եւ շրջանները պարտադրուին, կանոնագրով սահմանուած կեդրոնի իրենց տուրքը՝ հարիւրին 20 տոկոսը վճարելու, կամ ուրիշ ձեւով մը Առաջնորդարանի ծախքերուն բաժնեկից ըլլալու։

* * *

Նիւթական հաշուետուութիւն

Առանձին հաշուեկշռով կը ներկայացնենք մեր նիւթական ելեւմուտքը, ուր կը գտնէք բոլոր մուտքքերն ու ելքերը իրենց բաժանումներով։ Համաձայն ուրեմն մեր այս հաշուեկշռին՝ ունեցած ենք 158.642,70 Ֆր. մուտք, փոխառութիւն 4512 Ֆր. որով ընդհ. գումար մուտքի, 163,154,70 Ֆր. որու փոխարէն ելք ունեցած ենք 162,982,60 Փր. ու պատրաստ 172, 10 Ֆր.։

Մեր այս հաշուեկշռէն վերջն էր որ, փետրուար ամսոյ մէջ, եկեղեցւոյ շէնքին վարձքին համար 4000 Ֆր. եւս փոխառութիւն ըրինք, որով մեր այժմու փոխառութենէ պարտքին գումարը կը հասնի 8512 Ֆր.ի։

* * *

Ջանացինք այս տողերով տալ Ազգ. Առժամեայ Վարչութեան գործունէութեան պատկերը իր գլխաւոր գծերով. ատկէ կը պարզուի նաեւ Մարսէյլի թեմին ազգային կազմակերպութեան գոյավիճակը։

Վարչութիւնս կը խոստովանի, որ իրմէ ակնկալուած ամէն յոյս չէ կրցած իրականացնել այս փոխանցման շրջանին, բայց իր խիղճը հանդարտ է, այն վստահութեամբ որ՝ իր կարելին ըրած է ազգային գործերը բաղձալի վիճակի մը հասցընելու։

Մարսէյլի
Ազգ. Առժ. Վարչութեան
Ատենադպիր Ատենապետ
Վ. Ղազարոսեան Գ. Շահլամեան

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Մուտք 1929 Սեպտ. 1էն

Նախորդ շրջանէն պատրաստ	1,335.40
» » Աւանդներ ոսկի Ֆր.	270.—
» » » արծաթ	280.—
17 արժէթուղթեր	
Եկեղեցւոյ հասոյթներ	
Մոմ, պնակ իւղագին	18,880.80
Վկայական հոգեհանգիստ	22,495.—
Ազգ. եկեղ. տուրք	11,870.—
Մկրտութիւն	9,172.—
Պսակ	31,320.—
Դպրոց Նախակրթարան	
Եկեղ. պնակներէն, իւղագին	8,630.60
Նուէր, հանդէս	5,035.40
Թոշակներէ	2,650.—
Հատուցում	18,000.—
Մանկապարտէզ	
Թոշակներէ	18,665.—
Նուէր, եւն.	1,106.—
Աղքատախնամ	
Պնակ, նուէր, իւղագին	7,484.30
Շրջաններէն	
Նիսէն, առաջ. տուրք	2,000.—
Գ. Շահլամեանէ	
Նոր փոխառութիւն	4,512.—
Ընդհ. գումար	163,154.70
Ելք 1931 Յունուար 31	
Եկեղեցւոյ ծախքեր	
Մոմի, նորոգութիւն, եւն.	4.922.60
Կարասի	313.75
Տնտես. դպրապետ	6,200
Եկեղեցւոյ վարձք	10,367.—
Առաջնորդի	24,577.—
Քարտուղար	18,350.—
Ընդհ. ծախքեր	
Երթեւեկ, շրջան, վիզէ	4,184.95
Գրենական, տպագր.	2,841,25
Փոսթ-հեռագիր	1,211.40
Ելեկտր. ածուխ, եւն.	903.65
Assur. Mag- général վարձ. եւն. թարգմանի	3,907.—
Դպրոց, Նախակրթարան	
Ուսուցչաց 928-29ի ամս.	4,390.—
» 929-30ի »	23,050.—
Մանկապարտէզ	
Վարժուհիներու 928-29 »	4,295.—
» 929-30 »	20,250.—
Շէնքի վարձք	11,500.—
Փաստաբանի	5,500.—
Ընդհ. ծախք, հանդէսի եւն. դաշնակ.խաղալիք	3,917.60
Աղքատախնամ	
Աղքատաց տրուած նպաստ	8,325.—
Շրջաններու	
Ք. Միրապօ, Սիօթա	1,295.—
Գ. Շահլամեան	
Նախորդ շրջ.ի փոխառ.	1,776.—
Ընտրողական յանձն.	
Ընտրական ծախքեր	905.50
Ընդհ. գումար	163,982.60
Պատրաստ գումար	172.10
Բ. Ա. եւ Մ.	163,154.70

ՀՐԱՆԴ ՓԱՐԻԶԵԱՆ

ԼԱ ՍԻՕԹԱ, 20 ՅՈՒՆԻՍ.— «Հայրենիք»ի Մայիս 19 թիւի մէջ կարդացինք դառն կըսկիծով մահը ընկ. Հրանդ Փարիզեանի, ծնած 1866 թ. Մըշոյ Խասգիւղի մէջ։ Մեռած է Կրանիթ Սիթի քաղաքին մէջ, եւ թաղումը կատարուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կոմիտէին հովանաւորութեամբ, իւր արժանաւոր եւ երիցագոյն անդամին վերջին յարգանք տալու համար։

1899 ին հաստատուելով Ամերիկայի մէջ, Հ. Փարիզեանը առաջին տարին իսկ, շնորհիւ իր համեստ բնաւորութեան և անձնուիրութեան, կը վայելէ մեծ ժողովրդականութիւն։

Ի բնէ ըմբոստ յեղափոխական մը, կը մտնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, իր սըրտին շատ մօտիկ գտնելով անոր ծրագիրն ու գործելակերպը։ Շատ չանցած սոսկ անդամական կոչումէն կը բարձրանայ մինչեւ Կ. Կոմիտէութեան։ Կրտնիթ Սիթիի, Փրավիտէնսի, Սէնթ Լուիզի, եւ շրջակայ հայաբնակ վայրերու մէջ չէ եղած հայկական որ եւ է լուրջ ազգային շարժում առանց Հ. Փարիզեանի գործօն մասնակցութեանը։ Իր նշանաբանն էր խօսքէն անմիջապէս գործի անցնիլ։ Իր քով ամէն նեղուած մարդ իր ցաւին դարմանը կը գտնէր, Տեսակ մը տեղեկատու գրասենեակ դարձած էր իր ճաշարանը, սուլթանական դժոխքէն ազատուած եւ Մարսէյլ կամ Նափոլի ապասկանած դժբախտներու համար։ Կ՚օգնէր եւ Մարսէյլի ու Նափոլիի հիւրանոցներէն կ՚ազատէր, իր կարողութեան չափով, դէպի նոր աշխարհը տանելով անխտիր ե՛ւ մշեցին ե՛ւ խարբերդցին ե՛ւ քղեցին։

Շատ իրաւամբ «Հայրենիք»ի թղթակիցը գրած էր. «Յանձին ընկ. Հ. Փարիզեանի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը կորսնցնէ փորձառու, զոհաբերող եւ հաւատաւոր ընկեր մը, իսկ Տարոնը իր փորձառու եւ գաղափարական զաւակը»։

Անշուշտ Ամերիկայի իր մօտակայ ընկերները աւելին գիտեն իր 30 տարուան անցեալէն։ Անոնց կը մնայ գրել Հ. Փարիզեանի կենսագրութիւնը։

Իր գործօն մասնակցութեամբ էր որ իր ծննդավայր Խասգիւղը — 7-800 տնուոր — պահեց իր վարժարանը, որու իր լայն օժանդակութիւնը բերած էր նախօրօք, Հարաւային Ամերիկա հաստատուած Փորթուգալեան վարժապետը, Մշոյ Խասգիւղացի։

Դեռ շատ լաւ կը յիշեմ, վերջին համաշխարհային սպանդէն հազիւ ազատուածներու, եւ Թիֆլիս, Ալեքսանդրոպոլ, Երեւան, Պաթում հասածներու բերնին մէջ, Հ. Փարիզեան անունն էր, որ կը հոլովուէր, եւ որպէս միակ փրկութեան միջոց Փարիզեանի հասցէն էր որ ձեռքէ ձեռք կը թռցուէր, կաթիլ մը ջուր եւ հացի գին ապահովելու համար։ Եւ մարդիկ չէին սխալած։ «Հորիզոն» թերթի խմբագրութեան եւ թէ ազգային բիւրոյի միջոցաւ օգնութիւն կը հասնէր անվրէպ։ Իր նամակները մէկ մէկ սպեղանի էին բզկտուած, հալածուած, եւ տուն ու տեղ կորսնցուցած խլեակներու համար։ Շատ շատերու ազգականներուն իր անձնականէն կ՚օգնէր։ Նոյն վերաբերմունքը զինադադարէն յետոյ, աւելի առատաձեռնութեամբ թէ՛ Կ. Պոլիս եւ թէ Պալքանները ապաստանածներու համար։

Չկայ այլ եւս Փարիզեանը, յաղթանդամ անընկճելի Տարօնացին։ Կ՚արժէ որ Տարօն - Տուրուբերանը գործով մը (գործադրութեան եղանակը իրենց թողլով), յաւերժացնէ իր անխոնջ զաւակին յիշատակը, յետագայ սերունդին ծանօթացնելով իր մեծպապերու շարքին եւ Հ. Փարիզեանը։

Դժբախտ Տարօնը սրբացա՛ւ իր հին սերունդէն, Տարօնի աւանդութիւնները, սովորութիւնները, նիստն ու կացը, պապէ պապ, կը փոխանցուէին նոր սերունդին։ Գրեթէ երկու տարուան ընթացքին է որ իրարու ետեւէ ինկան արիւնոտ գազանի եաթաղանէն ազատուած հին, 80 ական թուականի սերունդէն, Արամ Տարօնացին, Պօլէեան Արշակը եւ Արտաշէս Միրզոյեանը, Ցրօնցի Մուրատը, Քօլոս Յովհաննէսը, Բտէեան Սարգիսը, եւ վերջին հին կոճղերէն Հրանդ Փարիզեանը։

Հին սերունդի կորուստով, կը կորսուին եւ Տարօնի անդիր փիլիսոփայութեան, նահապետական տան աւանդութիւնները։ Եւ որպէս զի այդ թանկագին կորուստները, սկսեալ 80 ական թուականներէն, Արաբոյէն, Հըրայրէն, մինչեւ Ցխավա Յարութիւն, անմոռաց Գէորգ Չավուշները, ու մինչեւ մեր օրերու այս զոհերը մոռացութեան չտրուէին, թէ Տարօն - Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութիւնը իր Նահանգային Միութեամբ, թէ մնացած զինուորական ու մտաւորական անհատները աշխատելու են անոնց յիշատակը յաւերժացնելու։

Կամքը պէտք է ասկէ վերջ աւելի յարատեւէ մեր մէջ, տոկալու, խոկալու, նոր սերունդին յոյս ու հաւատք ներշնչելու, որպէս զի Փարիզեանները հանգիստ ննջեն իրենց գերեզմանին մէջ, եւ վաղուան Մեծ Արշալոյսի ծագման, մենք արժանի ըլլանք համբուրելու անոնց սուրբ գերեզմանները, ըսելով.— Ահա մենք ձեր վերջապահ աւանդապահները, կուգանք հպարտօրէն հանգիստ մաղթելու ձեր թանկագին ոսկորներ»ւն։

ՄԵՍՐՈՊ ԿԱՂՆԵԱՆ

ՄԱՅՔԸԼ ԱՐԼԷՆ

Le Mois պարբերականին մէջ յօդուածագիր մը գովեստով կը խօսի Մայքըլ Արլէնի մասին, իբրեւ «ծագումով հայ վիպագիր մը», որուն գործերուն վերլուծումը կ՚ընէ գնահատանքով։

...ՆՍԱԿԱՆ ԱՇԽՈՐՀԻԿ ԴՊՐՈՑԻՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

...կիրակի օր մեծ հանդիսու-...ներով, Ֆրանսայի մէջ գրեթէ ...ն կողմ, տօնուեցաւ աշխարհիկ ...ին յիսնամեակը։

...Մենք ներկայացուցեր էինք այն ...ը, որոնք տեղի ունեցանանցեալ ...ի երկրորդական վարժարաննե-...ի կրթութեան առթիւ։ Տուինք ...այդ հարցին գլխաւոր երես-...Ֆրանսա կ'ուզէր ընդունիլ ...վարժութիւնը ոչ միայն նախա-...ններուն, այլ նաեւ երկրոր-...ն վարժարաններուն մէջ։ Պե-...թիւնը իր ձեռքին տակ առնե-...դպրոցներու ամբողջ շրջանը, ...ը ստեղծել միակ եւ ամբող-...ական կրթութեան (école u-...ue) դրութիւն մը։ Կրօնական ...ակները եւ կարգ մը դասեր ...ի հակառակէին անշուշտ, ինչ-...անցեալ տարի, նոյնպէս ա-...ն կրթութեան ձրի հռչակուե-...առթիւ։ Այդ պայքարին յաղ-...ակն էր, որ տօնուեցաւ կիրակի։ ...Տօնն էր նաեւ 1881 թուական-...ու կրթական նախարարին, Ժիւլ ...ի, որ յաջողցուց ձրի նախա-...ութեան ծրագիրը։

1881էն մինչեւ 1931, յիսուն ...ուան ձրի կրթութեան ծրագիրը ...ոյ բարիքներ տուաւ երկրին։ ...նասնաւորապէս Փարիզ, երախ-...ութեան շքեղ հանդէս մըն էր ...ես որ տուաւ, կամ կատարեց ...ծացումը Ժիւլ Ֆէրրիի։

12.000 աշակերտներ տողանցք ...արեցին Քոնքորտի հրապարակին ...ը Խանդավառ ճառեր արտա-...ուեցան ամէն կողմ։ Մասնաւո-...պէս Անտրէ Թարտիէօ կրակոտ ...մը արտասանեց Պէլֆորի մէջ ...ուաւ թէ Ժիւլ Ֆէրրի չհասկըց-...ուաւ ժամանակին, իր կենդանու-...նը կամ մահուընէն յետոյ։ Նախ ...ի ունեցան պայքարներ։ Ոմանք ...ասկածէին, որ մի գուցէ ձրի ...ութեան ծրագրին գործադրու-...ն վտանգուին հօրենական կամ ...ական իրաւունքները զաւակ-...ու վրայ, մի գուցէ ձրի եւ «չէ-...ի» կրթութիւնը զէնք մը դառնայ ...ութեան ձեռքը քաղաղաքական ...ճամբաներու առաջնորդելու հա-...ի երիտասարդութիւնը։ Միւս կող-...ի շէնքերու պակասութիւնն էր, որ ...ի կ'ըլլար ծրագրին յաջողու-...ան։

ՍԵԲԱՍՏԻԱ ՏՈՒԱՒ ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԻՆԱԿԸ

ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Սեբաստիոյ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Փարիզի մէջ յունիս 13ին, աննախընթաց բազմութեամբ մը։ Այն բոլորը, որ յոռետես էին ցարդ զանազան հատուածներու միաբանութեան մասին, այս անգամ յանգեցան լաւատեսութեան, տեսնելով ժողովականներու ընդհանուր եռանդը՝ նահանգին զանազան փոքրիկ Միութիւններն ի մի կեդրոնացնելու, մէկ ծրագրի վրայ։

Երկարատեւ եւ ազատ վիճաբանութենէ վերջ, կատարուեցաւ նահանգային միութեան ծրագիրը, որ ընդհանուրի գոհունակութեան արժանացաւ։ Բայց տակաւին կարգ մը կէտերու լուսաբանութեան համար, յանձնախումբ մը ընտրուեցաւ զանազան միութիւններու լիազօրները համախմբելու եւ ընդհանուր համաձայնութիւնը գրաւորապէս հաստատելու համար։

Նոր ծրագրին բովանդակութիւնը որչափ պարզ, նոյնքան գործնական է։ Անոր գործադրութիւնը մեծագոյն յարգանքը պիտի ըլլայ Սեբաստիոյ այն մեծ մարդոց, որ ծնած են այս նահանգին երկնքին տակ, ապրած, գործած ու նահատակուած են, կտակելով իրենց վերջին խօսքը,— այն է ապրիլ իբրեւ հայ և յառաջդիմել իբրեւ հայ։

Երանի թէ միւս նահանգներու հայրենակցական Միութիւնները եւս այս ոգիով ու մեթոտով գործէին, ձգտելով դէպի կեդրոնացում և կազմաւորում, որով կարճ ժամանակէն այս դժբախտ ժողովուրդը ի վիճակի պիտի ըլլայ ունենալու վեց հայրենակցական կեդրոնական Միութիւններ, փոխանակ 60ի։

Աւելին կայ։ Եթէ վեց նահանգներու Հայր. Միութիւնները վեց կեդրոններու վրայ հաստատուին, անոնց համագործակցութիւնը հրաշքներ պիտի գործէ, դնելով գաղութներու կազմակերպութեան գործը զօրաւոր հիմքի մը վրայ։

Այժմ ժամանակն է ջնջելու անմիաբանութեան սեւ արատը մեր ճակտէն։ Ահա նոր սերունդը կ'առնէ առաջին քայլը։

Յա՛ռաջ հայրենակիցներ, եղբայր ենք մենք։

Շ. Ատրունի

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՉՔԷ ՀԵՌՈՒ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

ՄՈՆԹԱՌԺԻ, 20 Յունիս.— Անցեալ կիրակի Յունիս 14ին Մոնթարժիի մէջ սարքուեցաւ հանդէս մը, որ առաջինն էր։ Պ. Սարգիս Զավուշեան կազմակերպիչը եւ օրուան նախագահը սրտառուչ ճառով մը բացաւ հանդէսը։ Շեշտեց թէ հանդէսին նպատակն է հաւաքուիլ մէկ տանիքի տակ, վառ պահել ազգային ոգին եւ ստեղծել զուարթ ժամանցներ։ «Մեր ամենամեծ փափաքն է այլասերումէ, փըրկել փոքրերը, որոնք օտարանալու ճամբու վրայ են։ Ինչպէս կ'ըլլայ որ Իզէրի նահանգին մէջ 10 տնուոր գիւղ մը դպրոց մանկապարտէզ եւ եկեղեցի կը շինէ։ Իսկ մենք այդ յառաջդիմութեան ձեռնարկներուն չենք հետեւիր։ Մարդկութիւնը ծառի կը նմանի, եթէ չխնամես կը չորնայ»։

Յետոյ յոտնկայս «Մեր Հայրենիք»ը երգուեցաւ։ Յաջող արտասանութիւններ ըրին ընկերներ Գրիգոր Պազեան, Մկրտիչ Տէր Եղիաեան, Համբարձում Աճառեան, Օր. Վառվառէ Աբրահամեան («Հայ դրօշին») Օր. Պայծառ Պազեան («Էս ինչ մօտա է»)։ Սրտառուչ էին փոքրերու արտասանութիւնները,— Գրիգոր Պէպիթեան «Հայ եմ ես» եւ Օննիկ Զուանեան «Էյ ճան հայրենիք, ինչքան սիրուն ես», Պ. Վարդան Մռեան երգեց «Կռունկ»ը եւ Պ. Սարգիս Գարասլանեան «Քնիր իմ բալիկ»։ Վերջին մասին մէջ Գ. Պալեան յաջողապէս ներկայացուց «Խեչօյի թուզը»։ Հանդէսը վերջացաւ հայկական պարերով ու ժողովուրդը ցրուեցաւ գոհ տպաւորութեամբ։

Դաւրացի

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՊԻԻՏՃԷԻ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պիւտճէի յանձնաժողովը աւարտելու վրայ է 1931ի պիւտճէին քննութիւնը։ Զօրաւոր հաւանականութիւն կայ որ Ազգ. Ժողովը նոր պիւտճէի վիճաբանութիւնը սկսի այս ամսու վերջերը։ Նոր պիւտճէի մասին յանձնաժողովներէն իմացուած լուրերուն մասնաւորաբար մեծ շահագրգռութեամբ կը հետեւին անկախ երեսփոխանները։

Առնուած լուրերու համաձայն, անկախներէն Իզմիթի երեսփոխան Սըրրի պէյ հիմակուընէ վիճաբանութեան կը պատրաստուի կարգ մը կէտերու համար։ Հասկցուած է որ ամէնէն աւելի քննադատութիւններ պիտի ըլլան շահագրգռուող գործավարին դէմ, եթէ պիւտճէին կրթական մասը քննուի։

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ

Սէյրի Սէֆայինի վարչութիւնը խնայողութեան նպատակով որոշած է որ իր գործարաններուն մէջ աշխատանքը մինչեւ կէս օր կատարուի։ Այս որոշման հետեւանքով, 130ի չափ բանուորներ հանել պէտք պիտի ըլլայ։

*** Եօթուկէս միլիոն ոսկիի խնայողութիւնը ապահովելու համար, գործավարներու խորհուրդը խորհրդակցութիւններ կը կատարէ։ Շատ հաւանական է որ յարակից պիւտճէով կառավարուող վարչութեան պաշտօնեաներու ամսականները, ինչպէս նաեւ երկրագործական դրամատան պաշտօնեաներու ամսականները զեղչուին։

ՆՈՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Կուսակալութեան յայտագիր տրուած է բանուորա-գիւղացիական քաղաքական նոր կուսակցութեան մը կազմութեան մասին։ Հիմնադիրներու կարգին ի մէջ այլոց կը յիշուի նաեւ Շիւքրի անուն անձ մը։ Արդ, այս անձը դիմեց կուսակալութեան եւ հաղորդեց թէ ինք հիմնադիր չէ, այլ պարզապէս խոստացած է մտնել այդ կազմակերպութեան մէջ, պայմանաւ որ ան պարզ Միութիւն մը ըլլայ։

ՔԵԱՂԸՏՀԱՆԷՆ ՈՐՈ՞ՒՆՆ Է

Քաղաքապետութեան եւ ելմտական գործավարութեան միջեւ տարակարծութիւն առաջ եկած է Քեաղըտհանէի մարգագետնին սեփականութեան մասին։ Քաղաքապետութիւնը կը պնդէ թէ այդ տեղը զբօսավայր է եւ հանրութեան կը պատկանի։ Իսկ գործավարութիւնը կը յենու օրէնքի այն տրամադրութեան վրայ թէ ճահճային տեղերը կը պատկանին ելմտական գործավարութեան։

Այս խնդիրը ծագած է անկէ որ օտար խմբակ մը դիմում կատարած է գնելու, այնտեղ ձկան իւղի գործարան մը շինելու համար։

Տարակարծութիւնը պիտի հարթուի կառավարութեան կողմէ։

ՁԻՒՆ ՁՄԵՌ ԿԱՐՍԻ ՄԷՋ

Հարաւային նահանգներուն եւ արեւմտեան ծովեզերքներուն վրայ շատ տաք կ'ընէ ներկայիս, այնքան որ կարգ մը տեղեր բարեխառնութիւնը 38 աստիճանի ելած է։ Հակառակ ասոր, սակայն, միջին Անատոլուի եւ արեւելեան նահանգներուն մէջ դեռ ամառը չէ եկած եւ կարգ մը տեղեր ձմրան վիճակ ունին։

Ձմեռը դեռ տեղաւորուած կը մնայ մասնաւորաբար Կարսի եւ շրջականերուն մէջ։ Կարսի մօտ Փասքոֆ գաւառակէն կը հաղորդեն թէ երեք օրէ ի վեր կը ձիւնէ այնտեղ. տուները վառարան կը վառեն եւ մարդիկ հաստ վերարկուներով դուրս կ'ելլեն։

ԱՐԵՒԵԼ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Արեւելեան Նահանգներու ընդհ. քննիչ Իպրահիմ Թալի պէյ, որ Էնկիւրի վերադարձած է, կը շարունակէ գործավարութիւններուն հետ իր շփումները։ Իպրահիմ Թալի պէյ դեռ ատեն մըն ալ պիտի մնայ Էնկիւրի։ Իր յայտարարութեան համաձայն արեւելեան նահանգներուն մէջ հանդարտութիւն եւ ապահովութիւն կը տիրէ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Պատասխան «Յառաջ»ի հարցարանին՝ Թիւ 24)

Փրկենք կը պոռան շատեր, աջէն ու ձախէն։ Բայց ի՞նչպէս, խօսքո՞վ թէ կենդանի գործով։ Ահա հոս է որ շուտ յուսահատողներու կարաւանը կանգ կ'առնէ, եւ կ'ըսեն իրենք իրենց.— Ի՞նչպէս պիտի փրկենք հայ մանուկը ձուլման վտանգէն, երբ իր օրուան բոլոր ժամերը կ'անցընէ տեղացի պզտիկներուն հետ, մանկատուներէն մինչեւ փողոցները։ Այս առարկութիւնը ունի որոշ ճշմարտութիւններ, բայց այդ չի նշանակեր թէ պէտք է իւրաքանչիւր ծնողք ձեռնածալ նստի եւ իր դեռատի մանուկը յանձնէ օրուան հոսանքին։

1. Նոր սերունդի փրկութեան գործին մէջ մեծ դեր ունին մասնաւորապէս ծնողքները։ Պզտիկ մը ընտանեկան սեմէն ներս է որ պիտի սորվի իր նախահայրերուն պատմութիւնը։ Տան սեմէն ներս է որ պզտիկին հոգւոյն մէջ պէտք է դրոշմել հայ մնալու եւ հայ ապրելու գաղափարը։

Պէտք է իւրաքանչիւր հայ ծնողք իր խղճի պարտքը կատարէ իր փոքրիկին սորվեցնելով Հայկի եւ Բէլի, Արտաշէս աշխարհակալի եւ Տիգրան Մեծի պատմութիւնները։

Կան ծնողքներ որ այնքան կ'ուրախանան երբ իրենց փոքրիկներուն բերնէն կը լսեն ֆրանսերէն բառ մը Այս տեսակ ծնողքները պէտք է խորհին որ պզտիկը կամայ ակամայ ուշ կամ կանուխ պիտի սորվի տեղական լեզուն։ Թող իրենց ջանքերը ի գործ դնեն մայրենի լեզուն սորվեցնելու։

Այս տեսակէն հարց մը եւս։ Հայ ծնողքներ իրենց նորածինները կը մկրտեն օտար անուններով։ Պէտք է զգուշանալ այդ մոլութենէն։

2. Պէտք է կազմել «Կրթական Համազգային Միութիւն» մը, որուն շուրջ պիտի հաւաքուին բոլոր տեսակի հայրենակիցները։ Պէտք է ստեղծել այն տեսակ զօրաւոր կազմ մը որ կարենայ պատնէշ կանգնել ընդդէմ սպիտակ ջարդին։

«Կրթական Համազգային Միութիւնը» ամէն բանէ առաջ պիտի ապահովէ իր նիւթական աղբիւրները, որոնք պէտք է ըլլան ներկայացումներ, հանդէսներ, պարահանդէսներ, վիճակահանութիւններ եւ Հայրենակցական Միութիւններէ տարեկան պարտաւորիչ գումար մը։ Այս ձեւով ապահովուած պիտի ըլլայ իր նիւթականը, իսկ նպատակը պիտի ըլլայ հրատարակութեան տալ մանկական գրքոյկներ որոնք պէտք է դրուին ծնողքներու տրամադրութեան տակ։ Այդ հրատարակութիւնները պէտք է ըլլան պատկերազարդ, մեր պաշտելի հերոսներու եւ զօրավարներու նկարներով։

Վա՛յ անոր կամ այն խմբակցութեան որ չպիտի ուզէ իր մասնակցութիւնը բերել այս տեսակ միութեան մը։

Նախաձեռնութիւնը կրնայ ըստանձնել այն Հայրենակցական, Ուսումնասիրաց կամ Վերաշինաց Միութիւնը որ կարող կը զգայ ինքզինքը։ Անկէ յետոյ ճամբան պիտի հարթուի ինքնաբերաբար։

Ուրեմն, դէպի գործ, փրկելու համար նորաբողբոջ ծիլերը համայնակուլ յորձանքէն։

Կ. Յովակիմեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄՐՑՈՒՄ

ԼԻՈՆ.— Le Challange Sigrand*ի տարեկան միջազգային* ողիմպիականը կատարուեցաւ Լիոնի Սթատ տը Միւնիսիփալիթէի մարզադաշտին վրայ։ Կը մասնակցէին չորս ազգեր։ Անգլիա, Իտալիա, Ֆրանսա եւ հայ ներկայացուցիչ մարզիկ ախոյեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի նախկին անդամ Ժ. Խտիկեան։ Ֆրանսական շրջանակներուն մէջ գովեստով կը խօսին իր մասին։ Մեր ազգային ախոյեանը Գ. հանդիսացած է գունդը նետելով 12 մեթր 21 ս. (հայկ. մրցանիշը 13 մեթր 10, որ կը պատկանի իրեն)։ Իսկ առաջին տեղը կը գրաւէ Ֆրանսա 14 մեթր 6, երկրորդ՝ Իտալիա 13 մեթր 80։

Կը մաղթենք որ Ժ. Խտիկեան մասնակցի ֆրանսահայ ողիմպիականին նոր յաջողութիւններ ձեռք բերելով։

Ի՞նչ ջուրի վրայ են Փարիզի Հ. Մ. Հ. Մ.ի աթլէթիքի վարիչները։

Ս. Չիլինկիրեան

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ԵՒ ԻՏԱԼԻՈՅ ՎԷՃԸ

Վատիկանի եւ Իտալիոյ միջեւ բացուած վէճը, տակաւին չէ վերջացած։ Իտալական շրջանակները կը յայտարարեն թէ 1) Վատիկան չէ պահանջած որ կատարուած հակակաթոլիկ ցոյցերուն մասին ցաւ յայտնուի. այդ տեսակ հարց մը չի կրնար ըլլալ ուրեմն։ 2) Վատիկան որեւէ կերպով չի կրնար երաշխիք պահանջել եւ արդէն չէ ալ պահանջած, երաշխիքներ, որոնք ձգտին արգիլել ցոյցերը, որովհետեւ իտալական կառավարութիւնը չի կրնար նման յանձնառութիւն մը ստանձնել։ 3) Վատիկան պէտք է փաստէ թէ կաթոլիկ կազմակերպութիւնները երբեք քաղաքականութիւն չեն ըրած։

Իտալական կառավարութիւնը կը պնդէ հակառակ տեսակէտին վրայ։ Միւս կողմէ, բողոքած է այն պատճառով որ ուղած է վէճին տալ միջազգային հանգամանք։ Կը հաստատուի թէ վերջերս փակուած կաթոլիկ երիտասարդական ակումբներէն ո՛չ մէկը բացուած է։ Այս ամէնը կը հաստատեն թէ կառավարութիւնը յամառութեամբ կը մնայ իր տեսակէտներուն վրայ։

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

ՅՈՒՆԻՍ 30ԻՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ

«ՅԱՌԱՋ»Ի 1931 ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Շատ մը բաժանորդներ վճարած չըլլալով իրենց բաժնեգինները, կը հրաւիրենք շուտով փակել իրենց հաշիւները, որպէսզի ...ի ունենալով տնտեսական տագնապը, մեր կողմէ ընծա...ենք ամէն դիւրութիւն, կարգը մերն է սպասելու քիչ մը ...ի արագ եւ կանոնաւոր գործառնութիւն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ

Ամմա, անանկ ընելու է քի՛, ...ծուի՛, թէ հայ մը ռուս կը ...որէ. ինչ ալ ըլլայ, ռուսէն ...ի թուրքն է մեր թշնամին. ա...ք մեզ կոտորեցին եւ դեռ կը ...ունակեն կոտորել։

— Լաւ են անում, որ կոտորում ...ձեզ պէս քեալագէօզներին,— ...ց Աղաբէկովը՝ զայրոյթը զսպել ...ողանալով։

— Եա՛, ի՞նչ կ'ըսէք, պարոն ...պէկով,— բացագանչեց գաղ...ականը՝ զարմացած ու ապշած։

— Կատակ կ'ընէ ջանըմ,— ա...ց երկրորդը։

— Ձեզ նմաններին կոտորելուց ...ջ՝ լեզուն պէտք է կտրել,— ...ց Աղաբէկովը՝ նոյն ցասումով։ Գաղթականները իրար նայեցան ...իրար հասկացան։

— Մի՛ բարկանաք, կ'աղաչեմ, ...ասաց հեղինակաւորը։

— Ինտո՞ր չբարկանայ, ջանըմ, ա՛յնքան կը խօսիս, որ մարդուն սիրտը կը հատցնես։

— Անանկ է նէ՛, ա՛լ ըսելիք չունիմ։

— Դեռ ասելիք ունի՞ք,— պոռաց Աղաբէկովը,— ասացէ՛ք տեսնեմ, ի՞նչ գործով էք ուղարկուած այս կողմերը։

— Պարոն Աղապէկով, մի՛ բարկանաք, կ'աղաչենք. ան տակէն գլխէն բաներ մը ըսաւ, որ հոս ըսելու չէր,— ասաց առաջինը՝ կեղծ ժպիտը դէմքին։

— Երեքդ էլ դաշնակնե՛ր էք, հարցրեց Աղապէկովը, տոնը մեղմած։

— Կուսակցութեան մը պատկանիլը եղած է զուտ ազգին շահուն համար,— պատասխանեց երկրորդը։

— Հարցիս ուղիղ պատասխանեցէ՛ք, դաշնա՞կ էք թէ ո՛չ։

— Հայրս ատենօք արմենական եղած է, սկսեց հեղինակաւորը,— մեծ եղբայրս հնչակ էր, որը գնաց Գում-Գամփուի դէպքին։ Անոր վրէժը լուծելու համար՝ ես ալ դաշնակցական եղայ, վասնզի ազգը նոր զոհեր կը պահանջէր։ Ասով ըսել կ'ուզեմ որ, դաշնակցական եղած ենք՝ չէ թէ մեզի համար, այլ ազգին համար։

— Ուրեմն դուք Դաշնակցութեան անդա՞մ էք, եւ զուր չէ, որ ձերբակալուած էք,— ասաց Աղաբէկով սպառնալից։

— Դաշնակցութեան անդամ ենք, ըսաւ նէ՛, դուն համակիր հասկցիր,— ասաց երկրորդը,— վասնզի տեռոր կատարած չենք, ռումբ ձգած չենք, շտէ գէշէն-աղէկ ինքզինքնիս պաշտպանած ըլլալու համար՝ սանկնանկ քանի մը թուրք սպանած ենք։

Այս խօսքի վրայ Աղաբէկովը ոտքը յատակին խփեց եւ ամբողջ ուժով գոռաց.

— Աւանտուրի՛ստ սրիկանե՛ր, ամբողջ մի ժողովուրդ կոտորել տուիք եւ դեռ խօսում էք։

— Պարո՛ն, եղբա՛յր, արիւննիդ մի՛ պղտորէք, կ'աղաչեմ,— յարեց երրորդը,— ան՝ անդամ եմ՝ ըսաւ նէ՛, ասա՝ համակիր եմ՝ կ'ըսէ նէ՛, դուն չէզոք հասկցիր, վասնզի թուրք սպանելը միայն կոմիտէին գործը չէ՛ քի. ատ ամէն հայուն պարտքն է։

Աղաբէկովը՝ աչքերը լայն բաց արած՝ դիտում էր խօսող գաղթականին, իսկ վերջինս ենթադրելով որ նա հարց տալու կը պատրաստուի, շարունակեց.

— Պիտի հարցնես, թէ ինչո՞ւ չէզոք ենք։ Երբ ասա մեծ պատերազմը ծագեցաւ, տարի մը ետք, Թուրքերը մեզի կոտորել սկսան, գեղեցիկ կիները եւ կոյսերը տարին, բռնաբարեցին, երախաները ծով նետեցին, այրերն ալ խումբով ջարդեցին ձորերուն մէջ։ Հազիւ քանի մը տասնեակ մարդիկ ազատեցան։ Մենք ալ ատոնց պէս ազատեցանք, լեռը բարձրացանք, կատաղի կռիւ մղելով թուրք զօրքերուն եւ խուժանին դէմ, եւ ատանկով գլուխնիս պահեցինք։ Մեր մէջ Հնչակ ալ կար, Դաշնակ ալ. ատկէ չէզոքութիւն մը եկաւ վրանիս։ Վերջապէս, ի՞նչ գլուխդ ցաւցնեմ, Ռուսերը եկան, մենք լեռներէն վար իջանք։ Ժամանակ մը Ռուսերը կեցան, մենք սկսանք մեր օլուխ-չօճուխը փնտռել։ Ատ ատենն էր, որ Ռուսաստանին մէջ յեղափոխութիւն ծագեցաւ եւ Ռուսաց ցարը ատոր վրայ բարկանալով բոլշեւիկութեան հրաման հանեց ու իր զօրքերը ետ քաշեց։ Մենք ալ Ռուսերուն պէս մեր զէնքերը նետեցինք եւ աբողին հետ փախչելով՝ շունչերնիս Բաթում առանք։ Շտէ ասա է մեր կարճ կենսագիրը, մենք քիչ կ'ըսենք, դուն շատ հասկցիր։ Այս ամէնէն ետքը ձեզի կը մնայ մեզ ազատել կամ նորէն բանտ նետել, ատիկա ալ ձեր կամքէն եւ ազնուութենէն կախուած է։

— Այդ բոլորից յետոյ դեռ չէ՞ք թքում Դաշնակցութեան վրայ եւ Դաշնակցակա՞ն կը մնաք, հա՞,— ասաց Աղաբէկովը՝ ցուցամատը ծանրօրէն թափ տալով եւ ատամները կրճտելով.

— Պարոն Աղաբէկով, կ'աղաչեմ, ոտքդ պագնեմ, մի՝ բարկանար, մեզի հասկցիր,— ասաց երկրորդը մեղմ տոնով,— Թուրքերը մեզի կոտորեցին ոչ թէ անոր համար, որ Հնչակ էինք կամ Դաշնակ, այլ անոր համար, որ Հայ էինք. դուն Թուրքերը չես ճանչնար, բայց մենք կը ճանչնանք։

— Հապա դաշնակ հայդուկները ինչո՞ւ ձեզ օգնութեան չեկան,— ասաց Աղաբէկովը։

— Ջանըմ, ասա որչափ Դաշնակցութեան պոչէն բռնած կ'երթաք,— պատասխանեց գաղթականը արդէն զայրացած,— ըսինք քի — հնչակ ալ եղած ենք. դաշնակցական ալ. ատ ամէնը եղած ենք, շտէ ազգին համար եղած ենք, Հայաստան մը ստեղծելու համար եղած ենք։ Է՛, դուն դաշնակցական եղած չե՞ս, պարոն Աղաբէկով, հայ մը կա՞յ որ դաշնակցական եղած չըլլայ. Դաշնակցութիւն, վաթան ի՞նչ ըսել է, ազգ ըսել է։

Աղաբէկովը անխօս, բայց զայրացած, ոտքի ելաւ ու դառնալով բանտապետին՝ ասաց.

— Սրանց պատժարան զցեցէ՛ք։

(Շար.) ՌԷՆ

Կարմիր լրտեսութիւնը Ֆրանսայի մէջ

Նանթի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց երկու հոգի, մէկը Ֆրանսացի, միւսը Հունգարացի, որոնք ամբաստանուած են լրտեսութեամբ։

Ֆրանսացին՝ Մօնըրօ Ֆրանսայի արեւմտեան շրջանին համայնավար կուսակցութեան գործիչն է եւ յաջորդած է Քրիմէի, որ 1927ին, երբ Փարիզի թաղապետական խորհրդական էր, կարգ մը խնդիրներու հետեւանքով ստիպուեցաւ փախիլ Մոսկուա, ուրկէ չէ վերադարձած։

Փողոցին վէջ գտնուած թուղթերու հետեւանքով էր որ ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ երեւան հանել լրտեսական գործը։ Ֆրանսայիպաշտպանութեանվերաբերեալկարգմը հարցարաններ էին։ Երկար պրպտումներէ վերջ, յայտնուեցաւ թէ հարցարանները կը պատկանէին Մօնըրոյի, որուն կարգ մը տեղեկութիւններ տուած էր Հունգարացին։

Կասկած կայ թէ Մօնըրօ եւ Հունգարացին կապ ունեցած են Ալզասի լրտեսներուն հետ։

Ռումէնեւգերման բանակցութիւնները

Ռումանիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ առեւտրական դաշինքի մը կնքման համար կատարուած բանակցութիւնները վերջացան երկու կողմերուն համար նպաստաւոր պայմաններով։

Պայմանագրութեան ընագիրը պիտի ենթարկուի երկու կառավարութեանց հաւանութեան։

Գերմանական Վոլֆ գործակալութիւնը կը հերքէ այն զրոյցները թէ առեւտրական այս պայմանագրութեան համաձայն, Գերմանիա յանձն կ'առնէ ամէն տարի Ռումանիայէն գնել մեծաքանակ արմտիք եւ ասոր փոխարէն կարգ մը առանձնաշնորհումներ ուզած է Ռումանիայէն, եւ ի միջի այլոց, պայման դրած է որ պատերազմական պարտքերու կարգադրութեան ընթացքին, Ռումանիա ուժ տայ Գերմանիոյ առաջարկներուն։

ԵՒՐ. ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷՆ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ

Անիէռ-Պուա-Ֆոլոնպիբոլոր խումբերը վաղը Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Place Cométe պիւրօ Թապայի վերնայարկը։

Ամէն մէկ ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Բացակայութիւնները նկատի կ'առնուին։

Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին «Հայ Ակումբ»ին մէջ։

Կը խօսի՝ ընկ. Ուզունեան։

ԳԱԻԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պաա. Միութեան վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Պուլվար Օտտոյի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Կ. Յ. (Լիոն).— Ձեր ազգականներուն անունները չկան աղէտեալներու անուանացանկին մէջ։

ՍՏԱՑԱՆՔ ՖՐԱՆՔ

Վէնսէն, Հատ.— 35։

Բօնի Սու Պուա, Թ. Հ.— 105։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ո. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այսօր Եշ. երեկոյ ժամը 8ին 181, Cours Lafayette, Café de la Care*ի ներքնասրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։*

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ մէջ գտնուող երիտասարդները կը հրաւիրուին կարեւոր խորհրդակցութեան մը այս շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Պանեէօ-Քաշանի Յառաջդիմասէր Միութեան մանկապարտէզին մէջ, 24, Rue Roger.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ հայրս Թէքմէնցի (Կէմէրէկի շրջան), Արթին Մովսէսեան որ 1915ին հայ կամաւորներու հետ աքսորուած է Ուզուն Եայլա ուր մնացած է մինչեւ 1917։ Կը փնտռեմ նաեւ մայրս Ֆիլոր եւ եղբայրս Նազար Մովսէսեան որոնք աքսորուած են Ուզուն Եայլա եւ մինչեւ 1919 կը գտնուէին Ազիզիէի մօտ։ Իմացնել Երուանդ Մովսէսեանի, Rue de Grand Madir, La Ciotat, B. du Rhône), France.

— Կը փնտռուին Թոքատի Գրիգորիոս գիւղէն Ոսկիան եւ Խաչիկ Չոլաքեաններ։ Ժամանակին Յունաստանի որբանոցին մէջ կը գտնուէին. կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուին Ֆրանսա։ Ասոնց մօտիկ ազգականներ կը գտնուին Թոքատ։ Ասոնց մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Պ. Միսաք Ֆէրտէրեանի 27 Bld. Garibaldi, Issy les-Moulineaux, Seine, France.

— *Թաւրիզէն Պ. Գեղամ Աղիկեան կը փնտռէ Սալմաստցի Տիրան Սալմաստեան։ Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Ֆրանսա։ Իմացնել՝* Saboundjian *եղբայրներ 39* Rue de Trévise, Paris (9).

— Օր. Գոհար Քէսկինեան կը փնտռէ իր եղբայրը Զէյթունի Կէպէն գիւղացի Մինաս Քէսքինեան, հօր անուն՝ Խաչիկ, մօր անուն՝ Մարիամ։ 7 տարի առաջ Մինաս իր քրոջ հետ կը գտնուէր անգլիական որբանոցը։ Իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել վերապատուելի Ղազարոսեանի, 7 Rue Papère, Marseille

— *Պ. Մանուկ Ալթունեան կը փնտռէ իր եղբայրը Հայկ Ալթունեան, հօր անուն Աբրահամ, մօր անուն՝ Նախտէ։ Տարագրութեան միջոցին հայրը մեռած է Համամի (Սուրիա) մէջ։ 1915 Սեպտեմբերին յետին թշուառութեան պատճառաւ մայրը կը ստիպուի յանձնել իր երկու զաւակները՝ Հայկ (9 տարեկան) եւ Վահրամ Ռաքքայի մէջ Էնազէ ցեղին պատկանող Արաբներու։ Վահրամ ազատած է եւ այժմ կը գտնուի Լիոն, Հայկ Ալթունեան որ այժմ 25 տարեկան է, կը գտնուի տակաւին Էնազի Արաբներուն մօտ։ Կը խնդրուի իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն իմացնել իր եղբօր Մանուկ Ալթունեանի,* 14 Rue Marbeuf, Paris.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել։ Մանուկ Ալթունեան պատրաստ էստանձնելու իր եղբօր բոլոր ծախքերը, հոգ տանիլ իր կրթութեան եւ ստեղծել հանգստաւէտ պայմաններ։

Փարիզի *ամէնէն գեղեցիկ գլխարկները* F. Sorbier *մօտ,* 11 rue Lafayette *եւ* 11 Place de la Madeleine. *Գիները անմրցելի։*

VILLIERS-LE BELի ՄԷՋ **Վարձու են** կայարանինմօտ, լուսաւոր եւ փողոցի վրայ, ոչ կահաւորուած երկու սենեակներ առանձին մուտքով եւ փոքրիկ պարտէզով։ Տարեկանվարձք՝ 1800 Ֆրանք։ Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Isabelle, 35 Bld. de Strasbourg, Paris. Հեռաձայն՝ Provence 75 93.

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

POLYCLINIQUE MÉDICO-CHIRUGICALE

MÉTRO PIGALLE 62, RUE DE LA ROCHEFOUCAULD TÉL. TRINITÉ 43-13

ԱՄԵՆԱԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾԵԱԼ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

Հայ, Ֆրանսացի, գերմանացի, աւստրիացի եւ ռուս մասնագէտներու խորհրդակցութեամբ

Ք. Ճառագայթներով ախտաքննութիւն, Radioscopie, գեր-մանիշակագոյն, յետ - կարմրագոյն Ճառագայթներով դարմանում, diathermie եւ ելեկտրական ամէն կերպ բուժում։

ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ ԾՆՆԴԱՄԻՋԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ

Հիւանդութեանց արագ եւ արմատական դարմանում գիտական ամենավերջին եղանակաւ

Ծանօթ մանկաբարձ-բժիշկ **ՏՕՔԹ. ԹԱԳԻՈՐ** որպէս մասնագէտ ներքին եւ տղայոց հիւանդութեանց կայցելէ նաեւ հիւանդներու։ Ընդունելութեան ժամեր 10—12 եւ 2—8, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12 եւ 2—4

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

Հովանաւորութեամբ Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան

Յունիս 28, կիրակի, ժամը 3ին Միւթիւալիթէի սրահին մէջ

Մէթրօ՝ Մօպէռ-Միւթիւալիթէ

Յայտագիրը կազմուած է ամբողջապէս Կոմիտաս Վարդապետի դաշնակած կամ հեղինակած գործերով։

Կը մասնակցի՝ կոմիտաս եւ Սիփան *խումբերու միացմամբ կազմուած ութսուն հոգինոց երկսեռ մեծ երգչախումբը ղեկավարութեամբ* Պ. Պ. Նշան Սերգօեանի *եւ* Սաքօ Յակոբեանի։

Օրիորդներ Մ. Բաբայեան, Հ. Թորոսեան, Ի. Պիւլպիւլեան, Պ. Պ. Սերգօեան *եւ* Նաւասարդեան *կը մեներգեն, ընկերակցութեամբ դաշնակահարուհի* Օր. Ղազարոսեանի, Տիկ. Շ. Լալուա-Բաբայեան *դաշնակի վրայ կը նուագէ հայկական պարերգներ։*

Համերգին հասոյթը պիտի յատկացուի Կոմիտաս վրդ.ի խնամատարութեան եւ բազմերախտ վարպետին անտիպ երկերու հրատարակութեան գործին շարունակման։

Տոմսեր՝ 30, 25, 15, 10, 7 եւ 5 Ֆրանք

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Պատ. միութեան կողմէ։ Այս Կիրակի Ռէտօնի անտառին մէջ։ Կը հրաւիրուի Մարսէյլի Սէն Լուի եւ Պուլ. Օտտօի մասնաճիւղերու անդամները եւ համակիրները։

Ժամադրութիւն.— Առաւօտեան ժամը 9ին Place Préfecture, առնել 24 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութիւն, ուր կը սպասեն առաջնորդներ։ Ճաշը միասին բերել։

ՀԱՆԴԷՍ—ԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի կողմէ, Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Խաժակ Ակումբին մէջ։

Երգ, արտասանութիւններ եւ հայկ. պարեր փոքրիկներու կողմէ։

Կրընոպլէն հրաւիրուած է Օր. Հ. ՄԻՍՔՃԵԱՆ որ կը խօսի Կարմիր Խաչի մասին,

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԵՐԿՈՒ ՏԷՐՈՎ ԾԱՌԱՆ

Մուտք 2.50 Ֆրանք

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ *այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին* Salle Biothérapeutique, 131 Rue Cambronne, Métro, Vaugirard.

Պետրոս Ադամեանի մահուան քառասնամեակի առթիւ

Կը խօսի դերասան ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ

Պետրոս Ադամեանի բեմական գործունէութեան մասին

ԿԱԶԻ ՕՃԱԽՆԵՐՈՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ԳԷՈՐԳ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

71 rue Longue des Capucins

71, Բիւ Լօնկ տէ Քաբիւսէն, ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը ծախենք, կը շինենք, կը նորոգենք եւ կը փոխանակենք կազի օճախներ նպաստաւոր պայմաններով

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ

ՈՒՆԻՆՔ ՍՈՒՐՃԻ ԵՒ ՄՍԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ

Columbia

Agence exclusive

REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ թուրքերէն ամենավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 Ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 Ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître*ի* Courant continu*ն, գին՝ 478 Ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուածները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։*

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Ատամները մաքրելու համար խիւս, փոշի եւ հեղուկ

ESKA

Պատրաստուած Ռուսիոյ կայսեր նախկին ատամնաբոյժ

S. S. KOSTRITZKYի դեղագրին համաձայն

Կը ծախուի միմիայն դեղարաններու մէջ։ Դիմել՝ Laboratoir Eska, R. Hobschette, Dr. en Pharmacie, 76 Rne Orfila. Paris (20).

RESTAURANT HADJIAN

4 Rue Chaussée d'Antin, Paris

Կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ Յուլիս 1էն սկսեալ հարիւրին 30—40պիտի զեղչէ իր անուանի ճաշերուն գիները։

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՀՐԱՒԷՐ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Այցելեցէք Exposition Coloniale*ի մէջ,* Stand Palestine*ի կից,* Café Maure. *գարեջրատունը, ուր կը նուագէ ԹԱՌԻՍԹ ԺՕՐԺ եւ կ'երգէ Տիկին ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ մինչեւ կէս գիշեր։*

Exposition *մէջ միակ հայկական ժամադրավայրը։*

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, Ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Չափաւոր գին։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտայլ Ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50. (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։*

Թոքախտաւորներու համար pneumothorax*ի գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։*

Զղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ։

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Sociale*ի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։*

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

Լիոնի եւ շրջակայից միակ հայ տպարանը

"ԱՐԱՔՍ"

LYON, 70 Rue Paul Bert, ou 8 Rue Gazomètre

Ա. ՊԷՅՋԱՏԵԱՆ ԵՒ Ս. ՓՈՂՀԱՐԵԱՆ

Կ'ստանձնենք տպագրութեանց վերաբերեալ ամէն տեսակ յանձնարարութիւններ մաքուր եւ խնամեալ աշխատութեամբ եւ խիստ դիւրամատչելի պայմաններով։

Ծանօթ.— *Տպարանը բաց է առաւօտեան ժամը 7էն 12 եւ կէս օրէ վերջ 2էն 8, իսկ Կիր. եւ տօն օրերը 10—12։*

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՐԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 26 ՅՈՒՆԻՍ 1931
26 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1605 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՍԹԱՓՈՒՄ

Վերջերս քանի մը ուշագրաւ լուրեր արձանագրեցինք Բարեգործականի հաշուին:

Այսպէս, քանի մը շաբաթ առաջ, Կեդր. Վարչութեան զեկոյցը կը հաղորդէր թէ 200 անգլ. ոսկի յատկացուած է Հավրէզքի նորաշէն գիւղախումբին (Միջագետք): Հարիւրը՝ տրամադրուած Միութեան կողմէ, իսկ հարիւրը՝ նախագահին:

Առջի օր հաղորդեցինք Բարեգործականի կեդրոնին մէկ ծրագիրը, որով հարիւր երկրագործ որբեր կ'ուզուին Ֆրանսայի համար, 15—18 տարեկան:

Իսկ երէկ, Միութեան կեդրոնը զեկոյցով մը կը ծանուցանէր թէ միջոցներ ձեռք առնուած են, որբերուն մէկ մասը Նուպարաշէն (Հայաստան) եւ մաս մըն ալ Ֆրանսա փոխադրելու համար:

Ու վերջապէս, կը հաղորդուէր 39,000 ֆրանքի յանձնառութիւն մը, 30,000ը տրամադրուած՝ Կեդր. Վարչութեան նախագահին, իսկ մնացեալը՝ երկու անդամներու կողմէ, եռամեայ վճարումներով, իբրեւ «դոյզն օգնութիւն մը» Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ «ամէնէն աւելի կարօտեալներուն»:

Շատեր խոշոր անակնկալ մը կը սպասէին Բարեգործականի արծաթեայ յոբելեանին առթիւ: Մենք այդ հրաշքին հաւատացողներէն չեղանք: Մանաւանդ որ նախագահ Պ. Գ. Կիւլպէնկեան կը փայլէր իր բացակայութեամբ: Տեսակ մը շքեղ մեկուսացում:

Բայց, նորէն գոհ ենք որ փորձ մը կը կատարուի հետզհետէ մօտենալու բուն իրականութեան: Ըմբռնելու օրուան պահանջները: Եւ այս առթիւ, պարտականութիւն կը սեպենք թուղթին յանձնել կարգ մը խորհրդածութիւններ եւ թելադրութիւններ, սպասելով որ Միութիւնը աւելի հետեւողական դառնայ այս համբուն վրայ: Թօթուէ սովորամոլութիւնը եւ սթափի գործնապէս:

1. Չափազանց խեղճ գումար է ինչ որ տրամադրած են Հավրէզքի: Որքան կը յիշենք, Բարեգործականը տարիներ առաջ յանձն առած էր երե՞ք թէ հինգ հազար տոլար յատկացնել, Նահր.-էլ.-Օմարի գաղթականներուն Հայաստան փոխադրութեան:

Ջուրը ինկաւ փոխադրութեան խնդիրը, Երեւանի կտրուկ մերժումին վրայ: Եւ Վասպուրականի ծանօթ նահանջին վերջին մնացորդները դատապարտուած էին փճանալու Նահր.-էլ.-Օմարի ճախճախուտքին մէջ, երբ միջոց գտնուեցաւ զանոնք մաս-մաս փոխադրելու դէպի հիւսիս, Սլիվանի շրջանը (Մուսուլ) եւ կապելու հողին: Մօտ հազար հոգի արդէն տեղաւորուած են նորաշէն տնակներու մէջ, բայց կը կարօտին լուրջ օգնութեան: Լծկանի, գործիքներու, ընտանի անասուններու եւ սերմնցուի: Յետոյ անհրաժեշտ է փոխադրել նաեւ մնացեալները:

Այնպէս որ, Բարեգործականին կ'իյնայ գոնէ լրացնել իր առաջին յանձնառութիւնը:

2.— Փափուկ խնդիր է հարիւր որբերու Ֆրանսա փոխադրութեան ծրագիրը:

Նախ, կը թուի թէ Բարեգործականը տակաւին լրիւ տեղեկութիւն չունի Մակեդոնիոյ որբերու կացութեան մասին: Այլապէս չպիտի պահանջէր 15-18 տարեկան տղաք:

Անցեալ մարտէն ի վեր, երբ յուզեցինք այս խնդիրը, ներկայացուցինք ոչ միայն անոնց տաժանելի կեանքը, այլ և զբաղումը: Անցեալն ու ներկան եւ աշխատանքի պայմանները: Մինչեւ իսկ տարիքը: Անոնք տարիներ առաջ արձակուած են որբանոցներէն, իբրեւ չափահաս, եւ Ամերիկացիներու կողմէ տեղաւորուած՝ Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ գիւղերուն մէջ, յոյն հողագործներու քով, ծխախոտի մշակութեան համար: Այնպէս որ, այսօր շատ քիչեր կան 18-20 տարեկան: Իսկ մեծամասնութիւնը կը տարուբերի 21-27ի միջեւ:

Երկրորդ, ինչո՞ւ Ֆրանսա փոխադրել եւ ոչ Սուրիա-Լիբանան, քանի որ «դիւրութիւններ կը ստեղծուին»: Բոլորն ալ ծխախոտի մասնագէտներ են, եւ ամէնէն առաջ հիւրընկալ երկիրն է որ պիտի օգտուի, տնտեսապէս: Իրենց հասած օրն իսկ պատրաստ են գործի կապուելու: Եւ վարժուած՝ օրական 18-20 ժամ աշխատելու:

Թերեւս անհրաժեշտ չըլլայ վեց հարիւրն ալ փոխադրել: (Կարելի է ստուգել վերջնական ցուցակը): Թերեւս հարիւր հոգի կամ աւելի տեղաւորուին Յունաստանի կեդրոն քաղաքներուն մէջ: Իսկ մնացեալին համար լաւագոյն կարգադրութիւնը պիտի ըլլար բաժնել Հայաստանի եւ Սուրիոյ միջեւ: Այս գործը կը պահանջէ արագութիւն եւ լուրջ աշխատանք:

Իսկ եթէ արդէն կարգադրութիւններ եղած են հարիւրին համար, այն ատեն իրաւունք ունինք հարցնելու թէ ի՞նչ պայմաններ կնքուած են, որպէսզի այս տղաքը չդատապարտուին նախորդներու վիճակին: Չդառնան տեսակ մը ճորտեր՝ Ֆրանսայի այս կամ այն գիւղի ագարակին մէջ: Իրարմէ բոլորովին բաժնուած, մէկ-մէկ նետուած անկիւն մը:

Հաստատ ապահովութիւն ստացա՞ծ են եթէ ոչ համախումբ, գոնէ երկուքով-երեքով միասին տեղաւորելու, քիչշատ ծանօթ շրջաններու մէջ: Եւ կատարա՞ծ են ո՛րեւէ խորհրդակցութիւն:

Վերջին տարիներու ընթացքին, մօտ հազար որբեր բերուած են պայմանագրութիւններով, եւ անոնց առնուազն մէկ երրորդին հետքերը կորսուած են գրեթէ: Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

Ի՞ՆՉ ԲԱՆԻ ԴԷՄ ՈՒՂՂՈՒԱԾ Է ՊԱՅՔԱՐԸ

«Յուսաբեր» կը շեշտէ խմբագրականի մը մէջ (16 յունիս).

— «Բարեգործականի հիմնադրումէն տարիներ վերջ ժամանակի ռուս դեսպանը Թուրքիոյ մէջ համակրանքով այս Միութեան մասին պոլսէն կը տեղեկագրէր Պետրոկրատ յայտնելով, որ Միութիւնը ստեղծուած է հակազդելու համար Դաշնակցութեան գործունէութեան։ Դեսպանը խորհուրդ կուտար ճիշդ նոյն նկատումներով դիւրութիւններ ստեղծել այս Միութեան գործունէութիւնը ծաւալելու համար նաեւ Անդրկովկասի մէջ:

Իր այս հիմնական նպատակին Բարեգործականը հաւատարիմ մնաց իր հիմնադրման օրէն մինչեւ այսօր: 25 տարի անընդհատ ան յամառօրէն պայքար մղեց Դաշնակցութեան դէմ՝ միշտ հաւատարիմ այն նեղմիտ ու հակադաշնակցական ոգիին, որ ռամկավարութեան յատկանիշը կը կազմէ։

«Անկուսակցական» Բարեգործականը փարիզի մէջ կը տօնէ՝ Հայաստանի խորհրդայնացման տարեդարձը, որովհետեւ այս տարեդարձին մէջ կը տեսնէ Դաշնակցութեան «մահը»։

«Անկուսակցական» Բարեգործականը Գահիրէի մէջ իր հանդիսավայրէն փողոց կը նետէ Եռագոյնը, որովհետեւ Եռագոյնի մէջ Դաշնակցութեան «յարութիւնը» կը տեսնէ։

«Անկուսակցական» Բարեգործականը իր բոլոր հանրային ձեռնարկներուն մէջ միշտ այն ուժերուն հետ է, որոնք Դաշնակցութեան դէմ են։

«Անկուսակցական» Բարեգործականը իր մէջ ուժ կը զգայ մինչեւ իսկ դրամապէս զինելու ռամկավար մամուլը՝ ա՛լ աւելի յաջողապէս պայքարելու համար Դաշնակցութեան դէմ:

... Մանուկ պէտք է ըլլալ հաւատալու համար այն յիմար բամբասանքին, թէ Դաշնակցութիւնը պայքար կը մղէ Բարեգործականին դէմ: Այս բամբասանքը շուկայ կարող են հանել վարձու գրիչները միայն, որոնց հիմնական յատկանիշն այն է որ իրենք իսկ չեն հաւատար իրենց գրածին։ Իսկ Բարեգործականը, դժբախտաբար, ունի այդ գրիչներէն, որոնց մեծաւորը որբերու պնակէն ամիսը 10,000 ֆր. կը ստանայ (... որբ խնամելո՛ւ համար), իսկ փոքրաւորը առժամաբար կը գոհանայ ասկէ աւելի համեստ գումարով, օր մը հազարներուն ձեռք երկարելու համար։

Եւ ինչո՞ւ պիտի պայքարէր Դաշնակցութիւնը Բարեգործականին դէմ, եթէ երբեք այս Միութիւնը իրապէս չէզոք հաստատութիւն մը ըլլար եւ իսկապէս հակադաշնակցական ոգի չունենար։ Այո՛, Դաշնակցութիւնը կը պայքարի, բայց ո՛չ Բարեգործականի՝ այլ այս ոգիի, կը պայքարի ո՛չ թէ անոր չէզոքութեան, այլ անոր կուսակցականութեան դէմ։

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ԵՒ ԻՏԱԼԻՈՅ ՎԷՃԸ

Վատիկանի եւ իտալական կառավարութեան միջեւ, ո՛չ միայն տակաւին որ եւ է համամաձայնութիւն չէ գոյացած, այլ նոյն իսկ պաշտօնական բանակցութիւններ չեն սկսած։ Ցարդ, երկու կողմերու միջեւ փոխանակուած ծանուցագրերը կարգ մը ճշդումներ կ'ընէին վերջին միջադէպերու եւ ցոյցերու մասին: Երկու կողմերն ալ զգուշացած են հիմնական հարցին մօտենալէ եւ կասկած կայ որ յարաբերութեանց այս եղանակը տեւէ երկար ատեն։

Եթէ ուրեմն, վէճը այս կերպով վերջանայ, կաթոլիկ հաստատութեանց փակ մնալովը ֆաշիստ կառավարութիւնը յաղթականած կ'ըլլայ, ինչ որ հաճոյքով չեն դիտեր վատիկան եւ կառավարութեան այս ձրգտումները կը նկատէ անբարեացակամութիւն:

Պարզ կը թուի ըլլալ թէ հիմնական հարցին մասին, իտալական կառավարութիւնը անխախտ պիտի մնայ իր տեսակէտին վրայ եւ արդէն, որ եւ է տրամադրութիւն ցոյց չի տար զիջումներ կատարելու:

⁂ Վատիկանի ուղղուած ծանուցագրով մը, իտալական կառավարութիւնը կը յայտնէ թէ քննութիւններ կը կատարուին, երեւան հանելու համար Պապին ուղղուած անարգանքներուն եւ կրօնական հաստատութեանց դէմ գործուած բռնութեանց հեղինակները: Իտալիա իր ծանուցագրին մէջ յոյս կը յայտնէ թէ վատիկան պարսաւի պիտի ենթարկէ Ջաղրէպի եպիսկոպոսին նամակը, որ անարգական է իտալական կառավարութեան համար ու կը հրաւիրէ վատիկանը որ չօգտագործէ կարգ մը կրօնական հաստատութեանց անձեռնմխելիութիւնը, զանոնք վերածելու համար գրգռութեան եւ խռովութեանբոյներու։ Իտալիա պէտք չի տեսներ վէճի ենթարկելու երիտասարդ կաթոլիկներու կազմակերպութեանց դէմ գործադրուած միջոցները սակայն տրամադրութիւն կը յայտնէ բանակցութիւններ կատարելու վէճը լուծելու համար։

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ստացած ենք հետեւեալ գումարները. —

Ս. Տիրատուրեանի հանգանակածը (Մարսէյլ)	707.—
Յունիս 24ի գումարը	5863.35
Ընդհ. գումար	6570.35

×

... Խմբագիր «Յառաջ»ի

Մարսէյլ, 23 Յունիս.— Երկար ժամանակ է որ սրտի խոր յուզումով կը կարդամ *Յառաջի* մէջ Մակեդոնիոյ որբերուն, նախկին բախտակից ընկերներուս թշուառութիւնը։

Այո՛, ո՛րբ, ամէն մէկ ընտանիքէ մէկ մէկ բեկորներ: Բառ մը որ կը յիշեցնէ անցեալին սարսափները։

Ներկայիս օտար ափերու վրայ կ'ողբանք մեր եղբայրներուն թշուառութիւնը:

Ահաւասիկ վրայ հասաւ նաեւ Ջանգեզուրի աղէտին դրժբախտ լուրը:

Անմիջապէս գաղափարը յղացայ գէթ Մակեդոնիոյ որբերու անունով անձնական հանգանակութիւն մը կատարել: Իրաւասութիւն չունէի առանց վաւերագրի, սակայն Հայ թէ Ֆրանսացի, որու որ դիմեցի, բոլորն ալ ծանօթներս ըլլալով, դիւրութեամբ կատարեցի այս չնչին պարտականութիւնը։

Պիտի խնդրէի որ բարի ըլլայիք հրատարակելու ցանկը:

Նամակիս հետ ներփակ կը դիկեմ ձեր անուան Քռէտի Լիոնէի վրայ չէք մը, 707 (եօթը հարիւր եօթը) ֆրանք։

Պէյլէր Պէյի
Արհեստանոց Կրթարանի նախկին սաներէն՝
Սերոբէ Տիրատուրեան (Մարգարեան, *Ակնցի*):

Խ Մ Բ.— Ցանկը կը հրատարակուի առանձին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՀՈՒՎԸՐԻ

Ֆրանսական կառավարութիւնը երկար ու մանրամասն քննութենէ յետոյ, պատրաստեց իր պատասխանը Հուվրի առաջարկին եւ զայն յանձնեց ամերիկեան դեսպանին:

Նախարարաց խորհուրդին մէջ, ելեւմտական նախարարը երկարօրէն բացատրեց իր տեսակէտը եւ երկար վիճաբանութենէ մը վերջ կարելի եղաւ համաձայնիլ պատասխանին բովանդակութեան մասին:

Ֆրանսա իր պատասխանին մէջ, կը շեշտէ իր հաշտարար ոգին եւ իր բարի տրամադրութիւնները՝ ի նպաստ տնտեսական վերականգնումի՝ միջազգային գործակցութեան համար, սակայն միւս կողմէ դիտել կուտայ Հուվրի առաջարկին ելեւմտական անդրադարձումները Ֆրանսայի տնտեսական կեանքին վրայ: Եւ այս պատճառով ալ կը պահանջէ որ ամբողջութեամբ պահպանուին Երնկի ծրագրին տրամադրութիւնները եւ կ'առաջարկէ որ այդ ծրագրին հիման վրայ, Գերմանիոյ կողմէ Ֆրանսայի վճարուելիք գումարները փոխանցուին Միջազգային հատուցմանց Դրամատան որ ազատ է իր պատասխանատուութեամբ եւ իրեն յանձնուած գումարներուն վրայէն վարկ բանալու Գերմանիոյ, օգնելու համար անոր տնտեսական վիճակի բարւոքման:

Երէկ կէսօրէ վերջ, վարչապետը՝ Լավալ ընդունեց ամերիկեան դեսպանը՝ որուն յանձնեց Ֆրանսական կառավարութեան պատասխանը:

Իսկ արտաքին նախարարը Պրիան նոյն պատասխանը հեռագրեց Ուոշինկթընի ֆրանսական դեսպանին, որ զայն պիտի յանձնէ Միացեալ-Նահանգներու նախագահին:

Հուվրի առաջարկը եւ պետութիւնները

Անգլիոյ նախարարական խորհուրդը երկարօրէն զբաղեցաւ Հուվրի առաջարկին տրուելիք պատասխանով:

Ելեւմտական նախարարութիւնը մանրամասն քննութեան ենթարկած է առաջարկը ու թէեւ վարչապետը եւ հանրային կարծիքը նպաստաւոր ու տաք ընդունելութիւն էին ըրեր, սակայն քննութիւնը երեւան կը բերէ թէ Անգլիա բաւական ծանր վնասներու պիտի ենթարկուի, եթէ Հուվրի ծրագիրը ընդունուի եւ գործադրուի:

Պելճիքայի ծերակոյտը երկարօրէն զբաղեցաւ հարցով: Արտասանուած ճառերէն յայտնի կ'ըլլայ թէ Պելճիքա հաճոյքով չէ որ կը դիտէ Ամերիկեան այս նորութիւնը, քանի որ անոր կիրարկումը՝ իրեն պիտի արժէ 700 միլիոն պելճ ֆրանքի կորուստ մը:

Իտալիա սկզբունքով նպաստաւոր ընդունելութիւն ըրաւ առաջարկին: Սակայն իր պատասխանին մէջ կ'արձանագրէ կարգ մը վերապահումներ՝ մանաւանդ որ Իտալիա մտահոգուած է Գերմանիոյ վարած քաղաքականութեամբ կեդր. Եւրոպայի մէջ: Իտալիա կը յայտնէ թէ երբեք չպիտի ուզէ որ իր շահերը վտանգուին, այն պարագային ուր Գերմանիա օգտագործելով մէկ տարուան վճարման դադարը, իյնայ քաղաքական հետապնդումներու ետեւէն:

Ռումանիոյ քաղաքական շրջանակները եւ հանրային կարծիքը նոյնպէս, տաք ընդունելութիւն ըրին Հուվրի առաջարկին, զայն նկատելով մեծ օժանդակութիւն մը Եւրոպայի տնտեսական վերականգնումին համար: Սակայն կառավարութիւնը վերապահած է իր պատասխանը, մինչեւ որ քննութիւնը երեւան հանէ թէ ի՛նչ անդրադարձում պիտի ունենայ իր ելեւմուտքին վրայ.

Յունաստան կարգ մը վերապահումներով կը պատասխանէ Հուվրի:

Իսկ բոլշեւիկեան «Իսվէստիա» թերթը կը գրէ.— Գերման յեղափոխութենէն սարսափած, ամերիկեան դրամատիրութիւնը կ'որոշէ ամրացնել եւ փրկել Գերմանիան, բայց նախագահ Հուվրը կը սխալի եթէ կ'ենթադրէ թէ կարելի է դրամատիրութիւնը փրկել տագնապէն, 240 միլիոն տոլարով, տարեվճարը զոր Եւրոպա պիտի հատուցանէ Ամերիկայի եւ զոր կը մերժէ ժամանակաւոր կերպով:

«Իզվեսդիա» կը յիշէ թէ Ֆրանսա Գերմանիայէն կը ստանայ 400 միլիոն մառք աւելի քան ինչ որ կը վճարէ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի, ու կը կարծէ թէ Ֆրանսայի վրայ ի գործ դրուած ճնշումը անխուսափելի կերպով երեւան պիտի բերէ քաղաքական կռիւ մը, որ աւելի պիտի սաստկացնէ կայսերապաշտ պետութեանց հակամարտութիւնները:

Գերմանեւռումէն առեւտրական դաշնագիրը

Ինչպէս գրեր էինք, Գերմանիոյ եւ Ռումանիոյ միջեւ կատարուող բանակցութիւնները առեւտրական դաշնագրի մը կնքման համար, վերջացան: Դաշնագիրը հրատարակութեան պիտի տրուի անմիջապէս որ արձանագրուի Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ: Ռումանիայէն Գերմանիա դրկուած գարիի եւ եգիպտացորենի մաքսատուրքին վրայ հարիւրին 60 զեղչ կատարուած է:

Պայմանագրութիւնը չի պարտադրեր Գերմանիոյ որ որոշ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐՑԸ ԿԱՐՄԻՐ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՏՈՒՆՆ ԱԼ ՓԱԿԵՑԻՆ

«Խորհ. Հայաստան» (Երեւան) եւ «Պրոլետար» (Թիֆլիզ) երկու կարեւոր յօդուածներ նուիրեցին վերջերս ազգային հարցին։ Առաջին թերթին մէջ Օթեանն է, որ, «Կենտկոմին կից ազգային փոքրամասնութիւններու խորհրդակցութեան» միջոցին խօսութեամբ կը քննադատէ «հայկական նացիոնալիզի արտայայտութիւնները»։ Երկրորդ թերթին մէջ Ազասի Վարդանեանն է, որ, «սոցացող թեքումների կոնկրետ արտայայտիչների ղէմ» խորագրին տակ կրակ կը տեղայ ազգայնական այն տրամադրութիւններուն ղէմ, որոնք երեւան եկեր են «հայկական իրականութեան մէջ»։ Այս յօդուածը պատկերազարդուած է քանի մը ծաղրանկարներով։ Այսպէս ակնոցաւոր ու ճաղատ մտաւորական մը, դպիրի ձեւով ձեռքերը բացած, կը գանգատի.

— «Եղբայր, ձեզ ավտոնոմիա (ինքնավարութիւն) է հարկաւոր, թէ չէ՝ «նրանց» մէջ մենք կը կորչի՛նք...։ Կը կորչինք, ասում եմ, ախր ինչո՞վ էր մեղաւոր էս մեր խեղճ դժբախտ Հայաստունը...»։

Ուրիշ ծաղրանկար մը ցոյց կու տայ երկու բանուորներ, որոնք կը գանգատին ակումբի մը տնօրէնին.

— «Ընկեր, ինչո՞ւ հայերէն լեզուներով լոզունգներ չկայ» (պատերի վրայ)։

— «Հայերէնս ո՞րն է, ո՞րտեղից էս ձեզ համար հայերէն լեզուով լոզունգ գրող գտնեմ»։

Ուրիշ մը նոյն հարցումին կը պատասխանէ.

— «Դուք մէք մոռանայ, որ Վրաստանում էք ապրում եւ պէտք է ձրացերէն գիտենաք, հայերէնն ի՞նչ էք անում...«։

Եւ վերջապէս ուրիշ ծաղրանկար մը, որ կը ներկայացնէ մեծ գլուխ շուն մը։ Ապահովաբար կը խորհրդանշէ Ռուսը, որ լեզուն դուրս կախած, պատի մը վրայ կը տեսնէ հայերէն, վրացերէն գրուած խօսքեր, ու կ'ըսէ.

— «Էլի շան լեզուով է գրած, ճարդ ոչինչ չի հասկանում»։

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ՕԹԵԱՆ

Քանի մը մէջբերումներ Օթեանի գլխաւոր տրտունջներէն.

— «Եթէ վերցնենք այնպիսի օրգանների աշխատանքն, ինչպիսին է առողջապահական գործավարութիւնը, աշխատանքի գործավարութիւնը, հողային գործավարութիւնը, եւ այնպիսի կարեւորագոյն շրջաններ, ինչպիսին է Ղարաքիլիսայի, Ախտալի եւ Բասարգեչարի կազմակերպութիւնները, կարելի է ասել, որ այդ օրգաններն ու կազմակերպութիւնները յաճախ մոռացութեան են տալիս, որ իրենք աշխատում են Հայաստանի պայմաններում, որտեղ Հայերի հետ միասին ապրում են նաեւ այլ ազգութիւններ։ Դա ըստ էութեան հայկական նացիոնալիզմի արտայայտութիւն է Հայաստանի այլ ազգութիւնների հանդէպ։ Դրանով իսկ մեր ընկերները ենթարկւում են դասակարգային թշնամու տրամադրութիւններին, օգնում են Դաշնակների քարոզութիւններին։ Այս տեսակէտից չի կարելի բաւարար համարել նաեւ մեր մամուլի, մասնաւորապէս կենտրոնական օրգան «Խորհ. Հայաստան»ի աշխատանքը։ Թերթը քիչ է զբաղւում ազգային քաղաքականութեան հարցերով։

ՊԱՏՃԱՌԸ՝ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏՆԵՐՈՒ ԹՈՒԱԿԱՆ ՆՈՒԱՁՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Ցետոյ Օթեան, քննելով այս երեւոյթին պատճառը, կը տեսնէ որ ազգայնականութիւնը տարածուած է նաեւ Ռուսերու եւ Քիւրտերու մէջ եւ ատոր պատճառ կը համարի այն որ ազգային փոքրամասնութիւններուն մէջ կուսակցականները փոքր թիւ մը կը կազմեն, կոմունիզմը թուական աճում ցոյց չի տար, մասնաւորապէս Քիւրտերն ու Ռուսերը չեն ճիանար կուսակցութեան։ «Չի կարելի հանդուրժել, կ'աւելցնէ Օթեան, որ Ղարաքիլիսայի եւ Դիլիջանի շրջանների ոչ մի ռուսական գիւղում կուսբջիջ չկայ, իսկ Ղարաքիլիսայի շրջանի Նիկիտինի եւ Վասկրէսիրոսկա գիւղերում չկայ անգամ մի կոմունիստ։ Համարեա նոյն դրութեան մէջ է Ախտալի շրջանը։ Աւելի լաւ չէ դրութիւնը նաեւ մեւս շրջաններում։ Ազգային փոքրամասնութեան տիպիկ մի շրջանի Վեդու կազմակերպութիւնը բնաւ չի աճել»։

Ցետոյ կ'ողբայ, որ Քիւրտերը կուսակցական մարդ չունին։ Ապահանի «Հսկայական» քիւրտ բնակչութենէն 32 հոգի միայն կուսակցական է, իսկ Թալինի քիւրտ բնակիչներէն միայն 7 հոգի։ Այս է պատճառը որ, կ'եզրակացնէ Օթեան, ազգային հոսանքը կը զօրանայ ժողովուրդին մէջ։ Եւ ասկէ՝ կը տուժէ հասարակական գիւղատնտեսութեան քաղաքականութիւնը։ Հայաստանի ռուս եւ թուրք գիւղացիները չեն ուզեր մտնել կոլխոզներու մէջ։ Ոմանք պատճառ կը համարին այն որ Հայաստանի ռուս եւ թուրք գիւղացին շատ յետամնաց է, բաղատամբ հայ գիւղացիին։ Օթեան կը կարծէ թէ պատճառն այն է որ կուսակցական աշխատանք կատարուած չէ անոնց մէջ, բնաջնջելու համար ազգայնական տրամադրութիւնները։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԱՏՃԱՌԸ ԿՐԹԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏԻՆ

Օթեան ազգային փոքրամասնութիւններու ինքնամփոփման եւ կուսակցութեան հանդէպ անոնց անտարբերութեան պատճառ կը համարի դպրոցներու վիճակը։

— «Առանձնապէս վատ է քրդական դպրոցների դրութիւնը, դուրս է գալիս որ ամբողջ Ապարանի շրջանում խորհրդային իշխանութեան առողջութեամբ։ Բասարգեչարի, Ղափանի, Դիլիջանի եւ Վեդիի շրջաններուն մէջ Թուրքերուն ոչ մէկ առողջապահական օժանդակութիւն ցոյց կը տրուի։

ԻՍԿ Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ՂԱԼԱՍԻ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Աւելի խիստ կ'արտայայտուի այս մեր «գրականագէտը»։

Ան նախ կը բացատրէ թէ ի՛նչ է «տեղական նացիոնալիզմը»։

— «Մեռնող դասակարգերի ղեկավարութիւնը պրոլետարիատի դիկտատուրայից, նրանց ձգտումն առանձնանալու իրենց ազգային պետութեան մէջ»։

Ստալինի այս սահմանումը տալէ յետոյ, Վարդանեան կ'աւելցնէ.

— «Մեր իրականութեան համար խօսքը գլխաւորապէս ջախջախուած հայ բուրժուազիայի, վրացի բուրժուազիայի, թուրք բուրժուազիայի մասին է, այդ ազգութիւններին պատկանող թաւշդները, կալնիստները նոյնիսկ մեր շարքերում փորձում են դուրս գալ Անդրկովկասեան Ֆեդերացիայի դէմ։ Սեւ շովինիզմի, խայտառակ նացիոնալիզմի թոյնով վարակուած, «ոսպեցիֆիկների» արտահալից վերցրած մի քանի «սկզբունք»ներով զինուած՝ հայկոմկուսի նախկին ղեկավարութեան փորձերը «ինքնապարփակ» դրութիւն ստեղծելու Հայաստանի շինարարութեան եւ արդիւնաբերութեան համար»։

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՑԻՈՆԱԼԻԶՄ»

Վարդանեան քանի մը օրինակներ կը յիշէ «հայկական իրականութենէն»։ Այդ օրինակները բաւական յատկանշական են.

— «Վերցնենք նախկին Հայ Արեւստի Տան լուծման, նրա հատուածների վերակազմութեան խնդիրը։ Մի՞թէ չգտնուեցին մարդիկ, նոյնիսկ «մարքսիստներ», որոնք «սրտի անհուն կսկիծով» ընդունեցին «դժբախտ Հայ Արեւստի Տան» վերակազմութիւնը։ Ո՞ւմ յայտնի չէր, որ Հայարտան գոյութիւնը, նախկին կղզիացման, մասսաներից կտրուածութեան պայմաններում ոչ մի չափով չէր համապատասխանում մեր այսօրւայ թափին։ Ո՞ւմ յայտնի չէր, որ նոյնիսկ ծիծաղելի է, խորթ ու մեր խորհրդային ամբողջ սիստեմին անհարազատ «Հայ Գրողների Միութեան» առանձին գոյութիւնը, նրա կատարածութիւնը ամբողջ Վրաստանի Խորհրդային Գրողների Միութիւնից։ Եւ ի՞նչ զարմանալի բան կայ նրանում, որ մեր գրողները ցանկացան այդ նախկին «Հայ Գրողների Միութիւնը» մտցնել Վրաստանի Գրողների Ֆեդերացիայի մէջ, որպէս նրա հայկական սեկցիան։ Բայց արի տես, որ գտնուեցին նոյնիսկ վաստակաւոր «մարքսիստներ», որոնք գրողների ընդհանուր ժողովում դուրս եկան պաշտպանելու «դժբախտ Հայ Արեւստի Տան» վերակազմութիւնը։ Ո՞ւմ համար պարզ չէր, որ Հայարտան նկարչական սեկցիայի առանձին գոյութիւնը դա վաղուց արդէն անախրոնիզմի բնոյթ էր ստացել»։

Այս հատուածը իր ամբողջ հասակով դրինք այստեղ, որովհետեւ շատ բան կը պատմէ ան։ Ցետոյ Վարդանեան ցոյց կուտայ ազգայնական տրամադրութիւններու ազդեցութիւնը գործողներու մէջ։ Եւ կը պատմէ դէպքեր։ Կը յիշէ Շահումեանի շրջանին մէջ Դաշնակցականներու քարոզութիւնները, արդիլելու համար շրջանային կեդրոնը փոխադրել Սարվան թրքական գիւղը։

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Երկու հոսանք կայ Հայաստանի մէջ։ Երէկուան չերճեռանդ եւ թթու կոմունիստներէն ոմանք արթնցած են հիմա, տեսնելով որ Ռուսիա ի՛նչ խաղ կը փորձէ փոքր ժողովուրդներու գլխուն։ Եւ խուճ պայքար մը սկսած է, երեւոյթները ծածկելու աստիճան թաքուն կռիւ մը հայ եւ ռուս ուժերու միջեւ։ Դժբախտաբար Երեւանի մէջ ուժեղ են «կոմունիստ» կոչուելու ռուսացած հայերը։ Այնպէս որ վախճանը, միշտ եղերական, անակնկալ մը չէ ձեզի համար։

ՔԱՂՀԱՆ

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋԸ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅԷՆ

"ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔ„

«Էլ Նիտա» արաբերէն թերթին Հալէպի թղթակիցը իր թերթին գրեց կարգ մը անճշտութիւններ, Հայերու մասին։ Թղթակիցը կը յիշէ թէ «հայերը երկրին թշնամութիւն եւ անօթութիւն բերին»։

Արդե՞օք։ Մեր կարծիքով Հայերը այս երկիրը բերին իրենց հետ արհեստներ, վաճառականութիւն, երկրագործութիւն եւ ուրիշ զբաղումներ, զորս սուրիական երկրամասը երբե՛ք տեսած չէր Օսմանեան կայսրութեան շրջանին։ Ֆրանսացիներու կողմէ այս երկրին մէջ «հայկական օճախ» մը հաստատելու գաղափարն ալ մտացածին է։ Հայերը ակնարկուած շրջանին, վերին Ճէզիրէի մէջ կը պարապին մանր առեւտուրով, արհեստով եւ երկրագործութեամբ. բան մը որ կը սատարէ այս երկրին տնտեսական զարգացման։ Ինչ կը վերաբերի Հայերուն ընդարձակ հողեր, պարտէզներ եւ գիւղեր ցրուելու տարբին, կը բաւէ ըսել որ եթէ դարերէ ի վեր անճշակ թողուած հողերը Հայերու կողմէ չմշակուէին, այդ հողերը պիտի ձնաչին դարձեալ երեսի վրայ, առանց շահագործման։ Իսկ պարտէզ դրուելու հարցին գալով, կրնանք բացատրել որ Սուրիոյ ո՛չ մէկ հողամասին, եւ այս երկիրը կը բնակին իբրեւ հիւրեր, մինչեւ որ մեզի համար ալ բացուին մեր հայրենիքին դռները։ Այն ժամանակ, երբ հայ ժողովուրդը կը գտնէ իր հայրենիքը, գործն ու հաստատութիւնները, մենք կ'ըսենք ձեզ, — Մնա՛ք * բարով ազնիւ արաբ ժողովուրդ։ Դուք մեզի հիւրասիրեցիք, ապաստան տուիք մեզի, մենք երբե՛ք չպիտի մոռնանք ձեզ, պիտի զրենք ա՛ մէկն ալ մեր պատմութեան մէջ, որպէս մի մեր յաջորդ սերունդը կարդալով, միշտ յարգանք ունենայ արաբ ժողովուրդին հանդէպ։

ՄՇԱԿ

ՅԱՌԱՋ

Ցեղասպանութեան զարգացումն է, Օրիորինակ, 1925 Ապրիլին, Յօրտ գործարանը կ'աշխատէին 140 հազար գործաւորներ, որոնք օրական 8-9 հազար ինքնաշարժ կ'արտադրէին։ 1929 ապրիլ ամսուն, Յօրտը կ'արտադրէր նոյն-պէս 8-9 հազար ինքնաշարժ օրական, բայց կ'աշխատէին 115 հազար գործաւորներ միայն։

1931 ապրիլ ամսուն, Յօրտը արտադրած է օրական 7-7500 ինքնաշարժ, որոնց վրայ կ'աշխատէին 65 հազար գործաւորներ, միայն շաբաթը երեք օր աշխատելով։

Յօրտ ինքնաշարժի ժասերէն մէկուն վրայ կ'աշխատէին իրը հարիւր գործաւորներ. նոր օթօմաճիք երկու երեք մէքենայ բերին եւ այժմ նոյն մասին վրայ հազիւ 125 գործաւորներ կը բանին։

ՓՐՈՖ. ԵՈՐԿԱՅԻ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԸ

Պուքրէշէն կը գրեն թէ վարչապետ եւ ուսուցչապետ փրոֆ. Եորկայի ծննդեան 60ամեակի առիթով պաշտօնապէս սկսած են յունիս 18ին եւ պիտի շարունակուի մինչեւ դեկտ. 6։

Յունիս 18ին, տօներու բացման առթիւ, տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն մը, որուն պաշտօնապէս կը մասնակցէր նաեւ հայ գաղութը Պուքրէշի մէջ, յատուկ պատուիրակութիւն մը ղրկած էր Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Ընկերակցութիւնը, հետեւեալ անդամներով.— Պ. Պ. Գ. Հաճի Ազթիենեան, Ց. Ա. Սիրունի, Տոքտ. Պէկեան, Տոքտ. Արտ. Տիրացեան, Արտ. Կիւրճեան, Պ. Լեւոնեան, Արտ. Թովմասեան, Վ. Բարակեան, Պ. Տէյիրմէնճեան, որոնք մշակութային միւս հիմնարկութեանց պատուիրակութիւններուն հետ խմբովին գային ուսուցչապետ Նիքոլա Եորկայի բնակարանը։

Փրոֆ. Եորկայի սրահ մուտքը աղջնուեցաւ պոտրնդոստ ծաղիկով եւ կեցցէներով։ Պուքրէշեանական յանձնախումբի նախագահ եւ ներքին փոխնախարար Պ. Մունթեանու Ըլմիկի հրաւէրով առաջին անգամ խօսք առաւ յոբելենական կեդր. յանձնախումբի կողմէ գաւառութեանց փոխնախարար Հայր Նաէ Փոփէսքու։ Ցաջորդաբար ուղերձներ կարդացին Պ. Շթէֆան Փոփ՝ յանուն Ազգ. Բուլթուրալայի, Քլուժի համալսարանին փրոֆէսէօրներէն մէկը, Քլուժի առեւտրական ակադեմիին ներկայացուցիչը, «Ազնտիրէա» ընկերակցութեան ներկայացուցիչը։ Ցաջորդ ուղերձը Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Ընկերակցութեանն էր ինչպէս նաեւ թեմական առաջնորդ Ցուսիկ արքեպիսկոպոսի նամակը զոր կարդաց Պ. Ա. Թովմասեան։

Ընդասիկ այդ ուղերձը.

— Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Ընկերակցութիւնը, թարգմանելով աշխարհի բոլոր ծագերուն վրայ ցրուած հայ ժողովուրդին, բոլոր հայ մշակութային հիմնարկութեանց, բովանդակ հայ մտաւորականութեան ու մամուլին կուգայ իր ողջոյնը բերել, յարգելի ուսուցչապետ, ողջունել սրբազան քրտինքը զոր քառասուն տարի թափեցիք անչափելի պատուղ ձեր տեսիլքներուն ու աքնութեանց։

եկեր ենք մենք ալ մասնակցիլ ...ին՝ զոր ռուսէն ժողովուրդը կը ...նէ այսօր։

Որովհետեւ մերն ալ է ասոնք։

Որովհետեւ ան ասոնց է բարե-...ացի մը որ մեզ սրտանց սիրեց, ...րեց մեզ մեր ռառապանքին ու ...ղեց մեզ մեր ազգային արժէքներուն համար, ...ր հոգեկան արժէքներուն համար, ...այց մանաւանդ այն ոգորումներուն համար զոր մեր կեղը մղեց ցեղե-...ան ու զարերուն դէմ։

Որովհետեւ ան ասոնց է բարե-...ացի մը՝ որ պրպտեց, գտաւ ու ...շարհին ալ պատմեց այն հա-...ատ քրմինքը զոր մեր ժողովուրդը ...ատնեց զարերուն եւ համեստ ...ատնքը զոր բերաւ մարդկային քա-...աքակրթութեան։

Ազրեցէք երկար, սիրելի ուսուց-...չեայ, ու թող չհատնի ձեր սրտին ...ղկը, ու չպառի՛ լոյսը ձեր աչ-...քերուն»։

Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Միութեան կը խոստովանի թէ երբ ինքը չի կրնար տակաւ 220 մլիոն ամերիկեան պլուժէի մը։ Ազգային ժո-ղովի ելմտական յանձնաժողովը մին-չեւ հիմա 40 մլիոն ոսկիի բաց մը դրած է, բայց ոչ ոք կրնայ հա-ստատել թէ այս գումարը չպիտի հաւնէ սրոշ չափով։

Ո՞ր գլուխներն են որ տարուէ տարի ծանրաբեռնած են պլուժէին։ Պաշտօնեաներու թոշակը, որ 1926ին 50 մլիոն ոսկի էր, աստիճանաբար բարձրանալով, 1931ին 64 մլիոնի հասաւ։

1928ի պայմանագրութեան վրայ, 18 մլիոն ոսկի զրուեցաւ պլուժէին մէջ, ի հաշիւ հանրային պարքե-րու վճարման։ Բայց կառավարու-թիւնն ալ խոստովանեցաւ թէ երկրին վիճակը թոյլատու չէ այս գումարին վճարման։

Անցեալ տարի, կառավարութիւնը պայմանագրութիւն մը կնքեց Դեր-ճանացիներու հետ, 20 մլիոն ոս-կիի երկաթուղի կազմած գնելու համար։ Եւ յանձն առաւ տարեկան 3,927,000 ոսկի վճարել Ծուրիխի Արեւելեան երկաթուղիներու դրա-մատան։ Այս ձեւով, 4 մլիոն ոսկիի նոր բեռ մըն ալ բեռցուեցաւ պլուժ-ձէին։

Ամէն տարի մէկ մլիոն ոսկի կը տրուի, իբրեւ օգնութիւն, Թուրք Օճախին, Մանկապաշտպան Միու-թեան, կարմիր Մահիկին եւ Էնկիւ-րիի վերաշինութեան։ Բայց պլուժ-ձէն ամէնէն աւելի ծանրաբեռնողը երկաթուղիի քաղաքականութիւնը ե-ղաւ։ Երկաթուղիները որոնք 10—15 տարի ետքով պիտի բանին, եւ յե-տոյ ալ ինքնաշարժերու, օթօպուս-ներու եւ քամիոններու մրցումին առջեւ թերեւս անպործ մնան, դրժ-ուար դարմանելի բաց մը առաջ բե-րին պլուժճէին մէջ։

Նկատելով որ ապրուստը ա-ժանցած է 1926ի հետ բաղդատ-մամբ, կառավարութիւնը պէտք է ջնջէ պարէնի օբէնքը եւ այս ձեւով 10 մլիոն ոսկի պակսեցնէ պաշ-տօնեաներու թոշնակէն։ Հանրային Պարտքերու յատկացուած 18 մլիոն ոսկին ալ ջնջելու է, գոնէ 4-5 տարուան համար։ Երբ մեր ուժը ներէ, կը վճարենք։

Քանի մը տարի մասամբ կամ ամբողջովին դադրեցնելու է երկա-թուղիի շինութիւնը։ Երկաթուղի պիտի շինենք ըսելով, տակն ու վրայ չընենք երկրին տնտեսութիւնը։

Իսկ երեսփոխան մը դիտել կուտայ.

— Մրագրուած ձեւով խնայո-ղութիւնը շատ հեռու է մեր տնտե-սութիւնը բարեկարգելէ։ Խնայողու-թեան այս միջոցները՝ հինգերորդ, տասներորդ աստիճանի կարեւորու-թիւն մի՛այն ունին։ Պաշտօնեաներ-ու ամսականը պակսեցնելով եւ ծախքերը կրճատելով, թերեւս կա-րելի կ'ըլլայ քանի մը մլիոն պակ-սեցնել բացը։ Բայց ասիկա երբեք չի կրնար դարման ըլլալ մեր նեղ կացութեան։ Ասոր համար արմա-տական միջոցներ պէտք են։ Ի՞նչ պիտի ըլլան գալ եւ մլուս տարուան պլուժճէները։ Ասիկա մտաբերելն ան-գամ կը նեղէ մարդս։

ԻՐԱՐ ԿԸ ՎԱՐԿԱԲԵԿԵՆ

Ինչպէս յայտնի է, կառավա-րութիւնը Խալք կուսակցութեան ա-ռաջարկեց ջնջել գործավարներու ինքնաշարժերը եւ ամսականներէն ալ 200ական ոսկի զեղչել։ Այս ա-ռաջարկի պատճառներուն մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հա-ղորդուին.—

Պոլսոյ երեսփոխան Եուսուֆ Աքչօրա պէյ թաղրիր մը կուտայ կուսակցութեան եւ կ'առաջարկէ ջնջել պետական բոլոր հաստատու-թեանց ինքնաշարժերը։ Զրոյցի մը համաձայն, այս թաղրիրը տրուելուն պէս, Գործավարներու Խորհուրդը արտակարգ նիստ մը կ'ունենայ եւ կուտայ զեղչի ծանօթ որոշումը։

Այս որոշումը բուռն վիճաբա-նութեանց տեղի կուտայ Խալքի Ժո-ղովին մէջ, եւ Եուսուֆ Աքչօրա պէյ խիստ քննադատութեանց կ'են-թարկուի։ Առաջին անգամ խօսք առնողներէն Բասիխ պէյ (Անթա-լիա) կ'ըսէ.

— Երկրին մէջ կարգ մը գիտո-սիկներ եւ իմաստակներ կան։ Փառք Աստծու, ասոնց մէկէն ազատե-ցանք։ Երկրորդն ալ հիմա ինքնա-շարժերու վրայ կը յաձակի։

Այս խօսքերով, Անթալիոյ երես-փոխանը կ'ակնարկէր Ադա Օղլու Ահմէտ եւ Եուսուֆ Աքչօրա պէյե-րուն։

Մազհար Միւֆիտ պէյ ալ կ'ըսէ.

— կառավարութիւնը ինքնաշարժե-րու խնդրին մէջ չի կրնար ապօրինի որոշում տալ։ Եթէ տայ, պէտք է Բարձրագոյն Ատեանին յանձնուի։

Այս խիստ յարձակումներուն վրայ, Եուսուֆ Աքչօրա պէյ կը սկսի ինքզինքը պաշտպանել եւ յայտնել թէ անհիմն են անուղղակի կասկած-ները, որովհետեւ ինք Թուրք է, Պո-լիս ծնած ու մեծցած է, գինուո-րութիւն ըրած է, Համիտի շրջանին աքսորուած է եւ վերջապէս մաս-նակցած է Մելլի պայքարին։

Բայց այս բացատրութիւններուն դիմաց, բողոքի ձայներ կը բարձրա-նան.

«Թէզ ալ, հայրդ ալ հոս քաշո-ղ՝ անօթութիւնն էր», կը պոռան կարգ մը երեսփոխաններ։

Հակառակ անոր որ կուսակցու-թիւնը մերժած է ինքնաշարժերը վերցնելու առաջարկը, կ'ըսուի թէ Ըսմէթ փաշա այլեւս պետական ինքնաշարժ չպիտի նստի, և նոյն իսկ Պոլսէն անձնական Ֆօրտ ինքնա-շարժ մը ապապրած է։

Թմբ.— Ինչպէս Ադա օղլու Ահմէտ (Բագուի հրէական ա-դայեր), նոյնպէս Եուսուֆ Ագ-չօրա կը հիմարուին դուրսէն կովկասէն եկած Թուրքեր, Թէեւ ջերմ քարոզիչներն են Թուրա-նականութեան։

ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏԻՆ ՀԵՏԵԻԱՆՔՆԵՐԸ

Պոլսոյ Թուրք Թերթերը կը գրեն.

— Ռուսերը Պոլսոյ մէջ 100 հոգիի հետ շփում ունեցան, բայց ոչ ոքի հետ կրցան համաձայնիլ։ Վերջապէս Շէքէրճեանի հետ հա-մաձայնութեան եկան։ Արդէն, այդ վաճառականին գործը խանգարուած էր, եւ առաջարկը լաւ առիթ հա-մարեց։ Որոշուեցաւ 300,000 ոսկիի ապրանք տալ իրեն։ Մինչեւ հիմա 50,000 ոսկիի ապրանք տրուած է։ Գիները հարիւրին 30 զեղչուելուն, ապրանքները ճախսեցան, եւ այս պատճառով հրապարակը կանգ ա-ռաւ։

Այս վաճառականը քանի մը օր առաջ Մոսկուա գացած է, որպէսզի բանակցի եւ նոր ապրանքներ բե-րելով վաճառամարտ ընէ։

Մանիֆաթուրայի այս վաճառա-մարտին պատճառաւ դեռ ո եւ է անանկութիւն չէ պատահած թրքական հրապարակին վրայ, բայց կարելի չէ ըսել ի՞նչ պիտի ըլլայ ապագային»։

*** Ռուսականէն աւելի վտան-գաւոր կը նկատուի ճափոնական վաճառամարտը, որ տիրած է աշ-խարհի ինչպէս նաեւ Թուրքիոյ հրա-պարակին։ Ճափոնցիները կանխիկ վաճառում կ'ընեն, թէեւ ժամ կու տան։

Ամէնէն աւելի քափօթ պէզիին հրապարակը ցնցած է։ Այս ստի-ճան որ Իզմիրի Վիթօլներու գոր-ծարանն անգամ շուարած է, իսկ մեծ վաճառականները սկսած են միասով ապրանք ծախել։ Անգլիացի-ները կը պատրաստուին փոխադար-ձել ճափոնական այս սպանիչ մըր-ցումին։ Մանաւորաբար իրենց գաղ-թավայրերուն մէջ գործի լծուած են։

Մինչ այդ՝ հինաւուրց «զուռնա»ն Մ. Մարգարեանի, կը հնչեցնէր խա-լամական գոռ վշտերը։ Կոմիտաս երգչախումբի կողմէ ղեկավարու-թեամբ Ե. Մելքոնեանի, եր-գուեցաւ «Մեր հայրենիք»ը ներդաշ-նակ ու տպաւորիչ։ Ցետոյ, տաճնա-պետ ընկեր Ն. Խաչատուրեան, կրա-կոտ խօսքերով զրուատիքը ըրաւ Պատանեկան Միութեան ծիածեայ գործունէութեան եւ կոչ ըրաւ պա-տանիներուն, որ գան հաւաքական մթնոլորտի մէջ, իրենց դոյութիւնն արժեցնելու։ Սկաուտ Անդրանիկ, յուզիչ ձայնով, արտասանեց Մեհակի յուշիչ ճակոը ազան, որ պատանիներ-ուն կոտրը։ Կոմի-տաս խումբը երգեց «Ալագեազը»։ Միածաղաշարժ կոմէտի մը արտա-սանեց Պ. Մուրատեէլեանց։ Ընկեր Ց. Գայաճեանեան արտասանեց Ս. Կազելի Հ. Ց. Դաշնակցութեան քա-ռասնամեակին ձօնած կտորը։ Ու վարէն, երկնամբարձ ծառերու տա-կէն, — ուր կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական եռագոյնները — կո-միտաս երգչախումբը երգեց «Համ-բարձում եալ»ն։ Անմահ երգիծա-բան Ց. Պարոնեանէ կտոր մը ար-տասանեց ընկ. Դատեցեան։

Գեղարուեստական ճոխ բաժինէն յետոյ, ընկ. նախագահը բեմ հրա-ւիրեց բանասեղծ ընկ. Ա. Գառօ-նէն, որ ընդարձակօրէն բացատրեց Պատանեկան Միութեան ծրագիրը, իր գնահատանքը յայտնեց Պատանե-կան Միութեան, որ աւելի քան 500 հոգիի բազմութիւն մը համախմբած էր։ Խօսեցաւ նաեւ այլասերման վտանգի շուրջ եւ եզրակացնելով ըսաւ. «Պատանեկան Միութիւնը այն ազգակն է, որ երիտասարդները սըր-ճարաններու եւ պարասրահներու մղլոտած անկիւններէն կը քաշէդէպի հայկական մաքուր ու կազմուրիչ մթնոլորտը, վառ պահելով ազգային բարքերն ու սովորութիւնները, պայ-քարելով ճերմակ ջարդի յորձանքին դէմ»։

Ամբողջի դրուեցաւ հաւ մը, որ բարձրացաւ 315 ֆր.ի, շահեցաւ Պ. Բ. Ադամեան (Լիոնէն)։ Հանդէսի վերջին պահուն պատանի ընկերներ յաջողութեամբ խաղացին «Երկու անվարտիները»։

Ցետոյ սկսաւ կերուխումը։ Պա-տանեկան Միութիւնը պատրաստած էր ճոխ պիւֆէ մը որմէ բոլորն ալ օգտուեցան։ Մշեցին, Վանեցին, Խարբերդցին, Սեբաստացին եւայլն, քով քովի նստած, ամէն մէկը իրենց երկրի համադամներովը, խրախճան-քի ու վայելքի պահեր կ'ապրէին։ Ամէն ոք այդ օրը մինչեւ իրիկուն ապրեցաւ հայրենի հին ու անուշ յիշատակները։ Երեկոյեան ժամը 9ը կ'անցնէր, բայց հաւաքակութիւնը չէր բաժնուեր հանդէսէն։ Ոմանք կ'երգէին, ոմանք կը պարէին հայ-րենական «եայլա»ները։ Երկնքի վրայ աստղերը փթթեցան, մինչ պա-տանիներու խումբը, պլիպէի շուրջ, զարեջուրի բաժակներու առջեւ, կը հնչեցնէին «Ծալորիկ», «Մենք ան-կեղծ զինուոր», «Հերոս մռնչեց», «Դարձեալ փայլեց Սասնոյ պլխին» եւայլ յեղափոխական ու ազգային երգեր։ Ընկերներու պնդումին վրայ, Անդրանիկ կրկին արտասանեց «Սեւ Խաւար»ը։ Հոս կ'արժէ յիշել յար-գելի Ցակոբ ազան, որ պատանիներ-չեւ ներկայ տարուան վերջը 5000 նոր անդամներու արձանագրութիւնը ապահովելու գործնական ծրագրով մը։

Փափաքելով շարժումին ազդա-նշանը տալ իրենց օրինակովն իսկ սկսելով նախագահէն որ առաջին վայրկեանէն գործի լծուեցաւ,ար-ձանագրելով բազմաթիւ անդամներ, ինչպէս նաեւ Կոմիտէի ընկերները։ Ամէն մէկը իրենց վրէժը լուծեց այս վասակէն ու մեր արև-նը պարապի չձգեց...

— Ա՛ս ալ իրաւ է,— ասաց մէկը։

— Դէ՛, շատ գրէ՛,— ասաց միւսը։

ՌԷՆ

վ ե ր ջ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԷՆ

Յունիս 23 գեկոյցէն կը քա-ղենք հետեւեալ տեղեկութիւն-ները.—

Կեղր. վարչ. ժողովը, իր վեր-ջին նիստին մէջ, ընդառաջ երթա-լով իր նախագահին առաջարկու-թեան, որոշեց Միութեան Արձաթ-եայ Յոբելեանին առթիւ անդամա-գրական շարժում մը ստեղծել, մին-չեւ ներկայ տարուան վերջը 5000 նոր անդամներու արձանագրութիւնը ապահովելու գործնական ծրագրով մը։

Փափաքելով շարժումին ազդա-նշանը տալ իրենց օրինակովն իսկ սկսելով նախագահէն որ առաջին վայրկեանէն գործի լծուեցաւ,ար-ձանագրելով բազմաթիւ անդամներ, կեղր. վարչ. ժողովի անդամները յանձն առին իւրաքանչիւրըանձնապէս 20 նոր անդամ արձանագրել,սրտագին կոչ ուղղելով եւ պարտք դնելով Շրջ. Յանձնաժողովներու եւ բոլոր Մասնաճիւղերու եւ Օժանդակներու մէն մի վարիչ անդամին վրայ նոյն յանձնառութիւնը կնքել (փոքր գա-ղութներու մէջ միայն 10 անդամի համար)։

*** Երեւանէն հասած տեղեկա-գիրներու համաձայն, Նուպարաշէնի շինութիւնները եւ Բարեգործականի Տան կառուցումը փութով յառաջ կը տարուին։

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԷՍԻՆ, 22 Յունիս.— Հ. Ց. Դ. Պատանեկան Միութեան կազմակեր-պած դաշտահանդէսը՝ իր հիմնարկու-թեան տարելիցին առթիւ, տեղի ու-նեցաւ կիրակի կէս օրէ վերջ։ Ժա-մանակէն առաջ, հասարակութիւնը արդէն տեղ գրաւած էր դալարաւէտ ձառերու տակ։

Ճիշդ ժամանակին, աննախընթաց բազմութիւն մը օրօրոցի երախայէն մինչեւ վաթսուն տարեկանը, խան-դավառութեան ու հայրենակարօտ զգացումներով տոգորուած, կը շըն-չէին քաղցրանոյշ մթնոլորտին զո-վութիւնն ու կենսունակութիւնը։

Ցետոյ սկսաւ կերուխումը։ Պա-տանեկան Միութիւնը պատրաստած էր ճոխ պիւֆէ մը որմէ բոլորն ալ օգտուեցան։ Մշեցին, Վանեցին, Խարբերդցին, Սեբաստացին եւայլն, քով քովի նստած, ամէն մէկը իրենց երկրի համադամներովը, խրախճան-քի ու վայելքի պահեր կ'ապրէին։ Ամէն ոք այդ օրը մինչեւ իրիկուն ապրեցաւ հայրենի հին ու անուշ յիշատակները։ Երեկոյեան ժամը 9ը կ'անցնէր, բայց հաւաքակութիւնը չէր բաժնուեր հանդէսէն։ Ոմանք կ'երգէին, ոմանք կը պարէին հայ-րենական «եայլա»ները։ Երկնքի վրայ աստղերը փթթեցան, մինչ պա-տանիներու խումբը, պլիպէի շուրջ, զարեջուրի բաժակներու առջեւ, կը հնչեցնէին «Ծալորիկ», «Մենք ան-կեղծ զինուոր», «Հերոս մռնչեց», «Դարձեալ փայլեց Սասնոյ պլխին» եւայլ յեղափոխական ու ազգային երգեր։ Ընկերներու պնդումին վրայ, Անդրանիկ կրկին արտասանեց «Սեւ Խաւար»ը։ Հոս կ'արժէ յիշել յար-գելի Ցակոբ ազան, որ պատանիներ-չեւ ներկայ տարուան վերջը 5000 նոր անդամներու արձանագրութիւնը ապահովելու գործնական ծրագրով մը։

Փափաքելով շարժումին ազդա-նշանը տալ իրենց օրինակովն իսկ սկսելով նախագահէն որ առաջին վայրկեանէն գործի լծուեցաւ,ար-ձանագրելով բազմաթիւ անդամներ, կեղր. վարչ. ժողովի անդամները յանձն առին իւրաքանչիւրըանձնապէս 20 նոր անդամ արձանագրել,սրտագին կոչ ուղղելով եւ պարտք դնելով Շրջ. Յանձնաժողովներու եւ բոլոր Մասնաճիւղերու եւ Օժանդակներու մէն մի վարիչ անդամին վրայ նոյն յանձնառութիւնը կնքել (փոքր գա-ղութներու մէջ միայն 10 անդամի համար)։

*** Երեւանէն հասած տեղեկա-գիրներու համաձայն, Նուպարաշէնի շինութիւնները եւ Բարեգործականի Տան կառուցումը փութով յառաջ կը տարուին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ

Բանտապետը կանչեց սուինաւոր պինուորները եւ գաղթականներն ե-տեւ գցած՝ առաջնորդեց պատժա-րանը։ Կալանաւորները չէմացան, թէ ինչ ասաց Աղաբէկովը, բայց զգացին, որ նա սաստիկ բարկացաւ։

Երբ նրանց խցիկի դուռը գոցուեց, եւ փականը շռինդով ի-ջաւ դրան վրայ, հեղինակաւոր գաղ-թականը ասաց.

— Առանկ խօսելու չէիր։

— Ջանըմ, ի՞նչ ըսի քի, անոր սիրտը առնել ուզեցի։

— Դորձերնիս գէշ ընթացք մը սոսացաւ,— ասաց երրորդը։

— Կրնայ ըլլալ, որ սա սրիկան Աղաբէկով չէ։

— Ան ըլլալու է, ջանըմ. ըսինք Աղաբէկովն ես, չէ՛ չըսաւ. Էջմիած-նեցի ըլլալը յիշեցուցինք, ատոր ալ բան մը չըսաւ, շատ ան ըլլալու է։

— Առանկ ալ հայ կ'ըլա՞յ, հայութիւն կ'ըլա՞յ։

— Ծօ՛, աս ի՞նչ հայ է, թքնեմ ասոր հայութեան վրայ. լրտեսու-թիւն կ'ընէ իր ցեղակիցներուն վրայ, Մոսկոփին կը ծառայէ հաւատարիմ շան մը պէս, շատ պաշտօն մը ձգած են ձեռք, պաշտօն մը, որ միայն պատուազուրկ հայ մը կրնայ ընել. ատոր բունել տուր, անոր գլուխը կտրէ, մէկալին բանտ ձգէ։ Այս պաշտօ՞ն է։

— Զգէ՛, պէ՛, ատոր ատենը չէ. ընելիքներնուս մասին մտածենք։

— Ինչո՞ւ սիրտդ կը հատցնես. ծօ՛, ասքան բաներէն եաքը, բա՞նը պիտի մեզի վախցնէ։

— Շատ գուն ըսիր քի՛ փուշտ մըն է, ամէն գէշութիւն կրնայ ընել։

— Դուն անոր խօսքերուն մի՛ նայիր. ան մեզի գէշութիւն չի կրնար ընել։

— Աղէկ կ'ըլլար, որ շիփ-շիտակ ըսէինք, թէ Դաշնակցական ենք։

— Շատ ըսինք, ջանըմ, շիտակ խօսքը իշուն կ'ըսեն, ան հասկցաւ, աղէ՛կ հասկցաւ. ատոր համար էր որ շարունակ Դաշնակցութեան պո-չէն բռնած կ'երթար։

— Ան Դաշնակցական ըլլալնուս համար չէր, որ կը բարկանար, այլ աս չարչին անոր գէշ լուրեր մը տուած է, վասնզի անկիա իր բեր-նէն խօսք մը փրցուց, որուն վրա-չէն աննկատ անցանք։

— Ի՞նչ ըսաւ քի։

— Անկիա հարցուց, թէ ի՞նչ գործով աս կողմերը զրկուած ենք. աս խօսքին մէջ մեծ իմաստ մը կայ։

— Ի՞նչ կը կարծես. ատով ի՞նչ կասկածներ կրնայ սնուցանել։

— Կոմիտէին գաղտնի գործե-րուն ակնարկը կ'ընէ։

— Թերեւս մեզ տեռորիստներ կարծած է եւ ատ վախէն մղուած ատանկ խօսք մը փախուցեր է բեր-նէն։

— Բայց ատիկա չեմ յիշեր։

— Ես ալ ատանկ խօսք մը չեմ յիշեր։

— Զեզի բան մը կ'ըսեն նէ հա-ւատացէք։

— Պարապ բաներով մի՛ սրտ-նեղիք, դուք ան ըսէք, թէ ի՞նչ ը-նելու ենք։

— Կոմիտէին կերպով մը լուր տալու է։

— Է՛հ, հոս կոմիտէ կա՞յ որ, ի՞նչ գիտնանք, օտար տեղ, օտար քաղաք։

— Ի՞նչ կ'ըսես ջանըմ, ինչո՞ւ տղայի մը պէս կը խօսիս. աշխար-հին մէջ անկիւն մը կա՞յ, դաշնակ-ցական կոմիտէ չըլլայ, ան ալ ա-սանկ տեղ մը, ռուսին ծոցին մէջ, բուն կռիւին վայրը։

— Է՛, ըսենք թէ կայ. ինտո՞ր տեղեկութիւն տանք, որո՞ւ միջոցով տանք։

— Բանտապետին բան մը տա-լու է։

— Եաքը, եղբօրս ըսեմ, նամակ մը գրենք կոմիտէին

քանակով եւ նախընտրական գիներով արմտիք գնէ Ռումանիայէն: Անհատական առեւտուրը ազատ կը մնայ:

Ռումանիա Գերմանիոյ պիտի զիջանի մաքսատուրքի կակեւոր զեղչեր, ճարտարարուեստական արտադրութեանց վրայ:

Դաշնագիրը հաւանաբար Ժընեւի մէջ պիտի ստորագրուի այսօր եւ գործադրութեան պիտի դրուի աշունէն սկսեալ:

Հակահրէական գրգռութիւններ Սելանիկի եւ Վիէննայի մէջ

Հրեաները դարաւոր գոյութիւնունին Սելանիկի մէջ ուրգաղթած են Սպանիայէն 15րդ դարուն: Այդ թուականէն ասդին, առաջին անգամ ըլլալով մեծ խռովութիւններ ծագեցան Հրեաներուն դէմ:

Յոյն ուսանողները թռուցիկներ ցրուեցին քաղաքին մէջ, մեղադրելով Հրեաները թէ ինպաստ Մակեդոնիոյ անկախացման աշխատանք կը կատարեն եւ հրաւիրելով ժողովուրդը որ պոյքոթի ենթարկէ հրեայ առեւտրականները:

Հրեաները եւ ուսանողները իրարու հետ բռնուեցան թէեւ, սակայն կռիւը ծանր համեմատութիւններ չառաւ: Մակեդոնիոյ կառավարիչը խստօրէն պարսաւեց միջադէպին հեղինակները:

Յոյն խորհրդարանին մէջ, Սելանիկի հրեայ երեսփոխանը բուռն կերպով բողոքեց Հրեաներու դէմ եղած մեղադրանքներուն առթիւ:

Սելանիկի իշխանութիւնները խիստ միջոցներու դիմեցին արգիլելու համար հաւանական ո եւ է խռովութիւն որուն կրընային պատճառ դառնալ, Հրեաները պոյքոթի ենթարկելու համար ուսանողական միութեան ցրուած թռուցիկները: Հրեաներու եւ Յոյներու միջեւ մէկ քանի անկարեւոր միջադէպեր պատահեցան քաղաքին կեդրոն թաղերուն մէջ: Սակայն քրիստոնեայ բնակչութեան մեծամասնութիւնը կը շարունակէ հակասեմական շարժումը:

Հետապնդում կը կատարուի թռուցիկներու հեղինակներու դէմ:

Վիէննայի մէջ եւս, հակասեմական շարժման հետեւանքով կառավարութիւնը փակեց համալսարանը եւ մեծ վարժարանները:

ԵՒՐ. ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷՆ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ

Ասիէռ-Պուա-Քոլոնպիբոլոր խումբերը այսօր Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Place Cométe պիւրօ Թապայի վերնայարկը:

Ամէն մէկ ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Բացակայութիւնները նկատի կ'առնուին:

Ներկայ կ'ըլլայ կ. կ.ի ներկայացուցիչը:

ԵՒՐ. ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ

ՌԸԹԷԼԻ խումբի ընկերները, այս կիրակի ժամը 3ին, Ջեկոյց կ. կ.ի ներկայացուցչին կողմէ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

"ԴՐՕՇԱԿ"Ի

Թիւ 6 (1931 Յունիս), հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Այսպէս է դրուած է խնդիրը (խմբ.).— Մայիսեան ապըստամբութեան հետեւանքները՝ Կ. Սասունի.— Գժանոցի զառանցանքներ՝ Ս. Վ.— Խորհրդային արդիւնաբերութեան առաջամարտիկը՝ Աշոտ Արծրունի.— Սոցիալիզմ են կառուցում: Սեւ Քարեցի Սաքօի ինքնակենսագրութիւնը: Հայաստանում: Հր. Փարիզեան: Քառասուն տարուան Դրօշակների բովանդակութիւնը:

Գին 2 Ֆր. 50: Հասցէ՝ Mlle S. Agopian, 5 Rue des Gobelins:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին «Հայ Ակումբ»ին մէջ:

Կը խօսի՝ ընկ. Ուզունեան:

ԳԱՒԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. Միութեան վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Պուլվար Օտտոյի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ կոմիտէն իր եւ իր շրջանի ընկերներուն կողմէ, ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. Շաւարշ Թաշճեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իր եղբօր՝ ՊԵՐՃ ԹԱՇՃԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի պատարագ պիտի մատուցուի Նիսի Հայոց եկեղեցիին մէջ հայ գրերու գիւտի հազար հինգ հարիւրամեակի եւ սրբոց Թարգմանչաց Սահակ Մեսրոպի տօնի առթիւ: Արարողութիւնը պիտի կատարուի երգեհոնի ընկերակցութեամբ եւ մասնակցութեամբ լսարանական եւ մարգական միութիւններու:

Կը հրաւիրուի հայ ժողովուրդը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ մէջ գտնուող երիտասարդները կը հրաւիրուին կարեւոր խորհրդակցութեան մը վաղը շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Հանեէօ-Քաշանի Յառաջդիմասէր Միութեան մանկապարտէզին մէջ, 24, Rue Roger.

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Ուսանողական Միութեան տարեկան ընդհ. ժոժովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Հայկական տան մէջ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Թոքատի Գրիգորիոս գիւղէն Ոսկիան եւ Խաչիկ Զոլաքեաններ: Ժամանակին Յունաստանի որբանոցին մէջ կը գտնուէին. Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուին Ֆրանսա: Ասոնց մօտիկ ազգականներ կը գտնուին Թոքատ: Ասոնց մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Պ. Միսաք Ջէրտէրեանի 27 Bld. Garibaldi, Issy les-Moulineaux, Seine. France.

— Պ. Մանուկ Ալթունեան կը փնտռէ իր եղբայրը Հայկ Ալթունեան, հօր անուն Աբրահամ, մօր անուն՝ Նախտէ: Տարագրութեան միջոցին հայրը մեռած է Համամի (Սուրիա) մէջ: 1915 Սեպտեմբերին յետին թշուառութեան պատճառաւ մայրը կը ստիպուի յանձնել իր երկու զաւակները՝ Հայկ (9 տարեկան) եւ Վահրամ Ռաքքայի մէջ Էնազէ ցեղին պատկանող Արաբներու: Վահրամ ազատած է եւ այժմ կը գտնուի Լիոն, Հայկ Ալթունեան որ այժմ 25 տարեկան է, կը գտնուի տակաւին Էնազի Արաբներուն մօտ: Կը խնդրուի իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն իմացնել իր եղբօր Մանուկ Ալթունեանի, 14 Rue Marbeuf, Paris.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել: Մանուկ Ալթունեան պատրաստ էստանձնելու իր եղբօր բոլոր ծախքերը, հոգ տանիլ իր կրթութեան եւ ստեղծել հանգստաւէտ պայմաններ:

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
10 Rue Beaugrenelle, Paris (15)
ՄԷԹրօ՝ Beaugrenelle
Միզանցքի, փրոսթաթի, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ Ֆրանկախտ: Ամէն օր ժ. 10—12 եւ 3-9: կիր. եւ տօն օրեր 10-12:

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ

Այս կիրակի, ժամը 3ին Միւթիւալիթէի սրահին մէջ

Maison de la Mutualité

24 rue Saint Victor, Métro Maubert Mutualité

Յայտագիրը կազմուած է ամբողջապէս Կոմիտաս Վարդապետի դաշնակած կամ հեղինակած գործերով:

Կը մասնակցի՝ կոմիտաս եւ Սիփան խումբերու միացմամբ կազմուած ութսուն հոգինոց երկսեռ մեծ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Պ. Նշան Սերգօեանի եւ Սաքօ Յակոբեանի:

Կ'երգեն՝ Օրիորդներ Մ. Բաբայեան, Հ. Թորոսեան, Ի. Պիւլպիւլեան, Պ. Պ. Սերգօեան եւ Նաւասարդեան ընկերակցութեամբ դաշնակահարուհի Օր. Ղազարոսեանի, Տիկ. Շ. Լալուա-Բաբայեան դաշնակի վրայ կը նուագէ հայկական պարերգներ:

Համերգին հասոյթը պիտի յատկացուի Կոմիտաս վրդ.ի խնամատարութեան եւ բազմերախտ վարպետին անտիպ երկերու հրատարակութեան գործինշարունակման:

Տոմսեր՝ 30, 25, 15, 10, 7 եւ 5 Ֆրանք

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Պատ. միութեան կողմէ: Այս Կիրակի Ռէտօնի անտառին մէջ: Կը հրաւիրուի Մարսէյլի Սէն Լուի եւ Պուլ. Օտտօի մասնաճիւղերու անդամները եւ համակիրները:

Ժամադրութիւն.— Առաւօտեան ժամը 9ին Place Préfecture, առնել 24 Թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութիւն, ուր կը սպասեն առաջնորդներ: ճաշը միասին բերել:

ՀԱՆԴԷՍ—ԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի կողմէ, Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Խաժակ Ակումբին մէջ:

Երգ, արտասանութիւններ եւ հայկ. պարեր փոքրիկներու կողմէ:

Կրընոպլէն հրաւիրուած է Օր. Հ. ՄԻՍՔՃԵԱՆ որ կը խօսի Կարմիր Խաչի մասին,

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԵՐԿՈՒ ՏԷՐՈՎ ԾԱՌԱՆ

Մուտք 2.50 Ֆրանք

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle Biothérapeutique, 131 Rue Cambronne, Métro: Vaugirard.

Պետրոս Ադամեանի մահուան քառասնամեակի առթիւ

Կը խօսի դերասան ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ

Պետրոս Ադամեանի բեմական գործունէութեան մասին

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Վիէնի Քրիստափոր խումբին կողմէ, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10էն մինչեւ երեկոյեան ժամը 7: Փոն թ'Էվէքի կայարանին աջ կողմի թուղթի գործարանին վերի կողմը պաղ աղբիւրին մօտ:

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու իրենց ընտանիքները: ճաշը միասին բերել:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նիսի լսարանական միութեան կողմէ, վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Պուլվար տը լա Մատըլէն, լէ Սիկալի սրահին մէջ,

Կը խօսի՝ Պ. ԼԵՒՈՆ ԳՈՒՆՏԱԳՃԵԱՆ

Նիւթ՝ գիտութիւն եւ կեանք

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՆԵՐԸ

1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172

Կը գոհացնեն ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները, դիւրամատչելի պայմաններով:

Հագուստեղէններ եւ ճերմակեղէններ, նուրբ ձեռագործի աշխատանքներ, օժիտի պատրաստութիւն: Վարիչ խնամակալուհին այցելութիւններ կ'ընդունի երեքշաբթի օրերը:

Օգտուեցէք առիթէն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պաշտօնական մարմիններու ուղղուած ամէն տեսակ աղերսագրերու խմբագրութիւն, հարկային, ապահովագրական, Ֆրանսա մուտքի արտօնութեան, ինքնութեան թուղթերու կանոնաւորման եւ նաթիւրալիզասիօնի օրէնքներու վերաբերեալ խորհուրդներ: Ամուսնական ձեւակերպութեանց արագ հետապնդում 15 օրուան մէջ:

ԴԻՄԵԼ՝ Խ. ՔԷՊԱՊՃԵԱՆի ամէն օր ժամը 10—12, 20 rue de Bezons à Courbevoie (Seine). Tél. Défense 0—39:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

123 Bld. Sébastobol, փարիզ, ՄԷԹ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.: կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ կիրակիառաւօտները:

Վարձու է կահաւորուած սենեակ մը Place Pigalleի մօտ, կարասիները գնելու պայմանաւ տարեկան վարձք 1200 Ֆրանք: Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Մանրամասնութեանց համար գրել Փափազեանի, 41 Rue St. Denis, Asnières, Seine.

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H STEPHAN

RESTAURANT HADJIAN

4 Rue Chaussée d'Antin, Paris

Կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ Յուլիս 1էն սկսեալ հարիւրին 30—40պիտի զեղչէ իր անուանի ճաշերուն գիները:

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՀՐԱՒԷՐ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Այցելեցէք Exposition Colonialeի մէջ, Stand Palestineի կից, Café Maure. գարեջրատունը, ուր կը նուագէ ԹԱՌԻՍԹ ԺՕՐԺ եւ կ'երգէ Տիկին ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ մինչեւ կէս գիշեր:

Exposition մէջ միակ հայկական ժամադրավայրը:

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն: Չափաւոր գին:

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

ՄԷԹրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն Քռէփ տը Շինի: Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ: Ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. փարիզ (3) ՄԷԹրօ՝ République

Թէլիֆօն՝ Archive 50—61

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

«THE SEVA VOICE» MONOPOLE

MANUFACTURE GÉNÉRALE DES MACHINES PARLANTES FRANCO - SUISSE

SEVA

La Grande marque qui s'impose dans le monde

«PRODUITS SUISSE» produits de qualité, phono moderne faisant meuble et portatif completera l'élégance de votre interieure

APPAREIL DÉPOSÉE

REGISTERED TRADE MARK

SEVA

EN VENTE CHEZ LES BONS REVENDEURS et GRANDS MAGASINS

AGENT PARTOUT LA MARQUE MONDIALE

DÉPOSITAIRE GENÉRAL.— PARIS - SUISSE - LONDRES - AMSTERDAM ET SUD - AMÉRIQUE

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ՅԱՌԱՋ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ
27
ՅՈՒՆԻՍ
1931
27 JUIN 1931

է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1606

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԿՈՒԻ ԽՕՍՔ

ՏԵՂԱԻՈՐՈՒՄ

Քանի մը խօսք եւս՝ Բարեգործականի վերջին ձեռնարկին մասին:

Ինչպէս կը հաղորդէր Յունիս 23 թուակիր գեկոյցը, նախագահը եւ երկու անդամներ 39,000 ֆրանք տրամադրած են, Նարելի՝ երեք ամսուան մէջ, «իբրեւ դոյզն օգնութիւն», Մանիոյ եւ Թրակիոյ շրջանի «ամէնէն աւելի կարօտեալներուն: Այս առթիւ կոչ եղած է նաեւ ուրիշ հայրենակիցներու:

Մեզի ծանօթ չէ թէ ի՛նչպէս պիտի բաժնուի այս գումարը:

Անխուսափելի պիտի ըլլար գայն ծախսել իբրեւ ողորմութիւն: Նարելի է բաշխել իբրեւ դրամագլուխ որբին եւ գաղթականին՝ ինքնապահ դառնալու համար տեղին վրայ: Կամ իբրեւ ճամբու ծախք այլուր փոխադրութեան:

Եւ ճիշդ այստեղ է որ կ'ուզէինք Բարեգործականը տեսնել գործի լծուած եւ լրջօրէն գործի փարած:

Անշուշտ 39,000ը կրնայ 139,000 դառնալ, բազմապատկուիլ, եթէ Բարեգործականը հաւատայ տեղաւորման գործին անհրաժեշտութեան:

Դժբախտաբար, մինչեւ այսօր հարեւանցի նայած են այս գործին վրայ, աւելի շատ օտարներուն վրայ ձգելով այս հոգը: Ինքնին, իրենց երկարապատում նոր ուղեգծին մէջ նախատեսած են այս գործն ալ: Բայց այնպիսի ձեւով մը որ, լուրջ ջանքեր չենթադրեր: Եթէ ժողովուրդը օգնէ, պիտի ընեն:

Արդ, մեր ժողովուրդը ծրագիրներէ աւելի գործի կը հաւատայ: Տեսածին, ոչ թէ լսածին:

Մինչեւ որ Բարեգործականը որոշ, թանձրացեալ ծրագիր չունենայ այս մասին, ոչ քայլ մը աւելի առաջ կրնայ երթալ, ոչ ալ աւելի լայն աջակցութիւն գտնել:

Միւս կողմէ, իրենք էին որ հաղորդեցին թէ տրամադրելի գումարներ կան Լոնտոնի եւ Ժընեւի մէջ: Կը մնայ այդ պատիւն միացնել Բարեգործականի բաժինը, հաւաքական կամ անհատական գումարներ, եւ զարկ տալ տեղաւորման գործին: Ինքան որքան կը ներեն պարագաները:

Ամէն բանէ առաջ, Բարեգործականի նպատակը պիտի ըլլայ հողին կապել գաղթականները, առտիճանաբար եւ միանգամ ընդ միշտ փակելու համար «քէմփ»երու պատմութիւնը, որ ահա կը շարունակուի 1919էն ի վեր:

Օգնելով այս գործին, մենք նպաստած կ'ըլլանք հիւրընկալ երկրի տնտեսութեան, Յունաստանի, Սուրիա-Լիբանանի թէ Միջագետքի մէջ: Հերիք է որքան աշխարհի բոլոր պողոտաներուն վրայ, մեծ ու պզտիկ երկիրներու մէջ ցուցադրենք մեր թշուառութիւնը, յարակից բոլոր ապականութիւններով: Հին թէ նոր Յունաստանի մէջ ընտանիքներ, նոյն իսկ այրի կիներ կան, որոնք աննշան օգնութեան—փոխադրութեան— մը պէտք ունին, տնակի մը տէր դառնալու համար:

Եւ եթէ կառավարութիւնը յաճախ կը սրտնեղի եւ տանջելի կարգադրութիւններ կ'ընէ, ամբողջ բազմութիւններ փողոց նետելով, գլխաւոր պատճառն այն է որ այլեւս չի կրնար հանդուրժել «պարաք»ներու եւ «փարանկա»ներու գոյութեան:

1922ի գաղթէն յետոյ, աւելի քան երկու հազար նոր գիւղեր եւ հարիւրաւոր արուարձաններ շինուած են Յունաստանի մէջ: Քաղաք բուսած է քաղաքի մէջ: Անճանաչելի դարձած են Աթէնքը, Պիրէոնը, Սելանիկը: «Նէա Սմիռնա»ներ, «Նէա Փիլատելֆիաներ շինուած են արդիական պայմաններով, որոնց դիմացը տխուր պատկեր մը կը պարզեն հայկական գաղթակայանները:

Կառավարութիւնը այս կամ այն կայանը փլցուցած առնէն, միշտ ալ տրամադրելի հող մը կը ցուցնէ, որպէսզի նոր գիւղակավայր մը, գիւղ մը, թաղ մը կամ քաղաք մը հաստատուի: Շատերը միջոց կը գտնեն եւ կոկիկ տունի մը տէր կ'ըլլան, իսկ աւելի շատեր կ'անճարկին քանի մը հազար ֆրանքի համար: Զեն կրնար բաժնուիլ իրենց խշտեականերէն, որոնց մեծ ամասնութեան ներսն ու դուրսը սարսուռ կ'ազդեն:

Պատկերը տարբեր չէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ ալ: Եւ տարին քանի մը անգամ «պարաք»ներ քանդելու խնդիր կը ծագի, ջղագրգռելով թէ՛ տեղացիները եւ թէ հոգատար իշխանութիւնը:

Լրջօրէն ընթացք տալով այս պահանջներուն, Բարեգործականը ամէնէն առաջ գործադրած կ'ըլլայ իր իսկ ծրագիրը — նպաստել հայ ժողովուրդի տնտեսական բարգաւաճման, թէ հայրենիքի մէջ եւ թէ մանաւանդ օտար ափերու վրայ:

Ի՛նչ խօսք որ տնտեսական թշուառութիւնն ալ վերջ ի վերջոյ դէպի այլասերում կ'առաջնորդէ: Մանաւանդ քաղաքներու մէջ:

Անորոշ, երերուն, մէկ օրէն միւսը անակնկալներու դատապարտուած բազմութիւններ հետզհետէ կը կորսնցնենիրենց դիմադրական կարողութիւնը: Կը դառնան պատրաստ որս բազմազան շահատակութեանց:

Ոչ Բարեգործականի, ոչ ալ մեր ընդհանուր կարողութենէն վեր է տեղաւորման գործը: Կը բաւէ որ կարենանք ձեւաւորել եւ կազմակերպել:

Շ.

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՏԷՐՊԷՏԷՐԵԱՆ

Ջարաշուք հով մը կը պտուտքի մեր մտաւորականութեան գլխուն: կը շիջին իրարու ետեւէ:

Ահա եւ րնկեր Մարտիրոս Տէրպէտէրեանը, տակաւին առջի օր, փիլիսոփայական ժպիտը դէմքին, կը վիճէր մեր խմբագրին հետ... գիտական տառադարձութեան մասին: կը զարմանար որ *Յառաջը* սկզբունքը ընդունելով հանդերձ, վարանումներ ունի գործադրութեան մասին:

Հինգշաբթի գիշեր, մեր աշխատակիցը տուն կ'երթայ շատ կանուխ, անմիջապէս կապուելով իր սիրական աշխատանքին,—ընթերցում եւ գիր: Ձեռքն էր *Հանդէս Ամսօրեայի* վերջին թիւը, Շ. Ակինեանի ուսումնասիրութիւնը եղիշէի մասին: Կէս գիշերէն յետոյ, յանկարծ ջղածգութիւն մը կ'ունենայ, որ կը կրկնուի քանի մը անգամ: Անմիջապէս երկու բժիշկ կը կանչեն, որոնք արիւն կ'առնեն տգրուկով եւ կը փորձեն ամէն միջոց, բայց արդէն ինութիւնը կատարած էր իր գործը: Ըրեան ջամախռնուժով եւ արիւն փսխելով, աչքերը կը փակէ ընկեր Տէրպէտէրեան, առանց բառ մը արտասանելու:

*** Ծնած էր 1872ին, Ագաբկիր: 1892ին կարնոյ Սանասարեան վարժարանը աւարտելէ յետոյ, կ'անցնի Պոլիս, առեւտրական գործով: Ցետոյ կ'երթայ Իզմիր, եւ պահ մը ուսուցչութեամբ զբաղելով, կը դառնայ առեւտրական: 1901ին՝ կ'երթայ Ընվէրս, միշտ առեւտրական գործով: Պելճիքայէն կ'անցնի Ռումանիա, նախ կոնստանցա, յետոյ Պուքրէշ, ուր կը գործէ իբրեւ դրամատան պաշտօնեայ եւ առեւտրական, մինչեւ 1916: Այնուհետեւ միջոց կը գտնէ մեկնելու Ռուսաստան, Նոր Նախիջեւան, իր կարգին կրելով բոլոր հետեւանքները ռազմական իամայնավարութեան: 1918ին կը վերադառնայ Ռումանիա եւ քիչ յետոյ կ'ընտրուի պատգամաւոր փարիզի Ազգային Համագումարին (1919): Անկէ ի վեր հաստատուած էր փարիզ:

Հակառակ իր ասպարէզին, միշտ ալ մասնակցած է հանրային կեանքին: Պուքրէշի մէջ, գործօն կեանք ունեցած է ոչ միայն իբրեւ Դաշնակցական, այլ եւ իբրեւ վարիչ անդամ բարեգործականի: փարիզի մէջ մասնակցած է Հ. Հ. Պատուիրակութեան աշխատանքներուն:

Իբրեւ գիտնական մտք, եւ չափաւոր խառնուածքի տէր, կը խուսափէր ադմուկէ: Հայաստանի դէպքերը խորապէս ազդած էին իր վրայ, բայց երկար չտեւեց իր մեկուսացումը, եւ անընդհատ կ'աշխատէր, իր տուրքը տալու համար մեր ժտաւոր կեանքին: *Յառաջի* ընթերցողները պիտի յիշեն իր *Ելմտական Ասուլիսները*, համեստ ստորագրութեան մը տակ, *Մ. Տ.*:

Վերջերս ձեռնարկած էր գրելու «Իսլամ»ի պատմութիւնը, եւ գիշերը ցերեկին խառնած, աւարտելով դրկեց *Հայրենիք* ամսագրին, իրատարակութենէն յետոյ գիրքի վերածելու բաղձանքով, տակաւին երկու օր առաջ, նոր նիւթ մը գտած ըլլալով *Յուսաբերի* մէջ (Ապուլ Ալա Մաիարի), աճապարեց օգտուիլ եւ փութացնել Ամերիկա, իր յաջորդ գործը պիտի ըլլար «Հնդկաստանի կրօնները պատմութիւնը», որուն հազիւ 8—10 էջը գրած է: Ունի ուսումնասիրութիւններ զանազան ներքերու եւ մասնաւորապէս *Հայրենիք* ամսագրին մէջ, Յիսուսի, Այնշթայնի տեսութեան, գնչուներու եւն. մասին: Հակառակ իր տարիքին, շատ կը խանդավառուէր Դաշնակցութեան եւ *Յառաջի* երիտասարդական մթնոլորտով:

կը թողու կին մը եւ աղջիկ զաւակ մը:

Հանգիստ ոսկորներուդ, սեւաբախտ ընկեր:

*** Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները՝ առանձին:

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՆԿՈՒՄ

Թէհրանի «Ալիք»ը երկար խմբագրականի մը մէջ քննելով բարքերու անկումը ընդհանրապէս, կը ծանրանայ հայկական կեանքի վրայ (11 յունիս).

— «Բարքերի անկման այս ընդհանուր պատկերի մէջ պիտի, սակայն տարբերել մի մասնաւոր առանձնայատուկ երեւոյթ, որ ամենագազրելին է ու ամենաեղկելին, քանզի նա կատարւում է գիտակցօրէն, արհեստով, կրում դաւադրական ու ստոր սադրանքների բնոյթ, ոտնակոխ է անում ամէն սրբութիւն մի չտեսնուած յանդգնութեամբ, լրբօրէն ու լկտիօրէն, օր ցերեկով, ամէնքի աչքի առջեւ, չի խնայում ոչոքի եւ ոչինչ, ո՛չ հարագատին է ճանաչում, ո՛չ օտարին, չի տարբերում ոչ հասարակականն ու ազգայինը, ո՛չ անհատականն ու մասնաւորը... Նա ամէն ինչ սրբապղծում է, ոտնահարում, ապականում, ցեխոտում ու վաճառքի հանում...

Մեր խօսքը այն բազմաթիւ լրտեսների, դաւաճանների, մատնիչների, պրովոկատորների մասին է, որոնք այսօր ամբողջ լեգէոններ են կազմում եւ որոնք կազմակերպուած աշխատանքներ են վարում իրենց վճարողների համար...

Եւ դժբախտաբար, մեզ նման մի փոքրիկ ժողովուրդ, որ ապրում է առանց այն էլ աննկարագրելի ու անասելի ծանր ու սրտմաշ պայմաններում, գերծ չմնաց այդ միջազգային ապրանքից... Դրան ապացոյց՝ նախկին հայ ցեկիստ Ադաբեկովի բազմաթիւ անիերքելի մերկացումները, որոնք դեռ շարունակւում են եւ ամէն անգամ բերում նորանոր անուններ, մէկը միւսից գարշելի, մէկը միւսից գարշելի:

Սակայն այսօր մեզ չեն հետաքրքրում այդ անուններն ու նրանց կրող անձնաւորութիւնները. մեզ այստեղ զբաղեցնում է ու մեծապէս հետաքրքրում վեր մէջ տիրող բարքերի տեսակէտից աւելի կարեւոր հարց. ի՞նչ վերաբերմունք ունի մեր հասարակութիւնը դէպի այդ ընկածները, մանաւանդ երբ այդ կաշառուած հոգիները տարիներ շարունակ վարել են մեր հասարակական գործերն եւ երբ դեռ այսօր էլ նրանք շարունակում են նոյն դերում մնալ...»

Անգլիոյ անգործները.— Անգլիոյ աշխատանքի նախարարութեան կողմէ հրատարակուած վերջին վիճակագրութիւնը՝ անգործներու թիւը ցոյց կուտայ 2 միլիոն 620,930, այսինքն 18032 աւելի քան նախանցեալ շաբթու:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՂՈՒԱՆ ԹԻՒԸ ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

(ՕԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Այս թիւը կը պարունակէ նաեւ վարդապետին երկու նկարները:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հուվըրի առաջարկեա վերջ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱԻ ԲԱՆԱԿՑԵԼՈՒ

Ամերիկայի ելմտական նախարարը Մելլըն որ մէկ քանի օրէ ի վեր Լոնտոն կը գտնուէր, նախագահ Հուվըրի հրահանգով փարիզ մեկնեցաւ, հանդիպումներ ունենալու համար Ֆրանսական կառավարութեան հետ:

Պ. Մելլըն հազիւ փարիզ հասած, երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Ֆրանսայի վարչապետին եւ ելմտական նախարարին հետ:

Մինչդեռ ուրեմն, Ուաշինկթընի մէջ, նախագահ Հուվըր խորհրդակցութիւններ կը կատարէ իր նախարարներուն եւ օտար դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն հետ, փարիզի մէջ ալ կարեւոր բանակցութիւններ եւ խորհրդակցութիւններ կը կատարուին: Հարցը անշուշտ կը դառնայ նախագահ Հուվըրի առաջարկին եւ մանաւանդ Ֆրանսական կառավարութեան պատասխանին վրայ:

Ֆրանսայի պատասխանը թէեւ կարգ մը վերապահումներ կ'արձանագրէ եւ պայմանաւոր է, սակայն դարձեալ, դոհունակութեամբ ընդունուած է ամերիկեան շրջանակներու կողմէ, եւ կը նկատուի հաւաձայն Հուվըրի առաջարկի ոգիին,— թեթեւցնել Գերմանիոյ ելմտական բեռը, գայն փրկել տագնապէն եւ առով, նպաստել համաշխարհային տագնապի մեղմացման: Ուրեմն, առաջարկի խորքին մէջ չէ որ ամերիկեան եւ Ֆրանսական կարծիքները կը տարբերին, այլ անոր գործադրութեան եղանակներուն մէջ:

Նախագահ Հուվըր այս մտադրութեամբ ալ խորհրդակցութիւններ կը կատարէ, քննելու համար Ֆրանսական պատասխանին հետեւանքով ստեղծուած կացութիւնը: Սակայն Հուվըր տակաւին ամէն յոյս չէ կտրած Ֆրանսայի ընդունիլ տալու իր առաջարկը առանց վերապահութեան եւ պայմանի:

Պրիւնինկ Փարիզ կուգայ

«Պէրլինէր Թակէպլատ» գերմանական թերթը կը յայտնէ թէ Գերմանիոյ վարչապետը Պրիւնինկ եւ արտաքին նախարարը Քուրցիուս հաւանաբար փարիզ պիտի ըլլան յուլիս 4էն 6, յարաբերութեան մտնելու համար Ֆրանսայի իրաւասու անձնաւորութեանց հետ:

Այդ թուականէն առաջ, դժուար թէ Գերմանիոյ ներկայացուցիչները կարենան փարիզ մեկնիլ, որովհետեւ կը կարծուի թէ մինչեւ որ Հուվըրի առաջարկին շուրջ բանակցութիւններն ու խորհրդակցութիւնները ելքի մը չյանգին, ֆրանքեւգերման տեսակցութիւնը չի կրնար նպաստաւոր արդիւնք տալ:

*** *կարճ պայմաժամով 100 միլիոն տոլարի վարկ մը յատկացուած է Գերմանիոյ, թոյլ տալու համար որ ան կարենայ յունիս 26ի իր վճարումները կատարել: Գերմանիա պարտաւոր է յուլիս 16ին վերադարձնել այս գումարը, որուն Ֆրանսայի դրամատունը կը մասնակցի 25 միլիոն տոլար բաժինով մը:*

Գերմանիոյ ծանր ճարտարարուեստի օրկանը կը նկատէ թէ այս փոխատուութիւնը կը նշանակէ Գերմանիոյ հանդէպ վստահութիւն: Դիտել կուտայ նաեւ թէ Ֆրանսայի մասնակցութիւնը այս փոխատուութեան յստակօրէն ցոյց կուտայ թէ շնորհիւ Միացեալ-Նահանգներու ամուր ընթացքին, պարտքերու վճարման յետաձգումը ապահովուած կարելի է նկատել:

Թրխական նոր կուսակցութիւններ

Այժրէն տրուած լուրերու հաւաձայն, լուծուած Սէրպէսթ կուսակցութիւնը վերակենդանացնելու համար ջանքեր կը թափուին: Կ'ըսուի նաեւ թէ այս ձեռնարկը ընողները, կուսակցութեան ղեկավարութիւնը ստանձնելու համար պիտի դիմեն Ջէթհի պէյի ու եթէ ան չընդունի, Հիւսէյին Ճահիտէն կամ համալսարանի դասախօս Իսմայիլ Հագգը պէյէն պիտի խնդրեն որ կուսակցութեան գլուխը անցնին:

Ոեւէ տեղեկութիւն չկայ սակայն թէ այս ձեռնարկը ընողները որո՞նք են եւ քաղաքական ի՞նչ ուժ կը ներկայացնեն: Բայց եւ այնպէս կը հաստատուի թէ այս ուղղութեամբ ծրագիր մը կայ եւ թէ շատ մօտ ապագայի մէջ գործադրութեան պիտի դրուի:

Էնկիւրիէն տրուած լուրի մը հաւաձայն Խալք կուսակցութեան կարեւոր դէմքերէն մէկը Խալքէն պիտի բաժնուի եւ նոր կուսակցութիւն մը պիտի հիմնէ Էնկիւրիի մէջ:

Նոյն զրոյցին հաւաձայն, դարձեալ, այս նոր կուսակցութեան շուրջ պիտի հաւաքուին անկախ երեսփոխանները եւ կուսակցութիւնը հինգ տասը օրէն գործունէութեան պիտի սկսի:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ)

ՓՈՐՁԵՆՔ ՁԱՆՁՆԱԼ ՌՈՒՍԻԱՆ

ՌՈՒՍԻԱ ԻԲՐ ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺ

Նախորդ օր «Յառաջ» կը հաղորդէր թէ Խորհրդային կառավարութիւնը որոշած է Մոսկուայի եւ Լէնինկրատի մէջ բանալ զինամարզական կայաններ՝ ամրան ընթացքին մարզելու համար քաղաքային բնակչութիւնը եւ բանուոր դասակարգը մասնաւորաբար։ Այս առթիւ կը յիշուէր նաեւ թէ պատերազմի պահուն, Ռուսիա պիտի կրնայ 10 միլիոնոց կազմ ու պատրաստ բանակ մը ոտքի հանել։

Ուրիշ առթիւ դարձեալ, այս էջերուն մէջ իսկ կարդացած ենք տեղեկութիւններ, Ռուսիոյ պատերազմական պատրաստութիւններուն եւ ուժին մասին, տեղեկութիւններ որոնք նոյն իսկ եթէ չհամապատասխանեն բուն իրականութեան, գոնէ ցոյց կուտան Խորհրդային Միութեան ձգտումը՝ ունենալու աշխարհի ամենէն ահաւոր բանակը՝ 17 միլիոն զօրաւ։

Օրուան լուրերէն ծանօթ ենք Ռուսիոյ ջանքերուն՝ վերակազմելու իր նաւատորմը, առեւտրական եւ մարտական, կազմակերպելու օդային տորմիղը։ Իսկ երկու տարի առաջ, Ֆրանսայի Խորհրդարանին մէջ արտասանուած ճառ մը կը յայտներ թէ Ռուսիա յաջողած է աւելի քան ուրիշ ոեւէ պետութիւն, կազմակերպել թունաւոր կազի արտադրութիւնը։

Խորհրդային Ռուսիոյ մարտական ձգտումները բաւարար չեն գտներ առնական ուժի անհուն պահեստը, ղոր ի հարկին պիտի կրնայ թափել ռազմադաշտ։ Ան, ո՛չ միայն իր արեւմտեան-ելեւմտական աղբիւրներուն առաւելագոյնը կը յատկացնէ ռազմական պատրաստութեանց, այլ եւ անվարան կ՚իրականացնէ, ինչ որ ցարդ, քաղքենի պետութիւնները չեն յանդգնած իսկ մտքէ անցընել,—կիներու ռազմականացումը։ Խորհրդային օրինագիրքը կը նախատեսէ նաեւ կիներու զօրակոչը՝ զինուորական ծառայութեան համար։ Իգական բազմաթիւ միութիւններ կան զինուորական մարզանքի համար, ինչպէս նաեւ կիւ-զինուորներու միութիւններ։

Օտար յօդուածագիր մը, որ մասնաւոր, ստոյգ տեղեկութիւններ քաղած ըլլալ կը թուի, անհրաժեշտ կը նկատէ պաշտօնական կարմիր բանակի թիւին վրայ աւելցնել նաեւ կէս-կէսուկի ուժերը։ Կէս-կէսուկ կը գրէ, ունի ուժեղ եւ բազմաթիւ բանակ մը իր տրամադրութեան տակ, օժտուած կանոնաւոր բանակի բոլոր զէնքերով ու պատերազմական գործիքներով, հետեւակ, ձիաւոր, թանք, օդանաւ եւ թունաւոր կազ։ Կէս-կէսուկ այս բանակը կը նկատուի շատ աւելի կազմակերպուած, քան բուն իսկ բանակը, որմէ կը տարբերի անով որ բաղկացած է վարձկաններէ։ Կէս-կէսուկ բանակը կազմուած է ազնուականներէ, որոնք արդէն՝ իրենց զինուորական ծառայութեան շրջանը լրացուցած են կանոնաւոր բանակին մէջ, ուրեմն աւելի վարժ, փորձառու եւ կարգապահ։ Ոմանք Կէս-կէսուկ բանակին թիւը կը գնահատեն 400,000, խոշոր ուժ մը ինքնին, իսկ տարբեր տեղեկութեանց համաձայն, անոր թուական ուժը կը գերազանցէ արդէն գործօն բանակի թիւը։

Իրաւ է թէ Կէս-կէսուկ զինուորական ուժերը յատկացուած են առաւելապէս ներքին ծառայութեան, զսպում ապստամբութեանց, պահպանում ու պաշտպանութիւն բոլշեւիկեան բանակատեւութեան։ Բայց արտաքին պատերազմի պահուն, կարելի չէ նկատի չառնել այս ուժը, որ անշուշտ կրնայ ի հարկին կարեւոր օժանդակութիւն մը բերել ռազմաճակատին։

Բացի փաշիստ Իտալիայէն որ զինուորական կրթութիւնը դրած է նոր եւ աւելի լայն հիմերու վրայ, մինչ քաղքենի պետութիւնները կը յարատեւեն մարտական աւանդութեանց ճամբուն մէջ, ուրեմն աւելի վարժ, փորձառու եւ կարգապահ։ Ոմանք Կէս-կէսուկ բանակին թիւը կը գնահատեն 400,000, խոշոր ուժ մը ինքնին, իսկ տարբեր տեղեկութեանց համաձայն, անոր թուական ուժը կը գերազանցէ արդէն գործօն բանակի թիւը։

Իրաւ է թէ կէս-կէսուկ զինուորական ուժերը յատկացուած են առաւելապէս ներքին ծառայութեան, զսպում ապստամբութեանց, պահպանում ու պաշտպանութիւն բոլշեւիկեան բան

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ

(Վաղուան համերգին առթիւ)

Կոմիտասեան Խնամատար Ցանձնախումբի կազմակերպութեամբ, վաղը, կիրակի, տեղի պիտի ունենայ մեծ համերգ մը վարդապետին վաթսունամեակին առթիւ։

Բազմավաստակ երաժիշտին կեանքին առաջին կէսը անցաւ ուսանողութեամբ եւ պրպտումներով բեռնաւորուած զրկանքի շրջանի մը մէջ։ Երրորդ քառորդը փառքի եւ արտադրութեան՝ եւ վերջին քառորդն ալ իր քաւութեան եւ մարտիրոսացման շրջան, քանի որ տասնեւհինգ տարիէ ի վեր կ'ապրի չէզոքացած, չորս պատի մէջ։

Բայց աշխարհի վրայ մարդ քանի որ ստիպուած է մխիթարուելու միջոց մը փնտռել, ըսենք որ եթէ վարդապետը դժբախտ եղաւ իր ֆիզիքական կեանքին մէջ, բարոյական գետնի վրայ հայ երաժիշտներու ամէնէն բաղդաւորը եղաւ։ Կրցաւ ամբողջ ցեղի մը երաժշտական հակումներու զարթում տալ, զայն օրօրել ու խանդավառել իր տոհմիկ երգերով եւ տարիներով, երկար ատեն օտար հորիզոններու տակ, ուր որ երկու Հայ գտնուեցաւ յիշեց իր անունը ու կազմակերպեց համերգներ։

Հայ ժողովուրդը իր խորքին մէջ պարզ այդ գեղջուկ երգը սիրեց։ Ու այսօր վարդապետը այս տեսակէտով միայն փոքրիկ մխիթարութիւն մը ունի իր մենաստանին մէջ։

Ցառաջիկային վերապահած ըլլալով մեր կարծիքները իր գործին եւ կատարած դերին մասին, ներկայիս ըսենք որ վաղուան համերգը երաժշտական վայելք մը ըլլալու կոչուելէն դատ՝ իր մէջ ունի ամբողջ ցեղին երախտագիտական արտայայտութեան ցոյցի նկարագիրը։

Հայաստանի եւ Կովկասի մէջ մեծ տօնակատարութիւններ տեղի ունեցան այս վաթսունամեակին առթիւ, Փարիզահայը որուն մէկ մասը վարդապետը տեսած ըլլալու քաղցր յիշատակն ալ ունի, անշուշտ ետ չպիտի մնայ այս համակրական ցոյցին մէջ։

Ութսուն հոգինոց երկսեռ երգչախումբ մը, բոլորը երիտասարդներ, ամիսներու պատրաստութենէ յետոյ կրցած են ներկայանալի կազմով ասպարէզ իջնել իրենց ղեկավարներու, Պ. Պ. Ցակոբեանի եւ Սերգոյեանի ջանքերուն միացնելով իրենց բարի կամեցողութիւնը։

Վաղուան մեներգուներն են Օր. Բաբայեան, Թորոսեան, Պիւպիւլեան, Տիկ. Լալուա (Բաբայեան) եւ Օր. Ղազարոսեան (դաշնակ)։

Համերգի կիսուն Պ. Չօպանեան պիտի բանախօսէ վարդապետին գործին մասին, եւ տեղեկատուութիւն պիտի տայ Կոմիտասեան Խնամատար Ցանձնաժողովին կողմէ։

Համերգին ընդհ. հասոյթը ամբողջութեամբ պիտի յատկացուի դժբախտ երաժիշտին հիւանդանոցի ծախքերուն։ Համերգին հեռանկարը եւ թողելիք տպաւորութիւնը խանդավառող է, բարոյական նպատակը հիանալի, իսկ նիւթականը... Համերգը կազմակերպիչներուն պատճառած է մեծամեծ զոհողութիւններ։ Ի՞նչլաւ կ'ըլլար որ վաղը հանդիսավայրը լիքը ըլլար, եւ այս երաժշտական արտայայտութիւնը իր բարոյական յաղթանակին քով ունենար սպասուած նիւթական շահը։

Պիտի թելադրէինք «Ցառաջ»ի ընթերցողներուն որպէսզի այս կիրակին յատկացնէին երաժշտական իսկական վայելքի մը, եւ հոծ բազմութեամբ ցոյց տային հրաւիրեալ օտարներուն թէ ի՛նչպէս գիտեն քաջալերել իրենց արուեստը։

Ա. ՊԱՐԹԵԻԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ.— Համերգը տեղի կ'ունենայ Maison de la Mutualitéի մէջ 24 Rue St. Victor (5e), Métro Mutualité, ժամը 3ին։ Կազմակերպիչ յանձնախումբը յարմար դատած է որոշել շատ ժողովրդական գիներ։

...եան արուեստին կուտայ հայրութիւնը։ Եւ այս ամէնէն ճիշդ տեսակէտն է, որ կրնայ բացատրել նաեւ թէ ի՛նչ է ռոմանթիզմը։

Յաջորդով եւ մէկ յօդուածով արագ պարզաբանումը դասականութենէն մինչեւ ռոմանթիզմ գրական վարդապետութիւններուն, անցնելու համար անմիջապէս Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի որուն եւս պիտի տամ մէկ յօդուած։ Յետոյ կիլիկեգիտութիւնը երկու յօդուածով։

Եւ այս արագութիւնը անոր համար, որովհետեւ ՅԱՌԱՋի խմբագրութիւնը կը նեղէ զիս։ Եւ այս վէճը կը համարի անհամապատասխան օրաթերթի համար եւ նուազ մատչելի մեր ժողովուրդին, որուն նուիրուած է այս թերթը։

Ի՞նչ ընենք, մտաւորականները պէտք է զոհուին ժողովուրդին։ Կարդա՛, ուսումնասիրէ՛, սորվէ՛ եւ մեռած ատենդ հե՛տդ տար։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Խորհրդային կառավարութիւնը գալ տարուան ցորենի վաճառամարտի պատրաստութիւն կը տեսնէ։ Պոլսոյ Առեւտրական Սակարանին եկած տեղեկութեանց համաձայն, բոլշեւիկները այս տարի աւելի շատ ցորեն պիտի ծախեն։

Ցորենի արտածման համար Ռուսայի նաւահանգիստը նոր մթերանոցներ կը շինուին եւ ամէնէն արագ բեռնաւորումը կատարող մեքենաներու զետեղումներ կ'ըլլան։

ՓՈԹՈՐԻԿԸ ՊՐԱՋԻԼԻՈՅ ՎՐԱՅ

Ռիօ տը Եանէյրոյէն կը հեռագրեն թէ աննախընթաց ուրական մը անցաւ քաղաքին վրայէն, փլան մօտ 30 տուներ. սպաննուեցան 4 հոգի եւ վիրաւորուեցան 25 հոգի։ Մեծ վնաս։

ՋՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Եգիպտոսի «Սաւառնակ Զէփլին» երգիծաթերթը հաւաքած է ծանօթ անձերու կարծիքները՝ հայ կուսակցութեանց մասին։ Քաղուածք մը՝ ստորեւ.—

Հայ ժողովուրդը Ս. հաղորդութեան Աստուածիմաստ Խորհուրդն է։ Անոր կարծրամետաղ, ոսկեճաճանչ Ս. Սկիհը Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը։ Ջիւնահանգոյն անապակ եւ կակուղիկ նշխարհքը Ռամկավարութիւնը, իսկ բոսորագոյն կարմիր գինին Հընչակեանութիւնը։ Առանց երեքեան ի մարմին միոյ, չիք փրկութիւն հոգւոյ եւ ազգին Հայոց։

Թորգոմ արք.

Հայ ժողովուրդը երկրագունդն է։

Դաշնակցութիւնը անոր ծագող ու մարը մտնող բայց զայն տաքցնող արեւը։

Ռամկավարը անոր տաքութիւնն ու տեսքը խափանել ուզող ամպը։

Իսկ Հնչակեանութիւնը արեւին ճառագայթներուն առջեւ շոգիացող մշուշը։

Արսէն Երկաթ

Հայ եկեղեցին ունի իր երրորդութիւնը յանձին Հօր Աստուծոյ, Որդի Աստուծոյ եւ Հողին Սուրբ Աստուծոյ։ Հայ ազգն ալ ունի իր երրորդութիւնը, յանձին Դաշնակի, Հնչակի եւ Ռամկավարի։ Երկու երրորդութիւններն ալ անհասկնալի, անվերծանելի են, որով պէտք է հետեւիլ առանց պրպտումի, հարցումի եւ կասկածի։

Պատ. Խանդամուր

Հայ ժողովուրդը կրնանք նմանցնել Շէյքսբիրի անմահ թատերական բիէսին «Օթէլլօ»ի։

Հայ քաղաքական, գրական եւ գեղարուեստական կեանքի «Օթէլլօ»ն է Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, իսկ «Եակօ»ն ալ Ռամկավարութիւնը։

Որքան պիտի փափաքէինք որ Հնչակեանութիւնն ալ կարելի ըլլար նմանցնել Տէզտէմոնային։

Գ. Մխիթարեան

Հայ ազգը թուաբանական խնդիր մըն է ուր Դաշնակը՝ յաւելում է, Բոլշեւիկը՝ բարձում, Հնչակը բաժանում, իսկ Ռամկավարն ալ՝ մնացորդ։

Ա. Սեդրոսեան

Կոյս կողմ՝ կը նշանակէ, եւ անկէ ելած կուսակցութիւն բառն ալ՝ կողմ մը հաւաքուած մարդոց տրուած պիտակն է։

Այսպէս, Ռամկավարութիւնը՝ Արեւելք, Դաշնակցութիւնը՝ Արեւմուտք, Համայնավարութիւնը հիւսիս, ու Հնչակեանութիւնը՝ հարաւ։

Երբ աշխարհիս չորս կողմերը, իրարու բոլորովին հակոտնեայ են եւ տարբեր կը փչեն խիստ բնականօրէն, չեմ հասկնար թէ՝ ինչու կ'ուզենք որ անպատճառ մեր կուսակցութիւնները ըլլան իրարու համաղիր եւ համերաշխ փչեն խիստ անբնականօրէն։

Արմենակ պէյ կամսարական

Հնչակեանութիւնը՝ անցեալ կատարեալ է հայ լեզուին մէջ, Դաշնակցութիւնը ապառնի, իսկ Ռամկավարութիւնը աներեւոյթ։

Լեզուագէտ

Հայ ժողովուրդը Արարատի յաղթականն է։

Դաշնակցութիւնը յաղթանակը վճռող հրացանին սուինն է, Հնչակեանը պօռուն, իսկ Ռամկավարն ալ պարապ փամփուշտը։

Լէգէոնական Գր. Ա՞ճէմեան

Հայ ժողովուրդը նահապետական ընտանիք մըն է, հայր, եւ զաւակ։

Հնչակեանը՝ ցնդած մեծ հայրն է, Ռամկավարը՝ տիկին մայրը, իսկ Դաշնակը՝ իրենց մէկ հատիկ կրակ ու բոց զաւակը։

Ա. Զ. (Զակագիկ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍՈՒՐԽԱԹԵԱՆ ԿԸ ՓՉԷ...

Անցեալ օր գրած էինք թէ Սուրխաթեան յօդուածով մը «Պրոլետար»ի մէջ կը վերլուծէր «Դաշնակցական ֆաշիստների յոյսերն ու յուսալքումները» հայհոյելով եւ կատաղութենէն ինքնիրմէ ելլելով։

Այս անգամ «Պրոլետար»ի նոր մէկ թիւին մէջ (16 յունիս), ճշտում մը կը կատարէ «Նամակ խմբագրութեան» խորագրին տակ։

Այդ նամակին մէջ կ'ըսէ թէ իր յօդուածին առաջին տողերը գրած է «մեխանիկօրէն» եւ ոչ թէ...գիտակցութեամբ։ Ուստի կը խնդրէ, որ ներէ գրաքննիչը։

Որովհետեւ «մօտիկ անցեալի վերաբերող բնորոշումը ստանում է այսօրւայ իմաստը», Սուրխաթեան վախով եւ աճապարանքով կուգայ պարզելու... իր յօդուածը եւ խրթին հայերէնով մը դարձեալ կը յարձակի Դաշնակցութեան վրայ։

«Պրոլետար»ի խմբագրութիւնն ալ իր կարգին դիտել կուտայ թէ խմբագրութիւնը մեղտւոր չէ, եթէ Սուրխաթեան «մեխանիքօրէն» կը գրէ եւ իր հին ու նոր յօդուածները իրար կը խառնէ։

Այս ինքնակորոյս Սուրխաթեանն է, որ «քննութեան առնելով դաշնակների գրական արտադրանքը, տալով դաշնակցական հակայեղափոխական, ապակալաղուրկ եւ արգահատելի պատկերը», կը հաստատէ թէ «դաշնակցութիւնը թէպէտ որպէս կազմակերպութիւն ջախջախուած է եւ փոշիացած, բայց բուրժուական նացիոնալիզմը, շովինիզմը, կուլակային բուրժուական դիմադրութիւնը, որի ընդհանուր անունը նոյնպէս Դաշնակցութիւն է, տակաւին գոյութիւն ունեն եւ դրանց դէմ կոմունիստական կուսակցութեան եւ խորհրդային իշխանութեան պայքարը պէտք է լինի յամառ ու անողոք, հարուածները ծանր ու կործանիչ»։

Եթէ Թիֆլիսի տէրերը անհրաժեշտ տեսան որ հայ մտաւորականներուն հետ en série Սուրխաթեանն ալ պէտք է փչէ, շատ գէշ են ըրեր, նկատելի ունենալով որ հիմա Սուրխաթեան «մեխանիքօրէն» բաներ մը կ'ըսէ եւ յետոյ ինք ալ չի հասկնար։

ԵՐԵՒԱՆ—ԱՂՍՏԱՖԱ

Թիֆլիսի մէջ խորհրդակցութիւն մը կատարուեցաւ, Երեւան—Աղստաֆա երկաթուղիի գիծը Դիլիջան—Ղարաքիլիսա ճիւղին միացնելու հարցին մասին։

Հայաստանի ներկայացուցիչը առաջարկեց.

1.— Առաջին անգամ ճշդել Երեւան քաղաքին մէջէն անցնող գիծը, որովհետեւ այս հարցը, անորոշ ըլլալով, կը խանգարէ քաղաքային շինարարութիւնը։

2.— Ելենովկան մտցնել գլխաւոր գիծին մէջ։

3.— «Տէփօ» շինել Դիլիջանի մէջ եւ ոչ թէ Գոլովինոյի մէջ, նկատի առնելով Դիլիջանի աշխարհագրական դիրքը եւ ամբողջ Ռուսիոյ համար բուժավայր մը դառնալու հաւանականութիւնը։

4.— Ելեկտրականութեամբ բանեցնել Երեւան-Աղստաֆա եւ Դիլիջան-Ղարաքիլիսա գիծերը, որովհետեւ վառելիքը հեռու է, գիծին մօտ կը գտնուին ելեկտրակայաններ (Քանառ-գես, Կախսի-Գիւմիւշ-գես, Արզնի, Իջեւան-գես)։

5.— Երկաթուղիին վերջնական գծման հետ կապուած հարցերը լուծել համաձայն Հայաստանի կողմէ ներկայացուած պահանջներու։

Այս առաջարկները ընդունուած են։

Հետախուզութեան համար նշանակուած է 4 խումբ։

Վերոյիշեալ ելեկտրակայաններու շինութեան համար անհրաժեշտ է 300,000 թոնօ նիւթ, զոր դժուար է փոխադրել սովորական ճամբաներով։ Ուստի խնդրուած է արագօրէն վերջացնել Երեւան-Աղստաֆա գիծը։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԳՈՀԱՐԵՂԷՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ գոհարեղէնի հրապարակը կարեւոր տագնապ մը կ'անցնէ։ Հրապարակը երկար ատենէ ի վեր կայուն է եւ գիներն ալ ինկած են։ Գոհարավաճառներու տեղեկութեանց համաձայն, մինչեւ հիմա այս աստիճան կայունութիւն չէր տեսնուած։ Եթէ այս վիճակը շարունակուի, վախ կայ որ մեծ սնանկութիւններ ըլլան։

Գոհարեղէնի հրապարակին ներկայ անկեալ վիճակը կը պարզուի այն կացութեամբ թէ գոց շուկային մէջ խանութներուն մէկ մասը պարապ է, մէկ մասն ալ ճաշարան եւ սափրիչի խանութ եղած է։ Մինչդեռ այս խանութները նախապէս գոհարեղէնի գանձատուններ էին եւ ամսական 50 ոսկի վարձք կը բերէին, այսօրուան 5-7 ոսկիին տեղ։

Գոհարավաճառները այս կացութիւնը կը բացատրեն անով որ Պոլիս այլեւս գոհարեղէնի թրանզիթի կեդրոն մը չէ։ Նախապէս Ռուսիայէն մեծ քանակութեամբ գոհարեղէն կուգար Պոլիս եւ Փարիզի ճամբով ամբողջ աշխարհի մէջ կը ցրուուէր։ Եօթը տարիէ ի վեր Ռուսիայէն բնաւ գոհարեղէն չի գար, եւ այս տեղ կը ծախուին միայն թուրքիոյ մէջ սպառելի համեմատաբար նուազ արժէքով կտորներ։ Այս պատճառով, մեծ գոհարավաճառները Փարիզ ու Եգիպտոս գացած են։ Տագնապին մէջ իր պատճառի բաժինը ունի նարեւ ծանր տուրքը։ Ադամանդն ու շողակնը այսօր երկու տարի առաջուան գինէն հարիւրին 40 ինկած են։ Ամերիկա նախապէս մարգարիտ եւ զմրուխտ կը գնէր, բայց հիմա չառներ։ Ամերիկայի ծախուած մարգարիտին մսխալը 20 ոսկի էր նախապէս, բայց հիմա 6 ոսկիի անգամ գնող չկայ։ Այս վիճակին մէջ է նաեւ զմրուխտի վաճառումը։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ ՄԸ ԿԸ ՔԱՇՈՒԻ ԱՏԱՆԱՅԷՆ

Ֆրանսական արեւելեան դրամատունը, գործերու կայունութեան հետեւանքով ստիպուած իր գործունէութիւնը դադրեցուց։ Այս դրամատունը կարեւոր գործեր կ'ընէր Ատանայի մէջ, այնպէս որ իր հրապարակէն քաշուիլը բնական է թէ իր ազդեցութիւնը պիտի ունենայ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Պատասխան «Յառաջ»ի հարցարանին՝ Թիւ 25)

Այս չափազանց կարեւոր հարցին կարելի է մօտենալ տարբեր տեսակէտներով։

1.— Օրինակ նախ մտածել ապագայ առողջ սերունդ ունենալու մասին։

Ամէնքս ալ գիտենք թէ ի՛նչ պայմաններու մէջ կ'ապրին հայրենիքէ զրկուած աստանդական զանգուածները, անտուն, օրը օրին, անհաւատ, եւ հազարումէկ հոգերու մէջ։ Նոր հոգ մըն ալ չաւելցնելու համար, չեն ուզեր զաւակ ունենալ. եւ յաճախ կը դիմեն արհեստական միջոցներու։ Շատերն ի վիճակի են զաւակ պահելու, բայց տխուր հոգեբանութիւն մը արգելք կ'ըլլայ, տեղի տալով այնքան ծանր հետեւանքներու ի սէր դրամի, ի սէր հանգստութեան։ Ո՞վ պիտի խրատէ այսպիսիները, եթէ ոչ հայ բժիշկները (ականջը խօսի 500 ֆրանքի համար մինչեւ գիւղ գացող եւ վիժեցնող բժիշկներուն...)։ Կարմիր Խաչեր ու Միութիւններ եւ կազմակերպութիւններ պէտք է պայքարին այս մայր չարիքին դէմ նոյնիսկ ոստիկանութեան յանձնելու աստիճան։

2.— Գալով ներկայ փոքրերուն (5—15 տարեկաններուն, որոնց վրայ կը դառնայ խնդիրը) ի՞նչ պէտք է սպասել շատերէն, երբ տան մէջ թուրքերէն խօսք կը լսեն իսկ դուրսն ալ տիրապետող լեզուն։ Կը խաղան, կը խօսին, կ'երգեն այդ լեզուով։

Առողջ գաղափարներ շատ եղան թէ՛ «Յառաջ»ի եւ թէ «Հայրենիք»ի մէջ, բայց դժբախտաբար անգործադրելի։ Ինչպէս կեդրոնական մարմին մը ստեղծել, դպրոցներ բանալ եւայլն։ Այս առաջարկները մեծ մասով կապուած են հսկայական ծախքերու եւ եթէ դրամ չգտնուի, անկարելի, գոնէ շատ դժուար են, կառավարութիւններն անգամ կ'անճրկին այդ հարցին առջեւ։ Դրամ եղած պարագային իսկ անհնար է ամէն տեղ ուր 20—30 ընտանիքներ կան, վարժարան մը ունենալ։ Եթէ միայն որոշ ժամեր հայերէնի դասաւանդութիւն կատարուի, դարձեալ մեծ օգուտ մը չպիտի ունենանք, որովհետեւ շրջապատը կը կլանէ կը տանի։ Ուրեմն ի՞նչ ընել, մեր ազգի ճակատագիրն է ըսելով հանգիստ սրտով հանդիսատե՞ս ըլլանք նոր սերունդին մահուան։ Ո՛չ։

Ինչո՞ւ չշահագործել այս միջոցն որ փոքրերուն հաճելի է եւ կարելի, գրեթէ ամէն տեղ։ Ո՞ր միութիւնը, կազմակերպութիւնը կամ նոյն իսկ անհատը չի կրնար սարքել դաշտահանդէս մը (ձմեռը հանդէս) առանց շահի ակնկալութեան, միեւնոյն ժամանակ համեստ օրապահիկով ընտանիքներուն մատչելի դարձնելու պայմանաւ։ Զուարճութեան, պտոյտի, ուրախ ժամանցին չմասնակցող չըլլար, եթէ սուղի չնստի։ Ամէն գիւղ կամ շրջան գտնուող Հայեր պէտք է յաճախ կազմակերպեն նման համախմբումներ։ Պարզ ժամադրութեամբ իսկ երբեմն կարելի կ'ըլլայ իրարու մօտ բերել քանի մը հարիւր հոգի։ Հոն սրտցաւները ուշադրութիւն պէտք է դարձնեն ժողովրդեան, հաւաքեն, դասախօսեն, պատմութիւն եւ երգեր սովրեցնեն։ Մէկ խօսքով, հայութիւն ներշնչեն։ Միւս կողմէ քաջալերել այն փոքրերը որոնք լաւ գիտեն հայերէն, արտասանութիւն կամ որ եւ է հայկական պատմութիւն։ Յաճախակի համախմբումները միւս կողմէն առիթ կուտան չափահաս աղջիկ, տըղաներուն իրարու ծանօթանալու եւ հիմքը դնելու ապագայ բոյներու, որով անոնք չեն ստիպուիր օտարազգի աղջիկներու հետ յարաբերութեան մտնելու եւ ամուսնութեամբ մը վերջակէտ դնելու իրենց հայութեան։

3.— Միեւնոյն ժամանակ մեր ամբողջ ուժով եւ միջոցներով աշխատելու ենք հայկական դպրոցներ հիմնել եւ եղածներն ալ բարելաւել։

4.— Հայ թերթերը կրնան մեծ ծառայութիւն մատուցանել, եթէ բացառիկ թիւերով մանկական թերթեր լոյս ընծայեն կամ գոնէ բարեհաճին միայն եւ միայն հայերէն բառեր գործածել թերթերու մէջ (առանձնապէս ուշադրութիւն դարձնելով ուղղագրութեան, որ երբեմն ջղայնութիւն պատճառելու չափ գէշ է)։

Նոյնիսկ վճարուած յայտարարութեանց համար մերժել օտար բառերը եւ հայերէն գրել։ Կրնան ամբողջովին ուզուած լեզուով տպել ի հարկէ։ «Հայրենիք»ի 25 բառնոց յայտարարութեան մէջ 8 բառ անգլերէն գտայ հայերէն տառերով։ Երբեմն ալ բաբելոնը կը յիշեցնեն։ Այնպիսով մեծերն իսկ ակամայ պիտի մոռնան հայերէն հոմանիշ բառերը եւ ժամանակ կուգայ երբ կը սկսին հայերէն տառերով անգլերէն կամ ֆրանսերէն թերթ տպել... ինչպէս կ'ընեն հիմա թրքախօսներու համար։ Չենք խօսիր Երեւանի Հայերէնի մասին, որ բացարձակապէս խորթ է եւ նոր ռուսահայերէնէ գրեթէ հրաժարելու պատճառը։

Լ. Պ.

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՊՈՅՔՈԹԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Լիբանանի կառավարութեան եւ ընկերութեան միջեւ գոյացած համաձայնութիւնը, չկրցաւ վերջացնել պոյքոթը։ Հանրակառքերը կը շարունակեն թէպէտ իրենց երթեւեկը, սակայն ոչ ոք կը նստի անոնց մէջ, բացի փոքրաթիւ զինուորականներէ եւ պաշտօնեաներէ։

Ֆրանս. մարզպանութիւնը տեսնելով որ վերջին համաձայնութեամբ ալ չվերջացաւ պոյքոթը, իր մօտ հրաւիրեց պոյքոթի կոմիտէն եւ սկսաւ խորհրդակցիլ անոր հետ, լուծում մը գտնելու յոյսով։ Կոմիտէն յայտարարեց որ ինք հաստատ կը մնայ իր պահանջներուն վրայ եւ չիկրնար ընդունիլ ներկայ համաձայնութիւնը։ Երկար բանակցութիւններէ վերջ, Կոմիտէն առաջարկեց 100ին 20 զեղչով տետրակներու դրութիւնը, որով ներկայ գիներուն վրայ կէսական ս. դ. զեղչ մը կատարուած կ'ըլլայ եւ աւելի նպաստաւոր պայման մը ընկերութեան համար։

Կոմիտէի առաջարկը չընդունուեցաւ եւ ի վերջոյ Մարզպանութիւնը դրաւ կարգ մը առաջարկներ։

Պոյքոթի Կոմիտէն ի պատասխան այս առաջարկներուն յայտնած է որ ինք չի կրնար վերջնական կարծիք մը յայտնել, առանց ստանալու կարծիքը թաղային կոմիտէներուն։ Պոյքոթի Կոմիտէն եւ բոլոր թաղային կոմիտէները ժողով գումարելով, որոշած են մերժել Մարզպանութեան առաջարկը։

ԱՒԱԶԱԿԱԽՈՒՄԲԻ ՄԸ ՇԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գոզանէն կը հաղորդեն «Սօն Փօսթա»յի թէ Միւլիւք Հաճի անուն աւազակապետի մը 67 հոգինոց աւազակախումբը սկսած է գիւղերուն վրայ յարձակիլ։ Աւազակները վերջերս Աքչէլիուշաղը գիւղը մտած եւ գիւղին բոլոր նպարավաճառի խանութները պարպած ու տէրերէն ալ 400 ոսկի առած են։

Այս կողոպուտէն ետք, աւազակները «բարիք» ալ ըրած են գիւղին։ Իրենցմէ դատարան մը կազմած եւ խռոված այր ու կին մը հաշտեցուցած են իրարու հետ։ Յետոյ ալ, աւազակներուն «դատարան»ը քննած է առնելիքի խնդիր մը եւ գիւղացի մը ստիպած որ նօտարութենէն վաւերացուած 100 ոսկինոց պարտամուրհակ մը պատռէ ու իր առնելիքէն հրաժարի։

Աւազակապետը խիստ պատուէր տուած է գիւղացիներուն որ այս տեսակ մանր գործերով չզբաղեցնեն կառավարութիւնը, ու իրենց լուր տան որ կարգադրեն։ Յետոյ խումբը հեռացեր գացեր է։

Խիստ հետապնդում սկսած է կատարուիլ այս նոր աւազակախումբին դէմ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Ձգտում Ալպանիոյ եւ Սերպիոյ միջեւ.— Ալպանիոյ եւ Սերդիոյ յարաբերութիւնները ձգտուն վիճակ մը ունին։ Պատճառն է Ալպանիոյ արքայական տան փոփոխութեան մասին Իտալիոյ մտադրութիւնը, որ բուռն դժգոհութիւն պատճառաւ է Սերպիոյ։

Մոսկուայի Մայր Եկեղեցին.— Բոլշեւիկները տենդագին կը շարունակեն հակակրօնական պայքարը։ Հազարաւոր եկեղեցիներ արդէն քանդած են։ Այս անգամ կարգը եկաւ Մոսկուայի համբաւաւոր Մայր Եկեղեցիին։ Իրօք, բոլշեւիկեան կառավարութիւնը որոշած է քանդել զայն հիմնովին եւ տեղը կանգնել «Խորհուրդներու Պալատ» մը ուր տեղի պիտի ունենան ժողովրդական հաւաքոյթներ եւ համագումարներ։

ԵՒՐ. ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ

Ռըթէլի խումբի ընկերները, վաղը կիրակի ժամը 3ին։ Ջեկոյց Կ. Կ.ի ներկայացուցչին կողմէ։

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ

Վաղը կիրակի, ժամը 3ին Միւթիւալիթէի սրահին մէջ

Maison de la Mutualité

24 rue Saint Victor, Métro Maubert Mutualité

Յայտագիրը կազմուած է ամբողջապէս Կոմիտաս Վարդապետի դաշնակած կամ հեղինակած գործերով։

Կը մասնակցի՝ Կոմիտաս եւ Սիփան *խումբերու միացմամբ կազմուած ութսուն հոգինոց երկսեռ մեծ երգչախումբը ղեկավարութեամբ* Պ. Պ. Նշան Սերգօեանի *եւ* Սաքօ Յակոբեանի։

Կ'երգեն՝ Օրիորդներ Մ. Բաբայեան, Հ. Թորոսեան, Ի. Պիւլպիւլեան, Պ. Պ. Սերգօեան *եւ* Նաւասարդեան *ընկերակցութեամբ դաշնակահարուհի* Օր. Ղազարոսեանի, Տիկ. Շ. Լալուա-Բաբայեան *դաշնակի վրայ կը նուագէ հայկական պարերգներ։*

Համերգին հասոյթը պիտի յատկացուի Կոմիտաս վրդ.ի խնամատարութեան եւ բազմերախտ վարպետին անտիպ երկերու հրատարակութեան գործինշարունակման։

Տոմսեր՝ 30, 25, 15, 10, 7 եւ 5 ֆրանք

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— 9, 14, 19, 20, 47, 82, 83, 85 թիւ թրամուէյներ։ I. Z. BD. օթօպիւսներ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Պատ. միութեան կողմէ։ Վաղը Կիրակի Ռէտօնի անտառին մէջ։ Կը հրաւիրուի Մարսէյլի Սէն Լուի եւ Պուլ. Օտտօի մասնաճիւղերու անդամները եւ համակիրները։

Ժամադրութիւն.— Առաւօտեան ժամը 9ին Place Préfecture, առնել 24 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութիւն, ուր կը սպասեն առաջնորդներ։ Ճաշը միասին բերել։

ՀԱՆԴԷՍ—ԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի կողմէ, Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Խաժակ Ակումբին մէջ։

Երգ, արտասանութիւններ եւ հայկ. պարեր փոքրիկներու կողմէ։

Կրընոպլէն հրաւիրուած է Օր. Հ. ՄԻՍՔՃԵԱՆ որ կը խօսի Կարմիր Խաչի մասին,

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԵՐԿՈՒ ՏԷՐՈՎ ԾԱՌԱՆ

Մուտք 2.50 ֆրանք

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ *Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին* Salle Biothérapeutique, 131 Rue Cambronne, Métro, Vaugirard.

Պետրոս Ադամեանի ճահուան քառասնամեակի առթիւ

Կը խօսի դերասան ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ

Պետրոս Ադամեանի բեմական գործունէութեան մասին

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Վիէնի Քրիստափոր խումբին կողմէ, վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 10էն մինչեւ երեկոյեան ժամը 7։ Փոն թ'Էվէքի կայարանին աջ կողմի թուղթի գործարանին վերի կողմը պաղ աղբիւրին մօտ։

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու իրենց ընտանիքները։ Ճաշը միասին բերել։

Հ. Յ. Դ.

ԳԱՒԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. Միութեան վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Պուլվար Օտտոյի բոլոր ընկերները այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Լիրնի Համազասպ խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. ակումբին մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Հ. Յ. Դ. Պօմօն Սէն Ժիւլիէնի (Մարսէյլ) Ջաւարեան խումբը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկ. Աբրահամ Լուսիկեանի եւ իր պարագաներուն իրենց ՓՈՔՐԻԿՆ ԼԵՒՈՆի մահուան առթիւ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Վաղը Կիրակի պատարագ պիտի մատուցուի Նիսի Հայոց եկեղեցիին մէջ հայ գրերու գիւտի հազար հինգ հարիւրամեակի եւ սրբոց թարգմանչաց Սահակ Մեսրոպի տօնի առթիւ։ Արարողութիւնը պիտի կատարուի երգեհոնի ընկերակցութեամբ եւ մասնակցութեամբ լսարանական եւ մարդական միութիւններու։

Կը հրաւիրուի հայ ժողովուրդը։

Այրի Տիկին Մարի Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Գալֆասեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Գարակէօզեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Նիկողոսեան, քոյրեր Ալիս եւ Շաքէ Միրաքեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Կ. Դանիէլեան, Պ. Թագւոր Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Ադամեան սրտի խորունկ կոկիծով կը ծանուցանեն իրենց, որդւոյն, եղբօր եւ ազգականին։

ՄԱՄԲՐԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ

դառնադէտ մահը որ տեղի ունեցաւ Հինգշաբթի 25 Յունիս ժամը 5.45ին, 35 տարեկան հասակին։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այսօր Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 1.45ին Փարիզ Հայոց եկեղեցին, 15 Rue Jean Goujon. Հանգուցեալին մարմինը պիտի փոխադրուի Thiaisի գերեզմանատունը։

ԾԱՆ.— Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ մէջ գտնուող երիտասարդները կը հրաւիրուին կարեւոր խորհրդակցութեան մը այսօր շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Պանեէօ-Քաշանի Յառաջդիմասէր Միութեան մանկապարտէզին մէջ, 24, Rue Roger.

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Ուսանողական Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Հայկական տան մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Զարսանճաքի Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8ին, Բիւ Գօլպէր, Պար-Թապայի սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

POLYCLINIQUE MÉDICO-CHIRUGICALE

MÉTRO PIGALLE 62, RUE DE LA ROCHEFOUCAULD TÉL. TRINITÉ 43-13

ԱՄԵՆԱԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾԵԱԼ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

Հայ, Ֆրանսացի, գերմանացի, աւստրիացի եւ ռուս մասնագէտներու խորհրդակցութեամբ

Ք. ճառագայթներով ախտաքննութիւն, Radioscopie, գեր-մանիշակագոյն, յետ - կարմրագոյն ճառագայթներով դարմանում, diathermie եւ ելեկտրական ամէն կերպ բուժում։

ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ ԾՆՆԴԱՄԻՋԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ

Հիւանդութեանց արագ եւ արմատական դարմանում գիտական ամենավերջին եղանակաւ

Ծանօթ մանկաբարձ-բժիշկ **ՏՕՔԹ. ԹԱԳԻՈՐ** որպէս մասնագէտ ներքին եւ տղայոց հիւանդութեանց կայցելէ նաեւ հիւանդներու։ Ընդունելութեան ժամեր 10—12 եւ 2—8, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12 եւ 2—4

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

Լիոնի եւ շրջակայից միակ հայ տպարանը

"ԱՐԱՔՍ"

LYON, 70 Rue Paul Bert, ou 8 Rue Gazomètre

Ա. ՊԷՅՋԱՏԵԱՆ ԵՒ Ս. ՓՈՂՀԱՐԵԱՆ

Կ'ստանձնենք տպագրութեանց վերաբերեալ ամէն տեսակ յանձնարարութիւններ մաքուր եւ խնամեալ աշխատութեամբ եւ խիստ դիւրամատչելի պայմաններով։

Ծանօթ.— *Տպարանը բաց է առաւօտեան ժամը 7էն 12 եւ կէս օրէ վերջ 2էն 8, իսկ Կիր. եւ տօն օրերը 10—12։*

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՍԱՊՈՒՆՋԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ

39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05 91

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։

Յաճախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար մեծ խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենավերջին սիսթէմի գերմանական մեքենայով անարատ եւ թարմ սուրճ։

Ապրանքներուն ամենալաւր՝ անմրցելի գիներով։

Columbia

Agence exclusive

POLYDOR

REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, լունարէն եւ թուրքերէն ամենավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36. 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître*ի* Courant continu*ն, գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուածները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։*

ԿԱԶԻ ՕՃԱԽՆԵՐՈՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ԳԷՈՐԳ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

71 rue Longue des Capucins

71, Բիւ Լօնկ տէ Քաբիւսէն, ՄԱՐՍԷՅԼ

կը ծախենք, կը շինենք, կը նորոգենք եւ կը փոխանակենք կազի օճախներ նպաստաւոր պայմաններով

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ

ՈՒՆԻՆՔ ՍՈՒՐՃԻ ԵՒ ՄՍԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ ՖՐԱՆՔ

Նէօյեի, Հ. Ռ.— 35։
Իսի լէ Մուլինօ, Յ. Թ.— 105։
Լա Սիօթա, Գործ.— 95։
Պառժոլ, Ե. Կ.— 70։
Մարսէյլ, Գործ.— 881.60։
Լիոն, Վ. Ե.— 35։
Սէն Քլէռ տր լա Թուռ, Գ. Ս.— 35։

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

Ատամները մաքրելու համար խիւս, փոշի եւ հեղուկ

ESKA

Պատրաստուած Ռուսիոյ կայսեր նախկին ատամնաբոյժ S. S. KOSTRITZKYի դեղագրին համաձայն

Կը ծախուի միմիայն դեղարաններու մէջ։ Դիմել՝ Laboratoir Eska, R. Hobschette, Dr. en Pharmacie, 76 Rne Orfila. Paris (20).

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ԴԻՄԵԼ՝

Վ. Ս. ԹԷՄՈՒՐՃԵԱՆԻ

ԻՐԱՒԱԲԱՆ՝ ՎԿԱՅԵԱԼ ԷՔՍԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ՝ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ

76, RUE BERNARD-DU-BOIS, 76 MARSEILLE

Ժամը 11—12 եւ 5—7. ձրի խորհրդակցութիւն կառավարական բոլոր գործերու համար։

ՀՐԱՒԷՐ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Այցելեցէք Exposition Coloniale*ի մէջ,* Stand Palestine*ի կից,* Café Maure. *գարեջրատունը, ուր կը նուագէ ԹԱՌԻՍԹ ԺՕՐԺ եւ կ'երգէ Տիկին ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ մինչեւ կէս գիշեր։*

Exposition *մէջ միակ հայկական ժամադրավայրը։*

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Չափաւոր գին։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

RESTAURANT HADJIAN

4 Rue Chaussée d'Antin, Paris

Կը ծանուցանէ իր լարգելի յաճախորդներուն թէ Յուլիս 1էն սկսեալ հարիւրին 30—40պիտի զեղչէ իր անուանի ճաշերուն գիները։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու պատուոյ մէտայլ Ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։*

Թոքախտաւորներու համար pneumothorax*ի գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։*

Զղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ։

Դարմանանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Sociale*ի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։*

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ
28
ՅՈՒՆԻՍ
1931
28 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1607 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

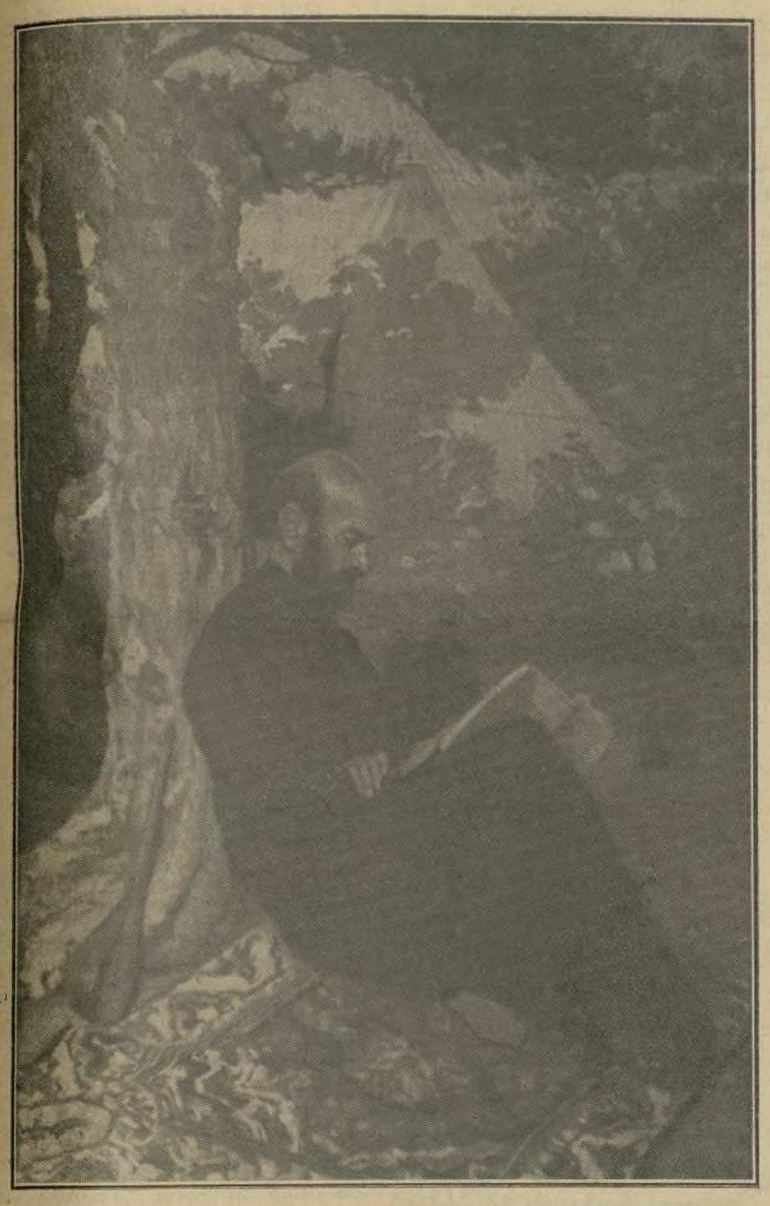

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԻՐ ԾՆՆԴԱՎԱՅՐԻՆ ՄԷՋ

(Տե՛ս Ե. ԱՐՏԱՍԱՆԵԱՆ)

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵՐԳԴ ՔԵԶ ՕԳՆԱԿԱՆ

Վարդապետին տօնն է այսօր — թէեւ ուշ Ճնացած — և պարտք սեպեցինք թիւ մը նուիրել։

Թիւ մը՝ բաբախուն կարօտի եւ փառքի արտայայտութիւններով։ Գեղարուեստական դատումներով եւ քաղցր յուշերով։ Այլ մանաւանդ ինքնաճանաչման վկայութիւններով։

Արդարեւ, Կոմիտաս վարդապետի 60 ամեակը առիթ մը եղաւ հայկական ստեղծագործութեան փառքը երգելու։ Փառաբանելու մեր երգը։ Ինչ որ կը նշանակէ, դարձեալ, պանծացումը այս հալածական ժողովուրդին։

×

Երգ ու վէրք՝ մեր ամբողջ կեանքը։ Դարերու ընթացքին եւ մինչեւ այսօր։

Երգեր՝ ցնծութեան եւ տրտմութեան։ Ծիծաղի ու վշտի։ Ռազմի եւ կարօտի։ Ազատութեան եւ աշխատանքի։

Ու վէրքեր՝ անսկիզբ եւ անվախճան։ Խոր, եւ անչափելի։ Ցարաճուն եւ մշտանորոգ։

Բայց երգերն եղան աստուածաշնչական սպեղանին մեր անասելի վէրքերուն։

Ե՛րգը փրկեց մեր ոգին, միեւնոյն ատեն պրկելով մեր ջիղերը։ Երգը՝ սարի կատարէն, գետափէն, դաշտին մէջ, ճամբուն վրայ։ Երգը՝ վճիտ եւ հոսուն ինչպէս աղբիւրներն ու առուները մեր աշխարհին։ Երգը՝ ծաւալուն եւ գունագեղ ինչպէս ծաղիկներն ու հորիզոնը Բիւրակնի։

Եւ ո՞վ պիտի կրնար պնդել թէ, գոնէ ոգիով, միօրինակ են կամ յետամնաց մեր երգերը։ Լալկան ու մեղկ։ Մաշած։ Դատապարտուած՝ կորսուելու ժամանակի ընթացքին։

Կրնա՞յիք ճղդել Թուականը «կռունկ»ին։ Ո՛ր եւ է ժամանակի հետ կապել, անցեալ եւ անդարձ շրջանի մը հետ փակել զայն։ Նոյնիսկ անոր մէկ նախադասութիւնը.

Ոչ գլուր օրն գիտեմ, ոչ գկիրակին,
Ջարկած է գիս շամփուրն՝ բռնած կրակին։

Լալկա՞ն։ Անո՞ր համար որ երգեցին, երէկ, մեր հողին վրայ, կ'երգեն, այսօր, խորթ, անհաղորդ ոստաններու մէջ.

վարդավառը գալիս ա,
. . . . . .
ջէնդ ծլւլալիս ա...

Եւ տակաւին «Շողեր»ը, «Հով Արէգ»ը, «Բելէր, ցոլէր»ը։ Ցետոյ գութաններդն արու, տարբեր ուղղութեամբ։

×

Երգդ քեզ օգնական, արի ժողովուրդ։

Ինչ որ ունիս իբրեւ երգ, ամէն բանէ առաջ քու պատկերդ է։ Կեանքդ ու բաղձանքդ։ Քեզմէ բխած՝ քեզ կը յատկանշէ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՐՏՔԵՐՈՒ ՅԵՏԱՁԳՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՇՏԱՐԱՐ ՈԳԻՆ ԿԸ ԴԻՒՐԱՑՆԷ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Առջի օր, Ֆրանսայի երեսփ. ժողովին մէջ, վարչապետը կարդաց նախագահ Հուվըրի տրուած պատասխանը։ Երկար վիճաբանութիւններէ յետոյ, ժողովը վստահութեան քուէ տուաւ դահլիճին։ Բանաձեւին մէջ, ժողովը շեշտելով Ֆրանսայի խաղաղասիրական ձգտումները, յատնաւորապէս բաղձանք կը յայտնէ որ անխախտ պահուին Երնկի ծրագրին տրամադրութիւնները։

∴ *Իր պատասխանին մէջ, Ֆրանսա կ'ընդունի որ պատերազմական պարտքերու եւ հատուցումներու վճարումը յետաձգուի մէկ տարի։ Բայց պայման մը կը դնէ —կը պահանջէ որ Գերմանիա Միջազգային կարգադրութեանց Դրամատան յանձնէ 612 միլիոն մարքի տարեվճարը։ Իրականին մէջ, Ֆրանսա այդ գումարը չպիտի ստանայ, ոչ ալ Գերմանիան պիտի վճարէ, այլ պարզապէս հաշուակցութիւն մը պիտի կատարուի։ Ֆրանսա այս պայմանը կը դնէ, որպէսզի խախտուած չըլայ Երնկի ծրագիրը։ Միւս կէտերու մասին մեծ առարկութիւններ չունի։*

Ամերիկայի մէջ գոհ են Ֆրանսայի պատասխանէն։ Արտաքին նախարար Սթիմսըն, որ արդէն ճամբայ ելած է Փարիզ գալու համար, յայտարարեց թէ նախագահ Հուվըր պարզապէս կ'ուզէ մէկ տարի յետաձգել տալ պարտքերու վճարումը, թէ երբեք միտքէ չէ անցած վերաքննել կամ բարեփոխել միջազգային համաձայնութիւնները։ Ինչ կը վերաբերի Ֆրանսայի առաջարկած եղանակին, կամ պարտքերու յետաձգման ձեւին, այդ խնդիրները կրնան կարգադրուիլ ուղղակի բանակցութիւններով, շահակից պետութեանց միջեւ։ Մ. Նահանգներուն կողմէ ելմտական նախարարը, որ Փարիզ կը գտնուի, լիազօրութիւն ստացած է վարելու բանակցութիւնները։

Փարիզի Թուընդ ագգայնական մամուլը կը շարունակէ դժուարութիւն պայքարը նորէն սաստկացած է Ռոհանի դէմ, որուն «խաղաղասիրական ցնորքներուն» կը վերագրեն Ֆրանսայի պարտութիւնը։

∴ *Բրիտանական գաղթապետութիւններէն Քանատան համաձայն է պարտքերու վճարումը յետաձգելու, իսկ Հարաւ. Ափրիկէ կը մերժէ Անգլիոյ այն պահանջը թէ առաջադրուած յետաձգումը պիտի գործադրուի նաեւ բոլոր գաղթապետութեանց մէջ։*

∴ *Ուոշինկթընէն կը հեռագրեն թէ՝ այլեւս վախ չկայ խորհրդարանի ընթացքի մասին, եւ թէ երեսփոխաններու եւ ծերակուտականներու չախչախիչ մեծամասնութիւնը պիտի վաւերացնէ Հուվըրի առաջարկը, քանի մը թեթեւ փոփոխութիւններով։ Քանքեր կ'ըլլան արտասովոր նստաշրջանի հրաւիրելու խորհրդարանը, դեկտ. 15էն առաջ, հաւանաբար նոյ. 15ին։*

∴ *Եթէ Փարիզի մէջ սկսած բանակցութիւնները չվերջանան յուլիսի առաջին օրերուն, պիտի յետաձգուի Գերմանիոյ նախարարներուն այցելութիւնը Փարիզ։ Հաւանաբար գան յուլիսի վերջերը։ Պերլինի մէջ կ'ուզեն որ տեսակցութիւնը զուտ մասնաւոր խօսակցութեան հանգամանք ունենայ, առանց որոշ ծրագրի, որպէս զի կարելի ըլլայ հասկնալ երկու կառավարութեանց տեսակէտները բոլոր հարցերու մասին։*

∴ *Լոնտոնի Թերթերը կը գրեն թէ Պ. Պոհան պիտի իյնայ, եւ Ուոշինկթընի Ֆրանսական դեսպանը ետ պիտի կանչուի։ Իսկ «Էքօ տը Փառի» կը գրէ թէ՝ Փարիզի ամերիկեան դեսպանին վերջին ձեռնարկները շատ կողմնակի էին, եւ թէ նախագահ Հուվըր պարտադրեց իր կամքը, նուաստացնելով Ֆրանսան եւ արհամարհելով դաշնագիրներու նուիրականութիւնը։*

Հնդկաստանի վիճակը՝ հիւրասէր

Պատասխանելով երեսփոխանի մը հարցման, Անգլիոյ վարչապետը յայտարարեց թէ մեծապէս նուազած են Հնդկաստանի կառավարութեան եկամուտները, իբրեւ հետեւանք համաշխարհային տագնապին եւ տիրող անորոշութեան։ կարելի չէ գործադրել սահմանադրական բարեփոխութիւնները, եթէ երկրին տնտեսութիւնը հաստատուն վիճակ չստանայ, կառավարութիւնը թոյլ չպիտի տայ որ վտանգուի Հայաստանի վարկը։ Ի հարկին դրամական աջակցութիւնը պիտի ըլլայ Հնդկաստանի, մինչեւ որ ինքզինքը գտնէ։

Վաթսուն տարիէ ի վեր, առաջին անգամ է որ Հնդկաստան պէտք կ'ունենայ այսպիսի օգնութեան մը։

Անցեալ տարի Հնդկաստան 41 միլիոն սթերլինի գանձատոմսը ծախեց Լոնտոնի ֆրապարակին վրայ։

Պաշտօնական գաղտնիքներ դուրս եղած

Ֆրանսայի արտաքին գործերու պաշտօնատունէն կարգ մը կարեւոր թուղթեր եւ գաղտնիքներ դուրս ելած ըլլալով, խիստ քննութիւն բացուած է։ Երբեմն ելած են երեք չորս կարեւորպաշտօնեաներ, Առջի օր բանտարկուեցաւ նաեւ ռուսմանացի մը, Ռոտոլֆ Լէքքա, որուն վրայ կասկածները կը ծանրանան։

Ստուգուած է որ տարիներով ծածկագիր հեռագիրներ իրենց ճամբէն շեղած են, եւ ոչ ոք անդրադարձած է... Միւս կողմէ, կը քննուի թէ Թուցուած գաղտնիքները արդեօք ծախուա՞ծ են օտար պետութեանց։

Մեր ողբացեալ աշխատակիցը
Մ. ՏԷՐՊԷՏԷՐԵԱՆ

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

Ընկ. Մ. ՏԷՐՊԷՏԷՐԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

ՓՈԽԱՆ ՄԱԿԵԴՈՆԱԿԻ

«Յառաջ»ի խմբագրութիւն	100.—
Յանասարեան սաներու միութիւն	100.—
Գումար	200.—
Յունիս 26ի գումար	6570.35
Ընդհ. գումար	6773.35

ԿՈՄԻՏԱՍ Վ. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՁԵՄԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ԹՄԲ.— Ա. Աիարոնեան «Իմ Գիրքը»ի Բ. հատորին մէջ, կը նկարագրէ կոմիտաս վ.իդպրոցական շրջանը։ կուտանք նոյնութեամբ.—

Ու մի օր Թուրքիայի մի կորած անկիւնից, Քէօթահիայից, ո՞վ գիտէ ինչ արկածով, մի փոքրիկ ողայ ընկաւ ձեմարան։

Վախտ, ասկորտ, բարձրահասակ, նրբակազմ, մի տզեղ, հիւանդոտ տղայ։ կարճեմ կոկորդի յաւ ունէր եւ պարանոցը միշտ փաթթած էր մի ճերմակ լաթով։ Ամբողջ դէմքին վրայ իշխում էին մեծ իր վառ անուշ, ծիծաղկոտ աչքերը։ Հակառակ իր թոյլ կազմուածքին, նա շատ աշխոյժ էր, անհանգիստ, կատղկոտ։ Երգ ու երաժշտութիւնից դերին զրեթէ չէր մասնակցում, քանի որ իր ձայնը անվերջ լսում էր դասարանից, ուր նա եռանդով սերտում էր հայկական նօտաները՝ «խօ, նէ, բա...», ապա եւրոպականը՝ «մօ, րէ, մի, ֆա, սօլ...»։

Փոքրիկ Սողոմոնն էր նա, որ յետոյ պիտի դառնար ազգային նշանաւոր, մեծահռչակ երաժշտագէտ կոմիտաս։

Եւ այս չորացած, անճարմին տղան իր զուարթ աչքերով, աշխոյժ ու քաղցր խառնուածքով ինքնին մի երգ էր։

Քանի ածում, մեծանում էր, իր հոգում երգի եւ երաժշտութեան պահանջը, բարձր արուեստի սէրը զարնում էր մի կատարեալ կիրք։ Ու եկաւ մի ժամանակ, երբ նա մի հինաւուրց ճգնաւորի նման սկսեց մաշել, տրորել իր մէջ նիւթը, մարմինը։ Հալիւ երիտասարդ նա աշխարհից իսպառ կորաւ ու հրաժարուեց, անծանօթ ու անյայտ գեղեցկութիւնների խորհուրդը դրկեց՝ հոգեդաղետ։ Ցետագային իր խստամբեր կենցաղը մոլեգնութեան հասաւ։ Ամառ ձմեռ իր խցիկը միշտ մերկ Ճաց, մի սեղան, մի պարզ աթոռ, իսկ մահճակալի փոխարէն մի չոր թախտ ուր երկու բարակ սաւան՝ մէկը տակը փռելու եւ միւսը վերմակ՝ կազմում էին իր անկողինը։

Եւ այդ օրերին իր երգը հասաւ կատարելութեան ու կրօնական էքստազի պահերուն։

(Շարունակութիւնը Բ. էջ)

Անգլիոյ անգործներուն համար

Բաւն վիճաբանութենէ յետոյ, Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովը քուէարկեց օրինագիծ մը, որով 90 միլիոն սթերլինէն 115 միլիոնի կը բարձրանայ անգործներուն յատկացուած փոխառութեան գումարը։ Օր. Պոնտֆիլտ, աշխատանքի նախարարը, այս առթիւ բացատրեց որ յուլիս 27ին անգործներու անտուկը փոխ առած պիտի ըլլար 88,000,000 սթերլին եւ եթէ նոր վարկ չբացուէր, ամէն միջոց պիտի սպառէր։ Պահպանողական երեսփոխան մը բողոքեց այս օրինագծին դէմ, բայց իր բանաձեւը մերժուեցաւ։

Աշխարհի շրջանը օդանաւով

Երկու ամերիկացի օդանաւորդներ, փոսթ եւ կէյթի, այս միջոցին աշխարհի շրջանը կը կատարեն օդանաւով, եօթը օրէն վերջացնելու պայմանաւ։ Մոսկուայէն շարունակելով ճամբան, առջի օր հասան Սիպերիա, 40 ժամ սաւառնելէ եւ 31 ժամ ֆանգիսա առնելէ յետոյ։

Երկու Դանիացի օդանաւորդներ ալ, Հիլլիկ եւ Հօլրիս, Ատլանտեանը կտրելով իրենց կայանը հասան տաժանելի ճամբորդութենէ մը յետոյ։ 11րդ անգամն է որ օդանաւով կը կտրուի այս ովկիանոսը։

Կացութիւնը Պուլկարիոյ մէջ

Ընտրութեանց հետեւանքով, հաւանական է որ նոր դահլիճին գլուխը անցնի նախկին վարչապետ Մալինօֆ։

Կացութիւնը ծանր է շատ մը տեսակէտներով։ Կը վախցուի որ դիկտատորութիւն հաստատուի Զօր. Վօլքօֆի կողմէ։ Միւս կողմէ, սպանութիւնները կը շարունակուին զանազան հոսանքներու միջեւ։ Առջի օր Սոֆիայի մէջ սպանուեցան երկու կարեւոր ոստիկաններ, որոնք իրենց կարգին ուրիշներ սպաննած էին։

Ծխախոտի տագնապը Սամսունի մէջ

Ծխախոտի տագնապը սաստկացած է Սամսունի հրապարակին վրայ։ Վաճառականները այս մասին տեղեկագիր մը ղրկած են առեւտրական սենեակին, յայտնելով թէ անցեալ տարիէն մնացած մթերքը չէ ծախուած եւ մենաշնորհի վարչութիւնն ալ պէտք եղածին չափ օժանդակութիւն չբներ։

Բազմաթիւ վաճառականներ դժուար կացութեան մը մատնուած են, որովհետեւ դրամատուններէն ալ սկսած են նեղութիւն տալ պարտականներուն։

Այս առթիւ, առեւտրական սենեակը Պոլսոյ ծխախոտի վաճառականները ժողովի հրաւիրած է, Սամսունի տագնապին դարման մը խորհելու համար։

տալի։ Արդարեւ, նա ապրում էր մշտական երազական մի վիճակում ձաղների ու նրանց անհուն գալարումների, ելեւէջների երկնային յափշտակութեան մէջ։

Հերթանոս վարդապետ, որ մոլեգնօրէն փարել էր արեւտի խորհրդին, եւ նրա մէջ գտել իր աստուածութիւնը։

Այրարատեան դաշտի ու մեր աշխարհի հինաւուրց երգի հոգին էր խաղում իր խցիկում։ Ժողովրդական մեղեդիները, լէլէները, հօրօվելները, ազատների պէս գալիս էին ներս թափանցում իր լուսամուտից եւ խաղում, թրթռում իր խցիկի ցածրիկ կամարի տակ։

Ես հաւատացած եմ, այդ ժամերին նա տեսիլքներ ունէր, աղօթում էր իր արեւտի աստուծուն, խօսում էր այն ոգիներին, որոնք Արաքսի եղէգների մէջ են շշնջում ուշ գիշերներին եւ Մասիս սոյլերի թեւերի վրայ խաղում Հայոց երկնքի տակ։

Ահա այս տեսանողն էր, երգի այս նարեկացին, որ ընկաւ թափառիկ Այրարատեան դաշտի գիւղերը, ապա անցաւ Լոռի, Շիրակ, Կարս եւ ամէն տեղ, ճանաւարհ Արաքսի երկու ափերին, գտաւ մեր նախնեաց երգն ու խօսքը, մեր ժողովրդի հոգին։

Հայ հոգին էր զարթնում դարերի անհունութիւններից եւ մեր աշխարհի անմեղ, միամիտ պարն ու խաղը, Կոմիտասի սրինգի մէջ գտնում էին ցեղային հոգու գալարումներ, աշխատանքի սիրոյ եւ աղօթքի եւ ցնծութեան համար։

Կոմիտասը ճեմարանի ճեմագոյն հրաշքն է։

Աւա՛ղ, եւ այստեղ Թիւրքի աւերիչ ու մարդախողխող ձեռքն հասաւ։

Մեր պետական պատիւրակութեամբ 1918ին Պոլիս հասայ եւ Կոմիտասին այլի գնացի։

Նա գտնւում էր Պոլսի ճօտիկը, մի յիմարանոցում...։ Իր եղերական արկածը գիտէի, ապրած սարսափները, աքցերը ճաթրան ծնկու շունչն իր երեսին, իր աչքի առջեւ կատարած խժդժութիւնները իր սիրած ազգի գլխին, հազար հազարների մարտիրոսութիւն, արցունք ու արիւն։

Եւ մեծ վարպետի հոգում աստուածային քնարի թելերը ճաթեցին։

Ճանաչեց ինձ, յիշեց մեր պատանեկութիւնը, յիշեց մեր ընկերներին, մտաբերեց այն բոլոր խոշոր անցքերն ու դէմքերը, որոնց ճանօթ էր իր բանականութեան մեքենան կոտրելուց առաջ, եւ այնուհետեւ... ոչինչ։

Իմացականութիւնը խաւար էր եւ անդառնալի մղձաւանջ։

Մեր մի մխիթն նահատակների հետ, Թիւրքը սպանել էր եւ մեր մեծ երգը...։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ ՕՐԸ

Կոմիտաս վարդապետը այն անզուգական հայ երաժիշտը, որ ոչ միայն հայ ազգին էն մեծ զաւակներէն մինն է, այլեւ օտար երաժշտական աշխարհն հիացրած է իր արտակարգ հանճարով, ահա կը լրացնէ իր 60 տարին։ Հիւանդ՝ իր մեծ նաստանին մէջ, հեռու ամէնէն եւ երաժշտութենէն, այն փայլուն յաղթանակներէն յետոյ, որ դղրդեցուցած էին արեւմուտքը եւ արեւելքը...

Մի քանի ամսանակ ճիշդ 25 տարի անցած է Կոմիտաս վարդապետին Փարիզի մէջ տուած առաջին մեծ նուագահանդէսէն յետոյ, 1906 Յունուարին երբ տեղիս ամենամեծ երաժիշտները կ'ունկնդրէին զարմացած, հայ երաժշտին, թէ նրա անհման երգը, թէ հայ ժողովրդական ու եկեղեցական երգերի դաշնաւորումը, թէ նրա եռանդուն ղեկավարութիւնը։ Այդ օրուանից յետոյ վարդապետին ամէն երեւալը Փարիզի երաժշտական աշխարհում՝ յաղթանակ էր, թէ՛ իր եւ թէ՛ հայ գեղարուեստին համար։ Իսկ 1914ին Փարիզի երաժշտական մեծ համագումարին, երբ աշխարհիս երաժիշտները հաւաքուած էին այստեղ (մի ամիս պատերազմէն առաջ), այն խոր տպաւորութիւնը, որ նա թողեց, թէ իր գիտուն, ինքնատիպ վարպետութիւններով եւ օրինակներով, եւ թէ իր կազմակերպած եկեղեցական նուագահանդէսը (Հայոց եկեղեցում) արձագանգ թողած է մինչեւ օրս աշխարհիս երաժիշտների սրտում։

Ուրեմն Կոմիտաս Վարդապետին Օրը մի հասարակ տօնախմբութիւն չէ (աւա՛ղ արտասուքներով սքօղուած), այլ մի մեծ օր ամէն Հայի համար։ Կովկասը արդէն տօնած է վարդապետին 60ամեակը թէ՛ Թիֆլիզ, թէ՛ Երեւան, թէ Լենինական եւ թէ միւս հայկական կենտրոններում։

Փարիզի Տիկնանց Միութիւնը եւ Կոմիտաս Վ.ին Խնամատար Ճանճաժողովը գաղափար ունեցած են իւրաքանչիւր վարդապետի մի մեծ նուագահանդէս տալու այսօր, կիրակի ժամը 3ին։

Երկու հայ երկսեռ խմբեր՝ կազմուած ջոջերի պատուական երդիչ խմբապետներով, Պ. Պ. Սաքօ Ճաղեան եւ Նշան Սերգօեան, երկուսն էլ վարդապետին աշակերտները, պիտի հնչեցնեն մեծ երաժշտին տպուած եւ անտիպ գործերէն շատ կտորներ։

Ահա ամիսներ կան, որ այդ երիտասարդութիւնը կը պատրաստուի շատ դժուար պայմանների մէջ, իրիկուններ, ամբողջ օրեան աշխատանքէն յետոյ, գալով հեռաւոր արուարձաններէն եւ արժանի է ամենամեծ քաջալերութեան։ Կարգ մը երգչուհիներ, երգիչներ, դաշնակահարուհիներ գալու են մեներգերով եւ նուագներով իրենց չարդանքը մատուցանելու մեծ վարպետին։

Հայ հասարակութիւնը կարո՞ղ է անտարբեր մնալ հայ գեղարուեստին այդ մեծ օրուան։

Կը յուսանք թէ ոչ։

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԸ ԵՒ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Ժողովրդական երգի ծագումի մասին դեռ կը վիճին երաժշտագէտները, բայց իմաստասէրն ու գեղեցկաբանը ըսած են իրենց վերջին խօսքը։

Բազմաթիւ անձեր գործակցելով կրնան շինել բուրգ մը, տապալել հսկայ ծառ մը, հիմնել կրօնք մը, հաստատել կառավարութիւն մը, բայց չեն կրնար ստեղծել չորս չափով փոքրիկ եղանակ մը։ Ասոր համար երկու անձի գործակցութիւնն անգամ շատ է։

Ժողովրդական երգը անհատի մը ներշնչումն է, անծանօթ երաժշտագետ-բանաստեղծի մը ստեղծագործումը զոր հաւաքականութիւնը կ'որդեգրէ։ Երգը սակայն կ'այլափոխուի սահելով հազարաւոր շրթունքներու վրայէն, որովհետեւ ժողովուրդը փոփոխակներ կը պատուաստէ նախնական thèmeին վրայ ձայներու յաւելումով կամ կրճատումով։

Բայց եթէ հաւաքականութիւնը չի ստեղծեր, ան կը հայթայթէ աւտաղձը, որուն վրայ կը բանի անանուն երաժշտագէտ-բանաստեղծը, երաժշտագէտն ու բանաստեղծը միանգամայն, որովհետեւ ժողովրդական երաժշտութիւնը արուեստի այն ձեւն է, որուն մէջ ծաւերօքէն միացած են բանաստեղծութիւն եւ երգ, անբաժան՝ ինչպէս հոգին ու մարմինը մարդկային կեանքի մէջ։

* * *

Մինչեւ ԺԸ. դարուն վերջերը, ժողովրդական երաժշտութիւնը չէր գրաւած գիտուն արուեստագէտներու ուշադրութիւնը, իբրեւ համեստ ու անշուք cendrillon մը։

Ուստ, որուն կը հանդիպինք արուեստի բոլոր ճիւղերուն մէջ, իր բնապաշտ վարդապետութիւնով ստեղծեց հետաքրքրութիւն դէպի բնութիւնը, պարզ ու երջանիկ կեանքը բնութեան ծոցում, դէպի գեղջուկ հոգին։ Ռուսօ, որուն կը հանդիպինք արուեստի բոլոր ճիւղերուն մէջ, իր բնապաշտ վարդապետութիւնով ստեղծեց հետաքրքրութիւն դէպի բնութիւնը, պարզ ու երջանիկ կեանքը բնութեան ծոցում, դէպի գեղջուկ հոգին։

Ռոմանթիզմը, որ ժրնեւի իմաստասէրին բնապաշտ տեսութիւններուն մէջ գտաւ իր առաջին ներշնչումն եւ ուժը, դիմեց ժողովրդական աղբիւրներու, գեղջուկ երգերու, ըստ եղելոյ հաժար «տեղական գոյն»ը որ վիպական արուեստի նուիրական պատուիրակներէն մէկն էր։ Թատերական երաժշտութիւնը մանաւանդ օգտուեցաւ ժողովրդական աղբիւրներու թարմ ու կենսունակ «մօթիւ»ներէն։ Պիզէ իր Քարմէնին տեղական գոյնը կը պարտի սպանիական երգերու ստեղծած մթնոլորտին։ Լ. Տէլիպ որուն գործերէն շատերը մատենագրանոցներու փոշիներուն տակ կը հանգչին, կը պահէ տեւական երիտասարդութիւն մը «Լաքմէ»ով, որովհետեւ հոն հեղինակը դիմած է կենդանի աղբիւրին, հնդիկ ժողովրդական երգերուն, որոնք թատերգութեան կուտան յատկանշական գոյն մը, թարմ ու զով։

Շարժումը չի սահմանափակուիր միայն քնարերգակ թատրոնին մէջ. համեստ ժողովրդական երգը կը դառնայ հետզհետէ վերանորոգիչ տարր մը երաժշտական արուեստին ամէնէն բարձր ձեւին սէնֆոնիին մէջ։ Դեղեցկագէտներ անոր մէջ կը տեսնեն կենդանի ուիշ մը, նոր thèmeերու եւ նոր rythmeերու անսպառ ճոխութիւն մը, որ իր երիտասարդութիւնով պիտի թարմացնէ սէնֆոնիին ոճը։

Սէն Սանս արաբական եղանակներու տարաշխարհիկ գեղեցկութիւնը կուտայ իր «Suite Algérienne»ին, Լալօ սպանիական մեղեդիներով կը շինէ իր «Symphonie Espagnole»ը։ Վ. տ'Ինտիի «Symphonie sur un thème montagnard գործը գարգացումն է Սեվէնն լեռներու հովուական պարզ երգի մը։ Պիւսէր 1930 ընդհանի պետական երաժշտանոցի աշխոյժ մրցումներուն համար կը պատրաստէ «Rapsodie Arménienne»ը զոր հեղինակը մտադիր է վերածելու սէնֆոնիք գործի մը։ Հոս երաժշտագետը օգտագործած է հայ ժողովրդական երգերէն «Հով Արէք»ը, «Ծողեր Ջան»ը եւ «Երի, երի, երի Ջանը»։

Համեստ ու անշուք ժողովրդական երգին այս վերազարթումին եւ անոր ինքնայատուկ գեղեցկագիտութիւնով մը օժտուելուն պատճեցին դիմենք, ռուս երաժշտութեան նախահայրը, որ ժողովրդական երգերու մէջ գտաւ օտար երաժշտութեան լուծը թօթափելու ուժը եւ ազգային երաժշտութիւն մը ստեղծելու ներշնչումը. Գլէտրէլ, Սալանիոյ կլինքան եւ կոմրտաս վարդապետ, Հայոց Կլինքան, մեր ազգային տոհմիկ երաժշտութեան հայրը։

* * *

Մնում է տրտնջալ նեղ կացարանի մը մէջ, որ ոչ միայն Կոմիտասի երեւումը, Հայը, հեռու հայրենի աշխարհէն, իր երաժշտական վայելքը փնտռեց Թուրք ղարգըներու կամ եւրոպական երաժշտութեան պոռոտ գոյներով եւ խորթ ձայնեղով շաղախուած եղանակներուն մէջ, բոլորովին անգիտակ իր սեփական հարստութիւններու գոյութեան։ «Ճաղաքացի Հայն իր գեղջուկ եղբօր պարզ բայց շատ ինքնայատուկ եղանակներուն քիչ է ծանօթ եւ նուիրուած է... եւրոպական երաժշտութեան ուսման» կը գրէ վարդապետը իր երգերու յառաջաբանին մէջ։

Ու եկաւ Կոմիտաս վարդապետ աղգային երաժշտութեան մը հանգանակով։ Ան եկաւ համեստ ու պարզ, ինչպէս բոլոր ճշմարիտ մեծութիւնները։ Մովսէս ալ իր աստուածային ներշնչումն ընդունեց անշուք ճայաւներու մէջէն։ Ու հայ գեղջուկին երգը, իբրեւ նոր կրօնք մը, խանդավառեց ամբողջ Հայութիւնը, Հայաստան, Պոլիս, գաւառներն ու արտասահման, որովհետեւ անոր մէջ Հայը լսեց իր ցեղին ձայնը, ճանչցաւ իր ցեղին հոգին։

Հայ գիւղացին կ'երգէ միայն, առանձին թէ խումբերով, անոր երգն ունի մեղեդի (mélodie) եւ կշռոյթ (rythme), ան չունի եւրոպական երգերու դաշնաւորումը (harmonie) դաշնաւորելով հայ գեղջուկին միաձայն երգը կամ զայն վերածելով բազմաձայն խմբերգի, Կոմիտաս վարդապետ հայ ժողովրդական երաժշտութիւնը ենթարկեց եւրոպական երաժշտութեան կարգ-կանոնին, բայց նրբազգած արուեստագէտի մը հոգածութիւնով։ «Մենք դրի ենք առել այս եղանակները հայ գեղջուկի բերանից անձամբ այնպէս, ինչպէս երգում են գիւղերում։ Դաշնակելու համար հոգ տարանք որ պահենք ինքնուրոյն բնաւորութիւն ունեցող եւ զուտ զգային ղրօշմ կրող հայ գիւղական եղանակների ոճն ու ոգին»։

Կոմիտաս վարդապետ թափանցեց հայ գեղջուկ երգերու խորհուրդին ու բանաստեղծութեան, պարզ ու խորունկ հոգեբանութեան, եւ իր ժամանակ ու դասական դաշնաւորութիւններով պահեց մեղեդիներու հարազատութիւնը, ու գծեց անոնց համապատասխան մթնոլորտ մը, ուր երգը կը ծնի, կը զարգանայ, կը տարածուի։

Իրենց զգայնութիւնով եւ խոր-րութիւնով, իրենց մելամաղձիկ ու հայրենակարօտ գոյնով այս երգերը կը պատկանին Արեւելքի, իրենց ձեւով ու ճարտարապետական կառուցուածքով, անոնք կը պատկանին Արեւմուտքի, կամուրջ մը երկու աշխարհներու մէջ, խորհրդանշան մը, ինչպէս մեր հայրենի երկիրը։

Կոմիտաս վարդապետ իր ժողովրդական երգերով կը բերէր նաեւ երաժշտական նոր տեսութիւն մը հայերուն համար.— Երաժշտագէտը իր ժողովուրդին ստեղծագործութիւնը մէջ պէտք է փնտռէ իր ներշնչումը. ժողովրդական մեղեդին իր կեանքով, իր գոյնով, իր թարմ ուիշով կը պատուաստէ գիտուն երաժշտութիւնը, որուն կը փոխանցէ ան իր անթառամ երիտասարդութիւնը։

Այս տեսութիւնը կլինքայի ազդեցութիւնով Ռուսիոյ մէջ եւ Քէտրէլի ազդեցութիւնով Սալանիոյ մէջ, ճնունդ տուաւ ազգային կենսունակ երաժշտութիւններու, յառաջապահ գեղեցկագիտութեան մը ամէնէն յանդուգն ձեւերով։

Մեր մէջ դժբախտաբար, ճանաւանդ արտասահմանի մէջ, ժողովրդական երգը մնաց մրակ երաժըշտական սեռր, որուն ամէն նոր երաժշտագէտ կը բերէ իր երախայրիքը։ Կ'ապրինք շրջան մը, որ կը յիշեցնէ, պահելով բոլոր համեմատութիւնները, վենետիկեան դպրոցի շրջանը։ Ամէն նոր գիտուն երաժշտագէտ կը ջանայ ստեղծել իր «Venezia e Napoli»ն։ Ամէն նոր գիտուն երաժշտագէտ կը ջանայ ստեղծել իր «Venezia e Napoli»ն։

Երգեցինք վանքի վախ։

— Ասիկա ձե՛ր «Ալագեազ»ն է, ըսաւ, իսկ Կոմիտաս կ'երգէ այսպէս։

Եւ սկսաւ.

Ալագեա՛զ, սարն ամպել ա՛...

Զա՛յնը, թա՛ւ ու առնական, շո՛ւնչը գետի մը պէս որ կը հոսի անդունդի մը մէջէն, ամպ մը կարծես որ կը շաղայ մեր վրայ, խոռունկ անտառներ որ կը սօսափեն, ճանաչայով թրջուած տերեւներ կը սարսռան,— բնանկարի մը պէս գեղեցի՛կ է հայերէն երգը։

Ան եղանակին էր, երբ Առափազարի պարտէզներուն մէջ սպիտակ վարդերը կը բացուին եւ աղաւնիներու պէս թռչելու պատրանք կուտան։

* * *

Դրի գիւտի տարեդարձն էր։

Առափազար կը թռէր։ Հզօր քաղաք մըն է Առափազար։ Այնտեղ հայերէն կը խօսէին «կարաճները» եւ Ծոյները։ Մենք յաճախ կը լսէինք Թրքուհիներէն բերնէն «Դաշնակ-ցական խումբ» երգը։ Ու լուռկայ գիշերները Հայնոցին մէջ ի՜նչ անուշ էր մեր պատյտը կոմիտասեան երգերը մեր շրթներուն։ Իրիկուններ կը գոռա՛ր ամբողջ քաղաքը, երբ պատուհաններէն «ֆոնոկրաֆ»ները կ'երգէին վարդապետին երգերը կամ շարականները։ Պահպանողականները պահ մը խուովութիւն հանեցին, առարկելով թէ սրբապղծութիւն է շարական երգել «ֆոնոկրաֆ»ով եւ այն ալ փողոցի՛ն մէջ։ Հայր Արթին կ'անուանէինք հին մարդ մը, որ ամուրի էր եւ խաչակրութեան ելած էր Կոմիտասի դէմ։ Խնձորի աղուոր պարտէզ մը ունէր «արտերու Թաղին» եւեր։ Կ'երթայինք, գաղտագողի կը բարձրանայինք ծառերը եւ պարտէզին չորս անկիւններէն կ'երգէինք կոմիտասի եղանակով.

— Օրհնեա՛լ է Աստուած...

— Քրիստոս պատարագեա՛լ...

— Ա՛յ, անօրէներ, կ'ըսէր Հայր Արթին ու դուրս կը ցատկէր հիւղակէն, խոպի պէս կատղած։

ՄԵԾԱՐԱՆՔ ԱՌ ՀԱՅ ԵՐԳՆ

O noblesse! o beauté simple et vraie!
Renan

Եւ տրուեցաւ մեզի ունենալ մեր երգը։

Ունէինք արդէն։ Անշուշտ, բայց նուիրագործուած չէր։

Պէտք էր որ Մեսիա մը գար, զայն փրկէր իր մկրտութեամբը եւ ապա...։ Ախո՛ս, հազար ափսո՛ս...

* * *

Ո՞վ չի գիտեր թէ ի՛նչ գործ կատարած է այն մարդը, որուն անունին շուրջ հաւաքուած ենք այսօր։ «Հայոց Կռիկը» անուանեցին զայն։ Աւելի բան մը ըղա, անկասկած։

Կոմիտաս վարդապետի անձին, անոր հոգւոյքին ու միշտ ստեղծած խանդավառութեան մասին թող ուրիշները խօսին. մենք այստեղ իր կատարած գործը միայն վերլուծենք, եւ արդէն, ի՛նչ աւելորդ աշխատանք։

Նախ թիւրիմացութիւն մը փարատենք։ Տարբեր առիթով մը Կոմիտաս վարդապետի հաւաքած երգերու մասին խօսած էինք։ Այդ հաւաքել բառը, որ իր մէջ նախմայցուիչ ոչինչ կը պարունակէ, ոմանց դիւրազգածութիւնը վիրաւորած էր։ «Պէտք է վարդապետը ֆեոինակ անուանել» ըսին մեզի։ Այս դիտողութիւնը բոլորովին ճի՛շտ է արդեօք։ Տառական իմաստով՝ չենք կարծեր, որովհետեւ վարդապետը, իր անունը կրող երգերը իսկապէս հաւաքած, գրի առած եւ դաշնաւորած է. բայց ոչ՝ ստեղծած, ինչպէս որ չէ ստեղծած «Հայաստանը», «Ես լեռցին», «Մէր ողորմեան եւլլու»։ Ղեկնական չէ, բառին բուն առումով։ Տարբեր խնդիր որ, երբ ժողովուրդը իր տոհմիկ երգերուն անունը մը կցել կ'ուզէ անպայման ու կ'ըսէ՝ «Կոմիտասի երգերը» եւ ոչ թէ ուրիշ մէկուն, կարելի՛ է արդիլել զոյն

(*) Շատ աւելի անարդարացնալի եւ անիեթեթ կերպով գործածուած տարբեր անուններ կը յիշուին երաժշտական պատմութեան մէջ։ — Լուի ԺԴ.ի «երգը», Սթրատէլլայի «եկեղեցական եղանակ»ը, Վէպէրի «վերջին մրտածումը» ըն։։

Բայց այդ խակ է հարցը։ Կոտուածները, վանկերի ազդեցութիւնը յաջորդ սերունդին վրայ։

Կոմիտաս վարդապետ այս սեռը բարձրացուց իր կատարելութեան։ Անոր յաջորդները կը կրկնեն նոյնը, նուազ ինքնատիպ տաղանդով։

Հաւաքել եւ ուսումնասիրել հայ ժողովրդական երգը, այ՛ո, բայց անոր մէջ փնտռելու համար վարպետին դասը.— Մնանիլ ժողովրդական թարմ աղբիւրներէն, ազգային գիտուն երաժշտութիւն մը ստեղծելու համար։

ԱՐԱՔՍԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ԵՐԳԵՐԸ

(ՁՈՒՂԵՐ)

Կեռասենիները կեռ նոր կթած էինք։

Ջազացքին ճամբէն փրթան հինգ ձիաւորներ։ Ջորսը, քաղքցիի պէս հագուած, ֆէս դրած էին, իսկ հինգերորդը սեւ ու երկար մարդ մըն էր Թուրքային մոճին պէս։ Գլուխին շուները զանոնք դիմաւորելու գային։ Եւ երկու շարք կազմած, հաչելէն հաչելէն՝ առաջնորդեցին մինչեւ վանքին դուռը։ Ճանկարծ սիրտ-մարդը կանչեց, եւ սուր ձայնը արձագանգեց գլուխին հանդիպակաց բլուրներուն վրայ։ Հիւր էր եկած վանքին։

Մենք, Արմաշի երջանիկ լաճերը, վազեցինք վանքին եռեւը դրաբար խօսելու գալիրներուն հետ։ Եւ հասկնալու թէ ո՞վ է եկած։

— Մխսի՛ւ, ծայր մի տո՛ւր...։

Այսպէս կը պռոայինք պատուհաններուն տակ։ Այս էր մեր գիտցած ամբողջ դրաբարը։ Դպիրները չածախ մեղի գրչածայր կը նետէին պատուհանէն, վարձատրելու համար մեր դրաբարագիտութիւնը։ Անոնք երբեք չպիտի հասկնային անշուշտ գիւղացի տղու մեր հեգնանքը այդ «գրաբար»ին մասին։ «Մայրն» ալ հայերէ՞ն է։

Պռոայինք, պռոացինք.

— Մխսի՛ւ, ծայր մի տո՛ւր...։

Ոչ ոք երեւցաւ պատուհանէն։ Ծուսահատ, կեղծեցինք վանքին սիրտմարգին ու աղաւնիներուն ձայները փոխնիփոխ։ Յետոյ թթենիներուն մէջէն իջանք հեղեղատը։ Այծի պէս չորս ոտքի վրայ՝ բարձրացանք հանդիպակաց բլուրը, մինչեւ այգին։ Ճանկարծ մեղեդի մը... վանքին մէջէն... Թաւ ու աղուանուշ ձայն մըն էր...։ Եանպաշենց Մանուկը, քարի մը վրայ նստած, լեզուին ծայրովը քիթը կը քերէր ու մոխիկ կ'ընէր երկիւղած։ Բռնբռնը,— երկար տպայ մըն էր, բայց դեռ միայն բեն գիրը կը ճանչնար,— օձի պէս գետինը փռուած ու բերանը եղան պէս բաց՝ ականջ կուտար մեղեդիին, կարծես մուցած բան մը կը փնտռէր յիշողութեանը մէջ։ Կունտենց Բենիկը քիչ յետոյ ըսաւ որ, եթէ այսպիսի ձայն մը ունենայ, Հաճի Նշանին Թաթունը իրեն կուտան։

Երբ դիւղ վերադարձանք, դիւղացիները կ'ըսէին թէ եկողը Կոմիտաս վարդապետն է։ Ամբողջ գործը շաբաթական երգել է։ Պատարագ չըներ։ Կոկորդը ոսկի է։

* * *

Առափազար։

Մեծ եռուզեռ մը կայ Կեդրոնականի մէջ։ Մեզի կ'ըսեն թէ այցելութեան պիտի գայ Կոմիտաս վարդապետը։ Առափազարցիները շատ կը սիրեն զայն։ 40 կարմիր ոսկի տուած են, որպէսզի գայ։ Մէկ օր միայն։ Ընդարեւ Առափազարցիները շատ առատաձեռն են։ Բիւթանիոյ մէջ քաղաքներու ծրցակցութիւն մը կայ, բայց Առափազար քաղաքը միշտ կը գերազանցէր բոլորը։ 40 ոսկի՛ մէկ օրուան համար։ Վարդապետը ագահ է, կ'ըսեն։ Ո՛չ, Կոմիտաս կը պատասխանէր թէ բոլոր այդ դրամները կը հատնի՝ իրակա-նացնելու համար իր մէկ երազը,— Հայ երաժշտանոց մը հիմնել Պոլսոյ մէջ։

Ու եկա՛ւ վարդապետը։

Հրեշտակապետ Թաղին ժամուն մէջ ճառ մը խօսեցաւ այսպէս.

— Առաւօտյ հրեշտակը շարունակ կը ճամբորդէ երկինքէն երկիր եւ երկրէն երկինք։ Սակայն այս անդամ, երբ երկիր իջնէ եւ Առափազար գայ, չպիտի ճանչնայ ձեր քաղաքը,— այնքա՛ն աղտոտցեր է ան, յառաջդիմեր եւ արդիականացեր։

Ցետոյ երգեց հայ աղջիկ մը, որ երգիչի գեղեցիկ ձիրքեր ունէր։ «Սեւ վիսիկ» կ'ըսէինք այդ աղջկան, որովհետեւ Թուխ գոյն մը ունէր եւ կատուի Ճիլվէ։ Կոմիտաս հաճելուրեց աղջիկը, նուէր մը տալու պէս։

Իրիկունը մեղի այցելութեան եկաւ։

Սանուց Միութեան լսարանին մէջ, հաւաքուեր էինք կեդրոնականցիներս ամբողջ։ «Գողթան» երգչախումբ մը ունէինք։ Սորված էինք կոմիտասեան բոլոր երգերը։

— Երգեցէ՛ք Կոմիտասի «Ալագեազ»ը։

Երգեցինք վանքի վախ։

— Ասիկա ձե՛ր «Ալագեազ»ն է, ըսաւ, իսկ Կոմիտաս կ'երգէ այսպէս։

Եւ սկսաւ.

Ալագեա՛զ, սարն ամպել ա՛...

Զա՛յնը, թա՛ւ ու առնական, շո՛ւնչը գետի մը պէս որ կը հոսի անդունդի մը մէջէն, ամպ մը կարծես որ կը շաղայ մեր վրայ, խոռունկ անտառներ որ կը սօսափեն, ճանաչայով թրջուած տերեւներ կը սարսռան,— բնանկարի մը պէս գեղեցի՛կ է հայերէն երգը։

Ան եղանակին էր, երբ Առափազարի պարտէզներուն մէջ սպիտակ վարդերը կը բացուին եւ աղաւնիներու պէս թռչելու պատրանք կուտան։

* * *

Դրի գիւտի տարեդարձն էր։

Առափազար կը թռէր։ Հզօր քաղաք մըն է Առափազար։ Այնտեղ հայերէն կը խօսէին «կարաճները» եւ Ծոյները։ Մենք յաճախ կը լսէինք Թրքուհիներէն բերնէն «Դաշնակցական խումբ» երգը։ Ու լուռկայ գիշերները Հայնոցին մէջ ի՜նչ անուշ էր մեր պատյտը կոմիտասեան երգերը մեր շրթներուն։ Իրիկուններ կը գոռա՛ր ամբողջ քաղաքը, երբ պատուհաններէն «ֆոնոկրաֆ»ները կ'երգէին վարդապետին երգերը կամ շարականները։ Պահպանողականները պահ մը խուովութիւն հանեցին, առարկելով թէ սրբապղծութիւն է շարական երգել «ֆոնոկրաֆ»ով եւ այն ալ փողոցի՛ն մէջ։ Հայր Արթին կ'անուանէինք հին մարդ մը, որ ամուրի էր եւ խաչակրութեան ելած էր Կոմիտասի դէմ։ Խնձորի աղուոր պարտէզ մը ունէր «արտերու Թաղին» եռեւը։ Կ'երթայինք, գաղտագողի կը բարձրանայինք ծառերը եւ պարտէզին չորս անկիւններէն կ'երգէինք կոմիտասի եղանակով.

— Օրհնեա՛լ է Աստուած...

— Քրիստոս պատարագեա՛լ...

— Ա՛յ, անօրէներ, կ'ըսէր Հայր Արթին ու դուրս կը ցատկէր հիւղակէն, խոպի պէս կատղած։

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

(ԿԵՆՍԱԴՐԱԿԱՆ)

Ծնած է Քէօթահիա, 1869ին։ Մանկութեան առաջին իսկ օրերուն, որք մնացած է, երբ մեռած են նախ մայրը, յետոյ հայրը, Ցասը տարեկանին, կը ղրկուի Պրուսա, իր ազգականներուն մօտ, ուր երբեմն կը յաճախէ Թաղային վարժարանը, վիճակով աշակերտ կ'ընդունուի Էջմիածնի, 1881 ինկը հասնի Էջմիածին, ուր նախակրթութիւնը լրացնելէ յետոյ կը մտնէ ժառանգաւորաց վարժարանը (1890)։ Խրիմեանի կաթողիկոսութեանը օրով, երբ 23 տարեկան էր, վարդապետ կը ձեռնադրուի։ Այս ուսանողութեան շրջանին արդէն ուշադրութիւն գրաւած էր իր գեղեցիկ ձայնով, ցամառ կամքով մը կ'ուսումնասիրէ վանքին ձեռագիրներուն մէջ հին շարականները, գտնելու համար հին հայկական երգեցողութեան գաղտնիքը։

Թիֆլիզի նաւթատէրերէն Մանթաշեանցի ծախքով կը մեկնի Պերլին, ուր երեք տարի (1896—1899) կը հետեւի երաժշտանոցի դասընթացքին եւ համալսարանի փիլիսոփայութեան ճիւղին, վերադարձին, մինչեւ 1905, կը շարունակէ իր ուսումնասիրութիւնները, կը շրջի հայ գիւղերը՝ հաւաքելով գեղջկական երգեր եւ քննելով հայ ժողովուրդին հոգեկան վիճակը, կ'ընդօրինակէ նաեւ քրտական, պարսկական, Թաթարական եղանակներ, եւ 1906ին շրջան մը կը կատարէ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ եւ Ջուիցերիոյ մէջ, ճանչցնելու համար հայ ինքնուրոյն երաժշտութիւնը, փարիզ, Լոզանի մէջ, դասախօսութիւն մը կուտայ եւ կը ներկայացնէ հայ կրօնական ու գեղջկական եղանակները։ 1910ին կը մեկնի Ծննդավայրը, եւ այդ առթիւ շրջան մըն ալ կ'ընէ փոքր Ասիոյ մէջ, եւ ի վերջոյ կը հաստատուի Պոլիս։ Մտաւորական Թրքահիները հաճակրանքով կը նայէին այս Հայուն։ Խալիտէ-էտիպ հանրմ կը պատմէ Թէ ի՛նչպէս կոմիտաս, իր մօտ դաշնակ նուագած պահուն, կրօնական եղանակի մը մէջ կը դնէր հայ ցեղին բարկութիւնը եւ ընդվզումը հանդէպ Թուրք ցեղին։

1910-1914 Պոլսոյ մէջ իր ներկայութիւնը մեծ ազդեցութիւն գործեց հայ բանաստեղծութեան, մասնաւորապէս վարուժանի վրայ։

1914ին կը ձերբակալուի հայ մտաւորականներուն հետ, կ'աքսորուի Այաշ, Այնտեղ մտային անհաւասարակշռութեան նշաններ ցոյց կուտայ։ կը վերադարձնեն Պոլիս, Հիւանդութիւնը որոշապէս կը յայտնուի եւ կը զարգանայ, պատերազմէն յետոյ կը դնեն Վիւժիլիֆի յիմարանոցը (փարիզի մօտիկ), ուր կը մնայ մինչեւ այսօր։

Ունի բազմաթիւ գործեր, մասամբ տպուած, եւ մասամբ անտիպ։ Ունի նաեւ հինգ աշակերտներ (վարդան Սարգիսեան, վ. Սրուանձտեանց, Ա. Սէմէրճեան, Մ. Թումաճեան եւ Բ. Կանաչեան), որոնք կը շարունակեն իրենց վարպետին գործը։

* *

Բայց չենք կրնար չհաւատալ հայ երգին։ Փաստերը մէջտեղն են։ Մերթ, զարմանալիօրէն կազմակերպուած հակիրճ ամբողջութիւն մը ներկայացնող (Այագեազ, Լուսնակն անուշ), մերթ, հնագոյն փուլերէական եւ մօտաւոր կարգերուն ստորին փոքր եռեակին ազդեցութեամբ տխրօրէն վերջացող (կանչէ կուկունկ), ուրիշ անգամ, քառեակներու եւ եռեակներու խաղերու վրայ ոստոստող (ջաղիան) մեր այս երգիչին եղանակները իրենց ուրոյն դրոշմը կը կրեն դրեթէ միշտ։

Հեռո՛ւ են, վարպետ կամ վարդապետ, ինչպէս որ կ'ուզես, հեռու՝ այն օրերը ուր խանդավառ յոյսով մը ուխտիդ նուիրուած, երբեմն դառնանալու տակրութիւնը կ'ունենայիր սակայն — եւ որքա՛ն իրաւամբ։ «Բազքացի Հայն իր գեղջուկ եղբօր պարզ, բայց շատ ինքնատիպ եղանակներին քիչ է ծանօթ...»։ Տես, այսօր, տասնեակ տարիներ վերջ, գեղարուեստի բարձրօրէն քաղաքակիրթ — եւ լայնօրէն համայնակուլ — սա ժայրաքաղքին մէջ ուխտուն հայ երիտասարդներ եւ օրիորդներ, հայ Քնարդ ի ձեռին, որդիական խանդաղատանքով հիւսուած փառապսակդ կը ներկայացնեն քեզի։ Այլ լո՛ ես, վարդապետ...

Դիտենք, դուն չես զար։

Թոյլ տուր ուրեմն, որ փառապսակէդ մէկմէկ ափ Թարմ տերեւ քաղելով, խոնարհինք այն բարձր արուեստագիտուհիին առջեւ, որ տարիներ ամբողջ ազնիւ, սրտագին եւ նուիրուած գործակիցդ հանդիսացաւ։ Թոյլ տուր որ մեր հիացման հարկը հատուցանենք այն սոխակին, որուն ի տես միայն հաճելար ժպիտ մը ունենալ։ Շնորհակալութի՛ւն անոնց, քանի որ դուն չկաս, որոնք անունդ գէթ կը յիշեն ու անունովդ կը խօսին։ Շնորհակալութի՛ւն այն համեստ եւ ազնիւ բարեկամիդ, որ անցեալին մեկնասդ եղաւ եւ որ կը շարունակէ իր գիտակից գուրգուրանքը ցոյց տալ միշտ անշշուկ։ Շնորհակալութի՛ւն բոլորի՛ն, բոլորի՛ն եւ բիւր ժպիթանք առ քեզ, մեր ամէնուս սիրելի վարդապետ։

ՆՈՒՊԱՐ Յ. ԱԼԻՔՕԱՆԵԱՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ "ԿՈՒՆԿ,,Ը

Այն ժամանակ ես միամտօրէն կարծում էի, որ բոլոր սեւագզեստները ոչ միայն ապիկար, այլ եւ վատ մարդիկ են։ Մի անարժան դաս, որ ապրում է լոկ հացի համար եւ մեռնում անցաւ ու անհոգ։

Իմ աւելութիւնը սարսափելի էր մանաւանդ վարդապետների հանդէպ։ Նրանց տեսնելիս՝ իմ ճանապարհը շեղում էի։ Փորձանք էր։ Նրանց մասին շատ էի լսել, բայց եւ ոչ մէկ դրական բան։

Սակայն մի բարեպատեհ առիթ որոշ չափով փոխեց իմ կարծիքը։

Տարիներ առաջ, մի հեղաւուղիչ օր, Թիֆլիսի Շորիգոն թերթի խմբագրատան, հաւաքուած էին բազմաթիւ մտաւորականներ եւ վիճում մի կարեւոր խնդրի շուրջը։

Խմբագրութեան անդամները, Ն. Աղբալեան, Աւ. Շահխաթունեան, թերթի քարտուղար Նարդոս եւ ուրիշները, քրտնած, հեւ ի հեւ, աշխատում էին նիւթ հասցնել անկուշտ գրաշարներին։

Նրանք՝ փոխասացի ճշտութեամբ՝ խնդրում էին վիճողներին, որ դադարեցնեն «ղալմաղալը»։

Բայց ո՞վ էր լսում, ո՞ր էր հասկանում մեր տառապանքը։

Վերջապէս, Աստուածը մեր ձէնը լսեց...

Վիճողներից մէկը, որ անցել էր գրասենեակը, ներս մտնելով՝ դուռը զգուշութեամբ փակեց եւ հանդիսաւորապէս ասաց.

— Տղե՛րք, վարդապետը գերասարդ է։

Մի րոպէ բոլորը լռեցին.

— Ճիշտ ժամանակին է հասնում, — ասաց մէկը կոկորդ պատռողներից։

— Որը իր ոտքով է եկել, բաց չթողնել, — յարեց երկրորդը, քրտինքը սրբելով։

— Ներս մտնելիս՝ Թող մէկը դուռը կողպի, յամառ է, կարող է փախչել, — ասաց երրորդը գոռոզնի ձայնով։

— Չեզ զբաղած ցոյց տէք, եղնիկի պէս կը խրտչի, — նկատեց հանդուգնալ Շահխաթունին, եղունգները կրծելով։

Նորից սկսեց «ղալմաղալը», բայց այս անգամ կեղծ, շինծու։

Խմբագիրները դլուխը ծռեցին սեղաններին, բայց նկատելի էր, որ բոլորն էլ աչքի տակով նայում են դէպի դուռը։

Այդ բոլորը շատ տարօրինակ էր։ Անկարող լինելով հետաքրքրութիւնս զսպել, ուղեցի դուռը բաց անել եւ տեսնել խորհրդաւոր «վարդապետին»։ Մինչ ես մօտենում էի դրան, յանկարծ դուռը բացուեց եւ երեւաց միջահասակ, նօսր մօրուքով, նուրբ դիմագծով եւ երազուն աչքերով մի վարդապետ, ինձ անձանօթ մի մարդ։

— Ա՛յս ի՞նչ ծուխ է, ի՞նչ «ղալմաղալ», տնաւերներ, — ասաց սեւազգեստը, կանդնած դրան մէջ։

— Բարո՛վ, բարո՛վ, հազար բարո՛վ, մեր սիրուն կուունկ, — ասացին ներկաները միաբերան։

Ու վարդապետը հանդարտաքայլ ներս եկաւ, իսկ ներկաներն մէկը դուռը փակեց։

Սեւազգեստը ներմուծեց սեղմեց ներկաների ձեռքը, աշխարհականի բաց կատակներով եւ սրամտութիւններով։

Ես մի անկիւն քաշուեցի, վարդապետին ձեռք չտալու համար,

Երբ հերթը ինձ հասաւ, նա ձեռքս բռնեց, երկար թախծոտ աչքերով նայեց ինձ ու ասաց.

— Մի գառն էաքան գայլերի մէջ։

Ներկաները ինձ ծանօթացրին վարդապետին, նա երեք անգամ սեղմեց իմ ձեռքը եւ ասաց.

— Կարդացել եմ։

Ապա՝ շուտով խօսակցութիւնը փոխուեց, ամէն գլխից մի ձայն, իսկ վարդապետը մեղմ ժպտում էր, առանց պատասխանելու։

— Տնաւե՛ր, մեռանք քեզ սպասելով,— ասաց ներկաներից մէկը։

— Կոմիտա՛ս, ես շոգին մէկ հատ «կուունկ»։

— Ձայնս քաշուած է,— պատասխանեց վարդապետը, ցուցամատը կոկորդին դնելով։

— Ինչքան էլ քաշուած լինի, մեզ հերիք է,— նկատեց Ա. Շահխաթունին։

— Լաւրջ, չեմ կարող,— պընդեց վարդապետը։

— Մի բուռ ծխախոտ, վարդապե՛տ, մէկ տուն «Կուունկ»,— պնդեց մի ուրիշը։

Վարդապետը յուսահատօրէն նայեց դէպի դուռը, բայց ներկաներից մէկը ցոյց տուեց բաժակները եւ նորից գրպանը դրաւ։

— Հայոց խմբագրատուն ընկնելը փորձութիւն է,— ասաց նա անճարօրէն, ու նայելով առաստաղին՝ ժպտաց, գլուխը շարժեց։

— Այս ցած առաստաղի տակ ի՞նչ երգեմ։

Բոլորը լռեցին, գրիչները ընկան սեղաններին վրայ, վարդապետը նայեց հեռուն, անթարթ աչքերով, մնաց մի վայրկեան անշարժ, ապա հանդարտօրէն թարթիչները իրար հիւսեց եւ մեզ դամեց յաւակին։ Մենք հազիւ շնչում էինք...

Ինձ Թւաց, որ ես դանւում եմ իմ հայրենի երկրում, բա՛ց, կանաչ դաշտերում եւ լսում «Կուունկ»ը, որ երգում է մի մարդ, անտեսանելի եւ անշօշափելի։

Ո՞վ էր երգում, ո՞րտեղից էին հասնում մեզ այդ անմեռ երգի ելեւէջները։ Վարդապետը քաշած էր, բերանը պոց, միրուքը անշարժ։

Բոլորս դեռ խոհում էինք դեռ լսում նրա ձայնի արձագանգները։ Ու ինձ Թւաց, Թէ նա դեռ շարունակում է երգել, այնինչ նա վաղուց վերջացրել էր երգը եւ մեղմ ժպտում էր։

— Կոմիտա՛ս ջան, հոգուդ մատաղ, մէկ տուն էլ «կանչէ կուունկ»ը,— լսուեց մի ձայն։

Վարդապետի աչքերը փայլատակեցին, սրբեց ճակատի քրտինքը, մաքրեց շրթները եւ աջ ձեռքը սահեցնելով ցանցառ մօրուքին՝ սկսեց... Միայն զգացինք որ վերջացրեց։

Ու այդ օրւանից մինչեւ այսօր, ամէն մի հայկական երգի մէջ, կոմիտաս վարդապետի ձայնն է որ արձագանգում է իմ հոգում։

* *

Այսօր կոմիտաս վարդապետի 60ամեակի առթիւ, մեր սրտերը բաբախում են նրա երգերով, բայց մեր հոգին համակ վիշտ է, ծանր տառապանք։ Երգիչը մեր մէջ չէ եւ մեզ հետ չէ, նա հրաժարուել է մեր ընկերակցութիւնից, քաշուած մի անկիւն, ինքն իր հետ, իր հոգու հետ, ապրում է մի կեանք, որ մեզ անծանօթ է, անբացատրելի։ Բայց մենք գնում ենք նրա ետեւից, որովհետեւ նա իր սիրտն ու հոգին Թողեց մեզ՝ որպէս աւանդ յաւերժականի։ Նիւթական կոմիտաս վարդապետը ե՛ւ կայ, ե՛ւ չկայ... Նա մեծահոգի պահանջատէր է, իսկ մենք փոքրոգի պարտապան։

Գոնէ այս անգամ, նրա 60ամեակի առթիւ, երբ նա իր հաշիւները մաքրել է աշխարհի հետ ու մեզ հետ, լինենք պարտաճանաչ ու ազնիւ։

Վճարեցէք ձեր պարտքը։

Ռէն

— Ձայակեցէք եւ...

Դէմէ ղէմ կը շարունակէինք մեր փոխատպութեան մը նման, մէկէ ձառ վազցնելով խեղճ ծերուկին։

Ի վերջոյ, քաղաքին մէջ ամէն տեսակ սեփականութիւնը գարձան Կոմիտասի երգերն ու շարականները։ Քաղաքը կարծես ուելի կ'ոգեւորուէր, ուելի կը զօրանար այս երգերով։

Մեր «Գողթան» երգախումբը ստեղծուած էր Կեդրոնականի, Հրեշտակապետ եւ Լուսաւորիչ Թաղերու երաժշտաններուն աշակերտութեամբ։ 50 հոգինոց երկսեռ խումբ մը։ Գրի առին տարեդարձին առթիւ Կոմիտասի ութ ձայնի վրայ եղանակած «Ո՛վ Մեծասքանչ»ը, եւ Պոլիսէն գրած մեր երգչապետին, իբրեւ նուէր իր սիրելի Առափազարին։ Սորգեանք ու պատրաստուեցանք գրի առնուի հանդէսներուն։

Ահ՛ռ մօն մըն էր այդ։

Ուժեղ փանփառ մը Թափօրին կը գնէին։ Ցետոյ մեր Գողթան երգախումբը։ Ցետոյ Թաղերու հայրա՛ր աշակերտութիւնը, ամէնուն կուրծքին վրայ ժապաւէն մը Ա. Բ. Դ. տառերով։ Ցետոյ ազգային ու քաղաքական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները։ Երկա՛ր, երկար, շա՛տ երկար էր Թափօրը։ Փողոցները անանցանելի դարձած էին։ Դողթան երգչախումբին եւ փանփառին ձայնը կը Թնդացնէր երկինքը։ Մարդիկ գինով էին կարծես ու կը քալէին դէպի երկինք։ Հայերէն երգերը յափշտակութեան ու գերազոյն խանդավառութեան առաջնորդած էին երիտասարդութիւնը։ Մեծ բոպ իր տառերով եւ Կոմիտաս իր երգերով հրաշքի մը կը տանէին հայ ժողովուրդը։ Այդ օրը բան մը կ'աատաւածանար, հայ ժողովուրդը աստուածացումի հանգէս մըն էր սարքած։

Ծանկարծ Դաշնակցութեան Ա. կումբին պատուհանէն երեւցաւ մեր ուսուցիչը, Տիգրան Պալտիկեան։ Զկրցաւ երկար խօսիլ յուզմունքէն, միայն ըսաւ Թէ

— Թիֆլիսի մէջ մէկ ծիլիոն բուբլի հաւաքուած է գիրերու գիւտի բաւո՛ր աշակերտութիւնը, ամէնուն տօնին առթիւ։ Առափազա՛ր, ցոյց տո՛ւր որ դուն նուազ չես տար...

Թնդաց փանփառը, գոռաց «Գողթանը»։ Ամբողջ հայ ժողովուրդն էր, որ, ծանուկ ու ծեր, կ'երգէր ընկերակցութեամբ սրինգի, ջութակի եւ բազմազան նուագարաններու.

Ո՛վ մեծասքանչ դու լեզու...

Ահ՛ռ էր խանդավառութիւնը։ Պատուհաններէն, փողոցներէն եւ բոլոր անկիւններէն ե՛րգը, հայ երգն էր որ կը Թրթռար։ Պահ մը վախցաւ Թուրք իշխանութիւնը,— այս խանդավառութի՞ւնը...։ Եւ ջոկատ մը պինուոր հասաւ ու կանգնեցաւ Թափօրին առջեւ։

— Ցրուեցէ՛ք...։

Ի՞նչ։ Ո՞վ ծակ կ'ընէ։ Հայերէն կոմիտասեան երգը Աստուծոյ մը պէս կը հրամայէ շարունակել ուրախութիւնը, պէտք է որ Թափօրը անցնի հայկական բոլոր փողոցներէն։

Թուրքը չի հասկնար Թէ ի՛նչ է երգը, ինչպէ՞ս երգով կը պինուին Հայերը։ Եւ զէնքի սպառնալիքով՝ արգիլեց յառաջանալ։

Այն ատեն, հայ երիտասարդները, որ իրենց վիզն անցուցած էին հրեայ նուագարանները, բարձրացուցին եւ իջեցուցին Թուրք պինուորներուն գլխին։

— Կրա՛կ, հրամայեց շան լակոտ Թուրք հրամանատարը։

Բայց հայ երիտասարդները չՊուղային, որ Թուրք պինուորը գործածէ իր զէնքը։ Այնքան փառաւոր էր ձեռնը, որ Թուրքերը խուճապի ճտտնուեցան։ Մավզերները գետին նետեցին եւ կենդանիի պէս փախան։ Հայերը փանփառի իրենց գործիքներով կը հալածէին զանոնք, տփելով անոնց կռնակը։ Քիչ յետոյ տեսնուեցաւ, որ Թուրք պինուոր մը սպաննուած՝ գետին փռուած է։

Հայո՛ց լեզու, հա՛յ երգ, մեղաւո՛ր ես դուն, եթէ սպաննեցիր Թուրք մը, որ կ'ուզեր խփել բեռնդ։

×

Պատերազմ։

Սեւ ծովի ափերուն վրայ, Թուրք գիւղի մը մէջ աքսորական։ Բլուրի մը գագաԹէն ամէն օր կը վիաեմ ծովը, հայ գարիպներուն ծովը։ Ու կ'երգեմ.

Սեւ ծովին եմ տեսեր, սիպտակն էր բոլոր,
Ալիւն կը գարկէր, չէր խառնի յիրար
Էն ո՞րն է տեսեր մէկ ծովն երկ-Թաւոր,
Անտունի սիրտն է պտտոր ու մոլոր,
Ա՛խ, էսկի մի՛ լինիք սրտիկ սեւաւոր։

Որքա՛ն տխուր է։ Բայց հզո՛ր, հզո՛ր կոմիտասի երգերը կորովի եւ սփոփանքի ջրամբարներ են։ Անոնցմով զինուած եմ ես կեանքի դառնութիւններուն։ Կոմիտաս հրաշագործ մըն է իր երգերով։ Ահա Թէ ինչո՛ւ չափազանց ժողովրդական է, եւ հայ ժողովուրդին մէջ չկայ մէկը, որ ծանօթ չըլլայ այդ անունին եւ չսիրէ զինք։

Աքսորավայրէս փախեր Առափազար էի եկեր։ Կը հանդիպիմ խումբ մը Հայերու, որոնք գաղտագողի կ'ապրէին փլած տուներու մէջ։ Իրարու կ'երթանք ու կը պատմենք օրուան լուրերը։ Ի՞նչպէս լուր կ'առնէինք, չեմ գիտեր։ Ծանկարծ ըսին Թէ Կոմիտասը աքսորավայրէն Պոլիս տարեր են։ Իրա՞ւ, ինչո՞ւ տարեր են արդեօք։ Միւսները սպաններ են, միայն Կոմիտասն է, որ վերադարձուցեր են։ Թրքուհիները պահանջեր են, որ վերադարձուի։ Իրա՞ւ, ինչո՞ւ։

* *

Զինադադար։

Կոմիտաս վարդապետը խենթեցա՞ծ է...։

Հայ երաժշտութիւնը Ծաց որբ, մինչեւ՞ ւսյսօր։

Ու մինչ Թուսերը արտասաՀմանի մէջ իրենց մեծ երգախումբով հրաշք կը գործեն այլասերման վախի այս օրերուն, ի՞նչ մեծ առաքելութիւն մը պիտի կատարէր Կոմիտաս մեր գաղութներուն մէջ իր ձայնով, իր կուունկով...։

Շ. ՆԱՐ ԴՈՒՆԻ

ԹՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Տեղի անձկութեան պատճառով, ստիպուած ենք յետաձգել այս թիւին յատկացուած քանի մը նիւթեր։

Այրի տիկին Պէաթրիս տէրպէտէրեան, աղջիկը վարդ տէրպէտէրեան, տէր եւ տիկ. տելեմաք տէրպէտէրեան եւ զաւակները (կրետէ), Այրի տիկ. Հ. Պալեան, տէր եւ տիկ. Մելիքեան (Գաֆիրէ), տէր եւ տիկ. Շիրվան, Օր. Էլիզ Քիւրքճեան, ինչպէս նաեւ տէրպէտէրեան, Հանէսեան, Մալումեան, Եկաւեան, Պարոնեան, Քէշիշեան եւ Դաւիթեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՏԷՐՊԷՏԷՐԵԱՆԻ

դառնադէտ մահը որ տեղի ունեցաւ ամսոյս 26ին, առտուան ժամը 5ին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի 29 Յունիս, ժամը 11ին, տէրպէտէրեան բնակարանին մէջ, 41 Rue du 22 Septembre, Bécon les Bruyères (côté Courbevoie) ուրկէ պիտի փոխադրուի Courbevoieի գերեզմանատունը:

ԾԱՆ.— Մասնաւոր մահազդ զրկուած չըլլալով կը խնդրուի իբր այդ նկատել ներկայս։

Հ. Յ. Դ. Արեւ. Եւրոպայի կեդր. կոմիտէն խորին ցաւով կը ծանուցանէ յանկարծական մահը

ԸՆԿ. Մ. ՏԷՐՊԷՏԷՐԵԱՆԻ

Հ. Յ. Դ. Պէքոնի «Մասիս» խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ տէրպէտէրեան ընտանիքին

ԸՆԿ. Մ. ՏԷՐՊԷՏԷՐԵԱՆԻ

յանկարծական մահուան առթիւ։

Հալ Գրական միութիւնը խորին ցաւով յայտնում է իր հիմնադիր անդամ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՏԷՐՊԷՏԷՐԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ Ուրբաթ առաւօտ, 26 Յունիսին։

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ

Այսօր կիրակի, ժամը 3ին Միւթիւալիթէի սրահին մէջ

Maison de la Mutualité

24 rue Saint Victor, Métro Maubert Mutualité

Յայտագիրը կազմուած է ամբողջապէս Կոմիտաս Վարդապետի դաշնակած կամ հեղինակած գործերով։

Կը մասնակցի՝ կոմիտաս եւ Սիփան *խումբերու միացմամբ կազմուած ութսուն հոգինոց երկսեռ մեծ երգչախումբը ղեկավարութեամբ* Պ. Պ. Նշան Սերգօեանի *եւ* Սաքօ Յակոբեանի։

Կ'երգեն՝ Օրիորդներ Մ. Բաբայեան, Հ. Թորոսեան, Ի. Պիւլպիւլեան, Պ. Պ. Սերգօեան *եւ* Նաւասարդեան *ընկերակցութեամբ դաշնակահարուհի* Օր. Ղազարոսեանի, տիկ. Շ. Լալուա-Բաբայեան *դաշնակի վրայ կը նուագէ հայկական պարերգներ։*

Համերգին հասոյթը պիտի յատկացուի Կոմիտաս վրդ.ի խնամատարութեան եւ բազմերախտ վարպետին անտիպ երկերու հրատարակութեան գործիւնշարունակման։

Տոմսեր՝ 30, 25, 15, 10, 7 եւ 5 ֆրանք

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— 9, 14, 19, 20, 47, 82, 83, 85 թիւ թրամուէյներ: I. Z. BD. օթօպիւսներ:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

123 Bld. Sébastobol, փարիզ, մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.։ կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ կիրակիառաւօտները։

Գուշակուհի

ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ԶԷՆԻ

կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու։ Ամէն օր (Կիր.ն ալ մէջը) ժ. 3—7, բացի Եշ.է։ 62 RUE DE LA ROCHEFOUCAULD *բակին խորը, Բ. յարկ, աջ կողմ.* MÉTROPIGALLE.

Electrophone Thomson-Houston
Brillant répertoire de disques

BRASSERIE HAROLA

3 Rue la Vieuville
Place des Abbesses
Métro: Abbesses, Tél. Marc. 39-88

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀՆԵՐ

Պարահանդէսի, հացկերոյթի, երեկոյթներու եւայլնի համար։ Մասնաւոր գին Հայերու

EMPIRE Մեւգիր-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

Վարձու է 17րդ Թաղամասին մէջ, երբորդ յարկ, փողոցի վրայ, յարկաբաժին մը 3 փիէս, խոհանոց, W. C. տէպարա, ջուր, կազ, ելեկտրակասութիւն: Մէթրօ՝ La Fourche կամ Brochant, մանրամասնութեանց համար դիմել առաւօտները, ժամը 9.30—12, Տալկրճեանի, 7 rue Berger. փարիզ(9).

Հաշուակալ ձեր հաշիւներուն քննութեան, կանոնաւորման, հաշուեկշռի պատրաստութեան համար դիմեցէք Պ. Տալկրճեանի, 7 Rue Berger, փարիզ (9).

Կ'ուզուին Շապկագործ կիներ եւ աղջիկներ որոնք գիտնան շապիկ կարել՝ Մեր արհեստանոցին մէջ արդէն կ'աշխատին հայուհիներ։ Դիմել՝ Roque Baillon, 30 Rue Thiers, Marseille.

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պաշտօնական մարմիններու ուղղուած ամէն տեսակ աղերսագրերու խմբագրութիւն, հարկային, ապահովագրական, Ֆրանսա մուտքի արտօնութեան, ինքնութեան թուղթերու կանոնաւորման եւ նաթիւրալիզասիօնի օրէնքներու վերաբերեալ խորհուրդներ։ Ամուսնական ձեւակերպութեանց արագ հետապնդում 15 օրուան մէջ։

ԴԻՄԵԼ՝ Խ. ՔԷՊԱՊՃԵԱՆի ամէն օր ժամը 10—12, 20 rue de Bezons à Courbevoie (Seine). Tél. Défense 0—39։

69 rue d'Angoulême, Paris (11)
Tél. Ménilmontant 76—71

Autobus: AY, BC
Métro: Couronnes ou Parmentier

Տոկուն, ճաշակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած մեր արհեստանոցին մէջ: կիր. մինչեւ կէսօր բաց է:

Լիոնի եւ շրջակայից միակ հայ տպարանը

"ԱՐԱՔՍ"

LYON, 70 Rue Paul Bert, ou 8 Rue Gazomètre

Ա. ՊԷՅՋԱՏԵԱՆ ԵՒ Ս. ՓՈՂՀԱՐԵԱՆ

կ'ստանձնենք տպագրութեանց վերաբերեալ ամէն տեսակ յանձնարարութիւններ մաքուր եւ խնամեալ աշխատութեամբ եւ խիստ դիւրամատչելի պայմաններով:

Ծանօթ.— Տպարանը բաց է առաւօտեան ժամը 7էն 12 եւ կէս օրէ վերջ 2էն 8, իսկ Կիր. եւ տօն օրերը 10—12։

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԾԱԽՈՒ հողաբաժիններ 250 քառ. մէթրէն սկսեալ, փարիզէն 10 - 30 վայրկեան հեռու։ ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, փողոցները շինուած: Գին՝ սկսեալ 24 ֆր.էն, ամսավճարով եւ 5 7 տարի պայմանաժամ: Պայմանագրութիւնը ստորագրելէն անմիջապէս վերջը, հողաբաժնին տէրն էք։ Հողաբաժինները տեսնել փափաքողներուն ձրիաբար կը տրամադրուին մեր ինքնաշարժերը: Տուներ կը շինուին նպաստաւոր պայմաններով։ Ունինք նոյնպէս վիլլաներ, բնակարաններ՝ ապառիկ գնելու եւ վարձելու, փարիզ եւ շրջականները։ Ապահովագրութիւն կեանքի, գոյքի, ինքնաշարժի, հրդեհի, գողութեանց եւայլն։ Տուներ եւ ամէն տեսակ fonds de commerceներու վրայ գրաւականով փոխառութիւններ։ Դիմել՝

ՏԱՐԱՍՈՎ ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Գրասենեակը, 18 Rue Chaussé d'Antin, Métro Opéra եւ Chaussée d'Antin, ամէն օր ժամը *9—12* առաւօտները եւ *2—7* կէսօրէ վերջ, կիրակի եւ տօն օրեր ժամը *10—1*: Հեռախօս Provence *78—02*։

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart Մէթրօ Cadet 4 Anvers Autobus J. JB.
Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւններ ցատուկ յարկաբաժին *Վեներական* եւ *Մորթի հիւանդութեանց* ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *Ոսկորի*, ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ:
Ինչպէս նաեւ Assurances Socialesի հիւանդներ։
Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր:

PHARMACIE COMMERCIAL

de la Place Clichy — 6 Place Clichy, Paris (9)

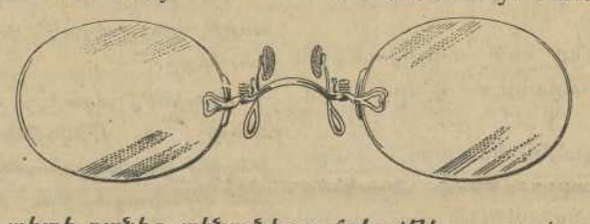

Ուր պիտի գտնէք ակնոցներու ճոխ մթերք, աչքի քննութիւնը կը կատարուի ձրի Պ. Գ. ՄԵԼԻՔԵԱՆի կողմէ, վկայեալ Պեոլինէն։

PHOTO — ACOUSTIQUE — OPTIQUE
Métro et Nord Sud Place Clichy — Tél. Cent. 65—18

ՀՐԱՒԷՐ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Այցելեցէք Exposition Colonialeի *մէջ*, Stand Palestineի *կից*, Café Maure. *զարեջրատունը, ուր կը նուագէ ԹԱՌԻՍԹ ԺՕՐԺ եւ կ'երգէ Տիկին ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ մինչեւ կէս գիշեր։*
Exposition *մէջ միակ հայկական ժամադրավայրը։*

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Չափաւոր գին։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

RESTAURANT HADJIAN

4 Rue Chaussée d'Antin, Paris

Կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ Յուլիս 1էն սկսեալ հարիւրին 30—40պիտի զեղչէ իր անուանի ճաշերուն գիները։

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐ

ԱՌԱՆՑ ՄԻՋՆՈՐԴՉԷՔԻ

Անիէռի մէջ՝ Place Voltaireի մօտ, ճաշասենեակ 4,50×3 մէթր, սենեակ 4,50×3 մ.: խոհանոց, լուացարան, W. C., տէպարա, քավ, կեդր. ջեռեցուցիչ, ջուր, կազ, ելեկտր., սկսեալ 3800 ֆրանքէն։

Անիէռի մէջ՝ Պէքոնի կայարանին մօտ, ամէն յարմարութիւններով, ճաշասենեակ 4.70×3.70 մէթր, սենեակ 3.50×3.15, հաստատուած բաղնիք լավապօյով միասին, խոհանոց 3.50×2.20 մէթր, տաք ջուր, կեդր. ջեռեցուցիչ բոլոր փիէսներուն մէջ, ջուր. կազ. ելեկտ., զարդարուած պարտէզ, վարձք՝ 5800 ֆր., դիմել՝ Պ. Maurice Guercheի, 7 Rue Renan, Asnières, հանրակառք՝ 34, 39, 40, 75 եւ 77:

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) — Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Քռէփ տը Շինի։* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ։ Ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:
Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. փարիզ (3) — Մէթրօ՝ République

Թէլիֆօն՝ Archive 50—61

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

ՍԱՊՈՒՆՋԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ

39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05 91

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։

Ցաճախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար մեծ խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենավերջին սիսթէմի գերմանական մեքենայով անարատ եւ թարմ սուրճ։

Ապրանքներուն ամենալաւը՝ անմրցելի գիներով:

Columbia — Phones & Disques — POLYDOR

Agence exclusive — REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ թուրքերէն ամենավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maîtreի Courant continuն, *գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուածները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։*

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50. (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Քռ. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։*

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի *գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։*

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ։

Դարմանանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի *պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։*

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) — Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒՆԻՍ 1931
30 JUIN 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1608 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՓՈԽԱՆ ՀԱՌԱՁԱՆՔԻ

Անոնք որ ներկայ եղան կիրակի օրուան համերգին, խուռն բազմութեան եւ ծաւալուն խանդավառութեան, հազիւ կը զսպէին իրենց յուզումն ու հառաչանքը.

— Ա՛հ, եթէ կարելի ըլլար միշտ ունենալ այսպիսի համերգներ:

Միշտ ալ ունեցած ենք ժողովրդական համերգներ: Եւ կիրակի օրուանը անոնց մէկ արձագանգն էր: Նոյնիսկ աղօտ արձագանգը, քանի որ չկար Վարդապետը, չկային անոր միւս աշակերտները: Եւ մանաւանդ կը պակսէին շատ մը յարմարութիւններ:

Վարդապետը հասցուցած է աշակերտներ, որոնք ցիրուցան եղած են, ինչպէս ժողովուրդը ինք: Ինչպէս Երգն իսկ: Երկու երեքը այստեղ, մէկը անդին, երրորդը, չորրորդը, հինգերորդը՝ ինկած այս կամ այն ափին վրայ: Կտրուած՝ միջավայրէն, կամ ամփոփուած նեղ շրջանակի մը մէջ:

Եւ Փարիզ ապրողը միայն կրնայ ըմբռնել թէ ի՛նչ գնով կարելի եղած է կանգուն պահել 80 հոգինոց երգչախումբը— այս անգամ երկու խումբեր՝ միացած:

Ցրուած՝ անծայրածիր տարածութեան մը վրայ, տրորուած մեքենական սպառիչ կեանքի մը հոգերուն տակ, զրկուած նոյնիսկ հասարակ սրահի մը մխիթարութենէն, անոնք, երգուսոյց թէ երգող, իրար գտած են ո՛ր եւէ սրճարանի մը անկիւնը: Այսօր այստեղ, վաղը այնտեղ: Փորձի պահուն, ամէն վայրկեան իրենց գլխուն վերեւ՝ խոժոռ նայուածքը սրճարանի տիրոջ կամ վարձակալին: Ստիպուած՝ ժամը ժամին պարպելու սրահը: Յաճախ դատապարտուած կէս ձգելու եւ հեռանալու...

Այս պայմաններուն մէջ մարզուած երկու խումբեր են որ,— «Կոմիտաս» եւ «Սիփան»— այնքան ոգեւորութիւն ստեղծեցին կիրակի օր: Մարդիկ ուզեցին անտեսել գեղարուեստին թերութիւնները: Պոլսէն այս համերգներուն, մինչեւ 300 հոգինոց երգչախումբի մը կատարելութեան վարժուած հանդիսականներ խոր համակրանքով դիտեցին կատարուած ճիգը: Քանի որ,— արդա՛ր ըլլանք— եղածը, ինքնին, արժանի էր գնահատութեան, իբրեւ աշխատանք եւ յարատեւութիւն: Իբրեւ կամքի արտայայտութիւն:

×

Այսպէս ուրեմն, կիրակի օր, լեցուն բազմութեամբ, ունկնդրեցինք, յափշտակուեցանք ու ծափահարեցինք, թէ՛ երգերը եւ թէ՛ երգողները: Հաղորդուեցանք ու վարակուեցանք: Անյագօրէն ծծեցինք անթառամ կարօտն ու սարսուռը հայրենի յոյզերուն: Իսկ եզրակացութի՞ւնը...

Ի՞նչ գործնական առաջադրութիւններ ունինք, որպէսզի աւելի յաճախ վայելենք այսպիսի համերգներ: Որպէսզի պատահականութեան զոհ չերթան մեր իրական արժէքները: Որպէսզի ապրի ու ծաղկի, ծաւալի մեր Երգը՝ այս պողոտաներուն վրայ: Այո՛, մանաւանդ ա՛յս պողոտաներուն վրայ:

Մեզի պատմեցին թէ, յունիս 14ին, Բարեգործականի արծաթեայ յոբելեանին առթիւ հրաւիրուած խումբը 3600 ֆր. արժած է տասը-քսան վայրկեանի, քանի մը կտոր երգի համար: Ութսուն հոգինոց երգչախումբէն եկած էին 30 հոգի միայն, իւրաքանչիւրը 120 ֆր. վարձքով: Գումար՝ 3600:

Մի՛ հարցնէք թէ ինչո՞ւ այդ խումբը օտար կանչեր էին— հայերէն երգելու համար — եւ ոչ հայկականը: Մի՛ խօսիք արժէքի մասին ալ:

Բայց հարցուցէք — ահա մենք հրապարակաւ կը հարցնենք ի դիմաց բոլորին — հայկական երկու խումբերէն մէկն ու մէկը, կամ երկուքը մէկ, արդեօք ստացա՞ծ են այդպիսի գումար, ո՛ր եւ է առիթով: Ստացա՞ծ են անոր կէսն իսկ...

Հարցուցէք տակաւին — Բարեգործականը թէ ուրիշ միութիւն մը կամ անհատ մը, բոլորս մէկ, ո՛ր եւ է ատեն լրջօրէն հետաքրքրուա՞ծ ենք ամուր, տեւական երգչախումբի մը կազմակերպութեամբ:

Ի՞նչ օգուտ հառաչանքն ու պարծանքը, երբ հազիւ քանի մը ժամ պիտի տեւեն: Պիտի յուզեն մեզ քանի մը ժամ, եւ յետոյ պիտի ցնդին, օրուան ժխորին մէջ, ինչպէս ուրիշ այնքան բաղձանքներ:

Պայքա՛ր ունինք այլասերման դէմ, եւ յորձանքին յանձներ ենք մեր Երգը:

Յաւակնութիւններ ունինք իբրեւ քաղաքակիրթ, յառաջապահ ժողովուրդ, եւ տարին քանի մը անգամ հազիւ կը յիշենք մեր արժէքները:

Ո՛ւխտ ունինք ապրելու իբրեւ ազգ, տիրանալու ազատութեան եւ հայրենիքի, բայց բարբարոսներու երկրին մէջ ողջ մնացած, արիւնոտ ժանիքէն փրկուած Երգն իսկ ձգեր ենք բախտին...

Ու կը սպասենք որ Վարդապետը հրճուի՛ իր մռայլ խցիկին մէջ, երբ մենք տեսակ մը յուղարկաւորներ ենք դարձեր մեր արժէքներու յամր մահուան: Ինչպէս Վարդապետին յամր անհետացման:

Ճի՛գ մը, հզօր ճիգ մը, քաղաքացիներ, փոխան ամուլ հառաչանքի եւ աժան ծափերու:

Ծրագիր եւ աշխատանք, աւելի ուժգին, աւելի յարաճուն, աւելի տեւական դարձնելու համար մեր երգն ու երաժշտութիւնը:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՄՐԱՆՔԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄ

Սօֆիայի «Նոր Արաքս»ը կը զրէ այս խորագրին տակ (16 յունիս).

— «Եթէ երէկ հայ որբին՝ հայ տարագրեալին, անօթեւան Հայուն օգնելու հարցը պարզ մարդասիրական գործ էր, վերապահուած բարեգործներուն, այսօր այդ նոյնը — միաժամանակ եւ գերազանցօրէն — թէ՛ ազգային-քաղաքական եւ թէ՛ յեղափոխական ընկերային իմաստուն եւ պարտադիր քայլ մըն է:

Այսօր բոլոր հայ քաղաքական կազմակերպութիւնները (ու անոնց շարքին ամէնէն առաջ ու ամէնէն շատ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը) պիտի զգան ու գիտակցին թէ ամէն մէկ հայ մարդու կեանքի փրկութիւնը նոր երաշխիք է հայ ժողովուրդի ազատագրական պայքարի յաջողութեան:

Ինչպէս եւ ընդհակառակը՝ Ամէն մէկ մարդուն կեանքի կորուստը մէկ նոր հարուած է մեր ազատութեան, մեր անկախութեան, մեր դատին դէմ ուղղուած:

Որեւէ գործ ծրագրելէ առաջ՝ նախ այդ գործին հիմը պիտի փրկուի: Քաղաքական պայքար տանելու համար, նախ պայքար տանողը պիտի գտնուի, պիտի մնայ ու պիտի ապրի հայ ժողովուրդը, պահպանուի ու յարատեւէ անոր ֆիզիքական քանակը, որպէսզի նոր միայն հնարաւոր դառնայ խօսիլ այդ քանակութեան որակի, հայութեան ազատագրական պայքարի մասին:

Ահա թէ ինչու, կուսակցական որեւէ մարմնի նիստին — վերէն վար բիւրոյէն մինչեւ ենթակոմիտէն — ուր երէկ յեղափոխական ծրագիրներ միայն կ՛որոճային, այսօր, նոյնքան իրաւացիօրէն, քննութեան պիտի առնուին նաեւ հայ որբեր, հայ տարագրեալի, անօթեւան Հայուփրկութեան հարցը:

Յստակօրէն պիտի գիտակցուի որ եթէ երէկ նման գործ մը բացառաբար բարեգործական մէկ քայլ էր, վերապահուած մարդասէրներուն, այսօր, երբ վտանգուած է մեր երազներու ու յոյսերու ֆիզիքական հիմը, ան այլեւս, իր խորքին եւ էութեանը մէջ, կը դառնայ իբրեւ գերազանցօրէն ազգային քաղաքական եւ յեղափոխական ընկերային գործ մը:»

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Տնտեսական շրջանակներէ առնուած տեղեկութեանց համաձայն, պարսկական չամիչը Եւրոպայի հրապարակներուն վրայ կը մրցի Թրքականին հետ: Մասնաւորաբար Համպուրկի եւ Լիվրփուլի մէջ զգալի է այս մրցումը:

Պարսիկները. ազնուացուցած են իրենց չամիչը, լաւ փաթաթում (*ամպալաժ*) կ՛ընեն եւ այս պատճառաւ աւելի շուտ եւ շատ յաճախորդ կը գտնեն: Մինչդեռ, Թրքական չամիչը լաւ *ամպալաժ* չըլլար եւ այս պատճառաւ յաճախորդ չգտնելու վտանգին ենթարկուած է, հակառակ իր ընտիր հանգամանքին:

∴ Ուրիշ նիւթերու կարգին, վերջերս բուրդին գիներն ալ ինկան: Անկում կայ նաեւ եւրոպական հրապարակներուն վրայ: Մասնաւորաբար Թրքական բուրդը չի ծախուիր: Վերջերս Եւրոպա դրկուած 161 հակ բուրդին միայն 69ը կարելի եղած է ծախել:

Ասոր պատճառը այն է որ բուրդը լաւ չի լուացուիր եւ յետոյ խառն է:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞նչ կը պատասխանեն Հուվըրի

Շահագրգռուած պետութիւնները իրարու ետեւէ կը պատասխանեն նախագահ Հուվըրի:

Չեխօսլովաքիոյ կողմէ, Պենէշ ծանոյց թէ կառավարութիւնը կ՛ընդունի Հուվըրի ծրագիրը, որուն պատասխանը պիտի յանձնէ շաբթու մէջ:

Լեհաստանի կառավարութիւնն ալ իր կարգին տեղեկացուց թէ համաձայն է Հուվըրի ծրագրին:

Ռումանիոյ երեսփոխանական ժողովին մէջ ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ ռումէն կառավարութիւնը կը գնահատէ Հուվըրի վեհանձն շարժումը, սակայն կը կարծէ թէ իր երկրին ելմտացոյցին վրայ այդ ծրագիրը գէշ անդրադարձում մը պիտի կատարէ.

—«Ռումանիա ներկայ տարուան իր պարտքը վճարած է արդէն Միացեալ-Նահանգներուն: Պիտի վճարենք դեռ այս տարուան մեր պարտքերը Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ, ընդամէնը 160 միլիոն լէյ: Իսկ Գերմանիա մեզի պիտի վճարէ 240 միլիոն լէյ, որուն փոխարէն ապսպրանքներ ըրած ենք գերման ճարտարարուեստական կեդրոններուն: Գերման կառավարութիւնն էր, որ պիտի վճարէր այդ ապսպրանքները: Երբ գերման կառավարութիւնը չվճարէ, մե՛նք ստիպուած պիտի ըլլանք վճարելու 240 միլիոն լէյը, ինչ որ ծանը պիտի ազդէ մեր ելմտացոյցին վրայ: Կառավարութիւնը պարտաւոր է մտածել այս մասին, խուսափելու համար այդ ծանրակշիռ կացութենէն»:

Գերմանիա իր կարգին տեղեկացուց թէ չի փափաքիր ո՛ր եւ է ձեւով մասնակցիլ այն բանակցութիւններուն, որոնք տեղի կ՛ունենան Ֆրանսացիներուն եւ Ամերիկացիներուն միջեւ: Այնպէս որ կանուխ է դեռ Պրիւնինկի եւ Քուրցիուսի համար մտածել Փարիզ գալու մասին:

Միւս կողմէ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները կը շարունակեն բանակցութիւնները, զորս սկսան շաբաթ օր Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչներուն հետ: Մէլլըն կիրակի օրը յատկացուց իր նախագահին հեռագրելու բանակցութեանց վիճակը:

Ֆրանսայի ելմտական նախարարը, Ֆլանտէն, կիրակի օր, ճաշկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ Ամերիկայի ելմտական նախարարին, Մէլլընի: Կը մասնակցէին ամերիկեան դեսպանը, Ֆրանսայի Դրամատան տնօրէնը եւ բարձրաստիճան կառավարական դէմքեր: Սակայն ճաշկերոյթը անցաւ բոլորովին բարեկամական խօսակցութիւններով, առանց երբեք ակնարկի մը Հուվըրի ծրագրին մասին:

Ֆրանսայի գաւառներէն մայրաքաղաք կը հասնին ճառեր, զորս կ՛արտասանեն պետական կարեւոր դէմքեր այս ծրագրին մասին:

Էռիօ, ճառի մը մէջ, քննադատեց Հուվըրի ծրագիրը, դատապարտութեան եւ բողոքի խօսքեր՛ ըսաւ:

Օտարականները Յունաստանի մէջ

Նկատելով որ մեծ թիւով օտարականներ կը շարունակեն Յունաստանի մէջ տեղաւորուիլ, նիստ գումարեց յատուկ յանձնաժողով մը եւ տուաւ հետեւեալ որոշումները.—

1) Կազմել խառն յանձնաժողով մը, որ պիտի քննէ Յունաստան հաստատուիլ ուզող օտարականներու խնդրագիրները:

2) Կազմել մասնախումբ մը, որ պիտի մաքրէ առժամեայ արտօնագրերու շնորհիւ Յունաստան մնացող եւ աշխատող 3500 օտարականներու խնդիրը:

3) Միջոցներ ձեռք առնել սահմանափակելու թիւը օտար շրջուն ներկայացուցիչներուն, որոնք Յունաստան գալով մեծ քանակութեամբ ապսպրանքներ կ՛առնեն:

4) Առեւտրական Սենեակներու միջոցով ճիգ թափել, որպէսզի հելլենական հիմնարկութիւնները միայն Հելլէններ առնեն իրենց ծառայութեան մէջ:

Հրդեհ Յուցահանդէսին մէջ

Կիրակի առաւօտ արշալոյսին, հրդեհ ծագեցաւ Փարիզի Գաղթային մեծ Յուցահանդէսին մէջ, հոլանտական հրաշալի տաղաւարէն:

Այս շէնքը մէկն էր ցուցահանդէսին ամէնէն գեղեցիկ տաղաւարներէն: Վերարտադրութիւնն էր Պալի մեհեանին, որ կը գտնուի հոլանտական Հնդկաստանի Սոնտ կղզիին մէջ: Շինուած էր յիշեալ կղզիին փայտերով, եւ ծածկուած՝ կրակի գոյն կղմինտրներով: Կախարդական տեսարան մը կը պարզէր տաղաւարը իր մէջ: Ջուրի այնպիսի աչքեր շինուած էին, որ կը յիշեցնէին, լոյսին փոփողումին տակ, Ճավայի եւ Սումաթրայի բնանկարները:

Առտուն կանուխ, յանկարծ բոցերը դուրս խուժեցին կառավարիչներու Սրահէն: Պահապանը լուր տուաւ շէնքին ճարտարապետին ու կնոջը, որոնք կը քնանային վերը: Բոլորը դուրս ցատկեցին պատուհաններէն: Յիսուն հնդիկ պարուհիներ որ նոյնպէս կը քնանային տաղաւարին մէջ, ցատկեցին դուրս եւ ապաստանեցան քովի շէնքը:

Լուր տրուեցաւ հրշէջ գունդին, որ հասաւ, բայց յաջողեցաւ միայն փրկել դրացի շէնքերը: Այրեցաւ նոյնպէս պատկից ճաշարան մը, որ շինուած էր խոզանով:

Անմիջապէս դէպքին վայրը հասան Ֆրանսայի գաղթային

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

Զ. Ո. Մ. ի Լիոնի Մասնաճիւղէն (ի հաշիւ հանգանակուած գումարին)	1000.—
Մ. ՏԷՐՊԷՏԷՐԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ, ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.—	
Մառք Փամպուքճեան	100.—
Պերոզ Թամիրեանց	100.—
Հրանտ Սամուէլ	50.—
Գումար	1250.—
Յունիս 28ի գումար	6770.35
Ընդհ. գումար	8020.35

Ծանօթ.— *Յունիս 28ի (կիրակի) օրուան գումարը սխալմամբ տպուած էր 6773.35:*

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՒՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸ

Բարեգործականի Յունիս 27 Թուակիր զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Արտաքին նախարարութեան հրաւէրով, Միութեան նախագահը այդ պաշտօնատան մէջ կարեւոր խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Սուրիոյ մարզպան Պ. Փօնսոյի հետ, Պէյրութի ու Հալէպի կայանները բնակող գաղթականներուն տեղաւորման եւ գլխաւորաբար Յունաստանի գաղթականներուն վիճակին մասին: Պ. Գ. Կիւլպէնկեան յունիս 24ին իր ապարանքին մէջ հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ Տէր եւ Տիկին Փօնսոյի: Ներկայ էին նաեւ արտաքին նախարարութեան բարձրագոյն պաշտօնատարները, Պարսից դեսպան Ալլա Խան եւ ուրիշներ:

Նախագահ Պ. Գ. Կիւլպէնկեան եւ վարիչ-պատուիրակ Պ. Մալէզեան նոյնպէս տեսակցութիւններ ունեցան Սուրիոյ գաղթականներու տեղափոխման հարցին շուրջ Ազգերու Դաշնակցութեան Նանսէնեան Գրասենեակի նախագահ Պ. Մաքս Իւպէրի, քարտուղար Պ. Ճոնսընի եւ Սուրիոյ պատուիրակ Պ. Պիւրնիէի հետ: Տեսակցութեան կը մասնակցէր նաեւ Գաղթ. Կեդր. Յանձնախումբի ընդհ. քարտուղար եւ Միութեան պատուիրակ Պ. Լ. Բաշալեան:

Փոխանակուած կարծիքները եւ տրուած հաւաստիքները յոյս կը ներշնչեն թէ կարելի պիտի ըլլայ երկու տարուան միջոցին տեղաւորել Սուրիոյ անտուն գաղթականները, ինչպէս նաեւ բարելաւել Յունաստանի մաս մը անգործ որբերուն եւ գաղթականներուն վիճակը:

Միութիւնը իր բարոյական եւ նիւթական մասնակցութիւնը պիտի բերէ այդ կենսական գործերուն: Անմիջապէս պիտի ձեռնարկուի Բարեշէն գիւղի կառուցման, Միութեան կողմէ տրամադրուած 1500 անգլիական ոսկիով:

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Յակոբ Քէչէճեան անունով Հայ մը անցեալ ամառ, Քավալայի մէջ, սպաննեց իր նշանածը եւ սպաննելու սպառնալիք ըրաւ անոր մօրը, երբ գիշեր մը կը վերադառնար «Անդրանիկ» Ֆիլմին ներկայացումէն:

Այս ոճիրին դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ անցեալ շաբաթ օր Քավալայի մէջ եւ ոճրադատ ատեանը, չգտնելով որ եւ է մեղմացուցիչ պարագայ, ընդհակառակն հաստատելով որ Յ. Քէչէճեան կանխամտածութեամբ գործած է իր ոճիրը, մահուան դատապարտեց զայն:

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՏԷՐՊԷՏԷՐԵԱՆ (Մ. Տ.)

Հանգի՞ստ իր տանջահար մտքին։

***

Տարէց երիտասարդ մը։ Լեցուն ու զեղակերտ իրանի մը վրայ, ամուր ու համակրելի գլուխ մը։ Ու ձիւնաթոյր մազերու փունջին տակ աշխոյժ ու կայտառ մարմին մը։

Դեռ ծեռնելու չէր։ Ոչ մեր մտքեր կ'անցնէր եւ ոչ ալ իր։

Ու մտը՝ այս անգամ ալ խաղաց իր վայրագ անակնկալը։ Անակնկալ մը որ քեզի կը թելադրէ ամէն քայլափոխի՝ վերջակէտ մը դնել մտքիդ մէջ, ու ամէն իրիկուն՝ օրատետրդ կնքել, առանց տխրութեան, իբրեւ օրուան անխուսափելի հոգ,— վերջինը։ Մինչեւ որ մտը դառնայ ընտանի զաղափար մը ու պատուէ իր խոժոռ դիմակը։

Այսպէս պէտք էր, որպէս զի մահուան լուրը չկծկէր մեր սրտերը, որպէս զի իր հետ կատակելու կարօտը, անգամ մը եւս չզառնացնէր այս տրտմութիւնը։

Շաբաթ կէսօրերէ վերջ, սովորութիւն եղեր էր խմբագրատուն սպասելու այս «լաւ տիպի Դաշնակցական»ին, ինչպէս որակեր էր դինքը ռամկավար գրիչ մը։

Ու բարի վարուց այս վկայականը՝ ստորագրուած ռամկավարի մը կողմէ, ամէն հանդիպման ալ իրեն կ'արժէր խայթհամեղ կատակներ ու սրամիտ ակնարկութիւններ։ Կը խնդար ինքն ալ, ամէն անգամ որ բացատրութիւն կ'ուզէինք այս «վարկաբեկում»ին մասին։

Առաջին անգամ դինքը ճանչցայ Փարիզ, 1921ին, կուսակցական ժողովներու մէջ, որոնցմէ երբեք չէր բացակայեր իր կնոջ հետ։ Զգացումներու եւ տեսութիւններու վերաբերութեան շրջան մեր բոլորին համար։ Վիճաբանութեանց կը մասնակցէր կարճ, պարզ, չափուած խօսքերով, աւելի՛, զործնական թելադրութիւններով, եւ միշտ նպատակ մեր տաղտուկներուն՝ մոցնելով խմաստութեան ու չափաւորութեան շեշտը։

Յետոյ, պահ մը անյայտացաւ շաւերուն պէս։ Ապրուստի տափակ ու անխուսափելի պահանջները՝ բոլորս թխեցին մեկ մեկ անկիւն։ Բայց կուսակցական կեանքը կը շարունակուէր Փարիզի մէջ յարաճուն թափով ու ծաւալով։ Գաղթական ալիքները այդ օրերուն կը խուժէին Փարիզ. հոն զետեղելով հայկական բոյն մը։ Մէկի տեղ տասնեակ մը խումբեր էին կազմուեր Փարիզի եւ շրջաններուն մէջ ու մեկ քանի տարի յետոյ, օր մը նորէն իրարու հանդիպեցանք։ Քիչ մը ընկճուած էր. բայց միշտ, նոյն հաւատքով խանդավառ ու միշտ իր շուրջ ստեղծելով ու փնտռելով կատակի, զուարթութեան, սրտբաց խօսակցութեան մթնոլորտ մը։

Անէն մարդ, որոշ պատկերով մը կը զուգորդուի ծանօթներու եւ մտերիմներու մտքին մէջ։ Տէրպէտէրեան անուշ յիշատակ մը կը ձգէ եւ ամէն անգամ որ խօսքը դառնայ իր վրայ, չպիտի կրնանք չյիշել տառադարձութեան իր մոլութիւնը, անմեղ մոլութիւն մը, մինակը որ կը զրգռէր ու կը տաքցներ դինքը։

— Ինչո՞ւ, կ'ըսէին, կը պնդես որ օտար անունները տառադարձուին եւ զրուին իբրեւ նոր, այլանդակ անուններ եւ ինչո՞ւ բացառութիւն կը նկատես քու անունդ։ Չէ՞ որ հետեւողական ըլլալու համար, պէտք է որ դրես նաեւ Դերքեղերեան։

Իր վերջին յօդուածին ձեռագրին մէջ Թարտիէօն տառադարձեր էր «Ճարդիօ»ի։ Յօդուածը սակայն լոյս տեսաւ «Թարտիէօ»ի վերածուած։ Ինքը դեռ չէր տեսած տպագրութիւնը եւ երբ կրկին հանդիպեցաւ «Ցառաջ»ի, հարց տուինք յանկարծ.

— «Ճարդիէօ» անունով մէկը կը ճանչնա՞ս։

Երբ անդրադարձաւ, կրկին սկսաւ կեղծ յուսահատութեամբ բացատրել տառադարձութեան ճշտութիւնն ու անհրաժեշտութիւնը։

— Մտածէ՛ եւ ընդունէ՛, կատակեց, մեկնելով ու յաջորդ այցիս, պատասխանդ տուր։

***

Այդ պատասխանը՝ թող իմ պարտքս ըլլայ։ Չկրցայ ցաւս ու վերջին յարգանքս բերել մահուան սնարիդ։ Չկրցայ, ընկերներու եւ բարեկամներու բազմութեան խառնուած տխրութիւնս պատցնել զագաղիդ եռեւէն։ Բայց օր մը պիտի գամ հոգեթուխդիդ բերելու տաք ու ցաւակցար սրտի մը տրտմութիւնը։ Չեմ գիտեր, պիտի լա՞մ. աչքերս պիտի արցունքոտի՞ն գոնէ։ Չեմ գիտեր։ Չէ՞ որ դուն ալ կ'ընդունէիր եւ կը հաստատէիր թէ մենք մեզ չենք ճանչնար։ Չիմա, ա՛լ չենք գիտեր թէ տխրութիւն ու յարատեւ շարժումի այս կեանքին մէջ՝ արցունք մնացա՞ծ է մեր աչքերուն խորը։ Ի՞նչ փոյթ։

Պիտի գամ սակայն քեզ հետ կատակելու անգամ մըն ալ. լսես թէ ո՛չ, քեզ հետ խօսելու քու սիրական նիւթերուդ վրայ։ Ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս կը կատակէինք՝ տխրութիւն փարատելու ճիդերով, կամ կը տրխրեինք դառնութեան դեղինը ճաշկամ՝ ժպիտի պիմակով։

Պիտի գամ, թերեւս պահ մը որոճալու ապրելու խմաստութեանդ վրայ եւ կամ ընկերաբար դարձեալ հեղնելու եւ հերքելու զայն։ Ո՛չ, ալ չպիտի վիճինք տառադարձութեան մասին։ կ'արժէ՞, երբ Տէրպէտէր գրես թէ Դերքեղեր, վերջը մօտ է, յաւ մը, դառնութիւն մը, մթութիւն մը, ու ափ մը հող, որ քուկդ ալ չէ...

Մ. Ե.

ՅԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Դ.

ԸՆԴՀԱՏՈՒՄ

Ընդհատումը ունի բազմաթիւ տեսակի սերմեր։ Եւ այդ իսկ պատճառով ընդհատումները կը ձլին բազմաթիւ ձեւերով...

Կան բարերար ընդհատումներ, ընդհատումներ, որոնք ձմեռուան պէս են եւ հրացաններու նման՝ որոնք գոռալէ զադրա՛ծ են, բեռնաւորուելու համար...

Կան սքանչելի ընդհատումներ, որոնք զինադադարի պէս են եւ գիշերներու մութի նման՝ ուր հնարաւորութիւն կը տրուի ամրապնդելու բոլոր թուլցած կապերը եւ զուարթելո՛ւ, ինչ որ բաժանուած էր...

Ընդհատումներ կան աներեւոյթ բերանէ եկած չշնջիւնի նման եւ ինչպէս վտանգը նախատեսող իմաստուն ձիեր, որոնք կ'արգիլեն յառաջանալ...

Ականջ ընդհատումներ կան, որոնք կուգան դերազոյն ճարմնի հրամաններուն պէս եւ տեղափոխութեա՛ն նման, վերջացնելու կամ վերսկսումի համար...

Դու տեսա՞ծ ես ծիծաղելի ընդհատումներ, որոնք չանկարծ կը նստին ճանապարհի վրայ, ձանձրալի ճացառներո՛ւ պէս եւ թուփերու, որոնց վրայ պղտիկներուն ուրախութիւն բերող պտուղներ կան...

Իր բարերար ակօսները շարած միջօրին, ինչո՞ւ պիտի լլյնար ճաճկալը. ինչո՞ւ պիտի հնձուէր հընձուորը... եւ այսպէս ողբերգական ընդհատումներ կան...

Նա նստած ընտիր գորգեր կը հիւսէր եւ ունէր այն բոլոր բաները, որոնցմով ընտիր գորգեր կարելի է հիւսել...Սակայն մէկն եկաւ ու հրաժարեց իր կապերտը գործել... Ահա այսպէս անհանդուրժելի ու ըմբոստացուցիչ ընդհատումներ կան...

Կան՝ որոնց համար քունն աւելի՛ հզօր է քան շարունակելը, եւ այդ իսկ պատճառով կ'ընդհատեն քնանալու համար... Կան որ կը շարունակեն «զարմանք պատճառելու» համար, եւ կ'ընդհատե՛ն, տեսնելով բոլորի անուշադրութիւնը...

Եւ որովհետեւ ամէն տեղ է ու ամէն րոպէ սպասելի էր ընդհատումը, զո՛ւ եւս ընդհատեցիր, սի՛րելիս...Սակայն ո՞րպիսի ընդհատումով...

Արդեօ՞ք դեկտեմբերի պէս է քու ընդհատումդ, սառնադէմ ու դաղտնապահ դեկտեմբերի՛ պէս, որ ապագայ գարնան յատակագիծը կը պատրաստէ... Թէ՞ հրացանի նման որ կը դադրի թնդացնելէ, երբ կը բեռնաւորուի...

Քու ընդհատումդ յառաջ եկաւ կտրտուած կապերէ՞... ու դադրած ես այն պատճառով որ աւելի՞ անբակտելի հանգոյցներով ամրապնդես ինքդ քեզ, այլեւս շուտ ու չնչին պատճառներով չդադրելու համար...

Թէ՞ մեկ ուրիշ սիրականի հանդիպեցար ճանապարհիդ, եւ ընդհատումդ պարտութիւն է ու փախուստ՝ նախորոշած ճանապարհէդ...

Ըսէ՛, ըսէ՛, ինձ, սիրելիս, ինչ տեսակի ընդհատումով ընդհատեցիր...

Մի՞թէ միայն անոր համար որ անճամ ու աւելի տաղտկալի չդառնաս... Թէ՞ այն պատճառով որ վերսկսիս աւելի՛ կատաղելութեամբ՝ քան թէ առաջ...

ՄՈՒՍԱՍԻՐ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ՀԱՄԱՁՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Պարսկաստանի խորհրդարանը քուէարկեց օրէնք մը, որուն ճամաձայն՝ 3-10 տարուան բանտարկութեան կը դատապարտուին այն անձերը, որ կը մասնակցին ճամայնավարական ծրագրում ունեցող կազմակերպութիւններու։

Կառավարութեան առաջարկած նախագծին մէջ չկար «ճամայնավար» բառը, այլ միայն շեշտուած էր «ընկերային կարգը խանգարողներ» բացատրութիւնը։ Խորհրդարանի ցանձնաժողովը անորոշ գտած է այս բացատրութիւնը եւ տեղը դրած «ճամայնավար» բառը։

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Ահա անուն մը քանդակուած ամէնուն սրտին մէջ, դինքը ճօտէն ճանչցողին կամ հեռուէն իր գործերը լսողին։

Պոլսահայ երաժշտութիւնը ընկճուած ճիջավայրին բարքերէն, վատահաբար չպիտի ուշանար լուծուիլ եւ պիտի դառնար հետզհետէ ռնգային, կղտկային ու տհաճ, դժբախտաբար մինչ հայկական անունին տակ։

Հասաւ Կոմիտաս ու վարդապետ երաժշտութիւնը։

Պոլսահայութիւնը իրականին մէջ պէտքն ունէր այդ վարդապետութեան, որ աւա՛ղ շատ քիչ տեւեց վարդապետին. հիւանդութեան եւ երկրին պատերազմային վիճակներուն պատճառաւ։

Երաժշտական այդ յեղաշրջումն ալ ոչ նուազ պատերազմ մը եղաւ հայութեան մէջ, երբ կարգ մը երաժիշտներ հակառակ կ'արտայայտուէին։ Անգիտակի՞ց եղելութեան՝ թէ հացի կուիւ։ Իրականութիւնը այն է թէ չէին տանիր այդ յեղաշրջումը։ Բայց ի պատասխան բոլորին, ան գործեց մաքուր պայքարով եւ իր փառաւոր գործերով, հաւաքեց երիտասարդութիւնը իր հեղութեամբ ու համբերատար ոգիով՝ իսկ ժողովուրդը իր հետաքրքրական համերգներով։ Կա՞յ իր հարիւրաւոր սաներուն մէջ մէկ հոգի որ ամենադոյզն գանգատ յայտնած ըլլայ իր *ժասին։ Բոլորս իր քերթէնքէլէներն էինք եւ ան իրականին մէջ քերթէնքէլէներն իսկ կը սիրեր։* Ճշմարի՞տ երաժիշտ։

Կոմիտաս վարդապետ սիրուած ու յարգուած, շաւերու բերնին մէջ կը մերկանար իր վարդապետութենէն ու կը դառնար Կոմիտաս, ինչպէս խօսեցաւ ողբացեալ Տիգրան Չէօլկիւրեան (աքսորուած ու նահատակուած) իր ճառին մէջ հայկեղոյթի մը պահուն, որ տրուեցաւ Գալաթիոյ Դպրաց Դասուն կողմէ, բազմաճաշն պատարագէ մը վերջ, ուր վարդապետը վեհանձնութիւնն ունեցաւ յայտնելու թէ՝ իրմէ վերջ պիտի ըլլան Հայեր դինքը գերազանցող։ Ահա հոս ալ կը բարձրանայ ան իր գիտակցութեամբ ու կը ներկայանայ իբր ճշմարիտ երաժշտագէտ։

Իր կորովը աւելի եւս գնահատելի, կուգայ մտքիս մէջ արթնցնել յիշատակ մը, երբ կը դասաւանդէր Մեղրմայր եկեղեցւոյ Դպրաց ուսումնարանին մէջ։ Միջոց մը ճայնը այն աստիճան կտրուած էր որ, նոյնիսկ չէր կրնար խօսիլ։ Զբաղակատեան ոչինչ պակսեցուցած, սուլելով դասաւանդեց։ Իր պարտաճանաչութեամբ չէր կրնար յուսախաբել յիսունի չափ երգիչներ, որոնք դասարանին մէջ իրեն կը սպասէին։

Ի՞նչ էր անոր արժէքը երաժշտութեան մէջ։

Համակ զգացում ու ճաշակ։ Իր երգերը, որոնք հաւաքածոներ են գեղջուկ երգերու, դաշնաւորած է պարզ եւ սիրուն ոճով, եւ իր առանց ճայնագրութեան սորվեցնելու գաղտնիքը այդ պարզութեան մէջ ըլլալէ աւելի, առհասարակ բոլոր երգերուն գանգան ճայները (partition) ա՛զգ ա՛զգ եղանակ ներկայացնելուն մէջ պէտք է փընտռել, որով գիւրըմբռնելի կը դառնան։

Ինչո՞ւ չունեցաւ ան նաեւ իր երաժշտութիւնը։

Չեմ կրնար հաւատալ թէ ստեղծելու անկարող մը եղած ըլլար ան, երբ նկատի ունիմ իր գեղեցիկ դաշնաւորութիւնները, որոնք ոչ նուազ ստեղծագործութիւններ են, քանանուն «Սիփանայ քաջեր»ու պէս գրեթէ միօրինակ երգի մը հոյակապ դաշնաւորումէն վերջ, պէտք էր վստահիլ իր մասին՝ թէ ան պիտի *ունենար նաեւ իր երաժշտութիւնը։* Բայց սեւ բախտը դպրեցուց այդ բաղմարդիւն մխքը գործելէ՝ երբ դեռ շատ բան կ'ուզէր ընել եւ պիտի ընէր եւ պէտք էր ըներ։ կ'երեւի խորհեցաւ նախ եւ դածը չկրօնացնել եւ յետոյ նետուիլ դէպի նորութիւն։

Իր առաւելութիւննե՞րը։

Կարողութիւն մըն էր սորվեցնելու, աւանդելու, երբ իրեն չէր պակսեր երգելու կերպը ու ճանաւանդ կրնամ ըսել, բացառիկ դիրք։ Ահա փնտռուածը ձայնական երաժշտութեան մէջ յաջողելու համար։

Նուագելու մեծ կարողութիւն մը կամ լաւագոյն դաշնաւորող մը չի կրնար հասցնել երգեցիկ խումբ մը իր կատարելութեան, երբ կը պակսի իրմէ երգելու արուեստը ու վարելու դժուարին ոգին ու եռանդը։ Եթէ վարիչը չունի յատկութիւն թափանցելու երգին առհասարակ եւ մասնաւորապէս անոր զանազան ձայներուն, կամ եթէ անկարող է այդ ըմբռնուածին հաւասար աստիճանով աւանդել իր դասերը, երգը կը մնայ մեռած։ Բանաստեղծը կը գրէ, բնական է կը զգայ ու թերեւս աւելին իսկ, այնպէս ինչպէս որ ճարտասան մը պիտի կրնար այդ գրութիւնը արտայայտել՝ ներկայացնել, բայց ո՞ւր է այն բանաստեղծը որ կարենար մխաժամանակ երկու կարողութիւն ունենալ,— գրել ու արտասանել։ Ահա Կոմիտաս վարդապետ կը ներկայանայ իբր դաշնաւորող, իբր երգող եւ սորվեցնող եւ իբր վարող։ Երբ շատ դժուարին է այդ ճարմնացումը գտնել, իր կորուստը դառնապէս ողբալի է։

Կոմիտաս վարդապետ կը խօսէր նաեւ իր նայուածքով։ Հասարակ պահերու հեղն ու կատակախօսը, գուարթը, անճատչելի առիւծ մը կը դառնար խմբերդ վարելու պահուն. որովհետեւ ըմբռնելով կը վարէր, գիտէր իր չափերուն արժէքը տալ։ Իսկ մեներգի մը պատրաստուելու պարագային, ճանճերն իսկ պէտք էր դադրեցնէին իրենց բզզուքը. այդ կը պահանջէր իր նայուածքով։

Երաժշտութեան պակասը մեր դպրոցներէն ներս, կուգայ անգամ մը եւս շեշտել մեր ներկայ պարագաներուն, երբ բազմաթիւ երիտասարդներ չունենալով այդ ճաշակը, այդ ուղղութեամբ չեն խորհիր իսկ, կազմել երգեցիկ լուրջ խումբեր ու միայն դարձնել իրենց ձեռնարկը եւ հայ երգը ճանաչցնել օտարին։ Ինչո՞ւ մանուկին չտալ երգին ճաշակը որ կրնայ դինք փրկել դպրոցէն դուրս, շատ մը պատահար. ներէ ու սխալ ճամբաներէ. ինչո՞ւ զայն չօժտել երաժշտական զգացումով ու զրկել զայն հոգիի ազնուացումէն։ Կոմիտաս վարդապետ վստահաբար ունէր այդ ծրագիրները։

Հայը դիտցաւ ճափահարել դինքը իր երգերուն համար, բայց շատ չեղան անոնք որ անոր էութիւնը ճափահարէին, անոր ճշմարիտ արժանիքը գնահատէին։

ՆՇԱՆ Ց. ՍԵՐԳՈՑԵԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

Թաւրիզէն կը գրեն մեզի *(13 յունիս)*.

—Ըստ լուրերի Նախիջեւանի շրջանում կեանքը խաղաղ չէ, ապստամբները շատ են նեղում բոլշեւիկ պաշտօնեաներին, միւս կողմից էլ զօրքի մէջ անհամաձայնութիւններ կան. նոր զօրամասեր են բերել Նախիջեւան։

*** Զանգեզուրի երկրաշարժից վնասուածների օգտին տեղում հանգանակութիւն ձեռնարկեցինք նախ մեր հայրենակիցների — Ղարաբաղ-Զանգեզուր—եւ ապա ընդհանուրի մէջ, մօտ 170 թուման է հաւաքուած, մտածւում է մթերքներ գնել եւ հասցնել, եթէ խորհրդային հիւպատոսը համաձայնի։

«Հօգնի էլ իր հերթին հանգանակութիւն ձեռնարկել է, մօտ 400 թուման էլ նրանք են հաւաքել. բայց նրանք ուղղակի զրաւին են յանձնել։ Ինչ խօսք որ այդ հաւաքուած զրաւները բոլշեւիկեան հիւպատոսարանը պիտի մնան եւ իրենց գաղտնի փոնտերին պիտի յատկացնեն, իսկ մեր աչքերին փոշի փչելու համար մի քանի հարիւր ռուբլի ռուսական զրամ կ'ուղարկեն եւ դրանով հարցը կը փակւի։ Գաղութներում հանգանակութեան գործը շատ դանդաղ կ'ընթանայ այդպէս է երեւում թերթերից։ Նորկներ պատմում են թէ Զանգեզուրը հաժարեա թէ հիմնովին աւերւել է եւ ժողովուրդը շատ ծանր պայմանների մէջ կ'ապրի։ Բոլշեւիկների ուրախութեանը սահման չկայ, բոլոր շրջաններում սկսել են իրենց ցանկացած ձեւով հաւաքական տնտեսութիւն հաստատել։

ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

*Կոմիտաս վարդապետ մին այն դէմքերէն, որոնց անուն ժարդ կը յիշէ հայուն վրայ խոհած միջոցին։ Այսօր տագնապալուր վարդապետը կը ներկայացնէ հայ երաժշտութիւնը խիստ հաւատարմութեամբ, ճշտութիւնով, Եւրոպայի երաժշտագէտ մասին հետաքրքրութիւնը եւ նոյն իսկ հիացում շարժելով։ Գերմանի վրոիֆէսէօրը Պերլինի մէջ լսելէ ետքը վարդապետին երգածը, կը յայտարէ հայ երաժշտութեան առաջնութիւնը հին յունական երաժշտութեան վրայ, որ մինչեւ մեր օրերը նկատուած տիպարը՝ մեղեդիներու վայելչագեղութեան։ Իր այս ազգային գործին օրքան ջանք, զոհողութիւն նուիրած է վարդապետը կը հասկցուի երբ իր առաջին փորձը արուեստին մէջ 11 տարեկանին կ'ընէ ձայնագրելով Հովարէքը։ Մորուկ այս երգչախումբին զօրաւոր արտայայտութիւնը դեղջուկ սրտի, իր մէջ խոր արձագանգ կուտայ։ Հորիզոն մը կը բացուի նոր տարրերով լեցուն, որոնց տիրացումին պիտի ձգտի, եւ լաւագոյն կերպով աշխատելու միտումով թերեւս կ'առանձնանայ կրօնաւորի սքեմին մէջ։ Կը ճակատի պատահական դժուարութիւններու դէմ վերջապէս կը յաջողի ԻՀմիտ ծինէն Գերմանիա երթալ ուսանելու երաժիշտ վարպետներու աշակերտիլ, որոնցմէ 1899ին կ'ստանայ վկայուիր։ Ալ տէրն է արուեստին, հեռաւոր գաւառներու անկիւններէն, ալեփառ Մասիսի կողերէն, ու Արաքսի դաշտերէն վարդապետը երգեր կը ժողվէ կը ժօտենայ սիրատարփ կտրիճին, սիրարկու աղջկան, քերուն նախնջ գիւղացիին, խնդասիրտ պարանցիկներուն ու զրի կ'առնէ անոնց երգածը։ Ու արդիւնքը դիւթական է, որովհետեւ վարդապետը խորունկը կը թափանցէ այդ շինական պարզունակ երգերուն, անոնց նկարագիրը կ'իւրացնէ, օգտուելով եւրոպական երաժշտութեան միջոցներէն, զանոնք կը գործածէ ի վեր հանելու, ինչ որ կայ գերազանցապէս բանաստեղծական այդ երգերուն մէջ։ Դաշնաւորութիւնը բացատրութիւնն է հրաշալի խորհուրդին՝ երգին մէջ դիզուած։ Կեանքի, տառապանքի, խինդ ու ցաւի ինչքան զօրաւոր ու լեցուն արտայայտութիւն որ կայ գեղջուկէն դուրս եկող տաղերուն մէջ, աւելի կը լայնայ, կը խորունկնայ, կը շատնայ, թափ կ'առնէ ու կը տառապանայ, երբ տաղերուն մէջ կը զուգին դաշնաւորութիւնները։ Այսպէս հայ երգերու պատմութիւնը կը շարունակուի եւ կ'ամբողջանայ։ Երեմն միակ նօթ մըն է, որ կ'ընկերանայ երգին, բայց կը տանի անոր իմաստը, թռիչ կուտայ անոր ու արձագանգը կ'ըլլայ խորապէս թափանցող։

Վարդապետը տակաւին հրատարակած է միայն 12 գեղջուկ երգեր, որոնք լոյս տեսած են Փարիզի մէջ, La Lyre Arménienne խորագրին տակ։ Չոհակոհով արէքը։ Անտունին, շամերգանը եւ այլ միաձայն երգերը իսկ իմ չինարի եարը, գարունա, Լուսնակն անուշ, Եողեր ջան, գուժաներ խմբերգները։ Այդ եղանակը, հիանալի, դաշնաւորուած են մեծ խնամքով։

Դասական երաժշտութեան

ԱՅՍՕՐՅՈՒՆԻՍ 30 ԿԸ ԼՐԱՆԱՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի 1931 ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՎԵՑԱՄՄԵԱՆ

Շատ մը բաժանորդներ վճարած չըլլալով իրենց բաժնեգին-ները, կը հրաւիրենք շուտով փակել իրենց հաշիւները, որպէսզի ետիպուհինք համապատասխան կարգադրութիւններ ընել,

Նկատի ունենալով տնտեսական տագնապը, մեր կողմէ ընծա-յած ենք ամէն դիւրութիւն, կարգը մերն է սպասելու քիչ մը աւելի արագ եւ կանոնաւոր գործառնութիւն,

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Պատասխան «ցառաջ»ի հարցարանին՝ Թիւ 26)

ՓՐԱԿ.— Դժբախտաբար յո-ռետես եմ Եւրոպայի պողոտաներուն վրայ «Հայը Հայ պահելու» համար մինչեւ հիմա ցոյց տրուած միջոցնե-րու արդիւնքի մասին։ Այդ բոլոր մի-ջոցները անկարող են բուն չարի-քին առաջքն առնելու։ Օրինակ. շաբաթը 1-2 օր հայերէնի յատ-կացնել ոչ մէկ նշանակութիւն ունի, քանի որ մանուկը իր մնացած ամ-բողջ ժամանակը ֆրանսացիին մօտ կ'անցընէ ու այդ պարագային ուզէ թէ չուզէ պիտի ստիպուի որդեգրել ֆրանսացիին վարքն ու բարքը, սո-վորութիւնները եւ ամէն ինչ որ օ-տար է։ Այս տեղ ըսեմ անմիջապէս թէ, Հայերս չափէն աւելի ճարպիկ ենք կապկելու ձեւերուն մէջ։ Տղան կտրուած պիտի ըլլայ հայ միջա-վայրէն ու մինոլորտէն, եւ իրեն ամէն ինչ կը թելադրուի օտարէն, ու ինչո՞ւ չէ, կը պատուաստեն զայն այդ միջավայրին մէջ, իբրեւ վաղ-ուան ֆրանսացի մը, ոչ թէ իբրեւ Հայ մը, ինչ որ մեր բարի ցանկու-թիւնն է տեսնել դպրոցէն ուշ գա-լէն յետոյ, ի՞նչ ծածկենք, Հայ մայ-րը, հազարէն մէկը չունի ազգային պէտք եղած դաստիարակութիւնը, ազգային իր գիտակցութիւնը, որ-պէս զի կարենայ իր զաւակը կա-րելի եղածին չափ հեռու պահել օ-տար ազդեցութիւններէ։ Ընդհակա-ռակն, աշխարհքը իրեն կ'ըլլայ, եթէ իր զաւակը օտար քանի մը կապի-կութիւններ սորված ըլլայ, հոգ չէ թէ իր հայութիւնը վրայ տուած ըլլայ։

Հայ ազգի դժբախտութիւնը նոր չէ որ սկսած է, ասկէ տարիներ ու դարեր առաջ ալ ունեցած ենք նոյն ցաւը, պտտեցէք կեդրոնական Եւրոպան, մանաւանդ Հունգարիա, Չեխիա եւն. ամէն քայլափոխին պիտի հանդիպիք «Եանով» ծակա-տաբէ ամէն կարգի հիւպատոսական գործողութիւններ (բացի անցագրէ), ծննդեան, ամուսնական, դպրոցական, բարի վարուց վկայականներ, օրէնքի վկայագրեր, թարգմանութիւններու ստորագրութեանց վաւերացում եւն. եւն.։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ
Հայ Գաղթականներու Օֆիսի
71, Avenue Kléber

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋ

Ա. Ա. Ա.

նախարարը, հոլանտական դեսպանը, մարաջախտ Լիոթէյ։ Կէս-օրին հասան նաեւ հոլանտական գահաժառանգը եւ իշխանուհի Յուլիանա։

Վնասը կը հաշուեն յիսուն միլիոն ֆրանք։ Հրդեհը մոխրացուց բազմաթիւ թանկագին հաւաքածոներ հոլանտական գաղութէն, եւ զանազան թանգարաններէ բերուած արժէքաւոր առարկաներ։

Տումէր ցաւակցութիւն յայտնեց Հոլանտայի։

Պուլկարիոյ դահլիճը փոխուած

ՍՈՖԻԱ, 29 յունիս.— Լիափչէֆ թագաւորին ներկայացուց իր դահլիճին հրաժարականը։ Թագաւորը անմիջապէս կանչեց Մալինոֆը, որուն հետ խորհրդակցեցաւ պահ մը քաղաքական ներքին կացութեան մասին, որ ստեղծուեցաւ վերջին ընտրութիւններէն յեսոյ։ Եւ Մալինոֆի յանձնեց նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը։

Մալինոֆ յաջողեցաւ կարճ ժամանակի մը մէջ կազմել իր դահլիճը, այսպէս.—Մալինոֆ՝ վարչապետ եւ արտաքին նախարար, Մուշանոֆ՝ ներքին, Կերկինէֆ՝ ելմտական, Մուրավիէֆ՝ կրթական, Կիչէֆ՝ հողագործական, Ուրտանոֆ՝ հանրօգուտ շինութեանց, Փեթրոֆ՝ առեւտրական, Վարպինոֆ՝ դատական, Քորսթուրքոֆ՝ հաղորդակցութեանց, զօրավար Քիսոֆ՝ պատերազմական։

Հ. Յ. Դ.

ԳԱԻԱՌ

ԼԻՈՆի Կայծակ խումբի ժողովը վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Ա. կումբին մէջ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆի Պատ. Միութիւնը խորհրդակցութեան կը հրաւիրէ այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Կուկունեան, Համազասպ եւ Կայծակ խումբերու լիազօր ներկայացուցիչները։ Ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը։

Հ. Յ. Դ. Փարիզի կոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէրպէտէրեան ընտանիքին

ԸՆԿ. Մ. ՏԷՐՊԷՏԷՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

Սանասարեան Սաներու Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր հիմնադիր անդամ

Մ. ՏԷՐՊԷՏԷՐԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահուան առթիւ։

Սեբաստիոյ Գոչ Հիսար գիւղի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ իր հայրենակից Սիմոն Զամանեանի որ դժբախտութիւնը ունեցաւ 12 օրուան մէջ կորսնցնելու իր կինը

ՇՈՒՇԱՆԻԿ ԶԱՄԱՆԵԱՆ

(Ծնեալ՝ Տէր Պապեան, Խորսանացի, 23 տարեկան) եւ իր զաւակը փոքրիկն Մարիամ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Չարսանճաքի Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը այսօրեքշաբթի երեկոյ ժամը 8ին, ըիւ Գօլպէր, Պար-Թապայի սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ ՖՐԱՆՔ

Շաս, Պ. Ա.— 25։
Տիկուան, Ս. Ս.— 35։
Սէն Ժէռվէ, Իշխ. Ա.— 70։
Սէն Մօրիս, Պ. Տ.— 162։
Քլէռմոն, Զ. Ե.— 35։
Փիւժէ Սիւր Արժան, Կ. Մ.—70։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Պրուսայի որբերէն Յակոբ Մութաֆեան (նախկին մականունը Գրիգորեան) կը փնտռէ իր վարպետը Պրուսացի դերձակ Նուպար Էնկիւրլեան։ Իմացնել՝ H. Moutafianի, Odos Tivon No. 97, Kokinia, Le Pirée, Grèce.

— Խաչէր Կէտիկեան (Ֆրանսա) կը փնտռէ իր քոյրը Ֆընտըճագցի (Մարաշի շրջան) Ազնիւ (նախկին անունը Կիւրճի) որ այժմ կը գտնուի Փարիզ։ Իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել Յովսէփ Կէտիկեանի, Chez Mr. Bury Réné au Moulin mestifier, Maves (Loir et Cher). France.

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

(Հանգանակուած Մարսէյլի մէջ, Սերովբէ Տիրատուրեանի ձեռքով).

Ս. Տիրատուրեան 50, Mr. Maurice Obegi 50։ ընկերներ Գաբրիէլ եւ Թորոս 30, Ա. Մուշեղեան 25, Բրուտեան եղբայրք 25, Mr. Albert Jullien. M. G. François, Կ. Կիրակոսեան, Mr. Fonta Fontan, Վ. Եազըճեան, Գ. Պոտուրեան 20ական, Mr. V. Oleweski 15, Mr. V. Bolom, Պ. Պ. Ա. Մօմճեան, Թ. Տիրատուրեան, Յ. Պալթաեան, Վ. Զարուկեան, Գ. Փիլիպոսեան, Տ. Մուշեղեան, Ե. Արմէն, Յ. Չարըգճեան, Գ. Ուռեան, Խ. Սիլիճեան, Միսկեան, Թ. Տէրմէրկէրեան, Ոմն, Հ. Յովակիմեան, Գ. Պարոնեան, Գ. Յարութիւնեան, Խ. Յովսէփեան, Կ. Մամուզեան, Տ. Խաչիկեան, Mr. Palermo, Ա. Խորիկեան, Մ. Սվազլեան, Լ. Խալարեան, Կ. Թադէոսեան, Յակոբ Թարագճեան, Գ. Մալիկեան, Նավալեան եղբարք 10ական, Գ. Թ. Ս. Գործաւորներէն 20, Mlle D. Santi. Mr. G. Sina Kaserman, Տիկ. Լ. Սահակեան, Ա. Շաթըրեան, Մ. Եուսուֆեան, Ն. Օհանեան, Յ. Կարապետեան, Mr. Jean Boradies, Օր. Ն. Մէտարեան, Mlle Thérèse, Ս. Յակոբեան, Զ. Գավէզեան, Գ. Ալթունեան 5ական, Ս. Չէմէնեան 10, Տիկ. Մ. Պալեան 7 ֆր.։ Գումար 707 ֆր.։ Խմբ.— Տես «Յառաջ» 26 Յունիս)։

Վարձու է Ալֆոռվիլի մէջ գեղեցիկ խանութ մը, յարմար ամէն գործի։ Մանրամասնութեանց համար դիմել Տիկին Միրզաեանի, 136 Rue Etienne Dolet, Alfortville, (Seine).

Վարձու է 17րդ Թաղամասին մէջ, երրորդ յարկ, փողոցի վրայ, յարկաբաժին մը 3 փիէս, խոհանոց, W. C. տէպարա, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Մէթրօ՝ La Fourche կամ Brochant, մանրամասնութեանց համար դիմել առաւօտները, ժամը 9.30—12, Տալկըճեանի, 7 rue Berger. Փարիզ(9).

Հաշուակալ ձեր հաշիւներուն քննութեան, կանոնաւորման, հաշուեկշռի պատրաստութեան համար դիմեցէք Պ. Տալկըճեանի, 7 Rue Berger, Փարիզ (9).

Վարձու է կահաւորուած սենեակ մը Place Pigalleի մօտ, կարասիները գնելու պայմանաւ տարեկան վարձք 1200 ֆրանք։ Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Մանրամասնութեանց համար գրել Փափազեանի, 41 Rue St. Denis, Asnières, Seine.

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պաշտօնական մարմիններու ուղղուած ամէն տեսակ աղերսագրերու խմբագրութիւն, հարկային, ապահովագրական, Ֆրանսա մուտքի արտօնութեան, ինքնութեան թուղթերու կանոնաւորման եւ նաթիւրալիզասիոնի օրէնքներու վերաբերեալ խորհուրդներ։ Ամուսնական ձեւակերպութեանց արագ հետապնդում 15 օրուան մէջ։

ԴԻՄԵԼ՝ Խ. ՔԷՊԱՊՃԵԱՆի ամէն օր ժամը 10—12, 20 rue de Bezons à Courbevoie (Seine). Tél. Défense 0—39։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

POLYCLINIQUE MÉDICO-CHIRUGICALE

MÉTRO PIGALLE 62, RUE DE LA ROCHEFOUCAULD TÉL. TRINITÉ 43-13

ԱՄԵՆԱԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾԵԱԼ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

Հայ, Ֆրանսացի, գերմանացի, աւստրիացի եւ ռուս մասնագէտներու խորհրդակցութեամբ

Ք. ճառագայթներով ախտաքննութիւն, Radioscopie, գեր-մանիշակագոյն, յետ - կարմրագոյն ճառագայթներով դարմանում, diathermie եւ ելեկտրական ամէն կերպ բուժում։

ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ ԾՆՆԴԱՄԻԶԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ

Հիւանդութեանց արագ եւ արմատական դարմանում գիտական ամենավերջին եղանակաւ

Ծանօթ մանկաբարձ-բժիշկ **ՏՕՔԹ. ԹԱԳԻՈՐ** որպէս մասնագէտ ներքին եւ տղայոց հիւանդութեանց կայցելէ նաեւ հիւանդներու։ Ընդունելութեան ժամեր 10—12 եւ 2—8, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12 եւ 2—4

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սեբաստիոյ Դաւրա գիւղի Հայր. Միութեան կողմէ 12 յուլիս Կիրակի կէսօրէ վերջ Սէն Քլուի անտառին մէջ։

Նկատի ունենալ այդ թուականը։

ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Վիէնի մասնաճիւղին կողմէ Օգոստոս 16ին։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

"ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ"

Գրեց՝ ՄԱԼԽԱՍ

500 մեծադիր էջերով եւ 130է աւելի լուսանկարներով, նուիրուած՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 40ամեակին։ Տպագրութիւն «Հայրենիք»ի, Պոսթըն։ Գին 2 տոլար։

Ա. Մալխասի յեղափոխական կեանքի յուշերուն Ա. հատորն է այս ստուար եւ խիստ հետաքրքրական գիրքը։ Հրատարակելի ունի դեռ երկու հատորներ։ Ա. մասին մէջ հրատարակուած են բազմաթիւ անտիպ նկարներ եւ տեսարաններ ու պատմական վայրեր Հայաստանէն։

Ստանալու համար կանխիկ վճարումով դիմել A. Malkas, P. O. Box 197. Astor Sta. Mass. (U. S. A.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

"ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ,, ՀԱՏՈՐ ԹԻԻ 3

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

(ՄՇՈՅ ԳԵՂԱՄ)

ՏԱՐՕՆԻ ԱԾԽԱՐՀ

Ֆրանսա, գաղութներ եւ պալքաններ 30 ֆրանք, մնացեալ երկիրներ 1 տոլար 50։

Դիմել՝ L. Kévonianի, 235 Fbg. St. Martin. Paris (10)

ԾԱՆՕԹ.— Նպաստաւոր է բաժանորդագրուիլ Ն. Գ. Բ.ի հրատարակութեանց ամբողջ շարքին (12 հատոր), որ կ'արժէ միայն 200 ֆրանք ֆրանսա, գաղութներ, պալքաններ, եւ 10 տոլար ուրիշ երկիրներ։ Դիմել՝ Dr. Krikorian, 126 Rue du Fbg. St. Denis. Paris(9)

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ (ՊԱԼԵՆՑ)

51 Rue Monsieur - le - Prince, PARIS (VIe)

Հեռաձայն՝ Danton 88—65 Մէթրօ՝ Odéon

Գրատանս մէջ կան հայերէն եւ ֆրանսերէն ամէն տեսակ գրքեր, գրական, գիտական, դպրոցական, թատերական, առողջապահական, լեզուաբանական (բառարաններ, զրուցատրութիւն), ինչպէս նաեւ երաժշտական կտորներ (Կոմիտաս վրդ.ի, Հայաստանի երաժիշտներու, Սինանեանի, Սրուանձտեանցի, Պարթեւեանի, եւայլն։)

Գաւառէն եւ արտասահմանէն ստացուած ապսպրանքները կը կատարուին արագ եւ խղճամիտ կերպով։ Գործառնութիւնները միշտ կանխիկ դրամով։

Կը գնենք եւ կը փոխանակենք հին կամ գործածուած գիրքեր։ Օրը օրին կը ստանանք նոր հրատարակութիւնները, Հայաստանէն եւ գաղութներէն։

Վարձու կը տրուին վիպական գրքեր

շաբաթը միայն 3 ֆրանքով (ամիսը 10 ֆր.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ՀԱՄԱՌՕՏ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ

ՈՒՆԻՆՔ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ։ ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՆՔ ՏՊԱԳՐԱ.

ԿԱՆ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԳՈՐԾԵՐ

ԾԱԽՈՒ ՍԻՐՈՒՆ ՎԻԼԼԱ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կայարանէն երեք վայրկեան, ֆրանսական թաղի մէջ, երեք խոշոր եւ լուսաւոր սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, մեծ պարտէզ, մաքուր եւ հաստատուն շինութիւն։ Չափաւոր գին։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Տիգրան Սէմէրճեանի՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle, Paris (2). Tél. Louvre 69—83.

Columbia Phonos & Disques

Agence exclusive

POLYDOR

REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître Courant continuն, գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուածները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱԾԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

RESTAURANT HADJIAN

4 Rue Chaussée d'Antin, Paris

Կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ Յուլիս 1էն սկսեալ հարիւրին 30—40պիտի զեղչէ իր անուանի ճաշերուն գիները։

ՀՐԱՒԷՐ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Այցելեցէք Exposition Colonialeի մէջ, Stand Palestineի կից, Café Maure. գարեջրատունը, ուր կը նուագէ ԹԱՌԻՍԹ ԺՕՐԺ եւ կ'երգէ Տիկին ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ մինչեւ կէս գիշեր։

Exposition մէջ միակ հայկական ժամադրավայրը։

ԿԱԶԻ ՕՃԱԽՆԵՐՈՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ԳԷՈՐԳ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

71 rue Longue des Capucins

71, ՐիւԼօնկ տէ Քաբիւսէն, ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը ծախենք, կը շինենք, կը նորոգենք եւ կը փոխանակենք կազի օճախներ նպաստաւոր պայմաններով

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ

ՈՒՆԻՆՔ ՍՈՒՐՃԻ ԵՒ ՄՍԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։

Զղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ։

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5: